16

7
I-b
16

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
7
1 G
4

liotheca
oll. Rom.
t. Jesu

7-1-b-16.

61 D 15
61 D 14

L
237

Digitized by Google

HISTORIÆ REMENSIS ECCLESIÆ LIBRI IIII.

AVGTORE
FLODOARDO PRESBYTERO
ET CANONICO EIVSDEM EC-
cleſiæ, deinde monaſterij S. Remigij mona-
cho & abbate, ante annos DCL. conſcripti.

NVNC PRIMVM CVM SCHOLIIS IN LVCEM EDITI OPERA ET STVDIO
GEORGII COLVENERII *S. Theol. Doctoris, & Regij ac ordinarij Profeſſoris, Collegiatæ eccleſiæ S. Petri Præpoſiti, & Academiæ Duacenſis Cãcellarij.*

ADDITA EST APPENDIX, ET CATAlogus omnium Archiepiſcoporum Remenſium.

DVACI,
In officina IOANNIS BOGARDI.
M. DC. XVII.

BIBLIOTECA VITTORIO EMANUELE IN ROMA

IN ANTIQVIS MONVMENTIS MSS. REPERTVM.

Sy ty veu de Rein ſauoir les eueqũes,
Lye ly temporair de Flodon le ſage.
Yl es mort du tam d'Odalry eueque:
Et fut d'Eſpernay né par parentage,
Vequit caſte clercq, bon moine, milleu abbé.
Et d'Agapit ly Romain fut aubé.
Par ſen hyſtore maintes nouuelles ſauta,
Et en ille toute antiquité beura.

ILLVSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI AC DOMINO, D. FRANCISCO VANDER

Burch, Archiepiſcopo ac Duci Cameracenſi, ſacri Imperij Principi, Comiti Cameracenſij, &c. veram ac perpetuam felicitatem precatur.

QVVM non ſolùm Cameracenſis diœceſeos, ſed penè totius prouinciæ populos certatim accurrere cernerem fauſta precantes, tantaq; letitia exultãtes, quãto luctu Gandauum contriſtabatur, mearum eſſe partium iudicaui, in communi omnium exulta-

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE

tione meum pariter gaudium profiteri. Quod vt facerem meo muneri congruenter, opportunè erãt in manibus hi quatuor libri Flodoardi, viri virtute, doctrina, & moribus, ſeculo illo (quod ignarum & barbarum vocant ſcriptores) excellentiſſimi: ex cuius operibus viri noſtro æuo doctiſſimi Ill.mus Cardinalis Cæſar Baronius, Papirius Maſſonus, Petrus Pithœus, & alij ſua ſcripta plurimũ ditauerunt. Nec erat profectò cui potiori iure in Belgio noſtro deberetur hoc opus, quàm ei cuius diœceſis ex Reméſi Metropoli diducta, auctoritate ſedis Apoſtolicæ anno 1559. in Metropolim feliciter eſt erecta. Quapropter quòd olim debebat eccleſia Cameracenſis illi ſuffraganea, nẽpe vt ſuorũ Metropolitanorũ doctrinam capeſſeret, veſtigia ſequeretur, & virtutes imitaretur,
nunc

nunc in caput erecta, non debet ab ijſdem deſciſcere, dicente Domino: *Attendite ad petram* *Iſa. 51* *vnde exciſi eſtis.* Præter hiſtoriam, & progreſſum Remenſis eccleſiæ ſunt in hoc opere geſta multorum pontificum, & aliorum ſancti-tate illuſtrium, quorum nomina, Sanctorum catalogo adſcripta, vniuerſalis veneratur eccleſia. Pleni ſunt hi libri miraculis & varijs, & maximis, exemplis item plurimis referti: quibus nihil ad mouendum fortius, nihil ad perſuadendum efficacius, vt veriſſimè dictum ſit: Verbis monemur, exemplis mouemur. Vtilis erit huius hiſtoriæ lectio paruis & magnis, Clericis & laicis, principibus & plebeis, vt omnes diuinum numen, & eccleſias Deo ſacratas venerentur, & res eccléſiaſticas nemo

ſibi audeat vindicare, territus exemplis eorum, in quos talia patrantes ſeuerè animaduerſum eſt. Quid verò hîc opera noſtra prçſtiterit, docebit ad lectorẽ prç-fatio. Hoc igitur litterarium munuſculum gratulationis vice à me oblatum, eruditorum hominum patrone colendiſſime, pro ſpectata & decantata paſſim propenſi in litteras & litterarũ cultores animi humanitate, ſuſcipere digneris. Nolo hîc laudum tuarum præconem agere. Hoc tantummodo. Commendabilem te reddit illuſtris proſapia, & parentũ tuorum in rempub. Chriſtianam merita, ſed illuſtriorem rerum multarum cognitio & mirificus vſus, ſumma prudentia, inſignis comitas & benignitas, ab omni faſtu aliena, diligentia in diuino officio, horis quantumuis antelucanis celebrato, & in paſtora-

li mu-

li munere obeundo. Notum enim eſt, quantum vel intrà hoc trimeſtre ſpacium collapſa cœperis inſtaurare, eliſa conſolidare, infirma ſanare, confracta alligare, abiecta reducere, diuerſa tuæ diœceſeos loca peragrando, multa hominum millia ſacramento cõfirmationis conſignando, & alia Pontificalia munia adminiſtrando. Quod reliquũ eſt, Deum obnixè precor, vt bono huic initio, & progreſſui addat perſeuerãtiã, ad ipſius honorẽ, & eccleſiæ tibi commiſſæ vtilitatem, vt cùm apparuerit princeps paſtorum, pro fideli adminiſtratione immarceſcibilem percipias gloriæ coronã. Duaci pridie Cal. Februarij 1617.

Illuſt.[ma] ac R.[ma] P.T.
obſeruantiſſimus

GEORGIVS COLVENERIVS.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

BENEVOLE lector quid à nobis præſtitum ſit in huius auctoris editione paucis accipe. Collatio facta eſt in vniuerſum ad ſeptem exẽplaria. Tria enim inter ſe contulit piæ m. dñs Nicolaus Cheſneau, Decanus & Canonicus S. Symphoriani in vrbe Remenſi, qui hanc hiſtoriam, ſeu veriùs hiſtoriæ huius bonam partem in Gallicam linguam tranſtulit, & eadem lingua edidit Remis excuſam anno 1581. per Ioannem Foigny. Huius Decani exemplar Latinum manuſcriptum, ex quo ille vertit in Gallicum, attulit ad me Thomas Witus I. V. Licentiatus, tradente ei R. viro dño Antonio Beaucheſne Remenſis eccleſiæ Canonico & Succentori, qui teſtamenti prædicti dñi Cheſneau fuerat executor. Hoc notamus littera c. Porrò collatum eſt ad exẽplar monaſterij S. Remigij, quod littera r. deſignamus, ad exemplar eccleſiæ metropolitanæ B. Mariæ, & ad tertium, quod particulari nomine non deſignat, ſed credo fuiſſe Ignia-

Igniacenſe. Ex his ſecundum diuerſum fuit ab eo, quod ad me poſtea tranſmiſſum eſt, de quo infrà. Nam ſæpe notat in margine aliter legi in exemplari B. Mariæ, quàm habeatur in eo quod nos habuimus, vt exempli gratia lib. 1. c. 20. in codice Metropolit. dicit legi: ſecus amnem Saram, cùm in eo quod habuimus legatur Faram. Lib. 3. c. 4. notat legi Algardis abbatiſſa, vti & in codice S. Remigij, cùm in noſtro ſit Adalgardis. Ibidem c. 7. dicit legi in codice S. *Mariæ, &* S. *Remigij: cum palmis, in alio autem exemplari cum pſalmis, quomodo etiam habebat noſtrum* B. *Mariæ. Hoc igitur exemplar domini Cheſneau curaui meis ſumptibus deſcribi, & poſtea exactè relegi. Verùm deprehendens quibuſdam locis nonnulla deeſſe, quærere cœpi alia exemplaria ex quibus impleri poſſent iſtæ lacunæ: Tum mihi opportunè, opera dicti dñi* Witi, *duo alia exemplaria integra* Remis *tranſmiſſa ſunt, vnum ex archiuis Eccleſiæ Metropolitanæ B. Mariæ in membrana antiqua manu exaratum, quod ſignamus littera m. Alterum recenti, anno videlicet 1596. deſcriptum in charta, ex eodem veteri exemplari per dñm Georgium Montgerard Priorem cœnobij* S. *Martini Sparnacenſis, partim correctis, partim mutatis hic & ibi verbis quibuſdam. Signamus*

littera

littera s. & vtrumque ferè ſemper iunctis notis ms. quandoquidem & pro vno exemplari habenda ſint hæc duo, eò quòd poſterius ex priori ſit deſumptum. Duo tamen numeramus, quia multis locis correctio aut mutatio facta eſt. His acceptis integris exemplaribus, deprehēdi in exemplari dicti Dñi Cheſneau facilè deeſſe quartā partem operis. Quapropter deſcriptis locis ſingulis quæ deerant, nouo labore totum exemplar meum ita ſuppletum contuli, & integrè relegi cum prædictis duobus integris exemplaribus, & poſtmodum quàm fieri potuit accuratiſſimè diſpunxi. Adhæc pro maiori luce etiam ad exemplar Gallicum omnia recenſui, & ex eo plerumque patria lingua obſcuriora nomina propria in margine adnotaui, lectori gratum id fore non dubitans. Ex omnibus autem correctius viſum eſt exemplar monaſterij S. Remigij, ex quo exemplar Metropolitanæ eccleſiæ, alioqui ſatis correctum, multis locis ſuppleri debuit, non tantùm in verbis, ſed etiam integris ſententijs, quæ omiſſæ fuerāt. Sciebā Pariſijs & alibi plura exſtare calamo deſcripta exēplaria. Cōmemorat enim Papirius Maſſonus lib. 2. ſuorū annalium, ſe aliquot eius exemplaria vidiſſe Lutetiæ. Sed quia puriores ex ipſo fonte hauriri ſolent aquæ, idcirco ex archiuis Remenſibus ea potiùs petenda eſſe iudicaui, pro quibus magnas ago

gratias

gratias Theſaurarijs, & archiuorum dictæ Metropolitanæ eccleſiæ magiſtris, qui ea duorum annorum ſpacio mihi vtenda communicarunt. Prædictis exantlatis laboribus, prodijt hoc opus ſine vllis tamẽ notis aut ſcholijs Pariſijs anno 1611. *cura & ſtudio* R. P. *Iacobi Sirmondi Soc. Ieſu presbyteri. Quod exemplar nactus denuo, à capite ad calcem, omnia cum eo relegi: & ſicut illius ope non paucas mendas ſuſtuli, ſic ibi complures eſſe derelictas deprehendi, & nonnunquam integras lineas deeſſe. Hoc exemplar notamus littera j.*

Ceterum nihil eſt à nobis immutatum, vel in textu poſitum, quod non erat in exemplaribus, vel in originalibus in ijs quæ aliunde citantur, niſi idipſum expreſſè in margine, vel in ſcholijs ſignificauerimus, vel vbi exploratum erat mendum eſſe, & lapſum ſcriptoris, vnam litteram pro alia ſcribentis. Vbi diuerſa erat lectio, nec certò conſtabat quæ vera eſſet, probabiliorẽ in textu retinuimus, alteram plerumque ad oram relegauimus.

In orthographia nihil etiam mutauimus, niſi eas, quæ inſolentes & deprauatæ cenſentur, vt dompnus, dampnatio, ſompnus, contempnet, ſolempnitas, ebdomas, parrochus, parrochia, carta, ſummittere, Nicholaus, Nichaſius, ſubiciens, adiciens, exenium, & ſimiles. In alijs placuit ſcripturam illo tempore vſi-

re vſitatam relinqui in gratiam antiquitatis, vt Karolus, Karlomannus, Pippinus, Theodulfus, Rodulfus, cotidianus, inlicita inreligioſus. Placuit & ſeruari ſcribendi varietatem, qua vna eademq́ dictio, nunc hoc, nunc illo modo ſcribitur, vt pro inlicitũ, aliquando illicitum. Nunc inregularis vel irrationalis, aliàs irregularis, vel inrationalis. Nam ex hac varietate conſtat, quòd vtroque modo proferebant & ſcribebant, uti & hodie.

Omnia ſcripturæ loca, quæ citantur, plerumque etiam ea ad quæ reſpicitur, margini adiecimus. Similiter & ea quæ ex alijs citantur auctoribus, quæ omnia ad originalia contulimus, & ſæpius ex ijs emendauimus. Quædam tamen reperiri non potuerunt. Qua ratione nonnulla ſunt emendata, quæ alioqui vix emendari potuiſſent, cùm exemplaria auctoris multis locis fuerint deprauata, & præ vetuſtate, legentium oculos fugientia.

Quæ tertio libro habentur (qui totus eſt de geſtis & ſcriptis Hincmari) contuli ad opuſcula & epiſt. eiuſdem Hincmari, tam à R. P. Ioanne Buſæo, quàm à Ioanne Cordeſio eccleſiæ Lemouicenſis Canonico edita.

Adhæc collatio facta eſt ad tomos Conciliorum, & epiſtolas Romanorum *pontificum, vbi de Concilijs agitur. Item cum*

annalibus

annalibus Eccleſiaſticis Cæſaris Baronij, & præcipuis Galliæ ac Belgij hiſtoriographis, Gregorio Turonenſi, Aimoino, Sigeberto, Chriſtiano Maſſæo, Iacobo Meyero, Papirio Maſſono, & alijs. Ex quibus auctoribus plerumque certa temporis cuiuſque rei geſtæ nota eſt adiecta in margine, vel in ſcholijs poſt calcem operis adpoſitis.

Hæc enim ſcholia omnino neceſſaria eſſe iudicauimus: tum quòd auctoris dictio ob hoc frequenter obſcura ſit, quòd longas texat periodos, quæ implicantur varietate & multitudine eorum quæ congerit & interſerit: tum etiam quòd interdum vtatur vocabulis illo quidem æuo tritiſſimis, ſed quæ iam abierunt in deſuetudinem. Hæc indice ſeparato recenſuimus. Denique per hoc multam auctori lucem attuliſſe credimus, quod in his ſcholijs quæcumque poſſent in dubium verti explicuerimus: pleraque etiam auctoris dicta aliorum teſtimonio firmauerimus, & vnde plura in eam rem, de qua agitur, peti poſsint, indicauerimus.

Poſtremò Catalogum omnium Remenſium Archiepiſcoporum adiecimus, non ſola nomina recenſentes, ſed & tempus ſeſſionis eorum & deceſſus, quàm potuimus

certa

certa fide, & principalia eorum geſta. Si tamen in tempore, in tanta vetuſtate, ſcriptorum raritate, & opinionum diuerſitate, ſcopum vbique non attigimus, veniam dabit æquus lector, & candidè emendabit. In hoc catalogo plurimùm adiuti ſumus iјs, quæ nobis communicare dignatus eſt Claudius Deſpretz Atrebas, dominus de Queant, I. V. L. *conſultiſſimus, depromptis ex varijs antiquitatibus locorum Galliæ, partim mss. partim excuſis. Qui etiam nobis ſuppeditauit Statuta Synodalia per dominum Sonnacium, epiſtolam Adelagi ad Flodoardum, & nonnulla alia de eodem teſtimonia. Iuuit præterea catalogus ad calcem exemplaris eccleſiæ Metropolitanæ B. Mariæ Remenſis diuerſa manu adſcriptus. Qui etſi vſque ad* 54. *Archiepiſcopum non habeat niſi nuda nomina, in ſequentibus eſt copioſior.*

VITA AVCTORIS EX HIS LIBRIS, ET ALIVNDE CONSCRIPTA PER GEORGIVM COLVENERIVM.

VT à nomine ordiamur, integrũ auctoris nomen fuit, vt arbitramur, Flodohardus, ſeu Flodoardus, ex quo per ſyncopen factum eſt Flohardus, & Floardus. Quod poſterius in noſtris ferè exemplaribus reperitur, quomodo item legit Ioannes Sauaro in notis ſuis ad Sidonium Apollinarem. Sigebertus Flauualdum, Trithemius Flaualdum nominat. Petrus Pithœus in xij. auctoribus ſimul editis, Papirius Maſſonus, eoſque ſecutus illuſtriſſimus Cardinalis Cæſar Baronius Frodoardum appellant. Sed pro littera l, non r, in prima ſyllaba facit, quòd lib. 2. huius hiſtoriæ cap. 3. meminerit Flauuardi, ſiue vt habet aliud exemplar Flauardi auunculi matris ſuæ, & in chronico ſuo anno 963. nepotis ſui Flodoardi, vt ibi legit correctius exemplar Diuionenſe. Vnde & prædictus Pithœus in Gloſſario Capitularium Karoli Magni & Ludouici Pij, quod

quod auctum poſteriùs in lucem emiſit, perpetuò Flodoardum nominat, vti & Ioſias Simlerus in præfatione ſeu epiſtola dedicatoria Coſmographiæ Æthici, quod & nos ſequemur. Patria ei fuit Sparnacum oppidum non procul Remis diſſitũ. Vixit ſub Archiepiſcopis Remenſibus Heriueo, Seulfo, Artoldo, & Odalrico. Sub Artoldo eum hoc opus conſcripſiſſe patet ex lib. 3. c. 6. Vixit ſub regibus Francorum Carolo Simplice, Ludouico Tranſmarino, & Lothario eiuſdem Ludouici filio, quem in regem Francorum conſecrauit Artoldus anno 954. Fuiſſe presbyterum & Canonicum eccleſiæ Remenſis teſtantur codices Remenſis & Igniacenſis, qui illum his titulis ornant, immo omnia noſtra exemplaria manu exarata, in quorum calce legitur: Explicit Floardus vel Flohardus presbyter & Remenſis Canonicus. Similiter dictus Ioſias presbyterũ vocat, & Ioannes Fileſacus Pariſienſis Theologus in veteris eccleſiæ Gallicanæ querela Canonicum Remenſem, vti & Iohãnes Molanus in Nat. SS. Belgij die quinta Auguſti. Fuiſſe etiam aliquando rectorem ſeu paſtorem Colmiſciaci vici teſtatur ipſe lib. 4. cap. 28. At poſtmodum vitæ genus mutaſſe, & relicto Canonicatu monaſticæ regulæ

ſeſe

ſeſe ſubdidiſſe, & deinde abbatem factum eſſe, certa ſunt documenta ex epiſtola Adelagi Bremenſis Archiepiſcopi, quam habes infrà. Item ex eo quod de ſe ſcribit in chronico anno 963. his verbis: *Ego verò fractus ætate, & attritus infirmitate, miniſterio me abdicaui prælaturæ coram eodem præſule* (ſcilicet Odalrico, Artoldi ſucceſſore) *quiq; me hoc abſoluens iugo, impoſuit illud per electionem fratrũ meorũ, nepoti meo Flodoardo, ſeptuageſimo ætatis meæ anno.* Sic ibi. Idem confirmant verſus Gallici in codice perantiquo ms. reperti à nobis in frontiſpicio poſiti, quorum hæc eſt interpretatio: Si vis ſcire Remenſes Epiſcopos, lege chronicon Flodoardi docti. Is mortuus eſt tempore Odalrici Epiſcopi, oriundus ex Sparnaco. Vixit caſtus clericus, bon⁹ monachus, melior Abbas, ab Agapito Papa fuit factus ſacerdos. Ex eius hiſtoria multa noua ſcies, & in illa totam antiquitatem hauries. Idẽ deniq; probatur ex teſtimonio Dominici Grimani Cardinalis, quod infrà poſuimus. Fuit autem monachus & abbas ordinis S. Benedicti Remis in monaſterio S. Remigij. Quare non fallitur, nec iniuſtè illũ ſuo ordini vendicat Tritthemius, Sigebertũ ſecutus, lib. 2. de viris illuſtribus ordinis S. Benedicti c. 68. & in catalogo ſcriptorũ

ẽ ecclesia-

eccleſiaſticorum, cùm dicit eum fuiſſe monachum Remenſem ordinis S. Benedicti. Quos item ſequitur Conradus Geſnerus in ſua bibliotheca, & Arnoldus Wiõ lib. 2. ligni vitæ c. 67. ſed hic in ætate eius fallitur centum propè annis, ſcribẽs eum floruiſſe an. 870. Fallitur quoque Antonius Poſſeuinus in apparatu ſacro, in eo quòd Flaualdum à Flodoardo & Frodoardo diſtinguat, tanquam diuerſos auctores: Frodoardo ſolummodo tribuens chronicon, de quo infrà, Flodoardo autem hãc Remenſium Epiſcoporum hiſtoriam. Sed quæ in appendice nonnihil corrigit. Similiter dictus Wion in adiũctis ad lignum vitæ pag. 909. Flodoardum à Flaualdo non rectè diſtinguit. Præterea fallitur Papirius Maſſonus in catalogo auctorum, quibus vſus eſt in ſuis Annalibus, dum vocat eum Remenſem Pontificem. Quod ſecutus eſt Baronius anno 933. niſi in Baronio mendum ſit, & pro Rhemenſi Archiepiſcopo, legendum ſit, Rhemenſis Archiepiſcopus, vt ad Artaldum referatur. Nam anno 948. vocat eum Rhemenſis eccleſiæ presbyterum, ſicut & ipſe Papirius lib. 2. in Carolo Simplice, vt per inaduertentiam pontificem vocaſſe videatur.

Illud interim verum eſt, mortuo Rodolfo,

dolfo, ab vtroque Capitulo Nouiomenſi & Tornacenſi die 20. Iulij anno 950. electum fuiſſe in Epiſcopum Nouiomēſem & Tornacenſem. Non fuit tamen confirmatus, quia Ludouicus Tranſmarinus rex Francorum ſubdolè, clam, & via extraordinaria in ſedem vtriuſque eccleſiæ intruſit & introduxit impurum monachum & Simoniacum clericum Fulcherum, ſui archimagiri Kentij filium nothum. Quod reſciens Adelagus, vel vt vocat Albertus Krantzius in ſua metropoli, Adaldagus Bremenſis Archiepiſcopus, Apoſtolicæ ſedis legatus, in hæc verba prorupit: *Cognoſcetur Dominus iudicia faciens*. Deinde conſolatoriam epiſtolam eidem tranſmiſit, cuius exemplar infrà poſuimus. Hæc ex mss. Quibus habent conſona de Fulchero Iacobus Meyerus & Antonius Demochares in tabulis Epiſcoporum Tornacenſium his verbis: 44. *Fulcharus ſiue Fulcherus monachus Sueſſionenſis ſancti Medardi, ſepultus in templo S. Eligij extra muros ciuitatis Nouiomenſis, de quo ſcribit Meyerus an.* 955. *Fulcherus homo ſpurius, filius exiſtimatus principis coquorum Ludouici regis Nouiomagenſem malis artibus adeptus Epiſcopatum, omnia fecit deteriora, adminiſtrauitq; menſes omnino* 18. *morbo abſumptus pediculari &*

 phthiria-

phthiriaſi, magnum exemplũ puniti ambitus, & Simoniæ, ſi nos poſteri timeremus Deum.

Fuit porrò Flodoardus vir litteris & moribus egregiè exornatus, vt declarant teſtimonia, quæ infrà ſubiungemus, & quod in hiſtorico præcipuum eſt, variæ lectionis, magnæ diligẽtiæ, & indefeſſi laboris. Hinc ait in præfatione huius hiſtoriæ, opus hoc vndecumque collectum eſſe: videlicet ex ſcriptoribus ſacris & prophanis, geſtis martyrum & vitis aliorum Sanctorũ, actis Cõciliorũ, & epiſtolis põtificũ, præſertim Remẽſiũ, quas ex archiuis eccleſiæ ſuæ deprompſit. Sanè à prædictis eũ cõmendãt noſtri ſeculi doctiſſimi Annaliũ ſcriptores Baronius & Papirius Maſſonus, qui ſuos Annales ex ipſius ſcriptis plurimũ exornauerũt. Meminit ipſius frequẽtiſſimè Baronius to. 10. ab an. 845. vſq; ad an. 962. Sed quod dolendũ, ea allegãs, quæ ex Gallico exẽplari mutilo & imperfecto curauit in Latinũ trãſferri, vt ipſe fatetur dicto an. 845. recẽſens ibidẽ diploma Caroli Calui, quo edicit vt Hincmaro reſtituãtur omnia bona epiſcopatus Remẽſis, quod habetur lib. 3. c. 4. De quo non ſine ratione ait Pithœus in dicto Gloſſario verbo Beneficiario iure: Nollim virũ multæ lectionis ex interpretatione Gallica, alienis à ſenſu verbis, hoc idẽ diploma retuliſſe

tuliſſe. Verùm ab anno 865. incipit ipſa verba Latina Flodoardi allegare, ſed ex vnico exemplari, eoq́; ſæpe incorrecto & deprauato, vt eodem anno, item 871. 877. 892. 893. & alibi videre eſt. Ceterùm non ſine laude ipſius meminit, vt anno 933. vocans accuratum illius temporis ſcriptorem, cui tantam fidem tribuit, vt anno 954. ex eo alios omnes mendacij redarguat. Quantæ verò auctoritatis fuerit, ex eo diſcimus, quòd ad legationes & publica negocia interdum adhibitus ſit. Vnde libro 1. c. 20. ſe ſcribit ab Artaldo Epiſcopo miſſum propter res quaſdam Remenſis eccleſiæ ad Otthonem regem & Conradum ducem.

Vt verò ad ſcripta eius veniamus. Quatuor huius operis libros eſſe demonſtrat auctoris prologus, in quo vocat quadrifidum laboris ſui opus. Quapropter malè Tritthemius, & qui eũ ſequũtur tres ſolũmodo numerãt. Præter hos quatuor libros hiſtoriæ Remẽſis eccleſiæ, ſiue vt alij vocãt, de Geſtis Remẽſiũ Põtificũ, in quibus multa alia de sãctis & monaſterijs eiuſdẽ ciuitatis & diœceſis interſerit. Scripſit etiã chronicõ ætatis ſuæ exactiſſimũ ab anno Dñi 919. vſq; ad 966. quod in lucẽ protulit Petrus Pithœus inter 12. ſcriptores coëtaneos Annaliũ & hiſtoriæ Francorũ.

Excuſũ eſt opus in octauo Pariſijs 1588. & Francofurti 1594. Tametſi in præfatione dubitet idem Pithœus, ſitne eiuſdẽ auctoris. Sic enim ait. *Iam de Frodoardi chronico (ſiue is Flaualdus vel Floardus ſit Remenſis eccleſiæ presbyter, qui Archiepiſcoporum ſuorum vitas à B. Remigio ad Artaldum, diuerſo planè ſtilo deſcripſit) & hoc monere viſum eſt, ea quæ ad Virdunenſes Epiſcopos pertinent, ſed & alia quædam virgulis incluſa, ex tribus vnius eſſe quod Diuionenſe appellauimus, quãquam Viriduni potiùs deſcriptum videatur. Quiſquis ille fuit ſcriptor, multas profectò nobis ſui ſeculi hiſtoriæ tenebras diſcutiet &c.* De hac re Pithœũ nõ abs re dubitaſſe ait in præfatione Sirmondus, adhibito etiam hoc argumento, quòd in vetere Kalendario S. Mariæ Remenſis adnotatus ſit obitus his verbis: *xvj. Kalendas Iunias Flodoardus presbyter & Canonicus.* cùm auctorem chronici Flodoardum V. Kalendas Apriles vita functum eſſe Chronici appendix doceat. Verùm ſcire oportet non ijſdem diebus, quibus aliquis ex hac vita diſcedit, anniuerſariam cõmemorationem obitus ipſius celebrari in eccleſijs, vt paſſim teſtatur vſus, idque ob varia impedimẽta & potiſſimùm circa tempus paſchale, quo iſte migrauit è vita. Quapropter eumdem eſſe

eſſe vtriuſque operis auctorem, nõ ſolùm fatetur Papirius lib. 2. Annalium Francorum in Carolo Simplice, ſed etiam apertiſſimè conuincitur ex ijs, quæ habentur in eodem chronico anno 940. collatis cum ijs quæ habentur lib. 4. hiſtoriæ Remenſis cap. 28. Vtroque enim loco eamdem rem geſtam narrat auctor de ſeipſo, videlicet de ſua detentione in cuſtodia ab Heriberto Comite, & ablatione eccleſiæ, quam regebat in Colmiſciaco. Neque ſanè id Pithœus vnquam ſcripſiſſet, ſi hanc pariter hiſtoriam legiſſet, quæ non à B. Remigio, qui fuit decimuſquintus Remenſis ſedis Archiepiſcopus, ſed à B. Sixto, primo eiuſdem ſedis Epiſcopo, primiſque fidei patribus & fundatoribus exorditur. Tantumque abeſt, vt ſtilus ſit diuerſus, quòd etiam vbi res eadem refertur, ijſdem penè verbis vtatur. Conferantur cum hoc chronico ea quæ habentur lib. 4. c. 15. vſque ad 35. Vtrum verò prius ab eo ſcriptum ſit non certò conſtat. Chronicon ex eo videtur poſterius, quia hæc hiſtoria definit in actis Artoldi, pertingens ad annum vſque 948. Chronicõ vlteriùs progreditur vſque ad 966. Quod ait Tritthemius, præter geſta Remenſium Pontificum, eum vitas quoque multorum Sanctorum libro vno ſcripſiſſe, cùm eius

operis nuſquam meminerit, fortè non aliud, ſed hoc ipſum eſt, vt Sigebertus inſinuat, in quo agit de vita & miraculis multorum Sanctorum. Porrò non proſa tantùm, ſed & carmine valuit Flodoardus. Scripſit enim verſibus miracula ſuo tempore facta in eccleſia B. Mariæ ab ab Hincmaro ædificata, vt ipſe teſtis eſt lib. 3. cap. 6. Plura eum ſcripſiſſe de vitis Sanctorum metricè teſtis eſt Ioannes Bunderius Gandauenſis ord. Prædicatorum, qui viuebat an. 1550. in indice mss. codicum in Belgio exſtantium his verbis: *Flodoardus presbyter ſcripſit de triumphis Italicis Martyrum & confeſſorum metricè lib. xv. mss. Treueris in ſummo templo. De triumphis Chriſti & Sanctorum Paleſtinæ metricè lib. 3. mss. ibidem. Tertiò de triumphis Chriſti, & Antiochiæ geſtis, metricè libros duos mss. ibidem.* Quæ ſcripta ſi adhuc exſtent, vtinam Treuerenſes publico eccleſiæ bono euulgent. De ceteris ipſius operibus compertum nihil habeo. Obijt autem plenus dierum, ætatis videlicet ſuæ anno 73. incarnationis Dominicæ 966. quinto Calendas Aprilis, hoc eſt 28. die Martij, non quinta die Aprilis, vt inaduertenter adnotauit Nicolaus Cheſneau & Poſſeuinus. Sic enim in ſupplemento chronici ipſius legimus:

Ipſo

Ipſo anno (videlicet 966.) vir vitæ venerabilis, & Remenſis eccleſiæ presbyter, nomine Frodoardus, honore ſanctitatis venerandus, caſtitatis ſplendore angelicus, fulgore ſapiẽtiæ * cælitus ceterarumque virtutum inſignibus habundanter oppletus, præcedentis libelli, aliorumque librorum dictator egregius, quinta Kalendas Apriles terrenæ peregrinationis relinquens exilia, ciuica, vt credimus, adeptus eſt iura.

ſ. * cælicus

ALIO-

ALIORVM DE HOC auctore teſtimonia & elogia.

EPISTOLA ADALDAGI SIVE Adelagi Bremenſis Archiepiſcopi conſolatoria ad Flodoardum.

ADELAGVS MISERATIONE diuina Bremenſis eccleſiæ ſeruus Frodoardo patri Remen. verbum pacis.

QVI dudum depoſuiſti beneficium, vt tecum mundana gloria contemptorem animum in ſolitudinē & monaſterij latebram deferres, ex voto non ante vitæ finem diſceſſurus, quid iam doles tibi inde non licere egredi ad Epiſcopium aſcendendo, quod ſurripuit Fulcherus? Stas, & non ſtas? Deo promiſiſti de ſtabilitate, vt ſi aliquando aliter feceris, ab eo te damnandum ſcires, quem irriſeris; & iam tamen vacillas? Eſto firmus in via Dei & à matutina vſque ad noctem, quæ ſunt honoris & dignitatis obliuiſcere. Oraſti: Suſcipe
Pſal. 118. *me dñe ſecundum eloquium tuum, & viuam.*
Luc. 14. *Eloquium Dei eſt: Omnis ex vobis qui non*
renunciat

renunciat omnibus quæ poſsidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Saluabuntur qui fugerint ab eis, & erunt in montibus ſicut columbæ conuallium. Vidit Deus boni operis in te affectum, exercendi præſtitit facultatem, exaudiuit preces, ne dubita, conſummandi afferet auxilium. Sed dicis: Negotiari volenti commodat Deus talentum, lucrantes beat. An neſcis quantò quis altiùs erectus eſt, tantò propiùs eſſe ne cadat? Ignoras honoris gradum ſuperbiæ eſſe irritamentum, eſſe inanis gloriæ materiam? Caue, ne tibi blandiaris, ne iuſtitiam tuam facere deſideres coram hominibus, vt videaris ab eis. Fac te aptum regno Dei, negotiare, lucrare, ſuper deſtinato brauio tuæ vocationis in Chriſto Ieſu. Qui te aptum dicunt dignitate maiori, ipſi te, frater, decipiunt, & viam greſſuum tuorum, conſultore diabolo, conantur diſſipare. Fateor eum qui prodeſſe nón præeſſe, qui contradictiones non honores, qui labores non delicias, qui opus, non opes epiſcopatus deſiderat, bonum opus deſiderare: ſed in omnibus interiorem diſcute animum, & diſce Chriſtum non ſemetipſum clarificaſſe vt pontifex fieret. Officium quidem epiſcopale ſuſcepimus, ſed opus officij non implemus: in affectata præeminentia latet periculum. Horreo notare quod dixit ſanctus, audiuit ſanctus, reſcripſit

Ezech. 7. Math. 25. Math. 6. Iſa. 3. 1. ad Timot. 3. Ad Heb. 5.

reſcripſit ſanctus: Nunc eſſem de numero dānatorum, ſi fuiſſem de numero Epiſcoporum.
Pſalm. 54. *Hæc accipe ab eo qui tuus eſt, & iacta in Do-*
Pſalm. 9. *mino cogitatum, patientia tua non peribit in*
Pſal. 27. *finem. Fient in deſolationem, ſubitò deficient,*
peribunt propter iniquitates ſuas qui te ode-
Pſalm. 9. *runt: cognoſcetur Dominus iudicia faciens, & in operibus manuum ſuarum comprehendetur peccator: Ora pro me. Scriptum pridie Kalend. Octob. anno ix.^{c} lj.*

SIGEBERTVS GEMBLACenſis in libro de illuſtribus Eccleſiæ ſcriptoribus cap. 132.

Flauualdus monachus Remenſis ſcripſit geſta Pontificum Remenſium, orditus narrationem ſuam à conditione ipſius ciuitatis, quæ à qualitate ciuium, qui in bello erant duri cordis, primò aucupata eſt ſibi nomen Cordurus. Poſtea milites Remi, à Romulo fratre ſuo, à facie Romuli fugientes ad eam profugerunt, eamq; à nomine principis ſui Remi, Remum denominauerunt. Hic ſcriptor dignè ſcriptoribus ideo connumeratur, quia digreſſus ab opere ſuo, memoriam faciens Sanctorum martyrum, vel Confeſſorum quieſcentium in eccleſijs Remenſi Eccleſiæ adiacentibus, vel ſubiacentibus, vitas vel paſſiones eorum legentibus notificauit.

IOHAN-

IOHANNES TRITTHEMIVS de Scriptoribus Eccleſiaſticis.

Flaualdus monachus Remenſis, ordinis S. Benedicti, in ſcripturis diuinis eruditus, & in ſecularibus literis egregiè doctus, ingenio ſubtilis, & diſertus eloquio, ſcripſit non contemnendæ lectionis opuſcula, quorum ſtudio nomen ſuum cum gloria tranſmiſit ad poſteros. E quibus fertur opus inſigne, à conditione Remenſis ciuitatis, quã milites Remi à fratre Romulo necati fugatos, ob memoriam domini ſui conſtruxiſſe, & ſic appellaſſe commemorant, vſque ad ſua tempora: in quo multa de ſanctis martyribus & alijs rebus ac geſtis interſerens, volumini hũc titulũ dare voluit, Geſta Remenſiũ pontificũ lib. 3. Vitas quoque multorum Sanctorum lib. 1. Alia inſuper multa ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt.

Eadem ſcribit de eo lib. 2. de viris illuſtribus ordinis S. Benedicti c. 68.

DOMINICVS GRIMANVS CARDInalis S. Marci in Diario ad Deſ. Eraſmum can. ordin. S. Auguſtini, quod excuſum eſt Baſileæ anno 1508. apud Michaëlẽ Furterium, & Ioannem Scotũ. fol. 32. nota 13.

Dũ Remis agerẽ, obtulit mihi D. Robertus Briconetus Archiepiſ. clariſſ. Galliæ Cancellarius regiſtrum mſ. continens quatuor libros

hiſtori-

hiſtoria Remẽſis eccleſiæ, authore & collectore Flodoardo, illius quondam Canonico, exinde monacho. Mutatio ſtatus, & ex canonico factum fuiſſe monachum, indicat pietatem viri. Doctè ſcripſit & diligenter. Plurima enim illius regiſtri ijs contuli quæ hîc in Vaticana aſſeruantur, eaq́ fideliter exſcripta inueni: abeſt ab eo veteratorum rubigo, & nouorum auctorum aſperitas. Et ſi noſtri temporis ærumnoſa miſeria non præferret ſtudio hiſtoriæ lucrum vitæ, nec magis conſuleret auaritiæ, quàm antiquitatis notitiæ, dignus eſſet prælo auctor.

GVILIELMVS EYSENGREIN in catalogo teſtium veritatis orthodoxæ matris eccleſiæ.

Flaualdus, Remenſis Benedictinæ profeſſionis monachus, vir tam diuinis quàm profanis ſcripturis eruditus, Hiſtoricus perfectus, Theologus verò profundus, geſta Remenſium pontificum, ab vrbe Remis condita, quam milites Remi à fratre Romulo necati fugatos, ob memoriam domini ſui conſtruxiſſe commemorant, vſque ad ſua tempora tribus voluminibus, quibus complures S. *Martyrum hiſtorias recitat, deduxit.*

PAPIRIVS MASSONVS lib. 2. Annalium Francorũ in Carolo Magno.

Frodoardus Carolo Simplice & Ludouico floruit,

floruit, vitaſq́; pontificum Rhemenſium diligentiſſimè ſcriptas, ad poſteros tranſmiſit, cuius operis exemplaria aliquot Lutetiæ vidimus.

IDEM IN CAROLO Simplice.

*Sequenti anno (hoc eſt 920.) magni motus in Gallia ſunt exorti, de quibus & alijs publicis negotijs dicemus ex chronicis eiuſdem Frodoardi (quem alij Flodoardum vocant) Rhemenſis eccleſiæ presbyteri. Is enim autor præter vitas Pontificum Rhemenſium ſcripſit chronica ab anno nongenteſimo decimonono vſque ad annum nongenteſimum ſexageſimumſextum, quo exceſſit è vita quinto Calendas Aprilis ſeptuageſimo * ſexto ætatis anno: noſq́; illum ſcriptorem deinceps in Carolo, Roberto, Rodulpho, Ludouico, & Lotario ſequemur, præteritis Vitichindo, & alijs minoris diligentiæ ac fidei ſcriptoribus.* Dicendum tertio.

Aliorum teſtimonia, vt Conradi Geſneri, Arnoldi Wion, Antonij Poſſeuini, & Iſraëlis Spachij prætermittimus, eò quòd nihil habeant à præcedentibus diuerſum.

CATA-

CATALOGVS AVCTORVM QVI A FLODOARDO in hoc opere allegantur, præter epiſt. ſummorum pontificũ & varia Concil.

AEMILIVS poëta.
Æthicus.
Annales regum Franciæ.
Auguſtinus.
Biblia ſacra.
Eutropius.
Fortunatus.
Fulco.
Gregorius Turonenſis.
Hieronymus.
Hincmarus.
Iſidorus.
Iulius Cæſar.
Lucanus.
Nicolaus Papa j.
Oroſius.
Remigius.
Saluſtius.
Sidonius.
Titus Liuius.
Virgilius.
Vitæ & geſta Sanctorum.
Zacharias Papa.

PROLO-

PROLOGVS AD R. EPISCOPVM

Domino venerabili, & in Chriſti caritate admodum diligibili, præclaro præſuli R. Flodoardus, tantæ benignitatis famulus, omne ſanctarum virtutum in Chriſto gaudium.

CREBERRIMIS admonitionum veſtrarum ſtimulis inſtigatus, diſcuſſo tandem deſidię pigritantis torpore, abiectiſque diuerſarum curarum occupationibus, relego feruentis ſtudij veſtri ſollertiæ quadrifidum noſtri laboris opus vndecumq; collectum, & capitulatim, prout iubere dignati eſtis, diſpoſitũ, noſtræ ſcilicet eccleſiæ Remenſis hiſtoriarum librum. Haud mirari velcumque petens ſanctitatem culminis veſtri ſuper hac remoratione obſequij noſtri, vtpote diuerſis occupationibus præpediti, hiemali quoq; glacialis gelu rigoris obſtricti, charaxa-

torum inſuper indigentia coartati. Neque mirum, me minimum in correctione meorum terere moras opuſculorum, cùm veterũ nonnulli ſcriptorum magis in retractatıone ſuorum, quàm meditatione demorati ferantur librorum. Sed nec adhuc omnes ad perfectum me puto eliminaſſe mendas: & ſi qua reperiētur ſcriptoris fortè vicia, induſtriæ veſtræ poterunt expurgari ſagacia. Non enim me ita perfectum reor ad vnguem fore perſcrutatorem, vt ferre nolim, ſi quem diligentiorem in elimandis vicijs invenero correctoré. Igitur quia ſanctitatis veſtræ circa tantitatem noſtram profuſa videtur exuberaſſe dilectio, hunc ſtudij noſtri fructum, veſtri dıgnum duxi tutaminis delegare patrocinio, vt quę à noſtra ſunt dicta in tenebris humilitate, ab induſtriæ veſtræ ſublimitate dicantur in lumine.

INCI-

INCIPIVNT CAPITVLA LIBRI PRIMI HISTORIÆ Remenſis eccleſiæ.

1 *DE conditione vrbis Remenſis.*

2 *De amicitia Romanorum atq; Remorum.*

3 *De primis huius vrbis Epiſcopis.*

4 *De primis eiuſdem martyribus.*

5 *De ſucceſſoribus præmiſſorum præſulum.*

6 *De ſancto Nicaſio.*

7 *De miraculis ipſius eccleſiæ.*

8 *De Sancto Oriculo & ſororibus eius.*

9 *De ſucceſſoribus B. Nicaſij.*

10 *De Sancto Remigio.*

11 *De ordinatione ipſius ad Epiſcopatum Remenſem.*

12 *De diuerſis ab eo patratis miraculis, & doctrina ipſius.*

13 *De conuerſione Francorum.*

14 *De poſſeſſionibus quas ei rex Ludouicus & Franci contulerunt.*

15 *De victorijs Ludouici per auxilium S. Remigij, & fine ipſius regis.*

16 *De Synodo vbi conuertit hæreticum.*

17 *De mitigatione ignis, & obitu eiuſdem, vel ſepultura ipſius.*
18 *Teſtamentum ab ipſo editum.*
19 *De remedio peſtis inguinariæ, & ceteris per ipſum collatis.*
20 *De tranſlatione corporis ipſius, & quibuſdam denuò patratis miraculis.*
21 *De altera vel iterata tranſlatione, ſeu relatione corporis eius ad vrbem.*
22 *De remedijs ſubinde pluribus impenſis.*
23 *De diſcipulis eiuſdem beati Remigij.*
24 *De S. Theoderico.*
25 *De S. Theodulfo.*
26 *De fonte in horum Sanctorũ monaſterio nuper exorto.*

Capitula libri ſecundi.

1 *DE ſucceſſoribus beati Remigij.*
2 *De Egidio præſule.*
3 *De Sancto Baſolo.*
4 *De Romulfo præſule.*
5 *De Sonnatio.*
6 *De Leudegiſelo, Angleberto, & Landone.*
7 *De Sancto Niuardo.*
8 *De tranſlatione ſanctæ Helenæ ad ipſius ſancti monaſterium.*
9 *tranſlatione S. Sindulfi ad idem monaſterium.*

10 De

10 *De Sancto Reolo epiſcopo.*

11 *De S. Rigoberto.*

12 *De eius expulſione ab vrbe Remenſi.*

13 *De miraculis in vita ipſius per eum oſtenſis.*

14 *De obitu & ſepultura ipſius.*

15 *De tranſlatione corporis eiuſdem.*

16 *De Abel eius ſucceſſore.*

17 *De Tilpino epiſcopo.*

18 *De Vulfario epiſcopo.*

19 *De Ebone præſule.*

20 *De ipſius depoſitione.*

Capitula libri tertij.

1 *DE domni Hincmari electione vel ordinatione.*

2 *De reparatione iudicij pro Ebonis depoſitione.*

3 *De viſione cuiuſdam Bernoldi.*

4 *De reſtitutione rerum eccleſiaſticarum à Karolo rege peracta.*

5 *De reparatione Remenſis eccleſiæ ab ipſo Hincmaro patrata.*

6 *De miraculis in eadem eccleſia poſtea declaratis.*

7 *De viſione cuiuſdam Gerhardi presbyteri.*

8 *De alijs quibuſdam miraculis.*

9 *De ſecunda beati Remigij corporis tranſlatione.*

11 *De Synodo comprouinciali apud Sueſſonicam vrbem habita.*

12 *De vacatione Cameracenſis ſedis, & coniunctione Balduini cum Iudith filia regis.*

13 *De cauſa Rothadi Sueſſonici epiſcopi depoſiti.*

14 *De quodam Gotheſcalco ſchiſmatico.*

15 *De libris quos idem præſul Hincmarus compoſuit.*

16 *De his quæ Karolo regi ſcripſit.*

17 *De Synodo ſex prouinciarum Galliæ apud Trecas habita.*

18 *Item de præfato rege Karolo.*

19. *Quæ Ludovvico eiuſdem Karoli filio ſcripſit.*

20 *De ijs quæ Ludovvico, fratri eiuſdem Karoli ſcripſit.*

21 *De his quæ quibuſdam Archiepiſcopis, vel Epiſcopis ſcripſit.*

22 *Quæ inſtrumenta vitæ vel redargutiones Hincmaro nepoti ſuo ſcripſerit.*

23. *Quæ Altfrido Tranſrhenenſi epiſcopo, & ceteris quibuſdam epiſcopis ſcripſerit.*

24 *Quæ abbatib⁹ quibuſdã ſcripta direxerit.*

25 *Quæ ſacerdotibus vel monaſterijs quibuſdam.*

26 *Quæ viris quibuſdam illuſtribus.*

27 *Quæ aliquibus reginis ſcripta miſerit,*

28 *Quæ ſibi ſubiectis monita ſalutis ediderit.*

29 De

29 *De libro edito à ſe: Qualiter Domini vel Sanctorum ſint imagines veneranda.*

30 *De trãſlatione corporis ſãcti Remigij à monaſterio ipſius, & obitu Hincmari Epiſcopi.*

Capitula libri quarti.

1 *DE epiſcopatu Fulconis, & quæ ſcripta quibuſdam Romanis pontificibus direxit.*

2 *Quæ Formoſus Papa eidem Fulconi, vel Karolo regi, atque Odoni ſcripſit.*

3 *Quæ Franciæ quibuſdã præſulibus ſcripta legauerit.*

4 *Quæ Stephanus Papa ipſi Fulconi, vel idem Fulco eidem Papæ reſcripſerit.*

5 *Quæ regibus quibuſdam Fulco ſcripta direxerit.*

6 *Quæ diuerſis quoque ſcripſerit epiſcopis.*

7 *Quæ abbatibus, vel illuſtribus viris quibuſdam.*

8 *De rebus quibus epiſcopium auxit, & ceteris bonis quæ in epiſcopatu egit.*

9 *De Sancto Gibriano & fratribus eius.*

10 *De interemptione ipſius Fulconis.*

11 *De præſulatu domni Heriuei.*

12 *De relatione beati Remigij ad monaſterium ſepulturæ ſuæ.*

13 *De reparatione caſtri Moſomi, aliarumq́ munitionum quarumdam, vel eccleſiarum.*

14 *De Synodalibus Concilijs habitis, & Normannorum converſione, vel expeditione contra Hungaros.*

15 *De Karoli regis à ſuis derelicti ſuſtentatione.*

16 *De Erleboldi Comitis excommunicatione, vel abſolutione.*

17 *De obitu ipſius præſulis.*

18 *De ſucceſsione Seulfi epiſcopi.*

19 *De Synodo quam habuit in villa Troſleio, & ceteris actibus, vel fine ipſius.*

20 *De electione Hugonis filij Heriberti Comitis.*

21 *De infeſtatione Hungarorum, & diſcordia inter Rodulfum regem & Heribertum Comitem exorta.*

22 *De introductione Odalrici Aquẽſis epiſcopi ad epiſcopale miniſteriũ Remis exſequẽdũ, & redactione ſub cuſtodia Karoli regis.*

23 *De ſimultate inter Hugonem & Heribertum Comites, ac Rodulfum regem exorta.*

24 *De ordinatione domni Artoldi præſulis.*

25 *De ſignis Remis viſis, & morbis inſecutis.*

26 *De accerſione vel receptione Ludouici poſt mortem Rodulfi regis.*

27 *De excommunicatione Heriberti Comitis.*

28 *De expulſione domni Artoldi ab vrbe Remenſi.*

29 *De malis quæ deinceps conſecuta ſunt.*

30 *De occupatione Altimontis caſtri, vel Moſomi, & morte Heriberti.*

31 *De obſidione vrbis Remenſis ab exercitu Ludowici regis.*

32 *De reſtitutione monaſticæ regulæ in monaſterio Sancti Remigij, & conſtitutione abbatis Hincmari.*

33 *De repulſione Hugonis epiſcopi.*

34 *De Synodo Virduni habita.*

35 *De Synodo apud Engulenhem congregata, & excommunicatione Hugonis epiſcopi.*

36 *De obſeſſione vel incenſione vrbis Sueſſonicæ ab Hugone Comite.*

37 *De excommunicatione ipſius Hugonis Comitis.*

38 *De quibuſdam eccleſijs vel monaſterijs vrbis Remenſis.*

39 *De Sancto Balderico abbate.*

40 *De miraculis poſt obitum ipſius oſtenſis.*

41 *De villa Waſlicia.*

42 *De eccleſia Sancti Romani, vel miraculis in Gellani monte.*

43 *De miraculo in Rheno flumine patrato.*

44 *De miraculis in monaſterio ſanctarum Bouæ ac Dodæ factis.*

45 *De viſione cuiuſdam puellæ.*

46 *De altero Remis puellarum monaſterio.*

47 *De*

47 *De domno Gonberto ipſius monaſterij conditore, & ipſius vxore Berta.*

48 *De duabus eccleſijs ſancti Hilarij Remis.*

49 *De Eccleſijs in honore Sancti Martini circumquaque conſtructis.*

50 *De miraculis S. Martini Remis oſtenſis.*

51 *De* S. *Macra virgine.*

52 *De ſanctis Rufino & Valerio Martyribus.*

53 *De miraculis eorumdem Sanctorum.*

INCIPIT

Digitized by Google

INCIPIT LIBER PRIMVS HISTORIÆ REMENSIS ECCLESIÆ AVCTORE FLODOARDO PRESBYTERO ET CANONICO EIVSDEM ECCLESIÆ.

De conditione vrbis Remenſis.

CAPITVLVM I.

FIDEI noſtræ fundamina proditurus, ac noſtræ patres Eccleſiæ memoraturus, mœnium noſtrorum locatores, vel inſtructores exquiſiſſe, non ad rem adeo pertinere videbitur, cùm ipſi ſalutis æternæ nil nobis contuliſſe, quinimmo erroris ſui veſtigia lapidibus inſculpta reliquiſſe doceantur. De vrbis namque noſtræ fundatore, ſeu nominis inditore, non omnimodis à nobis

approbanda vulgata cenſetur opinio, quæ Remum Romuli fratrem, ciuitatis huius inſtitutorem, ac nominis tradit auctorem; cùm vrbe Roma, geminis auctoribus Romulo Remoque fundata, fratris militibus Remum, certis accipiamus ſcriptoribus, interfectum: nec illum prius à fratre receſſiſſe, dum vno partu editi, & inter paſtores educati, latrocinijſque dediti, vrbem conſtituiſſe reperiantur: ortaque ſimultate, ac Remo fratre interfecto, ciuitati Romulus ex nomine ſuo nomen dediſſe legatur.

T. Liu. decad. 1 lib. 1.

Nam vt Titi Liuij verbis vtamur: *Numitori Albana re permiſſa, Romulum Remumq; cupido cepit, in his locis, vbi expoſiti, vbique educati erant, vrbis condendæ; & ſuperérat multitudo Albanorum, Latinorumq; : ad id paſtores quoque acceſſerant, qui omnes facilè ſpem facerent, paruam Albam, paruum Lauinium, præ ea vrbe quæ conderetur, fore. Interuenit deinde his cogitationibus auitum malum, regni cupido: atque inde fœdum certamen coortum à ſatis miti principio. Quoniam gemini eſſent, nec ætatis verecundia diſcrimen facere poſſet, vt Dij quorum tutelæ ea loca eſſent, augurijs legerent qui nomen nouæ vrbi daret, qui conditam imperio regeret, Palatinum Romulus, Remus Auentinum ad inaugurandum templa*

pla capiunt. Priori Remo augurium veniſſe fertur ſex vultures: iamq́ nunciato augurio, cùm duplex numerus Romulo ſe oſtendiſſet, vtrumque regem ſua multitudo conſalutauerat tempore illi præcepto: at hi numerò auium regnum trahebant. Inde cùm altercatione congreſſi, à certamine irarum ad cædem vertuntur. Ibi in turba ictus Remus cecidit. Vulgatior autem fama eſt, ludibrio fratris Remum nouos transſiluiſſe muros. Inde ab irato Romulo (cùm verbis quoque increpitans adieciſſet: Sic deinde, quicumque alius transſiliet mea mœnia) interfectum. Ita ſolus potitus imperio Romulus, condita vrbs, conditoris nomine appellata. Ita Liuius. Probabilius ergo videtur, quòd à militibus Remi patria profugis vrbs noſtra condita, vel Remorum gens inſtituta putatur: cùm & mœnia Romanis auſpicijs inſignita, & editior porta Martis (Romanæ ſtirpis, veterum opinione, propagatoris) ex nomine vocitata, priſcum ad hæc quoque noſtra cognomen reſeruauerit tẽpora. Cuius etiam fornicem prodeuntibus dexterum, lupæ, Remo Romuloque paruis vbera præbentis, fabula cernimus innotatum. Medius autem, duodecim menſium, iuxta Romanorum diſpoſitionem, panditur ordinatione deſculptus. Tertius qui *Porta Martis.*

& ſiniſter cygnorum vel anſerum figuratus auſpicio. Nautæ ſiquidem, cygnum bonam prognoſim prodere ferunt : vt ait AEmilius.

Cygnus in auſpicijs ſemper lætiſſimus ales,
Hūc optant nautæ, quia ſe nōmergit invndas.

Anſeres quoque nocturnas excubias celebrant, quas cantus aſsiduitate teſtantur. Denique Romana etiam capitolia Gallo ſeruaſſe traduntur ab hoſte.

Nec mirum tamen, vrbis noſtræ conditionem vel originem non in propatulo dari, cùm de ipſius gentium, vel orbis dominæ Romæ conditione, Iſidoro teſte, oriatur plerumque diſſenſio : vt eius diligenter agnoſci non poſſit origo. Nam Salluſtius : *Vrbem*, (inquit) *Romam ſicuti ego accepi, condidere atque habitauere initio Troiani, qui Ænea duce ſedibus incertis vagabantur*. Alij dicunt ab Euandro ſecundum quod Virgilius:

Iſidor lib. 15 originum. ca. 1.

Salluſt. in catilin.

Tunc Rex Euandrus Romanæ conditor arcis.

Virg. 8. Æneid.

Eutropius quoq; in libro hiſtoriarum ſic loquitur, dicens: *Romulus cùm inter paſtores latrocinaretur. xviij annis natus, vrbē exiguā in Palatino monte conſtituit, conditam ciuitatē ex nomine ſuo Romam vocauit. Poſt hunc Tullus Hoſtilius eam, adiecto Cælio monte, ampliauit. Indeq; ceteri diuerſis diuerſi temporibus*

Eutrop. li. 1. hiſt. Rom.

poribus principes, eius editores vel amplificatores extitere. Vrbis autem noſtræ nomen Durocortorum quondam dictum, Cæſaris aſtruitur hiſtoria, in qua libro ſexto ſic legitur: *Vaſtatis regionibus, exercitum Cæſar Durocortorum Remorum reducit, concilioq́ in eum locum Galliæ indicto, de coniuratione Senonum & Carnutum quæſtionem habere inſtituit.* Æthicus etiam in Coſmographia ſic memorat. *A Mediolano per alpes Cottias Viennam* M. pm. *cccc. ix. Inde Durocortorum*, M. pm. *ccc. xxxiij. quæ ſunt leugæ cc. xxj. Item à Durocortoro Diuodorum vſque*, M. pm. *lxij. Item alio itinere à Durocortoro Diuidorum vſq;* M. pm. *lxxxviij. Item à Durocortoro Treueros vſque leugæ xcviiij. Item à Bagaco Neruiorum Durocortorum Remorum vſque*, M. pm. *liij.*

Iul. Cæſ. lib. 6. de bello Gall. in fine.

De amicitia Romanorum atque Remorum.

CAP. II.

CONSTAT itaque Remorum populum populo Romanorum tenaciſſima priſcis olim temporibus, amicitia iunctum, prælibatæ Iulij Cæſaris hiſtoriæ libris hoc ipſum adſtipulantibus, vbi legitur. *Eò, ſcilicet ad fines Belgarum, ipſo Cæ-*

Iul. Cæſ. de bello Gallico lib. 2. initio.

ſare de improuiſo, celeriuſq; omnium opinione, perueniente, Remos (qui proximi Galliae ex Belgis ſunt) ad eum legatos Iccium, & Andebregium primos ciuitatis ſuæ, miſiſſe, & ſe ſuáque omnia offerentes in fidem atque amicitiam populi Romani omnino coniuraſſe, paratoſq; eſſe & obſides dare, & imperata facere, & oppidis recipere, & frumento, cæteriſq; rebus iuuare. Reliquos omnes Belgas in armis eſſe, Germanoſq; qui ripas Reni incolunt ſeſe cùm his coniunxiſſe, tantumq; eſſe eorum omnium furorem, vt ne Sueſſones quidem, fratres, conſanguineoſq; ſuos, qui eodem iure, eiſdem legibus vtantur, vnumq; magiſtratum cum illis habeant, deterrere potuerint, quin cum his conſentirent. Item. *Cæſar*

Ibidem.

poſtquam omnes Belgarum copias in vnum locum coactas ad ſe venire vidit, neque iam longè abeſſe, ab his quos miſerat exploratoribus, & ab Remis cognouit, flumen Axonam,

Gal. Ayſne.

quod eſt in extremis Remorum finibus, exercitum traducere maturauit, atque ibi caſtra poſuit. Quæ res & latus vnum caſtrorum ripis fluminis munitum & poſt eum quæ erant, tuta ab hoſtibus reddebat, & commeatus ab Remis, reliquiſq; ciuitatibus, vt ſine periculo ad eum portari poſſent, efficiebat. In eo flumine pons erat. Ibi præſidium ponit, & in altera parte fluminis Titurium Sabinum

Lega-

Legatum cum ſex cohortibus reliquit. Caſtra in altitudinem pedum xij foſſamq; pedũ xviij. munire iubet. Ab ipſis caſtris oppidum Remorum, nomine Bibrax, quod aberat milia paſſuum xviij. ex itinere, magno impetu Belgæ oppugnare cœperunt. Ægrè eo die ſuſtentata eſt Gallorum atque Belgarum oppugnatio hæc. Vbi circumiecta multitudine hominũ totis mœnibus, vndique in murum lapides iaci cœpti ſunt, muruſq; defenſoribus nudatus eſt, teſtudine facta, portis ſuccedunt, murumq; ſubruunt, quod * tum facilè fiebat. Namque tanta multitudo lapides, ac tela conijciebant, vt in muro conſiſtendi poteſtas eſſet nulli. Cùm finem oppugnandi nox feciſſet, Iccius Remus, ſumma nobilitate & gratia inter ſuos qui tum oppido præfuerat, vnus ex his, qui Legati de pace ad Cæſarem venerant, nuntiũ ad eum mittit, niſi ſubſidium ſibi mittatur, ſeſe diutius ſuſtinere non poſſe. Eò de media nocte Cæſar, iiſdem ducibus vſus, qui nuncij ab Iccio venerant, Numidas & Cretas ſagittarios, & funditores Baleares ſubſidio oppidanis mittit. Quorum aduentu, & Remis cùm ſpe defenſionis ſtudium propugnandi acceſſit, & hoſtibus eadem de cauſa ſpes potiundi oppidi diſceſſit. Itaque pauliſper apud oppidum morati, agroſq; Remorum depopulati, omnibus vicis, ædificijſq; quò adire poterant, incenſis,*

orig. octo. — ms. adita.

ad caſtra Cæſaris omnibus copijs contenderũt, & à milibus paſſuum minus duobus caſtra poſuerunt. Et poſt pauca. *Hoſtes protinus ex eo loco ad flumen Axonam contenderunt, quod eſſe etiam poſt noſtra caſtra demonſtratum eſt. Ibi vadis repertis, partem copiarum ſuarum tranſducere conati ſunt, eo conſilio, vt, ſi poſſent, caſtellum, cui praerat Quintus Titurius legatus expugnarent, pontemq́ interciderent. Si minus potuiſſent agros Remorum popularentur, qui magno nobis vſui ad bellum gerendum erant, commeatuſq́ noſtros ſuſtinebant. Cæſar certior factus à Titurio, omnem æquitatum & leuis armaturæ Numidas, funditores, ſagittarioſq́ pontem traducit, atque ad eos contendit. Acriter in eo loco pugnatum eſt. Hoſtes impeditos noſtri in flumine aggreſſi, magnum eorum numerum occiderunt. Per eorum corpora reliquos audaciſſimè tranſire conantes, multitudine telorum & audacia repulerunt: primos qui tranſierant, equitatu circumuentos interfecerũt.*

Orig. interſcinderent.

Item in eadem Hiſtoria libro tertio. *Cæſar Labiennum legatum in Treuiros, qui proximi Reno ſunt, cum equitatu mittit. Huic mandat Remos reliquoſq́ Belgas adeat, atque in officio contineat.* item in V. *Tantam omnium voluntatis commutationem*, Cæſar ſcilicet, *attulit, vt præter Heduos & Remos,*

Cæſar li. 3.

Lib. 5. in fine.

mos (quos præcipuo ſemper honore Cæſar habuit: alteros pro vetere ac perpetua erga populum Romanum fide: alteros pro recentibus belli Gallici officijs) nulla ferè ciuitas fuerit non ſuſpecta nobis. Item in VI. *Carnutes legatos, obſideſq; mittunt, vſi deprecatoribus Remis, in quorum erant clientela. Eadem ferunt reſponſa,* quæ videlicet Senones, *obſidibus imperatis.* Principatum quoque Remos antiquitus inter ſibi finitimos tenuiſſe conſtat. Sed & apud Romanos id ipſum obtinuiſſe, auctumque ſibi legitur in præmiſſa, tam ius, quàm decus, hiſtoria, vt in eodem libro VI. *Sequani principatum dimiſerant: in eorum locum Remi ſucceſſerant.* Semper enim, & in omnibus bellis Remi fidem Romanis ſeruauerant. Et in VII. etiam quando totius penè Galliæ populi aduerſus Romanos cōſpiraſſe, conciliumque Bibracte habuiſſe leguntur, illi nullatenus adeſſe voluere, quòd amicitiam Romanorum ſequebantur. In neceſſitatibus autem copias eos Romanorum ſuſtentaſſe proditur, vt in quinto huius hiſtoriæ lib. *Quo anno frumentum propter ſiccitates anguſtius prouenerat, coactus eſt.* Cæſar ſcilicet, *aliter ac ſuperioribus annis, exercitum in hibernis collocare, legioneſq; in plures ciuitates diſtribuere. Ex his vnam in Morinos ducen-*

Lib. 6. initio.

Lib. 7. poſt med.

Lib. 5. ante med.

ducendam, C. Fabio Legato dedit : alteram in Neruios Q. Ciceroni : tertiam in Eſſuos m. P. **L. Roſcio : quartam in Remis cum T. Labieno* Lib 7. in fine. *in confinio Treuirorum hiemare iuſſit*. Item in VII. *C. Fabium & L. Minutium cum legionibus duabus in Remis collocat*. Inſuper & vſque ad internecionem penè Remos pro ſalute Romanorum certaſſe, Oroſius etiam libro vj. aſtipulatur, eo prælio quod Paulus Oroſ. l. 6. hiſt. c. 11. Bellouaci, poſt cæterorum Gallorum, qui arma contra Romanos tulerant, deuictum exercitum, inſtaurauerant, magnam Remorum manum, quæ auxilio Romanis erat, aſſerens trucidatam. Remos denique prælijs fortes, optimoſque fuiſſe iaculatores : ſed & ad bella ciuilia quibus Pompeio ſuperato, monarchiam totius, vt fertur, orbis obtinuit, Cæſare inuitante profe- Lucan lib. 1. de bello ciuili. ctos, Lucanus libro primo teſtatur his verſibus.

Rura Nemetis
Qui tenet, & ripas Satyri, quà littore curuo
Molliter admiſſum claudit Tarbellicus æquor,
Signa mouet, gaudetq; amoto Santonus hoſte.
m. j. Bituſes. *Et * Biturix, longiſq; leues Axones in armis,*
Optimus excuſſo Leucus, Remuſq; lacerto.
Optima gens flexis in gyrum Sequana frenis,
Et docilis rector roſtrati Belga couini.

Da

De primis huius vrbis Epiſcopis.

CAP. III.

NEc ſolùm apud Ethnicos tunc temporis tanti habitum Remorum populum, quin & apud primos Eccleſiæ Dei propagatores, atque per Euangelium in Chriſto patres, primæ huius prouinciæ noſtræ ſedis Pontifices conſtat ſemper honore decoratos; adeo vt ipſe beatiſſimus Eccleſiæ Chriſti princeps, Petrus Apoſtolus, vrbi noſtræ Beatum Sixtum à ſe Archiepiſcopum ordinatum, cùm ſuffraganeorum auxilio cenſuerit delegandum, idoneos ei, ac neceſſarios in eadem prouincia deſtinans ſocios S. Sinicium videlicet, Sueſſonicæ ſedis primò, noſtrum poſtea Præſulem, ac beatum Memmium Catalaunicæ vrbis rectorem. S. verò Sixtus Remorum primus Epiſcopus, etiam Sueſſonicam fundaſſe fertur Eccleſiam, & B. Sinicium collaboratorem & cooperatorem ſuum inibi conſtituiſſe: quique poſt eiuſdem S. Sixti deceſſum, nepote ſuo, vt ferunt, Sancto Diuitiano Sueſſoni à ſe Pōtifice ordinato, quoniam nouiter inſtituta Remenſis Eccleſia, lacte adhuc, tenera fortè fouebat pignera, necdum ad onus Pon-

S. Sixtus. S. Sinicius. S. Memmius.

Pontificale perferendum robuſta, Remis Archiepiſcopalem (ea cogente neceſſitate) ſubijt cathedram. Vbi pro animarum ſalute fideliter elaborans, bonumque certamen decertans, cum deceſſore, vt in cælis, ita etiam meruit in terris habere conſortium, vnius eiuſdemque templi tumbæque ſortitus cum Beato Sixto ſepulchrum. Quorum poſtmodum meritis Baſilicæ domus ipſorum claris illuſtrata miraculis, nonnullis dotata ditatur muneribus: agris quoque domibuſque ac vineis locupletata, clericorum pariter enituit miniſterijs decorata. Quorum nonnunquam duodecim, nonnunquam decem, vt domni Sonnatij Præſulis tempore, ibidem reperitur congregationem fuiſſe, donec moderno tempore, abundante iniquitate, & refrigeſcente caritate, deficere Deo inibi militantium chorus, & vnius ipſum cœpit eſſe templũ * presbyteri titulus. Quocirca etiam ipſorum nuper abinde oſſa tranſlata, in Eccleſia Beati Remigij poſt altare Sancti Petri, eorundem præceptoris, ſeruantur recondita. Nec eos Eccleſiam noſtram tantummodo ab vrbe Roma conſtat habuiſſe patres vel fundatores, quæ Martyribus etiam redimita, eorumque ſacrata ſanguine atque triumphis, ſub ipſo Neronianæ

Baſilica SS. Sixti & Sinicij.

Al. presbyterij.

nianæ perſecutionis articulo, decorata probatur.

De primis eiuſdem Martyribus vrbis.

CAP. IIII.

BEatus ſiquidem Timotheus, ab Orientis partibus ad hanc Remenſem vrbem perueniens, Ieſu Chriſti Domini publicè non veritus eſt prædicare veritatem. Vnde & à præſide Lampadio, qui tunc præerat huic populo, tentus, & quod nouæ legis propoſitum hominibus ſuaderet, conuentus: hinc minis principum, legumque ſeueritate vexatus, opum quoque pollicitatione tentatus, reſponſum quod olim ab Eccleſiæ principe didicerat, improbo incuſsũ ſupernæ nũdinatori gratiæ, rependere non timuit: Diuitiæ (inquiens) tuæ tecum ſint in perditionem, & ibis cum ipſis in ignem æternum. Dominus enim meus Ieſus Chriſtus filius Dei, ipſe te iudicaturus eſt. Tunc Præſes ira repletus, iuſſit eum torqueri. Et dum Chriſtum cõſtanter inter ipſa cruciatuum confiteretur tormenta, inferens inter cætera, quòd illi, quos Præſes pro Chriſti nomine ſe putabat occidere, ipſi pœnaliter eum iudicaturi eſſent: & Præſes diceret: Ergo tu iudex eris

S. Timotheus.

Act. 8.

eris mei? Ego te occidam, & quis erit qui te eripiat de manibus meis? Sanctus Timotheus reſpondit: Dominus meus cui credo, poteſt liberare me, in te autem debita tormenta immitter. Iterum dum per ſupplicia multa cruciari iuſſus fuiſſet, ait ad iudicem: Quantò tu mihi ampliora tormenta intuleris, tantò amplius refrigerium præſtabit Dominus cui credo. Et cùm cæderetur à miniſtris, exclamauit voce magna, dicens: Aſpice Domine, & vide quæ infert diabolus ſeruo tuo, ne me derelinquas, ne dicant homines, vbi eſt Deus eius? Præſes denique iuſſit calce viua & aceto aſpergi plagas ipſius. Sanctus verò Timotheus dixit: Ago tibi gratias, Domine Ieſu Chriſte, qui mihi das tolerantiam vt hæc poſſim ſufferre. Ita iſtud factum eſt in corpore meo, tanquam oleo perunctus ſim. Vnus autem de ipſis cædentibus, nomine Apollinaris, vidit duos Angelos ſtantes ad latus eius, & dicentes illi: Confortare Timothee: miſſi autem ſumus ad te, vt oſtendamus tibi Dominum Ieſum Chriſtum, pro cuius nomine ſuſtines pœnas, vt videas quæ aguntur in cœlis: Erige caput tuum, & vide. Aſpiciens autem S. Timotheus vidit cælos apertos, & Ieſum ad dexteram Patris, coronam tenentem ex lapidibus

dibus pretioſis, ac dicentem ſibi: Timothee, hæc quam vides, tibi parata eſt. Accipies illam tertia die imminente de manibus meis. Et Angeli dixerunt ei: Confortare Timothee; & abierũt in cælos. Apollinaris verò cùm hæc vidiſſet, procidens ad pedes eius, dixit ei. Domine Timothee ora pro me: Ego enim libentiſſimè torquebor pro nomine Chriſti, quia vidi tecum loquentes viros ſplendidiſſimos, dum tecum loquerentur magnalia Dei illius qui regnat in cælo. Tunc præſes, vt vidit ſe eſſe confuſum, dixit: Siſtatur Apollinaris: afferte autem mihi plumbum bulliens, & effundite in os ipſius, vt non talia verba loquatur. Cumque allatum fuiſſet plumbum bulliens, & miſſum in ore eius, factũ eſt frigidum tanquam glacies. Viſo autem hoc miraculo, multitudo magna credidit in Dominum Ieſum Chriſtum. Tunc præſes iracundia plenus & confuſione, dixit: Ducite illos in carcerem, vſque dum ego pertractem quo ſupplicio interficiantur. Cùm autem ducerentur, plurima turba ſequebatur eos flens, & dicens: O iniuſtum iudicium quod incidit in ciuitatem iſtam! Perducti ſunt verò in carcerem: & multi erant circa eos, deſiderantes conſolari à Sancto Timotheo. Ipſa autem nocte adueniens

Conuerſio S. Apollinaris.

niens quidam Presbyter, nomine Maurus, multitudinem hominum baptizauit in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti. Apollinaris verò cùm baptizaretur, vidit cœlos apertos, & audiuit Angelum dicentem ſibi, Beatus es Apollinaris qui credidiſti, beati omnes qui tincti ſunt in aqua, in qua tu purificatus es. Quicunque hac nocte hîc baptizatus fuerit, craſtina die in paradiſo ſuſcipietur. Hoc autem dictum omnes qui ibidem aderant audierunt, & genua flectentes, dixerunt: Parce nobis Domine Deus noſter, & præſta miſericordiam tuam his qui diligunt nomen tuum. Altera autem die iuſſit Præſes adduci eos ante tribunal ſuum. Aſtantibus autem illis Præſes dixit: Stulti homines, quæ res vos circumuenit, vt credatis in hominem crucifixum, qui ſub Pontio Pilato multa perpeſſus eſt, nouiſſimè autẽ crucifixus aſſeritur. Tunc illi reſponderunt, dicentes: Vidimus in hac nocte Angelum Dei loquẽtem cum Sanctis quos tu tenes in carcere: & ipſi Angeli dixerunt nobis, hodie ituros eſſe in paradiſum, & accepturos coronas quas tui oculi videre non merebuntur. Præſes verò iracundia plenus, iuſſit *cunctos decollari. Cumque ducerentur Sancti extra ciuitatem, ſignauerunt ſe ſignacu-

MS. ĩ. ſingulos.

gnacu-

gnaculo Chriſti, & ſic martyrizati ſunt, confitentes Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum. Fuerunt autem omnes qui decollati ſunt quinquaginta viri ſub die vndecimo Calendas Septembris.

Vſus ſigni Crucis.

Quinquaginta martyr. 22. Auguſti.

Altera autem die procedens Præſes, ſedit pro tribunali, Sanctum verò Timotheum & Apollinarem adduci præcepit. Aſtantibus autem illis, ait ad eos Præſes: Infœliciſſimi hominum conſentite præceptis Imperatorum, & adorate eos quos illi adorant. Timotheus & Apollinaris dixerunt: Nos dæmones non adoramus, ſed ſolum Dominum Ieſum Chriſtum, qui eſt Deus viuus & verus, ipſum oportet cōfiteri nos. Tu ergo ne putes nos artibus tuis ſeparari à caritate, & à regno Dei. Hoc autem tibi notum ſit, quia qua hora nos putas mortificari, tunc viuificamur, ſicut illi qui à te heſterna die interfecti ſunt, & viuunt in cœlis. Te ergo verè percutiet Ieſus Chriſtus vlcere peſſimo. Iratuſque Præſes, dixit: Iſtos ſi non mortificauero, alij multi ad nouam ſectam venturi ſunt. Sic dedit aduerſus eos ſententiam, vt gladio interficerentur. Illi autem cum magna fiducia perducti ſunt extra ciuitatem, in via quæ appellatur Cæſarea, in locum qui Buxitus dicitur, ibique martyrizauit eos,

S. Timothei & Apollinaris martyr. 23 Auguſti.

ſub die decimo Calendas Septembris, & coronati ſunt ab Angelis, & vox audita eſt, dicens: Venite Timothee & Apollinaris dilectiſsimi mei, & oſtendam vobis quanta mirabilia meruiſtis pro animabus veſtris, quas obtuliſtis pro nomine meo: & ſcitote quæ facturus ſum Lampadio Præſidi. Statimque iaculum igneum deſcẽdit de cœlo multis videntibus, & ingreſsũ eſt humerum eius dextrum, & à dæmonio arreptus vitam finiuit. Corpora verò ſanctorum ſepulta ſunt à Chriſtianis die nono Calendas Septembris. Euſebius quidam vir ſpectabilis, qui & ipſe per verbũ ipſorum credidit, fabricauit illis baſilicam, in qua multa ſigna & remedia oſtenderunt. Cæcis viſum, claudis greſſum reddiderũt, & qui à dæmonibus vexabantur curati ſũt in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti. Eorum verò corpora domnus Tilpinus Archiepiſcopus veteri promouẽs tumulo, ſepulchrum ipſorum decenter argento decorauit & auro. Altare denique quod ante tumbam eorumdem ſtat medium, Sancti Mauri fertur reliquijs & honore dicatum, qui eodem, quo præfati, tempore, pro Chriſto cæſus capite, ipſorum meruit conſortio renitere. Cuius oſſa in Eccleſia Beati Celſini ſeruantur depoſita. Caput autem infra

Horrenda mors præſidis.

Baſilica SS. Timoth & Apoll.

infra ciuitatem intra beatæ Dei genitricis Mariæ baſilicam in arca ſecus altare veneratur reconditum. Ipſa etiam præmiſſorũ Eccleſia Martyrum pigneribus compluriũ traditur inſignita Sanctorum. In cuius dextera parte Sãctorum Siluani & * Siluiani: in ſiniſtra verò ſancti Tonantij & Sancti Iouini feruntur reſeruari corpora. Hic etiam in eadem Sanctorum baſilica Beatus Remigius tumulum ſibi parari præcepiſſe reperitur, vt poſt conditam teſtamenti ſui continẽtiam ſubintulit, addens: *Poſt conditum teſtamentum, immò ſignatum, occurrit ſenſibus meis, vt baſilicæ domnorum martyrum Timothei & Apollinaris miſſorium argenteum ſex librarum ibi deputem, vt ex eo ſedes futura meorum oſſium componatur.* Sed & in ipſo teſtamento ſuo, duodecim ſolidos ad ipſius baſilicæ cameram ſtruendam iuſſerat dari. Diuerſi quoque diuerſis idem locupletauere dotibus templũ: vbi domnus Gondebertus, vir clariſſimus, cum vxore ſua Bertha, villam in pago Vontinſe ſitam, Perthas nomine, dedit. Reperitur autem congregationem ibidem nonnunquam viginti, nonnunquam duodecim fuiſſe clericorũ, vt in tempore Theoderici Regis, quando ad eandem baſilicã prædiorum donaria plura leguntur tradita. Et

* *j. Siluiniani.*

vſque ad recentia nuper tempora (quibus, religione deficiente, ad vnius eſt redacta Presbyteri titulum) Deo ſeruientium cœtu, dignoſcitur inſignita virorum. Nōnullis etiam alijs templa locis, eorum ſplēdent honore decorata: quoniam ſignis pluribus eis olim coruſcantibus, amatores Chriſti memorijs ipſorum ſuas excolere ſtuduerunt atque munire poſſeſſiones. Quorum quidam, ceu Gregorius Turonenſis Epiſcopus in libro miraculorū refert, eorum reliquias, ædificata horum honore baſilica, deuotus expetijt. Quas pōtifice loci per Presbyterū honorificè dirigēte, dum iter idem Presbyter ageret, ab obuia quadam muliere ſalutatus, obnixè, importunéque ab ea rogatus eſt, vt horum ſibi quiddam pignerum condonaret. Qui diu nutâtim differens, mulieris improbitate tandem deuictus, ſacrorum cinerum particulam tradit roganti. Aſcenſoque caballo, iniunctum ſibi moliens iter expedire, nullatenus eum percuſſis admodum lateribus, valet itineri promouere. Inſuper ipſe quoque ſic interim prægrauatus opprimitur, vt vix valeret adtollere caput. Ita demum animaduertens virtute ſe detineri Martyrum, motus pœnitentia, recepit oportunè, quod largiri præſumpſit incongruè,

Hodie 12. ſunt canonici in eccleſ. S. Timothei.

Gregor. Turon. lib. 1. Miracul. ſeu de gloria martyr. c. 55.

grue, redibitáque ſacrorum quam dempſerat portione, liber ad iuſſa relaxatur abire. Apud Duodeciacum quoque vicum horum conſtructa decore ſanctorum baſilica Martyrum, magnorum prædicatur radiare nitore magnalium, optabiliq́ue refulgere gratia ſanitatum.

Beati deniq; Timothei oſſa, Rex Otho, cõcedente Artaldo Archiepiſcopo, transferri fecit in Saxoniam, & monaſterium monachorum in eius inſtituit honore. In qua tranſlatione multa mira feruntur oſtẽſa. Nam vt Anno tũc Abbas, nunc Epiſcopus, mihi retulit, à quo eadem ſacra pignera tranſlata ſunt, præter alia plura remedia, duodecim inter claudos & cæcos fuere curati. Beatus quoque Apollinaris oſſibus ſuis in Orbacenſe monaſterium tranſlatis, nonnullis inibi florere ſpectatur gratiarum inſignibus. *Otho. 1. qui & magnus.* *Orbay ou Orbé.*

De ſucceſſoribus præmiſſorum Præſulum.

CAP. V.

FREQVENTIBVS igitur perſecutionum procellis intonantibus, Eccleſiæ puppis noſtræ iactata, diuerſiſque oppreſſa fluctibus, quoniam caput vix attollere poterat, quanto ſedes ipſa tempore rectore

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

vacua digno reſederit, haud facilè panditur: adeò vt poſt præmiſſos noſtræ fidei patres, beatum Sixtum atque Sinicium, vnum duntaxat præſulem inueniamus Amanſium ad imperium vſque Conſtātini, ſub quo Betauſius reperitur, qui cum Primogenito diacone ſuo, primus ex hac Belgica prouincia legitur Arelatenſi primæ interfuiſſe Synodo, relatæ per Marinum Epiſcopum beatiſſimo Papæ Silueſtro, Voluſiano & Aniano conſulibus. Poſt quem Aper, inde Maternianus, cuius reliquias oſſium domnus Hincmarus Archiepiſcopus Ludouico Regi Tranſrenenſi, ſe direxiſſe commemorat in epiſtola pro eiuſdem, aliorumque Sanctorum pigneribus ad eundem regem tranſmiſſa. Hinc Donatianus extitit Epiſcopus, cuius etiam pignera maritimas in partes Epiſcopij Nouiomagenſis vel Tornacenſis perlata, vario ſignorum memorantur ſplendore decorata. Quem beatus Viuentius tam celſus illuſtris vitæ meritis, quàm claro pontificalis ſequitur ordine culminis. Cuius etiam ſacra mēbra domno Ebone Antiſtite noſtro deferente, ſuper fluuium Moſam tranſlata, Braquis inſtructa Eccleſia, diſpoſitaque famulariorum caterua Clericorum, debito deponuntur honore ſeruāda,

S. Amanſius. *Betauſius.* *1. Synod. Arelat. an. 314.* *Aper.* *S. Maternianus.* *S. Donatianus.* *S. Viuentius.* *Braux.*

da. Vbi etiam pluribus olim renituiſſe prædicatur inſignibus, claudis greſſum, cæcis quoque reformans aſpectum, cui ſucceſſit Seuerus. *Seuerus.*

De Sancto Nicaſio.

CAP. VI.

POST præmiſſos Præſules beatus Nicaſius cultu ſequitur Pontificatus, *S. Nicaſius.* magnæ vir caritatis, magnæque conſtantiæ, ſub Wandalica in Gallijs perſecutione, ſanctæ ſibi commiſſæ validiſſimus rector Eccleſiæ, in pace quidem nobilitator ac decorator: in periculis verò moderator & tutor, pijs populum doctrinis & exemplis inſtituens, decoréq; cœlibis ſponſæ Chriſti Eccleſiæ, fabricis & ornatibus attollens. Is namque ſedis huius ſanctæ baſilicã in honore perpetuæ virginis Dei genitricis Mariæ, diuina traditur admonitus reuelatione fundaſſe, quam proprio quoque conſecrauit ſanguine. *Transfert ſedem Epiſcopalem ad Eccleſ. B. Mariæ.* Cathedra ſiquidem Pontificalis antiquitus in Eccleſia, quæ ad Apoſtolos dicitur, extitiſſe fertur. Hic beatus Antiſtes angelica præmonitione inſtructus, futuram longè antè præſciſſe docetur internecionem; perniciosamq́ue proſperitatis redarguendo ſecuritatem, immi-

nentem diuini prædixiſſe verberis vltionem. Portabat autem caritatis humeris anxius peccatorum crediti ſibi gregis pōdus, mori paratus pro omnibus, vt iram indignationis Dei à populo auerteret, aut in ipſa certè vindicta, cæleſtem clementiam humilitatis ſpiritu & animo contrito placaret, ne vſque ad animam, licet temporalis, at non æternalis perueniret gladius. Sed quia verbi Dei ſemen in ſpinis diuitiarum ſuffocatur conſitum, proſperanteſque, & in vanitate ſæculi gloriantes monita ſalutis, aure cordis ad fructificandum non admittunt: immò perituris impliciti occupationibus, nec vera vitæ, quin lætifera peccati, mortiſque ſtipendia ſequentes, quoniam perfectè mala non oderant, vera ſectari bona dignè non valebant. Piam inſuper religionem negligere, diuinitatis præcepta poſtponere, vanitatibus inſeruire, concupiſcentiæ vitijs inhærere, ſchiſmatica ſcandala ſuſcitare, Deumque (prò dolor) in his omnibus haud metuebant offendere. Et ecce ſubito eiſdem proſperitatis temporibus, animoſitas diriſſimarum gentium cōmota, Dei offenſionis irā in diuerſas vindicatura prouincias, intentione truculenta, Wandalorum multitudo properanter accele-

accelerat, ſubuerſis multarum munitionibus vrbium, gladioque interemptis vtriuſque ſexus progenitoribus cum filijs, non aliam dignitatis gloriam, non aliud aliquid in temporalibus lucris tam deſideranter concupiſcere cernebatur, quàm humanum haurire ac fundere ſanguinem, & Chriſtianorum duntaxat ſitire internecionem. Sub huius verò tempeſtatis turbine, glorioſi renitebant in Gallijs inter Epiſcopos viri, ſanctiſſimus Remorum præſul Nicaſius, & beatiſſimus Aurelianẽſium pontifex Anianus, Sanctus quoque Lupus Trecaſſinus, & Beatus Seruatius Tungrenſis Antiſtes, alijque nonnulli virtutibus inſignes, qui hanc indignationis Dei, ſuis meritis ac precibus, iram diu differre certauerunt, vt omnibus hæreſibus & prauitatibus populi reſtinctis, ad Catholicam religionem & verum Dei cultum per pœnitentiam reuocarent; ac tantæ perſecutionis, & diuinæ animaduerſionis gladium ab Eccleſiæ ceruicibus auocarẽt. Sed (prò nefas!) *Impius*, vt ſcriptũ eſt, *cùm in profundum peccatorum venerit, cõtemnit.* Pro. 18.
ſalutaribus eorũ præceptis nullatenus obtemperabant. At vir beatiſſimus Nicaſius præſul, inſtantibus ſtudijs, continuiſque doctrinis ac precibus, populum Dei ad pœni-

pœnitentiam ſeu patientiam, & triumphũ martyrij prouocabat, vt quos incauta proſperitas ad offenſionis impulerat foueam, aduerſitatis deuota tolerantia, non iudiciũ damnationis, ſed gratiam purgationis, cauſamque ſalutis efficeret. Interea caſtrametantur agmina Wandalorum circa vrbem Remorum, vniuerſaque regione depopulata, neces tantùm inibi habitantium feruentiſſimè pertractantes Chriſtianorũ. Hos veluti Deorum ſuorum inimicos, & moribus paganorum contrarios, interimere, penituſque de terra delere ambiebant. Beatus itaque Nicaſius animam ſuam pro fratribus, Chriſti ſequens exemplum, ponere paratus, elegit, obnixeque propoſuit, ſibi commiſſum nullatenus omittere gregem: prorſus inſtituit, aut cum eis pariter viuere, aut pariter, quod eos paterfamilias perpeti vellet, ſufferre: ne fugiẽdo, Chriſti videretur (ſine quo non poſſunt homines vel viuere vel fieri Chriſtiani) deſerere miniſteriũ. Vnde & iuxta Beati Auguſtini ſententiã, maiorẽ charitatis reperit fructũ quàm qui non propter fratres, ſed propter ſeipſum fugiens, atque comprehenſus nõ negauit Chriſtum, ſuſcepitque martyriũ. Metuebat enim potius Antiſtes ſanctiſſimus, ne ſe deſerente, lapides viui extingue-

Auguſt. epiſt. 180.

guerentur, quàm ne lapides & ligna terrenorum ædificiorum, ſe præſente, incenderentur: magis timens, ne deſtituta Chriſti corporis membra ſpiritali victu, necarentur, quàm ne membra corporis ſui hoſtili oppreſſa impetu torquerentur. Paratus ad vtrumque, vt ſi non poſſet hic calix tranſire, fieret volũtas eius, qui mali aliquid nõ poteſt velle. *Matth. 26.* Nec requirebat quæ ſua ſunt: ſed imitans eum qui dixit: non quæro quod mihi vtile eſt, ſed quod multis, vt ſalui fiant. *1. Cor. 10.* Et ne magis fugiendo obeſſet exemplo, quàm viuendo prodeſſet officio, nulla ratione conſenſit eſſe fugiendum. Neque temporalem mortem (quæ quandoque ventura eſt, etiam ſi caueatur) ſed æternam (quæ poteſt ſi non caueatur venire, & poteſt ſi caueatur etiam non venire) formidans; non ſibi placens, nec perſonam ſuã in tantis periculis fuga digniorem, vt pote gratia excellentem, iudicans: ne miniſterium in his maximè periculis neceſſarium, & debitum, ſubtraheretur Eccleſiæ. Non, vt mercenarius videns lupum venientem, dimiſſis ouibus fugit: ſed vt paſtor bonus, pro grege ſibi credito animam paratiſſimus obtulit. *Ioan. 10.* Et quod melius agendum inuenire potuit, ſedulas ad Dominum pro ſe ſuiſque fundere preces elegit. Fatigatis igitur

tur tandē præliatoribus impugnatione cōtinua, excubijs & inedia, furentibuſque circumquaque hoſtibus, ac fortiter bello concutientibus vrbem, nimio terroris tædio ciuitas vniuerſa perculſa, ad ſanctiſſimum Nicaſiū in orationibus proſtratum decurrunt, futuram paganorum victoriam pertimeſcentes, & auxilium conſolationis ab eo (velut à patre filij) requirentes, Interrogant, quid vtilius conſilij faciendum decernat, aut ſeruituti gentium ſeſe tradere, aut ad mortem vſque pro ſalute vrbis dimicare. Beatus autem Nicaſius cœlitus diuina præſciens reuelatione, Remorum ſubuertendam ciuitatem, conſolans eos, infatigabiliter Domini ſupplicabat clemētiæ, quatinus hæc tribulatio mortis tēporariæ, non ad iudicium, ſed ad indulgentiam, perſiſtentibus in vera fidei confeſſione proficeret: pro animæ pugnare ſalute, non armis viſibilibus, ſed probis docens moribus, non corporalium fiducia virium, ſed ſpiritalium exercitatione virtutum. Hanc ſupernam iuſto Dei iudicio, peccantium ſceleribus excitatam demonſtrans indignationem. Certū ſalutis id prædicans eſſe conſilium, ſi ad diuina compuncti flagella conuerterent animum; ſuſcipientes hæc non inuiti aut deſpe-

'eſperantes, vt iniquitatis filij: quin pa-
ientes ac manſueti, ceu filij pietatis, pro-
niſſa regni cœleſtis præmia percepturi.
:xhortans eos, ſpe ſalutis æternæ præſentē
euotiſſimè ſufferre tribulationem; vltro-
ue ſeipſos ad hanc offerre momentaneam
ecem: quò debitam reatibus perpetuæ dā-
ationis euadere mererentur vltionem,
uatinus eis mors præſens, non ſuppliciū,
:d animarum fieret perenne remedium.
ro inimicis eos etiam admonens exora-
:, vt tandem aliquando reſipiſcerent ab
iiquitatibus ſuis, & qui miniſtri tūc vide-
antur impietatis, poſſent cultores nonnū-
uam pietatis, ſectatoreſque fieri verita-
s. Se ipſum paratum eſſe depromens (vt *Ioan. 10.*
onum decet paſtorem) pro ouibus animā
onere, præſentemque vitam contemne-
:, quatinus ipſi peccatorum veniam &
lutem ſecum mererentur æternam ac-
pere. Aderat etiam germana ſua Beata
utropia, virgo Chriſti ſacratiſſima, quæ
) caſtitatis munitionem, ſanctiſsimum
mper imitando & adhærendo ſequebatur
piſcopū, vt & ab ſpiritalibus aliena ne-
iitijs à Domino ſeruaretur puritas mētis,
à carnalium corruptione delectatio-
ım tegeretur immunis integritas corpo-
. Ambo itaque plebem Dei pro viribus
ad

ad coronam martyrij pijs exhortationibus animabant; & agonem victoriæ ſuæ Domino precibus commendabant. Dei tandem decreto iudicio irruptionis die, dum paganorum furibundum beatus Præſul Nicaſius irruere comperit impetum, Sãcti Spiritus virtute roboratus, alma comitante ſorore, cum hymnis & canticis ſpiritalibus ad oſtium baſilicæ Sanctæ Dei genitricis Mariæ (quam ab eodem in huius vrbis arce fundatam memorauimus) traditur occurriſſe, dumque diuinæ deditus pſalmodiæ, verſum Domino Dauiticum pia

Pſal. 118. voce decantat inquiens: *Adhæſit pauimẽto anima mea*, mox inſequente gladio ceruicem, cæſi verbum pietatis ab ore non defecit: capite in terram cadente, immortalitatis (vt traditur) ſententiam proſecuto: *Viuifica me * ſecundum verbum tuum*, inferendo.

MS. 1. addit Domine.

S. Eutropia. Sancta verò Eutropia videns impietatem circa ſe quaſi mitigatam, & pulchritudinem ſuam ceu paganorum litibus reſeruatam, ſuper eundem ſacerdotis interfectorem inſiliens, magnoque clamore increpitans, & ad martyrij ſui bellum prouocãs, ſacrilegi alapa faciem percuſſi, oculos, diuini virtute numinis euulſos, in terrã proditur effudiſſe. Quæ mox inſaniẽtiũ ferro

ferro iugulata, ſacro fuſo ſanguine, palmã victoriæ cũ germano ſuo põtifice Chriſti, cæteriſque triumphatoribus ſanctis, adipiſci promeruit. Fuere ſiquidem nonnulli, tam ex clero, quàm ex laïcali cœtu, cõſtantiæ huius conſectatores ac comites, qui per præſentis tolerantiæ participationem, æternæ beatitudinis cum hoc beatiſſimo patre ſuo conſequi certauere communicationem. Inter quos Florentius diaconus, & beatus Iocundus extitiſſe clariſſimi referuntur: quorum capita Remis poſt altare Sanctæ Dei genitricis Mariæ tumulata ſeruantur. Barbaros igitur de conſtantia virginis, & profani ſpiculatoris ſubitanea mulctatione ſtupefactos, expleta cæde, ſacro inundante cruore, terribilis omnes horror inuaſit, quaſi cæleſtes acies dimicantes, tanti ſceleris vindices, aſpicientes, ipſa quoque horrendo reboante baſilica ſonitu. Relictis ergo paſſim ſpolijs, territa Vandalorum agmina, dum diuinam metuunt vltionem, irreuocabiliter per diuerſa fugientes, inuaſam trepidi deſerunt ciuitatem. Qua diu ſic manẽte ſolitaria, Chriſtianis qui ad munitiones montium fugerant, incurſiones paganorum trepidantibus, paganis verò cœleſtes quos ibi perturbarant horrores pertimeſcentibus, ſub diuina

S. Florentius.
S. Iocundus.

uina duntaxat Angelicaque cuſtodia, Sanctorum ſeruabantur inibi martyrum corpora; ita vt in noctibus à longè cœleſtia cernerentur lumina, & ſuauiſsimi ſidereis ſupernarum ſoni virtutum choreis dulciter reboantibus, audirentur à nonnullis carmina. Vnde & cœleſtis victoriæ reuelatione confortati tandem conciues, qui ad ſepelienda Sanctorum corpora, diuina remanſerant prouidentia, cum precum votis ad vrbem regredientes, inæſtimabilem ſuauitatis odorem, vbi ſanctorum decorabantur funera, hauriunt, gaudioque permiſcentes gemitum, lacrymoſis Dominum laudibus magnificant, & ad tumulandum ſacra ſe præparantes pignera, cōgruis ea circa ciuitatem locis veneranter recondunt. Beatiſsimi verò Nicaſij Præſulis ac ſororis eius, ſacratiſsima ſolemniter in cœmiterio Sancti Agricolæ, tēplo quondam à Iouino, Chriſtianiſsimo Romanæ militiæ magiſtro, longè ſcilicet antè fundato, magnificeque decorato, collocant mēbra: vt appareat, inſtinctu diuinæ procurationis, ad celebritatis iſtorū dignitatem magis, quàm ad primæ præparatam fuiſſe conditionis auctoritatem. Hanc autē baſilicam præfatus vir Iouinus, his verſibus, aureo prætitulauit decore.

Hæc hodie eſt eccleſ. S. Nicasij, quomodo infra vocatur c. 12.

Felix

Felix militia ſumpſit deuota Iouinus
ingula, virtutū culmen prouectus in altū:
Biſq; datus meritis equitū, peditūq; Magiſter.
Extulit æternum ſæclorum in ſæcula nomen.
ed pietate graui tanta hæc præconia vicit,
nſigneſq; triumphos relligione dicauit,
t quem fama dabat rebus ſuperaret honorē,
Et vitam factis poſſet ſperare perennem.
onſcius hic ſancto manantis fonte ſalutis,
edem viuacem moribūdis ponere membris;
orporis hoſpitium lætus metator adornat,
eddendos vitæ ſaluari prouidet artus.
mnipotens Chriſtus iudex venerabilis, atq;
erribilis, pie, longanimis, ſpes fida precantū;
obilis eximios famulis non imputat actus.
lus iuſto fidei ac pietatis præmia vincant.
Vbi poſteaquam ſunt horum depoſita
nctorum Martyrum corpora, innume-
ilibus eadem Eccleſia conſtat mira-
orum ſignis redimita: vt & eorum
ritis ac precibus, multitudo languen-
m recuperationis inibi percipiat alacri-
em, & exemplis ipſorum plebs ad cœ-
em * diſcat properare ſublimitatem. *C. deuota.*
minit huius barbaricæ perſecutionis
tus Hieronymus ſcribens ad quan-
n adoleſcentulā viduam Aggerunchiam
ilem, & exhortans eam de perſeue-
tia viduitatis; ita memorando inter
C cætera;

Hieron. ep. 11. cetera. *Innumerabiles & ferociſſimæ nationes vniuerſas Gallias occuparunt. Quicquid inter Alpes & Pyreneum, quod Oceano & Reno includitur, Quadus, VVandalus, Sarmata, Alani, Gipedes, Heruli, Saxones, Burgundiones, Alamanni, & ô lugenda reſpublica! Hoſtes Pannonij vaſtauerunt. Etenim* Pſal. 82. *Aſſur venit cum illis. Magontiacus, nobilis quondam ciuitas, capta atque ſubuerſa eſt, & in Eccleſia multa milia hominum trucidata. VVangiones longa obſidione deleti. Remorum vrbs prætotens, Ambiani, Atrabates, extremiq́ hominum Morini, Tornacus, Nemetes,* Virgil 8. Æneid. *Argentoracus tranſlatæ in Germaniam. Aquitaniæ, Nouemq́ populorum Lugdunenſis, & Narbonenſis Prouinciæ, præter paucas vrbes, cuncta populata ſunt, quas & ipſas foris gladius, intus vaſtat fames.* &c. In præfata denique baſilica B. Remigius morandi traditur habuiſſe conſuetudinē, quatinus ſanctorum martyrum meritis, vt erat ſpiritu ſemper, ita proximus redderetur & corpore. Monſtratur adhuc ædicula ſecus altare vbi ſecretè Domino vacare, & inſpectori ſummo, beatiſsimæ ſpeculationis hoſtias, turbis remotus popularibus, deuotiſſimè conſueuerat immolare. Iſtuc enim intentus his degebat officijs, quando comperto vrbis incendio, cum

um diuinitatis inuocatione deproperans, anctorum fultus ſuffragio, lapidibus Ecleſiæ graduum deinceps expreſſa reliquit eſtigia.

De miraculis ipſius Eccleſiæ.

CAP. VII.

DIVERSIS etiam multimoda clarificatione fertur hæc illuſtrata temoribus ædes. Sed nos vnum tantùm, quod oſtris ferè diebus actum, referentibus noris qui interfuere patribus, agnouimus, opalandum putauimus. Solemnitas hiealı tempore præfatorũ agebatur Martym, quæ ſolitò XIX. Kal. Ianuarias celeari conſueuit. Ad cuius celebritatis vi- *Feſtum S. Nicaſij & ſociorum 14. Decēbris.* ias fratres temperius exurgentes, cuſtos ipſius Eccleſiæ dormientes, oſtia quoe diligenter obſerata reperiunt. Quæque itius obterendo pulſantes, dum nemim reſponſa dantem deintus accipiunt, mum presbyteri petunt, portamque bris incutientes ictibus, & tecta laibus verberantes, vbi nullum ſibi qui ıdat excitare præualent, templi ianuam etunt, quam ſponte patentem reperien accenſa luminaria cuncta vident; ſed torem facti neminem intus aſpiciunt.

C 2 Sicque

Sicque poſt orationem Chriſto gratias agentes, nocturnas ineunt laudes. Quibus iam magna parte decurſis, ad horum voces Presbyter excitatur, rem cum ſuis admiratus, hymnos dicturus cum cæteris ſtupefactus approperat. Nullumque demum accenſionis huius, vel reſerationis reperire queunt adminiſtratorem, niſi ſummum diuini duntaxat muneris largitorem, qui Sanctorum ſuorum iugi mirorum ſplendore, propagare non deſiſtit honorem. Huius autem beati Pontificis & Martyris pignera quædam Nouiomagenſium Epiſcopus quidam obtenta, ſuam pertulit ad ciuitatem. Quæ tam apud Nouiomum, quàm & apud Tornacum caſtrum (vbi nunc quoque ſeruari perhibentur) claris, multiſque referuntur illuſtrata miraculis. Poſtea verò cætera corporis eiuſdem martyris Fulco Archiepiſcopus, ſimul cum corpore beatæ ſororis eius Eutropiæ intra Remenſia tranſuexit mœnia, retroque poſt altare ſanctæ Dei genitricis Mariæ, vbi ea modò veneramur, iuxta beati Papæ Calixti membra, debita recondidit reuerentia.

De

De Sancto Oriculo & ſororibus eius.

CAP. VIII.

SVB eadem Wandalorum, vel Hunorum perſecutione, quidam Dei ſeruus, Oriculus nomine, Deo vacabat, cum ſororibus ſuis * Oricola & Baſilica in hoc eodẽ Epiſcopatu Remenſi, in pago Dulcumẽſi, vico Sinduno in Eccleſia quam cõſtruxerat: vbi fertur quoque peremptus à Barbaris cum prædictis ſororibus ſuis. Traditur etiam caput ſuum, poſtquã decollatus eſt, ipſe in quodam fonte lauiſſe. De ſanguine quoque ſuo ſignũ crucis (quod adhuc manifeſtè parere dicitur, in quadam petra digito figuraſſe ſuo: & proprium manibus caput ferens, ſepulcrum, quod ſibi * conſtruxerat, expetiſſe: ad quod multa miracula referũtur oſtenſa. Erat olim quidam ruſticus ibi manens, cui reuelatio in ſomnis facta eſt, vt fontem de quo caput ſibi ſanctus Dei (ceu diximus) lauerat, tecto cooperiret. Qui poſtquam bis admonitus facere id diſtulit, in infirmitatem decidit, in qua integro anno ægrotans decubauit. Poſthæc votis, vt iuſſa compleret, promiſſis, conualuit, & fontem ligneis tabulis circundans, operuit: ex quo fonte potan-

MS. j. Oricula.

Senuc.

MS. j. Cõdiderat.

potantes, à diuerſis multi curãtur languoribus. Presbyter eiuſdem loci, nomine Betto, balneum ex ipſius puteo, quem infra Eccleſiam hic Sanctus Martyr edidiſſe traditur, ſibi parari præcepit: quo poſt quã ablutus eſt balneo, ſic elanguit, vt vſque ad anni terminum ægrotus iacuiſſe, nec adhuc perfectè poſtea reuiguiſſe conſtiterit. Quorum Sanctorum corpora vno dudum ſarcophago recondita, tempore Seulfi Archiepiſcopi leuantur è terra, humo prius ſponte patefacta, & loculo, in quo iacebant, vltro ſurſum mirabiliter eleuato.

De ſucceſſoribus Beati Nicaſij.

CAP. IX.

Baruc. POST præmemoratam Wandalorum diſceſſionem, beato Nicaſio Baruc Epiſcopali ſede traditur ſucceſſiſſe, quem *MS. Baructius.* Barucius, inde Barnabas ſubſecuti feruntur: *Barnabas.* tum Bennadius, cuius tamen Bennagius *Bẽnadius.* nomen in teſtamento ſuo, propria ipſius manu (velut inibi legitur) perſcripto, reperitur caraxatum. Huius enim ipſe teſtamenti auctoritate, rerum ſuarum hæredem Remẽſem fecit Eccleſiam cum fratris ſui filio, quem in ſacro fonte, ſub gratiæ ſempiternæ traditione, ſe commemorat

ſuſce-

ſcepiſſe. Inter cætera verò vas argenteũ
anteceſſore ſuo ſanctæ recordationis
piſcopo Barnaba, ſibi (vt meminit) te-
mento collatum, Eccleſiæ ſuæ delegat
redi: quod ad ipſius ornamentum (cùm
ad proprios diſtrahere potuiſſet in vſus,
aſſerit reſeruaſſe. Deputat & ſolidos vi-
nti ad eiuſdem Eccleſiæ reparationem,
m agellis & ſiluis. Presbyteris ipſius Ec-
leſiæ ſolidos octo: Diaconibus ſolidos
atuor: ad captiuos ſolidos viginti: Sub-
iaconibus ſolidos duos: Lectoribus ſoli-
m vnum: Hoſtiarijs & Exorciſtis ſoli-
m vnum, Sanctimonialibus & viduis
matricula poſitis ſolidos tres. Hæredem
um ſubinferendo alloquens Eccleſiam,
in ſe ducat eſſe collatũ, quidquid preſ-
teris; diaconibus, ac diuerſis clericorũ
olis, captiuis quoque & pauperibus, pro
rigerio ſui fuiſſet in commemoratione
notum.

De ſancto Remigio.

CAP. X.

PRAEFATO Bennagio beatiſſimus
ſuccedens Remigius, imbuendis ad
em præfulgidum ſurrexit lumen genti-
. Quem diuina pietas (vt Fortunatus

Fortunatus initio vitæ S. Remigij. quoque poëta noſter aſſerit) non ſolùm priuſquam naſceretur, ſed & antequam conciperetur, elegit: in tantum, vt Montanus quidam monachus, dum leuiſſimo *Or. fuerit.* ſopore quieſceret, tertiò * fuiſſet admonitione pulſatus, vt matri ſuæ benedictæ Ciliniæ, quòd maſculũ cõceptura eſſet, veridica relatione prædiceret, & nomen eius vel meritum deſignaret. Hic itaque Montanus in recluſione ſolitariam vitam ducens, ieiunijs, vigilijs, & orationibus aſſiduè vacans, cæterarum quoque virtutum inſignibus diuinitati ſe commendabilem reddẽs, dum ſupernam Chriſti clementiam pro pace ſanctæ ipſius Eccleſiæ, quæ varijs apud Galliarũ prouincias vexabatur afflictionibus, indefeſſis precibus exoraret; vbi quadam nocte carnis compellente fragilitate, mẽbra permittit ſopori, quiete reparanda, Angelicis ſubitò per diuinã gratiam choris, ſanctarumq́ue ſibi videtur animarum cœtibus intereſſe, celeberrimum quoque haurire colloquiũ, eoſq́ue de Gallicanæ deiectione vel reſtitutione Eccleſiæ conferentes, & quia iam tempus eſſet miſerendi eius, percenſentes, audire. Interea vocem à ſuperioribus atque ſecretioribus ſuauiſſimè intonantem excipit: *Pſal. 101.* Quòd Dominus de excelſo ſancto ſuo

pro-

proſpexit, de cœlo in terram aſpexit, vt audiret gemitus compeditorum, vt ſolueret filios interemptorum, vt annuntietur nomen eius in gentibus, in conueniendo populos in vnum & Reges, vt ſeruiant ei. Et quòd Cilinia in vtero concipiens, filium pareret, nomine Remigium, cui ſaluandus foret populus committendus. Vir igitur iſte venerabilis tanto percepto ſolamine, poſt tertiam diuinæ ſuper his præceptionis admonitionē, viſionis æthereæ nunciat oraculum Ciliniæ. Hæc autem beata genitrix in flore dudum iuuentutis, ex vnico viro ſuo Æmilio pepererat Principium, Sueſſorum ciuitatis poſtea ſanctum Epiſcopum, & patrem beati Lupi, eiuſdem Principij ſucceſſoris. Miratur beata Cilinia, vtpote iam prouecta, quonam pacto ſit anus paritura, vel ſobolem lactatura. Et quia tam vir eius, quàm ipſa diebus iam multis proceſſerant, effœti & carne infœcundi, nec ſpes eis vlterius procreandi, nec appetitus inerat pigneris. Beatus verò Montanus, vt meritis accreſceret patientiæ, corporalium priuatus oculorum ad tempus extiterat lumine. Qui dictis vt fidem faceret, oculos ſibi lacte ipſius aſſerit perungendos, moxque lumen amiſſum

B. Cilinia mater S. Remigij.

amiſſum, pueri ſibi fotu recipiendum. Gauiſis ergo de tanta conſolatione parentibus, concipitur futurus Chriſti Pontifex: cuius adminiculante gratia, fæliciter editus, nomen ſacro ſumit è fonte Remigius. In cuius lactatione promiſſum pridem vati gaudium, veraciter adimpletur, dum eius oculis beatæ matris illius lacte tactis, lumen olim perditum reparatur. Ortus eſt autem puer iſte, præconijs declaratus antequam natus, in pago Laudunenſi, alto parentum ſanguine, iam tamen ſenum, diuque ſterilium, reſplendens, inſignè mirificatus in ortu, qui magnifice diſponebatur mirificandus in actu. Nomen illi dignè diuina imponitur iuſſione Remigius, vt pote qui Eccleſiam Dei, ſpecialiterque Remorum, in huius fluctuantis vitæ ſalo remis erat doctrinæ recturus, & ad portum ſalutis æternæ, meritis & orationibus perducturus. Remedium tamen eum fuiſſe vocatum in veteribus quibuſdam reperitur ſcriptis. Quod & merita vel acta ipſius attendentes, ritè crederemus, niſi geſtis emendatioribus, oraculo illum diuino, Remigium nuncupari debere cognoſceremus. In verſibus etiam ab eo compoſitis, & eius præcepto in vaſe quodam per eundem Deo dicato ſculptis,

ita

ita lectum aſſeritur.

Hauriat hinc populus vitã de ſanguine ſacro,
Iniecto æternus quem fudit vulnere Chriſtus.
Remigius reddit Domino ſua vota ſacerdos.

Quod vas vſque ad moderna tempora perdurauit, donec fuſum, Nordmannis dudum in redemptionem datũ eſt Chriſtianorum. Huius beatiſſimi Remigij nutrix beata Balſamia fuiſſe traditur, quæ mater extitiſſe Sancti Celſini memoratur: qui & ipſe B. Remigij diſcipulus fuiſſe familiaris aſſeritur, miraculis quoque poſtmodum claruiſſe dinoſcitur, & æquorum maximè votis adhuc inſignis habetur: in cuius & ipſa beata genitrix eiuſdem requieſcit Eccleſia. Traditus à parẽtibus ſcholæ Beatus Remigius litteris imbuendus, breui coæuis, ſed & natu maioribus doctrina eminentior eſt effectus. Cunctos ſuperans cõdiſcipulos, morum maturitate ac beniuolentiæ caritate, populorum ſtudens turbas vitare, atque ſolitarius in recluſione Domino deſeruire: quod & obtinuit, habitaque, ſanctæ conuerſationis ſtudijs, adoleſcens pius, incluſione, Lauduni Chriſto militauit.

Nutrix eius S. Balſamia, mater S. Celſini.

Lauduni ſolitariè viuit.

De ordi-

De ordinatione ipſius ad Epiſcopatum Remenſem.

CAP. XI.

AST vbi vigeſimum ſecundum ætatis ſubijt annum, defuncto præfato venerabili Bennadio Archiepiſcopo, in hac vrbe Remenſi, omnium generaliter votis ad apicem pontificatus non tam electus, quàm raptus fuiſſe dinoſcitur. Fit ſiquidem populi concurſus, diuerſi quidem ſexus, conditionis, dignitatis, & ætatis, vna eademque ſententia, hunc verè Deo dignum, & qui populis præfici deberet, acclamãtis. Sanctiſſimus igitur adoleſcens his depreſſus anguſtijs, quoniam nec fugæ locus ei vſpiam patebat, nec populo, vt ab intentione cœpta deſiſteret, vllo modo ſatisfacere poterat, ſuper ætatis infirmæ cœpit conqueri tempore, & quod Eccleſiaſtica regula hanc ætatem ad tantam non admitteret dignitatem, voce publica prædicare. Sed cùm irreuocabiliter populi adclamaret frequentia, & vir Dei magna reniteretur conſtantia, placuit omnipotenti Deo manifeſtiſſimis indicijs propalare, quod ipſe de eo iudicium dignabatur habere. Traditur enim

enim cœleſtis radij lumen ſuper ipſius ſanctum ſubitò deſcendiſſe verticem, & cum ipſo lumine cœlitus eius infuſum capiti vnguinis diuini liquorem, cuius ſacri nectaris, eiuſdèm totum videretur caput infuſione delibutum. Omni ergo poſthabita dubitatione, Præſulum Remenſis vnanimitate prouinciæ, Pontificali conſecratur benedictione. Ad quod officium mirificè mox deuotus & aptiſſimus apparuit exequendum: largus in eleëmoſynis, ſedulus in vigilijs, attentus in orationibus, in humanitate profuſus, in caritate perfectus, in doctrina præcipuus, in conuerſatione ſanctiſſimus. Mentis puriſſimæ ſinceritatem, pij vultus præferebat alacritate: clementiſſimique cordis benignitatem ſermonis indicabat tranquillitate. Salutis æternæ munia non minus implens opere, quàm edocens prædicatione. Reuerendus aſpectu, venerandus inceſſu, metuendus ſeueritate, amplectendus benignitate, cenſuram diſtrictionis permixtione temperabat manſuetudinis. Minari quidem frontis videbatur auſteritas, ſed cordis blandiebatur ſerenitas: vt erga deuotos Petrus appareret in vultu: contra delinquentes Paulus videretur in ſpiritu: ſicque gratiarum diuerſitate in vnum con-

Catalogus Virtutum eius, & in eo deſcriptio boni epiſcopi & paſtoris.

conueniente, illius pietatis, huius erat imitator auctoritatis, neglector quietis, refuga voluptatis, appetitor laboris, patiens abiectionis, impatiens honoris, pauper in pecunia, diues in conſcientia, humilis ad merita, ſuperbus ad vitia. Et vt ante nos de ipſo prædicatum legitur: ſic in ſe diuerſas excoluit gratiarum virtutes, vt vix ita pauci tenerent ſingulas, quomodo ille impleuit vniuerſas. Semper in ſancti operis exercitio, ſemper in compunctionis affectu, nulla illi ex omnibus propenſior cura, niſi aut de Deo in lectione, atque ſermone: aut cum Deo in oratione loqui: ſicque attenuato continuatis ieiunijs corpore, de perſecutore certabat inimico, iugi triumphare martyrio. Inter hæc tamen omnia intendebat vir beatiſſimus, vt etiam ab alijs de ipſo iamdudum prædicatum legitur: Iactantiam virtutum fugere, in quo non poterat gratia celſa latere. Præeminebat enim ad admirationem omnium, veluti ciuitas ſupra montis verticem ſita: nec ſub modio voluit Dominus hanc occuli lucernam, quam ſupra candelabri conſtituerat eminentiam, igne diuinæ tribuens eam caritatis ardere, claraque ſplendidarum Eccleſiæ ſuæ virtutum lumina miniſtrare.

Hincmarus in lib. de vita ipſius.

Hincmar. ibid. & Fortunatus.

Mat. 5.

De

De diuerſis ab eo patratis miraculis, & doctrina ipſius.

CAP. XII.

AD cuius ſanctitatis innocentiam, non ſolùm rationabilium, ſed etiam irrationabilium * cōſuerant agreſtia corda manſueſcere, adeo vt dum inter domeſticos ſecretius eum contigiſſet habere conuiuium, & delectaretur in hilaritate carorum, paſſeres ad eum ſine trepidatione deſcenderent, & menſæ reliquias ab eius manu colligerent : diſcederent alij ſaturi, accederent alij ſaturandi. Quod ab eodem nequaquam iactantia propalabatur meritorum : ſed id Dominus agi certa diſpoſuerat vtilitate conuiuantium, vt hoc, alijſque frequentiſſimis per hunc Chriſti famulum viſis miraculis, ſeſe dominicis feruentius ſtuderent mancipare ſeruitijs. *S. conſueuerant.*

Hic vir beatiſſimus, cùm ex more, quodam tempore paſtorali ſolertia parochias circumiret, vt ſi negligenter aliquid in diuinis cultibus ageretur fidelis Chriſti ſeruus agnoſceret, in vicum Calmiciacum nomine, ipſius acceſſit ſtudij deuotione. Vbi dum quidam cæcus ab eo miſericordiæ poſtulaſſet opem, cœpit qua dudum captus

captus extiterat infeſtatione dæmonis ; vexatione torqueri corporis. Tunc Sanctus Remigius in oratione, qua Deo ſemper ſancta intentione vacabat, corporea ſe deiectione proſtrauit, ſtatimque priſtinũ cæco lumen redhibens, immundi quoque peſtem ſpiritus effugauit; triplici remedio, nimirum victu ſolans egenum, munerans viſu cœcatum, reſtituens libertati captiuum.

Alio quoque tempore, dum pontificali ſollicitudine parochiam peragraret, rogatus à quadam ſobrina ſua, nomine Celſa, Deo ſacrata, villam ipſius, vocabulo Cel-

Gal. Cernay. tum, adijt. Ibi dum beatus vir ; ſpiritalibus colloquijs vitæ propinat hoſpiti de more pocula, miniſter præfatæ Celſæ, vini ſufficientiam dominæ ſuæ nuntiat non adeſſe. Re huiuſcemodi cognita, S. Remigius hanç hilari conſolatur vultu, & poſt blanda verbi ſolamina ; eiuſdem ſibi domus oſtendi præcepit habitacula. Sicque de induſtria prius perluſtrans cætera, tandem ad cellam peruenit vinariam: quam ſibi faciens aperiri, rogitat ſi fortè remanſerat in aliquo vaſorum quidpiam vini. Et deſignato ſibi vaſe, in quo tantillum vini, pro ſaluando ſcilicet eodem, relictum fuerat, claudi præcepit oſtium, iuſſoque conſiſtere

ſiſtere loco cellerarium : ipſe verò ad alteram accedens vaſis frontem, ſuper idem, quod erat non modicæ quantitatis Chriſti annotat Crucem, flectenſque genua ſecus parietem, cælo deuotam dirigit precem. Cœpit interea (mirum dictu) vinum per foramen ſuperius exundare, ac ſupra pauimentum abundanter effluere. Exclamat hoc viſo Cellerarius, ſtupore perculſus. Sed mox à ſancto viro repreſſus, ne id palam faciat, inhibetur. At quia tam clari lumen operis minimè valuit abſcondi : vbi conſobrina ſua factum comperit, eandem villam ipſi, & Eccleſiæ ipſius perpetim poſſidendam tradidit, ac legali iure confirmauit.

Huic ſimile ferme miraculum ab eodem domno Remigio in olei fertur liquore patratum. Cùm ægrotus quidam familiæ non ignobilis, nec tamen baptizatus, ſancto Remigio ſe viſitari poſtulaſſet, & iam velut in vltimo ſpiritu ſe credere fatetur, & baptizari depoſceret, beatus Pontifex à presbytero loci oleum & chriſma quirens, iamque penitus in ampullis rumque defeciſſe comperiens, ipſas ampullas penè vacuas ſuper altare poſuit, ac ſe in oratione proſtrauit. Surgens autem

D ab

ab oratione, vaſcula plena reperit : & ſic infirmum oleo diuinitus dato perungens, Eccleſiaſtico de more baptizauit, & chriſmate cælitus collato liniuit, redditaque ſanitate, tam animæ ſalute, quàm corporis incolumitate donauit.

Humani denique generis hoſtis, oſtendere nequitiam non deſiſtens ſuæ malignitatis, vrbem Remorum, ſurgentibus flammarum ſubitò globis, immiſſione dira ſuccendit : crudeliſque vaſtatione, iam partem ferè tertiam concrematio peracta conſumpſerat : & quod reſiduum erat victrix flāma lambebat. Cuius rei nuncium beatus Antiſtes accipiens, ad ſolita ſeſe confert orationis præſidia, & in Beati Nicaſij martyris baſilica, vbi tunc temporis morandi conſuetudinem fecerat, Chriſti proſtratus expoſcit ſuffragia. Surgenſque ab oratione, oculos ad cælum attollit, & exclamans cum gemitu ait : Deus Deus meus adeſto voci meæ. Sicque curſu concito, per gradus, ante ipſam lapidibus ſtratos Eccleſiam deſcendens, ciuitatem petijt : in quibus graduum lapidibus, ac ſi ſupra mollelutum depreſſa, hodieque, ad memoriam diuini miraculi, ſignata viſuntur veſtigia. Celerique feſtinatione deproperans ſe flāmis obiecit, ſtatimque, vt extenſa

ſa contra ignem dextera, ſignum Crucis cum inuocatione Chriſti nominis edidit, totum illud incendium, fracta, & in ſeſe relisſa virtute, cedere, atque ante viri Dei præſentiam quaſi fugere cœpit. Quod beatus Remigius inſequens, & ſe inter ignem & ea quæ adhuc videbantur intacta, cum ſigno ſanctitatis opponens, hanc omnem flammarum immanitatem ante ſe fugientem, per patentem portam, fultus diuinæ potentiæ præſidijs, expulit, & eandem portam clauſit, vtque nunquam aperiretur ab aliquo, cum interminatione vindictæ in eum qui vetita hæc præſumpſiſſet, inhibuit. Poſt aliquot verò annos ciuis quidam, nomine Fercinctus, ſecus ipſam portam commanens, maceriem qua eadem porta fuerat obſtructa, vt ſuæ domus hinc eijceret rudera, perforauit. Sed mox vltio tanta fertur eius audaciam conſecuta, vt non pecus, nec homo, clade ſuperueniente in eadem remanſerit domo.

Quædam puella præclaris ab vrbe Toloſa natalibus orta, maligni ſpiritus ab infantia tenebatur obſidione captiua. Quam cùm tenero genitores amore diligerent, ad ſepulchrum ſancti Petri Apoſtoli cum magna deuotione duxerunt. In eiſdem nam-

que partibus enitebat tunc virtute venerabilis Benedictus, plurimis effulgens virtutibus. Cuius comperta fama, puellæ parentes hanc ad eundem perducere ſatagunt, qui multis ieiunijs & orationibus pro ipſius emundatione laborans, cùm diri ſerpentis virus ab ea non valuiſſet eijcere, hoc tantum reſponſi, nominis diuini obteſtatione, ab antiquo extorquere potuit hoſte, quòd nunquam alterius de eodẽ habitaculo, niſi huius beatiſſimi Remigij Pontificis orationibus poſſet expelli. Tunc parentes eius, tam ipſius beati Benedicti, quàm etiam Gothorum Regis Alarici affatibus ſuffragati, eorumque litteris ad Beatum Remigium datis (vt traditur) freti, ad eundem ſanctum Antiſtitem cum deuincta ſobole peruenerũt, virtutem deprecantes eius in purgatione prolis agnoſcere, quàm latronis iam præſciuerant confeſſione. At beatiſſimus Remigius, cùm diuturna reluctatione ſe non eſſe dignum aſſereret, & humilitate ſolita repugnaret, precibus eſt populi ſupplicantis euictus, vt orationem pro ipſa funderet, ac parentum lacrymis condoleret. Meritis itaque ſanctitatis armatus, verbi præcepit imperio, vt iniquus prædo per quod ingreſſus fuerat diſcedens, Chriſti famula-

famulam relaxaret. Sicq́ue cum nimio vomitu & obſcœno fœtore, per os quo fuerat intromiſſus, abſceſſit. Sed paulò poſt recedente Pontifice, dum nimio labore feſſa nutaret, vitæ calore priuata, ſpiritum vitalem amiſit. Iteratis ergo precibus, turba ſupplicantum recurrit ad medicum. Beatus autem Remigius ſe potius accuſat facinus perpetraſſe, quàm ſanitatis remedium indulſiſſe, homicidijq́ue reum extitiſſe, non remedium contuliſſe. Igitur ad Sancti Ioannis Baſilicam, vbi corpus iacebat exanime, populi obtentus deprecatione regreditur: ibiq́ue cum lacrymis ad pauimenta Sanctorum in oratione proſternitur, & reliquos vt ita facerent adhortatur. Hinc effuſo lacrymarum imbre conſurgens, ſuſcitauit mortuam, quam prius purgarat obſeſſam. Quæ protinus, apprehenſa manu Pontificis, cum integra incolumitate ſurrexit, & ad propria feliciter remeauit.

Curat dæmoniacā.

Suſcitat mortuam.

Cuius verò doctrinæ, cuius ſanctitatis, atq; ſapientiæ beatiſſimus hic pater nitore radiauerit, opera teſtantur ipſius: quia vera procul dubio ſapientia eſſe dinoſcitur, quæ operum exhibitione (velut arbor fructibus) approbatur. Teſtatur gens Francica per eum ad fidem Chriſti conuerſa,

& baptiſmi ſanctificatione conſecrata. Teſtantur diuerſa prudentiſſimè ab ipſo tam facta, quàm prædicata. Teſtantur diuerſæ ipſius, perſonæ, temporis: ex quibus Sidonij Aruernorũ Epiſcopi, viri eruditiſſimi, & tam genere, quàm religione ac ſermone clariſſimi, epiſtolam huic beatiſſimo Pontifici directam inſerere placuit.

Sidon. li. 9. epiſt. 7. SIDONIVS DOMNO PAPAE REMIGIO SALVTEM. *Quidam ab Aruernis Belgicam petens (perſona mihi cognita eſt, cauſa incognita, nec refert) poſtquam Remos aduenerat, ſcribam tuum ſiue bibliopolam, precio fors fuat officióue demeritum, copioſiſſimo, velis nolis, declamationum tuarũ ſchedio emunxit. Qui redux nobis atq; oppidò gloriabũdus (quippe perceptis tot voluminibus) quæcumque detulerat, quamquam mercari paratis, quòd ciuis, nec erat iniuſtum, pro munere ingeſſit. Curæ mihi è veſtigio fuit, hiſq; qui ſtudent, cùm meritò lectitiremus, plurima tenere, cuncta tranſcribere. Omnium aſſenſu pronunciatum, paucos nunc poſſe ſimilia dictare. Etenim rarus aut nullus eſt, cui meditaturo par aſſiſtat diſpoſitio per cauſas, poſitio per literas, compoſitio per ſyllabas. Ad hoc opportunitas in exemplis, fides in teſtimonijs, proprietas in epithetis, urbanitas in figuris, virtus in argumentis, pon-*

dus

*dus in ſenſibus, flumen in verbis, fulmen in clauſulis. Structura verò fortis & firma, coniunctionumq́, perfacetarum nexa cæſuris inſolubilibus. Sed nec hinc minus lubrica & * leuis, ac modis omnibus erotundata; quaq́ lectoris linguam inoffenſam decenter expediat, ne ſalebroſas paſſa iuncturas, per cameram palati volutata balbutiat. Tota deniq́ liquida prorſus & ductilis, veluti cum cryſtallinas cruſtas, aut onychintinas non impacto digitus vngue perlabitur: quippe ſi nihil eum rimoſis obicibus exceptum tenax * factura remoretur. Quidplura? non extat ad præſens viui hominis oratio, quam peritia tua non ſine labore tranſgredi queat ac ſuperuadere. Vnde propè ſuſpicor, Domne Papa, propter eloquium exundans atque ineffabile (venia ſit dicto) te ſuperbire. Sed licet bono fulgeas, vt conſcientiæ, ſic dictionis ordinatiſſimæ, nos tamen tibi minimè ſumus refugiendi, qui bene ſcripta laudamus, etſi laudãda non ſcribimus. Quocirca deſine in poſterum noſtra declinare iudicia, quæ nihil mordax, nihil quoque minantur increpatorium. Alioquin ſi diſtuleris noſtram ſterilitatem facundis fæcundare colloquijs, aucupabimur nundinas inuolantum, & vltro ſcrinia tua, conniuentibus nobis ac ſubornantibus, effractorũ manus arguta populabitur: inchoabiſq́,*

j. lenis.

orig. i. fractura.

tunc fruſtra moueri ſpoliatus furto, ſi nunc rogatus non moueris officio.

De Conuerſione Francorum.

CAP. XIII.

CVIVS autem prudentiæ, quàm ſancti ſtudij noſter hic pater ac paſtor almus extiterit, quàm fidelis & prudens in eroganda Domini ſui pecunia viguerit, Francorum, vt prætulimus, ab idolis ad Deum verum facta per ipſum probat conuerſio, qui Gallicas eo tempore tranſito Reno depredabātur prouincias, & Agrippinam iam Coloniam, quaſdam quoque alias occupauerant Galliæ ciuitates. At poſtquam rex ipſorum Clodoueus Siagriū, Romanum quendam principem, qui Gallijs tunc præerat, euicit atque peremit, omni pene Galliæ dominari cœpit. Comperta beatiſſimi geſtorum fama Remigij, quòd ſcilicet eniteret virtute ſanctitatis ac ſapientiæ, miraculorum præclarus exhitione, reuerebatur eum: & licet paganus, diligebat tamen illum. Quo quondam ſecus vrbem Remorum tranſitum faciente, à quibuſdam militibus eius agminis ablata quædam Remenſis Eccleſiæ vaſa referuntur. Ea inter vrceus

etiam

etiã magnus argenteus, & decora pulchritudine compɩus, pro quo beatus Remigius legatos ad eum direxiſſe traditur, vt illum ſaltem recipere mereretur. Aſt vbi ad locũ diuiſionis prædæ ventũ eſt, rogat Rex milites ſuos, vt ipſum ſibi dare ne renuãt vrceũ. Pluribus igitur annuẽtibus, quidam Francus bipenni percutiens vrceũ, nihil hinc à rege niſi ſorte tollendum proclamat. Obſtupefactis hac temeritate cæteris, Rex iniuriam patienter ad tempus tolerans, apprehenſum, plurimis fauentibus, vaſculum Eccleſiaſtico reddidit miſſo, iram ſub corde tectam reſeruans. Peracto denique anno cunctum ſui exercitus apparatũ ſolitò prodire iubet in campum, vt armorum ſpeculetur de more nitorem: quem conuentum, à Marte, Martium vocare conſueuerant. Rex ergo inſtructas circumiens ritè phalanges, ad eum qui dudum percuſſerat vrceum peruenit, ſpretiſque ipſius armis, eius tandem franciſcam proiecit in terram, ad quam recipiendam inclinato militi rex in caput ſuam defigit bipennem, quam pridem in vaſe perpetrauerat, cum increpitationis acerbitate, rememorans præſumptionem. Quo ſic interempto, timor ingens Regis hac ſuper vltione, cæterorum perſtringit corda Francorũ. At poſtquam

Locus diuiſionis fuit ciuitas Sueſsionũ.

Clo-

Id factum an. 10. regni ſui. Clodoueus Thoringiam ſibi prouinciam ſubiugauit, & regnum vel ditionem ſuam dilatauit, etiam Rothildim, filiam Chilperici, fratris Gundebaudi Burgundionũ Regis, in matrimonium ſumpſit. Quæ cùm eſſet Chriſtiana & filios ex Rege ſuſceptos baptiſmate conſecrari (marito quoque nolente) feciſſet, etiam virum ad Chriſti fidem perducere conabatur; Sed animum barbari mulier ad credendum flectere non valebat. *An. 15. regni ſui.* Interea bellum Francis aduerſus Alemannos accidit, & Francis cæde nimia corruentibus. Rex ab Aureliano conſiliario ſuo ſuadetur, vt credens in Chriſtum, ipſumque regem regum, & cæli ac terræ Deum confitens, inuocet, qui ei victoriam pro velle poſſit conferre. Quod cùm feciſſet, Chriſtique ſuffragium iam deuotus expetiſſet, fiẽdumque ſe Chriſtianum vouiſſet, ſi virtutem ipſius in capiendo victoriam experiri meruiſſet: poſt huius voti pollicitationem mox in fugam vertuntur Alemanni, Regemque ſuum comperientes interfectum, Clodouei ſe ſubdunt ditioni. Quos ille ſub iugo conſtituens tributario, reuertitur victor in ſua, gaudium referens magnum reginæ, quòd ad inuocationem ſcilicet Chriſti nominis, victoriam meruerit obtinere. Tunc regina beatum

beatum Remigium vocat, deprecans, vt Regi viam ſalutis oſtendat. Quem ſanctus ſacerdos doctrina vitæ ſalutaris informãs, ad baptiſmi commonet venire ſacramenta. Ille ſe populum ſuper his exhortatum ire reſpondens, affari ſtudet exercitum, vt Deos, qui eis ſubuenire non poterant, deſerentes, ipſius cultum ſuſciperent, qui tam præclaram largitus eis victoriam fuerat. Conclamat multitudo, diuina ſe præueniente gratia, mortales ſe Deos relinquere, atque in Chriſtum qui ſibi præſidio fuerat, credere. Nunciantur hæc ſancto Remigio, qui magno repletus gaudio, Regem populumq́ue, qualiter diabolo & operibus ac pompis ipſius abrenunciantes, Deum verum credere debeant, inſtruere ſatagit: & quia Paſchalis ſolemnitas imminebat, indicit eis ieiunium iuxta morem fidelium.

Die verò paſſionis Dominicæ, pridie ſcilicet antequam baptiſmi gratiam percepturi erant, poſt hymnos, preceſq́ue nocturnas, Præſul regium cubile petijt, vt abſoluto curis ſæcularibus rege, liberius ei committere ſacri valeret myſteria verbi. Quo reuerenter à cubicularijs admiſſo, Rex proſiliens obuius alacriter occurrit, & oratorium beatiſſimi Apoſtolorum principis

Eſt eccleſia vetus S. Petri.

cipis Petri, cubiculo Regis fortè contiguum, pariter ingrediuntur. Cumque diſpoſitis ſedilibus, Pontifex, Rex, atque Regina conſediſſent, intromiſſis quibuſdã clericis, ſed & aliquibus Regi neceſſarijs ac domeſticis, & venerabilis pater Regem monitis imbueret ſalutaribus, ad corroborandam ſalutiferam fidelis ſerui ſui doctrinam, Dominus etiam viſibiliter dignatus
Mat. 18. eſt oſtendere, ſeſe fidelibus ſuis in nomine ſuo congregatis, vt promiſerat, ſemper adeſſe. Repente namque lux tam copioſa totam repleuit Eccleſiam, vt ſolis videretur euincere claritatem. Mox cum luce vox facta eſt, inquiens: Pax vobis, ego
Luc. 24. ſum, nolite timere. Manete in dilectione
Ioan. 15. mea. Poſt quæ verba lux quæ aduenerat, abceſſit, ſed ineffabilis odor ſuauitatis in eadem domo remanſit. Vt euidenter valeret agnoſci lucis, pacis, atq; piæ dulcedinis illuc auctorem ad veniſſe. Beatus etiã Præſul ex eodem lumine, non modicum viſus eſt vultus fulgorem traxiſſe. Rex igitur atque Regina pedibus almi ſacerdotis adſtrati, cum magno pauore ipſius requirunt conſolationem audire, opere adimplere parati quæ propalarentur ore patroni. Delectabantur etenim verbis quæ audierant, interius illuminati, quam viderãt luce,

luce, licet exteriore territi luminis claritate. Sanctus autem pater ſupernæ repletus ſplendore ſapiētiæ, de cæleſtis eos inſtruit viſionis conſuetudine, quæ aduentu quidem ſuo corda mortalium terret, ſed timorem præcedentem ſubſequenti conſolatione demulcet: vt quibus apparuit patribus, primùm quidem pauorem incuſſerit: at poſtea per pietatis gratiam lætitiæ blandimenta refuderit. Irradiatus quoque vir beatiſſimus Remigius, vt exterius, veteris *Exod. 34.* exemplo legiſlatoris, vultus illuſtratione, ita, multoque magis, interius, diuini fulgoris illuminatione, ſpiritu prophetico, quæ ipſis, vel eorum forent euentura proſapiæ, traditur prædixiſſe. Quomodo videlicet eorum poſteritas Regnum nobiliter eſſet propagatura, Eccleſiam quoque Chriſti ſublimatura, Romanaque dignitate vel regno potitura, & victorias contra impetus aliarum gentium perceptura, ſi non à bono degenerantes, ſalutis viam fortè relinquerent, & quibus Deus offenditur ſcelera conſectati, peſtiferorũ vitiorum laqueos incurrerent, quibus regna ſubuerti, atque de gente ſolent in gen- *Eccli. 10.* tem transferri. A domo denique Regis eundi ad baptiſterium via præparatur, vela, cortinæque appenduntur, hinc inde plateæ

plateæ ſternuntur; Eccleſia componitur, Baptiſterium balſamo, cæteriſque odoramentis aſpergitur, tantamque Dominus populo gratiam ſubminiſtrabat, vt odoribus ſe paradiſi refoueri gauderet. Sicque præcedentibus ſacroſanctis Euangelijs, & crucibus cum litanijs, hymnis, & canticis ſpiritalibus. S. Pontifex manum tenens Regis, ſubſequente Regina cum populo, ab aula pergit ad baptiſterium. Et inter eundum Rex rogitaſſe fertur Epiſcopum, an id erat Dei, quod ſibi promiſerat regnũ. Non hoc (Præſul inquit) illud eſt regnum: ſed initium viæ qua peruenitur ad ipſum. Vbi verò ad præparatum baptiſterij peruentum eſt locum, clericus chriſma ferens à populo interceptus ad fontem pertingere penitus eſt impeditus. Sanctificato deniq; fonte, nutu diuino chriſma defuit. Sanctus autẽ Pontifex oculis ad cælum porrectis, tacitè traditur oraſſe cũ lacrymis. Et ecce ſubitò columba, ceu nix, aduolat candida, roſtro deferens ampullam cæleſtis doni chriſmate repletam. Cuius odoris mirabili reſperſi nectare, inæſtimabili qui aderant ſuper omnia quibus antea delectati fuerãt, replentur ſuauitate. Accepta itaque S. Præſul ampulla, poſtquam chriſmate fontem conſperſit, ſpecies mox columbæ diſparuit.

ruit. Rex autem tantæ gratiæ conſpecto miraculo lætus, actutum diaboli pompis & operibus abnegatis, à reuerendo ſe petit Pontifice baptizari. Quo vitæ fonté perennis ingreſſo, beatus profatur Præſul ore facundo. *Mitis depone colla Sicamber. Adora quod incendiſti, incende quod adoraſti.* Sicq; poſt orthodoxæ confeſſionem fidei, trina tinctus merſione, diuino ſummæ indiuiduæq; Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus ſancti ſub nomine, ſuſcipitur ab eodem ſancto Pontifice, diuoque conſecratur inſignitus vnguine. Baptizantur ſorores Regis Alboſledis & Landehildis, ſimulque de Francorum exercitu virorum tria milia, præter mulierũ, paruulorumque nomina. Quo die magnum in cælis celebratũ ſanctis gaudium credere poſſumus angelis, & hominibus lætitiam non modicam in terra deuotis. Exercitus autem pars magna Francorum necdum ad fidem Chriſti conuerſa, cum quodam Raganario principe, trans Somnam fluuium, poſt aliquandiu in infidelitate verſata eſt, donec ſuperna diſponente gratia, præfato Rege Ludouico glorioſis potito victorijs, idem Raganarius flagitiorum ſectator ac turpitudinũ, vinctus à Francis traditus eſt, & interemptus, omniſque Francorum populus ad Chriſti

Chriſti fidem, per Beatum Remigium conuertitur, ac baptizatur.

De poſſeßionibus quas ei Rex Ludouicus & Franci contulerunt.

CAP. XIIII.

REx igitur, Francorumque potentes, plurimas beato Remigio poſſeſſiones per diuerſas contulere prouincias, ex quibus ille, tam Remenſem, quàm reliquas nonnullas Franciæ * dotauit Eccleſias. Non modicam necnon earundem partem rerum, Eccleſiæ Sanctæ Mariæ Lauduni clauati, Remenſis parochiæ caſtri, vbi nutritus fuerat, tradidit: ibique Genebaudũ, carne nobilem virum, tamque ſacris, quàm ſæcularibus literis eruditum, qui relicta coniuge, ſancti Remigij (ceu traditur) nepte religioſam ſubierat vitam, ordinauit Epiſcopum, Comitatuſque Laudunenſis eidem caſtro ſubiecit parochiam. Qui Genebaudus de ante acta vita nimium, graduſque ſublimitate confidens, ab vxore quam reliquerat, incautè, quaſi pro inſtruenda ea, ſe crebrius viſitari permiſit. Sed vt diuina teſtantur eloquia: *Lapides excauant aquæ, & alluuione terra conſumitur, &* * *rupis träſfertur de loco ſuo*: ita quoque

MS. l. ditauit.

Iob 14. & 5.

* rupes.

que huic contigit, vt frequentes mulieris viſitationes blandaq́ue colloquia, durum validumq́ue cõtra libidinem pectus emollirent Epiſcopi, & quaſi rupẽ de loco ſanctitatis ad cœnum transferrent luxuriæ. Qui ſuaſione diabolica in libidinis flammas exagitatus erupit, veteriq́ue ſe miſcens ſodali, filium ex eadem progenuit, quẽ velut in latrocinio procreatum, Latronem nominari præcepit. Et quia culpa pluribus ignota (ne in ſuſpicionem hinc fortè procederet, ſi à ſolita ſe Præſulis viſitatione fœmina ſubmoueret) cœpit (vt antea) domũ frequentare Põtificis. Sicq́ue factũ eſt, vt hominibus culpa celata, tacituſq́ue tam viri quàm mulieris ardor, in corde, libidinis, compunctum prius contra peccatum, ad culpam tandem retraxerit Epiſcopum. Qui velut oblitus quod planxerat, iterauit crimen quod defleuerat. At vbi exortam de flagitio comperit filiam, nomen eidem mandat imponi Vulpeculam, vt potè fraudibus argutæ matris generatam. Domino denuò, qui Beatum Petrum reſpexerat, hunc quoque reſpiciente, compunctus mẽte Genebaudus, Sanctum Remigium petit nõ ire Laudunũ. Quo cum debita veneratione ſuſcepto, poſtquam cubilis inire ſecretum, magnum prorumpens in

Lapſus Genebaudi Laudun. Epiſc.

Mat. 26.

1. vt ante.

eiulatum, ſtolam deponere nititur reus, ſancti ſe patroni proſternens pedibus. Quo doloris tanti cauſam diligenter indagante, lacrymis, ſingultuque præpediente, vix admiſſa tranſgreſſor narrat ex ordine. Quem vir Dei contritum videns, ac penè deſperatum, blandè conſolari ſatagit, dolere ſe proteſtans, non tam de perpetrato facinore, quàm quòd ille de Domini videbatur benignitate diffidere, cui conſtat nihil quod voluerit impoſſibile: qui nullum ad ſe reuertentem peccatorem deſpicit, qui pro peccatoribus etiam ſanguinem ſuum fudit. Diuerſis itaque vir benignus & prudens erigere lapſum certat exemplis, quòd apud Deum ſcilicet facilè, reatus huius veniam valeret obtinere, ſi dignos pœnitentiæ fructus Deo ſtuderet offerre. Sic demũ dignis exhortationibus indicit animato pœnitentiam, ſtructaque manſiuncula, feneſtellis paruis illuminata, cum oratorio (quæ adhuc ſecus Eccleſiam S. Iuliani manere feruntur) in ea pœnitentem concludit Epiſcopum. Eius quoque per annos ſeptem gubernans parochiam, vnam Remis Dominicam, Lauduni celebrare conſueuerat alteram. Qua ſub recluſione, quãtæ contritionis ac continentiæ diſtrictione ſe vir præfatus coarctauerit, quàm dignos inibi

Eiuſdem pœnitẽtia.

inibi pœnitentiæ fructus exegerit, diuina poſtmodum propalauit clementia. Anno ſiquidem ſeptimo, cùm in vigilia Cœnæ Dominicæ pœnitens pernoctaret in oratione, ſeipſum deflens in hoc, quoniam qui ad id vſque prouectus fuerat, vt Domino pœnitẽtes reconciliaret, hac die nec inter pœnitentes ipſe (criminibus ſuis exigentibus) in Eccleſia merebatur conſiſtere: Angelus Domini circa mediam noctẽ magna cum luce venit ad eum, vbi pronus iacebat in oratorio, taliq́ue decubantem compellaſſe fertur alloquio: *Genebaude exauditæ ſunt pro te orationes patris tui Remigij. Suſcepit Dominus pœnitentiam tuam, & dimiſſum eſt peccatum tuum. Surge, & hinc egrediens fac miniſterium Epiſcopalis officij, & reconcilia Domino pœnitentes de criminibus ſuis.* Genebaudus autem nimio terrore perculſus, reſpondere non poterat. Tunc Angelus Domini confortans eum, ne timeat hortatur: immo gaudeat de Domini miſericordia ſibi collata. Roboratus tandem reſpondiſſe fertur, non ſe poſſe hinc egredi, quia domnus & pater ſuus Remigius oſtij clauem ſecum haberet, quod & ſigillo ſuo ſignaſſet. Et Angelus ad eũ, *Vt non dubites* (inquit) *à Domino me miſſum, ſicut patet tibi cælum, ſic & oſtium iſtud pa-*

 tebit.

tebit. Et ſtatim ſaluo ſigillo ac ſera, oſtium illud apertum eſt. Tunc Genebaudus in modum crucis ſe proſternens in limine, ſic traditur aſſeruiſſe. Etiamſi Dominus ipſe Ieſus Chriſtus dignatus fuerit ad me peccatorem venire, non hinc egrediar, niſi venerit ille, qui me in eius nomine ſub hac recluſione conſtituit. Ad quæ reſponſa mox Angelus abſceſſit ab eo. Beatus autem Remigius in crypta, quæ ſubter Eccleſiæ ſanctæ Mariæ ſedem Remis habetur, in oratione pernoctabat. Quam poſtea cryptam Præſul Herueus in honore conſecrauit eiuſdem beatiſſimi Remigij, vbi tunc ipſe vir ſanctus, vigilijs fatigatus, & quaſi dormiens, in exceſſum raptus, videt Angelum ſibi aſſiſtentem, qui hæc vt acta fuerant ita narrat eidem, iubens, vt quàtocius Laudunum petat, atque Genebaudum ſedi datæ reſtituens, ei coram ſe Pontificali fungi miniſterio perſuadeat. Ilicò vir beatus nihil hæſitans, adit magna cum celeritate Laudunum. Quò perueniens, in oſtij limine, ſaluo ſigillo ſeraque, reſerati, Genebaudum iacentem reperit: quem protenſis brachijs cum gaudij lacrymis Domini clementiam collaudans, erexit, eumque ſedi & officio ſacerdotali reddens, Remos cum gaudio repedauit. Genebau-

nebaudus autem in ſanctitate poſtea cunctos vitæ ſuæ dies, Dei fretus gratia, peragens, palàm quæ ſibi Dominus fecerat, prædicabat. Obijt igitur Genebaudus in pace ſanctis Dei connumeratus, tamdiu Epiſcopatu perfunctus, vt ei ſucceſſerit Latro filius eius, Epiſcopus & ipſe poſtea ſanctus.

S. Genebaudus ſedi ſuæ reſtituitur.

S. Latro eidem ſuccedit.

Rex denique Lodowicus in ciuitate Sueſſonica ſedem ſuam conſtituens, delectabatur præſentia & colloquio S. Remigij. Sed quia vir hic ſāctus in ciuitatis huius vicinia villas non habebat alias, niſi quādam paruā quæ ſancto Nicaſio data fuerat, Rex (ſuggerente Regina, locorumque petentibus incolis, qui multiplicibus erāt aggrauati xenijs, vt quod Regi debebāt, Eccleſiæ Remēſi perſoluerent) ſancto propoſuit Remigio, vt quantum circumiret dum ipſe meridie quieſceret, illi totum donaret. Beatus igitur Remigius per fines qui vidētur adhuc manifeſti, profectus, itineris ſui ſigna dimiſit. In qua determinatione quidam poſſidens molendinum repulit ſanctū virum, ne intra ipſos illū concluderet fines. Quē vir Domini leniter affatus ait: Amice, non ſit tibi durum, vt habeamus ſimul hūc molendinum. At ille vt eum reiecit, ſtatim in contrarium rota molendini

verti cœpit. Repulſor autem clamare cœpit poſt ſanctum Remigium : Serue Dei, veni, & habeamus pariter molendinum : Cui vir ſanctus : Nec mihi, nec tibi. Mox tanta profunditas in eodem loco, tellure ſe ſubducente, facta eſt, vt nunquam deinceps inibi molendinus haberi poſſet. A quibuſdam quoque repulſus, ne ſyluulam quandam ſuos intra terminos comprehenderet, dixit, vt nec folium vnquam de ipſa ſylua, (licet eſſet contigua) trãs fines ipſos euolaret, neque fuſtis ex ea verſus eoſdem terminos caderet. Quod & obſeruatum voluntate Dei traditur, donec ipſa ſylua perduraſſe dinoſcitur. Abinde quoque procedens, venit ad villam, nomine Cauiniacum, quam finibus ſuis nitens concludere, prohibetur ab hominibus eiuſdem villæ. Tunc ille miti vultu modò reiectus, modò repropinquans, ſigna quæ parent adhuc per ſuum dimiſit iter. Tandem repulſus dixiſſe fertur ad illos: *Semper laborate, & egeſtatem ſuſtinete.* Quod hodieque compleri, manentis ſentẽtiæ virtus oſtendit: Surgens autem Rex à ſomno meridiano, quæcunque beatus Remigius ambitu ſuæ circumitionis incluſerat, eidem præcepto regiæ dedit auctoritatis. Quarum rerum ſunt Iuliacus & Codiciacus capita, quæ

Chauignõ

Luilly & Cocy.

quæ Remenſis adhuc iure quieto poſſidet Eccleſia.

Eulogius deniquevir quidam præpotẽs conuictus apud Regem Lodowicum ſuper Regiæ maieſtatis crimine, ad interceſſionem beati confugit Remigij. Cui vir ſanctus tam vitam, quàm rerum obtinuit poſſeſſionem. Ipſe verò, quaſi recompenſationis beneficio, benefico patrono Sparnanacum villam ſuam obtulit in proprietatem. *Eſparnay.* Beatus autem Præſul, temporalem pro ſuæ interceſſionis munere vitans retributionem recipere, prædictum virum, quoniam verecundiæ confuſione depreſſus (quia contra natalium decus ſuorum, vita donari per indulgentiam meruiſſet) in habitu ſæculari manere nolebat, ſalubriter exhortatus eſt, dicens: vt ſi perfectus eſſe vellet, vendens omnia ſua daret pauperibus, & ſequeretur Chriſtum. *Mat. 19.* Sicque taxatum, de theſauris Eccleſiaſticis, pretium, quinque milia ſcilicet argenti libras, Eulogio fertur dediſſe, ipſamque villam in Eccleſiæ poſſeſſionem comparaſſe. Bonũ cunctis relinquens exemplum Epiſcopis, cæteriſque Sacerdotibus, vt dum pro his qui ad Eccleſiæ ſinum, vel ſeruorum Dei præſidia confugium faciunt, intercedunt, aut bona quælibet agunt, hæc pro tempo-

rali recompenſatione non expleant, nec tranſitoria velint recipere: ſed iuxta man-
Mat. 10. datum Domini, qui gratis acceperũt, ſtudeant quoque gratis impendere.

De victorijs Ludowici per auxilium Sancti Remigij, & fine ipſius Regis.

CAP. XV.

an. 501. Sigeb. REx itaque Ludowicus contra Gondebaudum & Godegiſilum fratrẽ eius ducens exercitum, percepta benedictione à beato Remigio victoriam ſibi prædicente, accepit in mandatis ab eo ſibi datis, vt tamdiu contra hoſtes dimicaret, quamdiu benedictum ſibi vinũ, quod ei vir Domini dederat, in vſu quotidiano ſufficeret. Cõtra quem Burgundiones cum prædictis ducibus pugnaturi, venerunt ſuper Oſcaram fluuium, ſecus Diuionem caſtrum. Vbi cõfligentes atrociter Burgundiones in fugam vertũtur, & in Auinione caſtro ſe Gondebaudus concludens, à Ludowico pacẽ per Aredium conſiliarium ſuum, multis datis theſauris, obtinuit. Ludowicus autem cum exercitu Francorum præda potitus maxima, reuertitur ad propria. Sic
Hodie est S. Geneuefa. etiam cõſtituta Pariſius in honore beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli baſilica, &

& Synodo per ſancti patroni ſui Remigij conſilium, in vrbe Aurelianẽſi habita, pergens contra Regem Alaricum Arianum, & accipiens à B. Remigio benedictionem, redditur de victoriæ perceptione ſecurus. Cui vir quoque ſanctus, vt & pridem fecerat, vas, quod vulgò flaſconem vocant, vini à ſe benedicti plenum dedit: hoc idem quod antea mandans, vt eo vſque ad bellũ procederet, donec ſibi ſuiſque, quibus exinde dare vellet, hoc vinum de prædicto flaſcone non deficeret. Bibit igitur Rex ex eo, pluresque ſuorum, vas tamen vini non patitur detrimentum. Bellum verò cum Gotthis conſerens, eos in fugam vertit, & ipſe, Beato Remigio ſe ſuffragante, victor extitit. In qua pugna dum duo Gotthi contis eum in latera feriunt, huius patroni ſui ſe protegentibus meritis, illum lædere nequiuerunt. Multis autem ciuitatibus ſuæ ditioni ſubactis, vſque Toloſam perrexit, & Alarici theſauros accipiens, per Engogoliſmam ciuitatem, (cuius ante conſpectum ipſius muri corruerunt) interfectis Gotthis qui erant intus, ad propria cum glorioſa redit victoria, vino flaſconis non deficiente, donec reuerſus eſt in ſua. *an* 509. *Sigeb.*

Denique Rex Ludowicus, exhortante Sancto Remigio, regnum, hoc eſt coronã

cum

cum gemmis pretioſis auream, donū Beato Petro Apoſtolo miſit : & * Codicillos ab Anaſtaſio Imperatore pro conſulatu ſibi miſſos, cum corona aurea, tunicaque blattea, ſumpſit, & ab inde Conſul appellatus eſſe memoratur. Hormiſda quoque Romanæ ſedis Pontifex, Sancto Remigio vices ſuas in regno Ludowici, litteris ſuis ad ipsū directis, commiſit. Poſt hæc mortuus eſt Ludowicus Rex in pace, ac ſepultus in Baſilica Sancti Petri Apoſtoli, quam Pariſius ædificauerat, eodemque momento quo ſpiritum emiſit, reuelante Spiritu ſancto, Beatus Remigius Remis poſitus, eum obiiſſe cognouit, & aſſiſtentibus ſibi manifeſtauit.

MS. j. Codicelles.

an. 514. Sigeb. Baron. Haraeus.

De Synodo vbi conuertit hæreticum.

CAP. XVI.

GALLIAE quondam Præſules ad Synodum fidei gratia conuenientes, beatum Remigium, vt pote virum diuinis eloquijs eruditiſſimū, & doctrinis Eccleſiaſticis exercitatiſſimum, ad idem Concilium venire petierunt. Cui conuentui Arianus quidā Epiſcopus acerrimus diſputator, & dialecticis propoſitionibus ac cōcluſionibus cōfiſus, hincque nimis elatus, inter-

intererat. Ingrediente verò Concilium Sāćto Remigio, & à multitudine fratrum, reuerenter ei cunctis aſſurgentibus, excepto, ſuperbus hæreticus illi aſſurgere dedignatur. At mox vt beatus Remigius ante ipſum tranſijt, ille locutionis officium ore obſtructo amiſit. Expectātibus vniuerſis, vt poſt allocutionem Sancti Remigij loqueretur ille, ne vllum quidem verbum proferre potuit. Sicque beati viri veſtigia pronus tandem petens, nutibus veniam poſtulauit. Cui Sanctus Remigius: *In nomine* (inquit) *Domini noſtri Ieſu Chriſti, veri filij Dei viui, ſi ſic de eo rectè ſentis, loquere, & de illo, ſicut Catholica credit Eccleſia, crede & confitere.* Ad cuius vocem hæreticus antè ſuperbus, humilis iam factus atque Catholicus, orthodoxam fidem de diuina & inſeparabili Trinitate, ac de incarnatione Chriſti Catholicè confeſſus, in eadem confeſſionis ſuæ fide ſe permanſurum repromiſit. Sicque animâ per infidelitatem perdito, & corporali voce propter ſuperbiam iuſtè condemnato, virtute diuina venerabilis Pontifex, & animæ reddidit & corporis ſanitatem: cunctis qui aderant, vel hæc cogituri forent, ſacerdotibus patenter oſtendens, in hoc malè ſentiente de Chriſto (qui proximus & frater

ter nobis per humanitatem fieri dignatus eſt) qualiter cõtra peccantes in ipſum, vel in Eccleſiam, atque rebelles, & ergà pòſt recognoſcentes ac pœnitentes debeant agere.

De mitigatione ignis, & obitu eiuſdem, vel ſepultura ipſius.

CAP. XVII.

SENESCENTE iam S. Remigio, Deique ſpiritu ſibi reuelante, quòd abundantiam tunc præſentem, fames ſecutura foret, de frugibus villarum Epiſcopij nonnullos iuſſit aceruos fieri fame laboraturæ poſtmodum profuturos plebi: quorum in villa (quæ Celtus vocatur) facti ſunt plures. At homines ipſius villæ ſeditioſi & rebelles erant: qui die quadam inebriati cœperunt inter ſe dicere: Quid ille Iubilæus (ita virum ſanctum propter ætatis prolixitatem vocitantes) facere vellet ex his quas aggregauerat metis? An ciuitatẽ de ipſis facere cogitaret: quia ſicut turres per muros ciuitatis, ita per circuitum cortis diſpoſiti cernebãtur acerui. Tandem ſuadente diabolo ſe mutuò cohortati, miſerunt in eos ignẽ. Quod cùm beato Præſuli nunciatum *Bazancourt.* fuiſſet in propinqua villa, quam Baſilicæ

cortem

cortem vocant, tunc fortè conſiſtenti, aſcenſo protinus equo, celeriter ad tantam compeſcendam præſumptionem deuenit Celtum. Quò cùm perueniſſet, ardenteſq; fruges reperiſſet, ad ipſum calefacere ſe cœpit ignem: Semper (inquiens) eſt bonus focus, ſi non ſuper poteſt. Veruntamen omnes qui hoc egerũt, & qui de ipſorum germine nati fuerint, viri ponderoſi fiant, & fœminæ gutturis calamitate plectantur. Quod ita quoque conſtat impletum. Vſque ad tempora ſiquidem Caroli magni, qui huiuſcemodi homines de Celto, quoniam Vicedominum Eccleſiæ Remenſis in eadem villa necarunt, exterminauit, cædis auctoribus interfectis, & conſentientibus per diuerſas prouincias diſperſis, atque perpetuo condemnatis exilio: ac de cæteris huius Epiſcopij villis eandem reſtaurari fecit. Ita viri fæminæque generationis huius multati permanſerunt, vt ſancti viri ſententia promulgauit. Et aptè quidem vir Dei (quoniam poſteros eorum rebelles ac ſeditioſos fore præuidit) huiuſmodi vindicta non ſolùm præſumptores, ſed etiam genus ipſorum plecti decreuit.

Poſt hæc igitur, aliaque multarum magnalia virtutum, quæ Dominus operari per

ri per hunc fidelem ſuum famulum dignatus eſt, gemitus illius exaudiens atque
Pſal. 41. ſuſpiria, quibus dicere conſueuerat: *Quādo veniam & parebo ante faciem Dei? Satia-*
Pſal. 16. *bor dum manifeſtabitur gloria eius*: illi pia conſolatione Dominus obitus ſui diem reuelauit imminere. Qua reuelatione fretus, rerum ſuarum condidit teſtamentum, ad illam pertingere feſtinans hereditatem, de
Pſal. 126. qua dicit Propheta: *Cùm dederit dilectis ſuis ſomnum, hæc eſt hereditas Domini.* Sic ergo ſanctus hic vir Dei, terrenam derelinquẽs, hereditatem percepit æternam. Condito ſiquidem teſtamento, & ſuis omnibus ritè
Io. 15. diſpoſitis; quia verus agricola omnem vitis veræ palmitem fructum ferentem pur-
S. Remigius fit cæcus. gat, vt fructum plus afferat, oculorũ corporalium lumine priuatus eſt aliquandiu, quò ſuperna, mentis oculis, ad quæ toto anhelabat deſiderio, contemplari valeret attentiùs. Ipſe verò ſtudebat in ſuæ probationis tentatione ſemper gratias agere, laudibus, hymniſque Deo diebus ac noctibus vacare, fideli mente pertractans: Quoniã qui patienter humiliterque flagella ſuſcipiunt, poſt flagella ſublimiter ad requiem ſuſcipiuntur. Cuius æternæ gloriæ pignus in eo Dominus volens oſtendere, priuſquã
Recipit viſum. decederet, ei viſum reſtituit. Vnde, ſicut

&

& de amiſſione, nomen Domini benedixit. Et non poſt longum ſpatium, ſciens adeſſe ſui tranſitus diem, per Miſſarum celebrationem, & ſacræ cõmunionis participationem, vale-faciens, & dans pacem filijs ſuis, poſtquam ſeptuaginta quatuor annos in Epiſcopatu religioſiſſimè fidelis ſeruus & prudens Domino miniſtrauerat, nonageſimo ſexto ætatis ſuæ anno,* Idibus Ianuarij, curſu ſancti certaminis conſummato, fide ſeruata, cum multiplici bonorũ operum fructu, & animarum lucro, vt diu deſiderauit, anima cælos penetrans, terræ corpus reliquit: accipiens ſtolam candidam, beatitudinem ſcilicet animæ ſempiternam, percepturus in reſurrectione alteram, beatam videlicet ad gloriam reſuſcitati corporis immortalitatem: poſſeſſurus partem ſocietatemq́ue cũ præcipuis Chriſti membris in regno cæleſti, ſicut atteſtatur Apoſtolica ſibi collata gratia. Gens ſiquidem Francica per ipſum ad fidem Chriſti conuerſa, martyrij palma, longanimitas patientiæ in longæuitate ipſius vitæ, confeſſionis gloria, orthodoxæ fidei prædicatio, magnaliumq́ue tam in vita corporis, quàm poſt obitum præclara manifeſtatio. Cùm verò funus ipſius ſanctiſſimum deferretur ad ſepulturam Sanctorũ Marty-

MS. j. Idus.

Martyrum Timothei & Apollinaris in Eccleſia præparatam, ita feretrum in medio vico eſt aggrauatū, vt nullo modo poſſet, hominibus quantūlibet annitētibus, amoueri. Stupefactis omnibus, deique miſericordiam poſtulantibus, vt dignaretur oſtendere, quo in loco Sancti ſui vellet recondi corpus, deſignant ad baſilicam præfatorum Martyrum, nec feretrum mouere poſſunt. Proponunt ad Eccleſiam Sancti Nicaſij, nec capulum valet attolli. Decernunt ad ædem Sanctorum Sixti & Sinicij, nec ſic poteſt moueri. Tādem coacti, quoniam parua ſupererat Eccleſia in honore beati Chriſtophori martyris, & nullius propalati corpus ſeruabatur in ea Sancti, circumiacentibus tamen atrijs, Eccleſiæ cœmiterium ferebatur ex antiquo Remenſis, petierunt vt Dominus declararet, vtrū-nam in eadem Eccleſiola pignus illud ſacratiſſimum reponi decerneret. Ad quæ vota tāta facilitate loculum leuant, vt nullum portantes onus ſentirent. Recondita ſunt autem reuerentiſſimi Patris huius membra in hac Eccleſiola, diuina moderante diſpoſitione, in loco vbi nunc habetur altare beatæ virginis Genouefæ. Vbi verò feretrum conſtat ipſius aggrauatum, multa feruntur oſtenſa miracula poſtmodum.

dum. Hic etiam crux extat abinde poſita, columnæ monimentis his inſignitæ præfixa.

Cùm tranſiſſet ex hoc mundo ad cæleſtem patriam
Præſul magnus Beatus Remigius.
Huc à plebe ſancta dignè delatus eſt, corpore
In eccleſia condĕdus Timothei Martyris.
Tunc hoc loco moram fecit; nec moueri potuit,
Donec quô locandus eſſet reuelauit Dominus:
Vbi nunc fauente Chriſto præpollet virtutibus,
Præſtans hic Deo deuotis apta beneficia,
Cæcis viſum, claudis greſſum, & ægris remedium.
Igitur profuſis votis exoremus Dominum,
Veniam vt delictorum pijs eius precibus
Mereamur adipiſci, & cœlorum gaudia.
Sancte Remigi confeſſor pretioſe Domini,
Adeloldi quoque tui miſerere famuli.

Teſtamentum ab ipſo editum.

CAP. XVIII.

IN NOMINE PATRIS, ET FILII, ET SPIRITVS Sancti, Gloria Deo, Amen.

EGo Remigius Epiſcopus ciuitatis Remorum, ſacerdotij compos, teſtamentum meũ condidi iure prætorio, atque id codicillorum vice valere præcepi, ſi ei iuris aliquid videbitur defuiſſe. Quandoq; ego Remigius Epiſcopus de hac luce tranſiero, tu mihi heres eſto Sãcta & venerabilis Eccleſia Catholica vrbis Remorum, & tu fili fratris mei, Lupe Epiſcope, quem præcipuo ſemper amore dilexi: & tu nepos meus Agricola presbyter, qui mihi obſequio tuo à pueritia placuiſti, in omni ſubſtantia mea, quæ mea ſorte obuenit antequam moriar: præter id quod vnicuique donauero, legauero, darive iuſſero, vel vnumquemque veſtrum voluero habere præcipuum. Tu ſancta heres mea Remenſis eccleſia, colonos quos in Portenſi habeo territorio, vel de paterna maternaq; ſubſtantia, vel quos cum fratre meo

ſancta

*ſancta memoria Principio Epiſcopo commutaui, vel donatos habeo, poßidebis, Dagaredũ, Profuturum, Prudentium, Temnaicum, Maurilionem, Baudoleifum, Prouinciolum: Nauiatenam, Lautam, Suffroniam colonas, Amorinum quoque ſeruum, cum omnibus quos inteſtatos reliquero, tuo dominio vindicabis. Necnon villas, agroſq́ quos poßideo in ſolo Portenſi, Tudiniacum ſcilicet, & * Balatonium, ſiue Plerinacum, & Vacculiacum, vel quacunque in eodem ſolo Portenſi qualibet auctoritate poſſedi, integrè cum omnibus campis, pratis, paſcuis, ſiluis, ad te teſtamenti huius auctoritate reuocabis. Simili modo, ſanctißima heres mea, quacunque tibi à propinquis & amicis meis, in quocunque ſolo & territorio collata sũt, ſicuti diſpoſuero in ptochijs, cœnobijs, martyrijs, Diaconijs, Xenodochijs, omnibuſq́ matriculis ſub tua ditione degentibus, ordinationem meam futuri ſucceſſores mei, ordinis ſui memores, ſicut ego prædeceſſorum meorum, ita quoque inconuulsè, & abſq́ vlla refragatione ſeruabunt. Ex quibus Celtus, * quam per manum meam Celſa ſobrina mea tibi tradidit, & Huldriciaca villa, quam Huldericus Comes, ei loco vbi oßa mea ſancti fratres & Coëpiſcopi diœceſeos tua ponenda elegerint, in tegumentis deſeruiant. Sitq́ locus ille ſucceſſoribus meis Remorum*

m. Balatonum.

c & triſſ. quem Supra cap. 12.

*Epiſcopis peculiariter proprius, & in alimonijs ibidem Deo militantium, vicus ex proprio, in Portenſi, & ..... villanis quoq; ex Epiſcopio in Remenſi deſeruiāt. Blādibaccius villa in Portenſi, quam à coheredibus meis Benedicto & Hilario, datis pretijs emi de theſauro Eccleſiæ, & Albiniacus ex Epiſcopio, in alimonijs Clericorum Remenſis Eccleſiæ cōmuniter deputentur. Quibus etiam Berna ex Epiſcopio, quæ peculiaris prædeceſſoribus meis eſſe ſolebat, cum duabus villis, quas Ludowicus à me ſacro baptiſmatis fonte ſuſceptus, amore nominis mei, Piſcofesheim ſua lingua * vocatis, mihi tradidit, ſiue cum Coſlo & Gleni, vel omnibus ſiluis, pratis, paſcuis, quæcunque per diuerſos miniſtros in Voſago infra, circum, & extra; tā vltra quàm citra Rhenum pretio dato comparaui, picem annuatim miniſtret, cunctiſq; locis regularibus, tam à me, quàm ab anteceſſoribus meis ordinatis, ſiue in futuro ab Epiſcopis ſucceſſoribus meis ordinandis, pro neceſſitate locorum ad vaſcula vinaria componenda annuatim diſtribuat. * Cruſciniacum verò & Faram, ſiue villas quas ſanctiſſima virgo Chriſti Geneueſa, à Rege Chriſtianiſſimo Ludowico pro compendio itineris ſui, cum Remenſem Eccleſiam ſæpiſſime viſitare ſoleret, adipiſci promeruit, alimonijſq; ibidem Deo famulantium deputauit, ſicut ab ea ordina-*

Margin notes: Deeſt dictio. — ſ. vocatas. — al. Cruciniatum.

ordinatum eſt, ita confirmo, vt Cruſciniacus futuri Epiſcopi ſucceſſoris mei obſequijs, & ſartatectis principalis Eccleſiæ deputetur. Faram verò eidem Epiſcopo, & ſartatectis Eccleſiæ vbi iacuero, perpetualiter ſeruire iubeo. Sparnacus villa, quam datis quinque milia libris argenti, ab Eulogio comparaui, tua (ſanctiſsima heres mea) non extraneorum heredum meorum eſſe cernitur, eò quòd cùm criminis accuſatione regiæ maieſtatis idem teneretur obnoxius, & ſe minimè purgare poſſet, non ſolùm ne occideretur, dato iam dicto pretio de theſauris tuis, ſed ne pecunia eius publicaretur, vnâ tecum obtinui: & ideo vt præfata Sparnacus perpetualiter tibi ad reſtituendum theſaurum, ſtipendijſque tui Põtificis deſeruiat, liberali ſanctione firmaui. Duodeciacus verò, ſicut à Clodouualdo nobiliſsimæ indolis puero confirmatum eſt, tibi heres mea perpetualiter famuletur. Villas quas mihi domnus illuſtriſq; memoriæ Ludowicus Rex, quem de ſacro baptiſmatis fonte ſuſcepi, cùm adhuc paganus Deum ignoraret, ad proprium tradidit, locis pauperioribus deputaui: ne fortè, cùm eſſet infidelis, cupidum terrenarum rerum me arbitrari poſſet, & non potiùs ſuæ ſalutem animæ, quàm exteriora ab ipſo bona requirere. Quod & admiratus, intercedere me pro quibuſcunq; neceſsitatem patientibus, & m.s. Spernacus & i. Suprà c. 14.

F 3 *fidelis*

fidelis, & ante fidem, benignè, liberaliterq́; conceſsit. Et quia ex omnibus Epiſcopis Galliarum, pro fide & conuocatione Francorum potiſsimum me laborare cognouit, dedit mihi Deus tantam gratiam in conſpectu eius, virtuſq́; diuina, quæ per Spiritum ſanctum me peccatorem plurima ſigna ad ſalutem præfatæ gentis Francorum operari fecit, vt non ſolùm ablata omnibus Eccleſijs Regni Francorum reſtitueret, ſed etiam de proprio, gratuita bonitate, plurimas ditaret Eccleſias. Neque prius de regno eius, quantum paſſus eſt pedis, Eccleſiæ Remorum iungere volui, donec, vt hoc omnibus Eccleſijs adimpleret, obtinui. Sed
Suprà c. 14 *neque poſt eius baptiſmum, niſi Codiciacum & Iuliacum ſuper quibus iam dictus puer ſanctiſsimus & vnanimus mihi Clodouualdus, & incolæ loci illius multiplicibus xenijs grauati, obnixè deprecantes, quod Regi debebant Eccleſiæ meæ ſoluendum, me petere compulerunt. Quod idem piiſsimus Rex & gratanter accipiens, promptiſsima voluntate largitus eſt, vſibuſq́; tuis, ſanctiſsima hæres mea, iuxta eiuſdem piiſsimi datoris præceptum, Epiſcopali auctoritate firmaui. Res etiam quas ſæpe dictus Rex, piiſsimuſq́; Princeps, tibi in Septimania & Aquitania conceſsit, & eas quas in Prouincia Benedictus quidam (cuius filiam mihi ab Alarico miſſam, gratia Sancti Spiritus*

*ritus per impoſitionem manus meæ peccatricis, non ſolùm à diabolicæ fraudis vinculo, ſed ab inferis reuocauit) ad vſum luminis tui, & loci vbi corpus meum iacuerit, continuatim deſeruire præcipio, villaſq; in Auſtria ſiue Toringa. Futuro Epiſcopo ſucceſſori meo amphibalum album paſchalem relinquo, ſtragula columbina duo, vela tria, quæ ſunt ad oſtia diebus feſtis triclinij, cellæ, & culinæ. Vas argenteum triginta, & aliud decem & octo librarum, inter te, heres mea, & diœceſin tuam Eccleſiam Laudunenſem, factis patenis atque calicibus ad miniſterium ſacro ſanctũ, pro vt volui, Deo annuente diſtribui. Illud quoque vas aureum decem librarum, quod mihi ſæpe nominatus dominus, illuſtriſq; memoriæ Ludowicus rex, quem (vt prædixi) de ſacro Baptiſmatis fonte ſuſcepi, donare dignatus eſt, vt de eo facerem quod ipſe voluiſſem, tibi hæredi meæ Eccleſiæ ſupra memoratæ iubeo turriculum & imaginatum calicem fabricari, & epigrammata, quæ Lauduni in argenteo ipſe dictaui, in hoc quoque conſcribi volo. Quod faciam per me, ſi habuero ſpatium vitæ * ſi autem clauſero vltimum diem, tu fili fratris mei Lupe Epiſcope, ſpecies ante dictas, tui ordinis memor, efficias. Compresbyteris meis & diaconibus qui ſunt Remis, xxv. ſolidos æqualiter diui-* Briſſ. Sin ante.

dendos in cōmune dimitto. Vitis plantam ſuper vineam meam ad ſuburbanum poſitam, ſimili modo communiter poßidebunt cum Melanio vinitore, quem do in loco Eccleſiaſtici hominis Albouichi, vt Albouichus libertate pleniſſima perfruatur. Subdiaconibus ſolidos duodecim, Lectoribus, Hoſtiariis, & iunioribus ſolidos octo iubeo dari. Pauperibus duodecim in matricula poſitis, ante fores Eccleſiæ expectantibus ſtipem, duo ſolidi vnde ſe reficiant, inferentur, quibus Corcellum villam dudum deſeruire præcepi. Aliis pauperibus tribus, vbi fratres cotidie pedes lauare debent, quibus etiā Balatoſorum, quod dicitur Xenodochiū, ad hoc miniſterium ſtatui, ſolidus vnus dabitur. Viduis quadraginta in porticu Eccleſiæ alimoniam præſtolantibus, quibus de decimis villarum Calmiſciaco, Teßiaco, Nouauilla ſtipendia miniſtrabantur, ſuperaddo de villa Huldriciaca ſuperius memorata, eis in perpetuum ſtipendia inferri, & tres ſolidos, & denarios quatuor dari iubeo. Eccleſiæ S. Victoris ad portam Sueſſonicam ſolidos duos. Eccleſiæ S. Martini ad portam Collatitiā, ſolidos duos. Eccleſiæ Sancti Hilarij ad portam Martis ſolidos duos. Eccleſiæ ſanctorum Criſpini & Criſpiniani ad portam Treuericam, ſolidos duos. Eccleſiæ S. Petri infra vrbē, quæ curtis Dominica dicitur, ſolidos duos. Eccleſiæ quā in honore

Balatoſorum.

honore omnium Martyrum ſupra Cryptam Remorum ædificaui, cùm per auxilium virtutis Dei, ab igne dæmonis penè iam totam vrbem concrematam eripui, ſolidos duos. Eccleſiæ, quam pro eodem ſigno virtutis Dei, in honore Sancti Martini & omnium confeſſorum infra vrbem ædificaui, ſolidos duos. Diaconiæ infra vrbem, quæ dicitur ad Apoſtolos, ſolidos duos. Titulo S. Mauricij in via Cæſarea, ſolidos duos. Eccleſiæ Iouinianæ tituli beati Agricolæ, vbi ipſe vir Chriſtianiſſimus Iouinus, & Sanctus Martyr Nicaſius, cum plurimis ſocietatis ſuæ Chriſti Martyribus, requieſcunt, vbi etiam quinque Confeſſores proximi anteceſſores domni Nicaſij, cum ſanctiſſima virgine & Martyre Eutropia, conditi ſunt, ſolidos tres. Eidem quoque Eccleſiæ proprium quod fuerat Iouini in ſolo Sueſſonico, cum Eccleſia beati Michaëlis, rebus prioribus ſuperaddidi. Eccleſiæ Sanctorum Martyrum Timothei & Apollinaris, vbi etiam, Domino dante, ſi fratribus, ac filijs meis Epiſcopis Diœceſeos noſtræ viſum fuerit, oſſa mea ponere diſpoſui, ſolidos quatuor. Eccleſiæ S. Iohannis, vbi virtus Chriſti, me orãte, filiam Benedicti ſuſcitauit, ſolidos duos. Eccleſiæ S. Sixti, vbi cum tribus ſucceſſoribus ſuis requieſcit, ſolidos tres, cui etiam de proprio meo Plebeias ſupra Matronam adiunxi.* m. Iouianæ

Eccle-

Eccleſia S. Martini in eodem ſolo ſanctæ Remenſis Eccleſiæ poſita, ſolidos duos. Eccleſia S. Chriſtophori, ſolidos duos. Eccleſia S. Germani, quam ipſe in ſolo Remenſi ædificaui, ſolidos duos: Eccleſia SS. Martyrum Coſmæ & Damiani in præfata matris ſolo poſita, ſolidos duos. Matricula S. Mariæ, quæ dicitur Xenodochion, vbi duodecim pauperes ſtipem expectant, ſolidus dabitur. Quam deniq; matriculam loco vbicumq; fratribus meis & filijs oſſa mea ponere placuerit, perſeuerare MS. j. diu. *præcipio, & vt * diu noctuq; pro peccatis atq; criminibus meis Dominum deprecentur, de proprio hereditatis meæ iure, rebus quas anteceſſores mei in eorum ſtipendijs Domino dederunt, ſuperaddo etiam villam Scladronam, & villam S. Stephani, & quidquid in villa Herimundi mihi per ſucceſſionē euenit. Quod verò pretio ibidem comparaui, Eccleſiæ Sancti Quintini Martyris iam diu delegaui. De iam dicto Vacculiaco, Fruminium, Dagaleifum, Dagaredum, Ductionem, Baudowicum, Vdulfum, Vinofeifam, liberos eſſe præcipio. Tēnaredus qui de ingenua naſcitur matre, ſtatu libertatis vtatur. Tu verò fili fratris mei Lupe Epiſcope, tuo dominio vindicabis Niſaſtē, & matrem ſuam Nuciam. Vineam quoq; quam Æneas vinitor colit. Æneam & Monulfum eius filium iuniorem iubeo libertate perfungi.*

Mello-

Melloficum porcarium & Paſchaſidem coniugem ſuam, Verniuianum cum filijs ſuis, excepto VVidragaſio, cui tribui libertatem, tuo iuri deputabis. Seruum meum de Ceſurnico tuum eſſe præcipio. Agrorum partem ad te, quam frater meus Principius Epiſcopus tenuit, cum ſiluis, pratis, paſcuis, reuocabis. Seruum meũ quem Mellovvicus tenuit, Viteredum tibi derelinquo. Teneurſolum, Capalinum, & uxorẽ ſuam Theodoroſenam, tuo iuri dominioq́ transſcribo. Theodonima quoque ex mea præceptione ſit libera. Edoneïſam quæ homini tuo ſociata fuit, & eius cognationem retinebis. Vxorem Aregildi, & cognationem ſuam ingenuos eſſe iubeo. Partem meam de prato quod Lauduni iuxta vos habeo, ad imitatem montium poſito, & quæ Iouia ſunt pratella quæ tenui, ad te reuocabis. Labrinacum tibi, vbi oſſa genitricis meæ poſui, cum præfixis terminis deputaui. Tibi autem, nepos meus Agricola Presbyter, qui intra domeſticos parietes meos exegiſti pueritiam tuam, trado atque transſcribo Merumvaſtem ſeruum, & vxorem ſuam Meratenam, & eorum filium, nomine Marcouicum. Eius fratrem Medouicum iubeo eſſe liberum. Amantium vxorem ſuam tibimet derelinquo. Eorum filiam eſſe præcipio liberam Dasoundam. Alaricum ſeruum tuæ deputo portioni, cuius vxorem, quam redemi,

mi & manumiſi, cõmendo ingenuam defendẽdam. Bebrimodum & vxorem ſuã Mortam tuo dominio vindicabis. Eorũ filius Monacharius gratulabitur beneficio libertatis. Mellaricum & vxorem ſuam Placidiam ad tuum dominiũ reuocabis, Medaridus eorum filius ſit libertus. Vineã quam Mellaricus Lauduni fecit, tibi dono: Britobaudem ſeruum meum, nec non etiam Gibericũ. Vineam quam Bebrimodus facit, tibi eatenus derelinquo, vt diebus feſtis, & omnibus diebus Dominicis, ſacris altaribus mea inde offeratur oblatio, atq; annua conuiuia Remenſibus Presbyteris & Diaconibus præbeantur. Delegoq; nepoti meo Prætextato Moderatum, Totticionem, Marcouicum, Innocentium ſeruum, quem accepi à Profuturo originario meo, cochlearia quatuor de maioribus, acetabulũ, lacernam, quam mihi tribunus Friaredus dedit, & argenteam cabutam figuratam. Filiolo illius Parouio, acetabulum, & tria cochlearia, & caſulam cuius fimbrias cõmutaui. Remigiæ cochlearia tria, quæ meo ſunt nomine titulata, mantile ipſius quod habeo feriale, tranſcribo: hichinaculum quoq; dono illi, de quo Gondebodo dixi. Delegoq; benedictæ filiæ meæ Hilariæ Diaconæ ancillam nomine Nocam, & vitium pedaturam, quæ ſuæ iungitur vineæ, quam Catuſio facit, dono: & partem meam de Talpuſciaco tranſcribo, pro obſequijs

quæ

quæ mihi indeſinenter impendit. Aëtio nepoti meo partem de Ceſurnico, quæ mihi ſorte diuiſionis obuenit, cum omni iure quod tenui atque poſſedi. Ambroſium quoque puerum ad ius illius, dominiumque tranſmitto. Vitalem colonum liberum eſſe iubeo, & familiam ſuam ad nepotem meum Agathimerum pertinere: cui vineam dono quam poſui Vindoniſſæ, & meo labore conſtitui, ſub ea conditione, vt à partibus ſuis, omnibus diebus feſtis ac Dominicis pro cõmemoratione mea ſacris altaribus offeratur oblatio: & Laudunenſibus presbyteris atque Diaconibus annua cõuiuia, cõcedente Domino, præbeãtur. Dono Eccleſiæ Laudunenſi ex villis quas mihi ſanctæ recordationis præfatus Rex Ludowicus dedit, duas, Aniſiacum, ſolidoſque decem & octo, quos Presbyteri & Diaconi inter ſe æquali diuiſione diſtribuãt. Partem meam de Secio ex integro ad ſe reuocet Eccleſia Laudunenſis, & Lauſcitam, quam mihi cariſſima filia & ſoror mea, virgoque (vt credo) Chriſti ſanctiſſima Genoueſa, in vſibus pauperum Chriſti tibi dandam ad integrum delegauit. Commendo ſanctitati tuæ, fili fratris mei Lupe Epiſcope, ex præfatis villis, quos libertos eſſe præcipio, Catuſionem, & Auliatenam coniugem ſuam, Nonnionem qui meam vineam facit, Sonnoueiſam, quam captiuã redemi, bonis parentibus natã,

&

& eius filium Leutiberedum, Mellaridum, & Mellatenam, Vaſantem, Cocum, Caſariam, Dagaraſenam, & Baudoroſenam Leonis neptem, & Marcoleiſum filium Totnonis: hos totos, fili fratris mei Lupe Epiſcope, ſacerdotali auctoritate liberos defenſabis. Tibi autem, heredi Eccleſia mea, Flauianum & vxorem ſuam Sparagildem dono. Eorum filiolam paruulam Flauaraſenam, liberam eſſe conſtitui. Fedamiam vxorem Melani, & eorum paruulam Remenſes Presbyteri & Diaconi poßidebunt. Ciſpiciolum colonum liberum eſſe præcipio, & ad nepotem meum Aëtium eius familiam pertinere: ad vtrumque, id eſt ad Aëtium & Agatimerum peruenire colonicam Paßiacum. Pronepti meæ Prætextatæ dono Modoroſcuam. Profuturo Leudocharium puerum trado. Profuturæ dari iubeo Leudoncram. Laudunenſibus Subdiaconibus, Lectoribus, Oſtiarijs, & Iunioribus quatuor ſolidos derelinquo. Pauperibus in matricula poſitis ſolidus dabitur ad eorum refectionem. Delegoq; ex dato præfati Principis Saluonarias ſupra Moram, & decem ſolidos Eccleſiæ Sueſſonicæ pro commemoratione nominis mei. Nam Sablonarias ſupra Matronam heredibus meis deputaui. Catalaunenſi Eccleſiæ ex dato ſæpe dicti filij mei, Gellonos ſupra Matronam, & ſolidos decem. Eccleſiæ

Sancti

Sancti Memmij, Faſcinarias ex donis præſcripti Principis, & ſolidos octo. Moſomagenſi, ſolidos quinque. Vongenſi, agrum apud officinam molinarum, quæ ibi eſt conſtituta. Catarigenſi Eccleſiæ, ſolidos quatuor: totidemq́; Portenſi pro commemoratione mei nominis inferentur. Eccleſiæ Attrabatenſi, cui, Domino annuente, Vedaſtum fratrem meum cariſſimum Epiſcopum conſecraui, ex dono iam dicti Principis villas duas in alimonijs Clericorum deputaui, Orcos videlicet & Sabucetum: quibus etiam pro memoria nominis mei ſolidos viginti dari iubeo. Vrſi Archidiaconi familiaribus vſus obſequijs, dono ei domîtextilis caſulam ſubtilem, & aliam pleniorem, duo ſaga delicata, tapete quod habeo in lecto, & tunicam quam tempore tranſitus mei reliquero meliorem. Heredes mei, Lupe Epiſcope, & Agricola Presbyter, porcos meos inter vos æqualiter diuidetis. Friaredus, quem ne occideretur quatuordecim ſolidis comparaui, duos conceſſos habeat, duodecim det ad baſilicæ domnorum Martyrum Timothei & Apollinaris cameram faciendam. Hæc ita do, ita lego, ita teſtor. Ceteri omnes exheredes eſtote, ſuntote.

Huic autem teſtamento meo dolus malus abeſt, aberitq́; in quo ſi qua litura, vel caraxatura fuerit inuenta, facta eſt me præſente, dum

dum à me relegitur & emendatur. Neque ei duo priora teſtamenta, primum quidem quod ante xiiij. & alterum quod ante ſeptem condidi annos, obſiſtere, obuiare, aut vllatenus nocere poterunt: eo quod quidquid in ipſis continebatur, in præſentia fratrum meorum hîc inſerta, & quæ deerant adiuncta, inſuper & quæ Dominus mihi largiri in poſtmodũ dignatus eſt, ſuperaddita noſcuntur. Sed inconuulſum & incontaminatum præſens hoc quod cõdidi teſtamentum, à fratribus meis ſucceſſoribus, videlicet Remorum Epiſcopis, conſeruandum: à regibus quoque Francorum, filijs ſcilicet meis cariſſimis, quos per baptiſmum, Ieſu Chriſti dono & gratia Spiritus Sancti cooperante, Domino conſecraui, vbique defenſum, atque protectum contra omnia, & in omnibus, inuiolabilem perpetuamq́ſ ſemper obtineat firmitatem. Et ſi quis, in ordine clericali, à Presbytero vſque ad tonſum contradicere, aut obuiare ei præſumpſerit, & correptus à ſucceſſore meo ſatisfacere neglexerit, conuocatis ex vicinioribus locis Remorum Diœceſeos tribus Epiſcopis, deponatur à gradu. Si verò (quod non opto, nec cupio, ſed neque ſpero) ſucceſſor quilibet mihi in hac ſede Remorum Epiſcopus, execrabili cupiditate ductus, res præfatas, ſicut à me, auctore Domino meo Ieſu Chriſto, ad illius honorem, & eius*

MS. l. conſeruatum.

Pœna violatoribus huius teſt. indicta.

eius pauperum conſolationem ordinatæ ſunt, aliorſum diſtrahere, immutare, commutare, ſeu quolibet obtentu in vſus laicorũ, beneficij gratia dare, aut à quolibet datas, fauere, aut cõſentire præſumpſerit, cõuocatis totius Diœceſeos Remorum Epiſcopis, Presbyteriſq́; ac Diaconibus, nec non & ex filijs meis cariſſimis Francis religioſis quàm plurimis, reatus ſui pœnã, priuatione ſui Epiſcopatus perſoluat: & nequaquam vltra recuperationem gradus amiſſi, in hoc ſæculo promerebitur. Quicunq; verò ex laico habitu à nobis ſtatuta paruipendens, ſibiq́; fauens, quæ pauperibus Eccleſiæ attributa ſunt, abuti, aut vſurpare quolibet obtentu præſumpſerit, pari ſimul perpetuaq́; damnatione, alienator, petitor, dator, acceptor, peruaſor, anathematis vinculo ab Eccleſia Catholica ſeiungãtur, donec valeant, Deo miſerante, condignæ ſatisfactionis emẽdatione; indulgentiam promereri. Sin autem in hoc perſeuerare cuiuſcunq; donationis occaſione quilibet delegerit, ſpes ei præſentis ac futuræ reſtitutionis à ſucceſſore meo, Remorum ſcilicet Epiſcopo, omnimodis auferatur. Generi tantummodo regio, quod ad honorem ſanctæ Eccleſiæ, & defenſionem pauperum, vnâ cum fratribus meis & Coëpiſcopis omnibus Germaniæ, Galliæ, atque † Neuſtriæ, in regiæ maieſtatis culmen perpetuò re-

Hæc poſtea dicta eſt Nordmannia.

*gnaturum ſtatuens elegi, baptizaui, à fonte ſacro ſuſcepi, donoq́; ſeptiformis ſpiritus conſignaui, & per eiuſdem ſacri chriſmatis vnctionem ordinato in Regem, parcens, ſtatuo, vt ſi aliquando genus illud regium per benedictionem meam totiens Domino cōſecratum, mala pro bonis reddens, Eccleſiarum Dei peruaſor, deſtructor, depopulator, grauis, aut contrarius exiſtere voluerit, conuocatis Remorum diœceſeos Epiſcopis, primùm moneatur: & deinde Eccleſia * Remenſi præfata, adiuncta ſibi ſorore, Eccleſia ſcilicet Treuerenſi, iterum * conueniatur. Tertiò verò, Archiepiſcopis tantummodo Galliarum tribus aut quatuor conuocatis, Princeps ille, quicunque fuerit, moneatur: ita vt vſque ad ſeptimam monitionem, ſi prius ſatisfacere renuerit, paternæ pietatis longanimitate differatur. Tandemq́; ſi poſtpoſitis omnibus præfatus † benedictionibus, incorrigibilis contumaciæ ſpiritum non depoſuerit, & ſe per omnia, Deo ſubdi nolens, benedictionibus Eccleſiæ participare noluerit, elogium ſegregationis à corpore Chriſti, ab omnibus ei porrigatur, quod per prophetam & regem Dauid longè antè, eodem qui in Epiſcopis eſt, dictante Spiritu ſancto, noſcitur decantatum: Quia perſecutus eſt (inquit) hominem inopem, & mendicum, & compunctum corde,*

* ſ. Remenſis, & conueniat.

† f. monitionibus.

Pſal. 108.

de, & non eſt recordatus facere miſericordiam, & dilexit maledictionem, & veniet ei; & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo. Totumq́ ei quod in perſona Iudæ traditoris Domini noſtri Ieſu Chriſti, & malignorum Epiſcoporum, Eccleſia decantare ſolet, per ſingulas ei decantetur Eccleſias: quia Dominus dixit: Quamdiu feciſtis vni ex minimis meis, mihi feciſtis: & quamdiu his non feciſtis, nec mihi feciſtis. Et ideo quod probatur in capite, in membris intelligendum eſſe non dubitetur. Vnum tantummodo ibi verbum per interpoſitionem commutetur: Fiant dies eius pauci, & principatum eius accipiat alter. Quod vtique ſi ſucceſſores mei Remorum ſcilicet Archiepiſcopi, operari, ſicut à me ordinatum eſt, neglexerint, in ſe quidquid in Principibus reſecandum fuerat, maledictionibus deprauati reperiant: vt fiant dies eorum pauci, Epiſcopatum eorum accipiat alter. Si verò Dominus meus Ieſus Chriſtus vocem orationis meæ, quam quotidie pro genere illo in conſpectu diuinæ maieſtatis ſpecialiter fundo, audire dignatus fuerit, vt ſicut à me accepit, ita in diſpoſitione regni, & ordinatione ſanctæ Dei Eccleſiæ perſeueret, benedictionibus quas Spiritus Sanctus per manum meam peccatricem ſuper caput eius infudit, plurimæ ſuper caput illuſtrius

Mat. 25. Pſal. 108.

per eundem Spiritum ſanctum ſuperaddantur: & ex ipſo Reges & Imperatores procedant, qui in præſenti & in futuro, iuxta voluntatem Domini, ad augmentum ſanctæ ſuæ Eccleſiæ, virtute eiuſdem in iudicio & iuſtitia confirmati, & corroborati, regnum obtinere atque augere quotidie valeant: & in domo Dauid, hoc eſt in cæleſti Hieruſalem, cum Domino in æternum regnaturi, ſublimari mereantur. Amen. Peractum Remis, die & conſule ſupradicto, intercedentibus & medijs ſignatoribus.

Ego Remigius Epiſcopus teſtamentum meum relegi, ſignaui, ſubſcripſi, & in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti (Deo adiuuãte) compleui. + Vedaſtus Epiſcopus: cui pater meus Remigius maledixit, maledixi: & cui benedixit, benedixi: interfui quoque, atque ſubſcripſi. + Genebaudus Epiſcopus: Cui pater meus Remigius maledixit, maledixi: & cui benedixit, benedixi: interfui quoque, atque ſubſcripſi. ✠ Medardus Epiſcopus: Cui pater meus Remigius maledixit, maledixi: & cui benedixit, benedixi: interfui quoque, atque ſubſcripſi. + Lupus Epiſcopus: Cui pater meus Remigius maledixit, maledixi: & cui benedixit, benedixi: interfui quoq;, atque ſubſcripſi. + Benedictus Epiſcopus: Cui pater meus Remigius maledixit,

dixit, maledixi: & cui benedixit, benedixi: interſui quoque atque ſubſcripſi. + Eulogius Epiſcopus: Cui pater meus Remigius maledixit, maledixi: & cui benedixit, benedixi: interſui quoque, atque ſubſcripſi. + Agricola Presbyter: Cui pater meus Remigius maledixit, maledixi: & cui benedixit, benedixi: interſui quoq;, atque ſubſcripſi. + Theodonius Presbyter: Cui pater meus Remigius maledixit, maledixi: & cui benedixit, benedixi: interſui quoque, atque ſubſcripſi. + Celſinus Presbyter: Cui pater meus Remigius maledixit, maledixi: & cui benedixit, benedixi: interſui quoque, atque ſubſcripſi. + V. C. Pappolus interſui, & ſubſcripſi. V. C. Eulodius interſui, & ſubſcripſi. V. C. Euſebius interſui, & ſubſcripſi. V. C. Ruſticolus interſui, & ſignaui. V. C. Eutropius interſui, & ſignaui. V. C. Dauueus interſui, & ſignaui.

Poſt conditum teſtamentum, immo ſignatum, occurrit ſenſibus meis, vt baſilicæ domnorum Martyrum Timothei & Apollinaris miſſorium argenteum ſex librarum ibi deputem, vt ex eo ſedes futura meorum oſſium componatur.

De remedio peſtis inguinariæ, & cæteris per ipſum collatis.

CAP. XIX.

Gregor. Turon. de gloria conf. c. 79.

POST huius beatiſſimi patris obitum, *cùm lues inguinaria,* veluti Gregorius Turonenſis enarrat, *populum primæ Germaniæ deuaſtaret, & omnes huius cladis terrerentur auditu, concurrit Remenſis populus ad Sancti ſepulchrum, congruum huius cauſæ flagitare remedium. Accenſis cereis, lychniſq́; accenſis non paucis, hymnis, Pſalmiſq́; cæleſtibus per totam excubat noctem. Mane autem facto quid adhuc precatui deſit in tractatu rimatur. Reperiunt etenim, reuelante Deo, qualiter oratione præmiſſa, maiori adhuc propugnaculo vrbis propugnacula munirentur. Aſſumptam igitur pallam de beati ſepulchro componunt in modum feretri, accenſiſq́; ſuper cruces cereis, atque Ceroferarijs, dant voces in canticis: circumeunt vrbem cum vicis, nec prætereunt vllum hoſpitium, quod non hac circumitione concludant. Nec poſt multos dies fines huius ciuitatis lues aggreditur memorata. Veruntamen vſq; ad eum locũ accedẽs, quò Beati pignus acceſſit, ac ſi conſtitutũ cerneret terminum, intro ingredi non eſt auſa:*

ſed

ſed etiam qua in principio peruaſerat, huius virtutis repulſu reliquit. Multa denique poſtmodum ad ipſius ſepulchrum ſunt diuinitus oſtenſa miracula, quæ per negligentiam non habentur ſcripta.

De tranſlatione corporis ipſius, & quibuſdam denuo patratis miraculis.

CAP. XX.

SEPVLTO igitur in præmemorata baſilica, beatiſſimi Remigij corpore, cùm multa ſtupendaque in eadem per Domini gratiam fierent miracula, dilatata & exaltata eſt ipſa Eccleſia, factaque crypta poſt altare in qua transferretur pignus venerabile. Detegunt humo loculum, quo præparatum deponant in antrum, ſed ipſum penitus mouere non poſſunt. Superueniẽte verò nocte multis accenſis luminaribus, circa noctis medium ſopor excubantes occupat omnes. Quibus euigilantibus, inuenitur tranſuectus ſacro cum theſauro ſarcophagus, in præparatum (non niſi manibus Angelicis) habitaculum deportatus. Tantaque cuncti replentur odoris ſuauitate, quantam lingua non valet humana propalare. Quæ delectationis amœnitas in eadem, per totam diem illam, *Cap. 17.*

ſed & in craſtina, perſeuerauit eccleſia. Hac igitur die tranſlationis eius, ſcilicet Kalendis Octobris, cum diuinis laudibus ſumptæ ſunt reliquiæ de capillis eius, & caſula, tunicaque ipſius: & integrum, licet exſiccatum, corpus eiuſdem rubeo cõſtat brandeo inuolutum.

Hic itaque pater reuerendus, & in vita corporis, & poſt obitũ, ſicut infirmis ſanitatum gratiã contulit, ſic & in peruaſores vel præſumptores ſæpiſſime vindex apparuit. De quo præfatus Epiſcopus Gregorius referre ſtuduit, quod ex ipſius hîc verbis indere placuit. *Erat enim haut procul à baſilica † fundus tellure fœcundus (tales incolæ Olcas vocant) & hic datus baſilicæ Sancti fuerat: quem vnus è ciuibus peruadit, deſpiciens hominem qui eum loco ſancto contulerat. Qui cùm ab Epiſcopo ac loci Abbate crebrò conuentus fuiſſet, vt quæ iniuſtè peruaſerat redderet: paruipendens verba quæ audiebat, pertinaci direpta defenſabat intentione. Deniq; cauſſa extitit, & non deuotio, vt vrbem adiens, properaret ad ſancti baſilicam. Arguitur iterum ab Abbate pro campi peruaſione. Sed nihil dignum ratione reſpondet.. Explicitiſq; negotijs aſcenſo equo domum redire diſponit. Sed obſtat miſui eius ſacerdotis iniuria. Nam * ſauciatus à ſanguine,*

Greg. Tur. vbi ſuprà

ſc. S. Remigij.

m. ſatiatus.

guine, diruit in terram: obligatur lingua quæ locuta fuerat campum tolli: clauduntur oculi, qui concupierant: manus contrahuntur, quæ apprehenderant. Tunc balbutiens & vix ſermonem explicare valens, ait: Deferte me ad baſilicam Sãcti: & quantumcunq; † ſuper me auri eſt ad ſepulchrum eius proijcite: peccaui enim auferendo res eius. Aſpiciens autem dator campi hunc cum muneribus deferri, ait: Ne accipias quæſo, Sancte Dei, munera eius, quæ nunquam cupidè accipere conſueuiſti. Ne ſis deprecor adiutor eius, qui inflammante concupiſcentia rerum tuarum nequam poſſeſſor extitit. Nec diſtulit Sanctus audire vocem pauperis ſui. Nam homo ille licet dediſſet munera, oſtendit Sanctus Domini ſe illa non accepiſſe, dum rediens peruaſor domum amiſit ſpiritum, & recepit Eccleſia res ſuas.

† *.j. apud me,*

Temporibus Chilperici Francorũ Regis extitiſſe fertur Moderamnus, Redonenſis eccleſiæ Præſul, vir nobili proſapia oriundus: qui per licentiam prædicti Regis limina Sancti Petri adire diſponens, diuertit in Monaſterium beati Remigij ſitum in ſuburbio Remenſis vrbis. Vbi liberaliter à fratribus eiuſdem loci ſuſceptus, impetrauit à Bernehardo ſacrorũ cuſtode reliquias de ſtola, cilicio, atque ſudario *Renes.*

Sancti

Sancti Remigij. Quibus gratãter acceptis, iter incœptum lætus agens, dum permeat Italiam, in monte Bardonum quadam nocte metatum habens, memoratas in ilicis ramo ſuſpendit reliquias. Cumque diluculo ſurgens, iter cœptum arriperet, immemor horum (nutu, ceu creditur, diuino) hæc ibidem remanſere pignera. Procedente verò aliquanto longius Epiſcopo, vbi relictarum memor fit reliquiarum, ſuum ſtatim ad has recipiendas dirigit clericum, nomine Vulfadum. Quo ad has perueniẽte, nullo valet eas ingenio cõtingere, dum mirabili ſigno, vt eas attingere vellet, eleuarẽtur in ſublime. Hoc præfatus Epiſcopus audito miraculo, regrediens, in eodem loco fixit tentorium: Sed relicta pignera eadem nocte minimè valuit recipere; donec facto mane, in Monaſterio quod vocatur Bercetum, in honore S. Abundij Martyris inibi cõſtructum, Miſſam celebrans, prædictorum partem munerum deuoueret ibidem ſe relicturum. Sicque rapta ſibi recipiens, impleto venerabiliter voto, cœptũ repetit iter. Cui obuius factus * Luitbrandus Italorum rex ſtrenuus, qui hanc auditu iam compererat ſacrorum virtutem, amore beati Remigij ductus, idem Monaſterium, Bercetum ſcilicet, cum omnibus adiacen-

Luidbrandus.

adiacentijs, omniq́ue Abbatia, manſos * octingentos (vt tradunt) continenti, præ- *c. octo.*
fato Præſuli Moderamno delegauit, eiq́ue in præſentia fidelium ſuorum, legali de more, veſtituram ex ea, & chartam fecit. Remeans autem ab vrbe Roma memoratus Præſul, acceſſit ad venerandum beati Remigij ſepulchrum: atque ſicut illi præmiſſus Rex hanc terram tradidit, ita nihilominus ille S. Remigio eandem contulit. Sicq́ue proſperè in ſuum reuerſus Epiſcopium, ſucceſſorem ſibi ordinari fecit, & valefaciens filijs ſuis, Bercetum monaſterium repetijt, & vſque ad obitus ſui diē in loco illo moderatè & honeſtè, vt ſeruus Dei, conuerſatus vixit. Qui quoque nonnullis deinceps locus miraculis illuſtratus claruit.

Proceſſu denique temporis Pippinus Rex, Karoli Magni pater, Epiſcopij Laudunenſis villam, quæ dicitur Aniſiacus, accipere niſus quaſi ſub cenſu, velut alias quaſdam fecerat, venit in eam. Vbi cum dormiret, apparuit ei S. Remigius, dicens: *Tu quid hic facis? Quare in hanc villam intraſti, quam mihi homo te deuotior dedit, & quam ego Eccleſiæ Dominæ meæ Dei genitricis donaui?* Et flagellauit eum ſatis acriter, ita vt liuores in eius poſtea corpore parerent

rent. At vbi diſparuit beatus Remigius, ſurrexit Pippinus, & correptus valida febre, quantocius ab ipſa villa receſſit. De qua febre non paruo tempore laborauit. Deinceps verò Regni Princeps inibi vſq; ad moderna tempora non manſit, vt nec in Codiciaco vel Iuliaco, niſi Ludouicus Rex Germaniæ, qui quando fratris ſui Karoli regnum peruaſit in Iuliaco manſit, & inde turpiter in craſtinum fugiens ante ipſum fratrem ſuum, vix euaſit.

Id patet ex teſt. ipſius. Partem quoque magnam ſiluæ in ſaltu Voſago beatus hic pater, dato comparauit pretio: villulas etiam quaſdam inibi conſtituiſſe fertur, quæ Coſſa & Gleni vocãtur: incolaſq; de vicina Epiſcopij villa, nomine Berna, dudum ſibi à Francis data, in eas transferens, ibidem manere diſpoſuit, & vt picem religioſis annuatim locis eccleſiæ Remenſis adminiſtrarent, inſtituit. Quibus & penſam tribuit, quæ hodieque ab ipſorum ſucceſſoribus accipitur, cum qua ſuum quoque perſoluunt debitum. Huius etiam ſuæ coëmptionis fines ita per gyrum determinauit, vt & omnibus videntibus pateat ipſa determinatio, & hactenus ipſi fines ab eo denotati nomine tenus vocitentur & aſſignentur. In quibus determinationibus ligni cuiuſdam con-

concauo, manu ſua petram conieciſſe traditur: quam quicunque voluerint cõtrectare, manum in ipſam cauernam valent inferre, lapidem deuoluere, ſed ab eadem concauitate nullo modo queunt educere. Poſt aliqua verò tempora quidam beati viri laudibus inuidens, ipſam manu petram de ligno niſus eſt euellere: quod explere non valens, ipſum ſecuri foramen tentauit ampliare. Sed eleuato ferro, vt arborem percuteret, areſacta mox dextera, quã procaciter extulit, * ipſum quoque lumen oculorum amiſit: & qui famam Sancti Patris huius extinguere voluit, venerationem laudis adauxit inuitus. *M.S.j. ipſe*

Iſtius partem ſiluæ huius almi patroni noſtri ſtudijs emptæ, duo quidam fratres cuſtodes regij ſaltus inuadentes, aſſerebãt quòd potius ad fiſcum, quàm ad ius Sancti Remigij pertineret. Accidit autem dum quondam cum incolis Eccleſiæ Remenſis ditioni ſubditis, ob id altercarentur, vt vnus eorum veniens ad porcos ſuos, quos in eandem ſiluam paſtum miſerat, lupum inter eos inueniret: quem aſcenſo equo celeriter inſecutus, eumque percutere molitus, equo pauefacto caput ad quandam colliſit arborem, cerebroque ipſius in terram defluente, mortuus eſt. Frater *Contigit tempore Ludouici j. Imperat.*

verò

verò ipſius in alteram pergens partem, peruenit ad quandam petram, dicens: *Omnibus notum ſit, quia vſque ad hanc petram eſt iſta ſilua Imperatoris*: eoque ſic lapidem cum dicto, bipenni quam manu geſtabat, percutiente, ſaxi particulæ in eius oculos ab ipſo proſiliunt, & cæcus efficitur. Sicq; præſumptionis vterque mercedem recepit, & mendacij ſui.

Quidam vir nobilis ex territorio Niuernenſi, beati Remigij reliquijs obtẽtis, oratorium in ſua proprietate ſub ipſius ædificauit honore: Vbi Dominus nonnulla, propter huius dilecti ſui merita propalãda, dignatus eſt oſtendere ſigna. Cùm denique Ludouico Imperatore defuncto, Aquitani abſque Principis iugo facti, gentilitiaq; mobilitate permoti, prout quiſque poterat, efferre ſeſe, mutuoq; impugnare, ac per cõtiguos pagos debacchari cœpiſſent, pauperes quique res ſuas in eccleſijs reponere ſtuduerũt. Vnde confiſi, virtutũ quæ inibi fiebant, opinione, ſua multi ſeruanda in eodem certatim recondunt oratorio. Audientes autẽ prædones hoc opibus oratorium pluribus refertum plurimorum, eas vi diripere nituntur. Quorum quodam obſerati ſeram conante frangere oſtij, mox vt ianuam calce percuſſit, eidem cohærẽte pede

pede ipſius oſtio, reſupinus in terram præſumptor cecidit. Quod alij cernentes, aufugiunt. Ipſe verò miſer, cogente cruciatu, cum maximo ſuos eiulatu cœpit exprimere dolores, & amariſſimis promittere cum lacrymis, quia ſi Deus per merita S. Remigij pedem ipſius ab hac compede ſolueret, vlterius nunquam, vel de illa, vel de qualibet aliquid eccleſia tolleret, aut tolli, quantum ex ipſo eſſet, vllo modo cõſentiret. Caballum quoque ſuum cum ſella, & alia quæ potuit ad eandem donauit eccleſiam. Sicque poſt confeſſionem, lacrymas, & votum, pes eius ab oſtio, cui adhæſerat, eſt ſolutus. Veruntamen eo poſt modum pede claudus permanſit, dum crure, femoreque computreſcente, morte deceſſit.

Quando tres fratres Lotharius, Ludouicus, & Karolus regnum ſibi Francorum poſt patris obitum diuiſere, villas Epiſcopij Remenſis, quod tenebat Fulco Presbyter, Karolus ſuis diſtribuit militibus. Ex quibus villam Iuliacum cuidam Ricuino dedit. Cuius vxor nomine* Berta, dum in ipſius villæ cubiculo iaceret, venit ad e[illegible] S. Remigius in ſomnis, dicens: *Non eſt iſte locus tuus adiacendum. Alterius meriti & officij debet eſſe, qui hanc villam habere, &* *c.j. Betta.*

in

in hoc cubiculo debet iacere. Surge quantociùs, & hinc abſcede. Quod illa paruipendit, putans inane ſe viſum videre. Iterum quoque apparuit ei ſanctus Domini, dicẽs: *Cur hinc non abſceßiſti, ſicut tibi præcepi? Vide ne te hîc amplius inueniam.* Quod ipſa ceu prius, etiam nunc pro nihilo duxit. Tertiò venit ad eandem beatiſſimus Præſul, & dixit: *Nonne iam ſemel & ſecundò tibi iuſſi, vt hinc abſcederes? Sed quia pergere contempſiſti, aliorum deportatione diſcedes.* Et percuſſit illam virga quam tenebat in manu, quæ mox in maximum toto corpore conuerſa tumorem, viro ſuo quod viderat, alijſque nonnullis dixit, & per aliquot dies ſeueriſſimè cruciata, vitam finiuit. Cuius corpus vir eius in Eccleſiam Sancti Remigij deportari, & ibidem ſepeliri fecit. Quod autem funus ipſius in Eccleſia ſua pater hic almus receperit, non adeo mirabitur, ſi quis dignè perpenderit, qua Sancti vindictas in delinquentes exercere ſoleant intentione: videlicet, vt ſi pœnituerint, hîc recipiant quod merentur, ne poſt æternis ſupplicijs addicantur, vt in Regum libro de Propheta legitur, qui ori Domini inobediens extitit, & à leone percuſſus interijt: atque poſt vltionem perceptam corpus ipſius intactum à fera remanſit.

3. Reg. 13.

Quod

Quod verò præmiſſam mulierem ter admonere curauerit, nec eã primò vel ſecundò viſitans, percutere voluit (quam tamẽ vltione plectendam, vt pote Deo coniunctus, non ignorauit) quid aliud quàm patientiæ nobis exempla propoſuit? ne ſcilicet ad proferendam in quemque ſententiam faciles ſimus, qui Deo per diuerſa diſiungimur, cùm & eum patienter expectare probemus, quem Deo cohærere, atq; cum ipſo iudicare confidimus.

Moderno tempore colonus quidam villæ Remenſis Epiſcopij, quæ plumbea Fõtana dicitur, manens iuxta regij villam fiſci, quam Roſetum vocant, neque meſſem, neque pratum, ceterumve peculiũ, propter fiſcalinorum infeſtationem, habere quietè valebat, Vnde ſæpe iuſtitiam apud miniſteriales regios ſibi fieri petijt, nec obtinere potuit. Inuenit autem tandem ſibi ſalubre conſilium. Nam coxit panes & carnes, & accepta cereuiſia prout viſum fuit, in vaſculis, hæc omnia vehiculo, quod vulgò benna dicitur, impoſuit, & iunctis bobus ad baſilicam Sancti Remigij, candelam manu ferens properauit. Quò perueniẽs, cibarijs quæ detulit matricularios pauit, ad ſepulchrum Sãcti candelam poſuit, & eius auxilium contra ſuos

H oppreſ-

oppreſſores expetijt. Puluerem quoque de pauimento Eccleſiæ colligens, panno colligauit, & in prædicta benna ponens, linteum deſuper (vt ſupra corpus mortui ſolet fieri) compoſuit, & ad propria remeare cœpit. Si qui verò de obuiantibus eum interrogabant, quid in illo carro duceret, reſpondebat ſe S. Remigium ducere. Mirabantur autem omnes in dictis & factis illius, amentem hunc eſſe ferentes. In pratum verò ſuum perueniens, paſtores inibi de Roſeto diuerſi generis animalia paſcentes inuenit. Aſt vbi S. Remigium ferre ſibi ſuffragia poſtulans, inuocauit, cœpere boues, hirci, capræque inuicem ſe cornibus impetere, porci cum porcis confligere, verueces cum veruecibus ſe collidere, paſtores ſe fuſtibus & pugnis mutuo percutere. Maximoque ſurgente turbine paſtores eiulantes, animalia quæque iuxta genus ſuum magno ſonitu perſtrependo, ita cœperunt Roſetum verſus fugere, ac ſi multitudo perſequentium flagris videretur inſiſtere. Quod cernentes fiſcalini, terrore perculſi, mortis imminere ſibi pericula veriti, tandemque correpti, ceſſarunt ab afflictione pauperis S. Remigij. Sed quia ſecus amnem Saram loco lutoſo manebat, & in ſuis habitaculis à ſerpentibus mole- *Serre.*
ſtiam

ſtiam magnam ſuſtinebat, accipiens puluerem quem ſecum ab Eccleſiæ pauimento collectum detulerat, per habitacula ſua reſperſit: ac poſtea ſerpens in eiſdem locis non apparuit. Compertum quoque traditur, quòd in omnibus Eccleſiæ beati Remigij circumiacentibus atrijs, vel cœmiterijs coluber nunquam ſoleat inueniri: ſed & ſi delatus huc aliquo modo fuerit, nullatenus hîc viuere poſſit.

Tẽpore domni Hincmari Præſulis, quidã Blitgarius Eccleſiæ mãſum in villa Tenoilo, apud ipſius Eccleſiæ cuſtodem impetrauit pretio, vnde famulos Sãcti Remigij eiecit cum flagellis, conclamantibus eis S. Remigium ſibi ferre ſubſidium. Quibus idem Blitgarius cum irriſione dixit: *Modò parebit qualiter vos Sanctus Remigius adiuuabit. Videte quomodo in adiutorium veſtrum venit.* Moxque inter hæc verba, maximo clamore ingemiſcens, mirabili turgore diſtentus intumuit, & expirans crepuit medius. Qua vindicta commonemur vltionem diuinam pertimeſcere, crudeliter Eccleſiaſticam non tractare familiam, & in Deum ac Sanctos eius ſummopere cauere blaſphemiam.

Noſtris olim diebus quidam Warnerius pagi Vormacenſis Comes, res Sancti Remigij

migij præmiſſas, in Voſago ſitas, inuadens, hominibus ſuis diſtribuerat. Veniens autem beatus Remigius ad Herigarium Moguntiæ Præſulē, in ſomnis ei viſus eſt, præcipiens, vt iret ad Conradum Regem, cōmonens eū, iubere ſibi ſubiectis, quatinus dimitterent terram ſuæ ditionis. Qui conſurgens à ſomno, licet miratus de viſione, Regi tamen omiſit indicare. Rurſus poſt aliquot dies apparēs ei S. Remigius redarguit eum, quare mandata non adimpleſſet illius, admonens iterum ne differat, quin Regi iuſſa denūtiet. Item, ceu prius, ille viſum reputans inane, neglexit perficere iuſſionem. Tertiò hunc iam cum flagello ſanctus adiens, ipſius increpauit contumaciam, quemque per brachium comprehendens, lecto viſus eſt extraxiſſe. Sicq; flagello, quod tenebat, eum verberans, acriter cæſum dimiſit, & humiliatum. Non amplius enim iā temnere iuſſa præſumēs, Regem mox adit, ſecretum petit, veſtē deponit, liuidum corpus oſtendit, & dicta vel acta fideliter ex ordine pandit. Accidit autem, vt eadem die legatus domni Præſulis noſtri Heriuei, nomine Tendoinus, ab eodem ſeniore ſuo pro ipſis rebus repetendis ad Regem cum muneribus deueniret, atque horā qua Regi præſentari poſſet

extra

extra ſtans, expectaret. Cumque rem geſtam rex admiratus, requiri præcepiſſet, ſi quis illic inter ſuos fortè noſtris è partibus inueniretur, ille pro hac eadem re foris ſuſtinens reperitur adeſſe, Regi nunciatur, eo iubente coram deducitur, & ei res quæ propalata fuerat aperitur. Ille gratias agens, pro rebus ipſis ſe miſſum retegit, res, rege reddente, recipit, & eodem fauēte præfato Pontifici Herigario tutandas ad fidelitatem S. Remigij committit. Poſteaq; domnus Præſul Heriueus dum ad vixit, ex iiſdem rebus annuatim debitum ſine contradictione cenſum recepit.

Eaſdem res domnus Artaldus Epiſcopus dudum Conrado duci commiſerat: quas ille Ragenbaldo cuidam ſuorum delegauerat. Qui Ragenbaldus earundem rerum colonos valde affligebat. Ipſi verò pro afflictione ſua ſæpe ad ſanctum Remigium clamabant, Remis venientes, & ipſius patroni ſui patrocinia requirentes. Pro qua re nuper anno præterito, cum rege Ottone & præfato Duce locuti ſumus, quando Aquis ad eundem regem miſſi fuimus. Sed vt idem Ragenbaldus ab ipſarum rerum direptione deſiſteret, impetrare nequiuimus. Vnde contigit † hornò, vt *.1. hoc an.* dum quodam ſabbato eoſdem colonos ad

opus quoddam peragendum congregatos haberet, præciperetque Presbytero, ne ſigna veſpertinalia vſque prope noctem pulſaret, operiq; implendo inſiſteret; percuteretur percuſſore inuiſo. Qui dum requireret quis eum percuſſiſſet, omneſque ſe vidiſſe negarent, furijs exagitatus, ſenſum amiſit, grauiterque vexatus, ſpiritum exhalauit. Quo comperto dux Conradus nimium territus ad Sanctum Remigium venit, eique res ipſas reddidit, quas præmiſſus Præſul Artaldus Hincmaro Abbati, ac cæteris monachis ad ſupplementum victus attribuit.

In Vulſiniaco Riuo, pago Laudunenſi, habetur Oratorium in honore S. Remigij dedicatum. In quo dum Rodulfus Rex Heribertum Comitem perſequeretur, qui Epiſcopatum Remenſem à Rege ſibi commendatum tenebat, homines ipſius villæ res ſuas propter hoſtiles incurſus recondere ſtuduerunt. At dum Rex præfatus ad obſidendam Remenſem veniſſet vrbem, & in Culmiſſiaco metatus eſſet, exercitus eius vicinas occupauit villas. Quidā verò illorum, qui in prænotata villa, ſcilicet Vulſiniaco Riuo, metatum habebāt, vinū quod in Eccleſia timoris cauſa reconditum fuerat, inuadit: & quaſi tabernam conſtituens

tuens in eadem Eccleſia, paribus ſuis illud vendere cœpit. Hæc dum ageret, percuſſus morbo, repente ſenſum amiſit, ore ſibi ad aurem vſque penè retorto: diúque cruciatus tormento, vitam finiuit. Quod cernentes cæteri, eidem loco ſacro debitam deinceps exhibentes reuerentiam, ab huiuſmodi ſeſe cohibuere præſumptione.

De altera vel iterata tranſlatione, ſeu relatione corporis eius ad vrbem.

CAP. XXI.

HVIVS beatiſſimi patris noſtri venerabile pignus, dominus Hincmarus Archiepiſcopus, adhuc ampliata ipſius Eccleſia, cryptáque opera maiore atque pulchriore præparata, præſentibus & annitentibus Epiſcopis diœceſeos huius Remenſis, tranſtulit: integrumque illud cum brandeo, quo prius repertum fuerat inuolutum, in argenteo locello tranſpoſuit. Sudarium verò quod ſuper caput ipſius erat, cum parte prædicti brandei, ſcriniolo reconditum eburneo, Remis abinde reſeruatur, in Eccleſia beatæ Dei genitricis Mariæ. Denique dum corpus ipſius ſacratiſſimum de lapideo ſarcophago in præmiſſo

an. 852. Cal. Octo-bris.

tranſponitur loculo, Rado quidam Sueſſonicæ tunc Eccleſiæ Subdiaconus, qui cum Epiſcopo ſuo Rothado illuc aduenerat, adeo dolore dentium per integrum vexatus annum, vt, doloris nimietate perditurus metueretur ſenſum, maxillã peſte grauatam loco vbi ſanctum pignus iacuerat, appoſuit: & mox ab hac liber redditus ægritudine, dolorem deinceps huiuſcemodi meruit non ſentire. Hac eadem die duo quidam homines morbo contracti apud pagum Ribuariũ, in oratorio quodam memoriæ huius beati noſtri patroni dedicato ſanitatem nunciantur recepiſſe. In ipſius autem qua corpore quieſcit, baſilica, continua fieri non omittuntur inſignia, dum aduenientes ægroti ſanantur, periuri dæmone peruaduntur, energumeni liberantur, illuminantur cœci, eriguntur claudi: vt in cælis glorioſè cum Chriſto viuere demonſtretur, qui tot miraculorum ſignis, vbi corpus exanime ſeruatur, in terra viuere comprobatur. In loculo verò vbi tunc depoſitum corpus eius eſt, hij verſus à domno Hincmaro editi, leguntur inſculpti.

Bruieres en Lannois

Hic famulus Hincmar Domini ſacra membra locauit.
Dulcis Remigij, ductus amore pio.

Qui

Qui prius eſt ſanctus, mundo quàm matre creatus,
Et magnus dictus cælitus ore Dei.
Bis denos, binoſq́; gerens feliciter annos,
Sorte Dei ſumpſit pontificale decus.
Sexaginta ſimul bis ſeptem manſerat annis
Iſtius vrbis honor, Præſul, & orbis amor.
Vitam defunctis, reddens quoq; lumina cæcis:
Egerat & viuens plurima mira ſatis.
Nā domuit fera corda animo pi⁹, ore profuſus,
Sicambræ gentis regia ſceptra ſacrans.
Nonaginta quidē ſex cum compleuerat annos,
Splendida lux noſtras deſeruit tenebras.
Idus iam plenas cum Ianus menſis haberet,
Emeritus miles præmia digna capit.
Iſdem Hincmarus primus hac ſede Sacerdos
Poſt triginta, loco conſtitit & numero:
Qui ſextus decimus ſub hac radiante lucerna
Remigio, Remus munia cara dedit.
Annis ſeptenis, quinis ac menſibus egit
Paſtoris curam, hæc recolenda patrans.
Octingenteno quinquagenoq́; ſecundo
Quo Deus eſt anno virgine natus homo:
Tertius & Karolus regni componeret actus,
Octimber primam cùm daret atque diem,
Ac ter centenus octauus tangeret annus
Hic iuſtus Domini quo petit aſtra poli.
Ter centum fuerant, tres & deni quater anni,
Quo vita Francos gurgite lauit ouans.

Ipſius

Ipſius is precibus cæleſti in ſede locetur,
Quem terris coluit verus amator. Amen.

Accidit autem poſtea, peccatorum meritis exigentibus, vt Dominicæ incarnationis anno D.CCC. LXXXII. ſub Rege Karlomanno, prædicto domno Hincmaro Archiepiſcopo ſatagente, transferretur venerabile pignus corporis huius ſacratiſſimi patris & domni noſtri Remigij (propter infeſtationem paganorum) ad villam ipſius iam ſuprà taxatam, nomine Sparnacum: quia ciuitas Remorum tunc temporis non habebat in ambitu ſui murum. Cuius obtentu totius tunc pagi ad quem delatum munus hoc habetur amantiſſimum, prouiſa probatur ſalus à peruaſione Barbarorum, vel incurſu prædonum. *Obijt dicto an. 882. vt eſt in fine lib. 3.* Poſt Hincmari denique Pōtificis obitum, deſiderabilis hic ſacrorum theſaurus membrorum, ad Orbacenſe perducitur monaſterium. Hic quoque beatiſſimi huius patroni noſtri ſuffragijs omnis commoditas aëris circumquaque degentibus attribuitur incolis, cum inſolita fertilitate telluris.

Poſt deceſſum verò ſæpedicti Præſulis Hincmari, cùm Pontificatus ſubijſſet honorem Fulco, ſui primo præſulatus anno *anno 883.* referre decreuit alma beatiſſimi huius noſtri

ſtri patris oſſa. Quod vbi aggreditur, perueniente iam eo, cum cœpiſcopis & cleri plurimis ad locum vbi pignus ſeruabatur pretioſum, cùm eſſet magna cœli ſerenitas, ſed feruens admodum ſiccitas, ſubitò ſe tantus effudit imber, vt totius huius ſuperficiem terræ videretur vbertim irrigaſſe. In craſtinum verò dum ſacra referre promouent munera, cuncta clara, cuncta iocunda, cuncta mundanæ ſpeciei redduntur amœna: proſperoque progreſſu confluentibus vndique populis, ad vicum deueniunt Calmiciacum, in quo nonnulla pater hic eximius adhuc carne ſeptus, virtutum dinoſcitur exhibuiſſe magnalia. Hîc membra veneranda in Eccleſia deponentes eius nomine dedicata, noctis quiete feſſa leuant corpora. Poſt requiei ſubſidium, iam terras ſolis illuſtrante iubare, voces vndique Deum benedicentium concrepant, atque laudantium, quòd eis paſtorem, patronum, ac protectorem redderet corporaliter proprium, quem ſemper apud diuinam clementiam interceſſorem, & aſſiduum ſe habere confidant aduocatum. Præfatus interea Præſul, cœleſtium ſacramentis myſteriorum ritè celebratis, imminentis iuga cum laudibus ſcandit montis, comitantibus vndique ſecus popu-

pulo-

pulorum ſtipatus cateruis. Hîc vbi pro populi delictis, & iræ mitigatione cæleſtis ad Dominum fudiſſet orationem, paululumque proceſſiſſent, adhuc clarificare Chriſtus, mirificare, atque glorificare diſponens hũc beatiſſimum Patrem noſtrum in terris, quem magnificare cum Angelis elegerat in cælis, quanti ſit apud ſe meriti concurrenti propalare decernit multitudini.

De remedijs ſubinde pluribus impenſis.

CAP. XXII.

ACCEDIT itaque mulier cœca, nomine Doda, manu ſibi greſſus regẽtis innixa, quæ mox vt cominus appropetat, viſum ſibi reſtitui coram omnibus impetrat. Quod Præſul audiens, hymnum laudis Dei cum populo, magno repletus concelebrat gaudio. Necdum finierant odas exultatione cælum replentes, & ecce fruſtratus quidam multis greſſu diebus cum integra procedit incolumitate lætabundus.

Tranſiere cum laudibus inde pauliſper: & mulier quædam manuum potita ſanitate ſuccedit. Duplicant ergo, triplicantque comitãtia gratiarum actiones agmina. Treme-

Tremefacti proximi quique mirabilium magnitudine, tantiſper à tantæ deliberant ſecedere ſanctitatis ſublimitate. Nec vox reciproca laudãtium defecerat ab ore, dum quidam puer, Grimoldus nomine, diu lumine priuatus, os quoque miſerabiliter à rectitudinis loco diſtortus, inuiſaq; deformitate turpatus, à parentibus obuiam delatus, priſtinum quem dudum amiſerat, eſt viſum conſequutus, & in propriam ſanctiſſimi patris huius opitulatione mirabiliter eſt effigiem reſtitutus. Interiecto velut vnius horæ ſpatio, puer alius à contractione corporis eiuſdem patroni ſuffragijs feliciter eſt erectus. Cohors igitur deuota, melodijs Dauidica nequaquam ſufficiens reboare carmina, maximo cordis affectu permota, inter laudum voces, eliciente gaudio lacrymis ora rigare profuſis, & ſuſpiria, ſingultuſq́ue formare pro canticis. Concurrentium quoque nimia ſtipatio plebium, ſacri muneris gerulum deoſculari cupientiũ loculum, importunitate valida vehentium cœpit figere greſſum. Mirorum ſiquidem quæ gerebantur, percrebreſcebat opinio; certatimq́ue tam ſani, quàm diuerſis calamitatibus attriti, properare ſtudebant, cupientes intueri magnalia quæ Dominus omnipotẽs,

in

in Sancti ſui clarificatione, multiplicare propoſuerat. Pro magno nãque ſibi damno quiſque reputabat, immo delictum deputabat, non modo, ſi non procederet, verùm ſi poſtremus accederet. Approperantes autem ciues obuiam, dum grata deferri cernunt munera, terræ ſe proſternentes, ſoli deoſculantur terga: ſuſpicienteſque, vbi contemplantur loculum, pretioſæ diuini diadematis gemmæ baiulum, multas inter eximia gaudia lacrymas fundunt: obſecrantes ne amplius eiuſdem patris affici cenſeantur abſentia, quin perpetua mereantur gratulari præſentia. Pater interea beatiſſimus filiorum deuotioni præclaris fauens nutibus, addit adhuc diuinis plebẽ ſuam multipliciter exhilarare mirabilibus. Etenim dum Clerus cum ſacerdotibus, pſalmis, hymnis, & canticis intonant ſpiritalibus, populus etiam iubilationis immenſæ reboat vocibus, vt mirabilem Deũ in Sanctis ſuis, iocundioribus adhuc præconarentur animis, priſtinam multitudo languentium ſoſpitatem manifeſtè conſpicitur recuperare, leuatis pluribus varia peſte corporibus: adeoque per ſingula pænè momenta, cæleſtia pandebantur miracula, vt ad hæc locorum vel temporum vix enumeranda cenſeri valerent inter-

interſtitia.

Tunc igitur Oſanna quædam mulier, cum admiratione gaudentium, celeri meruit proſperitate recipere viſum. Et poſt puſillum claudus quidam felici munere conſequitur greſſum. Deodata quædam patefactis aurium ianuis, adipiſcitur auditum. Quidam, nomine Teuto, deſiderabili potitur illuminationis dono. Itē quædam mulier eodem gauiſa lætatur beneficio. Similiter Auſoldus, quoque lumine, quod nimio flagrabat aſſequi deſiderio, fido ceu credidit animo, patris huius pijſſimo perfruitur ſuffragio. Quidam Gerbertus, paralyſis eſt à diſſolutione ſanatus. Quidam quoque alus eiuſdem muneris exultat hic largitate perfunctus.). *Anſol.*

Cumq́ue certatim quique, ſtudio piæ deuotionis obuiam ſtuderent occurrere, ac non modo benigni cordis intentionem, quin etiam rerum temporalium exhibitionem, prout cuique facultas ſuppetebat, afferrent: mulier quædam paupercula, de ciuitate properans in occurſum, manu cereum ferebat, qui accenſus nunquam fuerat. Mirabile dictu, ſubitò cælitus nutu diuino cereus in manu gerentis eſt illuminatus: ipſumq́ue dum per totam defert illa viam, Dei confitendo miraculum, nequaquam

quam ſuperni luminis amittit ille beneficium, donec mirifici pignera patris in ſtationis propriæ perferrētur domum, hîcque à Pontifice ſolemnia celebrarētur miſſarū. Tunc femina cereum lumine flagrantem mirabili, baſilicæ tradit cuſtodi: qui ob ſupernæ gratiæ quod contigerat gaudium, luminaria quæcunque per eccleſiam videbantur ardere, mandat extingui, lumineq; diuinitus hoc dato rurſus accendi: huius verò partem cerei cælo dati miraculi decernit in teſtimonium reſeruari.

ms. Totgardis. Rotgardis quædam femina de pago Caſtricio, gradiendi carens officio, priſtinæ gaudet cum incolumitatis dono: vt quæ plauſtro deuehēte fuerat adducta, proprijs poſtmodum pedibus remeare valeret ad ſua. Præterea mulier quædā ſecum paruulā ſex annorum ferè defert filiam, nomine Vulfſidem: quæ dum quadam die cum coæuis luderet, ab aliqua tranſeunte fortè muliere percuſſa fuerat in capite. Quo ictu læſa, ita vt eius retro reflexum inhærere ceruici videretur occipitium, nec in aliam caput reclinare partem valeret: cibi verò nullam, niſi liquidam ſumere poſſet ſuſtētationem, quæ integrum ſub tali ferme labore duxerat anni curriculum. Quam mater affectu diligens tenero, deque ſalutis ipſius

ipſius ſollicita recuperatione, ſtuduit obuiã deducere. Dumq́ue cominus ob denſitatem multitudinis non valet accedere, procurat aliquantulùm vulgus antecedere. Mox in via per quam iter erat agendum, ſeſe proſternens, ſimul cum ſobole, fulta valida fide, preces ad Dominum deuota dirigit mente. Necdum ab oratione ceſſarat, & ecce ipſius cœpit vociferari filia. Quam genitrix, vt maternis conſoletur blanditijs, ſurgens, intuita, caput eius ab inflexione videt ad propriam rectitudinis lineam remeaſſe. Tunc nimia hilaritate repleta, ſed & de prolis ſanitate confiſa, perluſtrans vulneris locum, cernit ſanguine madidum, neruoſq́ue diu contractos, ac ſi funes extendi, productos. Sic accepta miſericordiæ quam quæſierat benedictione, domum læta cum gratiarum reuertitur actione.

Hac igitur dignitate clarificationis, & rerum geſtarum admiratione cohors ſtipata, votoq́ue gratulationis, arreptum toto feruoris iter annilu, cum canticis hymniſq́ue percurrere ſatagebat. Præceſſerat equidem Præſul, ſed reuerſus cleri comitantibus choris, pretioſiſſimum proprijs theſaurum ſumit humeris: & ſic ad ipſius propriam beatiſſimi domum patris,

cum magna perfert gloria iubilationis. Aſt vbi peruenitur in Eccleſiam, quæ competere viſa ſunt ritè diſpoſitis, inchoata iam victimæ ſpiritalis immolatione, mulier quædam de pago Trecaſſino membrorum omnium agitatione mulctata, veniens coram altari ruit in pauimento: ibique miſerabiliter diu vexata, huius pijſſimi conſolatoris miſeratione ſurgit incolumis effecta. Quæ ſuper euentu tantæ conſulta calamitatis, necem ſe propriæ confitetur perpetraſſe matris. Miſſarum deniq; ſolemnibus ex more peractis, ſua quique repetunt, reuerſuri maturè in craſtinum, ad hoc tutelæ ſuæ præſidium in ciuitatem perferendum. Mane iam facto, dum ad condictum ſtudioſè contenditur, Erluidis quædam mulier, haud procul ab vrbe degens, ad tãtæ proceſſionis ſpectaculum diſponebat exire: quatinus optatæ ſoſpitatis vti mereretur munere. Quæ quia iam per quinquennium languore preſſa, partem corporis dextram præmortuam, peneque geſtabat inutilem, niſu quo poterat accedere, & ad viſendum ſacri huius muneris loculum, ſeſe molitur promouere. Cumque tali conamine iam ferè medium peragraſſet itineris huius ſpatium, non valens vltra procedere, graui corruit confecta labore.

Medi-

Aeditatur domum redire, ſed nequit hoc
llatenus adimplere. Quæ poſtquam hac
liquamdiu nutans iacuit hæſitatione; de-
num reſumpto moliminis auſu, tentat an
valeat adhuc aliquantulum propinquare.
Moxq; diuina miſerante clementia, vigor
egris additur niſibus: viribuſque cum ſa-
lubritate receptis, libera feſtinans celerita-
te, nimiaque tripudians hilaritate, quò de-
creuerat ægrota ſe trahere, agili cœpit in-
ceſſu gaudens approperare. Infirmitatis
etiam ſuæ ſolamen manu ferens baculum,
iter peragit deſtinatũ, non vt eius amplius
egeret auxilio, ſed vt id in huius datæ ſibi
ſanitatis oſtenderet teſtimonio. Perueniẽſ-
que quò deſiderauerat, laudabunda deuo-
tas interuentori ſuo rependit gratias: hîc-
que perlatum dimittens bacillum, priſcæ
calamitatis ſuæ ſolatium, alacris iam, nec
opis huius indiga, repetit iter emenſum,
referens læta quæſitum diuinæ conſolatio-
nis ſuffragiũ.

Aduenіens Pontifex, cleri, magnatum-
que ſtipatus agmine, victima ſalutis oblata,
veſtibus albis indutus, cum choris pſallen-
tium gratiſſimum deducit ad mænia ciui-
tatis theſaurum. Illis autem feliciter eò
progredientibus, & gratanter ad deſtina-
tum locum tendentibus, omnipotẽs Deus

 in

in huius cariſſimi ſui glorificatione fontem ſuæ benignitatis ac largitatis abundè eſt dignatus effundere : vt vix lingua quælibet effari valeat,quæ hoc tunc itinere per ipſa penè momentanea geſta probantur horarum interſtitia. Nam tantam Dominus hîc operatus eſt hac die miraculorum magnitudinē, vt viri quatuor,fæminæ verò nouem,viſum: viri quoque duo greſſum recipere mererentur. Cum huius itaque præclaræ gratulationis admiratione, in ciuitatem ad Eccleſiam Dei genitricis, proſperrima peruenitur exultatione. Sicq́ue lucerna hæc lucens & ardens æternaliter, in altaris ſiſtitur crepidine. Dum Præſul igitur ad ſacrandum viuifici munus accedit myſterij, quis tam ferreum pectus, tam lapideum cor geſſit, qui non gemitus ederet, pectus tunderet, lacrymas funderet, dum tam ſtupenda diuinorum dona chariſmatum conſpiceret? Quis etenim queat enumerare mirorum copiam, cælitus hîc ea die profuſam? Nemo reuera, qui præualeat expedire ſermone, quot ægrotantes ſanati,quot titubantes erecti, quot ipſa die diuerſis hîc ſunt cladibus abſoluti.

Poſt expleta myſticorum diſcedentes ſacra,maturabant quique repetere ſua. Sed inter abſcedendum minax oriri territa-

tio,

o, nubes teterrimæ, terribileſque con-
ırgere, truculenta polum caligine clau-
ꝫre, micare fulgura, concrepare tonitrua,
randoq;ue ſolum verberare cœpit non
ıinima. Quo terrore perculſi rediere plu-
mi, clementiam deprecantes altiſſimi,
ıatinus huius interceſſione patris beatiſ-
ni mererentur ab his imminẽtibus peri-
ılis erui. Mirum in modum perturbatio,
ıæ terrorem incuſſerat, immutari, nubiũ
rareſcere tenebroſitas, ceſſare fulgura, *s. ſ. Clareſcere.*
ıitigari tonitrua, cunctaq;ue ſedari cœpit
; diſſipari tempeſtas, & ex truci conuerſa
ı exoptabilem pluuiam grandine, tel-
ris vbertim ſuperficies, quæ nimio ſolis
:uſta feruebat ardore, perfuſa fecundo ſa-
briter refouetur humore. Sicq;ue manife-
è dignóſci datur indignationis ad ho-
m concitata permotio, ſalutis immu-
ta ſubſidio. Denique benigniſſimi pa-
is huius ſolatio, totius diræ peſtis noſtris
detur finibus eliminata corruptio. Salu-
is aër, pluuia data congruens; timor
iam qui regnum peruaſerat hoſtilis, in
em paulatim ſecuritatis tranquillitate
:rtitur pacis.

Hac eadem præfata ſcilicet illationis ſa-
i corporis in vrbem die, tingui feruida
m ſolis Oceano rota petente, quidam,

Niuolus nomine, de villa quæ vocatur Dominica, Remorum montis in latere ſita, ſurdus & mutus, manibus quoq; per annos nouem debilis ac pedibus, qualicunque valuit per totam diem conamine, ab ipſius ſurgentis auroræ lumine, per quinque ferme paſſuum repens millia, vix ad ipſius ædis ſepulchri limina, quaſi decima tandē peruenit hora. Qui dum veniens, ſacrum corpus ibidem non adeſſe comperiſſet, tēpliq́ue fores ſeris diligenter obfirmatis clauſas perſpiceret, cadens in faciem ſuper terram, quadam præſumptionis importunitate, ſanctitatis aures clandeſtino cœpit clamore pulſare, tam magno ſe conquerens labore fatigatum, nec ſibi fore permiſſum videre ſaltem loculum ſacri pigneris baiulum, qui tamen eius ſibi poſſe ſubuenire celſum nequaquam diffideret præſidium. Talia denique dum tacita ſecum volutat mente, ſalutis vigor ipſius per membra quæque ſenſim cœpit irrepere, priſcaſq́ue ſimul ſtupet omnium ſe vires ſenſuum recuperare. Cumq́ue rumor huiuſcemodi operationis, quibuſdam nunciantibus, aures percelleret plurimorum, certatim quique procurrunt, admiranda Dei magnalia lætantes aſpiciunt: ouanter hominem ad locum venerandi ſepulchri per-

perducunt, campanas pulſant, lætabundis Deo laudes vocibus intonant. Huius miraculi permoti fama quàm plurimi, domũ petunt Eccleſiæ, videre cupientes magnalia Dei. Videntes vt audierant, diuinarum ſigna virtutum, manibus gratanter in cælum porrectis, benedicunt Dominũ. Quod diuinæ benignitatis miraculum valdè tunc profuiſſe dinoſcitur ad eorum ſolatiũ, qui ſe corporaliter deſeri tanto querebantur patrono. Quibus tamen ſpiritaliter ſe non deeſſe, tali patratæ pietatis declarauit indicio.

In Eccleſia quoque Beatæ Dei genitricis, vbi venerabile patris huius ſeruabatur pignus, nonnulli diuerſis ægroti ſunt interim curati languoribus. Nam quidam nomine Natalis de Burdenaco, mulier etiam quædam dicta Teutberga, item mulier altera nomine Gonthildis, huius patrocinio patris viſum recipere meruerunt. Alia quædam quoque mulier vnius oculi viſum in eadẽ domo recuperauit amiſſum. Quædam præterea puella, cognomine Flotgildis ex villa quæ vocatur Caucella ſecus Libram riuulum ſita, quatuor circiter ætatis annos gerens, lubricando prolapſa, vtrumque ſibi genu debilitauerat: ita clauda facta, vt omnino nec greſſum figere,

nec pedibus valeret inſiſtere. Quam parentes eius, quamuis pauperes, de ſoſpitate tamen ipſius ſolliciti, per diuerſas deferre Sanctorum curauerũt Eccleſias. Aſt vbi iam per duodenum ferè annorum ſpatium tali vexaretur languoris acerbitate, nec remedium poſſet doloris inuenire; comperiens de relatione ſacri corporis, operumq́ue miraculis, quo valuit niſu, repere cœpit, nec ſe carpento permittit imponi, ſed tractu (prout valet) illud agere geſtit iter. Ad templũ verò perueniẽs, quo pretioſum ſalutis audierat munus ineſſe, fuſis Domini clementiã votis pro ſui flagitat liberatione. Sed & proprijs fertur pauimenta lacrymis humectaſſe. Quæ poſtquã per tres ita dies egiſſet, dũ denuo precibus incumberet, diuina ſibi gratia superueniẽte, vim medicinæ vix valens ferre, magnis cœpit vocibus ſtrepere, & eiulatus acerbos edere. Sicq́ue nodis neruorum reſolutis, omniq́ue poplitum contractioue relaxata, vnius horæ ferme ſpatio, viribus exhauſta, iacuit quaſi mortua. Sed qui contulit abſolutionis opem, roboris addidit quoque vigorem. Moxq́ue, ceu de graui euigilans ſomno, vbi ſupernum ſibi ſentit obueniſſe beneficium, pigneris almi petit loculum, cuius gratia ſibi contigiſſe non

hæſi-

hæſitabat remedium. Dehinc gratias hîc agens, ibidemque degere gratifica decernens, & precibus crebris inſiſtens, debitas medicatori ſuo celebrat excubias, ac ſalutaris quotidie libaminis offert oblationes.

Fuit autem Remis in præfata Dei genitricis Eccleſia corpus illud ſacratiſſimum beatiſſimi patroni noſtri Remigij, dum præmemoratus Antiſtes domnus Fulco præſulatus fungitur officio, ſcilicet vſque ad Epiſcopatum venerabilis Heriuei Archiepiſcopi, qui ceſſante Nordmannorum perſecutione, per ſolam Dei clementiam pace recuperata, munus idem ſupernum propria ſepulturæ ipſius referre decreuit intra mœnia. Quod dum conuocatis quibuſdam regni proceribus agere maturaret, accumulare Dominus eius non diſtulit clarificationem, ſuorum repetentis oſſium ſedem. Contigit enim, dum magna populi confluentis ſtiparetur caterua, poſtquam ſunt vrbem egreſſi, quidam claudus & ariditate neruorum poplitumq; contractus, Abraham nomine, qui ſcabellulis hærens, per terram ſe tãtummodo trahebat, vt poterat, vbi ſecus vrbem veniens, iter ad Sancti baſilicã inchoaſſet intendere, diuina tactus potẽtia, cõpagum duritia

an. 901.

compagum duritia reſoluta, cœpit ad ſalutis extendi remedia. Quem ſoſpitate recepta pluribus vidimus annis incolumem, erectum gradientem, collataque ſibi proſperitate gaudentem. In eo verò loco vbi hoc ſalutis accidit donum, poſita deinceps extat columna cruce præfixa, glorificationis huius continens monimenta. Sed & tã prius creberrimè, quàm poſtea, clariſſimis ſæpe multiplicibuſque miraculis eius ſepulchri decoratur Eccleſia, quæ nequaquam litteris habentur comprehenſa: ſunt namque multimoda.

De diſcipulis eiuſdem beati Remigij.

CAP. XXIII.

FVERVNT huius denique beatiſſimi patris noſtri temporibus, in hac vrbe viri clariſſimi, Deoque virtutibus accepti, tam ex clero, quàm ex ordine laïcali, vtpote qui tali, tam venerando, tamque ſanctiſſimo famulabantur patri. Quorum videtur eximius, Agricola nepos ipſius, Preſbyter venerandus, & eidem obſequijs, vt ipſe teſtatur, à pueritia placitus, quàm domeſticos eius exegit intra parietes: quem etiam cum Eccleſia Remenſi, beatoque Lupo Epiſcopo fratris ſui filio, in omni ſub-

ſubſtantia ſua, præter id quod ſpecialiter vnicuique donauerat, darive iuſſerat, heredem conſtituit. Ei quoque mancipia nõnulla cum vineis peculiariter deputans, tradidit, hoc illi fidenter iniungens, vt diebus feſtis & omnibus Dominicis, ſacris altaribus eius offerretur oblatio, annuaq́ue conuiuia Remenſibus presbyteris & diaconibus præberentur. Erat & alius nepos eius, Etius nomine, cui partem de Ceſurnico, quæ ſibi ſorte diuiſionis obuenerat, cum omni iure quod ibi tenuerat atq; poſſederat. Ambroſium quoque puerum, cum familijs quibuſdam deſignans, ad ius illius dominiumq́ue tranſmittit. Aderat & Agathimerus, æquè nepos ipſius, cui familias quaſdam delegans, vineam quoque, quam pater idem beatiſſimus Vindoniſſæ poſuerat, & ſuo labore conſtituerat, ſub ea conditione donauit, vt omnibus diebus feſtis ac Dominicis pro commemoratione ſua, ſacris altaribus offerretur oblatio, & Laudunenſibus presbyteris atque diaconibus annua conuiuia pararentur. Archidiaconi ſui Vrſi ſe familiaribus aſſerens obſequijs vſum, donat ei caſulam quandam ſubtilem, & aliam pleniorem, duo ſaga delicata, tapete quoque quod habebat in lecto, & tunicam quam tempore tranſitus ſui relin-

queret

queret meliorem. Erant & alij probati viri tunc Remis ex clero, tam presbyteri quàm diaconi, quos munere ſuo dignos oſtendit, quibuſque dona largitus, & vineam delegat communiter poſſidendam cum vinitore, addens eis alia quædam quoque mancipia. Aderat Hilaria diacona, quam benedicens idem pater ſanctiſſimus, filiam vocat: cui ancillam quandam deputat, & vitium pedaturam, quæ ſuæ iungebatur vineæ, donat, partemque ſuam de Talpuſciaco pro obſequijs quæ ſibi indeſinenter ab ea impenſa teſtatur, ei tranſſcribit. Erat & Remigia, cui dat cochlearia tria, quæ ipſius beatiſſimi patris fuerant nomine titulata: delegans illi alia quædam quoque munuſcula. Sed & laïci clariſsimi nonnulli renitebant viri, quorum Pappolus, Eulodius, Euſebius, Ruſticolus, Eutropius, & Dauueus priuatis beati viri rebus interfuerunt, & ipſius teſtamento ſubſcribẽtes nomina propria ſubdiderunt.

Enituit etiam vir præclarus Attolus, qui, ſicut in eius epitaphio legitur, amore ſtudioque Sancti Remigij, Xenodochia xij. rebus è proprijs ſtruxit: ſepultuſque cum filio & filia poſt altare in Eccleſia beati Iuliani martyris, hunc ſepulturæ declaratur

claratur habere titulum templi pinnaculo innotatum.

Hîc igitur nullum lateat, quid terra retentat,
Ne quis ſi cupiat diſcere, caſſus eat.
Subtus enim tria cõſiſtũt monumẽta petrina,
In quibus almorum corpora condita ſunt.
Hic pater eſt Atolus, nato, nataq́; ſepultus,
Expectantq́; diem nunc Domini properam.
Illius certè natus memoratur Elanus,
Nata deinde ſua dicitur Eufraſia.
Qui placuere Deo, dictis factiſq́; ſupremo,
Nunc pariter, quorũ membra tenẽt loculũ.
Is ſtruxit bis ſena ſuis Xenodochia rebus,
Iure fouens plebes, diuitijs inopes.
Sic proprium cenſum cælum traſuexit ad altũ,
*In quo ſuſcepit quod * miſerando dedit.* *m. miſerendo.*
Hoc totum ſub amore ſacri ſtudioq́; Remigi,
Ob quod prærutilum detinet ipſe polum.

Hanc eſſe quoque reor Eccleſiam, de qua Gregorius Turonenſis refert, quòd quidã Belgicæ ſecũdæ prouinciæ in ſuburbio Remenſis vrbis in honore Beati Martyris huius baſilicam ſtudioſè conſtruxit. Cuius reliquias poſt perfectam fabricam, fideliter expetens ac deuotè, percepit: acceptiſque, viatim pſallendo regrediens, dum Remenſem cum his Campaniam ingreditur, à peruaſione dæmonis homo quidam, ſancti ſibi Martyris huius pigne-

Lib. 2 mirac. qui eſt de paſſione & mirac. S. Iuliani c. 32.

pigneribus applicitis, liberatur.

De ſancto Theoderico.

CAP. XXIIII.

EXTITIT his etiam beatiſſimi Remigij temporibus beatus vir Theodericus, almi magiſtri pius diſcipulus, quem non ex alto voluit adeo ſanguine generari, qui ſublimiter hunc in generatione iuſtorum decreuerat nobilitare. Ortus autem pago Remenſi, villa (vt traditur) Alamannorum corte, patre latrone, veluti roſa ſpinarum procreatur horrore. Ad declarandam verò caſtitatis eius munditiam, quo infantilium eiuſdem * panniculi feruntur abluti, non ſordium iactu, nõ alicuius immunditiæ puteus inquinamento, licet os eius ex tunc de more pateat, aſtruitur infici. Beatus itaque Theodericus ad annos vſque pubertatis laudabiliter educatus, iuxta morem propagationis humanæ, ſtudio parentum coactus, ſponſam cœpit habere nomine tenus vxorem, ceu non habiturus. Amore ſiquidem cæleſtium latenter imflammatus, fieri ſtudebat Dei cultor occultus. Huius igitur Angelici cultus habuit in proximo, quo ſanaretur medicum, quo iuuaretur patronum, quo doceretur magi-

*m. panniculi.

magiſtrum, beatiſſimum videlicet patrem religionis ſuæ Remigium. Cuius pijſſimi præceptoris irradiatus exemplis, ardens deſiderio virtutum, certatim creſcebat in virum perfectum. Copulæ nuptialis amor amareſcit, & caſtitatis dilectio indulceſcit. deſiderium deſiderio reſtinguitur, & ardor carnis ardore ſpiritus ſuperatur. Abrenũciat amator pudicitiæ mundo, fœdus init cum Deo. Bellum continentiæ indicitur hoſti, ſingulari locus quæritur certamini. Alloquitur Beatus Theodericus ſponſam, & ad ſponſi cæleſtis hortatur amorem, perpetuumque pro virginitate pollicetur honorem. Sed ſponſa tabeſcens amore carnalis deſiderij, ſpernit ſalutaria monita ſpõſi; & amaro animo reſpondet, dum ſe deſpectam videt. Cumque Dei ſeruus cerneret, quòd eius in animo ſpõſæ cohortatio locũ non haberet, diſſentientem deſerit, & vrbem Remenſem properè petens, Abbatiſſam quandam cælibis vitæ cultricem, nomine Suſannam, requirit. Sobrius adit ſobriam, pudicus pudicam, virgo virginem; quæ ſub tutela beati Remigij puellari præerat congregationi, femina virilis animi, virago profundi conſilij, conſiliatrix altioris ingenij. Ad cuius pijſſimæ matris ſinus mitiſſimos Sanctus ſe contulit Theoderi-

dericus, ſolo ſternitur ante pedes ſpiritalis matris, eique prodit arcana ſoli Deo cognita ſui cordis, erumpentibus lacrymis gemitu conturbatur, ſingultu concutitur, atque ſalubre conſilium ſibi cum ſubſidio precum ſubnixè ferri precatur. Ad hunc compunctionis mœrorem deuotiſsimi iuuenis commota ſunt viſcera benigniſſimæ matris, flenti compatitur, lugentem conſolatur, mœrentem lætificat, & vt eum voti compotem faciat, Dominum pietatis exorat. Communis itaque pater vtriuſque pijſsimus, ab vtroque ſimul hac de cauſa Sanctus conſulitur Remigius: cuius inſtitutione ſublimiter iam beatus profecerat Theodericus. Pro ſponſa denique mittitur, æternæ præmium retributionis in virginitate perſeuerantibus à patre ſeruari demõſtratur: & quia virginitas Angelicæ grata mundiciæ ſit amica, propalatur. Adquieſcit ſponſa demum prudentiſſimi patris, imò complectitur affamina, vitæ cæleſtis dulcedine mellita: ſeſeque pollicetur, ſi Chriſto mereatur adhærere, incorruptã ſalua pudicitia permanere. Lætus tandem caſtitatis decore ſponſus amplexatur ſpõſam quam videt à voluntate ſeductoris, & voluptate carnis ereptam, conditoriq; iam ſub integritatis honore mancipatam.

Dirigi-

Dirigitur ad prouidendum ſibi locum habitationis cũ virgine virgo, Suſanna cũ Theoderico. Eſt ſiluula in mõte ſita tribus à ciuitate milibus ſeparata: in quo viſum eſt venerabili ſemper in diuinis flagranti patri Remigio conſtrui cœnobium: quo ſub pij regimine ductoris, quem proficere probabat exẽplo virtutum, cateruã Chriſto militantiũ colligeret fratrũ. Cõſcenſo denique ſiluoſi montis vertice, dum circumferentes oculorum aciem, de monaſterij corde volutant poſitione, ſubitò ſublimi cælorum mittitur aliger index à culmine, per quem cælos ſcanſuro locus in terris beato depromeretur Theoderico. Nam myſticus ales aquila ſpatiando gyrans, & gyrando circumuolans, quantum in ipſo fuit, locum monaſterij capacem, ſecans aëra deſignauit. Et vt expreſſius oſtenderet, quid Dominus vellet vnius ferè horæ ſpatio, ſuprà vbi Eccleſia conſtrui debuit, lentis volatibus ſtetit, & ne hoc ab incredulis caſu contigiſſe putaretur, ipſo natalis Domini die, quadriennio continuo ſuperuolando, monaſterium circumire (mirantibus pluri-mis) eadem Aquila cernebatur. Quæ verò virtutum opera, quanta miraculorum miles Chriſti Theodericus inibi geſſit

inſignia, non humanus ſermo valet enarrare per ſingula.

Poſt ſucceſſum denique temporis, vbi Presbyteralis ſubijt onus honoris, implere volens officium ſacerdotis, prædicare cœpit omnibus præcepta ſalutis. Specialiter autem tangit animum pijſſimæ prolis cariſſimi cura genitoris. Filius ſapiens lætificat patrem, cæloque regenerat, terræ ſe generantem. De lubrico monachum, de latrone datorem largiſſimum, de ſeruo diaboli Chriſti facit libertum. Iam iamque viritim de eo ſancta per populos diuulgabatur opinio. Et ne veluti lucerna contecta lateret ſub modio, ſed omnibus in Dei luceret domo, quantum ſublimis erat meritis, tantum coruſcis cœpit inſignis effulgere miraculis. Eius namque beatiſſima fama peruenerat vſque ad Fracorū Regis palatia, quorum Rex tunc erat Theodericus, Clodouei filius, cuius oculus doloris ſubiti nimijs cruciatibus ita fuerat oppreſſus, vt nullis diuerſi generis medicaminibus ad ſanitatem priſtinam poſſet vllus eum reducere medicus. Vnius oculi lacrymabilis ægritudo, multorum lacrymas oculorum prouocauerat in populo. Mentem regis varij conturbant exitus cladis. Hinc metus ſtimulat amittendi luminis: illinc

Pro. 10.

illinc imminẽtis pudor deformitatis. Nam ſi Rex adforet luſcus, maximum fuiſſet in populo dedecus. Aut enim turpiter, regnãdo, fœditatis geſtaret opprobrium: aut cum luminis amiſſione fortè perdidiſſet & regnum. Vnum ergo rèſtabat Regi conſilium, quatinus vbi remedium ceſſabat humanum, diuinum requireretur auxilium. Mittit igitur ad venerabilem Theodericum, cui venienti pandit miſerabilis oculi morbum. Prodit pœnam quam patitur: præuenit precibus pericula quæ veretur. At vir Dei virtutem ſciens operationis eſſe diuinæ, nõ fragilitatis humanæ, corpus ſolo ſternit, animũ ſupra cælos erigit, orationi ſe totum committit. Tãdem finitis, ſurgens, precibus, ad ſidera vultu ſublato, ſanctæ Trinitatis nomen inuocans, olei ſanctificati paululum, ſummitati pollicis infundit, & oculo malè habenti ſignum ſalutiferæ crucis imprimens, ſimul cum ſoſpitate lumen in momento reſtituit. Regem Regum magnificat Rex lætus, celebri repletur lætitia populus, exultat ingenti gaudio cunctus ſenatus: laudatur Theodericus Dei ſeruus, & glorificatur ab omnibus mirabilis in ſanctis ſuis Deus. Conuocantur à Rege primates populi, de magnitudine congratulantur miraculi,

K 2 quòd

quòd tam citò Rex ſenſerit virtutem ſpiritalis medicaméti, * & nullius cicatricis veſtigia, nullius caliginis, vel glaucomæ reſideret in oculo ſaluti reddito macula. Quãtis honoribus Rex ſublimaret famulum Chriſti ſi vellet, ac quantis muneribus vel dignitatibus remuneraret, ſi contemptor ipſe dignitatum permitteret. Quid enim oculo in corpore carius ? Sed humanæ laudis, & mundanæ retributionis refuga, gratis dare maluit quod gratis accepit: atque vir magnæ humilitatis, ſollicitus ne Regi foret vniuocus, petit vt non Theodericus de cetero, quin vocetur Theodorio. Tunc Rex admiratus puriſſimæ ſimplicitatis humilitatem, venerabiles manus deoſculans, ſacerdotis benedictionem deuotè poſtulat, & eum honorificè ad ſuum deduci monaſterium mandat. Quantas tunc cerneres ad eum confluere debilium multitudines, quæ ſine mora quæſitas recepere ſanitates!

c. vt

Reperitur etiam præfati Regis filiã vita defunctam magnificus hic Domini præco vitæ reformaſſe ſpiraculo, pro qua languente Rex ad ſanctum direxerat Remigium, petens vt ad ſe veniret, atque cum precibus ægrotanti filiæ manum imponeret. At pius Præſul moleſtia quadam corporis,

poris (vt fertur) detentus, beato Theoderico (quem piè caſtéque nutrierat,& ſpiritalibus doctrinis inſtruxerat, quemq; gratia curationum repletũ videbat)negotium quod petebatur,vt pater filio,commendat. Qui magiſtri iuſſa cupiẽs ſolerter explere, dũ feſtinus iter ad palatiũ Regis ageret,adfuturã ſibi diuinam confidens clemẽtiam, nũtijs accipit obijſſe puellam : & ne fatigari debeat, ſuadetur propriam repetere cellam. Ille verò præceptoris parere non deſiſtens imperio, peruenit ad palatium: mœrore parentes affici,luctu palatinos inuenit* cõprimi. Quorum lacrymis & ipſe ſanctus Dei permotus,plures ſecedere præcipit, cum paucis ad funebria reſedit. Cor & oculos ad cælum cum manibus extẽdit, deuotas in cubiculo mentis Deo preces compunctionis,perfuſus faciem lacrymis, effudit. At vbi exauditum ſe ſpiritu ſentit, ad exanime corpus accedit, oleo ſancto ſenſuum vias cum tactu pollicis illinit: mirumq; in modum mẽbra mortua in rediuiua reparantur officia. Oculi lumẽ hauriunt, vox admoto pectoris impulſu prorumpit, & puella ſe beati Theoderici votis redditam pandit ſaluti. Accurrunt genitores cum gaudio miraculum ſtupentes: omnis exultat aula, tripudians lætatur

ms. ỹ. opprimi.

familia. Veneratur Sanctus, tam à Rege quàm à proceribus, glorificatur à Palatinis omnibus. Laudibus effertur à turmis vulgaribus. Rex itaque non ſolùm diſcipulum, ſanctum ſcilicet Theodericum, ſed & B. Remigium cupiens munificentiæ ſublimare dono, villam quam dicunt Venderam, ſitam ſuper fluuium Maternam, reuerendo patri Remigio : Gaugiacum verò in pago Remenſi, præcepto ſuæ auctoritatis, ſancto contulit Theoderico. Proceſſu denique temporis, Karolo, Ludowici Imperatoris filio, ſceptra regni Francorum gubernante, Angilrannus aulicorum quidam, traditionis huius ignarus, à Rege Venderam ſibi poſtulat dari. Quod vbi Rex annuiſſet, audiens domnus Hincmarus præſul, qui ſedem tenebat Eccleſiæ Remenſis, hanc infiſcari villam, Regalis præcepti chartam in Eccleſiæ huius archiuo repertam, dationis huiuſce ſeriem continentem Karolo mittit, & ne contra legem Canonicam res vſurpet Eccleſiæ, commonefacere ſatagit. In quo præcepto manifeſtè legitur, quomodo Rex Theodericus, pro reſuſcitatione filiæ S. Theoderici precibus obtenta, non ſolùm prænotatã conferens ei villam, Dei ſeruum ſui muneris honore prætulerit, quin & magiſtro, præſtan-

Vendier.

præſtantiſſimo ſcilicet Remigio, cui Dominus tantam gratiam contulerat, vt talem diſcipulum haberet, qui ſpiritus ſancti dono, ſicut & magiſter, mortuos reſuſcitaret, beneficentiæ gratia, villam Venderam obtulerit. Hæc vt ita ſe habere, ex ipſis chartarum monimentis Karolus animaduertit, à peruaſione villæ deſtitit, & eccleſiæ proprijs liberè vti permiſit.

Traditur huius beati viri ſuggeſtione ſanctus Remigius collectionem meretricũ, quæ ad id vſque temporis proſtibula fertur extra ciuitatem retinuiſſe, ſubuerſis fornicibus, in viduarum quadraginta cõgregationẽ permutaſſe, ſũptuſque quotidiano victui neceſſarios inſtituiſſe, ipſumque numerum viduarum perpetim manere, vt adhuc quoque manet, decreuiſſe. Nam dum ſanctus Remigius monaſteriũ ſancti Theoderici viſitans, ſecus meretricium, pſalmos cum eodem cariſſimo diſcipulo ſuo concinendo tranſiret, ac ſancto Theoderico vox faucibus hæſiſſet, iterumque, in redeundo ſcilicet, idem in eodem (ceu memoratur) loco & verſiculo contigiſſet: admiratus pater ſanctiſſimus, & requirẽs cur diſcipulus ſolers in Dei laudibus contra morem titubauerit, accipit dolere beatum virũ de animarum diſpendio perditarum,

& in tam ſancti Patris vicinia, tam fœdæ turpitudinis tanta diabolo creſcere lucra. Sicque perſuaſum patri pijſſimo, diſcipulo ſuggerente caſtiſſimo, ſubuertere latibula diaboli, & deceptas atque decipientes animas in caſtimoniam tranſducere Chriſti. Multas præterea conſtat virtutum per hunc fidelem Dei famulum patratas operationes. Cæcis nempe viſum, ſurdis auditum, claudis greſſum reſtaurans, aridas contractaſque manus relaxans, obſeſſos à dæmonibus liberans, mille nocendi Sathanæ fraudes per diuinæ medicinæ deſtruebat oppoſitiones. Et reuera felicem gregis Chriſti ductorem, cui datum eſt, tam corporibus quàm animabus conferre ſalutem. Perſeuerauit autem in Dei famulatu vſque in finem, & quod ore docuit, exemplis euidentiſſimis demonſtrauit. Qui poſt multarum virtutum opera, poſt miraculorum inſignia, bono certamine ad victoriam perducto, felici curſu conſummato, ſanctis ei obuiantibus ſpiritibus, & gaudenter eum Angelis ſuſcipientibus, die Kalendarum Iuliarum cum gloria migrauit ad Chriſtum. Cuius audito tranſitu pretioſiſſimo, præfatus Rex Theodericus ad monaſterium properè cum magna venit multitudine, præroga-

rogatique ſibi beneficij memor, ſed & debitæ ſeruitutis non immemor, ad tumulum beatiſſimi corpus Abbatis proprijs euehere ſtuduit humeris, Nec mirum, ſi Rex hominum illius membra condiderit tumulo, cuius animam cum gaudio Rex Angelorum ſuſcepit in cælo. Ad cuius venerabile ſepulchrum diuina virtus vſque in hodiernum diem multimodam dignatur operari ſalutem.

Deſidia verò vel raritate ſcriptorum, plurima ſilentio conſtat neglecta mirorum. Nos tamen vnum, quod nuper comperimus actum, decreuimus inſerendum. Quadam denique Sabbatorum die, iam veſpera Dominici diei accedente, quædam paupercula, nomine * Gillaidis, ex familia ſancti Dionyſij, villæ Cortis ſuperioris, dum molam manu verteret, manubrium molæ ipſius inhæſit dexteræ, vt diuelli poſſet à nemine. Tandem molæ manubrium ex vtraque parte manus abſcindere cogitur, indicium nolens ſecum deferre miſerabilis operæ. At ſalutis ſuæ ſollicita, quoniam B. Dionyſij tunc Remis ob infeſtationem paganorum ſeruabantur membra, veloci greſſu ad eiuſdem ſancti Martyris Domini ſui contendit accedere pignera. Perueniens ergo, cum magno timore

j. Giſlaidis.

timore ac reuerentia ſolo prolapſa, liberationem deprecatur à tãtæ confuſionis miſeria. Id cùm die peregiſſet ac nocte, remedium inde non deſperans accipere, apparuit in ſomnis ei quidam clericali habitu, veſte indutus candida, facie iocunda, capillo admodum albo, vultu pauliſper macilento, dicens illi: *Surge hinc, & vade ad Sanctum Theodericum: quia ſecunda feria, qua eſt poſt cras, ipſius erit feſtiuitas celebranda, & vide ne in domo eius appareas vacua: ſed accipe ceram prout tibi ad præſens ſuppetit facultas, & ſic ad eccleſiam ipſius perge, & illius quod imploras obtinebis interuentione.* Illa mox euigilans, hac de viſione ſtupefacta, orat ex voluntate Dei ſibi confirmari viſa, & cum gaudio feſtinat peragere iuſſa. Venit igitur ad eccleſiam Sancti, venerandæ ſolennitatis die, beati ſcilicet Theoderici, tres hebdomadas habens, ex quo id diſcriminis acciderat illi. Tunc ſe ante ſepulchrum ipſius cum lacrymis ſternens, pro ſalute ſua preces effundit: ibique tota nocte perſeuerans in oratione, veniam de piaculis ſuis humiliter ac * fidẽter expoſcit. Dumque adhuc ante tumbam iaceret beati confeſſoris Chriſti, diuina iubente gratia, per interceſſionem ſancti cœpit manus ipſius feminæ paulatim à ligno

ms. fideliter.

gno diſiungi, & abſque læſione cuiuſlibet doloris aperiri. Sicque dein tota manus expanditur, & lignum dicto citius in pauimento prolabitur, ac ſi manui nunquam adhæſiſſe videretur. Multi verò qui aderant, hoc ſupernæ pietatis cernentes miraculum, glorificauerunt mirabilem in Sanctis ſuis Deum.

De ſancto Theodulfo.

CAP. XXV.

TErtius poſt beatum Theodericum S. Theodulfus eiuſdem monaſterij rector extitit, qui cõſpicua fulſiſſe fertur aulicorum propinquitate, & venerabilium monachorum, atque ſacerdotum dignitate, quique nobilitatis pompam pro nihilo ducens, elegit in ſanctificatione Deo ſeruire, relinquenſque deuios anfractus, viam recti callis expetijt, illa ſecutus veſtigia, per quæ turgidos mundi fluctus pertranſiens, properaret ad cæleſtia. Ingreſſus itaque monaſterium B. Theoderici, gloriam huius ſeculi tradidit obliuioni, dignitatemque natalium ſuorum humilitate deſpexit, & vltimæ ſeruitutis famulatui ſe ſubiugauit, humum raſtro fodiens, & aratri vomere telluris terga ſcindens: illud pſalmogra-

Pſal. 127. mographi factis implere ſatagens: *Labores manuum tuarũ quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit*. Hoc autem cotidiano per viginti duos annos inſiſtens operi, cum duobus iuuencis ad hoc ſibi commiſſis, duros & varios temporum pertulit inuictus labores. Quod verò memorabile traditur, iidem iuuenci nec ætate, nec laſſitudine deficientes, quod alij ruricolæ cum quatuor, vel ſex, aut octo vix poterant perficere, hic cum duobus infatigabiliter explebat. Cumque paululum ceſſaret ab aratro, rurſum ſtudebat inſiſtere raſtro. Stupendum quoque valde, quòd cùm tam duro ſeruitio intentus eſſet, nec deficeret, ab agro rediens vnam ſæpe noctem, frequenter duas peruigil hymnorum, pſalmorumque laudibus traditur excubare ſolitus.

Quadam denique die, dum laboris intermittendi tempore domum rediturus ab agricultura ceſſaſſet, monaſterium repetenti quodlibet opus emendandi aratri accidit, virgamque ſtimuli figens in terram, domum quò tendebat, immemor eiuſdem fortè, immo ſic diuina diſpoſuit fieri moderatio, peruenit. Mirabile dictu, ſpinea virga ſub nocte radices in terram dedit, & mane, cùm ad conſuetum beatus vir

vir opus rediret, atque reſumere vellet, turgentem frondibus inuenit. Quæ plurimo tempore, cumulando robur, in excelſum creuit, & factum multis enituit, donec iter agens quidam pœna plectendus, eandem abſcidit, oculorumque ſibi lumine cum abſciſione pariter adempto, iuges incurrit tenebras.

Eius poſt hæc aratrum à fidelibus in Eccleſia villæ Colubroſæ ſuſpenſum, ibi, donec eandem inimico impellente vorax flamma cremauit baſilicam, permanſit. De quo quiſquis dolorem dentium patiens haſtulam præcidiſſet, ac de loco doloris parum ſanguinis fluere feciſſet, ſtatim medelam ſalutis exoptatam, beati Theodulfi meritis percipere merebatur. Hæc beneficia non audita ſolùm, ſed à plurimis etiam viſa noſcuntur, & ſanitate recuperata, ſunt certiſſimè propalata.

Defuncto denique Abbate, qui beato Theodulfo præerat, tertius (vt præmiſſum eſt) idem vir venerabilis in loco ſanctæ recordationis domni Theoderici eſt ordinatus Abbas, Præſule annuẽte, & monachorum caterua petẽte. Qui adepto regiminis honore, quaſi rudis tiro nouiter addictus exercitio, nullam ferè præſtabat artubus requiem. Quin vt infatigatus in opera

opera manuum perſtiterat, ſic exercendo ſe, nõ ſibi parcens, ad diuina totum dupliciter aptabat miniſteria. Fabricauit enim baſilicam in honore S. Hilarij, quo curſum ſui duplicaret laboris. Signo ſiquidem dato, cum fratribus conueniens, horarum laudes perſoluebat hymnologiarum. Sed vt duplex eſſet corona meriti, quaſi nihil ante geſſiſſet, iterum prædicta vota reddebat in eccleſia: qui licet clam, taliter agendo, vellet habere quod meruit, opera tamen cultoris ſui non eſt paſſa diuinitas occuli.

Accidit itaque quadam die, vt ſus circa puteum, quo loci huius vicini adaquabantur, deambulans, rueret in ipſum. Circumfluentibus vndique monachis, cùm nullus eſſet qui pereuntem poſſet eripere de profundo, præſertim cùm ipſe puteus centum pedum feratur altitudinis, vir Dei ſuperuenit: factoq; comperto, de coinquinatione aquæ, ſi animal idẽ ibi moreretur, anxiari cœpit, oculiſque ad cælum porrectis, atque animo cum precibus in Domino fixo, dum Chriſti ſuffragia deuotus expoſcit, ante pedes ipſius ſubitò, lympha ſuper os putei redundante, animal inlæſum peruenit. Videntes cuncti ſtupore vehemẽti repleti, gratias egerũt Deo, qui tantã beni-

benignitatis ſuæ gratiam fideli ſuo contulit ſeruo.

Quadam quoque die, cùm iſdem vir Dei iter ageret, à monaſterio ad quemdam locum properans, agricolam quemlibet arantem viam publicam, per quam tranſire ſolitus erat, inuenit. Cui & dixit: *Non eſt bonum (ô homo) viam aratro ſcindi, quæ debet à viatoribus inoffenſo pede calcari.* Regrediens autem vir ſanctus per eandem viam, rurſus agricolam, viam vt cœperat arantẽ offendit. *Nonne*, inquit, *Dixi tibi, quia viam iſtam arare non debes?* appropianſque, manu ſancta caput ruſtici tetigit, dicens: *Per iſtud caput te, homo, conteſtor, ne viam iſtam amplius ares.* Retrahente autem eo manum, tota pars capitis * hominis, quam vir Dei tetigerat, candens apparuit, vt lana. Nec dubium, quòd non homo Dei voluit, vt capilli caderent, ſed vt ſigna per ſuccedentem generationem promerẽtur huius facti: ne quis agere ſimile præſumeret, quòd ſanctus Dei Theodulfus imperauit ne fieret. Nam dum generatio ipſius agricolæ manſit, ſignum quod à ſancto viro pater accepit, & ipſa ſimili modo pertulit. *e. ſ. illius.*

Vir denique quidam venit ad virum Dei oculum habens virgulto percuſſum, & lumine priuatum, cui nulla dabatur requies

quies de cruciatione, nec ſpes erat de viſus recuperatione. Quem beatus Theodulfus ad ſacroſancta ducens altaria, docuit oſculanda. Ille ſacra velamina ore tangebat, & ſeruus Chriſti precibus incubabat. Surgit Sanctus à pauimento, & nulla doloris veſtigia remanſerunt in iuuenis oculo. Qui, vt erat dignum, viro Dei gratias referens pro medela, gaudens remeauit ad propria, collata ſibi quam quæſierat medicina.

Quidam quoque Legatus Auſtraſiorū, nomine Oſſo (qui ſunt ſuperiores Franci) veniens à partibus Orientis, dum ad huius tunc regni Principem mitteretur, orationis gratia monaſterium viri Dei videtur ingreſſus. S. verò Theodulfus, corpore laboribus vigilijſque confecto, feſſus fortè quieſcebat in lecto. Legatarius animi felle commotus, quòd Abbas loci non ſibi dediſſet occurſum, rancore turbidus mentis, dabat ore proferens quæ non decebant. Cumque abiret indignans, vt ira iræ miſceretur, potentiſſimus eius equus, à puero mortuus nunciatur. Ipſe denique frendens in ſemetipſo, cumulanſque furorem furori, geminos dat cruciatus animo, de indignatione videlicet, & damno. Cumque vir ſanctus id poſt ſoporem nuntio cognouiſſet, ad hominem conſolandūm non diſtulit

ſtulit exire: ſuetoque de more blando conatur alloquio efferos eius animos mitigare: inuitanſque ad orationem, monet in Deo ſpem ponere, ac de hoc quod accidiſſet minimè conturbari. Pergentibus autem illis ad baſilicam Chriſti confeſſoris Hilarij, dum veniunt in locum vbi ſignum crucis adoratur, in via prece ſolitò data, blandè vultum vertens in prædictum Legatarium: *Noli* (ait) *vereri, quia equum tuum inuenies ante fores monaſterij ſanum, qui ſi ita furibundus, vt cœperas, receſſiſſes, cadauer equi mortui nobis reliquiſſes.* Legatario verò animum non apponente, præſertim cùm viderit eum mortuum, ac toto corpore tumidum, decurrit puer eius, affirmans ita ſe rem habere, vt ei ſacerdos Chriſti Theodulfus ſtuduerat indicare: ſicque quod non credebat, miraculo virtutis probato, mentis furore depoſito, gratias refert Domino, vera ſe teſtans oculorum experiri probatione, quæ de ſeruo Domini quorundam dudum perceperat relatione. *Non* (inquit Sanctus Dei) *hoc meis, cùm ſim homo peccator, aſcribas meritis, ſed Deo gratias age, Sanctorumque merita non ceſſes venerari, qui tibi poſſunt in omnibus auxilium largiri.* Talibus itaque virum inſtruens monitis, data benedictione

ne permiſit abire. Vnde liquidò patet, eum cum virtute mirabilium ſpiritu quoque viguiſſe prophetiæ, qui animal, quod mortuum dimiſerat, eſſe viuum pronunciabat.

Nec vllatenus omnia virtutum ipſius enumerare ſufficimus inſignia. Quot enim diuerſis detenti languoribus per eius interceſſionem, pleniſſimam receperunt ſanitatem, ſolus ipſe nouit, qui hæc fieri præſtitit. Inter cætera quoque bona quæ Chriſtus huic ſeruo ſuo cōceſſit, illud memorabile ſpectabileq́ue prædicatur, quòd cùm ad vſque nonaginta vixerit annos, canitie præclarus, aſpectu iocundus, moribus temperatus, caritate plenus, eleëmoſynis largus, contemptor ſæculi glorioſus, nullo febrium dolore, nulla corporis laſſitudine, nullo rerum variarum caſu confectus, nulla mentis moleſtia motus, ab oratione, vel operum Dei exercitio ceſſauit, quouſque beata eius anima corpus vegetauit. Cùm verò diuina clementia fidelem famulum ſenio detentum, pro laboribus ſuis, quietis refrigerio, meriti præmio vellet remunerare, febrium calore aliquatenus eum permiſit æſtuare. Ingreſſuſque baſilicam die quadam dum matutinorum ſolemnia cele-

bra-

brarentur, orationibus profusè incumbens, Deo commendare ſtudebat animam, quam corporeo ergaſtulo citò prænouerat abſoluendam. Depulſis itaque noctis tenebris, aurora rutilante, comitantibus ſecum quibuſdam monachis, cellulam repetijt, hilaris de viſitatione ſibi facta Sanctorum, ac de reuelatione, qua ſui tranſitus horam ſibi gaudebat intimatam. Ad quam dum ſe perueniſſe cognouit, cum fratribus pacem faciens, oculos ad cælum cum manibus eleuauit: & animam ſanctam mundi naufragijs ereptam conditori lætus reddidit, quam Chriſtus cum curiæ cæleſtis exultatione ſuſcepit.

Horum denique beatorum monaſterium patrum, pro monachis modò clericos habet. Quorum quidam nuper, Otbertus nomine, priuſquam Gallia gladijs Hungarorum laceranda traderetur, ad extrema deductus, dum certamina dæmonum pro ſe litigantium, & eum ad interitum rapere conantium pateretur, almi patroni ſui domni Theoderici tandem ſe videt eripi meritis: dæmonas verò per inuocationem Chriſti nominis & ſanctorum eius, à ſe cum magno ſtrepitu & indignatione recedere. Vidit etiam & quędam

 fra-

fratrem, dictum Bertricum, qui non longè antè deceſſerat, ſe crebrò viſitantem: conſolando quoque monentem; ne hîc apud ſæculum vltra manere cupiat: immo ad eum quantocius ire gaudeat, vt ea quæ nũquam potuit cogitare, valeat videre. Quoniam ſi demoraretur in ſeculo diutius, nequaquam tantum malum vidiſſet aliquando, quantum viſurus eſſet in proximo. Cuius dicta, probatio conſtat veritatis ſecuta. Iſte ſiquidem leui dolore corporis tactus, ad Eccleſiam properans, exitum ſuũ precibus Domino commendat, fratres aduocat, Miſſam quoque, quam debito properantius celebrarant, illos repetere facit: quæ viderat, narrat, & eos coram ſe caritatis gratia potum ſumere rogat. De ſeruitio Dei ſtudioſius agendo, & pſalmodiam cũ deuotione canendam monet, atque iam quaſi ſecurus & hilaris migrat. Poſt cuius obitum gens Hungarorum Galliam ingreſſa, cædibus, incendijs, ac rapinis penè cuncta deuaſtat: ipſumq́ue monaſterium flammis exurit, & proxima quæque circumpoſitarum ruinis ferè villarũ proterit. Intuemurq́ue modo iam manifeſtè, quàm vera fuerint quæ ille audierat ex reuelatione.

De

De fonte in horum Sanctorum monaſterio nuper exorto.

CAP. XXVI.

IN ſiluula huic contigua monaſterio, fons dudum nouiter exortus eſt. Ad quē febricitans quidam caſu deueniens, vidit ſupra ipſum fontem inclinatum quendam ſenem in clericali habitu ſtantem, aureum baculum manu tenentem. Qui cùm ſonitu aduenientis motus ſe videretur erexiſſe à fonte, tanto iſte pauore concuſſus eſt, vt attonitus in terram caderet, & nihil omnino videre valeret. At poſt modicum rediens ad ſe, ſurrexit, & ſplendorem quà ſenior abierat monaſterium verſus, magnum vidit: ſicque ſaluatus ab infirmitate ſua, lætus abſceſſit. Cæci tunc tēporis hoc in loco illuminati nōnulli, claudi erecti, muti locuti ſunt, & ſurdi receperunt auditum.

Nuper quoque ordinato Hugone Remis Epiſcopo, quædam paralytica, quæ iacebat in ciuitate ad ianuas Eccleſiæ Sāctæ Mariæ, Magenildis nomine, admonita per viſum, illò ſe deferri petijt, atque vt aqua ipſius fontis perfuſa eſt, incolumitatem recepit. Quædam nihilominus Adelwidis

nomine, arida brachijs, vt eadem lota eſt aqua, ſoſpitate potita receſſit. Cæcus quidã
Mouſom. de caſtro Moſomo tunc adueniens, mox vt eccleſiam Sancti Theoderici viſus eſt introiſſe, lumen recipere meruit. Quædam paupercula de ipſo loco, vt oculos ſibi hoc fonte diluit, lumen, quod iam ab annis vltra quàm ſexdecim perdiderat, recepit. Fulbertus quidam brachium gerens aridũ, & inutile ſibi membrum, vt ſe hac aqua perfudit, ſanitatem, brachijque recepit vtilitatem. Tunc etiam quidam cæcus, nomine Amalricus, ibi viſum recepit, mox vbi ſe hoc fonte lauit: aliaque plura nunc ibi refulſiſſe probantur miracula, & ex diuerſis ægritudinibus diuerſa ſunt collata remedia.

LIBER

LIBER SECVNDVS FLODOARDI HISTORIÆ REMENSIS ECCLESIÆ.

De ſucceſſoribus beati Remigij.

CAPITVLVM I.

BEATO Remigio ſucceſſiſſe traditur Romanus, *Romanus.* Romano Flauius, poſt *Flauius.* quos Mapinius, cui pote- *Mapinius.* ſtas regia quædam ceſſiſſe reperitur prædia, deinceps ab Eccleſia Remenſi poſſidenda. Huius quoque temporibus Suauegotta regina Remẽſi Eccleſiæ tertiam partem villæ Vi- *Verzy.* riſiaci, per teſtamenti paginam, delegaſſe reperitur. Quam partem villæ ipſe quoque Præſul Teudechildi præfatæ reginæ filiæ,

vſu fructuario, per precariam, ſaluo Eccleſiæ iure, conceſſit: ita duntaxat, vt poſt eius obitum, abſque vllo præiudicio, ſicut ab ea meliorata fuiſſet, ad ditionem Remenſis reuocaretur Eccleſiæ. Quæ ſcilicet Teudechildis regina poſtmodum nonnulla, per teſtamenti ſui auctoritatem, tempore domni Egidij, Remenſi contulit Eccleſiæ prædia.

De Egidio Præſule.

CAP. II.

QVI Præſul Egidius in Epiſcopatu Mapinium legitur ſecutus, Epiſcopiumque inuenitur auxiſſe: arua ſcilicet & mancipia nonnulla emiſſe, quarum eius emptionum adhuc quædam quoque reperiuntur inſtrumenta, vt illud, quo campos duos ab Oboleno ſuper fluuium * Rotumnam legitur dato pretio comparaſſe; quorum vnus modios mille tenere ſementis, alter inſcribitur quandringentos. Villarem etiam quemdam à Bertulfo quodam, cum adiacenti campo modios centum tenente. Partem quoque cuiuſdam ſiluæ à Charibodo quodam reperitur emiſſe. Nec non apud regiam maieſtatem immunitatis præceptum Eccleſiæ ſuæ obtinuit,

c. j. Rotonam. Retourne.

nuit, vt ab omni fiſcali functione, vel mutilatione, prorſus haberetur ac permaneret immunis : omnia quoque data Eccleſiæ ſtabilem obtinerent firmitatem. Childebertus etiam rex villarem quendam ſitum in Voſago, prope fluuium Saroam, tam ipſi quàm Eccleſiæ ſuæ poſſidendum, inſtrumentis adhuc manentibus, inuenitur tradidiſſe. Huius Præſulis tam vitam quàm prædicationem Fortunatus Italicus (qui tunc apud Gallias in metrica inſignis habebatur) his ſtuduit commendare verſibus.

Actibus egregijs venerabile culmen Egidi, Fortunat. lib. 3. Carmin. 18.
Ex cuius meritis creuit honore gradus.
Subtrahor ingenio, compellor amore parato,
Laudibus in veſtris prodere pauca fauens.
Namque reus videor tantis exiſtere cauſis,
Si ſolus taceam quicquid vbique ſonat.
Sed quamuis nequeam digno ſermone fateri,
Da veniam voto me voluiſſe loqui.
*Exijt in * mundo geſtorum fama tuorum,* * or. mundũ.
Et proprijs meritis ſidus in orbe micas.
Clarior effulges quàm Lucifer ore ſereno.
Ille ſuis radijs, tu pietate nites.
Nil lupus inſidijs cauto ſubducit ouili,
Te paſtore ſacro peruigilante gregem.
Facundo eloquio cæleſtia dogmata fundis,
Eccleſiæ creuit te monitore domus.

Ponti-

Pontificis ſtudio correctio plebis haberis,
Ne tenebræ noceant, ſemita lucis ades.
Cunctorum recreas animos dulcedine verbi,
Qui ſatias epulis, paſcis & ore greges.
Præcepta implentur, non ſolo pane cibamur:
Delicias capimus, quas tua verba ferunt.
Vt gaudet corpus cui mitior eſca paratur:
Sic animæ gaudent, ſi tua lingua ſonet.
al. ita. *Hæreſis * illa cadit forti te milite Chriſti:*
al. qua. *Adquiris regi, * qui dedit arma tibi.*
Qui purgas ſpinis agros ſermone colente,
Et mundata Deo ſurgit vbiq; ſeges.
Qui venit huc exul, triſtis, defeſſus, egenus,
Hic recipit patriam te refouente ſuam.
Quæ doluit tollis, gemitus in gaudia vertens:
Exiliū remouens reddis amore lares. (ctū:
Pauper habere cibū, meruit quoq; nudus ami-
Inuenit hic ſemper quæ bona quiſque cupit.
Conſultum tribuis generaliter omnibus vnū.
Qui populi pater es, tot pia ritè regis.
Hæc tibi vita diu, Domino tribuente ſuperſit,
Atque futura micet lucidiore die.

Lib. 2. mirac. Sancti Martini c. 17. Ab hoc Præſule Gregorius etiam Turonenſis benignè quondam ſe narrat fuiſſe ſuſceptum, quando Siggo quidam Sigeberti Regis referendarius, virtute beati Martini, cuius idem Gregorius tunc ſecum habebat pignera, in ſacrario domus Eccleſiæ Remenſis auditū ſurdæ recepit auris. Qui tamen

tamen Gregorius in hiſtoria gentis Francorum de hoc Præſule narrat, quòd Legatus ex parte Childeberti regis Sigeberti filij, ad Chilpericum regem patruũ ipſius Childeberti, cum alijs legatis miſſus fuerit. In qua legatione conſtitutum fuiſſe refert, vt ablato Guntramni regis Chilperici fratris regno, in ſe coniungere pacem deberent. Qua pactione firmata, Legati cum magnis ad Childebertum ſunt muneribus regreſſi. Item quòd poſtquam Chilperico filius natus eſt, & ipſe Pariſius peruaſit, Legatis Childeberti ad eum venientibus, primus inter eos hic Pontifex fuerit, qui data ſuggeſtione, pacem, quam Chilpericus cum præfato Childeberto fecerat, vt conſeruaretur, Childebertum petere promunt: cum fratre verò ipſius Chilperici Gontramno pacem habere non poſſe Childebertum: quia partem Maſſiliæ poſt mortem abſtulerit patris, fugaceſque ſuos retinens, nolit ei remittere. Adiecit etiam Chilpericus, in multis eundem fratrem ſuum eſſe culpabilem, cuius colludio pater huius Childeberti fuerit interfectus. Vnde Legati quoque permoti vltionem debitam ſuper eum velociùs inferri petunt: idque vt eſt iuramento firmatũ, datis & acceptis obſidibus, diſceſſerunt. Pro quibus legationi-

Lib. 6. c. 3.

Ibid. c. 31.

tionibus rex Gontramnus huic Archiepiſcopo ſemper erat infenſus. Vnde & cùm pacem poſtea feciſſet cum Childeberto, hortatus eſt eum, vt nullo modo crederet, aut haberet hunc Præſulem, conuicians eum periurij crimine. Poſtea denique dũ quidam reus torqueretur, qui ad percutiendum Childebertum regem à Fredegunde regina fuerat miſſus, confeſſus eſt hunc Epiſcopum ſocium fuiſſe in quorũdam conſilio ad interficiendum eundem Childebertum regẽ. Nec mora, Epiſcopus rapitur, & ad Metenſem vrbem, cùm eſſet valde ab ægrotatione longinqua defeſſus, adducitur. Ibique dum ſub cuſtodia degeret, rex Epiſcopos accerſiri ad eius examinationem præcepit, & apud Virdunenſem vrbem initio mẽſis octaui † adeſſe iuſſit. Tunc à quibuſdam * clàm ſacerdotibus increpatus, cur hominem ab vrbe rapi abſque audientia, & in cuſtodiam retrudi præcepiſſet, permiſit eum ad vrbem ſuam redire, dirigens epiſtolas ad omnes regni ſui Pontifices, vt medio menſe nono ad eum diſcutiendum in vrbe ſupradicta deberent adeſſe. Denique conuenientes pertracti ſunt vſque ad Metenſem vrbem: ibique & Egidius Præſul adfuit. Tunc rex inimicum ſibi eum, regioniſque prodi-

Gregor. li. 10. c. 19.

†.1. *Augusti.*

* *Clam deeſt in ms. & Gregorio.*

proditorem eſſe pronuncians, Ennodium Ducem ad negotium dirigit proſequendũ. Cuius propoſitio prima hæc fuit. Dic mihi, ô Epiſcope, quid tibi viſum fuit, vt relicto rege, in cuius vrbe Epiſcopatus honore fruebaris, Chilperici te regijs amicitijs ſubderes, qui ſemper inimicus domino noſtro regi fuiſſe probatur, qui patrem eius interfecit, matrem exilio condemnauit, regnumque peruaſit, & in his vrbibus, quas vt diximus, iniquo peruaſionis ordine ſuo dominio ſubiugauit, tu ab eodem poſſeſſionum fiſcalium prædia meruiſti? Ad hæc ille reſpondit. Quòd fuerim amicus regis Chilperici, negare non potero, non tamen contra vtilitatem regis Childeberti hæc amicitia pullulauit. Villas verò, quas memoras, per iſtius regis chartas emerui. Quo proferente eaſdem in publico, negat ſe rex hæc largitum fuiſſe. Requiſitus Otto, qui tunc referendarius fuerat, cuius ibi ſubſcriptio meditata tenebatur, adfuit, negans ſe ſubſcripſiſſe. Hac igitur cauſa primùm fallax Epiſcopus repertus eſſe dicitur. Poſt hæc epiſtolæ prolatæ ſunt, in quibus multa de improperijs Brunechildis tenebantur, quæ ad Chilpericum ſcriptæ fuerant. Similiter & Chilperici ad Epiſcopum delatæ,

tionibus rex Gontramnus huic Archiepiſcopo ſemper erat infenſus. Vnde & cùm pacem poſtea feciſſet cum Childeberto, hortatus eſt eum, vt nullo modo crederet, aut haberet hunc Præſulem, conuicians eum periurij crimine. Poſtea denique dũ quidam reus torqueretur, qui ad percutiendum Childebertum regem à Fredegunde regina fuerat miſſus, confeſſus eſt hunc Epiſcopum ſocium fuiſſe in quorũdam conſilio ad interficiendum eundem Childebertum regẽ. Nec mora, Epiſcopus rapitur, & ad Metenſem vrbem, cùm eſſet valde ab ægrotatione longinqua defeſſus, adducitur. Ibique dum ſub cuſtodia degeret, rex Epiſcopos accerſiri ad eius examinationem præcepit, & apud Virdunenſem vrbem initio mẽſis octaui † adeſſe iuſſit. Tunc à quibuſdam * clàm ſacerdotibus increpatus, cur hominem ab vrbe rapi abſque audientia, & in cuſtodiam retrudi præcepiſſet, permiſit eum ad vrbem ſuam redire, dirigens epiſtolas ad omnes regni ſui Pontifices, vt medio menſe nono ad eum diſcutiendum in vrbe ſupradicta deberent adeſſe. Denique conuenientes pertracti ſunt vſque ad Metenſem vrbem: ibique & Egidius Præſul adfuit. Tunc rex inimicum ſibi eum, regioniſque prodi-

Gregor. li. 10. c. 19.

†1. *Augusti.*

* *Clam deeſt in ms. & Gregorio.*

proditorem eſſe pronuncians, Ennodium Ducem ad negotium dirigit proſequendū. Cuius propoſitio prima hæc fuit. Dic mihi, ô Epiſcope, quid tibi viſum fuit, vt relicto rege, in cuius vrbe Epiſcopatus honore fruebaris, Chilperici te regijs amicitijs ſubderes, qui ſemper inimicus domino noſtro regi fuiſſe probatur, qui patrem eius interfecit, matrem exilio condemnauit, regnumque peruaſit, & in his vrbibus, quas vt diximus, iniquo peruaſionis ordine ſuo dominio ſubiugauit, tu ab eodem poſſeſſionum fiſcalium prædia meruiſti? Ad hæc ille reſpondit. Quòd fuerim amicus regis Chilperici, negare non potero, non tamen contra vtilitatem regis Childeberti hæc amicitia pullulauit. Villas verò, quas memoras, per iſtius regis chartas emerui. Quo proferente eaſdem in publico, negat ſe rex hæc largitum fuiſſe. Requiſitus Otto, qui tunc referendarius fuerat, cuius ibi ſubſcriptio meditata tenebatur, adfuit, negans ſe ſubſcripſiſſe. Hac igitur cauſa primùm fallax Epiſcopus repertus eſſe dicitur. Poſt hæc epiſtolæ prolatæ ſunt, in quibus multa de improperijs Brunechildis tenebantur, quæ ad Chilpericum ſcriptæ fuerant. Similiter & Chilperici ad Epiſcopum delatæ,

delatæ, in quibus inter reliqua habebatur
e. exciſa. inſertum, quia ſi radix cuiuſlibet rei * inciſa non fuerit, culmus qui terris eſt editus non areſcit. Vnde prorſus manifeſtum eſt ideo hæc ſcripta, vt ſuperata Brunechilde filius eius opprimeretur. Item alia nonnulla eidem Præſuli obijciuntur, tam de pactionibus regum, quàm de perturbatione patriæ: quorum quædam negauit, quædam negare non potuit. Et dum altercatio diutius traheretur, adfuit etiam Abbas Epiphanius baſilicæ ſancti Remigij, dicens, quòd duo millia aureorum, ſpecieſque multas pro conſeruanda Chilperici regis amicitia idem Præſul accepiſſet: & cum legatis, qui cum Epiſcopo miſſi fuerant ad memoratum regem, propalat idem Abbas, qualiter de excidio regionis ac regis Gontranni conuentum fuerat, & vt geſtum eſt ex ordine narrat. Hæc audientes Epiſcopi, & in tantis malis ſacerdotem Domini contuentes, triduani temporis ſpatium deprecantur tractandi: ſcilicet vt vllum modum reperire poſſet Epiſcopus, per quem ſe ab obiectis excuſare valeret. Sed illuceſcente die tertia, conuenientes in Eccleſiam interrogant Epiſcopū, vt ſi aliquid excuſationis haberet, ediceret. At ille
e. confeſſus * confuſus ait: *Ad ſententiam dandam ſuper*

per culpabilem ne moramini. Nam ego noui me ob crimen maieſtatis reum eſſe mortis, qui ſemper contra vtilitatem huius regis, matriſq; eius egi: ac per meum conſilium multa fuiſſe geſta certamina noui, quibus nonnulla Galliarum loca depopulata ſunt. Hæc Epiſcopi audientes, ac lamentantes fratris opprobrium, obtenta vita, ipſum ab ordine ſacerdotali, lectis Canonum ſanctionibus, remouerunt. Qui ſtatim ad Argentoratenſem vrbem, quam nunc Strateburgum vocant, deductus, exilio condemnatus eſt. In cuius loco Romulfus filius Lupi Ducis, iam presbyteri honore præditus, Epiſcopus ſubrogatus eſt, Epiphanio ab abbatis officio, qui baſilicæ ſancti Remigij præerat, remoto. Multa enim auri, argentique in huius Epiſcopi regeſto pondera ſunt reperta. Quæ autem de illa iniquitatis militia erant, regalibus theſauris ſunt inlata: quæ verò de tributis, aut reliqua ratione Eccleſiæ inuenta ſunt, ibi relicta.

De ſancto Baſolo.

CAP. III.

HVIVS Egidij tempore ſanctus Domini Baſolus, ex territorio Lemouicino, regione Armoricana, nobili proſapia

pia oriundus, à partibus Aquitaniæ, patrocinia beatiſſimi Remigij deſiderabiliter appetens, Remenſem deuenit ad vrbẽ. Cui aduenienti comes itineris apparuiſſe traditur Angelus Domini, quem conſtat habuiſſe præducem, dum deſtinatam ingreditur vrbem. Hũc digniſſimè præfatus Præſul Egidius ſuſcipiens, cognito peregrinantis deſiderio, petituſque ſecretioris conuerſationis habitaculum concedere, libentiſſimè ceſſit, ſicubi ſibi placitum Dei famulus infra Epiſcopium Remenſe valuiſſet reperire. Inuenit tandem, ſuperna diſponente gratia, locum ſibi cõgruum in vico Viriziaco, ad radices montis Remorum, quem nemus inde incipiens obũbrat Rigetium. Eo loci tunc temporis erat cœnobium, numero duodecim monachorum. Hîc igitur benignè ſuſceptus à fratribus, traditur ab Abbate literis imbuendus. Nec longum, ſic doctrina emicuit, vt coætaneos & contubernales ſapientiæ luce præiret. Nulla illi propenſior cura, quàm aut in lectione vel ſermone de Deo, aut in oratione loqui cum Deo. Tranſitoria deſpiciens, & æterna concupiſcens, victus penſam pauperibus erogabat, pauxillum ſibi duntaxat reſeruans ad infirmitatem corporis ſuſtentandam.

Ita

Ita virtutum creſcens culmine, ſolitariam concupiſcit vitam, faſtigiumque, ad ſecretiùs habitandum, contigui deligit mõtis, in quo cellulam cum oratorio conſtruit, vbi liberiùs cæleſti deſeruiret contemplationi. In qua incluſionis habitatione per XL. traditur annos Deo militaſſe, & contra ſerpentis antiqui tentamenta viriliter dimicaſſe, ieiunijs, eleëmoſynis, vigilijs, orationibus, atque lectionibus indeſinenter vacans, & ad ſe venientes doctrinæ ſanctæ luce perfundens.

Dum hîc igitur almifica conuerſatione decertat, placuit ſupernæ pietati virtutem ſui militis euidentibus oſtendere ſignis. Nam orante illo Dominus aquam ei montis in vertice produxit è ſilice, quæ ſub Sancti ſepulchro fertur exilire, ac per Eccleſiæ fundamenta quaſi de vaſculo ſeſe profundere, hauſtu dulcis, & ad potandum ſalubris. De quo videlicet fonte multi ſanitatum remedia, potantes, vel balneis vtentes, ſeu capita diluentes, conſequuntur ægroti.

Quodam denique tempore, cùm puer quidam priuatus oculorum ab ætate primæua lumine, Annegiſelus nomine, ante fores excubaret ipſius, duodecimo ſuæ cæcitatis anno, lapſa virtute cælitus,

orante viro Dei, luminis eſt honore donatus. Quod diuinæ claritatis miraculum cõperientes monachi, magnis gratiarum actionibus Deum glorificant in clarificatione fidelis ſerui ſui.

Accidit etiam quodam venatore, Attila nomine, in ſaltu eius cellulæ contiguo aprum inſequente, vt vſque ad ipſius præſentiam fera perueniret, & quaſi liberandam ſe per ipſum credens, ad pedes eius, depoſita feritate procumberet, caneſque naturalis obliti ſagacitatis, eam inſequi parcerét. Exinde mos, immo virtus Chriſti, ad honorem dilecti famuli ſui, adhuc
l. permota. modò ſeruatur, vt * promota quælibet venatio, ſi aggeſtum in circuitu ſiluæ ipſius prominentem fuerit ingreſſa, nec canum vlterius inſequatur auiditate, nec venatorum appetatur audacitate.

Fertur & aliud non contemnendæ rei miraculum, huius beati Cõfeſſoris ſui meritis, à Domino prærogatum: quòd ſuſpenſus laqueo quidam, nomine Ragenulfus, ab aduerſarijs, cùm in ſupremo mortis periculo oculos ad cælum intenderet, inuocato voce lacrymabili beato Baſolo, mox à morte dira rupto meruit liberari laqueo. Poſt multa denique pietatis inſignia in vita ipſius ab eodem patrata, prænoſcens per ſpiri-

ſpiritum ſuæ vocationis imminere ſibi tẽpus, miſit ad nepotem ſuum, nomine Balſemium, qui eum ad ſe à Lemouicina regione perduceret, ſignificans illi, quòd poſt obitum ſuum in prædicto ſuo conuerſationis habitaculo deberet vitam ducere, iuxta quod reuelatum ſibi fuerat à Domino. Cuius ſalutaribus præceptis, vt bonus filius obtemperans, & ad ſupernam hereditatem peruenire deſiderans, vſque ad exitus ſui diem in eadem permanſit habitatione. Deceſſit autem beatus pater Baſolus VI. Kal. Decemb. ſupernis aggregatus ciuibus. Ad cuius ſepulchrum multa poſtea monſtrata ſunt miraculorum inſignia, quæ tamen per negligentiam, & ob ſui frequentiam non ſunt litteris comprehenſa.

Proceſſu denique temporis, poſt obitũ ſancti viri, aduenit huc homo quidam natione nobilis, ſed ferox tumore mentis: qui poſt orationem baculum huius beati patris accipiens, & illum ſuper pedem ſuum ponens, vt erat procerus corpore, quaſi ſubſannando protulit dicens: En manifeſtat iſte baculus, quàm paruæ ſtaturæ fuerit Baſolus. Nec mora, pes idem cui ſuperpoſitus ſancti baculus fuerat, emarcuit: quoque putrefacto, diuina vir idem per-

culſus vltione, cum graui decedit labore. Cuius corpus ad tumulandum ferri diſponitur ad huius Sancti Dei monaſterium: ſed aggrauatum nullo modo valet moueri feretrum. Proponitur ferri ad cimiterium ſancti Remigij, ſed nec ſic poteſt moueri. Cogente tandem neceſſitate, in Catalaunicum defertur territorium, ibique demum permittitur habere ſepulchrum.

Non longè quoque valde à noſtra ætate, tempore ſcilicet domni Ebbonis Archiepiſcopi, eius ordinatione quidam vir religioſus, Benedictus nomine, Abbas conſtituitur huius Abbatiæ. Qui cum modeſtia familiam ſancti Baſoli tractans, & in ſimplicitate Domino ſeruiens, diuerſis eccleſiam donarijs ornauit, & poſt non modica vitæ ſuæ ſpatia, diuina præceptione vocatus, ad Dominum tranſijt. Cui carne frater, cognomine * Speruus, Abbas in eodem loco ſubrogatur. Qui moribus fratri diſſimilis, & diræ facibus ardens cupidinis, dum temulentus aliquando ſederet, cœpit dicere, quòd frater ſuus de Abbatia illa nihil boni ſciuerit habere, præcipiens villarum procuratoribus, in craſtinum ſibi ruricolas exhibere, quos varijs faceret ſupplicijs torqueri, vt facultates ipſorum

ſ. Spernus & infrà.

rum

rum ab eis poſſet extorquere. Audientes ergo villarum incolæ, quantæ intentabantur ſibi pœnæ, omnes ſancti Baſoli * flebiliter expetunt ſuffragium, ne tam crudeli lanio traderentur ad dilacerandum, lugubreíq; in gemitu pernoctantes, non ceſſabant ſancti Baſoli implorare ſolatium. Nec renuit audire Sanctus Domini querelas ſuæ plebis. Nam facto mane Speruus idem reperitur mortuus: quem lecto nitentibus extrahere ſuis, crepuit medius, tantuſque fœtor eundem locum repleuit, vt nemo inibi remanere valuerit. Sicque familia ſancti Baſoli trepidatis eripitur defenſa ſupplicijs. e. i. ſuppliciter.

Auunculus matris meæ, * Flauuardus nomine, duos filios in huius ſancti viri cœnobio Deo ſeruientes habuit: quorum iuniorem, nomine Tetbertum, caritate ſupra vires etiam exuberantem vidimus, qui presbyter dudum apud nos obijt. Is deniq; de patre ſuo quod dicturi ſumus, narrare nobis ſolebat: cui rei teſtis adhuc ſupererat nuper * Ratoldus Presbyter, horũ tertius frater. Conſueuerat ſiquidẽ ſemel in anno vir præfatus ad hoc monaſteriũ venire, fratribuſque de ſuis facultatibus miniſtrare. Qui cùm aliquando de more veniret, latrones eum properantem inua- ms. Flauuardus, al. Rautoldus.

 dunt,

dunt, caballum cui ſedebat, cum cæteris quæ ſibi viſa ſunt, ſed & pecunias,quas ſeruis Dei diſtribuendas ferebat, ornamenta quoque vxoris ſuæ pariter auferunt. Cumque de præda lætantes aliquantulum proceſſiſſent, vxor eius, quæ ſimul aderat, ingemiſcens pro iniuria, queruloſis ſanctum Baſolum cœpit inclamare vocibus,dicens: Non vltrà ſe venturos in eius vel famulorum ipſius ſeruitium, ſi ſic eos abijceret nõ ferendo præſidium. Poſt quas lamentationis voces, equi latronum, qui cum ſpolijs concitè ferebantur, ſubitò defiguntur, nec vllo modo promoueri poſſunt ad gradiendum. Ipſos quoque latrones caligo quædã perfudit,vt quonam ſeſe verterent ignorarent. Reſipiſcentes tandem prædones,conferunt inter ſe, ob innocentum factam iniuriam ſibi talia contigiſſe: initòque conſilio,ad eos,quos rebus iniuſtè priuatos dimiſerant, reuertuntur: ſua illis cuncta reſtituunt, & vt veniam facinoribus ſuis deprecentur, expoſcunt. Ita conſolatione, domni Baſoli ſuffragante ſibi patrocinio, recepta, rapacibus ire dimiſſis, deuotiores ad deſtinatum properant cœnobium: gratias Deo & ſancto ſuo Confeſſori pro indultis ſibi beneficijs referunt, & læti ſeruis Dei miniſtrare ſatagunt, pecunijs honorant,

rant, ac deinceps annis ſingulis idē promptiores quod cœperant, peragunt.

Quando nuper hæ Galliarum patriæ, peccatis noſtris impellentibus, Hungarorum gladijs dilacerandæ ſunt traditæ, quidam Barbarorum ſancti Baſoli monaſteriū ingreſſi, dum clerici iam cum patroni ſui pigneribus ad ciuitatem confugiſſent, habitacula cœnobij hominibus penè vacua repererunt, ibique metatum ſuum conſtituentes, huc vndecumque prædatu reuerti cœperunt. Quorum quidam in eccleſiæ ſignorum turricula, deaurata conſpiciens relucere metalla, cupidus auri pecuniæ, tectum conſcendit baſilicæ, niſuſque diſſipare turriculam, ſubitò delapſus ad terram corruit, membriſque confractis interijt. Alius horum ſuper aram ipſius eccleſiæ, in honore beati Martini conſecratam, conatus aſcendere, dum manum ſupra cornu altaris appoſuiſſet, ipſa manus eius ita inhæſit marmori, vt nullo modo ab eo poſtea potuiſſet auelli. Et quia hîc eum ſui noluerunt relinquere, partem lapidis circa manum ipſius bipennibus abſcindentes, eum ſecum particulam marmoris, quæ manui eius adhæſerat, inuitè ferentem deduxerunt. Qui etiam (vt captiui qui reuerſi sūt referunt) vſque ad terram ſuam, arente iam

Flodoard. in Chron. an. 937.

brachio, hunc lapidem ferens, & Baſoli virtute factum proclamans, reuerſus eſt.

De Romulfo Præſule.

CAP. IIII.

POST Egidium Romulfus Remenſe rexit Epiſcopium, vir carne nobilis, germanus Ioannis tunc temporis Ducis: quorum pater Lupus multas eis poſſeſſiones æqualiter inter ſe diuidendas reliquit. De qua diuiſione pari iure gerenda præceptum obtinuerunt regale. Multis ſiquidem excellebat patrimonijs, maximeque trans Ligerim, & in pago Pictauenſi: quorum ex parte maiore, per paginam teſtamenti eccleſiam Remenſem fecit heredem, quædam dimittens fratribus vel nepotibus ſuis, quædam matriculæ quoque ſancti Martialis deputauit, quædam ad baſilicam ſancti Remigij. Villam verò Lautiniacum ſuper fluuium Caltaionem, contulit Monaſterio puellarum Remis in honore ſancti Petri conſtructo: quam villam dato pretio ſe memorat comparaſſe. Quædam præterea donaria teſtamento diuerſis attribuit eccleſijs, tam Remenſis Epiſcopij, quàm Sueſſonici: ſed & Turonici, aliorumque quorundam.

Fami-

Familiæ ſuæ partem maximam ingenuitate donauit. Cuius adhuc teſtamenti pagina in archiuo Remēſis Eccleſiæ reſeruatur, cū auctoritate Childeberti regis: qua petitus idem rex à præfato Præſule per Sonnatium Diaconem, virum venerabilem, hoc teſtamentum confirmare decreuit: Scilicet, vt terras, vineas, & mancipia, quæ ad eccleſiam præcipuè Remenſem, vel ad cetera loca Sanctorum prædictus Pontifex delegauerat, ſi quis ex heredibus ipſius iniuſtè vſurpare præſumpſiſſet, omnimodis ea recipiendi ſacerdotes eorumdem locorum liberam valerent habere poteſtatem. Quaſdam quoque villas in territorio Metenſi conſtitutas, quarum caput eſt * Ortiuallis, quas domnus Egidius à Vincentio quodam traditur coëmiſſe, cum Childeberto rege commutauit, pro alijs villis in pago Remenſi ſitis, id eſt Marciliana & Arbidogilo. Res quoque, vel mancipia, in pontificatu poſitus, ad augmentū eccleſiæ inuenitur emiſſe. Oratorium denique ſub honore beati Germani conſtruxit in atrio ſancti Remigij. Quaſdam quoque res à quibuſdam peruaſas, apud regiam maieſtatem, agente præfato Sonnatio Archidiacono, euindicaſſe reperitur, regiæ auctori-

j. Orciuallis.

f. Margilly & Ardeuil

auctoritatis ſuper his euindicationibus, adhuc manentibus inſtrumentis.

De Sonnatio Epiſcopo.

CAP. V.

ROMVLFVM ſequitur in Epiſcopatu Sonnatius, qui Synodum celebraſſe reperitur cum alijs quadraginta, vel eo amplius Galliarum Epiſcopis. Vbi etiam ſanctus Arnulfus Metenſium Præſul inuenitur interfuiſſe, cum Theoderico Lugdunenſi, Sindulfo Viennenſi, Sulpitio Bituricenſi, Medegiſelo Turonenſi, Senoco Eloſanenſi, Leontio Xantonenſi, Modoaldo Treuerenſi, Chuneberto Colonienſi, Richerio Senonenſi, Donato Veſontionenſi, Auſpicio Auguſtidunenſi. Itē Modoaldo Lingonenſi, Ragneberto Baiocenſi, Childoaldo Abrincatenſi, Bertegiſelo Carnotenſi, Palladio Antiſiodorenſi, Gōdoaldo Meldenſi, Leudeberto Pariſiacenſi, Chainoaldo Lauduni Clauati, Godone Virdunenſi, Anſarico Sueſſionenſi, Claudio Reienſi, Berthoaldo Camaracenſi, Agomaro Siluanectenſi, Cæſario Aruernenſi, Vero Rutenenſi, Agricola Gabalenſi, Lupoaldo Magontiacenſi, Willegiſelo Tholoſano, Conſtantio Albienſi, Nammatio

matio Egoleſmenſi, Ruſtico Caturcenſi, Auderico Auſcenſi, Emmone Areſetenſi, Felice Cathalaunenſi, * Hadoindo Cenomannenſi, Magnebodo Andegauenſi, Ioāne Pictauenſi, * Leobardo Namnetico. In qua Synodo multa leguntur vtilia conſtituta.

ms. r. Chadoindo.
al. Leubardo.

De rebus ſcilicet Eccleſiæ, qualiter tractandæ ſint: & de his quæ per precatoriam impetrantur ab eccleſia, ne diuturnitate temporis ab aliquibus in ius proprium vſurpentur, & eccleſiæ defraudentur. 1.

De clericis, ſi qui rebellionis auſu ſacramentis ſe, aut ſcripturæ coniuratione conſtrinxerint, atque inſidias Epiſcopo ſuo callida allegatione confecerint, vt ſi admoniti emendare contempſerint, gradu proprio omnino priuentur. 2.

Vt capitula canonum Pariſius acta in generali Synodo, in baſilica ſancti Petri, Lotharij regis ſtudio cōgregata, omni firmitate cuſtodiantur. 3.

Vt ſi qui hæretici adhuc eſſe ſuſpicātur in Gallijs, à Paſtoribus Eccleſiarum perquirantur: & ſi veraciter fuerint inuenti, ad fidem catholicam reuocentur. 4.

Vt temere nullus excommunicetur: & ſi excommunicatus exiſtimat ſe iniuſtè dānatum, in proxima Synodo habeat licentiam 5.

tiam

tiam reclamandi : & ſi iniuſtè damnatus fuerit, abſoluatur : ſin autem iuſtè, impoſitum pœnitentiæ tempus exſoluat.

6. Vt ſi quis Iudex cuiuſlibet ordinis clericum publicis actionibus inclinare præſumpſerit, aut pro quibuſlibet cauſis, abſq; cõſcientia & permiſſu Epiſcopi diſtringere, aut contumelijs vel iniurijs afficere præſũpſerit, communione priuetur. Epiſcopus tamen de reputatis conditionibus clericorum negligentias emendare non tardet.

7. Hi verò, quos publicus cenſus ſpectat, ſine permiſſu principis, vel iudicis, ſe ad religionem ſociare non audeant.

8. Si quis fugitiuum ab Eccleſia abſque ſacramento, quo ei iurandum eſt, vt * de vita, tormento, & truncatione ſecurus exeat, qualicunque occaſione abſtraxerit, communione priuetur.

c. debilitato.

9. Similiter ſi quis ius ſacramenti præſtitum violauerit, communione priuetur. Ille verò qui ſanctæ Eccleſiæ beneficio liberatur à morte, non priùs egrediendi accipiat libertatem, quàm pœnitentiam ſe pro ſcelere acturum eſſe promittat, & quod ipſi canonicè imponetur impleturum.

10. De inceſtis coniunctionibus, ſi quis infra præſcriptum canonibus gradum inceſtuoſo

ceſtuoſo ordine cum his perſonis, quibus à diuinis regulis prohibetur, ſe coniunxerit, niſi pœnitentiam ſequeſtratione teſtentur, communione priuentur, & neque in palatio militiam, neque agendarum cauſarum licentiam habeant. Et quando prædicti inceſtuoſi ſe coniunxerint, Epiſcopi ſeu Presbyteri, in quorum diœceſi vel pago actum fuerit, Regi vel iudicibus ſcelus perpetratum adnuncient, vt cum ipſis denunciatum fuerit, ſe ab eorum communione aut cohabitatione ſequeſtrent, & res eorum ad proprios parentes perueniant, ſub ea cõditione, vt antequam ſequeſtrentur, per nullum ingenium, neque per parentes, neque per emptionem, neque per auctoritatem regiam, ad proprias perueniant facultates, niſi præfati ſceleris ſeparatione pœnitentiam fateantur.

11. Si quis homicidium ſponte commiſerit, & non violentiæ reſiſtens, ſed vim faciens impetu hoc fecerit, cum iſto penitus non communicandum: ſic tamen vt ſi pœnitentiam egerit, in exitu ei communionis viaticum non negetur.

12. Clerici etiam vel ſæculares, qui oblationes parentum, aut donatas, aut teſtamento relictas retinere præſumpſerint: aut id, quod ipſi donauerint eccleſijs aut monaſterijs,

naſterijs, crediderint auferendum, ſicut ante Synodus ſancta conſtituit, velut necatores pauperum, quouſque reddant, ab Eccleſijs excludantur.

Concil. Pariſ. iij. c. 1.

13. Vt Chriſtiani Iudæis vel gentilibus non vendantur: & ſi quis Chriſtianorum neceſſitate cogente mancipia ſua Chriſtiana elegerit venundanda, non alijs niſi tantùm Chriſtianis expendat. Nam ſi paganis aut Iudæis vendiderit, communione priuetur, & emptio careat firmitate. Iudæi verò ſi Chriſtiana mancipia ad Iudaiſmum vocare præſumpſerint, aut grauibus tormentis afflixerint, ipſa mancipia fiſci ditionibus reuocentur. Qui tamen Iudæi ad nullas actiones publicas admittantur. Iudæorum verò conuitia in Chriſtianos penitus refutanda ſunt.

14. Item ſi clericus proficiſcens de ciuitate ad alias ciuitates voluerit, aut prouincias pergere, Pontificis ſui epiſtolis commendetur. Quòd ſi ſine epiſtolis profectus fuerit manifeſtis, nullo modo recipiatur.

15. Item vt Epiſcopus mancipia vel res ad ius eccleſiæ pertinentes neque vendere, neque per quoſcunque contractus, vnde pauperes viuunt, poſt mortem alienare præſumat.

16. Item de his qui auguria, vel paganorum ritus

ritus inueniuntur imitari, vel cum paganis ſuperſtitioſos comedunt cibos, quos benigna placuit admonitione ſuaderi, vt ab erroribus priſtinis reuocẽtur. Quod ſi neglexerint, & idololatris vel immolantibus ſe miſcuerint, pœnitentiæ dignum tempus exſoluant.

Item vt ſeruiles perſonæ ad accuſationẽ non admittantur: & qui perſonam ſuſceperit accuſantis, cùm vnum crimen non probauerit, ad alia accuſandum non admittatur. 17.

Item ſi quis in quolibet gradu vel cingulo conſtitutus, aut poteſtate ſuffultus, decedente Epiſcopo res cuiuſlibet conditionis in domos vel agros Eccleſiæ poſitas, ante reſerationem teſtamenti, vel audientiam auſus fuerit occupare, vel Eccleſiæ repagula effringere, & ſupellectilem infra domum Eccleſiæ poſitam contingere, vel ſcrutari præſumpſerit, à cõmunione Chriſtianorum penitus abdicetur. 18.

Item ſi quis ingenuum aut libertum ad ſeruitium inclinare voluerit, aut fortaſſe iam fecit, & commonitus ab Epiſcopo ſe de inquietudine eius reuocare neglexerit, aut emendare noluerit, tanquam calumniæ reum placuit ſequeſtrari. 19.

Item vt clerici cuiuſlibet ordinis, neq; 20.
pro

pro proprijs, neque pro eccleſiaſticis cauſis aliter adire debeant forum, nec cauſas dicere audeant, niſi quas cum permiſſu & conſilio Epiſcopi agere eis fuerit omnino permiſſum.

21. Item vt in parochijs nullus laïcorum Archipresbyter præponatur, ſed qui ſenior in ipſis eſſe debet, clericus ordinetur.

22. Item Pontifices, quibus in ſummo ſacerdotio conſtitutis ab extraneis duntaxat aliquid, aut cum Eccleſia, aut ſequeſtratim, aut dimittitur, aut donatur (quia ille qui donat, pro remedio animæ ſuæ, non pro commodo ſacerdotis probatur offerre) non quaſi ſuum proprium, ſed quaſi dimiſſum Eccleſiæ inter facultates Eccleſiæ cōputabunt, quia iuſtum eſt, vt ſicut ſacerdos habet quod Eccleſiæ dimiſſum eſt, ita

f. relinquitur ſacerdoti.

& Eccleſia habeat quod * reliquerit ſacerdos. Sanè quicquid per fidei commiſſum aut Sacerdotis nomini aut Eccleſiæ fortaſſe dimittitur, cuicunque alij poſtmodum profuturum, id inter facultates ſuas Eccleſia computatum retinere non poterit.

23. Item ſi quis Epiſcopus res, quæ ab alia

f. præſentialiter.

Eccleſia * præſentaliter poſſidentur, quocunq; ingenio aut callida cupiditate perſuaſerit, aut ſine audiētia præſumpſerit vſurpare, ac ſuis vel Eccleſiæ ſuæ ditionibus reuocare,

uocare, dum communione priuari non poteſt, vt necator pauperum, ab officio deponatur.

Item ſi quis Epiſcopus (excepto ſi euenerit ardua neceſſitas, pro redemptione captiuorum) miniſteria ſancta frangere pro qualicunque conditione præſumpſerit, ab officio ceſſabit eccleſiæ. 24.

Item viduas, quæ ſe Domino conſecrari petierunt, vel puellas Domino conſecratas, nullus, neque per auctoritatem regiam, neque qualicunque poteſtate ſuffultus, aut propria temeritate rapere aut trahere audeat. Quòd ſi vtrique cõſenſerint, communione priuentur. 25.

Iudices, qui ſuper auctoritate & edicto dominico canonum ſtatuta contemnunt, vel edictum illud dominicum, quod Pariſius factum eſt, violauerint aut contempſerint, placuit eos communione priuari. 26.

Item vt decedente Epiſcopo in locum eius non alius ſubrogetur, niſi loci illius indigena, quem vniuerſale & totius populi elegerit votum, ac comprouincialium voluntas aſſenſerit. Aliter qui præſumpſerit, abijciatur è ſede, quam inuaſit potiùs quàm accepit. Ordinatores autem triennio ab officio adminiſtrationis ſuæ ſedis ceſſare decernimus. 27.

Præterea res Eccleſiæ præfatus Præſul domnus Sonnatius probabiliter ordinaſſe legitur, augens etiam Epiſcopium, terris ac mancipijs dato pretio coëmptis, quarum adhuc emptionum nonnulla reperiuntur monimenta. Quaſdam quoque res, quas praui quidam peruaſerant, apud regiam maieſtatem, tam per ſeipſum, quàm etiam per ſuos actores, Marco Presbytero quoque legato ſuo cauſas agēte, repetitas & obtentas Eccleſiæ ritè reſtituit. Colonias etiam villarum quarundam Epiſcopij diſpoſitis ordinauit ſeruitijs. Præcepta necnon regalia ſuper eccleſiaſticarum immunitate rerum, ſed & traditionum quarundam obtinuit firmitate. Sed & res inuenitur quaſdam cum regina Brunechilde commutaſſe, pro vtriuſque partis opportunitate.

Teſtamentum quoque rerum ſuarum condidit, in quo plura diuerſis donaria cōtulit eccleſijs. Baſilicam tamen beati Remigij præcipuè ſibi heredem inſtituit, vbi & ſepulturam ſe habiturum delegit: ibique miſſorium argenteum deauratum deputauit. Cochlearia quoque duodecim, & ſalarium argenteum, ac portionem ſuam de villari quodā cum mācipijs, vineis, pratis, cæteriſque adiacentibus, & alia nonnulla, quæ

quæ ſe dato pretio meminit comparaſſe. Ad baſilicam ſanctorum Timothei & Apollinaris delegauit caſas quaſdam tam iuxta ipſam Eccleſiam, quàm infra ciuitatem. Ad baſilicam ſancti Martini, quem peculiarem patronum ſuum dicit, villam Mutationis, quam comparauit, ad integrum ſicut à ſe poſſeſſa eſt, tradidit. Inſuper & aurum dedit, vnde calix inibi fieret. Ad baſilicam ſancti Iuliani recuperãdam auri ſolidos v. Ad baſilicam ſancti Nicaſij ſimiter ſolidos quinque. Ad baſilicã ſancti Iohannis ſolidos v. Ad baſilicam ſancti Sixti ſimiliter in auro ſolidos tres. Ad baſilicam ſancti Mauricij ſolidos iij. Ad baſilicam ſancti Medardi ſolidos iij. Ad Monaſterium puellarum vineam in Germaniaco *Germiny.* ſitam, cum quibuſdam vaſis ipſi baſilicæ profuturis. Ad baſilicam, quæ dicitur ad Apoſtolos, auri ſolidos iij. cum alijs munuſculis vnde calix fieret. Ad baſilicam ſancti Petri in ciuitate auri ſolidos iij. Ad baſilicam Sancti Theoderici portionem ſuã de villa Germaniaco, cum mancipijs, vineis, & cæteris ad ipſã pertinẽtibus: argẽtũ quoq; ad ſepulchrum domni Theodulfi fabricandum, vel exornandum. Ad baſilicam ſancti Viti vas quoddam argẽteum ad calicem faciendũ, & in auro ſolidos xv. Ad

baſilicam ſanctorum martyrum Rufini & Valerij in auro ſolidos xv. ad baſilicam ſanctorum martyrum Criſpini & Criſpiniani auri ſolidos xv. Ad matriculam præterea ſanctæ Remenſis Eccleſiæ nonnulla contulit donaria.

Cæteris quoque matriculis vel congregationibus diuerſa delegauit munera. Quibuſdam heredum quoque ſuorum perſonis prædia quædam eo tenore dereliquit, vt ad loca Sanctorum à ſe deſtinata poſt eorum reuerterentur deceſſum. Mancipia nonnulla libertate donauit, additiſque ditauit peculijs. Quod viri Dei teſtamentum regalis præcepti reperitur pagina roboratum.

De Leudegiſelo Epiſcopo, Angleberto, & Landone.

CAP. VI.

POST hunc beatum virum Leudegiſelus, Attilæ Epiſcopi frater, tempore Dagoberti Regis Epiſcopium rexit, quod etiam rebus emptis, ſcilicet ſiluis, pratis, ruribus auxit. Quædam quoque cum Abbone Tricaſſino Epiſcopo, pro vtriuſque partis opportunitate, commutauit: ſed & alia quædam cum alijs quibuſdã perſonis.

Res

Res etiam quaſdam Eccleſiæ ordinatis diſpoſuit colonijs.

Hunc ſequitur Anglebertus. Ipſe quoque rebus emptis auxiſſe reperitur Epiſcopium. Cui ſucceſſit Lando vir illuſtriſſimus, & multorum poſſeſſor prædiorum: quorum nonnulla iunxit Eccleſiæ, quædã verò propinquis ſuis diſtribuit. Sed & ea quæ trans Ligerim Remenſis habuerat Eccleſia, & Felix Abbas quidam Eccleſiæ ſancti Iuliani martyris indebitè retinebat, apud maieſtatem regiam legibus euindicata recepit: pro quibus iam antea prædeceſſor eius Anglebertus Epiſcopus cum Gallo Aruernenſi Epiſcopo, coram rege cõtrouerſiam habuiſſe reperitur. Hic Lando Præſul Eccleſiam Remenſem rerũ ſuarum per teſtamenti paginam ritè fecit heredem: & quæcunque alijs dedit perſonis vel eccleſijs, eidem Eccleſiæ vel ſucceſſori ſuo conſtituit diſpenſanda. Diuerſorum ſiquidem Sanctorum baſilicis diuerſa delegauit donaria. Baſilicæ ſcilicet ſancti Remigij, vbi ſepulturam fieri ſibi delegit, villas & munera. Baſilicæ ſancti Gaugerici & ſancti Quintini argenti varia dona. Item Baſilicis atque matriculis Remis: ſanctorum ſcilicet Timothei & Apollinaris. Item ſancti Martini. Item ſancti

Nicaſij. Item ſanctæ Genouefæ. Monaſterio quoq; ſanctorum Theoderici & Theodulfi. Item ad baſilicam ſancti Germani, & matriculam ipſius. Item ſancti Iuliani. Item ſanctorum Coſmæ & Damiani. Item ſancti Petri ad cortem. Item ſancti Petri ad monaſterium puellarum. Item ab baſilicam S. Symphoriani, quæ vocatur ad Apoſtolos. Item ſancti Medardi, & ſanctorum Criſpini & Criſpiniani. Item ſancti Victoris. Itē ſancti Mauritij. Item ſancti Baſoli diuerſa contulit donaria. Eccleſiæ quoque Laudunenſi cuiuſdam villæ portionem ſuam delegauit, & baſilicæ ſanctæ Genouefæ ibidem conſtitutæ villam Appiam, cum omni re ad ſe pertinente tribuit. Turrim quoque auream, quam ad votum ſuum fabricari fecerat, ſuper altare poſuit S. Mariæ Remenſis eccleſiæ, & patenas tres, ac brachiale aureum. Fuit autem Sigiberti regis tempore.

Le village d'Eppe.

De ſancto Niuardo.

CAP. VII.

POST præmiſſos, ad Epiſcopale culmen eligitur beatus Niuo, qui & Niuardus. Vtroque namque reperitur vocitatus nomine. Hic priùs in aula regis, vtpo-

te vir illuſtriſſimus, traditur conuerſatus. In Epiſcopatu verò poſitus, emptis per diuerſa loca tam fundis, quàm domibus, necnon mancipijs dilataſſe res inuenitur Eccleſiæ. Diſpoſuit etiam nonnullas ordinatis colonijs villas Epiſcopij: quaſdam quoque res commutaſſe reperitur cum Attila Laudunenſi Præſule, pro vtriuſque partis opportunitate. Commutauit etiam à Bauone & Theoderamno fratribus locum quendam ſuper fluuium Maternam de rebus Remenſis Eccleſiæ, vbi conſtruxit Monaſterium, quod dicitur Altumvillare, petente Berecario Abbate, qui ab eo petierat locum ſibi dari, vbi cum fratribus ſuis monachis, ſub regula patrum ſancti Benedicti & ſancti Columbani viuere poſſet: quod & idem Præſul facere ſtuduit, vt infrà continetur. Sed & cum alijs quibuſdam perſonis, provt congruum viſum fuit, res quaſdam commutauit. Dedit quoque, ſub iure priuilegij, ad monaſterium ſancti Baſoli Eccleſiam in Viriziaco in honore ſanctæ Mariæ conſtructam, cum omnibus ad ipſam pertinentibus, ſimulq; locellũ qui Waſciacus dicitur. Immunitatem quoque ipſis monachis, ſub Perrone Abbate ibidem Deo ſeruientibus inſtituit, vt nullus Eccleſiaſticorum iudicum eos indebitè in *Hautvilliers.*

aliquo inquietare præſumeret, ſed eis quieto ordine ſub ſancta regula viuere, ac Deo ſeruire liceret. Præceptum etiam immunitatis à Childeberto rege ſuper teloneis & quibuſdam tributis, eccleſiæ Remẽſi obtinuit. Cui Ludouicus quoque rex, ſub eccleſiæ ſuæ nomine, res quaſdam in Malliaco ſuper fluuium Vidulam, quas quibuſdam infidelibus ſuis eiectis receperat, auctoritatis ſuæ præcepto conceſſit. Huius etiam tempore tradidit Grimoaldus vir illuſtris ſancto Remigio villas ſuas Calmiciacum & Victoriacum, pro animæ ſuæ remedio.

Childebertus iij.

Mally. Veeſle.

Hic beatus Niuardus, dum ex communi conſenſu totius Concilij Præſulum Galliæ, Namnetis, Romani iuſſione Pontificis, exhibiti, rege fauente, reſtruxiſſet Eccleſiam monaſterij ſuper ripam Maternæ fluminis, in loco nuncupato Villari, dudum ſiti, ſed à Barbaris diruti, & ab eo conſtructa hæc funditus cecidiſſet Eccleſia, in alio loco rurſus ab ipſo reſtructa, rurſum traditur corruiſſe. Quadam verò die veniens de villa Sparnaco, ſimul comitante ſecum præfato Abbate Berecario, viſum ſibi eſt, tranſito flumine, debere paululum requieſcere: ſicque caput in ſinum ſedentis reclinans Bere-

Berecarij, obdormiuit, & viſum vidit, ſcilicet columbam locum ſiluæ circumire, & in fago quadam poſt hanc circumitionem reſediſſe: idque tertiò columbam videt eandem egiſſe, tumque cælos petiſſe. Quam viſionem, ſicut ipſe in ſomnis, ita prædictus quoque Berecarius vigilans fertur aſpexiſſe. Quo viſo compunctus idem cœpit Abbas fundere lacrymas. Experrectus autem Beatus Præſul à ſomno, ex lacrymis eius ſibi faciem reperit vdam: & interrogans quæ illi cauſa fletus exiſteret, accipit eum propter ſui ruinam fleuiſſe operis. Inuicemque ſibi viſa referentibus, traditur Pontifex hæc etiam cuidam Dei ſeruo, nomine Bauoni, cuius erat ipſa poſſeſſio, viſa narraſſe. Qui oratorium in honore ſanctæ crucis illic habens, ibi conuerſabatur. Qui etiam poſtquam viſionem Præſulis, & eius agnouit voluntatem, obtulit illi eandem poſſeſſionem ſuam, partem quoque poſſeſſionis cuiuſdam fratris ſui, nomine Baldini. Alterius verò fratris, Theoderamni nomine, cauſam retulit, quòd eſſet ſcilicet in factione contra Reolum Comitem, qui Remenſis pòſt extitit Epiſcopus, pro filijs eius, quos occiderat in vltione filiorum ſuorum, quos Reolus pro latrocinio, quod

Idem latius refertur in vita S. Berchari.

quod exercebant, ſuſpendio necauerat. Vnde domnus Niuardus eum cum Reolo, qui neptem ſuam filiam Childerici habebat vxorem, pacificauit, & ſic ipſe Theoderamnus ſimul cum cæteris fratribus ſuis eandem poſſeſſionem ſancto Niuardo, cõmutatione ab eo ſumpta, tradidit. Mox idem Præſul ſuccidi ſiluã iubens, in honore ſancti Petri, & omnium Apoſtolorum ibi conſtruxit Eccleſiam, & vbi reſediſſe columbam viderat, altare inſtituit, collectiſque ſeruis Dei Monaſterium ordinauit. Vbi etiam præfatus Theoderamnus monachus efficitur. Sed & Reolus filium ſuũ, nomine Gedeonem, de nepte ſancti Niuardi ſuſceptum, ibi monachum fieri petijt, & rerum ſuarum partem ad idem monaſterium condonauit. Beatus autem Niuardus, conſtituto monaſterio, quicquid poſſeſſionum ante Epiſcopatũ fuerat viſus habere, ad ipſum locum tradidit, & exhortatus beatum Reolum, religionis ei ſuaſit aſſumere habitum. Priuilegium quoque, poſcente præfato Abbate Berecario, eidem contulit monaſterio: vt ſcilicet ipſe Præſul idem monaſterium in ſui iuris dominatione dum adviueret, conſeruaret, & vt poſt ſuum deceſſum Remenſis Epiſcopus ipſum cœnobium gubernet, & eoſdem mona-

monachos contra omnes aduerſantes defendat: ipſi verò monachi poteſtatem habeant Prælatum ſibi regulariter eligendi, prout in deſcriptione ipſius priuilegij continetur. Poſt hæc in Eccleſiola ſanctæ Mariæ, quam in eodem monaſterio conſtruxerat, obîſſe fertur, & ad eccleſiam ſancti Remigij Remis deportatus, ibidem ſepultus eſt.

De tranſlatione ſanctæ Helenæ ad ipſius Sancti Monaſterium.

CAP. VIII.

AD prænotatum huius ſancti viri cœnobium beatæ Helenæ reginæ conſtat corpus ab vrbe Roma deuectũ. Quod quidam Presbyter Remẽſis parochiæ, Tetgiſus nomine, Romam profectus, noctis inopinus in eccleſia remanens tempore, furatus cautiſſimè ſecum ſtuduit deferre. Qui dum iam ſecũdam manſionem haberet in ſilua quæ ciuitati adiacet Sutriæ, in craſtinum vnus è comitibus eius pignera ſancta leuare ſuper aſellum geſtiens, ea minimè valuit mouere. At ſtupidus hæc magiſtro notificat: qui concitus pergens, theſaurum pauidus apprehenſum iumento ſine grauitate ponderis impoſuit, cùm

eſſet

eſſet inferior repulſo viribus corporis. Cōfeſſus eſt autem idem miniſter, nocturno ſe pollutum fuiſſe ſomnio. Venientes ad rapidiſſimum fluuium Taram, cùm illum non auderent ingredi, propter validiſſimum ipſius impetum, animal, ſacro tutum munere, ſponte deſcendit in flumine. Quem ſequutus alter aſellus ferens Presbyterum, licet vndis pene videretur immerſus, tranſijt tamen fluuium, cùm latera fluctibus non tinxiſſe probaretur almi pigneris baiulus. Item dum ſuperant Alpium iuga, quædam comes huius itineris puella in præceps labitur acta. Quæ dum miſerabiliter voluitur per deuexa, ſocij beatæ reginæ proclamantes expetunt patrocinia: Cùm ſubitò in prærupto mōtis hæſit latere delapſa: ſicq; demiſſis faſciolis retrahitur incolumis ad ſuperiora, nullam, ceu viſum ſibi eſt, læſionem perpeſſa. Quibus compertis nonnulli miraculis, deuotiùs huius oneris famulabantur obſequijs. Inter quos equo quidam deſiliens, beata ſuperimponit pignera, deſcenſúſque montis artam ingreſſus ſemitam, proprijs onus extollit humeris. At ſubitò lubrica pede ſecuto ruit in præceps, ſacra tamen brachijs aſtricta nullatenus omittēs munera: cùm protinus, turba ſequente nomen

reginæ

reginæ precibus ingeminante, equus, qui ſacra geſſerat, ſuam nihili pendens ruinam, ruentem anterioribus hominem cruribus amplexus, tamdiu eum, Deo ſe ſuſtinente, tenuit, donec ab incolis ſubter degentibus glacies ferro criſpata, & tam homo quàm equus in callem ſunt funibus reuocati. Peruenientes autem ad pagum Lingonicum, in vicũ qui vocatur Oſiſmus, eccleſiæ beati Winebaldi almas intulerunt reliquias. Vbi quædam contracta genibus repens muliercula, mox vt horum geſtamẽ pignerum attigit, ad ſua reuocatis officia neruis, ſanitati perfectiſſimè redditur. Inde itinere vnius diei peracto, quidã omnibus iam per ſexennium diſſolutus artubus, linteum beatæ Reginæ cum gladio mittit in munere. Sed antequam coniunx eius ad eum, quæ hæc detulerat munuſcula, rediret, infirmus idem membrorum omnium recuperat munia. His auditis quædam matris ab vtero cæca puellula deducitur huc ad ſancta præſidia: moxq́ue dum feretrum beatæ contigit dominæ, depulſa lumen recepit cæcitate. Ingreſſis villam Auergam, quædam muta, ſed & officio manuum deſtituta, progreditur obuiam, quæ ſtatim, recuperatis membrorum munijs, optatam meruit inuenire medelam.

Deinde

Deinde venerando hoc in Eccleſia villæ Faleſiæ poſito munere, quidam lunaticus eandem baſilicam eſt ingreſſus. Tum nouiſſimè vexatus, merita beatiſſimæ petentibus cunctis, pleniſſimè regreditur abſolutus, integra ſcilicet ſoſpitate donatus. In eadem villa quidam morbo attritus tria grabato exegerat luſtra, carne iam ita putrefacta, vt viginti tria è corpore ipſius cecidiſſe feratur oſſa: qui ad diuam perlatus medicatricem, virtute diuina erectus, ſtupēte populo redditur ſanus. Quædam quoque puella, nomine Baua, genibus attracta repens, vtpote vtroque poplite contracto matris ex vtero, baſibus hîc ſolidatis, recto receſſit veſtigio, quæq́ue poſtmodum Remis in ſancto permāſit propoſito. Accedit quoque fœmina, quæ paralyſi reſoluta, linguæ penitus amiſerat officia, laxiſq́ue neruis, dexteræ manus inutilia dependebāt vincula. Cuius allatus in munere linteòlus, vt thecam ſacri contigit corporis, mulier priſtinæ munia perfectæ recepit ſalutis. Quidam ſurdus à natiuitate veruecem adduxit, Eccleſiam ingreſſus ad miſſarum ſolemnia ſtetit. Vt ad Euangelium ventum eſt recitandum, verba vitæ inſolita cœpit aure percipere: quo perlecto curatus, confeſſus eſt, Euangelium ſe nunquam priùs audiſſe

audiſſe. Pater quidam lactentis aduenit pueri, quem ad exitium iam iamque vis impellebat ægritudinis. Genitor ergo, votum pro vita vouens nati, redijt, & puerum, qui per quinque iam dies fomenta ſpreuerat mammæ, reperit incolumem, lacque ſugentem. Paralyticus quidam Treuerorum è finibus eſt aduectus, qui ſeptem dudum vicibus omnium membrorum ſoliditatem adeptus, toties, carnis ſe prementibus deſiderijs, miſerabiliter eſt recontractus. Qui poſtquam propria confeſſus eſt facinora, quod non egerat iam viceſimus voluebatur annus, permanſura deinceps eſt ſanitate potitus. Adlata eſt item mulier quædam dextro latere peſtis immanitate reſoluta, quæ perfectam conſecuta medelam, reuerſa eſt ſana. Item adducitur mane mulier cæca, quæ hora rutilante tertia, gemina regreditur illuminata lucerna.

Denique vt perlata eſt ad præfatum Altumuillarenſe monaſterium ſacratiſſima gleba, quibuſdam dubitantibus, an ipſa foret Helena Conſtantini Auguſti genitrix, vitaliſque ligni repertrix, id probabili Chriſtus aſſeuerare dignatur aquæ indicio, triduano ſupplicatus ieiunio. Mittuntur etiam tres fratres ex eodem Monaſterio Romam, ad indagandam tranſlationis huius

huius beatæ reginæ certitudinem: qui redeuntes & veritatis huius indaginem, & geminatum gaudium, corpus videlicet beati Polycarpi Presbyteri, collegæ ſancti Sebaſtiani, huic attulere cœnobio.

Huius beatæ reginæ quondam natalis die imminente, piſcatores monachorum noctu capturæ inſtabant piſcium in Materna flumine, caſſoque fruſtrati per totam ferè noctem labore, tandem conqueſti, ſanctam Helenam pro ſua cœperunt inclamare fatigatione. Tum in Dei, & in ipſius nomine laxantes rete, gemino ditati gaudent eſoce. Sed mox vnus horum repetens matrem, quodam gaudia interpolauit mœrore. Dumque rurſus queruntur, iterumque dominam inclamando turbantur, piſcis elapſus mirabiliter dans ſaltum ab imo, ſuperiorem retis funem tenaciſſimo corripit morſu, & ſic inhærens funi pependit, donec ſtupefactus eum tandem piſcator gratanter excepit.

De tranſlatione ſancti Sindulfi ad idem Monaſterium.

CAP. IX.

AD hoc Monaſterium beati Sindulfi tranſlata ſunt oſſa, quæ in villa, quæ dici-

dicitur Alſontia, fuerant poſita, vbi Deo idem ſanctus vir ſacerdotali ſeruierat officio, & vbi pluribus poſt obitum claruerat miraculis. Cuius pignera vt perlata ſunt ad villam, quæ dicitur Spida, mulier quædam cæca priſtinum gauiſa eſt lumen adepta. Cumque appropinquarent iam portæ ciuitatis Remenſis, obuiam properante populi multitudine, acceſſit quædam muta & debilis manu puella : quæ vt ſe terræ proſtrauit, ab vtraque ſanari peſte promeruit. Allata eſt illuc quædam muliercula manibus, genibuſque contracta, quæ continuò vt eſt ad terram depoſita, ſanitati lætatur reſtituta. Sed vbi victa luxu gloriari cœpit, quòd eam vellet, nollet, vir ſuus reciperet, qui eam infirmitatis huius cauſa dimiſerat, ad depulſam rurſus eſt miſeriam reuoluta. Item, vt poſita ſunt beati viri membra in Eccleſia, coram altari ſanctæ Mariæ, aduenit quædam puella reptans genibus contracta, quæ virtute Dei erecta, huius ſancti meritis aſtitit ſana. Adducitur etiam quædam iam per annos ſeptem cæca, quæ mox vt valuas templi attigit, lumen recipere meruit. Celebratis Miſſæ ſacramentis, defertur inde corpus beati viri ad baſilicam ſancti Remigij. In craſtinum perfertur ad monaſterium Auennacum, & *Auenay.*

O occur-

occurentibus ſanctimonialibus, aduenit quidam iam duobus annis claudus: qui vbi ſe proſtrauit in humum, ſurgens priſcum cœpit figere greſſum. Affertur etiam quædam contracta, membriſque reſoluta, quæ ſine mora ſoſpitati gaudet reſtituta. Tum perlatum eſt munus hoc venerabile ad monaſterium Altumuillarenſe, vbi quædã puellula aduecta, à primo natiuitatis anno cæca, vt ad ianuam monaſterij peruenit, lucem videre cœpit. Duo germani prouectæ fratres ætatis ſub vno anno luce priuati oratorium ingreſſi, vt ſe dederunt in orationem, cruor eis pro lacrymis fluere cœpit ex oculis, moxque lumine recepto, lætantur ſepulchrum videre ſanatoris. Quædam Deo ſacrata votum habuit cum ſocijs, vt iret ad locum ſancti pigneris: quæ de itinere medio, cæteris iter peragentibus cœptum, reuerſa, vt ad ſuæ locum cellulæ peruenit, poplitibus, brachijſque contracta diriguit. Poſtea plauſtro ad præfatum deuecta cœnobium, poſtquam aliquamdiu ibidem in hac eſt ægritudine remorata, exultat tandem priſtina ſibi ſoſpitate redhibita.

De

De Sancto Reolo Epiſcopo.

Gallicè S. Rieul.

CAP. X.

POST S. Niuardum præfatus domnus Reolus Epiſcopium hoc eſt adeptus, quod tam hereditarijs, quàm emptitijs inuenitur auxiſſe rebus. Qui ex præcepto domni Niuardi cauſas apud regiam maieſtatem pro rebus eccleſiaſticis, vel colonorum legibus egiſſe ac euiciſſe reperitur. Ipſe verò beatus Reolus in Epiſcopatu iam poſitus magnam habuit intentionem, pro rebus præmiſſi ſancti Niuardi Epiſcopi, cum Gundeberto regis optimate, ipſius domni Niuardi fratre germano, dicente Gundeberto, quòd villæ germani ſui Niuonis Epiſcopi, tam de paterna, quàm de materna hereditate, quas Niuo moriens dereliquerat, ipſi iure legitimo deberentur. At contra domnus Reolus vel agentes ſui dicebant, quòd domnus Niuardus omnem rem ſuam, pro animæ ſuæ remedio, ad loca ſanctorum per ſua inſtrumenta contuliſſet, ſcilicet ad eccleſiam ſanctæ Mariæ, & ſancti Remigij, atque ad monaſterium Altumuillare, nec non & Viriziacum, vbi domnus Baſolus in corpore requieſcit: quæ monaſteria ipſe domnus Niuo ſuo con-

ſtruxerat, vel reſtruxerat opere. Item Remis ad monaſterium puellarum, vbi Boba præeſſe videbatur Abbatiſſa. Item ſanctis Rufino & Valerio, vel per reliqua loca ſanctorum. Sed dum inter vtramque partem hæc intentio verteretur, mediantibus pacificis tandem perſonis, eo tenore ad pacem concordia redierunt, vt Gundebertus ea quæ vltra Ligerim fuerant Emmæ genitricis ipſorum, abſque repetitione Reoli Epiſcopi, vel agentium ſuorum, in ſua reciperet poteſtate. Reliqua verò, quæcumque bonæ memoriæ domnus Niuo ad loca Sanctorum per ſua inſtrumenta delegauit, ad integrum eadem Sanctorum loca perpetualiter abſque repetitione Gũdeberti, vel heredum ſuorum cum Dei adiutorio poſſiderent. Vnde conuentiale quoque ſcriptum digeſtum apud nos adhuc reſeruatur, vtriuſque partis aſſignatione roboratum.

Hic partem villæ Diciaci poſitus in Epiſcopatu emit. Item manſum & campos in villari * Berſiniaco. Item mãſos aliquos pluſquam quatuor infra ciuitatem Remenſem à diuerſis perſonis, & alia quædam. Item portionem de villa, quæ dicitur Mons Allonis. Item partes villarum Roſiciaci & Popiciaci, & alia nonnulla, tam prædia quàm

ms. Herſiniaco.

quàm mancipia, eius temporibus tradidit vir illuſtris Waratus ad Eccleſias ſanctæ Mariæ, & ſancti Remigij Remis Crucinia- *Cruny,* cum montem, Curbam villam, cum Aci- *Couruille & Arcini* niaco, in pago Tardonenſi. Quædam de- *en Tardenois.* nique hic beatus præſul Reolus ex rebus Eccleſiæ inuenitur cum quibuſdam perſonis commutaſſe, partium ſcilicet librata opportunitate.

Habuit filiam Deo ſacratam in monaſterio, quod Ebroinus Sueſſionis conſtruxit, ſub ſancta regula conuerſantem, nomine Odilam, quam ex legitimo ſuſceperat ante clericatum matrimonio: cui villas quaſdam tam in pago Remenſi, vel Bellouagenſi, quàm etiam in partibus Tranſligeranis, eo tradidit iure, vt ad idem monaſterium res ipſæ poſt eius deceſſum proficerent omni tempore.

Conſtruxit hic venerabilis Præſul mo- *Orbacenſe fundat monaſt.* naſterium Orbacenſe, in loco quem promeruit dono regis Theoderici, per ipſius licentiam, ſuffragante quoque Ebroino Maiore domus. Impetrauitque domnus idem Reolus à monaſterio Rasbacenſi ſex monachos, qui regimina ſanctæ regulæ ibidem tenerent, & alios ea doce- *i. Lendemarum, & .i. 11. abbas Orbac.* rent. Ex quibus vnum, * Landemarum nomine, in eodem loco Abbatem conſti-

 tuit,

tuit, qui rexit idem monaſterium donec vixit. Nam licet ab Odone quodam fuerit expulſus, à Childeberto tamen rege poſtea reſtitutus eſt. Poſt cuius obitum domnus Rigobertus Archiepiſcopus ipſum recepit & rexit. Huius monaſterij monachũ,

Hucboldus lædi nõ potuit. Idem refert auctor in chron. an. 937.

nomine Hucboldum, nuper Hungari cõprehenſum trucidare niſi ſunt: ſed nequaquam ferro incidere potuerunt. Nam vt idem refert, & nonnulli captiui qui viderant, reuerſi nunc quoque teſtantur, dum ſagittis eum nudum vndique Barbari petiſſent, vt ab adamante reliſæ, ſic ab eius corpore reſiliebant ſagittæ, nec ſignum ictus vllum apparebat in cute: ſed & omni conatu gladio percuſſus, nihilominus manſit intemeratus. Vnde & Deum dicentes eum eſſe, duxerunt reueriti ſecum, donec redemptus à quodam Epiſcopo, atque dimiſſus reuertitur.

De ſancto Rigoberto.

CAP. XI.

PRAEFATO domno Reolo beatus Rigobertus ſucceſſit in Epiſcopatu, eius, vt traditur, etiam carne propinquus, in regione Ribuariorũ nobili proſapia genitus: patre ſiquidem ex eodẽ pago, nomine Cõſtanti-

Païs de Ribemont.

ſtantino, matre verò ex Portenſi oriunda territorio: vir pijs moribus inſtructus, & virtutum inſignibus adornatus. Qui nonnulla in Epiſcopio collapſa reperiens, reparauit. Sed & Canonicam clericis religionem reſtituit, ac ſufficientia victualia conſtituit, & prædia quædam illis contulit, nec non ærarium commune vſibus eorum inſtituit. Ad quod has villas delegauit: Gerniacam cortem, Muſceium, Roceïum, Wulfiniacum Riuum, Curcellas: Eccleſiam quoque ſancti Hilarij, cũ ſuburbio ad eam pertinente: ſcilicet vt in annua tranſitus ſui die ſufficiens eis inde refectio pararetur: quæ ſupereſſent, ipſis communiter diuidenda cederent. Famulos quoque, & eorum colonias ad neceſſaria Canonicorum ſeruitia deputauit, & eoſdem Chriſti pauperes rerum ſuarum heredes fieri deſtinauit. Harum verò ſumma rerum in XL. vel amplius manſos colligitur. Nonnullas etiã Epiſcopij villas, deſcriptis earũ colonijs, ſeruitijſque, ritè diſpoſuit. *Gernicourt.*

Res etiam quibus Epiſcopiũ auxit quaſdam dato pretio comparauit, vt villam nomine Cartobram, in pago Tardonenſi, à Gomnoaldo, pro qua dediſſe traditur auri ſolidos quingentos: & in villa, cui nomen Turba, manſos duos, à diuerſis per-

ſonis, Item porttionem de villa, quæ dicitur Campaniaca, ſuper fluuium Vidulam, ab * Holomo, pro qua dediſſe reperitur in auro ſolidos CXL. Item à quadam conſobrina ſua, nomine Gilſinda, portionem de villa Bracaneio ſuper fluuium Rotumnam, cum mancipijs, ædificijs, & omnibus ad ipſam poſſeſſionem pertinentibus. Item ab eadem Gilſinda partem quandam de villa Bobiliniaca ſupra fluuium Suippiam, cum domibus, mancipijs, pratis, campis, & cæteris ad eandem poſſeſſionem pertinentibus: pro quibus rebus in auro ſolidos centum inuenitur dediſſe. Quaſdam quoque res trãs Ligerim nõ modico auri dato pondere reperitur emiſſe. Quædam quoque cum aliquibus perſonis inuenitur commutaſſe, pro partium ſcilicet opportunitate. A Dagoberto denique rege præceptum immunittatis ſuæ obtinuit eccleſiæ, ſuggerens eidem regi, qualiter ipſa eccleſia ſub præcedentibus Francorum regibus, à tempore domni Remigij & Clodouei regis, quem ipſe baptizauit, ab omni functionum publicarum iugo liberrima ſemper extiterit. Qui præfatus rex hoc beneficium confirmare vel innouare diſponens, cum conſilio procerum ſuorum ſtatuit, ad prædeceſſorum formam regum,

ms. Hoſouio.

Briquenay

Boul ſur Suippe.

Dagobert. V.

regum, præcipiens vt omnes ipſius ſanctæ Dei eccleſiæ res, tam in Campania, & infra vrbem, vel ſuburbanis, quàm in Auſtraſia, ſeu Neuſtria, vel Burgundia, ſeu partibus Maſſiliæ, in Rodonico etiam, Gaualitano, Aruernico, Turonico, Pictauico, Lemouicino, vel vbicumque infra regna eius ipſa Remenſis Eccleſia, vel baſilica beatiſſimi Remigij villas aut homines habere videbatur, ſub integra immunitate omni tempore poſſent manere. Sic quoque vt nullus iudex publicus in ipſas terras auderet ingredi, vt manſiones intrando faceret, aut quælibet iudicia, vel xenia ibidem exigere vllatenus præſumeret: ſed quodcunque à prædeceſſoribus ſuis regibus eccleſiæ Remenſi vel baſilicæ ſancti Remigij fuerat conceſſum, cunctis diebus eadem Eccleſia valeret habere conſeruatum. Sed & à filio ipſius ſuper huiuſce auctoritatis corroboratione, & à cæteris ſui tẽporis regibus, immunitatis, ac teloneorum remiſſionis præcepta eccleſiæ ſuæ ſtuduit obtinere. Item Theoderici regis ſpecialiter pro villa Calmiciaco, quam Grimoaldus vir illuſtris Eccleſiæ Remenſi contulerat. Quarum adhuc regalium monimenta præceptionum in archiuo ſanctæ huius Remenſis conſeruantur

tur eccleſiæ.

Pipinus Herſtallus, qui & Groſſus.

Hic venerabilis Præſul Pippinum Maiorem domus regiæ traditur amiciſſimum habuiſſe: cui eulogias pro benedictione crebrò ſolebat mittere. Ad quem collocuturus, dum veniſſet aliquando, cœpit idem Princeps requirere, quid huic ſancto patri gratum potuiſſet offerre. Morabatur autem tunc apud Gerniacam cortem, quam villam eidem oblatam, vbi gratam haberi beato Pontifici comperit, offert ei, vt quantum vellet in gyro acciperet, vel quantum circumiret, dum ille meridie quieſceret. Beatus itaque Rigobertus, exemplum beatiſſimi Remigij ſecutus, per fines qui maniſeſtiſſimè parent, pergens, paſſim itineris ſui limitem poni præcepit, vt litem diſcerneret aruis. Cui regreſſo ſurgens Pippinus à ſomno, largitus eſt omnem quē circuitu ſuo concluſerat locum. Ad indicium verò memorabile ſuper hoc itineris ſui vernantior omni tempore, quàm in cæteris circa locis, viſitur herba virere. Eſt & aliud non contemnendæ rei miraculum, quod procul dubio meritis ipſius conſtat eiſdem rebus à Domino prærogatum. Siquidem poſtquam eius ceſſere dominio, fertur eas nunquam læſiſſe tempeſtas, nec cecidiſſe ſuper illas grando: & cum in locis

cis contiguis videatur cadere, fines eorum non præſumit attingere.

Denique res iſtas, vel cetera quæ viſus eſt obtinuiſſe, nullo mundanæ cupiditatis impetrauit obtentu: ſed Eccleſiæ ſuæ in cunctis conſulens vtilitatibus, illam conſtituit heredem. Plures etiam rerum ſuarum participes fecit Eccleſias, vt varijs chartarum docemur inſtrumentis. Sub ipſius Epiſcopatu dedit Ado quidam Abbas ad eccleſiam ſanctæ Mariæ Remenſis res ſuas ſitas in pago Laudunenſi, in vico, qui dicitur * Rauſidus, cum adiacētijs earum, domibus ſcilicet, colonis, campis, vineis, pratis, ſiluis, piſcinis, aquis, aquarúmve decurſibus, & omnibus appendicijs. Item ad matriculam ſancti Remigij res quaſdam in pago Tardonenſi in villa Corneciaco conſtitutas. Diuerſæ quoque perſonæ in locis diuerſis res ſuas pro animarum remedio Eccleſiæ Remenſi ſub hoc patre beatiſſimo tradiderunt, vt * Beroaldus & Sairebertus in monte Betelini, & Taxonarijs domos, arua, mancipia, vineas, ac ſiluas: Gairefredus & Auſtreberta in pago Laudunenſi, in villa Warocio, manſos cum terris adiacentibus, vineis, ac mancipijs. Abbo res ſuas ſitas in pago Portenſi, villa Auguſta.

c. ſ. Raoſidus.

ms. Heroaldus.

Lau-

Landemarus in Camarciaco, in pago Remenſi, manſos cum ædificijs, mancipijs, ruribus, vineis, ſiluis, pratis, & cæteris adiacentijs. Rodemarus res ſuas ſitas in vico Caſtricenſi. Item Auſtrebertus ſuas in eadem villa. Quarum adhuc exemplaria traditionum apud nos condita reſeruantur.

De expulſione ipſius ab vrbe Remenſi.

CAP. XII.

an. 717. Sigeb. 718. Chilperic. ij. Carolus Martellus.

ORTA denique ſimultate inter regem Chilpericum & Karolum præfati Pippini filium, Maioremque domus Ragemfridum, Karolus iſte prope vrbem tranſiens Remorum, clamaſſe fertur ad beatum Rigobertum ſupra portam ciuitatis ſitum, vt ei iuberet eandem portam aperiri, quatinus ad eccleſiam ſanctæ Dei genitricis oratum poſſet abire. Cui crebris in idipſum vocibus inſtanti reſpondiſſe vir Domini perhibetur, quòd non illi eam priùs aperiret, donec ſciret quem finem lis cœpta perciperet: ne fortè vrbem ſibi commiſſam ipſi diripiendam proderet, qui aliarum res nonnullas vrbium iam diripuiſſet. Ad hæc

Karolus

Karolus comminatus aſſeritur furibundè, quòd ſi reuerteretur victor in pace, nõ vltrà idem vir Dei tutus maneret in eadem ciuitate. Supra portam ſiquidem, quæ dicitur Baſilicaris, vel quòd baſilicis in gyro ſui diſpoſitis abundauerit, vel quòd euntibus ad baſilicas in vico ſancti Remigij ſitas peruia fuerit, hic benedictus Domini conſueuiſſe traditur cõmorari: quòd apertis cœnaculi ſui feneſtris, loca ſanctorũ B. Remigij cæterorumque orandi gratia ſolitus fuerat contemplari. *Porta baſilicaris.*

Oratorium quoque ſuper eandem portam conſtruxerat in honore S. Michaëlis Archangeli, de quo in contiguam ſancti Petri Eccleſiam deſcendere morem fecerat orationis amore. Quod oratorium non pauco tempore perſeuerauit ibidem, donec Ludowicus Imperator idem Sancti Petri monaſterium Alpaidi filiæ ſuæ dedit. Cuius mulieris vir, nomine Bego, præfatum dirui iuſſit oratorium: quia ſcilicet quadam die caput in ſuperliminari eiuſdẽ oſtioli grauiter eliſerit, eò quòd ſtatura procerus fuerit, & erecto collo ambulauerit, nec ad introeundum ſeipſum humiliauerit: prætendens quòd feneſtram obnuberet eccleſiæ præ ſui celſitudine. Quod tamen oratoriũ vt cœpit euerti, mox ille corripi-

ripitur à dæmone, vt erat in pago Laudunenſi, procul ab vrbe Remenſi. Porrò per huius portæ viam puluis & venti mixtim ferebantur, vnde & tenebræ vrbi videbantur illatæ: nec per eandem viam facilè valebat quiſquam incedere. Hoc autem oratorium modò reparatum, & in præmemorato beati Michaëlis veneratur honore reſtitutum.

Præfatus itaque Karolus vt principatũ bello adeptus eſt, hunc virum Domini Rigobertum patronum ſuum, qui (vt traditur) eum de lauacro ſancto ſuſceperat, Epiſcopatu deturbauit, & cuidam Miloni
r.j. qui. ſola tonſura clerico, * quòd ſecum proceſſerat ad bellum, dedit hoc Epiſcopium. Hic Karolus ex ancillæ ſtupro natus, vt in annalibus regum de eo legitur, cæteris qui ante ſe fuerant audacior regibus, non ſolùm iſtum, ſed etiam alios Epiſcopatus regni Francorum laïcis hominibus & Comitibus dedit: ita vt Epiſcopis nihil poteſtatis in rebus Eccleſiarum permitteret. Verùm quod contra hunc virum ſanctum, & alias Eccleſias Chriſti perpetrauit malum, iuſto iudicio Dominus refudit in caput eius. De quo Patrum ſcripta relatione traditur, quòd ſanctus Eucherius, cuius in monaſterio ſancti Trudonis humatum eſt corpus,

corpus, Aurelianenſium quondam Epiſcopus, dum in oratione poſitus, mente cæleſtibus intenderet, ad alteram vitam raptus, inter cetera quæ Domino ſibi reuelante conſpexit, hunc Karolum in inferno inferiori torqueri vidit. Cui de hoc ſciſcitanti reſponſum eſt ab Angelo ductore ſuo, quòd ſanctorum iudicio, qui in futuro examine cum Domino iudicabunt, quorum res abſtulit, ſempiternis ſit pœnis deputatus. Qui beatus Eucherius ad ſæculum reuerſus, ſancto Bonifacio, qui tunc Gallijs, ad reſtituenda iura Canonica, fuerat ab Apoſtolica ſede prælatus, & Fulrado Abbati monaſterij S. Dionyſij, & ſummo Capellano regis Pippini, hæc indicare ſtuduit, *Pipinus rex filius Car. Martelli.* dans in aſſertione, vt ad ſepulchrum eius accedentes, ſi corpus ipſius inibi non repe-rirent, quæ de illo referebat, vera eſſe ſcirent. Quibus ad locum, vbi corpus eiuſdem Karoli ſepultum fuerat, venientibus, & ſepulchrum ipſius aperientibus, ſubitò viſus eſt ſerpens egreſſus: & totum illud ſepulchrum vacuum reperitur interiùs, ſicque denigratum, ac ſi fuiſſet flammis exuſtum. De præfato denique Milone Zacharias Papa Romanus, prænotato ſancto Bonifacio, inter cætera, quæ ad eum mandata direxit, ita ſcribit: *De Milone autem, &* *Zacharias epiſt. 12.*
eiuſ-

eiuſmodi ſimilibus, qui Eccleſijs Dei plurimum nocent, vt à tali nefario opere recedant, iuxta Apoſtoli vocem oppurtunè, inopportunè prædica. Si acquieuerint admonitionibus tuis, ſaluabunt animas ſuas: ſin verò, ipſi peribunt obuoluti in peccatis ſuis, tu autem, qui rectè prædicas, non perdes mercedem tuam.

2. Tim. 4.

Cæterùm ſanctus Domini Rigobertus, dominicis obtemperando præceptis, quibus iubetur ſub perſecutione de ciuitate in ciuitatem fugere, ſeceſſit in Vaſconiam. Ibi exulando, dum multorum ſancto feruore memorias Sanctorum luſtraret, quandam ingreſſus baſilicã, donec inſiſtit orationibus, campanæ pulſantur ex more, ibidemque duo pulſata ſigna ſonitum nullum reperiuntur dediſſe. Tunc ſacerdos & alij circunſtantes ſollicitè perſcrutantnr, quis ſit, & vnde aduenerit. Ille ſe profitetur clericum, & de Francia profectum. Adijcientes illi, ſuper nouæ rei ſciſcitantur euentũ: cur ſcilicet impulſa eorum conſuetè non reſonent ſigna. At ille duo pandit ſibi de quadam Eccleſia ſua furtim ablata, arbitrarique ſe, ne fortè ſint ea. Quibus ſibi oſtenſis, vt aſſerit ſua fuiſſe, experimenti gratia rogatur pulſare illa. Ad cuius impulſum his altiſonè reboantibus, vera dixiſſe com-

Matth. 10

comprobatur. Ita cunctis ſuper huiuſcemodi facto ſtupentibus, ſuæ ſibi nolæ redduntur: & ipſe tam admiratione, quàm veneratione dignus habetur: quæ poſtmodum in Franciam relatæ, & Eccleſiæ Gerniacæ cortis ſunt reſtitutæ.

Fertur hunc virum Dei præfatus Milo (cui Epiſcopium Remenſe datum fuerat à Karolo) functus legatione apud Vaſcones in hac regione reperiſſe, eiq; vt in Frāciam reuerteretur ſuaſiſſe, ſuumque ſibi redhibendūm Epiſcopium ſpopondiſſe. Qui regreſſus petitur à Milone, vt res quas Eccleſiæ iam delegauerat, in ius proprium ſibi traderet. Quod eo nullatenus aſſentiētē, & Milone ſe de pollicitatione mutante, altare tantùm vir Dei ſibi rogat concedi ſanctæ Dei genitricis Mariæ, vt ſcilicet in eo miſſas ſibi liceat celebrare. Quo demum obtēto, habitauit in Gerniaca corte tempore non pauco, vitam in humilitate, parcitate, vigilijs, orationibus, & eleemoſynis, cæterorumq; bonorum operum exhibitionibus agens. Moriſque fuit ei, ciuitatem Remorum frequenter inuiſere, & in ara beatæ Mariæ miſſas, vt optauerat, celebrare. Tum per Eccleſiam ſancti Mauricij ad ſanctum Remigium orandi gratia pergere. Inde ſancti Theoderici mo-

naſterium viſitare, ac per Eccleſiam ſancti Cyrici de Culmiſciaco ad ſanctum Petrū in Gerniacam cortem redire.

De miraculis in vita ipſius oſtenſis.

CAP. XIII.

CONTIGIT itaque quondam, dum ad ſanctum Cyricum oratum veniſſet in Culmiſciacum, locutum eum cum Oeconomo Remenſis Ecleſiæ qui aderat: rogatuſque ad prandium, recuſauit, vtpote miſſas acturus ad ſanctum Petrum. Interea mulier quædam anſerem attulit Vicedomino, quem ille offerens Epiſcopo, petit vt iubeat recipi, ſecumque deferri. Quem puer viri Dei ſuſcipiens ferebat, cùm ſubitò de manibus eius euadēs auolauit, ſpemque reſumēdi puero abſtulit. At pater ſanctus puerum vehementer anxiatum conſpiciens, blandè, ceu vir mitiſſimus, conſolatur, docens de temporalium amiſſione rerum nequaquam flendum vel contriſtandum: quinimmo ſemper in Domino, qui
Iac. 1. dat omnibus affluenter, ſperandum. Et ecce poſt aliquod ſpacium, auis vltro reuolans, ad terram coram ſancto Præſule deſcendit, eumque quaſi prædux præiens, nuſquam à tramite deuiat, donec ad Gernia-

Gerniacam cortem quò ibant, peruenit. Quam vir Domini non paſſus occidi, præuiam habebat itineris. Fertur enim ante ſe curſitare ſolita, dum ciuitatem adibat, aut redibat. Huius beati Præſulis Adrianus, ſedis Apoſtolicæ Pontifex, meminit in epiſtola ſua Tilpino, pòſt Epiſcopo Remenſi directa, in qua & querimoniam facit ſuper eo, ſcribens in hunc modum: *Tua fraternitas nobis retulit, quia faciente diſcordia inter Francos, Archiepiſcopus Remenſis, nomine Rigobertus, à ſede contra canones deiectus & expulſus fuit, ſine vllo crimine, & ſine vllo Epiſcoporum iudicio, & ſine vllo Apoſtolicæ ſedis conſenſu, vel interrogatione: ſed ſolummodo quòd antea non cõſenſit in* parte illius, qui poſtea partem illam de illo regno in ſua poteſtate accepit, in qua parte Remenſis ciuitas eſt: † & donatus, atque magis vſurpatus contra Deum & eius auctoritatem fuit ille Epiſcopatus, ſimul cum alio Epiſcopatu, & alijs Eccleſijs, à ſæcularibus poteſtatibus Miloni cuidam, ſola tonſura clerico, nihil ſapienti de ordine Eccleſiaſtico, & alij Epiſcopatus de ipſa Remenſi diœceſi diuerſo modo eſſent diuiſi, & aliqui ex magna parte ſine Epiſcopis conſiſtentes, & ad alios metropolitanos Epiſcopi & clerici ordinationes aliquando accipientes erant, & refugia inde-*

Adrian. 1. ep.

* or. partem.

† Id eſt in regno Auſtraſia.

indebita habebant, & à ſuis Epiſcopis iudicari & diſtringi non ſuſtinebant: & clerici, & ſacerdotes, & monachi, & ſanctimoniales ſine lege Eccleſiaſtica pro voluntate & licentia viuebant. &c.

De obitu & ſepultura ipſius.

CAP. XIIII.

HIc denique beatus Præſul Rigobertus actibus egregiis, magniſque virtutibus pollens, annos plures in hac exegit conuerſatione, conſummataque viriliter præſentis vitæ militia, deceſſit pridie Nonas Ianuarij. Humatus eſt autẽ venerabiliter à ſacerdotibus in præfata villa, in qua morari ſolebat, in Eccleſia ſancti Petri, ad Auſtralem plagam altaris. Qui multis hîc poſt ſanctam depoſitionem ſuam refulgens miraculis, quanti ſit apud Deum meriti, patenter innotuit: quæ tamen mira ob incuriam, vel ſcriptorũ raritatem, nõ fuere deſcripta.

Tres ſiquidem claudi ab incolis eiuſdem loci memorantur inibi fuiſſe curati. Cuius redhibitæ ſanitatis indicia, bacilli videlicet ac ſcabella, in eadẽ Eccleſia diu ſunt reſeruata, donec exinde beata eius ſunt pignera tranſlata. Quædam quoque mulier

mulier cæca, nomine * Anſildis, ipſius loci habitatrix, ibi priſtinum meritis huius patrocinantibus lumen recepit oculorum. Puer quidam, ſcholaribus apud loci presbyterum ſtudijs deditus, laſciuè quondam ludendo ſupra tumulum eius ſubſilire cœpit, non dans honorẽ Deo, neque ſancto ipſius ibidem ſepulto. Sed vt ſepulti meritum panderetur, & huiuſmodi præſumptio cohiberetur, continuò pes illius indoluit: moxque claudus effectus, officium pedis vnius amiſit. Quo comperto, presbyter cancellos inibi circa tumbã, ne quis ignarus ſimile quid pateretur, fieri procurauit. In eadem baſilica voces tantæ dulcedinis poſt eius ſepulturam ſæpius auditæ narrantur, vt non niſi Angelicæ comprobentur. Lux quoque tãtæ claritatis medijs inibi noctibus emicuit, vt ſolis fulgorẽ viciſſe videretur, quæ magno etiam quondã iubare, ſacerdotis contiguam penetrauit ædiculam. Quo viſo tantus timor inuaſit presbyterum, vt abinde maiorem huic loco reuerentiam exhibuit, quàm antea ſolitus fuerit. Ad hoc viri Dei ſepulchrum diuerſis ab ægritudinibus multi curantur infirmi. Frigoritici quidam cum fide venientes, candelam in votis offerunt, & abraſum ſepulchri puluerem ſumunt,

* Auſildis.

quem aquæ mixtum bibunt, & ſanitatem huius ſancti meritis adipiſcuntur. Dentiū verò doloribus cruciati hunc debita cum veneratione tumulum deoſculantur, & ita curari merentur.

De tranſlatione corporis eiuſdem.

CAP. XV.

ITAQVE dum in hoc loco hic inclytus Domini Confeſſor pluribus clarificatus ſignis reniteret, domnus Præſul Remēſis Hincmarus hinc eum tranſtulit, & ad cœnobium ſancti Theoderici detulit, ac ſecus ipſius beati viri tumbam poſuit. Vbi dum aliquod annis veneratur, plura per eū Dominus mira patrare dignatus eſt. Multi ſiquidem febribus vexati, vel dolore dentium fatigati, eius hîc quoque cum fide petentes auxilium, diuinū gauiſi ſunt adepti remedium. Ex quibus mulier quædam, nomine Audinga, de quadam proxima monaſterio villa, nomine Colmelecta, febribus attrita, hæc apud ſe ſuper recuperanda ſibi ſanitate feciſſe traditur experimenta. Tres enim candelas vnius fecit quantitatis, quarum vnam nomine ſancti Theoderici, alteram ſancti Theodulfi, tertiam ſancti Rigoberti conſtituit: quas ſimul

mul accendens, quæ ſuperaret ardendo, probare diſpoſuit. Quo facto, dum ſuperdurat flagrando quæ beati fuerat nomine Rigoberti, mulier id reputans Deo placitum, eidem Sancto fieri votum ſuum inſtituit. Continuò aliam inſtaurans candelam, huius almi viri duntaxat venerationi dicatam, venienſque ad locum deſignatum, munuſculum obtulit: & ante quæſita ſancti Dei pignera poſt orationem dormiuit, euigilanſque deſideratam ſe ſoſpitatem recepiſſe probauit.

Poſt annos nouem huius beati Præſulis oſſa Remorum perferuntur in vrbem, & in baſilica ſancti Dionifij honore dicata locantur, vbi Canonicorum ſepultura Remenſium tunc habebatur. Erat tunc quædam mulier cæca, in villa, quã vocant Alamannorum cortem, quæ dormiens audiuit in ſomnis vocem dicentem ſibi: Quid hic facis? cur iaces? Craſtina die Pontifex Hincmarus & Canonici Remenſes ſanctum tranferent Rigobertum: Vade ad illum, & ille te adiuuabit. At illa diluculo conſurgens accelerauit, candelam ſecum deferens, aduenire. Quæ mox ad loculum beati pigneris acceſſit, lumen olim amiſſum recipere meruit. Surdus etiã quidam tranſlationis huius æquè die veniens,

2. tranſlatio.

Aumencourt.

vt locellum ſacri corporis baiulum tetigit, auditum ſtatim recepit, qui tali quoque modo ſe retulit accerſitum. Noctu ſiquidẽ in diuerſorio quieſcentem perſona quædam incognita * leuiter hunc in latere percuſſit & excitauit, excitatumque vocauit. Senſit ille tangentem, ſed non audiuit, vtpote ſurdus, vocantem. Audierunt tamen qui ſecum aderant in domo vocem ad ſanctum Rigobertum ire quantocius eum admonẽtem, licet viderint neminem. Qui confeſtim abijt, & ſalutem diu deſideratam inuenit.

i. leniter.

3. tranſlatio.

Huius beati Patris membra veneranda, quoniam Eccleſia prænotata neceſſitate muri ciuitatis, ob infeſtationem paganorum conſtruendi, euertebatur, Fulco Præſul vrbi poſtmodum intulit, & in medio Eccleſiæ beatæ Dei genitricis Mariæ, poſt altare ſanctæ crucis collocauit: vbi plures etiam cum fide accedentes optatam reperere medelam. His ferè diebus monachus quidam cœnobij beatiſſimi Remigij, nomine Sigloardus, validiſſima febre correptus, impos quoque mentis effici videbatur. Qui dum quadam nocte cubitum perrexiſſet, incœnatus tamen, & quieſcere nullatenus ſineretur, arctatus vndiq; beatũ Rigobertũ auxiliũ ſibi ferre clamans, inuocat,

eat, &c. optatam protinus ſanitatem recuperat.

Poſt aliquantum temporis deferuntur huius ſancti viri pignera in pagum Veromandenſem ad villam Nemincum, quàm Odalricus comes Eccleſiæ Remenſi tunc temporis contulerat, & Fulco Præſul Canonicorum victui deputarat, vbi quidam commanebat in proximo presbyter, nomine Signinus, qui magno cruciabatur dētiū dolore. Hic audiens hæc pretioſa illuc delata membra, quoniam victus ægritudine impediebatur adire, candelam illò ſtuduit trāſmittere. Ac licet abſens corpore, precibus tamen & lacrymis ſanctum Domini Rigobertum non diſtulit exorare, quatinus per ipſius interuentum medelam mereretur accipere. Qui mox vt munuſculum eius ad ſancti loculum peruenit, medicum cæleſtem ſibi adeſſe, recepta ſanitate, ſentire promeruit. Et confeſtim ad locum ſacri medicatoris profectus eſt, totumque ſe in lacrymis ante ipſius effundens memoriam, gratias retulit, & quanta ſibi per huius inuocationem patris fecerit Dominus, indicauit. Nec longùm poſt hæc vrbi Remorum ſacra membra reuocantur, & Eccceſia ſancti Dionyſij extra murum ciuitatis Canonicorum Remenſium ſtudio *4. tranſlat.*

dio ſumptibuſque reſtructa, ibidem cum beati Theodulfi pigneribus honorificè venerantur illata.

De Abel eius ſucceſſore.

CAP. XVI.

BEATVM Rigobertum ſecutus Abel in Epiſcopatus ordine reperitur, quãuis eum quidam Corepiſcopum tantùm fuiſſe tradant. Pontificem tamen illum extitiſſe diuerſis inuenimus aſſertionibus, & maximè in epiſtolis Zachariæ Papæ ad ſanctum Bonifacium directis: in quarum vna commemorat, indicaſſe prædictũ beatum Bonifacium ſuis literis inter cetera, quòd tres Epiſcopos per ſingulas Metropolitanas vrbes ordinaſſet, id eſt Grimonem in ciuitate quæ dicitur Rodomus: ſecundum verò Abel, in ciuitate quæ dicitur Remorum: tertium denique Hartbertum in ciuitate quæ dicitur Senonis: *Qui & apud nos* (inquiens) *fuit, & tua nobis pariter, & Karlomanni atque Pippini detulit ſcripta, per quæ ſuggeſſiſti, vt tria pallia iiſdem tribus prænominatis Metropolitanis dirigere deberemus, quod & largiti ſumus pro adunatione & reformatione Eccleſiarum Dei.* Item in alia ipſius ad eumdem epiſtola: *De*

Zachar. epiſt. 85. to. 3. Concil.

Zachar. ep. 9. al. 4.

De Epiſcopis verò Metropolitanis, id eſt Grimone, quem nos iam compertum habemus, Abel, ſiue Hartberto, quos per vnamquamq; Metropolim per prouincias conſtituiſti, hos per tuum teſtimonium confirmamus, & pallia dirigimus ad eorum firmam ſtabilitatem, & Eccleſiæ Dei augmentum, vt ita meliori proficiat ſtatu. Qualiter enim mos pallij* j. etiam. *ſit, vel quo modo fidem ſuam exponere debeāt hic qui pallij vti licentia conceduntur, eis direximus, informantes eos, vt ſciant* quod ſit* m. j. quid. *pallij vſus, & ſubiectis viam prædicare ſalutis, vt Eccleſiaſtica diſciplina in Eccleſijs eorum inmutilatè ſeruetur, & maneat inconcuſſa: & ſacerdotium, quod in eis fuerit, non pollutum, vt antea fuit, ſed mundum, & acceptum Deo eſſe poſſit, quantum humana* conditione valet: ita vt nullus reperiri poſſit ſacris deuiare canonibus, & ſacrificium mundum eorum ab eis immoletur. ita vt Deus in eorum placetur muneribus, & populus Dei purificatis mentibus ex omni ſqualore ſincerum exhibere valeant Chriſtianæ religionis officium.* Sed & quædam chartæ ipſius Epiſcopi reperiuntur nomine titulatæ. *or. ms. conditio.*

De quo etiam præfatus Adrianus Papa in præmemorata epiſtola ad Tilpinū Archiepiſcopum, poſt illa quæ ſuperius præmiſſa ſunt, ita ſubinfert: *Sācta memoria Bonifacius Archie-* *Adrian. 1. vbi ſuprà c. 13.*

Archiepiſcopus & Legatus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & præfatus amabiliſsimus Fulradus Franciæ Archipresbyter, tempore anteceſſorũ
Stephan.ij. *noſtrorum Zachariæ & Stephani ſucceſſoris illius, multum laborauerunt, vt bonæ memoriæ prædeceſſor noſter domnus Zacharias pallium Archiepiſcopo Remenſi, Abel nomine, per deprecationem ſupra ſcripti Bonifacij trãſ-*
s. j. qui. *mitteret,* quòd ab illo conſtitutus fuit, ſed ibi permanere permiſſus non fuit, ſed magis contra Deum eiectus eſt & Remenſis Eccleſia per multa tempora, & per multos annos ſine Epiſcopo fuit, & res Eccleſiæ de illo Epiſcopatu ablatæ ſunt, & per laïcos diuiſæ ſunt, ſicut & de alijs Epiſcopatibus, maximè autem de Remenſi Metropolitana ciuitate.*

De Tilpino Epiſcopo.

CAP. XVII.

PRAEMISSOS in Epiſcopatu ſequitur Tilpinus, ex Monaſterio ſancti Dionyſij aſſumptus, cui magnus Karolus ab Adriano Papa impetraſſe pallium reperitur, ſicut eiuſdem Papæ ad ipſum directa pandit epiſtola, quæ ita incipit:

ADRIA-

ADRIANVS EPISCOPVS SERVVS SERVORVM DEI RE-VERENTISSIMO ET SANCTISSIMO confratri noſtro Tilpino Eccleſiæ Remenſis Archiepiſcopo. *Non exſtat inter eius epiſt.*

QVIA adpetitionem ſpiritalis filij noſtri & glorioſi Regis Francorum Karoli prabente tibi bonum teſtimonium de ſanctitate & doctrina Fulrado amabiliſſimo Abbate, Frãciæ Archipresbytero, pallium ſecundũ conſuetudinem tibi tranſmiſiſſe nos, cum priuilegio vt Metropolis Eccleſia Remenſis in ſuo ſtatu maneret, * *& bene memoramus.* & poſt aliquãta, quæ de ſancto Rigoberto, & Abel ſuperiùs iam præmiſſa ſunt, cùm de rebus Eccleſiæ Remẽſis ablatis loqueretur: *Et tua, inquit, fraternitas iam ex magna parte ipſas res apud glorioſum filium noſtrum Karolũ, & antè ad Carlomannum fratrem eius impetratas habes, & ordinem ex aliqua parte, & in Epiſcopis, & in alijs, ſecundum Canonicam & ſanctæ ſedis Romanæ auctoritatem directum habes: propterea petiſti à nobis, tibi & Eccleſiæ tuæ fieri priuilegium ex auctoritate B. Petri principis Apoſtolorũ, & S. ſedis Romanæ, ac noſtra, vt quod perfectum habes* *ms. l. omit. &.*

in

in antè valeat permanere, & quod adhuc perfectum non habes, per noſtram auctoritatem poſſis, auxiliante Deo, & B. Petro Apoſtolo ad perfectionem perducere. Pro quo & nos ardenti animo, & diuino iuuamine Apoſtolica fulti auctoritate, non ſolùm vetera, ſecundum ſacros Canones, & Apoſtolica huius ſanctæ ſedis decreta ſtatuimus, ſed & noua tibi pro tuo bono ſtudio concedimus, atque auctoritate B. Petri Principis Apoſtolorum, cui data eſt
Mat. 16. Io. 21. *à Deo & Saluatore noſtro Ieſu Chriſto ligandi, ſoluendiq́ue poteſtas peccata hominum in cælo & in terra, confirmamus atque ſolidamus, Remenſem Eccleſiam ſicut & antiquitus fuit, Metropolim permanſurã, & primã ſuæ Diœceſeos ſedem eſſe, & te qui in eadem ſede, cooperante Deo, ordinatus es, primatem ipſius Diœceſis eſſe, cum omnibus ciuitatibus quæ ab antiquo tempore Remenſi Metropoli Eccleſiæ ſubiectæ fuerunt, atque etiam perpetuis tẽporibus tibi & ſucceſſoribus tuis ſit confirmatum. Et hoc interdicentes, vt nullus audeat iuxta ſanctorum Canonum traditionem, ex alio Epiſcopatu ibidem tranſlatare, aut conſtituere Epiſcopum poſt tuam de hoc ſæculo euocationem. Neque aliquis tuas parochias, aut Eccleſias, vel ciuitates ſubtrahere, neque Diœceſim Remenſem vllo vnquam tempore diuidere, ſed integra maneat, ſicut antiquitus fuit,*

*fuit, & ſacri Canones & prædeceſſorum noſtrorum firmauit, & noſtra firmat auctoritas. Et te, aut futuris temporibus Remenſem Epiſcopum, & primatem illius Diœceſis, non præſumat, neque valeat vnquam aliquis de Epiſcopatu deijcere ſine canonico iudicio, & neque in * illo iudicio ſine conſenſu Romani Pontifi-* ms. j. vllo.
cis, ſi ad hanc ſanctam ſedem Romanam, quæ caput eſſe dignoſcitur orbis terræ, appellauerit in ipſo iudicio. Sed in ſola ſubiectione Romani Pontificis permanens, Diœceſim & parochiam Remenſem, adiuuante Domino, & noſtra atque B. Petri fultus ex iſta ſancta ſede auctoritate, ſecundum ſanctos Canones, & huius ſanctæ ſedis præceptiones, tibi ſubiectos ita certes & ſtudeas gubernare, vt illam deſiderabilem vocem Domini noſtri Ieſu Chriſti valeas cum electis eius audire: Euge ſerue bone & fi- Mat. 25.
delis, quia in pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam, intra in gaudium Domini tui. Et quod ad noſtram notitiam perduxiſti, quia ad alios Epiſcopos de ipſa Diœceſi Remẽſi quidam accipiebant ordinationes, & habebant indebita refugia, & hoc per omnia prohibemus, ſed ſicut ſacra docet auctoritas, & in Synodis comprouincialibus conuocandis & faciendis, & in ordinationibus, ac diiudicationibus, Remenſis Eccleſia, & Archiepiſcopus, qui in ea conſtitutus fuerit, talem habeat auctorita-

rita-

ritatem, ſicut ſacri Canones, & huius ſanctæ Eccleſiæ conſtitutiones docent. Et nullus per vllum vnquã tempus tibi, vel Remenſi Eccleſiæ, de rebus ad illam debitè pertinentibus diuiſionem vel violentiam, ſicut antea factum fuit, facere præſumat. Nam ſi (quod nõ credimus) quis ille fuerit, qui contra hanc noſtram præceptionem temerario auſu venire tentauerit, niſi ſe citò, & maximè poſt commonitionem correxerit, ſciat ſe æterno Dei iudicio anathematis vinculo eſſe innodatum: ſi quis verò Apoſtolica ſeruauerit præcepta, & normã rectæ & orthodoxæ fidei fuerit aſſecutus, benedictionis gratiam conſequatur. Hæc à nobis diffinita per huius noſtræ confirmationis paginam in tua Eccleſia perpetuis temporibus pro ſui confirmatione conſeruanda eſſe mandamus. Iniungimus etiam fraternitati tuæ, vt quia de ordinatione Epiſcopi nomine Lul, ſanctæ Moguntinæ Eccleſiæ ad nos quædã peruenerunt, aſſumptus tecum Viomago & Poſſeſſore Epiſcopis, & miſſis glorioſi ac ſpiritalis filij noſtri Karoli Francorum Regis, diligenter inquiras omnia de illius ordinatione, & fidem ac doctrinam illius atq; conuerſationẽ & mores ac vitã inueſtiges: vt ſi aptus fuerit & dignus ad Epiſcopalẽ cathedrã gubernãdam, expoſitam & conſcriptam, & manu ſua propria ſubſcriptã catholicam & orthodoxam fidẽ per

miſſos

miſſos ſuos cum litteris ac teſtimonio tuo, ſeu aliorum Epiſcoporum, quos tecum eſſe mandauimus, ad nos dirigat, vt pallium illi ſecundum conſuetudinē tranſmittamus, & ordinationē illius firmam iudicemus, & in eadē ſancta Eccleſia Moguntina Archiepiſcopum conſtitutum eſſe faciamus. Bene vale.

Qui Præſul res Eccleſiæ diuerſa per loca direptas, tam per ſe apud regiā maieſtatem, quàm per actores Eccleſiæ, diuerſos apud iudices legibus obtinuit, & Eccleſiaſtico iuri reſtituit: maximeque per quendam Achabbum, qui tam in Francia, quàm etiam trans Ligerim pro rebus Eccleſiæ reuocandis operosè laborauit, & tam prædia, quàm mancipia multa legibus euindicata Eccleſiæ reformauit. Poſſeſſionibus quoq; vel mancipijs à quibuſdam dato pretio coēptis, res auxiſſe Præſul iſte reperitur Eccleſiæ: nōnullarū quoq; iura villarū diſpoſitis ordinaſſe colonijs. Sed & ſacrarū codicibus ſcripturarū, quibus adhuc aliquibus quoq; vtimur, hāc inſtruxit Eccleſiam. In cœnobio denique ſancti Remigij monachos ordinaſſe, ac monaſtica vita eos traditur inſtituiſſe, cùm canonicos priùs idem cœnobiū à tempore Gibehardi Abbatis, qui eandem congregationem, ob amorem Dei & ſancti Remigij reperitur *Monaſt. S. Remigij.*

aggregaſſe, ad hoc vſque tempus habuiſſe feratur. Immunitatis denique præceptum à Karlomanno rege filio Pippini, primò mox regni eiuſdem anno, Eccleſiæ Remenſi obtinuit, ad exemplar immunitatum, quas ipſius prædeceſſores reges huic contulerant Eccleſiæ: quarum oſtendere quoque curauit ei monimenta: vt nullus ſcilicet iudex publicus in huius Eccleſiæ terras auderet ingredi ad manſiones parandum, vel quælibet iudicia facere, aut penitus xenia inibi requirere. Sed quæcunque anteceſſores eius eidem conceſſerant Eccleſiæ, perpetualiter habere valeret indulta. Poſtea quoque aliam eiuſdem regis de omnium teloneorum remiſſione impetrauit præceptionem. Item aliam de ponte Baiſonenſi. Item de chartis concrematis, quarum tunc temporis per negligentiam acciderat exuſtio, vt res & facultates Eccleſiæ, quas eo tempore poſſidebat, ita permanerent abſque diminutione cõfirmatæ ipſi Eccleſiæ per regiam eius auctoritatem. Item de militibus, qui in villa Iuuiniaco reſidentes erant ſuper terram ſanctæ Mariæ, & ſancti Remigij, conceſſa, remiſſaque ipſis omni quam debebant exactione militiæ. Item aliud de his qui in Cruciniaco, Curba villa, vel in omni pago Tar-

Tardonenſi infra terram Remenſis Eccleſiæ reſidebant. Dedit etiam idem Karlomanus rex ſub hoc Pontifice per chartarum inſtrumenta, pro loco ſepulturæ vel remedio animæ ſuæ, villam Nouilliacum in pago Vrtinſe ſitam, cum omnibus terminis vel aſpicientijs ſuis, omnique integritate, ad baſilicam vel monaſterium ſancti Remigij, vbi ſepulturam quoque habere dignoſcitur. Cuius germanus Karolus Imperator magnus huic Præſuli Tilpino pallium per Legatos & litteras ſuas obtinuit ab Adriano Papa, ſicut in eiuſdem Papæ litteris ad ipſum regem ſuper hac ipſius petitione directis, continetur. Immunitatis quoque præceptum ab hoc etiam rege, iuxta præcedentium exemplaria regum, Remenſi Eccleſiæ idem Præſul impetrauit. Item aliud præceptũ de militibus pagi Tardonenſis, iuxta ceſſionẽ germani ſui Karlomanni regis. Item de chartis concrematis. Itẽ de confirmatione traditionis præfati germani ſui regis, qua Nouilliacum & Bebriliacum villas idem rex ad baſilicam ſancti Remigij condonauit. Præterea multi ſub huius Præſulis Epiſcopatu res ſuas ad Eccleſiam Remenſem, tam ſanctæ Mariæ, quàm ſancto Remigio, contulerunt. Qui Præſul defunctus eſt anno ſui Epiſcopa-

tus XLVII. cuius corpus ad pedes ſancti Remigij tumulatum, huiuſmodi cernitur haberet tulum.

Hac requieſcit humo Tilpinus Præſul honoris,
Viuere cui Chriſtus vita & obire fuit.
Hunc Remi populo martyr Dionyſius almus
Paſtorem vigilem miſit, & eſſe patrem.
Quem paſcens quadragenis aſt amplius annis,
Veſte ſenectutis deſpoliatus abit.
Quartas cùm Nonas mẽſis Septẽber haberet,
Mortua quando fuit mors, ſibi vita manet.
Et quoniam locus atque gradus hos iunxerat,
Hincmar
Huic fecit tumulum, compoſuit titulum.

De Vulfario Epiſcopo.

CAP. XVIII.

TIlpinum ſequitur Vulfarius, qui ab Imperatore præfato magno Karolo Miſſus dominicus ad recta iudicia determinanda fuerat ante Epiſcopatum conſtitutus ſuper totam Campaniã: in his quoque pagis, Dolomenſe ſcilicet, Vongenſe, Caſtricenſe, Stadonenſe, Catalaunẽſe, *al. Ormẽſe.* * Otmenſe, Laudunẽſe, Vadenſe, Portiano, Tardunenſe, Sueſſionenſe, ſicut & alij quidã ſapientes & Deum timentes habebãtur Abbates per omnẽ Galliam & Germaniã à præfa-

præfato Imperatore delegati, quò diligenter inquirerent, qualiter Epiſcopi, Abbates, Comites, & Abbatiſſæ per ſingulos pagos agerent, qualem concordiam & amicitiam adinuicem tenerent, & vt bonos & idoneos Vicedomnos & Aduocatos haberent, & vndecunq; neceſſe fuiſſet, tam regias, quàm Eccleſiarũ Dei iuſtitias, viduarum quoque & orphanorum, ſed & ceterorum hominũ inquirerent & perficerent, & quodcunque emendandum eſſet, emendare ſtuderent, in quantũ melius potuiſſent, & quod emendare per ſe nequiuiſſent, in præſentiam Imperatoris adduci facerent, & de his omnibus eidem principi fideliter renunciare ſtuderent. Reſidens igitur præfatus vir illuſtris Vulfarius ad iniuncta ſibi definienda iudicia, cum quibuſdam Comitibus in mallis publicis, iam quoque vocatus Epiſcopus, adhuc etiam antequã ordinaretur, res quaſdam Remenſi Eccleſiæ, ſed & mancipia nonnulla, vel colonos reimpetraſſe, ac legibus per Eccleſiæ aduocatos euindicaſſe reperitur. Necnõ etiã poſtquã Præſul ordinatus eſt, plura inuenitur Eccleſiæ cõquiſiſſe, & res & colonos, tã apud regiã maieſtatẽ, quã apud Comites & iudices publicos, nec ſolũ per actores Eccleſiæ, ſed etiã aliquãdo per ſui præ-

ſentiam. Cui valde credidiſſe Karolus Imperator magnus ex eo probatur, quòd illuſtres Saxonum obſides xv. quos adduxit de Saxonia, ipſius fidei cuſtodiendos commiſit.

Hic Synodum inuenitur habuiſſe anno ab incarnatione Domini noſtri Ieſu Chriſti DCCC. XIIII. in Eccleſia Nouiomenſi, regnante Ludowico filio Karoli, congregatis ſecum coëpiſcopis ſuis Hildoardo, Ermenone, Ieſſe, Ragomberto, Grimboldo, Rothardo, Wendilmaro, Oſtroaldo, & Chorepiſcopis Waltario, Speruo, necnon & Abatibus Adalbardo, Nantario, Fulrado, Ericho, Hilderico, Remigio, Ebbone, Sigbaldo, cum cætero clero, Presbyteris & Diaconibus: conuocatis etiam Comitibus Gunthardo, Rotfrido, Giſleberto, Otnero. His omnibus reſidentibus, ſententia ventilata eſt inter Wendilmarum & Rothardum Epiſcopos de terminis parochiarum ſuarum, & requiſitum ac definitum eſt, quòd hæc loca trans fluuium Iſaram in pago Nouiomenſi pertinere deberent ad parochiam Eccleſiæ Nouiomenſis: id eſt, Varinæ, Vrbs campus, Trapiacus, Ieruſalem, Harbaudianiſua, ſiue Eccleſia ſancti Leodegarij, cum reliquis villis ad has Eccleſias conuenientibus. Cætera

Ludouic. Pius.

Oyſe.

tera verò loca trans ſupradictum fluuium, in prædicto pago, omnia pertinere deberent ad parochiam Eccleſiæ Sueſſionicæ. Hæc diligentiſſimè inueſtigata conſenſerunt ſupra ſcripti Epiſcopi, & Chorepiſcopi, Abbates, Presbyteri, & Diaconi, & pars Eccleſiæ Nouiomenſis, clerici & laïci: & pars Eccleſiæ Sueſſionicæ, ſimiliter clerici & laïci: & vno animo vnoque conſenſu confirmare decreuerũt. Nec ſuæ tantùm Diœceſeos, quinetiam Treuericæ vrbis Archiepiſcopum Amalarium, cum Adalmaro ipſius Coëpiſcopo, & Herilando, iuſſione Imperatoris magni Karoli, ab eodem ſcilicet Vulfario Metropolitano conuocatum ad ordinationem Epiſcopalem cuiuſdam Frotharij præfatæ Treuerenſis Eccleſiæ Presbyteri, eidem paruiſſe reperimus. Hoc etiam Vulfario Præſule ordinante, congregatũ reperitur Remis ab Imperatore Karolo magno Concilium plurimorum patrum, in quo conſtituta xliij. leguntur capitula, in quibus de fidei ratione, atq; Dei Eccleſiæ honore, rectorũq; ipſius ac miniſtrorũ diſpoſitione, Regiſq; fidelitate, atque totius regni vtilitate tractatũ eſt.

Quaſdam præterea villas Eccleſiæ Remenſis, ritè diſtributis atq; deſcriptis ordinauit colonijs. Sed & res Eccleſiæ aliquas,

mancipiaque, cum perſonis quibuſdã pro partium commutauit opportunitate. De theſauris etiam Sanctæ Mariæ, ac Sancti Remigij nonnulla cum teſtimonio virorum illuſtrium, tam clericorũ quàm laïcorum * mutauit, & ornaméta vel vaſa eccleſiaſtica exinde, prout dignum ſibi viſum fuit, fabricari fecit. Eundi denique Romã cauſa orationis ad Sanctum Petrum licentiam ab Imperatore ſe accepiſſe in quadam ſua deſignat epiſtola: ſed vtrum ierit, certum non habemus. Reditus autem villarum quarundam Eccleſiæ in eleëmoſyna probabiliter, pro ſui corporis & animæ ſalute, diſtributi, quibuſdã adhuc deſcriptionibus tunc factis leguntur: in quibus inueniuntur interTermidũ, Gr[illegible]dépratũ, Vindicum, * Furuillam, * Gramadum, Pidum, Cadeuellũ, & Cortem Magnaldi, in diſtributione eleemoſynæ de annona modij M. DCCCC. LXXV. De animalibus inter maiora & minora capita * CLXVIIJ. Item inter villas Fagum, ſiue Boleticum, & alias quaſdã annonæ modij M.LII. vini mod. LXIV. ſalis modij V. cũ diuerſis animalibus, & alijs varijs rebus expenſa. Ad opus quoque fratrum Orbacenſis cœnobij quantum ſufficeret eis. Vnde datur intelligi, in maioribus quoque locis multo tunc plura fuiſſe

al. mutuauit.

ms. Furnillam, Granagum.

i. clxvij.

fuiſſe diſpēſata. Immunitatis quoque præceptum ab Imperatore Ludowico, ſecundum præceptionem Karoli Auguſti patris ipſius, Eccleſiæ Remenſi, monaſterioque ſancti Remigij obtinuit.

De Ebone Præſule.

CAP. XIX.

HVIC ſucceſſit Ebo, vir induſtrius & liberalibus diſciplinis eruditus, patria Tranſrhenēſis ac Germanicus, Imperatoris, vt fertur, Ludowici collactaneus, & conſcholaſticus, qui multis Eccleſiam curauit inſtruere cōmodis, & præcipuè artificibus: quibus vndecumq; collectis ſedes dedit, & beneficijs munerauit. Mancipia vel colonos quoſdā Eccleſiæ deſertores tā per ſeipſum, quàm per Radulphum Vicedominum & Eccleſiæ Aduocatum, apud iudices publicos legibus euindicatos & obtentos, Eccleſiaſtico iuri reſtituit. Quaſdā quoque res Eccleſiæ, atque mancipia, cum aliquibus perſonis pro partium commoditate cōmutauit. Sed & imperialia ſuper eiſdem commutationibus præcepta obtinuit. Ab Imperatore quoque Ludowico litteras ad Rotbertum Comitē pro Eccleſiaſticarū rerum defenſione, (quas quidā peruadere molie-

moliebantur) impetrauit. Colonias verò nonnullas Eccleſiæ, deſcriptis per ſtrenuos viros colonis, eorumque ſeruitijs, ordinauit.

Archiuum Eccleſiæ tutiſſimis ædificijs, cum crypta in honore ſancti Petri, omniũque Apoſtolorum, Martyrum, Confeſſorum, ac Virginum dedicata, vbi Deo propitio deſeruire videmur, opere decenti cõſtruxit: vbi multorum tam Apoſtolorum, quàm cæterorum Sanctorum condita pignera reſeruantur. In qua nonnullæ illuſtrationes oſtenſæ noſcuntur. Vidi ſiquidẽ nutritoris mei Gundacri, in proſpectu ipſius Eccleſiæ commanentis, ſeruum, dum temerè prope feneſtram huius cryptæ acceſſiſſet mingere, terribili quadam quaſi armati cuiuſdam viri viſione ita deterritũ, vt putaretur amittere ſenſum. Sed & Rohingum quemdam, huius loci Diaconum, à ſimili præſumptione pari ferunt viſione cohibitum. Vnde cautum deinceps ac prohibitum, ne quis talem præſumere geſtiat auſum.

Huius Eccleſiæ pinnaculum talem videtur præmonſtrare titulum, perſonis etiam vel imaginibus Stephani Papæ, ac Ludowici Imperatoris inſignitum:

Ludo-

Ludouicus Cæſar factus coronante Stephano
Hac in ſede, Papa magno, tūc & Ebo Pontifex
Fundamenta renouauit cuncta loci iſtius,
Vrbis iura ſibi ſubdens, Præſul auxit omnia.

Matris eiuſdem Ebonis huiuſmodi habetur epitaphium.

Mea fortè ſi requiris temporis initia,
Scito Karoli fuiſſe regni ſub primordia:
Ludowico triumphante dies fluxit vltima.
Rhenus primos lauit mores, alueus Germanicus.
Hinc nutriuit & ſecundos Liger amnis Gallicus.
Sequana fouit iuuentā, ſordes ſordens Vidula.
Præſul erat vrbis huius mihi natus vnicus,
Idem me conduxit ſibi ſociam laboribus,
Proximum ruinæ locum renouandi cupidus,
Decē ferme nuper annos ſimul hîc peregimus.
Ebo rector, ego mater Himiltrudis humilis,
Fundamenta ſedis ſanctæ pariter ereximus,
Deo debitum laborem dum gerebat Pontifex,
Feſſa quietem quærebam: ecce ſub hoc tumulo
Quinto me September menſis Kalendarum rapuit.
O viator, eſto cautus ſemper ab exceſſibus.
Fateor non profuiſſe vt debui, dum potui:
Veniam dic pro vindicta da Deus peccantibus.

Huius Præſulis hortatu Alitgarius Camaracenſis Epiſcopus ſex libellos de remedijs

medijs peccatorum, & ordine vel iudicijs pœnitentiæ conſcripſit. Ad quem talis eius extat epiſtola.

REVERENTISSIMO IN CHRISTO FRATRI AC FILIO Halitgario Epiſcopo Ebo indignus Epiſcopus ſalutem.

NON dubito tuæ id notum eſſe caritati, quanta nobis Eccleſiaſticæ diſciplinæ, quantiſq́; noſtrorum neceſſitatibus ſubditorũ, & inſuper mundialium oppreſſionibus, quibus cotidie agitamur, cura conſtringat. Idcirco, vt tecum contuli, ex patrũm dictis, canonumq́; ſententijs ad opus conſacerdotum noſtrorum excerpere Pœnitentialem minimè valui, quia animus cùm diuiditur per multa, fit minor ad ſingula. Et hoc eſt quod in hac re me valde ſollicitat, quoniam ita confuſa ſunt iudicia pœnitentium in Presbyterorum noſtrorum opuſculis, atque diuerſa, & inter ſe diſcrepantia, & nullius auctoritate ſuffulta, vt vix propter diſſonantiam poßint diſcerni. Vnde fit vt cõcurrentibus ad remedium pœnitentiæ, tam pro librorum confuſione, quàm etiam pro ingenij tarditate, nullatenus valeãt ſubuenire. Quapropter, cariſsime frater, noli teipſum nobis negare, qui ſemper in diuinis ardenti

denti animo diſciplinis, ac ſollerti cura ſcripturarum meditationibus perfectiſsimo otio floruiſti. Arripe, quæſo, ſine excuſationis verbo, huius ſarcinæ pondus à me quidem tibi impoſitum, ſed à Domino, cuius onus leue eſt, leuigandum. Mat. 11. *Noli timere, neque formides huius operis magnitudinem: ſed fidenter accede, quia aderit tibi qui dixit: Aperi os tuum, & ego* Pſal. 80. *adimplebo illud. Scis enim optimè paruus parua ſufficere, nec ad menſam magnatorum pauperum turbam poſſe accedere. Noli tuæ deuotionis nobis ſubtrahere ſcientiam: noli accenſam in te ſub modio ponere lucernam, ſed præcelſo eam ſuperpone candelabro, vt luceat om-* Mat. 5. *nibus, qui in domo Dei ſunt fratribus tuis, & profer nobis veluti ſcriba doctus quod accepiſti* Mat. 13. *à Domino. Aderit tibi huius laboris itinere illius gratia, qui duobus diſcipulis euntibus* Luc. 24. *tertium ſe ſocium addidit in via, & aperuit illis ſenſū, vt ſanctas intelligerent ſcripturas. Spiritus paracletus omni veritatis doctrina & perfecta caritatis ſcientia tua reſplendeat pectora, cariſsime frater. Vale.*

Ad quæ idem talia reſcribit Alitgarius.

DOM-

DOMNO ET VENERABILI PATRI IN CHRISTO EBONI ARCHIEPISCOPO HALITGArius minimus Chriſti famulus ſalutem.

POSTQVAM, *venerande pater, directas beatitudinis veſtræ accepi litteras, quibus me hortari dignati eſtis, ne mentis acumen inerti, torpentiq́ otio ſubmitterem, ſed cognitioni ac meditationi cotidie ſacræ ſcripturæ me vigilanter traderem: & inſuper ex ſanctorum patrum, canonumq́ ſententijs Pœnitentialem in vno volumine aggregarem, durum quidem mihi, & valde difficile; tremendumq́ hoc fuit imperium, vt hanc ſuſciperem ſarcinam, quam à prudentibus cognoſco relictam. Multumq́ reniſus ſum voluntati veſtræ, non velut procaciter durus, ſed propriæ infirmitatis admonitus. Hac etenim cura ſollicitus, neceſſarium duxi, vt aliquamdiu me à ſcribendi temeritate ſuſpenderem: quia ſicut perpendi iniuncti operis difficultatem: ita & iniungentis auctoritati nec volui, nec debui vſquequaque reſiſtere, certus quia imbecillitatem meam multò amplius veſtra adiuuaret præcipientis dignitas, quàm grauaret meæ ignorantiæ difficultas. Valete.*

Hic Ebo Præſul ſuprà memoratum Papam

pam Stephanum cum Ludouico rege Remis ſuſcepit, poſtquam rex idem Sclauos in Oriente poſitos directo deuicit, & oppreſſit exercitu: quando præfatus Papa Stephanus, qui Leoni ſucceſſerat, legatos ſuos ad eundem Principem deſtinans, intimauit ei, quòd libenter eum videre vellet in loco vbicunque ipſi placuiſſet. Quod audiens rex, magno repletus gaudio, iuſſit obuiam miſſos ſuos ire ſummo Pontifici, & ſeruitia præparare. Poſt quos & rex ipſe perrexit: obuiaueruntque ſibi in campo magno Remenſium, & deſcendit vterque ab equo ſuo. Et Princeps proſtrauit ſe in terram tertiò ante pedes tanti Pontificis: ſalutaueruntque ſe inuicem magnificè, & amplexantes ſe deoſculati ſunt pacificè, perrexeruntque ad Eccleſiam, vbi cùm diu oraſſent, erexit ſe Pontifex, & excelſa voce cum choro ſuo fecit regi laudes regales. Poſtea Põtifex honorauit eum magnis & multis honoribus, ac reginam pariter Hirmingardim, dein & optimates atque miniſtros eorũ. Proximaque die Dominica, in Eccleſia ante miſſarum ſolemnia, coram clero & omni populo, conſecrauit & vnxit eum in Imperatorem, coronam miræ pulchritudinis auream, pretioſiſſimis gemmis ornatam, quam ſecum detulerat, impo-

Stephanus V. Ludouic. Pius Rex & imp.

Leo. iij.

imponens ſuper caput eius. Reginam appellauit Auguſtam, & coronam auream poſuit ſuper caput eius. Et quamdiu mãſit ibi Apoſtolicus Papa, cotidie colloquium habuere de vtilitate ſanctæ Dei Eccleſiæ. At poſtquam imperator eum maximis munerauit donis, amplioribus multò quàm ſuſcepiſſet ab eo, dimiſit eum cum legatis ſuis Romam reuerti, quibus præcepit vbique in itinere honeſtum ei ſeruitium exhibere.

Cupiens ergo præfatus Pontifex Ebo domũ Eccleſiæ ſanctæ Dei genitricis Mariæ diuturna penè lapſabundam vetuſtate reparare, in qua etiam ſecundus Stephanus Papa Pippino regi dudum, & Leo tertius Karolo magno Imperatori Apoſtolica reperiuntur munia contuliſſe, vt in epiſtola commemoratur Imperatoris Lotharij, Leoni quarto pro cauſa commendationis Hincmari Archiepiſcopi directa, petijt à præmiſſo Imperatore Ludouico ad renouandam & amplificandam eandem baſilicam murum ciuitatis ſibi concedi. Quod idem Princeps quietiſſima pace fruens, & imperij præclariſſima poteſtate ſubnixus, nullas barbarorum metuens incurſiones, nequaquam refutauit, ſed benigniſſimè ob amorem Dei, & ipſius almæ genitricis hono-

Infrà lib. 3. c. 10.

honorem conceſſit, atque iuſſionis ſuæ monimento fieri delegauit, huiuſmodi ſuper hoc ſuæ dans præceptionis decreta.

In nomine *Domini Dei & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti, Ludouicus diuina ordinante prouidentia Imperator Auguſtus. Si locis venerabilibus ea quæ exinde à prædeceſſoribus noſtris regibus, vel imperatoribus, ad reipublicæ vſus exigebantur, religioſa liberalitate in vtilitatibus & neceſſitatibus eorundem ſanctorũ locorũ expendẽdis remittimus, & fideliũ noſtrorum ſaluberrimis pro hac eadẽ re ſuggeſtionibus ac petitionibus benignum commodamus aſſenſum, maximum & animæ noſtræ, & regi ac regno prouidemus conſultum: quia nihil cernitur reipublicæ imminutum, quicquid ex eadem republica pijs actibus, & locis religioſis, ac Eccleſiarum Dei vtilitatibus, ſeu ſeruorum Dei fuerit commoditati indultum. Quapropter notum eſſe volumus omnibus Dei fidelibus, præſentibus ſcilicet & futuris, præcipuè quoque ſucceſſoribus noſtris in poteſtatis culmine, in quo ſumus, auctore Domino, cõſtituti, ab eodem dominorum Domino deinceps conſtituẽdis: quia Ebo venerabilis Archiepiſcopus Remenſis Eccleſiæ, & reuerentiſſimæ ſedis ſancti Remigij, glorioſiſſimi Pontificis, & ſpecialis patroni noſtri Præſul, clementiæ no-*

*ſtræ innotuit, quia vetuſtatis ſenio contrita iam dictæ Metropolis vrbis ſancta mater noſtra Eccleſia, in honore ſanctæ, ſemperq́ virginis ac genitricis Mariæ conſecrata, exiſteret. In qua auctore Deo, & * cooperatore sãcto Remigio gens noſtra Francorum, cum æquiuoco noſtro rege eiuſdem gentis, ſacri fontis baptiſmate ablui, ac ſeptiformis Spiritus ſancti gratia illuſtrari promeruit. Sed & ipſe rex nobiliſsimus ad regiam poteſtatem perungi Dei clementia dignus inuentus fuit. Vbi etiam & nos diuina dignatione per manus domni Stephani Romani ſummi Pontificis, ad nomen & poteſtatem imperialem coronari meruimus. Quam pro tantis beneficijs nobis ibidem à Deo collatis renouare cupientes, & ad id exequendum loci incommoditatem cernentes, concedimus ad hoc opus, & ad cætera quæque pro ſeruorum Dei ibidem degentium neceſsitatibus ædificanda, murum omnem cum portis ipſius ciuitatis, & omnem operam, cum cunctis impendijs, quæ ex rebus & facultatibus ipſius Eccleſiæ & Epiſcopatus Remẽſis Aquis palatio noſtro regio peragi & exolui ſolitum fuerat, in eleëmoſyna videlicet noſtra, & pro remedio animæ domni ac genitoris noſtri, atq; cæterorũ prædeceſſorũ noſtrorũ, qui eundẽ Epiſcopatũ contra ſalutem ſuã aliquamdiu tenuerant, & in ſuos vſus cõtra*

ms. cooperante.

tra Eccleſiaſticas regulas, & res ac facultates Eccleſiæ ipſius expenderant: & ob hoc minus quàm debuerat vtilitatis ſacris locis in eodem Epiſcopatu conſtitutis exinde prouenerat. Volumus etiam, vt vaſſalli, & quicunque fideles noſtri ex rebus eiuſdem Epiſcopatus aliquid habent, eidem operi inſeruiant, ſicut conſtitutum eſt à bonæ memoriæ domno & genitore noſtro, & ſicut decretum eſt à piæ recordationis domno & auo noſtro Pippino, decimas & nonas eidē Eccleſiæ ſanctæ ex rebus, quas exinde habent, perſoluant. Vias etiam publicas omnes, quæ circa eandem Eccleſiam vadunt, & impedimento eſſe poſſunt ad clauſtra & ſeruorum Dei habitacula conſtruenda, vt transferri atque immutari poſſint, concedimus. Et ſi aliquid ibi de fiſco noſtro habetur, per hoc noſtræ auctoritatis præceptum perpetuò aquè concedimus, vt nullus Iudex, Comes, aut Miſſus, ſiue aliquis ex iudiciaria poteſtate, vllam inde eidem ſanctæ Dei prædictæ Remenſi Eccleſiæ inquietudinem, aut vllum calumniæ impedimentum inferre vnquam præſumat, obſecrantes ſucceſſores noſtros, vt memores ſalutis ſuæ, præſentis ſcilicet & æternæ, memores etiam beneficiorum, quæ nobis & genti noſtræ ac prædeceſſoribus noſtris in eodem ſancto loco, per beatum Remigium, meritis ſanctæ Mariæ collata

R 2 *ſunt,*

ſunt, ſicut ſua bene geſta à ſuis ſucceſſoribus conſeruari voluerint, ita quæ pro amore Dei, & ſanctæ eius genitricis ac beati protectoris noſtri Remigij ſæpe fato ſancto loco contulimus, perpetuò inuiolabiliter conſeruare procurent. Et vt hæc noſtra conceſſionis auctoritas per futura tempora pleniorem in Dei nomine obtineat firmitatis vigorem, anuli noſtri impreſſione ſubterſignari decreuimus.

Sed & quendam fabrum ſeruum ſuum, nomine Rumaldum, ad petitionem eiuſdem, Præſulis Eccleſiæ Remenſi conceſſit, vt hic de talento à Domino ſibi collato, iuxta vires diebus vitæ ſuæ proficeret. Quã etiam ceſſionem apicum adnotatione & anuli ſui ſigillatione roborauit. Aliud quoque præceptum de vijs publicis transmutandis ob quaſdam clauſuras in locis vicinis ipſius vrbis faciendas, & multimoda Eccleſiæ compendia, eidem Pontifici dedit, quod & anulo ſuo inſigniuit. Præterea de reſtituendis eidem ſanctæ ſedi prædijs, quæ illi quondam fuerant ablata, vnà cum filio Lothario Cæſare talem præcepti dedit auctoritatem.

IN NOMINE *Domini Dei & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti Ludouicus & Lotharius diuina ordinante prouidentia Imperatores Au-*

Auguſti. Si liberalitatis noſtræ munere locis Deo dicatis quiddam conferimus beneficij, & neceſsitates Eccleſiaſticas noſtro releuamus iuuamine, id nobis & ad mortalem vitam temporaliter tranſigendam, & ad æternam feliciter obtinendam profuturum liquidò credimus. Idcirco notum fieri volumus omnibus fidelibus noſtris, præſentibus ſcilicet & futuris, quòd ſanctam Remenſem Eccleſiam, in qua prædeceſſores noſtri, reges videlicet Frãcorum fidem & ſacri baptiſmatis gratiam perceperunt, in qua & nos per impoſitionem manus domni Stephani Papæ imperialia ſumpſimus inſigni, ob reuerentiam fidei Chriſtianæ, & ob animæ noſtræ ſalutem, ab imo conſtrui fecimus, eamq; in honorem Domini noſtri Ieſu Chriſti ſaluatoris mundi, ſimul & in honorem eiuſdem ſanctæ & intemeratæ genitricis Mariæ conſecrari decreuimus. Itaque diuina inſpiratione compuncti, & cæleſtis patriæ amore ſuccenſi, quædam prædia, quæ eidem ſanctæ ſedi quondam ablata fuerant, deuota mente reſtitui iuſsimus, id eſt, in ſuburbanis ipſius ſanctæ Eccleſiæ titulum ſancti Sixti, necnon & titulum ſancti Martini, cum appendicijs eorum. Exterius etiam in eadem parochia, in caſtro Vonzenſi titulum baptiſmalẽ & titulũ in eadẽ parochia S. Ioãnis ſimiliter baptiſmalem, ſuis cum appendicijs, & Bretiniacũ: villã

R 3 *quo-*

*quoque Sparnacũ cũ appẽdicijs ſuis, & in villa, quæ vocatur Lucida, nec non & in Prouiliaco in eodem pago Remenſi. In pago verò Dulcomenſi villam, quæ vocatur * Cauera, nec non & in villa quæ dicitur Verna in pago Vertudenſe. Vel ſi fortè deinceps de rebus prædictæ ſanctæ Eccleſiæ temporibus noſtris adhuc ſuperaddendum decreuimus: ſtatuimus per hoc noſtræ auctoritatis præceptum, vt non tantùm de iſtis reſtitutis, ſed etiã reſtituẽdis, quicquid de ipſis vel in ipſis rectores & miniſtri præmemoratæ Eccleſiæ elegerint, ita debeant perpetualiter poſſidere, atque ordinare, vel etiam facere, proutcumque ſibi propenſius voluerint: vt abſque vllius iniuſta contradictione ordinent atque diſponant. & faciant quicquid vtilitati prædictæ Eccleſiæ congruere & conuenire proſpexerint. Et vt hæc noſtræ auctoritatis confirmatio præſentibus futuriſq́; temporibus firmiorem in omnibus ſemper obtineat vigorem, manibus proprijs ſubterfirmauimus, & anuli noſtri impreſſione ſignari iuſſimus.*

Lude & Prouilly.

i. Canera.

Obtinuit etiam idem Præſul ab eodem Imperatore Ludouico Remenſi Eccleſiæ, ſecundum antiqua exemplaria priſcorum regum immunitatis præceptum. Aliud quoque præceptum de ponte Banſionenſi, & teloneis, vel exactionibus publicis. Item

Item aliud de chartis concrematis ſecundum auctoritatem Imperatoris Karoli. Itē à Pippino Aquitanorum rege præceptum immunitatis de rebus Remenſis Eccleſiæ in pago Aruernico ſitis. De villa verò Sparnaco ſemotim quoque præceptum Ludouici; atque ſeparatim poſtea præceptum Lotharij filij eius reperitur accepiſſe. Hic Præſul Ebo cum conſilio Ludouici Imperatoris, & auctoritate Paſchalis Romani Pontificis, prædicandi gratia ad terminos vſque Danorum acceſſit, ac multos ex eis ad fidem venientes baptizauit.

Orta denique ſimultate inter patrem & filium, Ludouicum ſcilicet Imperatorem, & Lotharium, partibus filij fauit, & cum cæteris Epiſcopis corripuit Imperatorem Ludouicum pro quibuſdam erratis, quæ ei obijciebantur, quando filij ſui comprehenderunt eum, & Lotharius adduxit ſecum patrem ad Compendium palatium, vbi eum afflixit cum Epiſcopis & cæteris nonnullis * optimatibus, qui iuſſerunt vt in monaſterium iret, & eſſet ibi cunctis diebus vitæ ſuæ. Quod ille renuēs, non conſenſit voluntati eorum. Tunc omnes Epiſcopi, qui aderāt, moleſti ei fuiſſe narrantur, & improperantes illi peccata

Compiēne.

ms. i. primatibus.

ſua, abſtulerunt ei gladium à femore ſuo, induentes eum cilicio.

Dum frequenter igitur Ebo Præſul in Palatio tunc moraretur, huiuſmodi de eo in monaſterio ſancti Remigij viſio reuelata eſt. Erat ibi monachus quidam, nomine Raduinus, genere Longobardus, qui Abbas quondam extiterat monaſterij, quod in monte Bardonis in Italia beatiſſimi Remigij celebri pollet memoria, Moderamni Redonenſis Epiſcopi ſtudio dedicata. In quo monaſterio dum præfatus Raduinus monachicæ profeſſionis gereret officia, ductus amore meritorum beati Remigij, ſepulchri eiuſdem limina petijt. Qui cum fratribus eiuſdem loci vitam ducens religioſàm, dignè ſeſe ad cæleſtem ſatagebat præparare militiam. Quadam verò die, ſacræ ſcilicet aſſumptionis ſanctæ Dei genitricis, poſt exactum matutinæ ſolemnitatis officium, reliquis fratribus quietem petentibus, ille precis gratia ſolus remanſit in choro, cuſtodibus Eccleſiæ quieſcentibus. At vbi pſalmorum continuatione fatigatus, irruenti cœpit ſoporari ſomno, vidit à loco ſepulchri ſancti Pontificis † procedere beatiſſimã Dei genitricem nimio lumine coruſcãtem, cuius hærebant lateribus Euangeliſta Iohannes,

ſc. Remigij.

&

& ipſe ſacer Remigius: ſicque ſe viſi ſunt compoſitis adire gradibus. Superpoſita verò manu virgo glorioſa leniter eius capiti: Quid hic, inquit, agis frater Raduine? quo mox pedes illius oſculari procumbente, adiecit: Vbi modo degit Ebo Remenſis Archiepiſcopus? Quo reſpondente: palatina iuſſu regis exequitur negotia. Et cur (inquit) tam ſedulò palatij terit limina? prorſus hinc nequaquam maiore ditabitur ſāctitatis efficacia. Veniet enim, veniet celerrimè tēpus quando nō proſperabitur in talibus. Quē nihil ad hæc audentē reſpōdere, tali proſequēs affatur allocutione: Quæ veſtrorum verſatur apud homines regum diſceptatio? Tunc eo reſpondente: Domina genitrix Saluatoris mundi, tuæ melius nouit hoc ſanctitatis incorruptio, ait, quid tantæ malo cupiditatis illecti vana nunc graſſantur audacia? Illud enim tunc aderat tempus, quando filiorum ſuorum contumelijs agebatur Imperator Lodouicus. En, inquit, huic (aſtringēs manū ſancti Remigij) auctoritas eſt à Chriſto tradita Francorum perſeueranter imperij. Equidē ſicut hanc gentem ſua doctrina percepit ab infidelitate gratiam conuertendi: ſic etiam donum ſemper inuiolabile poſſidet eis regem vel imperatorem conſtituen-

ſtituendi. Quæ beatiſſima Dei genitrice dicente, frater præmemoratus euigilauit repentè.

De Ebonis depoſitione.

CAP. XX.

ITAQVE poſtquam Ludouicus ab æquiuoco filio ſuo reſtitutus eſt in regnum & honorem ſuum, Ebo propter huiuſcemodi factum depoſitus eſt ab Epiſcopatu, pro infidelitate Imperatoris. Pro qua re ipſe iam Ieſſe Ambianenſium Præſulem dudum depoſuiſſe traditur, ſed nunc eum reuocaſſe fertur in gradum priorem.

De Ebonis autem depoſitione, requirēte poſtmodum Papa Nicolao ab Epiſcopis Galliæ, maximeque Belgicæ prouinciæ, hæc inter alia in reſponſis accepit. Quòd Ebo Remorum Epiſcopus acceptà à Lothario pro patris proditione Abbatia sācti Vedaſti, falſarum obiectionum incentor extiterit, & taliter criminatum eundem Imperatorem idem Ebo à ſuis complicibus à liminibus Eccleſiæ proiectum, ac publicæ pœnitentiæ mancipatum, cuſtodiri fecerit, vſque dum in anno incarnationis
an. 834. Dominicæ octingētesimo triceſimo quarto, Lo-

to, Lotharius territus conuentu fratrũ ſuorũ, ac plurimorũ fideliũ patris Imperatoris, fuga lapſus patrem ſuum adhuc ab ingreſſu Eccleſiæ ſequeſtratũ dimiſit. Cum quo inter alios etiam quidam Epiſcopi, fautores ipſius in aduerſitate patris ſui, relictis cõtra ſacras regulas ſedibus ſuis perrexerunt, Ieſſe videlicet Ambianenſis, & Hereboldus Antiſiodorenſis, Agobardus Lugdunenſis, & Bartholomæus Narbonenſis Epiſcopus: & abſcedente illo, qui affuerunt Epiſcopi Imperatorem in Eccleſia ſancti Dionyſij reconciliauerunt, & Eccleſiaſticæ communioni reſtituerunt. Quod Ebo audiens, quibuſdam familiaribus ſuis plenitudinem ſuorum delegauit hominum, & certum eis placitum dedit, vbi & quando iterum ad eum venirent. Adijcitur etiam, quòd Ebo plurima, quæ de facultatibus Eccleſiaſticis ferre tunc in argento & auro potuit, ſecum aſſumens, cum quibuſdam Normannis, qui iter & portus maris ac fluminum mare influentiũ notos habebant, cum paucis quoque alijs domeſticis ſuis, nullo impetente vel perſequente, noctu Remis aufugit, & non ſolùm parochiam ſuam, verùm & Belgicam regionem deſeruit, & iter ad Normannos, quibus à Paſchali Papa, nec non ab Eugenio *Paſchal. I. Eugen. ij.*

nio

nio ſucceſſore ipſius, ſicut epiſtolis eorũdem Præſulum ad ipſum pro hac re datis edocemur, fuerat prædicator deſtinatus, arripuit. Quod manifeſtantibus eis, cum quibus hoc conſilium inijt, Imperatorem latere non potuit. Quapropter Imperator eum per Epiſcopos, Rothadum ſcilicet
al. Arkenr. Sueſſonicum, & * Erchenradum Pariſiorum Epiſcopum, reuocari fecit, & in Monaſterio ſancti Bonifacij, ei, & clericis ac laïcis qui cum eo erant, neceſſaria miniſtrari, & Synodum expectare præcepit. Sed & Hildemannus Beluacẽſis Epiſcopus inſimulatus, quòd ſicut præfati Epiſcopi, fugam ad Lotharium moliretur, in monaſterio ſancti Vedaſti detentus, Synodum expectauit. Ad quam anno Incarnationis
an. 835. Dominicæ octingẽteſimo triceſimo quinto venientes, omnes Epiſcopi qui cõuenerant ſingillatim libellos de reſtitutione Imperatoris communi conſilio atque conſenſu ediderunt, & proprijs manibus ſubſcripſerunt. Cum quibus & Ebo (vt re vera in ſtatu ſuo adhuc manens) libellũ manu ſua cũ additamento Archiepiſcopi ſcriptum edidit. In quo libello profeſſus eſt, quicquid in ipſius Imperatoris dehonoratione geſtũ fuerat, iniuſtè factũ fuiſſe. Item poſt pauca. Et poſt datos libellos, venientes

tes Epiſcopi cum Imperatore, & quamplu-
rimis eius fidelibus ac regni primoribus, in *Synod Metenſis.*
vrbem Metenſium, in baſilica B. Stepha- *Drogo Met. Epiſc.*
ni, publicè à Drogone Epiſcopo relecta
ſunt, quæ de reſtitutione Imperatoris o-
mnium vnanimitate inuenta fuere. Poſt
hanc adnunciationem, Ebo Remorum
Epiſcopus, qui eiuſdem factionis velut ſi-
gnifer fuerat, conſcendẽs eundem locum,
vbi Drogo ſteterat, coram omnibus pro-
feſſus eſt, eundẽ Auguſtum iniuſtè depoſi-
tum, & omnia, quæ aduerſus eum patrata
fuerant, iniquè & contra totius auctorita-
tis tramitem fuiſſe machinata, meritò iu-
ſteq̃ue proprio imperij ſolio reformatum.
Et ſic omnibus laudes Deo canentibus, &
quæ tunc ibidem fuerant agenda peractis,
ad Theodonis villæ palatium regreſſi ſunt, *Syn. apud Theodonis villã, Gal. Thionville, Ger. Dietenhoffen.*
ibiq̃ue Hildemannus in Synodo præſens, ſe
à calumnia ſibi impacta regulariter exuẽs,
ſatisfecit Synodo, & per eam Imperatori.
Ebo verò in eadẽ Synodo præſens ab Im-
peratore præſente accuſatus eſt, quòd eum
falſò fuerat criminatus, & eiſdem falſis
criminibus appetitum à regno deiecerat,
armiſq̃ue ab eo ablatis, nec confeſſum,
nec conuictum, contra regulas Eccleſia-
ſticas ab Eccleſiæ aditu ac Chriſtianorum
ſocietate eliminauerat: ſicut & idem ſcri-
pto

pto ſubſcriptione ſua roborato, & verbis coram omnibus profeſſus fuerat. Et cùm eſſent alia etiam crimina, de quibus poſt hanc accuſationem accuſandus erat, & de quibus apud Imperatorem iam antea fuerat accuſatus, & non canonicè purgatus, ſicut & epiſtola Epiſcoporum ad Sergium Papam demonſtrat, & pro quibuſdam eorum extiterat à conſilio Imperatoris eiectus: quæ patefacta veritate negare non valebat, petijt ſeceſſum, vt ſine præſentia Imperatoris liceret ei in Synodo Epiſcoporum ſuam agere cauſam. Quod obtinēs, conuocauit ad ſe quoſdam Epiſcopos, & nullo cogente, ſed propria ſponte, ſecundum eorum conſilium ſequentium Africanum Concilium, vt parceretur ipſius verecundiæ, ac propter Eccleſiæ obprobrium & inſolentem inſultationem ſæcularium, ne dignitas ſacerdotalis pollueretur, ſi publicè de his de quibus impetitus & adhuc impetendus erat, confeſſus aut conuictus foret, libellum ſuæ depoſitionis dictauit, & ſcribi coram ſe fecit, & propria manu ſubſcripſit, ſecundum traditionem Eccleſiaſticam, eundemque libellum propriæ ac viuæ vocis confeſſione atteſtatum in abdicationem ſui, nullo ab eo quærente vel exigente, Synodo vltro porrexit. Et ſicut

ſicut videri tunc ab his, qui interfuerunt, potuit, ſacerdotio ſe ſponte ſubmouit, quærens remedium pœnitendi, ſicut in eodem profeſſionis ac ſubſcriptionis ſuæ libello continetur hoc modo:

*Ego Ebo indignus Epiſcopus recognoſcens fragilitatem meam, & pondera peccatorum meorum, teſtes confeſſores meos, Aiulfum videlicet Archiepiſcopum, & Badaradum Epiſcopum, nec non & Modoinum Epiſcopum, conſtitui mihi iudices delictorum meorum, & puram ipſis confeſſionem dedi, quærens remedium pœnitẽdi, & ſalutẽ animæ meæ, vt recederem ab officio & miniſterio Pontificali, quo me recognoſco eſſe indignum, & alienum me reddens pro reatibus meis, in quibus peccaſſe ſecretò ipſis confeſſus ſum. Eo ſcilicet modo, vt ipſi ſint teſtes * alij ſuccedendi & conſecrandi* ms. alio. *in loco meo, qui dignè præeſſe & prodeſſe poſſit Eccleſiæ, cui hactenus indignus præfui. Et vt inde vltrà nullam repetitionem aut interpellationem auctoritate canonica facere valeam, manu propria mea ſubſcribens firmaui. Ebo quondam Epiſcopus ſubſcripſi.* ✠

Et vt omnia ſecũdum leges quibus moderatur Eccleſia, in Synodo legaliter adimpleret, ſimul cum eis, quos ſecundum Africæ prouinciæ canones legerat ſibi iudices, can. 63. dicente Apoſtolo: *Aduerſus Presbyterum* 1. Timoth. 5.
accu-

ſationem noli recipere, niſi ſub duobus vel tribus teſtibus, vt in ore duorum vel trium teſtium conſtaret etiam ſuæ accuſationis, & vt alius ſe ſacerdotio defuncto ei ſuccederet, teſtificationis verbum, aſciuit & alios tres Epiſcopos, veritatis de ſua accuſatione & teſtificatione conſcios in teſtimonium ſuæ profeſſionis, Theodericum ſcilicet Epiſcopum, & Achardum Epiſcopum diœceſeos ſuæ, & Nothonem Archiepiſcopum. Et ſic ipſe profeſſus, & ſex Epiſcopis ſuæ profeſſioni atteſtãtibus, vt prædiximus, libellum Synodo porrexit, cunctique Epiſcopi, qui Synodo interfuerunt,
vcz. numero. 44. † ſingilatim ac viritim dixerunt illi: Secundum tuam profeſſionem & ſubſcriptionem ceſſa à miniſterio. Et coram omnibus hanc notitiam cum præſcripto libello temporibus futuris conſeruãdam, Ionas Epiſcopus Heliæ notario* (qui libellum Ebonis ſcripſerat, cui idem Ebo ſubſcripſit, ſecundum lix. capitulum, & item ſecundum capitulum lxxiiij. Concilij Africani) pro omnibus dictauit: & idem Helias hæc quæ ſequuntur conſcripſit. *Acta eſt hac Ebonis profeſſio, eiuſq́ propriæ manus ſubſcriptione roborata in conuentu Synodali generaliter habito apud Theodonis villam, anno incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti octingenteſimo trice-*

triceſimo quinto, anno etiam imperij glorioſi Cæſaris Ludouici xxi. Item poſt aliquanta: Libellum ſibi ab Ebone porrectum poſt damnationem eius Synodus Fulconi Preſbytero, qui eidem Eboni in Epiſcopij Remenſis ſuſceptione ſucceſſerat, cum Synodali notitia dedit, quique in Remenſis Eccleſiæ ſcrinio conſeruatur, cuius exemplar ſanctæ memoriæ Papæ Leoni directum didicimus, &c.

Igitur Ebo poſt hanc depoſitionem ſuam in Ciſalpinis fertur regionibus conuerſatus vſq; ad obitum Ludouici imperatoris, qui cõtigit anno Dominicæ incarnationis DCCCXL. Quo imperatore defuncto Lotharius ab Italia in Frãciam venit, cui Ebo ad Wormaciã ciuitatem occurrit, eiq; Lotharius poſt aliquot dies ſedem & diœceſim Remenſem per edictum imperiale reſtituit. Cuius edicti hoc habetur exemplar. *an.* 840.

IN NOMINE *Domini noſtri Ieſu Chriſti Dei æterni, Lotharius diuina ordinante prouidentia Imperator auguſtus. Quia confeſſio delictorum non minùs in aduerſis neceſſaria eſt, quàm in proſperis, & cor contritum & humiliatum Deus non deſpicit, gaudiũ etiam eſſe* *Pſ.* 50. *Angelorum, in cælo ſuper vno peccatore pœnitentiã agente non dubitamus, nos mortales in terris eos nequaquã deſpicimus, pro quibus* *Luc.* 15.

S gau-

gaudere Angelos in cælo diuino teſtimonio non ignoramus. Accuſantes & reprehendentes in exceſſibus ſemetipſos diuina nos benignitas non condemnare, ſed recreare docuit,
Io 8. *qui meretricẽ non ſolùm à legali damnatione*
Luc. 18. *eripuit: verùm etiam publicanum humiliatum & accuſantem ſe non condemnauit, ſed magis iuſtificando exaltauit. Qui non dixit, õnis qui*
Ibidem. *ſe humiliat condemnabitur, ſed exaltabitur. Poteſtatem ergo, quam pro cauſa noſtra raptus perdidiſti, repetentibus Eccleſiæ tuæ filijs, præſentibus quoque adſtantibus ac decernentibus Præſulibus, ſedem ac diœceſim Remenſis vrbis tibi, Ebo, reſtituimus, vt priſtino ſanctæ largitatis Apoſtolicæ pallio indutus cõcordiam atque gratiam diuini officij nobiſcum, humili ſatisfactione expleta, ſolẽni noſtra à largitate recipiẽdo, exerceas. Drogo Epiſcopus aſſenſi, Otgarius Archiepiſcopus, Hecti Archiepiſcopus, Amalwinus Archiepiſcopus, Audax Archiepiſcopus, Ioſeph Epiſcopus, Adalulfus Epiſcopus, Dauid Epiſcopus, Rodingus Epiſcopus, Giſelbertus Epiſcopus, Flotharius Epiſcopus, Badaradus Epiſcopus, Hagano Epiſcopus, Hartgarius Epiſcopus, Ado Epiſcopus, Samuel Epiſcopus, Rãbertus Epiſcopus, Haiminus Epiſcopus, Ratoldus Presbyter, vocatus Epiſcopus, Amalricus vocatus Epiſcopus, cum cæteris pluris Presbyteris ac Diaconibus publicè*

blicè aſſiſtentibus. Actum in Engilenheim palatio publico, in menſe Iunio viij Kal. Iulij, regnante & imperante domno Lothario Cæſare, anno reuerſionis eius I. *ſucceſſor factus patris in Francia, Indictione* III. Cui reſtitutioni præfata, quæ Sueſſionis habita eſt, contradixit Synodus, aſſerens quòd damnatus à ſe, atque à xliij. Epiſcopis, à minori numero reſtitui non præualuit. Quod edictũ Remis Ebo ſecum detulit, & apud Epiſcopos & plures illud diuerſæ profeſſionis & ordinis * dimulgauit, & in Eccleſia Remenſi publicè recitari fecit. Et ita eo tẽpore, quo Lotharius Karolum à regno expulit, & vltra Sequanam fugauit, Ebo ſedem Remẽſem, poſt ſex annos ſuæ depoſitionis recepit, & Epiſcopale miniſterium agere cœpit: ſicque * ordinationes celebrans quoſdam clericos ordinauit, & per totum circiter annum hoc Epiſcopiũ tenuit, donec Karolus reſumptis viribus in Belgicã reuerſus eſt. Quod audiens Ebo, relicta ſede Remenſi, ad Lotharium profectus eſt, & in eius familiaribus manſit obſequijs: donec vna cum Drogone Metẽſium Præſule Romam petijt, vbi à Sergio Papa reconciliari, ac pallium ſibi tribui poſtulauit. Cui idem Papa, communione tantùm conceſſa, dare pallium renuit.

ſ. diuulgauit.

ms. ordinationem.

Sergius ij.

At Ebo Roma reuerſus, Abbatiam ſancti Columbani in Italia dono Imperatoris Lotharij poſſedit, donec legationem in Græciam ab eodem Imperatore ſibi commiſſam exequi detrectauit. Quocirca rebus ſibi ab Imperatore quæ datæ fuerant ablatis, ad Ludouicum regem Germaniæ demigrauit. A quo in regione Saxoniæ quoddam Epiſcopium promeruit: vbi & Epiſcopi deinceps perfunctus eſt miniſterio.

LIBER

Digitized by Google

LIBER TERTIVS FLODOARDI HISTORIÆ REMENSIS ECCLESIÆ.

De electione vel ordinatione Hincmari.

CAPITVLVM I.

ANNo denique Dominicæ Incarnationis DCCCXLV. Karolus Synodum Epiſcoporum regni ſui apud Bellouagum ciuitatẽ Remẽſis prouinciæ conuocauit. Vbi inter cætera Eccleſiæ, regniq; negotia neceſſaria, de Remenſis Eccleſiæ deſolatione, quæ Fulcone Presbytero illam diu tenente, & Nothone in ea ſibi ſuccedente, tanto vacare paſtore videbatur tẽpore,

Carolus Caluus.

Syn. Bellouacenſis.

pore, cum eiſdem Epiſcopis cœpit tracta-re. Qui ſicuti viderant, vel audierant, de-poſitionem narrantes Ebonis, & auctori-tatem ſanctorum patrum ſuper huiuſmodi negotijs ad memoriam reuocantes, cogen-te neceſſitate, atque ſuadente auctoritate, communi decreuere conſenſu, quò tãdem poſt decẽnium depoſitionis Ebonis in Ec-cleſia eadem ordinaretur Epiſcopus. Igitur à clero & à plebe ipſius Metropolis, nec non ab Epiſcopis eiuſdem prouinciæ, Ar-chiepiſcopo Sennenſis Eccleſiæ Wenilo-ne, atque Ercamrado Pariſiorum Epiſco-po annuente, cum conſenſu Abbatis ſui & fratrum monaſterij ſancti Dionyſij, in quo degebat, fauente quoque Karolo re-ge, Hincmarus electus eſt. Sicque decre-to peracto, eligentiumque manibus ro-borato, Eccleſiæ Remenſis ordinatur Epiſcopus. Is ſiquidem Hincmarus, à pue-ritia in monaſterio ſancti Dionyſij ſub Hil-duino Abbate monaſteriali religione nu-tritus, & ſtudijs litterarum imbutus, inde-que pro ſui tam generis, quàm ſenſus nobi-litate, in palatium Ludouici Imperatoris deductus, & familiarem ipſius notitiam adeptus fuerat: ibique prout potuit, cum Imperatore & præfato Abbate, ſub Epiſcoporum auctoritate laborauit, vt

ordo

ordo monaſticus in prædicto monaſterio, quorundam voluptuoſa factione diu delapſus, reſtauraretur. Et vt opere quoque adimpleret quod ſermone ſuadebat, etiam ipſe religioſæ conuerſationi cum alijs ſe ſubdidit, caſtigans corpus ſuum, & ſpiritali ſubijciens ſeruituti. Proceſſu verò temporis, cùm præmemoratus Hilduinus Abbas, Imperatoris Ludouici Archicapellanus, offenſam ipſius Auguſti adeo cum alijs regni primoribus incurriſſet, vt ablatis ſibi Abbatijs, in Saxoniam fuerit exilio relegatus, iſte per licentiam proprij Epiſcopi cũ benedictione fratrũ illũ ſecutus eſt in exiliũ. Cui pro familiaritatis* propiore notitia, tantã Dominus apud Imperatorem, proceresq́; contulit gratiã, vt ſtudere pro ſuo nutritore quiuerit, donec ab exilio reuocatus, duarũ fuerit Abbatiarũ prælationi reſtitutus. Deinde quãdo Gregorius Papa in Galliæ venit regiones, & regnũ Francorum à præfato defecit Imperatore, voluit eũ præmemoratus abbas ſuus in obſequiũ ſuum cõtra fidelitatẽ Imperatoris ducere: quod nequaquam potuit ab eo exigere. Reſtituto poſtea Imperatore, prout potuit Abbati ſuo prodeſſe ſtuduit. Sicq́; deinceps in monaſterio ſine querela cuſtos ſacrorũ pignerum, Eccleſiæque ſanctorum marty-

al. priore.

Greg. iiij.

rum conuerſatus extiterat, donec regijs aſcitus obſequijs regimẽ monaſterij ſanctæ Dei genitricis Mariæ, & ſancti Germani regali & Epiſcopali, atque Abbatis ſui Ludouici Diaconi iuſſione ſuſcepit: rerum quoque ac mancipiorum poſſeſſionẽ quãdam regia liberalitate percepit, quam conſecratus iam Præſul monaſterio ſãcti Dionyſij, vbi Chriſto militauerat, per teſtamenti paginam tradidit.

De reparatione iudicij pro Ebonis depoſitione.

CAP. II.

EMENSO denique anno poſt ipſius Hincmari ordinationem, Lotharius Imperator pro contentione regni, quam erga fratrem ſuum Karolũ habebat, cuius obſequijs idem Præſul fideliter adhærebat, contra eum commotus, epiſtolas à Sergio Papa exegit pro reparando iudicio de Ebonis depoſitione. Vnde idem Papa litteras Karolo regi mittens, præcepit vt Guntboldum Rothomagenſem Epiſcopum cum cæteris Epiſcopis regni ſui, quos ipſe Guntboldus ad hoc ſibi eligeret, Legatis eius obuiam Treueris ad hanc diſcutiẽdam querelam dirigeret, & Hincmarum Epiſco-

Serg. ij.

Epiſcopum ad ipſam Synodum venire faceret. Ipſe quoque Guntboldo litteris mandauit, vt cùm poſt diem ſanctæ Domini reſurrectionis miſſos ſuos in ſeruitium Imperatoris mitteret, ipſe cum Epiſcopis prædictum locum, hanc cauſam diffiniturus, adiret. Sed & ipſi Hincmaro litteras miſit, vt ad idem veniret Concilium. Legatis itaque Sergij Papæ iuxta condictum non venientibus, Guntboldus, *annuente rege Karolo, cum Epiſcopis Synodum cōdixit, ad quam Ebonem per litteras & legatos ex auctoritate prædicti Papæ conuocauit. Quò tamen Ebo neque veniſſe, neque vicariam pro ſe perſonam, vel litteras canonicas miſiſſe traditur. Guntboldus tamen, & cæteri Epiſcopi, qui apud Pariſios tunc conuenerant, Wenilo ſcilicet Eccleſiæ Senonicæ Metropolitanus cum Diœceſanis ſuis,* Lantrannus Turonenſis cum ſuffraganeis ſuis, & ſpecialiter Hincmarus cum omnibus Remenſis diœceſeos coëpiſcopis, litteras ſuas ad eum miſerunt, ei diœceſim Remenſem interdicentes, vt non haberet deinceps licentiam ex ea quempiã ſollicitare, nec ſcripto, nec verbo, nec miſſo aliquo, donec ſecundum iuſſionem Sergij Papæ ipſis occurreret, & iuxta canonica & Apoſtolica ſtatuta diffini-

l. annitēte.

Syn. Pariſ. an. 847.

al. Lanfrānus.

diffinitionis ſententiam ab ipſis coram generali conuẽtu perciperet. Sed ille ad nullam Synodum, vel ad ſedem Apoſtolicam, vocem poſtea reclamationis, vel repetitionis de ſede Remenſi, aut de ordine ſuo emiſit. Qui etiam (poſtquã res geſtas Leoni Papæ referentibus Epiſcopis, & regalibus inſuper epiſtolis, ordinatio Hincmari, quando fidei quoque ſuæ tenorem Romam miſit, rata eſt cum largitione pallij comprobata) per quinque circiter annorum curricula ſuperuixiſſe fertur in corpore, vſque ad annum videlicet incarnationis Dominicæ octingenteſimum quinquageſimum primum.

Leo iiij.

De viſione cuiuſdam Bernoldi.

CAP. III.

DE quo poſtmodum talis oſtenſa eſt reuelatio cuidam homini Remenſis parochiæ, nomine Bernoldo, qui depreſſus infirmitate, penè vſque ad mortem peruenit, ita vt per quatuor dies nec cibum, nec potum capere, nec loqui valeret. Quarto verò die hora nona, velut exanimis iacuit: adeo vt non poſſet in eo ſentiri halitum remanſiſſe, niſi per vices, dum quis manum miſiſſet ad os eius, vel

ſuper

ſuper pectus illius, vix ſentiebat, in eo adhuc ſpiritũ eſſe. Rubor illi tamen in facie magnus videbatur, & ſic iacuit vſque ad mediam noctem. Tunc viriliter oculos aperiens, & affatus vxorem ſuam, atque circumſtantes, iuſſit vt quantocius currerent, & presbyterum ſuum velociter ad ſe venire rogarent. Accito autem presbytero, antequam intraret ille domum, dixit infirmus vt apponerent ſellam, quia presbyter iam domum intraturus eſſet. Illo verò ingreſſo, poſtquam orationem pro eo fudit, dixit ei vt ſederet iuxta eum, & attenderet quæ dicturus erat, vt ſi ipſe ſuperſtes illa non potuiſſet annunciare, ſaltem presbyter ea nuntiaret. Tunc ergo cœpit vehementer flere, & cum ſingultibus dixit: Ductus de iſto ſæculo ad aliud, veni ad quendã locũ, & inueni Epiſcopos quadraginta & vnũ, inter quos cognoui Ebonem, Pardulum, & AEneam pannoſos, & denigratos, ſqualenteſque ſicut & alios, ac ſi vſtulati fuiſſent, & per vices nimio frigore horribiliter cum fletu ac ſtridore dentiũ tremulantes: per vices autem calore nimio æſtuantes. Et Ebo Epiſcopus me vocauit ex nomine, dicens: Quia tibi dabitur licentia redeundi ad corpus, precamur te ego & iſti confratres noſtri, vt adiuues

nos,

nos. Et ego reſpondi: Quomodo vos poſſum adiuuare? qui ait: Vade ad homines noſtros clericos & laïcos, quibus benefecimus, & dic illis vt pro nobis faciant eleëmoſynas, & orationes, & impetrent pro nobis offerri ſacras oblationes: & ego dixi, quia neſcirem vbi homines illorum eſſent. Ille verò ait: Nos dabimus tibi ductorē, qui te ad illos ducat. Et dederunt mihi ductorē quēdā, qui me præceſſit, & duxit ad quoddam palatium magnū, vbi multitudo erat hominum eorundem Epiſcoporum, qui de ipſis Epiſcopis inter ſe loquebātur. Quibus ſuggeſſi, quod mihi fuerat iuſſum ex parte Epiſcoporum. Inde cum ductore meo reuerſus, ad locum redij vbi erāt ipſi Epiſcopi, & quaſi iam facta fuiſſent pro ipſis ea quæ poſtulauerant, inueni eos facie iocundos, ac ſi à nouo raſos, & balneatos, albis veſtitos, & ſtolis amictos, atque ſandalijs calciatos. Et dixit mihi præfatus Ebo Præſul: Vides quantum nos adiuuit tua legatio? Vſque modò nimis durū cuſtodem, & cuſtodiam grauem habuimus ſicut vidiſti, modò verò habemus domnum Ambroſiū cuſtodem, *& leuem cuſtodiam: & cætera, quæ viſa atque relata ab eodem Hincmarus Epiſcopus deſcripſit.

Viuorum ſuffragia proſunt defunctis.

i. lenem.

De

De reſtitutione rerum Eccleſiaſticarum à Karolo Rege peracta.

CAP. IIII.

ORDINATIO denique, ceu præmiſſum eſt, Hincmaro Eccleſiæ Remenſis Archiepiſcopo, rex Karolus res, quas ex eodem Epiſcopio ſuis palatinis vſurpare conceſſerat, ipſi ſanctæ reddidit Eccleſiæ. Pro qua reſtitutione talem præcepti ſui dedit auctoritatem.

IN NOMINE *ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis Karolus Dei gratia rex. Si ea quæ à prædeceſſoribus noſtris, vel fidelium deuotione bene tradita, ſtatuta, ac confirmata ſunt, noſtris oraculis roboramus: ſi etiam illa, quæ quacunque neceſſitate corrupta ſunt, regia noſtra auctoritate corrigimus, & in melius commutamus, ſaluti noſtræ conſulimus, & regium miniſterium ſuſceptum à Domino exercemus. Proinde nouerit omnium fidelium Dei, ac noſtrorum ſolertia, quia res ex Epiſcopatu Remenſi, quas magna neceſſitate, & per omnia inuiti, dum à Paſtore ſedes illa ſancta vacaret, fidelibus noſtris ad tempus, vnde quoddam temporale ſolatium in noſtro haberent ſeruitio, commendauimus, electo & ordinato munere ſancti Spiritus, per Dei & noſtram*

*ſtram diſpoſitionem, in eadem ſancta ſede Hincmaro Archiepiſcopo, hoc noſtræ auctoritatis præcepto, cum integritate quicquid exinde nos fidelibus noſtris beneficiauimus, præſentaliter reſtituimus, tum Sparnacum & Iuliacum, vel quicquid ex eodem Epiſcopatu Richuinus habuit, vel quicquid exinde Odo Comes habuit: quàm & villam Culmiſciacum, cum Capella quam Rabanus presbyter habuit: ſeu & illa, quæ Pardulus, nec non & * Adalgardis Abbatiſſa, ſiue Rotbertus, atque Amalbertus clericus, vel Altmarus, ſeu Ioannes medicus, ſiue item Rabanus, atque puſillus pumilio, * Ratboldus quoq; Goderamnus, &* Herenboldus, *vel Donatus, ſeu Gilbuinus habuerunt: ſiue etiã illa omnia, quæ tam clerici quàm laici, qui in noſtra dominatione aliquamdiu fuerant, quoſq; iam dicto Epiſcopo commendauimus, habebant. Et vt in calce omnia concludamus, quicquid ex eodem Epiſcopatu, quando de manu Fulconis illum recepimus, alicui præſtito beneficio conceſſimus, per hãc noſtræ confirmationis auctoritatẽ, inſpecto corã cœtu fidelium noſtrorũ, tam Eccleſiaſtici quàm Laïcalis ordinis, teſtamẽto sãcti Remigij, præſentialiter caſæ ſanctæ Mariæ & ſancti Remigij, atque Hincmaro Archiepiſcopo cũ omni integritate reddimus vel reſtituimus, vt abſque vlla refragatione, caſſatis quibuſcun-*

c.l. Algardis.

ms. Ratholdus.

buſcunque alijs conſcriptionibus, eaſdem res per hanc noſtram auctoritatem recipiat: vt ſicut res Eccleſiæ diſponendæ ſunt ad vtilitatẽ ipſius Eccleſiæ Dei, tam ipſe, quàm ſucceſſores ipſius diſponant. Quam auctoritatem, (in qua nos vlteriùs tale quiddam erga ipſum caſam Dei non acturos ſpondemus, & vt nemo ſucceſſorum noſtrorum agere moliatur, per omnipotentem Dominum eiuſdem Virginis filium obſecramus) vt per ventura tempora certior habeatur, & contra æmulos ipſius ſanctæ Eccleſiæ ſui notitia valeat, manu noſtra ſubterfirmauimus, & anuli noſtri impreſſione roborari decreuimus. Data Kalendis Octobris anno vj. regnante Karolo glorioſiſſimo Rege indictione viij. Actum in pago Andegauenſi, in villa Auegio.

De cæteris quoque rebus, quæ tunc redditæ non fuerunt, huiuſmodi poſtmodum inuenitur *dediſſe præceptum. *ms. edidiſſe*

IN NOMINE *ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Karolus gratia Dei rex. omnibus Comitibus, Abbatibus, Abbatiſſis, Miſſis, Vaſſallis, & cunctis ſanctæ Dei Eccleſiæ fidelibus ac noſtris, præſentibus ſcilicet & futuris, notũ eſſe volumus, quia Hincmarus ſanctæ Eccleſiæ Remorum religioſus, nobiſq́ valde dilectus ac venerabilis Pontifex, accedens ad celſitudinis noſtræ magnitudinem, innotuit man-*

manſuetudini noſtræ, quòd ex rebus ſanctæ Dei genitricis Mariæ, & ſancti ac pretioſi confeſſoris Chriſti Remigij, quæ per parentum anteceſſorum videlicet noſtrorum regum dationem, ſiue per rectorum eiuſdem Eccleſiæ imprudentiam, vel conceſſionem, vel etiam quorumcunque maliuolorum machinationem ab eadem ſancta Eccleſia abſtractæ eſſe cernũtur, nonæ & decimæ, ad eandem prædictam eccleſiam minimè (ſicut rectum eſt) perſoluantur. Vnde magnificentiæ noſtræ petijt dignitatem, vt noſtræ auctoritatis præceptum ob Dei & ſanctæ ipſius genitricis, ſiue pretioſi patroni noſtri Remigij amorẽ ei fieri iuberemus. Cuius nobis amabilibus & neceſſarijs petitionibus acquieſcentes, & liberè placideq́ obſequẽtes, hoc noſtræ magnæ auctoritatis præceptum ei fieri iuſſimus. Per quod præcipientes expreſſè iubemus, vt quiſquis fidelium Dei omnipotentis, noſtrorúmque, ex eiſdem ſanctæ Dei genitricis Mariæ, vel ſancti Confeſſoris Chriſti Remigij, Remorum Eccleſiæ rebus, ſiue Epiſcopatus religioſiſſimi & dilectiſſimi nobis Hincmari venerabilis Archiepiſcopi, aliquid habere dignoſcitur, ſiue per largitionis noſtræ conceſſionem, ſiue per quorumcunque ſupràmemoratorum affectationem, vel machinationem, ſeu etiam & deprecationem, aliquid tenore aliquo ex prædictis rebus tenere

vel

vel poſſidere cernitur, nonam & decimam in Miſſorum noſtrorum præſentia, Miſſo Eccleſiæ ſanctæ Mariæ, vel ſancti Remigij Remorũ, ſiue Hincmari venerabilis Archiepiſcopi reuadiet: & annis ſingulis ad eandem præfatam & memoratam Eccleſiam perſoluere, abſque vllius occaſionis contradictione cum omni vigilantia ſtudeat. Quicunque verò contra hãc noſtræ auctoritatis præceptionem de hoc fieri præſumpſerit, ſciat ſecundum digna memoriæ aui, & piæ recordationis genitoris noſtri capitula ſe emendaturum, & ipſas eaſdem res abſque alicuius interceſſionis impetratione amiſſurum. Et vt hæc noſtræ præceptionis auctoritas inuiolabilem obtineat firmitatis vigorem, & ab omnibus fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ & noſtris, præſentibus ſcilicet & futuris, veriùs, certiuſq́ credatur, eam anulo noſtro ſubter ſigillari iuſſimus. Data iiij. Nonas Septembris anno viij. indictione. x. regnante Karolo glorioſiſſimo rege. Actum in monaſterio ſancti Quintini.

Lib. 1. cap. 63. lib. 2. c. 21. li. 4. c. 40.

Immunitatis etiam ſecundum anteceſſorum ſuorum regum exemplaria eidem ſanctæ ſedi ſuam contulit auctoritatem. Ceſſionem quoque genitoris ſui Ludouici de exactione regia, vel operarijs ac muro ciuitatis ob reſtaurationem ipſius ſanctæ Dei Eccleſiæ delegata, huiuſmodi cõfirma-

Exſtat ſuprà lib. 2. c. 19.

uit auctoritate.

IN NOMINE *ſancta & indiuiduæ Trinitatis, Karolus gratia Dei rex. Si petitionibus fidelium noſtrorum, maximè Domini ſacerdotum, præcipuè in his, quæ Eccleſiaſticis vtilitatibus poſſunt præbere conſultum, benignum commodamus aſſenſum, nobis id ad æternæ remunerationis credimus prouenire augmentum. Proinde nouerit omnium fidelium Dei ac noſtrorum, præſentium ſcilicet & futurorum induſtria, quia vir venerabilis Hincmarus Remenſis vrbis Archiepiſcopus obtulit ſerenitatis noſtræ obtutibus præceptum piæ memoriæ domni ac genitoris noſtri Ludouici Imperatoris, quod in eleëmoſyna ſuæ augmento Eccleſiæ S. Mariæ atque ſancti Remigij fieri decreuit, de opere & operarijs, atque omni exactione, quæ tempore aui noſtri domni Karoli Imperatoris ex eadem caſa Dei exigebantur ad palatium, quod vocatur Aquiſgrani, vt in ædificatione & reſtauratione ipſius Eccleſiæ Dei, per futura tempora vſque ad finem ſæculi, ad vtilitatem ſæpe dictæ ſanctæ Eccleſiæ in eleëmoſyna illius proficerent, & nec ad eundem locum, vel ad alium quemlibet ipſæ redhibitiones, vel impenſæ vllo vnquam tempore exigerentur, ſed remiſſa indulgentia illius in eodem loco proficerent. Cuius bene geſta rata iudicantes, per*

hoc

hoc noſtræ auctoritatis præceptum decernimus, vt quicquid de exactione, vel operarijs prædictæ conſtitutionis ſuprà ſcriptus domnus & genitor noſter, ſeu & de muro ciuitatis ipſius, vel vijs ad vtilitates clauſtri Canonicorum proficientibus in ſuo præcepto conceſsit, hoc totum perpetua noſtra indulgentia vel conceſsione, ſeu auctoritate conceſſum, vel confirmatum maneat in perpetuum. Et vt hæc noſtræ confirmationis vel conceßionis auctoritas per futura tempora certior cognoſcatur, & permaneat inconuulſa, eam manu noſtra ſubterfirmauimus, & de anulo noſtro eam ſigillari præcepimus. Data vi. Kalendas Iunias, anno x. regnante Karolo glorioſo rege, Indictione xiij. Actum Vermeriæ palatio regio, in Dei nomine feliciter. Amen.

De reparatione Remenſis Eccleſiæ ab ipſo Hincmaro patrata.

CAP. V.

HVIVSMODI regiæ benignitatis functus auctoritatibus, & in Epiſcopali ſede confirmatus præfatus Hincmarus Archiepiſcopus, templum beatæ Dei genitricis Mariæ, quod à fundamentis Ebo renouare cœperat, iſte pace gratiaque fruēs regia, præclari conſummauit decoris emi-

nentia. Inſuper & aram ſanctæ Dei genitricis auro veſtiuit, ac lapidibus pretioſis ornauit. His quoque verſibus titulauit.

Hanc aram Domini genitricis honore dicatam
e. ſuis. *Cultor vbique * ſuus decorauit Epiſcopus Hincmar*
Muneribus ſacris, functus hac ſede ſacerdos.
Iam bene completis centenis octies annis,
an. 845. *Quadraginta ſimul quinto voluēte ſub ipſis.*
Cùm iuuenis Karolus regeret diademata regni,
Hūc ſibi Paſtorem poſcentibus vrbis alumnis.

Et ad imaginem Dei genitricis in ipſo altari.

Virgo Maria tenet hominem, regemq́, Deúq́,
Viſceribus proprijs natum de flamine ſancto.

Tecta templi plumbeis cooperuit tabulis, ipſumq́ue templum pictis decorauit cameris, feneſtris etiam illuſtrauit vitreis, pauimentis quoq; ſtrauit marmoreis. Crucē eminentiorem gemmis, aureq́ue cooperuit. Alias etiam cruces tam auro quàm argento parauit. Calicem maiorem cum patena, ſumptorioq́ue fecit ex auro, lapidumq́ue pretioſorum illuſtrauit nitore. Qui calix poſtea pro redemptione ac ſalute patriæ Normannis datus eſt: patena adhuc reſer-

uatur

uatur ibidem. Libellum quoque de ortu ſanctæ Dei genitricis Mariæ, ſed & ſermonem beati Hieronymi de ipſius dominæ Aſſumptione ſcribi fecit, & tabulis eburneis, auroque veſtitis muniuit. Locellum etiam quendam, hoc eſt capſam maiorem, quæ à duobus clericis ferri ſolet, fieri iuſſit, argentoq; imaginato ac deaurato veſtiuit: vbi ad vrbis huius totius tutamen, multorũ Sanctorum pignera recondidit. Inſuper & alia altaris vaſa, tam aurea, quã & argentea præparauit. Euangelium aureis argenteisque deſcribi fecit litteris, aureiſque muniuit tabulis, & gemmis diſtinxit pretioſis. His quoque verſibus inſigniuit.

Sancta Dei genitrix, & ſemper virgo Maria,
Hincmarus Præſul defero dona tibi.
Hæc pia quæ geſſit, docuit nos Chriſtus Ieſus,
Editus ex vtero, caſta puella, tuo.

Librum quoque ſacramentorum, ſed & Lectionarium, quos ſcribi fecit, ebore argentoq; decorauit. Candelabra texit argẽto, & templum varijs ornauit lampadibus, & coronis, diuerſiſque tam palliorum, quàm cortinarum, atque tapetium operuit ornamentis. Sacras etiam veſtes altaris procurauit miniſtris. Pluribus denique conuocatis Epiſcopis, ſed & Karolo rege in hanc ciuitatem adueniente,

in honore incomparabilis & perpetuæ virginis genitricis Dei Mariæ, vt & antiqua fuerat ſacrata, baſilicam ſolemniter dedicauit, & cum coëpiſcoporum cooperatione ſub omnipotentis inuocatione Trinitatis almificæ conſecrauit.

De miraculis in eadem Eccleſia poſtea declaratis.

CAP. VI.

IN hac igitur Eccleſia multa diuerſis temporibus Dei virtute ſub ineffabilis Chriſti genitricis Mariæ ſunt honore patrata miracula. Quorũ plurima, quæ ante noſtram ætatem ſunt geſta, nobis habentur incognita. Nos tamen ea, quæ coram poſiti vidimus, vel perſonis quæ viderant referentibus agnouimus, ſilentio hic quoque præterire incongruum rati ſumus, licet ea verſibus olim exarauimus. Mulier quædam ciuis huius vrbis, nomine Altrudis, vnicam paruulam nutriebat filiam, quæ adhuc ſub vbere matris poſita, efficitur cæca. Pro qua cùm varijs fruſtra æſtuaret mater remedijs, nec vlla poſſet iuuari medela, ad ſummum cogitat ſe vertere medicum: eiuſque probat non aptiùs per quempiam ſanctorum poſcere poſſe miſericordiam,

diam, quàm per ipſius vnicam, cuius etiam erat ipſa famula, genitricem. Præparanſq; candelarum munuſcula, tam pro ſe quàm pro filia, templum hoc petit, cælitum reginæ clementiam rogatura, præfigenſque cādelabris luminaria, tum pauimentis adſtrata, cor ſupplex effundit in vota. Nec ſe poſſe præſumens ſufficere, miniſtros ſuppliciter depoſcit altaris, ipſius petitionem ſuis precibus adiuuare. Et quia deuotè ac fideliter poſtulauit, votum obtinere promeruit, lumenque ſobolis impetrauit. Vnde gratias agentem Deo, ipſiuſque genitrici pijſſimæ, cum adiutoribus ſibi ſacris miniſtris eam vidimus poſtea, dum ſanam, clareque contuentem ſuam nobis exhiberet filiam.

Quidam clericus noſtræ congregationis, carne nobilis, Hugo nomine, ita nimio dentium fatigabatur dolore, vt nec ſomnum, nec cibum præ nimietate valeret ægritudinis capere. Qui requiſitus à quodam ſeniore, expoſita ſuæ vexationis afflictione, hoc ab eo conſilij accepit, vt coram altari Dei genitricis ſeſe proſternens, eius corde tenus ſuper hac anxietate ſua deprecaretur clementiam. Et ſurgens ab oratione, oſculato altari, ſupra nudum ipſius marmor, in qua vexabatur de-

poneret maxillam, ſicque ſanandum ſe cõfidens, domum regreſſus cooperiri ſe veſtibus faceret, atque ſopori permitteret. Quibus ille per ordinem patratis, ſomnũ inijt. Tempus autem erat ſolemnitatis natalis Domini, & fratres poſt celebratum veſpertinum officium in cœnaculo, vbi calefaciendi cauſa conſueuerant colligi, reſidebãt. Præfatus verò frater videt in ſomnis illic ſe præ gradibus cœnaculi adſtitiſſe, atque beatam Dei genitricem in ſuperioribus, ante ipſius oſtium domus conſiſtere. A ſiniſtris in gradu infimo ſub ſpecie cuiuſdam chirurgi, malignum conſpexit adſtare ſpiritum. Non dubitãs autem, quæ eſſet illa quam aſpiciebat Domina, pauore tetri hoſtis abiecto, ad eam vſque conſcendit, & ante ipſius procidẽs pedes, eiuſdem ſuſceptus eſt manu: ita vt mentum illius tenens, vexatam pijſſima Domina contingeret maxillam. Et erigẽs eum blãdè conſolata eſt, aſſerens ideo ſe non inuẽtam ab eo in Eccleſia, quoniam ibidem ad cuſtodiam fratrum ſtaret. Ille, inquiens, malignus, quem vides hîc propè aſtãtem, cogitat huc aſcendere, & vult noſtros fratres conturbare. Præcepitque eum redire, & de conceſſa ſibi ſalute confidere. Qui rurſus ad eius ſe proſternens pedes, erectus

erectus eſt ab ea, veſtem tantùm purpu-reã,qua ipſa erat induta, deoſculans. Sicque mox excitatus,dari ſibi præcepit manducare. Quod vt eiuſdẽ domeſtici audiere, inſanire illum putantes, quia tam alacriter ſibi cibũ dari peteret,anxiari cœperũt. Ille verò confirmabat, ſe à beata Dei genitrice ſanatum, nihilque vel ægritudinis ſe, vel inſaniæ pati. Sicque celerrimè redditus ſoſpitati, ſæpe poſtea fidẽter adſtipulabatur, non ſe vlterius eſſe paſſurum talia, quem tanta ſaluti reſtituiſſet Domina. Quod & reuera illi accidit, vt deinceps huiuſmodi ægritudinem nequaquam ſenſerit, dum pluribus poſtmodum vixerit annis.

Huius Hugonis clericus & diaconus, Ebrardus nomine, febris anhelæ vexabatur æſtibus: qui huius ægritudinis agitatus angoribus,in crypta,quæ ſub ipſius Eccleſiæ ſede in honore beati Remigij conſecrata eſt, feſſus reſidebat, dum illic miſſæ celebrarentur myſteria. Cui vi febrium fatigato (vt aſſolet febricitantibus) ſopor irruit. Et ecce videt beatam Dei genitricem ſibi adſtantem, impoſitaque manu eius capiti pertranſiſſe, & poſt altare ſeſe viſa eſt intuliſſe. Mox ille patefactis oculis ſurgit, finitiſque myſterijs iam ſanus, Amen reſpondet, & alacer officiorum inſeruit expletio-

pletioni. Cuius caput ad tactum mirabilis Dominæ ita eſt delibutum, ac ſi oleo eadem fuiſſet hora perunctum. Quod nos quoque mirati ſumus, qui eum ipſa die lætum, & comedentem nobiſcum vidimus.

Tres deniq; claudos, & poplitibus contractis, nullo modo greſſum figere valentes, in hac Eccleſia diuerſis * conſpeximus erectos temporibus. Vnum quidē ſub Epiſcopatu domni Heriuei Præſulis, qui aliorū manibus illuc delatus, proprijs regreſſus eſt pedibus. Alium ſub præſulatu Seulfi, nomine Maganerum, qui gente Britannus, vtroque genu claudus, & ſcabellis inhærens, inter nos piorum eleëmoſynis ſuſtentatus, tranſacto ferè iam demorabatur anno. Huic dū nocturnas in omniū Sanctorū ſolemnitate celebraremus laudes, ita ſubitò in medio populi iacenti genuum extenſi ſunt nerui, vt lora quoque, quibus crura cum coxis erant annexa, rumperentur, rupta etiam pelle ex poplitibus ei ſanguis deflueret: ſurgensque, ſtupente populo, greſſibus deinceps vſus eſt proprijs. Tertium verò ſub huius domni Præſulis Artoldi Pontificatu, eoque miſſarum ſacra celebrante, die ſolemni eiuſdem ſacratiſſimæ virginis, qua Gabriel Archangelus ad eam miſſus ab aſtris, partum illi mirabilem ſæcu-

ms. cognouimus.

Idem refert in Chron. an. 934.

ſæculis nunciauit. Qui claudus, pauper, & miſerabilis, dum per pauimenti ſeſe marmora traheret, repentè ſolutus extenditur, & tellurem corpore menſus, in pedes tandem erigitur, inceſſuque nouo auxit lætanti gaudia populo, quique adhuc inter nos degens ſtipe ſuſtentatur Præſulis.

Quartus quoque quidam ruricola, *Gerlaius nomine, ex familia huius Eccleſiæ, hanc vrbem adiens oraturus, beatæ Dei genitricis Mariæ ingreſſus eſt baſilicam. Vbi dum vota profundit, ſubitò marcore diriguit, contractiſque neruis, penè cunctis adſtringitur membris, ſicque coarctatus, ibidem ſe permanſurum, & dum viueret ſeruiturum, ſi relaxaretur, promiſit. Tandem poſt menſem his abſolutus vinculis, Eccleſiaſticis addicitur ſeruitijs. Sicque partim in eadem Eccleſia, partim in baſilica ſancti Dionyſij extra murum ciuitatis per quinquennium incolumis deſeruiuit. Poſt quod temporis ſpatium, in eadem ſolemnitate, Hypapanti ſcilicet Saluatoris, hanc ingreſſus Eccleſiam, dum precibus incumbit, ita rigentibus membris viſus eſt adhæſiſſe pauimentis, vt nec os, nec aliquod membrum ab his releuare valeret. Erectus autem à circumſtātibus, tam cruribus, quàm ambabus cōtrahitur

*al. Gerlanus.

hitur manibus. Quintadecima deinde die iterum abſolutus, nec multò pòſt humanis exemptus eſt rebus. Sed quis enarrare præualeat, quot hîc languentes penè quotidie pia dona ſalutis ſumunt? quot febricitantes, quot ſaluantur energumeni? quis vel edicere peſtes hîc liberatis hominibus effugatas? Sed de innumerabilibus ſaltem pauca commemoraſſe ſufficiat.

De viſione cuiuſdam Gerhardi presbyteri.

CAP. VII.

PRESBYTER quidam de pago Porcenſi, Gerhardus nomine, in quandam dudum deciderat valitudinem, ita vt veneno potatus eſſe crederetur. In qua valitudine Sanctorum nonnullis conſolatus eſt viſitationibus, beati ſcilicet Petri Apoſtoli, qui ſuam ei, quam regebat, præcepit etiam bis, vt reſtaurare ſtuderet Eccleſiam, atque redarguit per viſa, cur totiens medicos ſalutis ſuæ requiſierit cauſa. Sanctum quoque Remigium poſtea ſibi videt adſiſtere, ſuam illi pandendo perſonam, & ægritudinis huius remedia pollicentem. Qui mox vrbē Remenſem adiens, dū perluſtratis orationis gratia beatæ Dei genitricis, ac ſancti Remigij baſilicis, in vico noctu

noctu requieſceret, ipſius beati Remigij videt ſe deductum in templum quoddam ſplendidiſſimum, ad quod beatiſſimam contuetur virginem Mariam properantem, ſancto Remigio, ſanctoque Martino ab vtroque latere ſtipantibus eam. In ipſo verò templo multitudo Leuitici ordinis atque ſacerdotalis dignitatis eam expectabat, & diacones induti dalmaticis, quidam cum palmis, quidam ſine ipſis adſtabant. Cæterorum quoque ſanctorum plurimus hîc ordo videbatur. Idem verò Presbyter nullius ſpecialiter cognoſcebat vultum, præter beati Petri, qui ſibi iam pridem fuerat reuelatus. At poſtquam beata Dei genitrix ad prædictum templum peruenit, vbi eius aduentum hic frater ſe præſtolari videbat, requirere cœpit, quis ille eſſet, aut quid quæreret. Cui beatus Remigius: Famulus, inquit, meus eſt, Domina, quærens à tua pietate ſalutis remedia. Quid autem ipſa reſponderit, iſte, vt retulit, audire non potuit. Velum verò quoddam oppanſum ibidem videbatur: poſt quod vbi ipſa intrauit, ſplendidius hanc ſole lumen ab oculis eius ſuſcepit, ita vt in id, præ ſplendoris magnitudine, intendere minimè potuerit. Poſt aliquot denique dies apparuit illi beatus Martinus, miſſumque ſe à ſan-

ſancto Remigio ad eumdem teſtatus eſt, aſſerens etiam illi donatam vitam, conceſſamque medicinam. Reſtitit tamen poſtea huic dubietas aliqua de beatæ Dei genitricis perſona, quoniam nomen ipſius in viſione reuelatum non audierat. Sed precabatur aſſiduè, vt Dominus ſibi mõſtrare dignaretur, vtrum ipſa fuiſſet, quam viderat, Dei genitrix virgo Maria. Contigit autem illi poſt ſex ferè menſes, vt ſubitò, dum noctu quieſceret, graui premeretur ægritudine, adeo vt deſperaret vlteriùs ſe poſſe viuere. Et dũ valde anxiaretur, appẽſis ſupra ſe beatæ Mariæ pigneribus, huiuſmodi cœpit effundere preces: O beata Dei genitrix, cuius hic dependẽt pignera, ſi reuera (vt credimus) de te nobis hæ ſuperappenſæ habentur reliquiæ: & ſi verè de te viſio eſt, quam nuper vidi: ſi tu es illa domina, quam ad illud mirabile tẽplum ſanctus Martinus, & almus Remigius comitabantur euntem, vbi te clariſſimus Sanctorum cœtus expectans, aſpiciẽte me, lætanter excepit, fer opem mihi indigno famulo tuo, & tamdiu impetra mihi vitam atque virtutem, vt Miſſæ myſteria Domino celebrem, & munera vitæ corporis Chriſti ſumere merear: voſque, beati Pontifices Chriſti, quos cum eadem comitari

mitari conſpexi, adiuuate me apud ipſam, qui me veſtro piiſſimo conſolari dignati fuiſtis alloquio. Interea inter angores preceſque vix leuis obrepſit ſomnus, cùm ſubitò ſub eodem vultu habituque, quo prius eãdem aſpexerat, beatiſſima ſe videndam præbuit regina, eiſdem columnis innixa, quibus & antea inniti fuerat viſa, luce coruſcans clariſſima. At ille tanto tremefactus ſplendore, nihilque fari auſus, luminibus in terram demiſſis videbatur ſtupefactus hærere. Quem beatus compellans Remigius: Quid, inquit, nos huc aduocaſti? Nônne vides Dominam noſtram Dei genitricem te confortare paratam? quid dubitans tardas accedere ad illam? His dictis tremor abſcedit, alleuatur animus, eleuanſque oculos vires recepit, & ante pedes beatiſſimæ Dominæ frater ille corruiſſe ſe vidit. Quem manu ipſa leuare dignata, fronti ſignum crucis imponit, & talia proſequitur: Ne timeas, neque deſperes, confide in Domino, quia percipies donum ab ipſo ſalutis: ſignumque pulſare iube, vt ſacra myſteria celebres, & gratias Deo referas, eum collaudans qui te poſt verbera ſanat. His dictis, ab eius receſſit viſibus, ſuis ſtipata comitibus. Sicque mox frater idem collata ſibi ſalute lætus exurgit, & ad explen-

explenda iuſſa feſtinans, ita ſanus & alacer effectus eſt, vt nunquam alacrior eſſe potuerit. Hæc vt eodem presbytero narrante didicimus, ita deſcribere quoque dignum rati ſumus.

De alijs quibuſdam miraculis.

CAP. VIII.

HÆc inclyta cæli regina, vt ſubuenire ſolet humili ſe corde petentibus: ſic in præſumptores vel conteptores vltionis nonnunquam pœnas exerit. Quod piè quoque fieri credimus, vt hìc in præſenti delinquentibus digna ingerantur verbera, ne in futuro grauiora eos excrucient tormenta. Quod autem modò dicturus ſum, non ipſe vidi, ſed multorum relatu patrum narrari frequenter audiui. Quidam ex clericis noſtræ cogregationis, Bernardus nomine, cuſtos huius erat Eccleſiæ: qui petitus à quibuſdam leuibus perſonis (vt ipſe poſt ſcripto monſtrauit) quatinus ipſis quædam ſanctorum dediſſet pignera: dum quadam die cum quodam puero hic ſolus eſſet in templo, correpta quadam pixide, in qua ſanctorum continebantur reliquiæ, auſu temerario præſumpſit aperire. Quo facto nimio pauore concutitur, & nebula

nebula locus totus, magna repletur: taliq́; vallatur horrore, vt non putaret ſe ampliùs viuere. Sicq́; perdita voce, tam ipſe, quàm puer, qui ſecum erat, vltrà loqui, nec ea quæ viderant fari potuerunt.

Quidam quoq; cuſtos huius Eccleſiæ, vt ipſe nobis narrauit, dū die aliqua poſt matutinales laudes in Eccleſia requieſcere vellet, arripiens tēpli tapetia, lectum ſibi ex his ſtrauit, ibiq́; ſeſe ſomno dedit. Et ecce matrona quædā ſub habitu ſenili eidē apparuit, quæ herbas quaſdam ſecū videbatur deferre. Hæc primò quidē blandis cū cœpit affari ſermonibus. Vbi verò ſacra ſub eo cōtēplatur tapetia; taliter infit, eum mutato quoq; vultu terrēs, aggreſſa. Et tu Dominæ ſanctæ Dei genitricis auſus es violare, ac pedibus ſacra ſuperbè cōculcare ornamēta, nec tantam timuiſti Dominam? Modò quidem parcam: nunquam tamen vltrà præſumas talia. Exēplūq; dedit illi de quodam, qui ſic ſibi lectū ſolebat ſternere, quē nouimus olim ærūmnis affectū in pauperrimo quoq; ſtratu obiiſſe. Ita deterritus ſurgit, propriamq́ue culpā confeſſus, ſcamnis tapetia reddit, & Dominum ſuper hac correptione ſua, eiuſque collaudat genitricē. Hanc autem Dominam quæ ſe viſitauerat non agnouit, à beata Maria tamen fuiſſe

credimus miſſam. Nouimus etiã quoſdam deuotos atque promiſſos à parentibus in hac Eccleſia fore Chriſto, eiuſque genitrici ſeruituros. Quod votum dum vellent poſtea mutare parentes, prolis ſunt coacti languore ſuam promiſſionem adimplere.

Peregrinationes ſancta. Dudum cùm agricolæ vrbi vicini poſt Paſcha, ſolito de more, hãc petiſſent vrbẽ, huius admirabilis Dominæ requirẽdo ſuffragia, ſuaque vota ferendo, quædam villæ conſueta quærere neglexere præſidia. Quarum meſſes, cùm iam tempus inſtaret metendi, tanta tempeſtatis ſunt attritæ grandine, vt penè omnia eorum perierint ſata: vineæ quoque, aduſtis fractiſque pampinis, vuarum amiſerint fructũ. Eorũ verò fines, qui ſe huius piiſſimæ dominatricis munieře ſubſidiis, neq; tãgere, nedũ intrare grando præſumpſit. Sicq; deinceps tã hi, quàm cæteri quique contigui, promptiùs libentiuſq; annuatim eiuſdem Dominæ noſtræ, ſancti quoque Remigii, cæterorumq; Sanctorum hanc Remenſem adeuntes vrbem, conſueuerunt expetere patrocinia.

De ſecũda Beati Remigij corporis trãſlatione. CAP. IX.

PRæfatus denique Præſul Hincmarus cryptam præclari operis ad pedes S. Remigij

Remigij conſtruxit, & corpus eiuſdē beatiſſimi patroni de loco cryptæ prioris, vnà cum ſepulchro ipſius in eadem, collectis Remenſis Diœceſos Epiſcopis, vt iam ſuperiùs dictum eſt, tranſtulit: & ante ipſius ſepulchrum opus egregium auro edidit, gemmiſque diſtinxit, feneſtram inibi, vnde Sancti ſepulchrum videretur, fecit, & circa ipſam feneſtellam hos verſiculos indidit. *Lib. 1. c. 21.*

Hoc tibi Remigi fabricauit magne ſepulchrum
Hincmarus Præſul, ductus amore tuo.
Vt requiem Dñs tribuat mihi, Sancte, precatu
Et dignis meritis, mi venerande, tuis.

Euangelium aureis litteris inſigniuit, ac parietibus aureis, gemmarumque nitore diſtinctis muniuit, verſibus etiam auro inclytis prætitulauit. Sed & crucem maiorem cooperuit auro, gemmiſque decorauit. Librum quoque ſacramentorum ſub eburneis tabulis, argento præſignitis: ſed & Lectionarium ad miſſas librum, pari decore venuſtatum, ibidem contulit, alioſq; libros & ornamenta nonnulla eidem venerabili loco delegauit.

De corpore autem ipſius beatiſſimi Remigij non eſt auſus aliquid ſumere, ſicut ipſe quoq; teſtatur in epiſtola ad Ludowicum regem Transrhenenſem, qui id ſibi

ſ. id. ab eo petebat muneris. Sed * hic Pontifex pro maxima præſumptione aſſerit ſe duxiſſe, corpus eius, quod Dominus per tanta tempora integrum conſeruauerat, diſrumpere.

De pallij cotidiani vſus à Romanæ ſedis Præſule perceptione, & rebus Eccleſiæ ſub eo conceſſis.

CAP. X.

Hic denique venerabilis Præſul Hincmarus, pro ſuæ ſanctitatis ac ſapientiæ reuerentia, per interuentionem Lotharij Imperatoris pallium ad cotidianum * ſuſcepit vſum à quarto Leone Papa, à quo iam aliud perceperat in deſignatis ſibi ſolemnitatibus debitè fruendum. Quē cotidianum pallij vſum nulli vnquam Archiepiſcopo ſe conceſſiſſe, vel deinceps conceſſurum eſſe, idem Papa in epiſtola tunc ad eum directa teſtatur. Scripſit autem præfatus Pontifex ad eundem Papam Leonem ſexies, vt ipſe in quadam ad eundem aſſerit epiſtola, vel ſepties, ſua dirigens ad eum ſcripta. In hac verò epiſtola de his, quos temeritas chorepiſcopalis ordinare: vel quòd Spiritum ſanctum conſignando tradere præſumebat, requiſiuit.

ſ. j. recepit.

uit. Et quòd terrena poteſtas hac materia ſæpe offẽderet, vt videlicet Epiſcopo quolibet defuncto, per Chorepiſcopũ ſolis Põtificibus debitum miniſteriũ perageretur, & res ac facultates Eccleſiæ ſæculariũ vſibus expenderentur, ſicut & in noſtra Eccleſia iam ſecũdò actum fuiſſet. Itẽ de his, quos domnus Ebo poſt depoſitionem ſuã ordinauerat. In alia quoque epiſtola ſcribit de quodam Fulcrico, Imperatoris Lotharij vaſſallo, de quo etiam pridem ei ſignificauerat, pro quo Eccleſiæ nonnullæ per hoc regnũ maximum patiebantur impedimentum, qui vxore ſua dimiſſa, poſtquam excõmunicatus ab eo proinde fuerat, aliã inſuper ducere præſumpſit vxorem. Item in eadẽ de priuilegijs huius Remenſis Eccleſiæ, quæ habuit ab initio, quo priuilegia ſedes habere cœperunt: & quia Remorum Epiſcopus primas inter primates ſemper, & vnus de primis Galliæ Primatibus extitit, nec alium ſe potiorem, præter Apoſtolicum Præſulem, habuit: vt ſcilicet ea, quæ tanto tempore ab anteceſſoribus ipſius huic ſedi ſunt conceſſa & cõſeruata, cõſeruare & augmentare dignetur. Ab imperatore quoque Lothario præceptionis imperialis auctoritatem ſuper quibuſdam rebus coniacentibus in his locis, Menra-

 uallis,

uallis, Termedo, Roſerolis obtinuit, quæ tempore Karoli imperatoris, occaſione quadam interueniente, à Remenſi ſunt abſtractæ Eccleſia, & publicis vſibus ſubactæ, quas hic Lotharius imperator ad partem ſanctæ Mariæ, ac ſancti Remigij ſua reſtituit auctoritate. Qui Lotharius imperator nonnullis hunc Præſulem Hincmarum apud Leonem Papam honorificè commẽdaſſe reperitur Epiſcopis atque Legatis. Sed & quando Romam petere idem Pontifex diſpoſuerat, epiſtolam ſuam idem Imperator pro eo præmittens, ſuggeſſit præfato Papæ, vt ipſum decenter amabiliterque ſuſciperet, & quicquid ab eo poſtulaſſet, libenter ei liberaliterque tribueret. Itẽ aliam pro ſynodalibus diffinitionibus, de ordinatis ab Ebone poſt ſuam depoſitionem, à ſede Apoſtolica confirmandis, & quibuſdam priuilegijs eidem Hincmaro, ſedique Remenſi concedendis: & quia illũ volentem Romam proficiſci, tã ipſe, quàm frater ſuus Karolus rex Franciæ, *quando valde neceſſarius eis erat ad ſopiendas quæ tunc exortæ fuerant perturbationes, retinerent. In qua epiſtola cõmemorat, quòd in hac ſede Remenſi beati Sixti primi eiuſdem Epiſcopi, & Apoſtolorum diſcipuli, prædeceſſores ipſius Papæ, Stephanus Pippino,

M qñ. i. quoniã.

Stephan ij.

pino, & Leo Karolo magno, Apoſtolica *Leo iij.*
contulerint munia. Alius quoque Stephanus Luduwicum Auguſtum in eadem ſede *Stepha. v.*
imperiali diademate coronauerit. Ad hoc denique obtinendum, quod pro prædicto Præſule petebat, idem Lotharius Petrum Spoletinum Epiſcopum, mandatis ſuper hac re per ſemet inſtructum, executorem direxerat, & alium Petrum Aretinum Epiſcopũ litteris exinde commonuerat, alioſque quoſdam tam ſuos, quàm præmiſſi Papæ fideles ad id peragendum deſtinauerat. Eidem Lothario imperatori ſcribit præfatus Præſul Hincmarus de Fulcrico eius vaſſallo, quem excommunicauerat, qualiter ad pœnitentiam venire debeat. Item aliam epiſtolam in qua continentur culpæ ipſius Fulrici, & quomodo eũ rationabiliter excõmunicauerit, quia noluerit ad pœnitentiam venire. Item aliam, in qua valde collaudat eum, congaudens eius humilitati, quòd ipſius obaudierit monitis ſuper præfato excommunicato, abſoluitque eum id humiliter deprecantem, pro participatione quam habuerat cum ipſo. Item poſtquam conualuerat idem Imperator de infirmitate ſua. In qua epiſtola eũ ſatis epiſcopaliter, licet ſuccinctè, de ſalute admonet animæ. Et alia nonnulla eidem ſcripſit.

A Karolo denique rege ſuo hic Præſul Hincmarus cellam in honore ſancti Martini, in municipio Vongo conſtructam, cum omnibus ad eandem cellam iuſtè pertinentibus, ad partem Remenſis Eccleſiæ reimpetrauit, ac per auctoritatis ipſius præceptum recepit. Ad ipſius ſuggeſtionem dedit idem Karolus rex Eccleſiæ ſancti Remigij, vel monachis ibidem Deo ſeruientibus, res quaſdam: hoc eſt in pago

l. Portinſe * Pertinſe, in villa Baildronis curte manſa duo, & in Dodelini monte manſa duo, atque in Waldonis curte manſa duo cum mancipijs, & omnibus ad eaſdem res legaliter aſpicientibus. Præceptum quoque ipſius Karoli de via, quæ impediebat ad clauſtrum Canonicorum ſanctæ Remen-

Hincmarus auxit numerum Canonicorum Remenſ.

ſis Eccleſiæ amplificandum (quoniam & numerum eorundem Canonicorũ augmẽtauerat) idem domnus Hincmarus obtinuit. Res præterea quaſdam quæ ab hoc rege dudum fuerant Epiſcopio ſubtractæ, Eccleſiæ redintegrari laborauit: id eſt villam Nouiliacum, quàm Karlomannus ad Eccleſiam ſancti Remigij pro animæ ſuæ dedit remedio, tam ipſam villam quàm res & mancipia, quæ diuerſi homines dono regis retinebant, ad eandẽ pertinentia. Item res aliquas in Culmiſſiaco & Bairaco ſitas.

Item

Item res ſuper fluuium Rotomnam, & in alijs nonnullis locis coniacentes. Itemque à Rege Ludowico Tranſrhenẽſi præceptũ reſtitutionis accepit ſuper quibuſdam rebus ſancto Remigio quondã delegatis: hoc eſt in pago Wormacenſi * Scauenheim cũ omnibus ad ſe pertinentibus, Coſla & Gleni in ſaltu Voſago. In Thuringia quoque & Auſtria, in loco qui dicitur Schonerunſtat, & in Heliſleba, cum omnibus ibidem aſpicientibus. Res quoque nonnullas, iuraque Eccleſiæ ac mancipia legibus per aduocatos euindicata recepiſſe reperitur. Res etiam nonnullas Epiſcopij, terras ſcilicet atque mancipia, cum diuerſis perſonis, ad incrementum Eccleſiæ, pro partium opportunitate commutauit. Sed & præcepta regalia ſuper pluribus earum rerum commutationibus obtinere curauit. Canonicis quoque huius Remenſis Eccleſiæ hoſpitale conſtituit ad ſuſceptionem peregrinorum, vel pauperum congruis ad id rebus deputatis, cum conſenſu coëpiſcoporum Remenſis diœceſeos, atque ſubſcriptionibus eorundem : ea conditione, vt nullo vnquam tempore quilibet Epiſcopus, vel quælibet perſona eaſdem res cuiquam in beneficium dare, vel in alios vſus quocunq; modo abſtrahere præſumat: neque

j Stadenheim.

Fundauit hoſpitale eccle. Remenſis.

neque aliquem cenſum vel redhibitionem exinde accipiat : ſed totum quicquid ex ipſis rebus iuſtè adquiri potuerit, in vſus pauperum atque Canonicorum, ſecundum modum deſcriptum in priuilegio, à ſe & cæteris Epiſcopis confirmato, expendatur. Super hoc quoque conſtituto regiæ auctoritatis præceptum à Karolo rege fieri atque firmari obtinuit. Res præterea & villas Epiſcopij pænè omnes ordinatis rationabiliter colonijs deſcribi fecit.

De Synodo comprouinciali apud Sueſſonicam vrbem habita.

CAP. XI.

an. 853. HIc honorabilis Præſul Hincmarus, anno ſui Epiſcopatus ſeptimo, ſynodum habuit comprouincialem apud Sueſſonicam vrbem, in monaſterio ſancti Medardi, in Eccleſia ſanctæ Trinitatis honore ſacrata, cum Wenilone Senonenſi Archiepiſcopo, Amalrico Turonenſi, Theoderico Cameracenſi Epiſcopo, Rothado Sueſſonico, Lupo Cathalaunenſi, Immone Nouiomagenſi, Erpuino Siluanectenſi, Ermenfrido Beluacenſi, Pardulo Laudunenſi, Hilmerado Ambianenſi, Huberto Meldenſi, Agio Aurelianenſi, Prudentio Trecaſſi-

Trecaſſino, Hermanno Niuernenſi, Iona Auguſtudunenſi, Godelſado Cauilonenſi, Dodone Andegauenſi, Guntberto Ebroïcenſi, Hildebranno Sagienſi, Rigboldo Remorum Chorepiſcopo. Reſidentibus etiam Presbyteris & Abbatibus, Dodone Abbate monaſterij ſancti Sabini, Lupo Abbate monaſterij, quod dicitur Ferrariũ, Bernardo Abbate monaſterij ſancti Benedicti, quod dicitur Floriacum, Odone monaſterij, quod dicitur Corbeiæ, Heriaco monaſterij Corbionis, Bauone monaſterij Orbacenſis, & quampluribus alijs ſacerdotibus & Abbatibus, adſtantibus Diaconibus, ac reliquorum graduum clero. Reſidente quoque in medio glorioſo Rege Karolo. Vbi quædam neceſſaria Eccleſiæ Dei ſunt pertractata negotia. Ad quam Synodum accedentes quidam Remenſis Eccleſiæ Canonici ac monachi, videlicet Radoldus, Giſloldus, *Vulfadus, Fredebertus ex Canonicis ipſius matris Eccleſiæ: Sigiſmundus ex cœnobio ſancti Theoderici: ex monachis autem monaſterij ſancti Remigij, Nortvinus, Heinradus, Mauringus, Antheus, Tetlandus, Hairohaldus, Radulfus, Wicpertus, clamauerunt ſuſpenſos ſe à præfato Archiepiſcopo ſuo ab adminiſtratione ordinum Eccle-

*ms. Volfadus.

Eccleſiaſticorum, ad quos ab Ebone quondam prouecti fuerant. Super qua reclamatione elegit prænotatus Pontifex Hincmarus iudices ſibi Wenilonem & Almaricum ſuprà taxatos Archiepiſcopos, Pardulum quoque Laudunenſem Epiſcopum, qui in hoc iudicio locum Metropolitanæ ſuæ ſeruaret auctoritatis. Ipſi clamatores eoſdem iudices ſuſcipientes, addiderunt etiam Prudentium Trecaſſinæ ciuitatis Epiſcopum. Hi iudices conſtituti hoc iudicauerunt: quòd ſi Ebo Archiepiſcopus in ſuo ſtatu manens canonicè hos fratres ordinauerit, deberent miniſtrare. Si etiam iniuſtè deiectus, & canonicè reſtitutus, poſt ſuam canonicam reſtitutionem eoſdem ordinauerit, ſine vlla quæſtione deberent etiam miniſtrare. Vnde interrogati ſunt ordinatores Hincmari, vt edicerent quæ de Ebonis depoſitione, & de Hincmari comperiſſent ordinatione. Tunc ſurgens Theodericus Cameracenſis Epiſcopus porrexit in conſpectu principis & Synodi ſcriptum, continens ordinem depoſitionis præfati Ebonis. Tum ventilatum eſt qualiter exauctoratus Epiſcopus reſtitui debeat, & quia idem Ebo reſtitutus canonicè non fuerit, inſuper & ab Apoſtolica ſede,

Ser-

Sergio Papa confirmante deiectionem illius, damnatus extiterit, vt in * laïca tantummodo communione maneret. Tum recitata auctoritate, qualiter Metropolitanus debeat ordinari: litteris quoque canonicis Erchamradi, Epiſcopi Pariſiorum Eccleſiæ, confirmatis ſua ſuique Archiepiſcopi & coëpiſcoporum ſuorum manibus, quas ad petitionem Remenſis Eccleſiæ cleri ac plebis Hincmaro tribuerat: decreto etiam canonico Remorum cleri nobiliumque manibus roborato, qualiter eumdem Hincmarum ſibi poſtularunt ordinari Epiſcopum, oſtenſum eſt canonicè cum præſentia vel conſenſu omnium coëpiſcoporum Remenſis diœceſeos eũ ordinatũ Archiepiſcopũ. Poſt hæc ſurgẽs idem Hincmarus, in * cõſpectum Principis & Synodi porrexit litteras Canonicas, quas ordinatũ ſacri Canones ab ordinatoribus accipere iubent, diẽ præferentes & Conſulẽ. Porrexit etiã epiſtolam Remẽſis prouinciæ, ac pæne totius Galliæ manibus Epiſcoporũ ſubſcriptam, ad Apoſtolicam ſedem pro confirmatione ipſius ordinationis datam. Oſtendit etiam diploma ſacrum, ipſius venerandi Principis manibus inſignitũ, & ſigillo ſubterſignatum, ex approbatione ſuæ ordinationis

* ms. laïcali.

* ms. conſpectu.

tionis ad eandem ſanctam & Apoſtolicam Romanam Eccleſiam. Sicque iudicatum atque confirmatum eſt Hincmarum Epiſcopum canonicè ordinatum. Deinde vẽtilatum eſt, quid decernendum foret de his, quos Ebo poſt ſuam depoſitionem, abſque legitima reſtitutione, præſumpſerat ordinare. Tunc ſurgens Immo Nouiomagenſis Epiſcopus, porrexit *rotulum auctoritatem Canonicam & Apoſtolicam continentem: quoniam qui ab ipſo viſi fuerant ordinari in gradus Eccleſiaſticos, ab eodem, quod ipſe nõ habuit, nemo eorũ accipere potuit: & cætera. Sicque decretum eſt, vt quicquid in ordinationibus Eccleſiaſticis Ebo poſt depoſitionem ſuam egerat, ſecundum traditionem Apoſtolicæ ſedis, præter ſacrum baptiſma (quod in nomine ſanctæ Trinitatis perfectum eſt) irritum haberetur, & ordinati ab eo gradibus Eccleſiaſticis priuati exiſterent. Tunc vnus ex prædictis fratribus nomine Fredebertus, libellum proclamationis legit, in quo continebatur, quòd ideo ſe ab Ebone permiſiſſent ordinari, quia viderant ſuffraganeos Remenſis Eccleſiæ, Rothadum videlicet Epiſcopum, Lupum, Simeonem, Erpuinum in Metropolim Remenſem Eccleſiam conueniſſe cum litteris Lotharij impe-

*ms. rotulā.

imperatoris, & eundem Ebonem reſtituiſſe. Et inſuper oſtenderunt ijdem præfati clerici litteras quaſi ex nomine Theoderici Epiſcopi, Rothadi, Lupi, Immonis, ac cæterorum huius diœceſeos Epiſcoporum manibus roboratas: quæ tamen ab eiſdem Epiſcopis † recitatæ falſæque sũt comprobatæ: & quia talia Epiſcopis impingere præſumpſerint, iuſſi ſunt communione priuari. His ita terminatis, decreto iudicum, atque conſenſu Principis, Hincmarus Archiepiſcopus primatus ſui locum recepit. Tum de presbytero quodam & Abbate Altiuillaris cœnobij, nomine Halduino, qui ab Ebone Diaconus viſus fuerat ordinatus, & à Lupo poſtea Catalaunenſi Epiſcopo presbyter fuerat conſecratus, mota eſt quæſtio. Surgens itaque Lupus Epiſcopus, porrexit volumen, in quo continebatur, quomodo iuſſus eſt regijs litteris Karoli regis, vt quia Metropolis Remorum Eccleſia paſtore carebat, in confectione chriſmatis, alijſque negotijs Eccleſiaſticis pro ſui poſſibilitate conſulere procuraret. Quocirca cum epiſtola regia, vt ipſum Halduinum presbyterum ordinaret, atque in Altiuillari monaſterio abbatem ſacraret, Archidiaconus Remenſis Eccleſiæ, cum alijs comminiſtris tam Cano-

† *I. lecta, ſ. refutata.*

Canonicis quàm monachis, illi obtulerit, quemque ad votum præfati principis & offerentium ordinauerit. Vnde iudicatum eſt à ſynodo, eundem Epiſcopum nihil damnationis de illius ordinatione attigiſſe. Sed qui ſaltu ſine gradu Diaconij ad ſacerdotium proſilierit, in degradationem debitã reſilire deberet. Deinde requiſitum eſt de his, qui Eboni poſt depoſitionem ſuam communicauerant, & recitatã auctoritate qualiter ſanari deberent, repertum eſt ex Canonicis inſtitutis, eos poſt ſatisfactionem, data illis indulgentia & communione ſacra cum benedictione tributa, per eorum proprium Epiſcopum, operante Domino noſtro Ieſu Chriſto, purificari atque ſanari poſſe. Quod & actum eſt per venerabilem Hincmarum Archiepiſcopum. His ita peractis, benignus princeps Karolus petijt Hincmarum Archiepiſcopum, reliquoſque Põtifices, vt quia præfati fratres gradus Eccleſiaſticos obtinere non valebant, communionem ſaltem recipere poſſet per ſynodi indulgentiam. Quod & pietas ſacerdotalis licenter aſſenſit, & miſericorditer eiſdem fratribus veniã cõceſſit. Et ita hæc omnia geſtis inſerta, & in *conſpectũ ſynodi recitata, & rata iudicata, prædictorũ manibus

*al. conſpectu.

manibus Epiſcoporum, & aliorum, qui interfuere, ſubſcriptione firmata ſunt.

Quæ actio ſynodi ſedi Apoſtolicæ ab Hincmaro directa, & à Benedicto Papa Leonis ſucceſſore corroborata eſt. Qui etiã *Leo iiij.* Benedictus Papa priuilegium auctoritate beati Petri, & Apoſtolicæ ipſius ſedis huic *Bened. iij. epiſt. i.* Præſuli noſtro Hincmaro contulit, ſanciẽs ne quilibet huius diœceſeos regulis ſubiectus, eo cõtempto impunè auderet, ſeu valeret aliena expetere, aut expectare iudicia. Sed domnus Nicolaus eiuſdem Benedicti *Nicol. j.* ſucceſſor, petentibus ſedem Apoſtolicam *epiſt. 46.* prænotatis deiectis, præmemoratæ geſta ſynodi retractaſſe atque reprehendiſſe reperitur: præcipuè quòd ſola obedientia ſubditorum reputata fuiſſet in culpam: & qui prælati iudicio temere non reſtiterunt, ſed humiliter colla ſubdiderunt, ſeueriſſimè punirentur, & qui miſericordiam petiuerant, nec iuſtum, vt aſſerit, iudicium meruerint. Intimat etiam quomodo domnus Hincmarus pro his actis Concilij Leoni Papæ non ſemel ſupplices litteras miſerit, quatinus idem Concilium approbans, auctoritate Apoſtolica roboraret. Quod ille agere ſollicitè renuerit, eò quòd per aliquos ex his Epiſcopis, qui ſynodo reſederant, vt dubitatio foret radicitus

euulſa, eiuſdem ſynodi ſtatuta deſtinari debuiſſent, præcipuè cùm ibidem Legati ſedis Apoſtolicæ præſentes non fuerint. Et quia hi quos ille auctoritate ſynodi affirmabat depoſitos, per proprias litteras ad ſedem Apoſtolicam appellauerint, & vellent iterum ſe Apoſtolicæ ſedis audiri præſentia, præcepiſſe quoque eumdem Papam, vt Hincmarus Præſul ad Concilium cum illis occurreret, ad quod ſuum ipſe Legatũ, Petrum videlicet Epiſcopum Spoletanum, è latere ſuo direxerat, ad renouandum ſcilicet iudiciũ vice ſua. Cui audientiæ, quoniam domnus Hincmarus ſuam non exhibuit præſentiam, voti effectu fruſtrato, Leo Pontifex ab hac luce ſubtractus eſt. Benedicto autem viro Apoſtolico ſuccedente, eidem ſubreptum fuiſſe, & in ipſo conſecrationis eius principio ſuaſum, vt illud firmaret Concilium: non tamen ei ſuaderi potuiſſe, vt à iuſtæ definitionis tramite declinaret. Verùm ita per ei conceſſum priuilegium illius Concilij roboraſſe inſtitutum, vt auctoritatis ſummam ſedi Apoſtolicæ reſeruarit: ita decernens manere inconuulſa quæ petebantur, ſi ita eſſent per omnia, quæ de illa ſynodo ab Hincmaro referebantur, & vt inde quæſtio nullis aliquando temporibus oriretur. Sed quoniam

niam nõ ita per omnia, ceu ſuggeſtum eſt, fuiſſe comprobaretur, meritò aſſerit in irritum deductum, quod contra deiectos non ſimpliciter fuerat impetratum. Quocirca primùm quidem domno Hincmaro mandauit, vti commemoratos viros, Vulfadũ ſcilicet, collegaſque ipſius, clementi animo ſtuderet ad ſe reuocare, & de reſtitutione ipſorum ſecum fraternè tractaret, atque miſericorditer conſummare contenderet. Alioquin ad Concilium cum his Epiſcopis, quibus & ipſe quoque Papa pro hoc ipſo ſcripſerat, ſimul occurreret, quatinus omnes in vnum conuenientes, cauſam eorumdem clericorum examinarent, & non aliqua emergente diſceptatione, Deo præ oculis habito, diffinirent. Si verò quælibet inter partes diſceptatio proueniret, ad ſedem Apoſtolicam ſuæ ſuſcepturæ ſpeciale iudicium perſonæ, vices tenentes vtriuſque lateris conuenirent. At Dei gratiæ iuuamine hoc peracto iudicio, intimat ſe litteras ſuſcepiſſe amplectendæ dilectionis omnium, qui interfuerunt, Epiſcoporum, manifeſtiſſimè ſignificantes, crebrò memoratos clericos à totius conſona voce Concilij dignos graduum ſuorum receptione pronunciatos. Vbi nulla (ſicut in litteris eorumdem

Nicol. ep. 47.

Nicol. epiſt. 46. 47. & in append. 13.

Alia ſynod. Sueſſ. ſub Nicolao I. an. 866.

rundem Epiſcoporum reperiebatur) diſceptatio prouenit, nulla, ſicut putatum fuerat, varietas alia atque alia defendentium accidit, nullus accuſator, nullus condemnator repertus eſt, ſed cunctorum vna eademque ſententia, atque in reſtitutione ipſorũ diffinitio claruerit, eiſdem innoxijs à cunctorum vnanimitate modis omnibus approbatis. Reprehendit autẽ & hoc quoque Concilium præfatus Papa Nicolaus, quòd non ſolemniter omnia, iuxta quod ipſe diffiniuerat, egerint, ſedi Apoſtolicæ plena relatione actionis ſeriem referantes. Debuiſſe, aiens, quicquid de Ebonis deiectione, * reclamatione, horum clericorum promotione, & ipſius Ebonis iterata repulſione, ad aliamque Eccleſiam migratione, vel vndecumque ibi quod ventilatum eſt, ei ſcripto vnanimiter, pleniter, ac fideliter intimare. Sed & monimentis inſertum ad pleniorem penes ſe notitiam & certitudinem reſeruare. Præcepit ergo, vt quæcumque ſuper hac re ſcripta, tam à ſede Apoſtolica, quàm à noſtratibus edita reperiãtur, & quod hinc Præſul Hincmarus, & illi deiecti clerici ſedi Apoſtolicæ ſuggeſſerint atq; retulerint, in volumen vnũ, ordine quo miſſa ſunt, redigerentur, & Apoſtolicæ ſedi, exemplaribus ſibi reſeruatis,

Nicol. ep. 46.

Nicol. relegatione.

tis,

tis, ſummo ſtudio dirigerentur. Et ſi de cætero quid tale fortè contigerit euenire, propter quod conuentum in regionibus his fieri ſacerdotum præcipiat, hoc inter cætera nulli penitus obliuioni tradant, ſed poſt omnia id agere maiorum more ſtudioſiſſimè ſatagant, &c.

Præmiſſi denique Concilij Præſules, Apoſtolicæ ſedis obedientes præceptis, ordinem rerum geſtarum de Ebonis deiectione, vel reſtitutione, iterataque repulſione colligentes, eidem venerabili Papæ miſerunt, huiuſmodi præferentes epiſtolam.

REVERENTISSIMO ET Sanctiſſimo domno Patri ac Papæ Nicolao, Epiſcopi qui præterito anno per gratiam Dei & decretum veſtrum apud Sueſſonicam vrbem cum alijs qui tunc nequiuerunt adeſſe conuenimus.

Epiſt. Trecenſis Synodi, de qua infrà c. 7

SERIEM RERVM geſtarum de Ebonis quondam Remorum Archiepiſcopi depoſitione, ſed & de ipſius reſtitutione, necnon & de fratris Vulfadi ac collegarū eius promotione, & iam dicti Ebonis iterata repulſione, ad aliamq́; Eccleſiam migratione, vnde à nobis inueſtigari, & vobis remandari iuſſiſtis, quia

his nemo noſtrûm in ordine Epiſcopali interfuit, niſi frater Rothadus (ſicut ex regum & Epiſcoporum monimentis qui interfuerunt, & ſcriptis ſuis poſteris reliquerunt, breuiter collegimus) veſtræ ſanctiſſimæ paternitati & præcellentiſſimæ auctoritati tranſmittimus. Quæ antè colligere & auctoritati veſtræ dirigere neceſſarium non putauimus, quoniam ſicut vobis per Egilonem venerabilem Archiepiſcopum ſcripto ſuggeſſimus, in quo nullam memoriam de quacumque Ebonis depoſitione habuimus, nec haberi tunc neceſſarium vidimus, nobis in eorum fratrum reſtitutione non quidem diſceptantibus, nec alia atque alia decernentibus, ſed vnum idemq́ſecundum traditionem maiorum, quàm diſcretioni veſtræ intimare curauimus, ſentiētibus, quos nō procacia obnoxios fecit, ſed obediētia inculpabiles in adeptione ſacrorū graduum, iuxta ſinceriſſimum ſententiæ veſtræ intellectum, induxit, ſine contradictione in ſuis ordinibus reſtituere maturaſſemus, niſi priuilegijs ſanctæ Romanæ ſedis, per reuerendum confratrē noſtrum Hincmarum Archiepiſcopum noſtræ vnanimitati prolatis, quæ de ipſis viris quædam ſtatuerūt, debita reuerentia exhiberetur. Quorū ſumma, perfecta, & integra firmitas, vt claruit & iuſtum eſt, in Apoſtolicæ ſedis reſeruata erat arbitrio poteſtatis: quorumq́ priuilegiorum authenticas

thenticas chartas, cum ſaluis ſigillis, & incorruptis ſcripturis idem confrater & cõſacerdos noſter, nõ ad prædictorum fratrum nocumentũ, neq; ad vllam contradictionem, ſed ad debitam reuerentiam ſedi Apoſtolicæ, vt dignum eſt, exhibendam, oſtendit, cum geſtis Epiſcoporum, quorum vos acta relegiſſe, & qualiter præſignati clerici degradati fuerint reperiſſe, nobis aperire dignati eſtis. Quibus non ſubſcripſit, quia & eoſdem fratres ſuo iudicio non deiecit, ſicut vobis & ipſe, & nos ſcripſimus, & geſta ipſa demonſtrant, & ſicut iã ſanctiſſimæ paternitati veſtræ ſuggeſſimus, in eiuſdẽ rei negotio decertantibus & quadam deflorantibus, nõ tamen terminantibus nobis, eò vſque cauſam perduximus, vt ſolummodo magiſteriali veſtro culmini eorum aſsignaretur reſtitutio, attribueretur reformatio, adſcriberetur redintegratio. Vnde poſtea vnanimitas noſtra in quãcumque partem non declinauit, etſi quidam quacũq; neceſſitate exinde, nobis ignorãtibus, diuerterunt. Egimus itaq; prout potuimus, in ſuccincta collectione de geſtis regum & Epiſcoporum ex cauſa Ebonis, & vt præcepiſtis veſtræ auctoritati tranſmittimus. Poſt harum verò rerum geſtarum ordinem deſcriptum ita ſubiunxerãt. *Hæc ſicut veſtra iuſſit auctoritas, quæ de Ebonis quondã Remorũ Archiepiſcopi, quæ ante triginta & tres circiter annos*

 exti-

extitit depoſitione, & pòſt de ipſius reſtitutione, necnon & de fratris Vulfadi ac collegarum eius promotione, & iam dicti Ebonis iterata repulſione, ad aliamq; Eccleſiam migratione, in eorum qui iam nos ad Dominum præceſſerunt ſcriptis, verùm & quæ illorum, qui interfuerunt, veridicis relationibus comperimus. Quæ etiam ex magna parte in geſtis Epiſcoporum Belgicæ, Galliæ, Neuſtriæ, & Aquitaniæ prouinciarum Papæ Sergio dirigendis, & Leoni Papæ directis cum eorum epiſtola, ſed & in epiſtolis Lotharij Imperatoris, & Karoli regis exinde directis continentur, quas in ſcrinio Romano credimus conſeruari, veſtræ auctoritati tranſmittimus. Scripta quoque, quæ hinc à veſtra auctoritate directa, & veſtræ ſanctitati remiſſa relegimus, ordine quo miſſa vel remiſſa fuerunt, ſecundum veſtram iuſsionem in volumine iſto congeſſimus. Et ſi fortè alia ex hoc negotio, aut à nobis, aut ad nos miſſa fuerunt, nos tamen non legimus. Quæ etiã frater & conſacerdos noſter Hincmarus nobis veſtræ auctoritati mittenda dedit, ſecundum quod præcepiſtis, dicentes inter
Nicol. epiſt. 46. *alia: Quæcunque ſuper hac re ſcripta tam à nobis priùs, quàm nunc à vobis edita reperiũtur, & quid hinc coëpiſcopus Hincmarus, & illi deiecti clerici ſedi Apoſtolicæ ſuggeſſerint atque retulerint, in volumen vnum, ordine*

quo

quo miſſa ſunt, redigantur, & Apoſtolicæ ſedi, vt competens eſt, vobis eorum exemplaribus ſeruatis, ſummo ſtudio dirigantur, his ſubiuncta dirigimus, &c.

De vacatione Camaracenſis ſedis, & coniunctione Balduini cum Iudith filia Regis.

CAP. XII.

DE vacatione præterea ſedis Camaracenſis, ſed & de coniunctione Balduini Comitis & Iudith indebita, quæ ſcilicet Iudith Karoli regis filia, Edilnulfo regi Anglorum, qui & Edelboldus, dudum fuerat in matrimonium copulata, & reginæ decore ac benedictione inſignita. Poſt cuius obitum, venditis quas in Anglorum obtinuerat regno poſſeſſionibus, ad patrem reuertitur, quæ ſub regali tutela ſic manere decernitur: ſed illa Balduinum Comitem, ipſo lenocinante, & fratre ſuo Ludowico conſentiente, ſecuta eſt. Vnde rex Karolus Epiſcopos ac cæteros regni ſui primores conſulens, poſt mundanæ legis iudicium, canonicam in iam dictum Balduinum & Iudith, ſecundum edicta beati Gregorij, ab Epiſcopis depromi ſentẽtiam fecit. De Rothadi quoque Sueſſonicæ ciuitatis

Iudith filia Caroli Calui.

tatis Epiſcopi deiectione, quem ab Epiſcopali miniſterio iudicio remouerat Epiſcoporum. De commemoratione etiam nominis Ebonis, atque de Gotheſcalci cuiuſdam hæretici damnatione præfatus Præſul huiuſmodi ſcripta direxiſſe ad ſedem reperitur Apoſtolicam.

DOMNO VNICE SINGVlariterque ſuſcipiẽdo patrum patri, & ſumma veneratione honorando reuerentiſsimo Papæ Nicolao, Hincmarus nomine, non merito, Remorum Epiſcopus, ac plebis Dei famulus.

IN EPISTOLA veſtræ ſanctitatis per Odonem Epiſcopum Epiſcopis in regno Lotharij pro præiudicio Camaracenſis Eccleſiæ directa, relegi veſtram auctoritatem ſciſcitaturam, cuius neglectu eadem Eccleſia vltra decimum menſem paſtore vacaret, vnde, ne vt negligens à veſtro Apoſtolatu ſuccenſear, indico auctoritati veſtræ, poſt directas Lothario & Epiſcopis regni eius atque Hilduino, qui eandem Eccleſiam inregulariter occupauit, ita vt antequam ipſas mitteretis epiſtolas, hactenus præiudicium permanere: méque Lotharium

Hæ sũt Nicol. epiſt. 63. 64. & 65.

tharium regem & legatis & litteris, prout potui, ſapè & eò vſque inde commonuiſſe, donec regijs ſuis litteris mihi reſpondit, Hilduinum ad veſtram auctoritatem ſuum Legatum miſiſſe, & nihil aliter de præfata Eccleſia, niſi vt egerat, diſponere debuiſſe, donec à vobis inde reſponſum acciperet. Balduinus quoque in proximo nunc decurſo menſe Octobrio, quinto Kalendas Nouembris, per duos homines ſuos mihi litteras auctoritatis veſtræ direxit, in quibus continetur, vt eaſdem litteras coëpiſcopis prouinciæ noſtræ legerem, & Iudith paternis ac maternis obtutibus præſentandam ſuſciperemus, ſi tamen intelligeremus, quòd confeſtim præfatus excellentiſsimus rex noſter, quæ de illa vobis ſcriptis & verbis per Legatos veſtros Apoſtolatui veſtro renuntianda ſpopondit, adimplere vellet. Quòd ſi eorum animos ad id protelandum eſſe intentos inueſtigare poſſemus, nequaquam eam reciperemus. Alioquin, id eſt ſi aliter egiſſemus, gratia & communione veſtra frui nequaquam valeremus. Quam veſtræ auctoritatis epiſtolam, vt oportuit, reuerenter ſuſcepi, & coëpiſcopis noſtris eam relegi, & pro præfata Iudith apud patrem & matrem illius, quantum potuimus, vt mandaſtis, communiter interuenimus, & paternis ac maternis obtutibus eam præſentare ſtuduimus. Poſt quæ voluimus, quia

quia ſic nobis ſecundum ſacras regulas, ſicut eas intelligimus, viſum fuerat (non enim ſine dignis pœnitentiæ fructibus abſolui poſſe putamus, quod anathematis vinculo à ſacris regulis innodatum videmus) vt iuxta Eccleſiaſticam traditionem priùs Eccleſiæ, quam læſerant, ſatisfacerent, & ſic demum quod præcipiunt iura legum mundialium exequi procurarent. Sed quoniam litteras veſtras, quæ inde nihil præceperunt, immo etiam nullam protelationem in eorum coniunctione fiędam ſignificauerunt, ſibi ſufficere voluerunt, & ſine veſtra auctoritate, ad quam clamauerant, cogi, niſi alio ſe modo ſubmitterent, non
Non extat. *debuerunt. Ex altera epiſtola veſtræ ſanctitatis eis retuli, quòd non leges Eccleſiaſticas diſſoluiſtis, ſed preces pro eo miſiſtis, qui puniri ſecundum leges mundanas poterat, quatinus locum pœnitendi haberet, quod contra leges diuinas admiſerat. Sic & Saluator noſter, qui vult omnes homines ſaluos fieri, &*
1. Tim. 2. *neminem vult perire, in cruce apud patrem*
Luc. 23. *iure ſacerdotis pro ſuis perſecutoribus interceſſit: quod in eis qui poſt paſſionem eius crediderunt, & compuncti pœnitentiam egerunt, qui cum patre omnia donat, efficaciter impetrauit. Ad cuius inſtar, Apoſtolorum Vicarius, ad quorum limina confugerunt, & Catholicæ atque Apoſtolicæ Eccleſiæ ſummus*

Pon-

Pontifex, quod in hominem regem & in leges mundi peccatum eſt, perdonari petiſtis, vt quod in regem cæli & terræ, & in leges cæleſtis regni offenſum erat, haberent inducias per pœnitentiam abolendi. E contrà carnales, & etiam quidam eorum, qui antea coniunctioni huiuſmodi contradicebant, hac defenſione, vt eis viſum fuerat, ſe protegentes, (ſed ſicut ſe habet veritas) ſalute nudantes, ab iſtius nouiſſimæ veſtræ epiſtolæ verbis recedere noluerunt, quam ſine protelatione eorum coniunctionem debere fieri demonſtrare dicebant. Dicenti verò mihi, quia pro nulla poteſtate terrena quod de Eccleſiaſticis regulis intelligerem dimittere deberem: maximè cùm etiam mecum, immo cum Deo, domnus rex noſter, filius veſter, Karolus faceret, quaſi conſulendo mihi quidam hoc dederunt conſilium, in quo non meis, ſed verbis eorum vtar, quæ manſuetudo veſtra, velut exemplum & doctrix diſciplinæ Dei, mitis & humilis corde ac patiens æquanimiter ſuſtinebit, dicentium: vt quia non ſecularis, ſed Eccleſiaſtica poteſtas de hoc mihi negotio imperaret, conſpirationem reſiſtentium aliquantulum declinarem, ne quiſquam æmulus noſter veſtræ ſanctitati ſuggereret, quaſi in contemptum ſancti Apoſtolatus veſtri, & ſedis Apoſtolicæ hoc egiſſem, & veſtræ manſuetu-

dinis

dinis erga me animum commoueret, & quamcumque excommunicationem, ſicut pro Rothado actum fuerat (quod tamen ad me non peruenit, niſi quantum Odo Epiſcopus, & poſtea ms. Lando. * *Luido detulit, antequam ad auctoritatẽ veſtram geſtorum ſeriem inde mittere valuiſſemus: vel quomodo res geſta fuerit per Legatos veſtros reſciretis) obtineret. præſertim cùm in hac epiſtola veſtræ auctoritatis legatur: quòd ſi aliter egiſſemus quàm in ea ſcriptum eſt, gratia & communione veſtra frui nequaquam valeremus. Quo contra mihi dicenti hoc in epiſtola veſtra ob id poſuiſſe, ne femina illa à nobis deciperetur, & non ob hoc, ne Eccleſiæ ſatisfaceret: Reſponderunt, cur aliter vellem veſtram epiſtolam intelligere, quam vobis placuit eam componere, cùm de in præterito mihi tranſmiſsis eius ſenſum poſſem manifeſtè cognoſcere. Quapropter memor præteritarum epiſtolarum mihi & Epiſcopis regni filij veſtri domni Karoli à vobis miſſarum, attendens etiam quæ in epiſtola nuper per Luidonem mihi benignitas veſtra mandauerat (hæc enim in Antiſiodoro poſt aduentum Luidonis ventilabantur) inter metum præteritarum, & ſpem poſterioris epiſtolæ, mihi mitiora monſtrantis, contentionem in hac cauſa diſſimulando vitaui, & condeſcenſionem quaſi in tempus aliud differendo, diſsimulaui, expectans*

ctans vt in cauſæ huius quæ inſtat diſpoſitione veſtra, ex Rothado diſcere valeam, qualiter de reliquo in huiuſmodi agere debeam. Sicq́; nihil nobis de Eccleſiaſtico miniſterio eis interdicentibus, ſed tantùm quod valuimus, noſtram præſentiam ab hoc negotio ſubducentibus, Balduinus & Iudith iura legum ſecularium, quæ elegerunt, exequi ſtuduerunt. Domnus etiam noſter rex, filius veſter, huic deſponſationi & coniunctioni intereſſe non voluit, ſed miſsis publicæ rei miniſtris, ſicut vobis promiſit, ſecundum leges ſeculi eos vxoria coniunctione adinuicem copulari permiſit, & honores Balduino pro veſtra ſolummodo petitione donauit.

De cauſa Rothadi Sueſſonici Epiſcopi depoſiti.

CAP. XIII.

DEnique ad epiſtolam veſtræ auctoritatis, ad quam me miſiſtis obedienter audiendam, generaliter omnibus Epiſcopis regni domni noſtri Karoli regis glorioſi, pro Rothadi cauſa, per Odonem Epiſcopum tranſmiſſam, ſicut litteris exiguitati meæ directis ſanctitas veſtra præcepit, conueni, & ſimul eiſdem venerabilibus Epiſcopis, quantum ex me fuit, mox antequam ſynodus ſolueretur, veſtram iuſsionem de eodem Rothado, Nicol. epiſt. 32.

ne

ne aliqua mora veſtræ præceptionis implendæ, aut de ſuperuentione paganorum, aut de alia qualibet cauſa interueniret, adimplere curaui; ſicut & Legati domni regis ac noſtri, & litteræ pleniter veſtræ notum facient ſanctitati. Sed quoniam cauſa interueniente, quam vobis ipſi Legati referent, ſtatim vt præcepimus datis litteris, & deſignatis noſtris vicarijs, ad veſtram præſentiam cum eodem Rothado ire non potuerunt, & ob id diutiùs quã voluerimus immorati fuerunt. Interea Luido Legatus domni noſtri regis à veſtra rediens ſanctitate, pridie Kalendas Decembris veſtras Apoſtolicas litteras domno noſtro regi, filio veſtro in ciuitate Antiſiodoro detulit, & quia filius eius atque æquiuocus Karolus, qui patris animum in quibuſdam offenderat, & ob id ad eius præſentiã, quorumdam ſuggeſtione, aliquantulum venire diſtulerat, patrem Legatis ſuis petijt, vt meam paruitatem cum alijs quibuſdam ſuis fidelibus pro eo ad ipſius veſtigia deducendo tranſmitteret, quatinus noſtro interuentu patrem placabiliorem inuenire valeret, exiguitatem humilitatis meæ domnus rex illuc in ſuum venire ſeruitium iuſſerat. Quò mox vt veni, mihi litteras veſtras legendas donauit: in quibus licet pro ſua dignatione ſublimitas veſtra humilitatem meam ſine vlla meriti prærogatiua benignè tracta-

tractauerit, & à mea inſipientia ſapientiæ veſtræ ſcripta ſupra id quod ſcio atque intelligo, non tamen abſque ſubinducto cauterio, laudare dignata fuerit: tamen in eis videor mihi videre vobis multiloquium meum increſcere. Vnde dignetur ſanctitas veſtra dignanter ſuſcipere, quod beatus Auguſtinus de ſuo multiloquio Domino Dominorum audaciter non dubitauit dicere, cùm ſe inde apud eum voluit excuſabilem reddere, inter alia ſcribens: Loqui multum non eſt nimium, ſi tamen eſt neceſſarium.* *ms. audacter. Auguſtin.

Qua de re, ſanctiſſime domine & pater reuerentiſſime, æquanimiter ſuſtinete modicum quid inſipientiæ meæ, ſed & ſupportate me, ſi adhuc quiddam de Rothadi cauſa vobis iam ſufficienter notiſſima, quaſi repetens ſcribo, cum quo, quia vobis placet (cui cuncta bona placent) mittimus vicarios noſtros, non vt accuſatores ad confligendum, ſed vt à Rothado, atq; à vicinis noſtris, qui cauſã pleniter ac veraciter aut neſciunt, aut ſcire non volunt, accuſati, quòd non in contemptũ ſedis Apoſtolicæ appellantem Rothadum ſecundum Sardicenſes canones ſedem Apoſtolicam: ſed eum qui ad electorum iudicium de certis capitulis prouocauit, iuxta Carthaginenſes & Africanos canones, ac decreta beati Gregorij regulariter iudicauimus veſtræ ſummæ auctoritati 2.Cor.11. Cõcil.Sardic. ca. 4. & 7. Concil. Afri.ca. 63. 88. 89. & 94.

Y *humi-*

humiliter intimandum. Abſit enim à nobis, vt priuilegium primæ & ſummæ ſedis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Pontificis pro ſic paruopendamus, vt controuerſias & iurgia tam ſuperioris, quàm etiam inferioris ordinis, quæ Niceni & ceteri ſacrorum Conciliorum canones, & Innocentij, atque aliorum ſanctæ Romanæ ſedis Pontificum decreta in ſynodis prouincialibus à Metropolitanis præcipiunt terminari, ad veſtram ſummam auctoritatem fatigandã ducamus. At ſi fortè de Epiſcopis cauſa nata fuerit, vnde certa & expreſſa in ſacris regulis non habeamus iudicia, & ob id in prouinciali, vel in comprouinciali nequeat examine diffiniri, ad diuinum oraculum, id eſt ad Apoſtolicam ſedem nobis inde eſt recurrendum. Si etiam de maioribus cauſis à prouinciali Epiſcopo ad electorum iudicium non fuerit prouocatum, & in aliqua cauſa idem Epiſcopus fuerit iudicatus, id eſt à gradu ſuo in comprouinciali ſynodo deiectus, & putat ſe bonam cauſam habere, & appellauerit qui deiectus eſt, & confugerit ad Epiſcopum Romanæ Eccleſiæ, & voluerit ſe audiri, ſi iuſtum putauerit vt renouetur examen, ſcribendum eſt ab his, qui cauſam examinarunt poſt iudicium Epiſcopale, eidem ſummo Pontifici, & ad illius diſpoſitionem ſecundum ſeptimum Sardicenſis concilij capitulum renouabitur examen. Nam de

Concil. Nicen. ca. 5. Innocen. I. epiſt. 2. c. 3.

Concil. Sard. ca. 7.

de Metropolitano per ſacras regulas conſtituto, qui ex antiqua conſuetudine ab Apoſtolica ſede pallium accipit, ſicut Leo ad Anaſtaſium, quod & Nicenum Concilium innuit, & ceteri Romanæ ſedis Pontifices in decretis ſuis ex ſacris canonibus monſtrant, ſedis ipſius Pontificis etiam ante iudicium eſt ſententia præſtolanda. Is enim eſt, qui ſecundum Ezechielem Prophetam moratur in gazophylacio quod reſpicit viam meridianam, & excubat in cuſtodijs templi. Et nos Metropolitani ad comparationem illius ſumus, qui in miniſterio altaris, quod eſt ante faciem templi, in quo carnes incenduntur, ſeruimus, & controuerſias carnalium in ſynodis prouincialibus laborantes dirimimus, & de maioribus ac maiorum cauſis ad examen ſummæ ſedis Pontificis, poſt iudicium referre curamus. Homines enim ſub illius poteſtate, ſub nobis commilitones habemus, & dicimus huic vade, & vadit, & alio veni, & venit. Quoniam (vt Leo dicit) & inter beatiſſimos Apoſtolos in ſimilitudine honoris fuit quædam diſcretio poteſtatis, & cùm omnium par eſſet electio, vni tamen datum eſt vt ceteris præemineret. De qua forma Epiſcoporum quoque eſt orta diſtinctio, & magna ordinatione prouiſum, ne omnes ſibi omnia vindicarent: ſed eſſent in ſingulis prouincijs ſinguli, quorum inter fratres habere-

Leo epiſt. 84. c. 1. Cōcil. N. c. ca. 6.

Ezech 40.

Mat. 8.

Leo ibid. cap. 11.

tur prima ſententia, & per quos ad vnam beati Petri ſedem vniuerſalis Eccleſiæ cura conflueret, & nihil vſquam à ſuo capite diſſideret. Qui ergo ſcit ſe quibuſdam præpoſitum, non moleſtè ferre debet aliquē ſibi eſſe prælatū: ſed obedientiam quam exigit, etiā ipſe dependat.] Quam Rothadus à ſuis exigere magis, quàm ſacris regulis ſategit dependere (cùm etiam
Dan. 10. ſancti Angeli in cælo legantur ſuis potioribus obedire) & ideo ad hoc peruenit vt deijci promeruerit. Quem per plures annos & beneficijs impenſis, & monitis atq; obſecrationibus, per me & per coëpiſcopos, ac per quoſcumque familiares potui, ad obediendum ſacris regulis commonere curaui. Multotiens etiam & per litteras Metropolitanas, & ex Apoſtolicæ ſedis auctoritate minas ei inculcare curaui, & ex lectione Catholicorum, quàm grauiter offendebat, ei oſtendere ſtudui. Ad quæ reſpondebat, quia nihil aliud facere ſciebam, niſi ei meos libellos tota die oſtendere. Vnde à multis & frequentiſſimè redargutus fui, cur incorrigibilem, & miniſterio ſacro inutilem tādiu ſcienter contra Dei voluntatem, & ſacram auctoritatem portarem. Ego verò quamuis ſæpiſſime & regē, & coëpiſcopos ac vicinos ſuos, atque etiā me multo ſæpius, quaſi ex ſtudio ad iracundiam prouocare ſatageret, licet non poſſet, ſciens periculoſiſſimum eſſe in ſacerdote pertur-

perturbatam & præcipitem iram, præcipitemq́; proferre ſententiam. & perſecutionum ſupplere ſæuitiam, diſſimilitudines morum, contumacias inobedientium, & malignarum tela linguarum, diu illum, non ſine timore de periculo animarum ſibi commiſſarum, portaui, & cùm ampliùs portare non debui, ad plurimorum Epiſcoporum conſilium, vt vel eos audiret, illum deduxi. Quorum non audire conſilium, ſed aduerſum me poſtulare iudicium maluit. Ad cuius petitionem, vt ei ſatisfacerem, vt vel ſic erubeſceret, & à cœpta ſe ſtultitia reuocaret, iudicio me deuinxi, velut iam veſtræ ſanctitati pleniùs alijs litteris intimaui, & replicare me pro veſtræ auctoritatis ſatisfactione cogit neceſſitas: vt cognoſcatis quoniam nihil in eum egi animo inimico, ſed zelo diuino, quantum in conſcientia mea perſpicere valeo. Sed & domno regi, ac Epiſcopis regni eius, & quàm plurimis, tam Eccleſiaſticis quàm ſæcularibus viris, hæc ſunt nota quæ dico. Poſt depoſitionem autem illius, obtinui vt vnam Abbatiã valde bonam ei domnus rex & Epiſcopi conſentirent: & omnes nos illi ſicut patri, de noſtris impendijs ſeruiremus: quatinus qui in delicijs vitam ſemper duxerat, non frangeretur, tantùm vt ſeditioſus & moleſtus Eccleſiæ, cui præfuerat, eſſe non decertaret. Quod primùm quidem acquieuit, ſed vt dicunt qui

hoc ſe ſcire teſtantur, quidam Epiſcoporum regni Lotharij zelo amaro contra nos ducti, quia illorum conſilijs de Waldrada non adquieuimus, & etiam aliqui de Germania (vt quidam dicunt) ad Ludouici ſui regis ſuaſionem, quoniam cum eo non feci ſicut Rothadus, in fratris ſui de regno expulſione, perſuaſerunt eidem Rothado, vt non ſe à ſeditione mouenda concrederet: & ipſi apud vos obtinerent, vt reſtitueretur. Nunc autem, ſicut iuſsiſtis, ad veſtram præſentiam & diſpoſitionem illum perduci, apud domnum noſtrum regem filium veſtrum obtinuimus, credentes quia quod Domino inde placabilius erit, cordi veſtro inſpirare dignabitur.

De quo, quia benigniſsima dignatio veſtra mihi ſeruo veſtro per Luidonem dignata eſt ſcribere, vt iuncto mihi integro collegio fratrum, ſecundum modum ibidem deſcriptum, veſtra Apoſtolica cenſura fretus, ſtuderem illũ priſtino redintegrare decenter officio, Sciat reuerentiſsima & amantiſsimè colenda dulciſsima veſtra paternitas, hoc me agere nequiuiſſe, pro his quæ continentur in ſubditis: videlicet quia cum litteris ad veſtram auctoritatem deferendis idem Rothadus iam commiſſus erat eis, qui ad veſtram præſentiam illum deducerent, & mihi non erat poßibile integrum fratrum collegium conuocare: quoniam,

vt

vt ſuprà ſcripſi, à diœceſi noſtra longiùs eram remotus, in filij veſtri regis noſtri ſeruitio. Et quoniam ſine illorum iudicio, qui in eius depoſitione fuerant, & quibus inde ſcripſiſtis, reſtitui regulariter non valebat, & Epiſcopi aliarum prouinciarum, per meam conuocationem, in multis occupati, congregari non poterant. Sed & coëpiſcopi Remorum prouinciæ, ab ipſa ſynodo, in qua epiſtolam ſanctitatis veſtræ audiuimus, cauſa reſiſtendi Normannis ad ſuas ſedes feſtinare maturauerunt. Pauci etiam numero Epiſcopi, qui mecum in filij veſtri regis noſtri erant obſequio, cùm eis benignitatis veſtræ commendationem de Rothado relegi, reſponderunt non ſe ſcire talem vitam atque intelligentiam, taleq́; ſtudium ſacri miniſterij in eo fuiſſe, vt in hoc ſe miſcere auderent: præſertim cùm is, qui antea aliquam reuerentiam de deiectione ſua habebat, & ſemper inobediens & ſacris regulis, & regiæ dignitati, & metropolitano priuilegio fuerat, nunc effrenatiùs ad multorum malum exemplum, & plurimorum beniuolentium ſcandalum deſæuire, & negligentiùs atque perniciosiùs viuere, voluntatibus ſuis ſeruiẽs, cum libertate deberet.

De eo autem quod benignitas animi veſtri, penſans non belluinum, ſed humanum hominis animum, ſcripſit dicens: Fortaſſe

cognoſcet delictum ſuum, & ſua ſponte in iudicio, quo iudicatus eſt, perſeuerare deliget. Quod ſi fecerit, apud regem Karolum, dilectiſsimum videlicet filium veſtrum agendum eſt, vt liberalitate ſua eidem congrua beneficia, quibus ſufficienter cum ſuis ſuſtentari, ac honorificè degere poſsit, benigno mentis largiatur affectu: ſciat dignatio veſtra, non illum eſſe huiuſmodi temperantiæ. Nam ab eo quod cœpit nunquam potuit reuocari. Quæ etiam ego famulus veſtræ dominationis, meditatus ſum cum corde meo, & conferens cum fideliſsimo filio veſtro domno meo rege glorioſo, in hac cauſa prouidi, veſtræ ſapientiſsimæ auctoritati ſcribere dignum duxi: id eſt, quia licet fretus veſtræ auctoritatis litteris per Luidonem meæ exiguitati directis, quarum mentionem feciſtis in epiſtola, quam filio veſtro domno noſtro regi miſiſtis, quaſque illi relegi, apud eum obtinere poſſem, vt miſsis ſuis, qui Rothadum ad veſtram deducendum præſentiam ſuſceperunt, mandaret, quatinus ab arripiendo Romam itinere expectarent, donec opportunum tempus Epiſcopos regionum noſtrarum conuocandi adueniret: quia non erat ratio, vt alijs notificaretur, cur Rothadi tranſmiſsio tardaretur, antequam Epiſcopis veſtræ auctoritatis epiſtola legeretur: poterat fieri, vt qui me diuina clementia & ſua beni-

benignitate & amoris deuotione colunt, & aliquid æſtimant eſſe, cùm nihil ſim, cognoſcentes meo obtentu id acci dſſe, in me ſcandalum paterentur, quaſi contemni aut negligi facerem veſtram commendationem, qui intra conſtitutos à vobis dies in epiſtola per Odonem Epiſcopum miſſa, ad obediendum veſtram accelerari fecerim, quantum potui, iuſsionem. Et ſi quando in vnum conuenirent Epiſcopi, qui ſciunt, & me vnà cum eis ſcire norunt Rothadi negligentiam, & diutinam in ſacro miniſterio inutilitatem, de eius reſtitutione alloquerer, omnes me exſufflarent, & amentem penitus iudicarent: ſic etiamſi Rothado, vt ſe concrederet (quod non ſuæ ſalutis intuitu faciet) beneficia nos impetraturos promitteremus: quoniam penè omnes in iſtis prouincijs ſciunt, quia ſecundum Carthaginenſes & Africanos canones, & decreta Cōc. Afric. ca. 63. 88.
beati Gregorij, electorum ſe commiſit iudicio: 89. & 94.
& ampliùs quàm quingenti interfuerunt diuerſi ordinis viri, videntes quando calix aureus cum gemmis à caupone & tabernaria per miſſum regis de illius pignere ſumptus, ac delatus fuit in ſynodum, & ſcientes coronas argēteas à Iudæo, cui illas dederat, reſumptas, & facultates Eccleſiaſticas ab eo ſuppreſſas, & latenter commendatas, indeq́; receptas & Eccleſiæ redditas, & vaſcula argentea, quæ nō pauci pon-

ci ponderis à longo tempore in Eccleſia pependerunt. Sed & alia quæ ſui deceſſores, ac prædeceſſores, cæteriq; fideles pro remedio animæ ſuæ eidem Eccleſiæ obtulerunt, ab eo ſine conſenſu Metropolitani ac coëpiſcoporum, & ſine œconomi, ac Presbyterorũ & Diaconorum ſuæ Eccleſiæ aſſenſu pro libitu ſuo donata. Cùm etiam beatus Gregorius multotiens in epiſtolis ſuis ex ſacris canonibus ſcribat: quæcumque Epiſcopus poſt ordinationem Epiſcopatus adquiſierit, omnia eſſe Eccleſiæ in qua extitit ordinatus. Vnde conſtat, quia nec ipſe ſine œconomo & conſcientia clericorum illa debeat diſpenſare. Sed & omnes vrbis incolæ ac populi, qui cum rege ac Epiſcopis ad ſynodum conuenerunt, & vt reuera ad ſpectaculum currentes, eum viderunt vſque ad oſtium ſynodi venientem, & inde vt maniaticum redeuntem, quiq; ſciunt quantam benignitatem regis & fratrum ſpernens, qualiter de certis capitulis, vnde ſacri canones expreſſa decreuerunt iudicia, iudicatus, lacrymantibus rege & Epiſcopis, durior ſaxo receſſerit, putarent nos, qui eum ſecundum ſacros canones, ſicut eos intelleximus, iudicauimus, & poſtea vt ipſi præcipiunt canones, per coëpiſcopum noſtrum, qui eidem iudicio interfuit, prius iudicium noſtrum de eo referre, & nunc illum ipſum cum noſtris litteris atque vicariis, ſicut iuſſiſtis, ad Apoſto-

Apoſtolicam ſedem, quæ paternos canones ſeruandos confirmat, & confirmatos ac obſeruandos ſua obſeruatione demonſtrat, dirigere procurauimus, de veſtræ auctoritatis iuſtitia & æquitatis libramine dubitare: & ideo vt ſe concrederet locarium ei promittere, ſicq; nos vt inſanos meritò denotarent, cùm etiam ſi fieri poſſet (quod ab illa prima & ſancta ſede ac ſummo Apoſtolatu veſtro fiendum non creditur) vt talis à vobis cognitus, reſtitutus in ordine nominetur, nulla de cetero nobis conſcientia de ſibi à vobis commiſſis animabus eſſet periculum. Et cùm omnes in iſtis regionibus ſciant, quàm negligens & contemptor ſacrorum canonum, & quamdiu, quamq; patienter atque benignè fuerit toleratus, & à quàm inuitis, (quia ſe corrigere noluit, ſecundum ſacras regulas, ſicut eas intelleximus) fuerat iudicatus, nullam habere poſſemus verecundiam de reſtitutione illius, ſi foret facta à veſtri ſummi Pontificatus poteſtate. Quia omnes ſenes cum iunioribus ſcimus, noſtras Eccleſias ſubditas eſſe Romanæ Eccleſiæ, & nos Epiſcopos in primatu beati Petri ſubiectos eſſe Romano Pontifici, & ob id ſalua fide, quæ in illa Eccleſia ſemper viguit, & Domino cooperante florebit, nobis eſt veſtra Apoſtolicæ auctoritati obediendum. Nobis quippe cum aliis quibuſque ſcriptum eſt: quia Ieſus Luc. 2.

erat

erat ſubditus parentibus ſuis. Nobiſq; item
Heb. 13. *ſcriptum eſt Obedite præpoſitis veſtris, & ſub-*
Philip. 2. *iacete eis. Et nihil per contentionem, neque*
1. Cor. 11. *per inanem gloriam. Et ſi quis vult contentio-*
ſus eſſe, nos talem conſuetudinem non habe-
mus, neque Eccleſia Dei. Propterea locutus
cum fideliſsimo filio veſtro, domno meo rege
glorioſo, illi replicaui, quod ſæpe inculcaui,
quodq; libentiſsimè accepit, & adimplere cu-
Pſal. 23. *pit, quia ſicut Domini eſt terra & plenitudo*
eius, orbis terrarum & vniuerſi qui habitant
Pſal. 21. *in eo: & ipſius eſt regnum, & cui voluerit da-*
bit illud. ita ipſe ſupra fundamentum Apoſto-
Mat. 16. *licæ petræ ſuam fundauit Eccleſiam, quam &*
Ioan. 20. *ante paſsionem, & poſt reſurrectionem ſuam*
ſpeciali cura & ſingulari priuilegio beato
Petro, & in illo ſuis commiſit vicarijs: cuius
ſedem, ſuaq; ſedis Pontificem qui honorat,
Ioan. 13. *illum honorat qui dixit: Qui accipit ſi*
quem miſero, me accipit. Et ab ipſo honorabi-
1. Reg. 2. *tur dicente: Honorantes me honorificabo, &*
qui contemnunt me erunt ignobiles. Idcir-
co quia multi ſciunt, qualiter ſe Rothadi re-
clamatio habeat, & quidã inde aliter dicunt,
& omnes generaliter ſciunt, quoniam veſtra
auctoritas illum cum noſtris vicarijs ad ſuum
præcepit deſtinari iudicium, dignum & iuſtum
eſt, vt quemcunque Epiſcopum Romanus
Pontifex ad ſe Romam venire mandauerit,

ſi

ſi infirmitas, vel grauior quæcumque neceſſitas, vel impoſſibilitas (ſicut ſacri præfigunt canones) eum non detinuerit, ad illum venire ſtudeat, multò magis etiam is, quem pro tali querela ad ſe quocunque modo clamantem præſentiæ ſuæ indicat exhibendum. Et quicunque viderit vel audierit, quòd Rex & Epiſcopi Apoſtolicæ ſedis ſummum Pontificem promptè obaudiunt, & honorant, promptiùs & humiliùs eis ſubiecti ſui obedient. Nam vt beatus Gregorius dicit: Sicut languente capite ſubiecta membra in caſſum vigent: ita gloria & honore coronato, id eſt, honorificato ac decorato capite, ſubiecta membra eius honore atque decore fulgebunt. Et Rothado in nullo poterat meliùs ſatisfieri, quàm ſi ad veſtram pergeret præſentiam, & ei tantorum ſubſcriptionibus Epiſcoporum, qui Deo & vobis mentiri nolunt, & allegationibus tot vicariorum eorumdem Epiſcoporum fuerit, illum bonam cauſam nequaquam habere, oſtenſum. Quamobrem ſibiipſi, & non vobis reputare debebit, quia ſine bona cauſa ſe & multos alios fatigauit. Vnde illum veſtra diſcretiſſima pietas, quæ compaſſionem proximo, & rectitudinem debere vitijs nouit, ſuis Apoſtolicis litteris ſufficienter præmonuit. Quiá inter alias * ſocordias tātæ duritiæ eſſe dinoſcitur, vt cùm multotiens ſine vllo reſpectu timoris vel amoris diuini, † ſecordias

diuini, & abſque vlla humana verecundia, per tot annos & in tantis cauſis, totiens ſacris canonibus, & decretis ſanctæ ſedis Romanæ Pontificum, & ſuæ Metropolis priuilegio, ac ſynodalibus iudicijs reſultauerit, & per tantos annos, atque à tantis pertoleratus à ſua ſtultitia ſe reuocare contempſerit, à rege & Epiſcopis multipliciter obſecratus, in hoc adduci non potuit, vt ſacris canonibus & decretis ſanctæ ſedis Romanæ Pontificum, & ſecundum ea ſuæ Metropolis priuilegio de cetero ſe obediturum ſubſcriberet (quoniam ſine horum obſeruatione nemo noſtrûm poteſt eſſe Epiſcopus) & ſic pace fraterna in omnibus potiretur. Poſtea autem ſua ſponte in libello ſuæ profeſsionis, per quem ad electorum iudicium prouocauit, hæc ſe obſeruaſſe impudenter, quia ſcientibus cunctis mendaciter, ſynodo miſit, & ſic ad iudicium prouocauit, quæ ſe ſeruaturum ne iudicaretur, ſubſcribere detrectauit. Quod ideo, ſicut poſtea nobis dixerunt qui ab ipſo audierunt, ſubſcribere noluit (quod & nos percepimus) ne vinceretur: ſed ſi in noſtra Rex & Epiſcopi permaneremus ſententia, Romam iret antequam vinceretur, & quando illuc veniret, his per veſtram iuſsionem, cùm à vobis foret nobis nolentibus abſolutus, ſubſcriberet. Non intelligens, immo intelligere non valens (excæcauit enim eum malitia ſua) veſtrã aucto-

auctoritatem ſapientiſsimè intelligere, quare Dominus de cœlo alloquens Paulum & dicenti: Quid me iubes Domine facere? non omnia Act. 9.
quæ agenda illi erant expoſuit: ſed ad Ananiam, à quo agenda auditurus & accepturus erat, illum direxit. Sic & Angelus Cornelium, Ibid. 10.
poſtquam illum exauditum eſſe denunciauit, ad Petri doctrinam atque obedientiam miſit. Quem licet ante baptiſmum ſancto, vt ita dicamus ſpiritu baptizatum, beatus Petrus illius baptiſmate, qui baptizat in Spiritu ſancto, & in quo credentium corda fide purificantur, baptizari præcepit. Vnde facta quæſtione Ibid. 11.
contra eum etiam à minoribus ſuis, tamen fidelibus, cur ad gentes intrauerit, iſdem Apoſtolorum princeps ſummorum gratia donorum repletus, & innumerabilium miraculorum poteſtate ſuffultus, querela non ex poteſtate, ſed ex ratione reſpondit, cauſamq́; per ordinem ea manſuetudine expoſuit, qua humilitate præfato Cornelio ſe adorare volenti dixit: Vide ne feceris. Nam & ego ipſe homo ſum, ſicut & tu. Act. 10.
Si enim in querela fidelium, vt Gregorius dicit, aliquid de ſua poteſtate diceret, profectò doctor manſuetudinis non fuiſſet. Humili ergo eos ratione placauit, atque in cauſa reprehenſionis ſuæ humiliter rationem reddidit, & etiam teſtes adhibuit, dicens: Venerunt autem mecum & ſex fratres iſti. Cuius humilem Ibid. 11.
aucto-

auctoritatem, & manſuetiſsimam poteſtatem, & rectiſsimam prædicationem dicentis:
1. Pet. 5. *Non dominantes in clero, ſed forma facti gregi, ſecutus beatus Gelaſius in decretis ſuis ad*
Gelaſ. epiſt. 9. *omnes Epiſcopos, de inſtitutis Eccleſiaſticis dicit: Cumq; nobis contra ſalutarium reuerentiam regularum cupiamus temerè nihil licere:*
or. ſuperior *& cùm ſedes Apoſtolica* ſuper his omnibus, fauente Domino, quæ paternis canonibus ſunt præfixa, pio, deuotoq; ſtudeat tenere propoſito, ſatis indignum eſt, quenquam vel Pontificum, vel ordinum ſubſequentium, hanc obſeruantiã refutare, quam beati Petri ſedem, & ſequi videat & docere: ſatisq; conueniens ſit, vt * corpus Eccleſiæ in hac ſibimet obſeruatione concordet, quam illic vigere conſpiciet, vbi Dominus Eccleſiæ totius poſuit principatum.]*
or. addit totum.
De Barnaba quoque & Saulo dicente
Gal. 1. *veraciter, Paulus Apoſtolus non ab hominibus, neque per hominem, ſed per Ieſum Chriſtum & Dominum patrem. Qui poſtquam diutiùs frutti ſunt Apoſtolorum conſortio, non ipſis Apoſtolis, ſed iuxta fidem ſacræ*
Act. 13. *hiſtoriæ, miniſtrantibus Domino Prophetis & Doctoribus, qui erant Antiochiæ, dixit Spiritus ſanctus: ſeparate mihi Barnabam & Saulũ in opus miniſterij, ad quod aſſumpſi eos. Tunc ieiunantes & orantes, imponenteſq; eis manus, dimiſerunt illos. Et ipſi quidem miſsi à Spi-*

à Spiritu ſancto abierunt vocati Apoſtoli, & in ſequenti anno, id eſt xiiij. poſt paſsionem Domini, licet qui operatus eſt Petro in Apoſtolatum circumciſionis, operatus ſit & Paulo inter gentes, tamen iuxta condictum Iacobi, Cephæ, & Ioannis, gentium magiſterium vnà cum Barnaba Paulus accepit. Idem quoque Paulus apud Corinthios negligentibus rectoribus de inceſtuoſo ſcripſit: Congregatis vobis, & meo ſpiritu, traditum huiuſmodi in interitum carnis, Sathanæ, vt ſpiritus ſaluus ſit in die Domini. Ipſi enim Corinthiorum rectores illum tradiderũt in interitum carnis Sathanæ, & Paulus cognito eius opere, ſua auctoritate cum illis: & comperta eius pœnitentia, ipſi eum reſtituerunt, & Paulus ſua auctoritate cũ illis: Cui, inquiens, aliquid donaſtis, & ego. Nam & ego ſi quid donaui propter vos in perſona Chriſti. Hinc beatus Gregorius: A bono, inquit, veſtro nõ diſsentio. Meum ſit quod ipſi feciſtis. Cui velut ſi dicere præſumamus, quare ita cautè diſcipulis te copulas? quare vel te illorum, vel illos tuis actionibus tã ſolicita mẽte conformas? vt nõ circumueniamur, inquit, à Sathana: non enim ignoramus cogitationes eius: id eſt, ne hoc quod bene mens inchoat ipſe in malitiæ finẽ vertat. Et Innocentius: Hæc ad Corinthios Apoſtolica eſt declarata benignitas, vt in vno ſpiritu ductã ac reductã ſentẽtiam

Gal. 2.

1. Cor. 5.

2. Cor. 2.

Gregor. li. 33. Moral. c. 8. al. 11.

Innocent. ep. 27. ad epiſc. Maced.

Leo epiſt. 84. c. 11. *tiam boni ſemper indifferenter ſequantur. Et Leo ex Apoſtolo: Nemo quod ſuum eſt quærat,*
1 Cor. 10. Rom. 15. *ſed quod alterius, & vnuſquiſque proximo ſuo placeat in bono ad ædificationem. Non enim poterit vnitatis noſtræ firma eſſe compago, niſi nos ad inſeparabilem ſoliditatem vinculum*
1. Cor. 12. *caritatis adſtrinxerit. Quoniam ſicut in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eumdem actum habent: ita multi vnum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra. Connexio totius corporis vnam ſanitatem, vnam pulchritudinem facit. Et hæc quidem connexio totius corporis vnanimitatem requirit: ſed præcipuè exigit concordiam ſacerdotum. Quibus etſi ordo eſt generalis, non tamen communis eſt dignitas omnibus.*] *Hæc autem, ſeruata altiori intelligentia, circa ſupra dictos ſunt acta, & à prædictis docta, vt cognoſcatur, qualiter minores potioribus debeant obedire, & potiores minoribus prouidere, & ordo à Deo diſpoſitus ab omnibus, & iu omnibus valeat conſeruari.*
1. Pet. 4. *Vnde ſummus Eccleſiæ paſtor docet: Si quis miniſtrat, tanquam ex virtute quam adminiſtrat Deus, vt in omnibus honorificetur*
Matt. 25. *Deus, qui ſeruis ſuis commiſit negotia ſua, & vnicuique ſecundum propriam virtutem: ſicut & de Spiritu ſancto ſcriptum*
1. Cor. 12. *eſt, quòd dona diuidit ſingulis prout vult.*

Et

Et hinc iuxta Sardicenſe concilium ſummus prima & ſanctæ ſedis Romanæ Pontifex, pro examinis renouatione ad ſe reclamantis & confugientis cum ſua clamatione deiecti prouincialis Epiſcopi, non ſtatim ſingularitate priuilegij, & auctoritatis ſuæ reſtituit: ſed remittens eum ad prouinciam, vbi cauſa patrata fuerat, & in qua iuxta Carthaginenſes canones, & iura legis Romanæ, cauſa poteſt diligenter inquiri, & quòd non ſit difficile teſtes producere, veritas inueniri: aut finitimis Epiſcopis dignatur ſcribere: aut è latere ſuo mittit, qui habentes eius auctoritatem præſentes cum Epiſcopis iudicent, & diligenter cauſam inquiſitam diffiniant: aut dignatur credere Epiſcopos ſufficere, vt negotio terminum poſſint imponere. Et Innocentius: Si quæ cauſæ vel contentiones inter clericos tam ſuperioris ordinis quàm etiam inferioris fuerint exortæ, congregatis ſecundum ſynodum Nicenam eiuſdem prouinciæ Epiſcopis iurgium præcipit terminari. Et Bonifacius de Maximo ſcribit, vt ad prouinciam venire cogatur, & illic ſe conſtituto præſentare iudicio, & quicquid de illo duxerint prouinciæ Epiſcopi decernendum, cùm ad eum relatum foret, ſua firmaretur auctoritate: quatinus, vt idem ad Hilarium ſcribit, Metropolitani ſui vnaquaquè prouincia in omnibus rebus ordinationem

Cōc. Sard. ca. 7.

Conc. Carthag. ſeu Afric. vbi ſuprà.

Innocen. I. epiſt. 2 ca. 3.

Syn. Nic. ca. 5.

Bonif. ep. 2.

Idem ep. 3.

tionem ſemper expectet, ſicut ſcriptum eſt in
can. 6. *Niceno Concilio, vt ſicut apud Alexandriã, quia & vrbis Romæ Epiſcopo parilis mos eſt. Similiter & apud Antiochiam, cæteraſq; prouincias, ſuis priuilegia ſeruentur Eccleſijs.]*
Ibid. can. 5. *Vnde bene placuit annis ſingulis per vnãquãque prouinciam bis in anno concilia celebrari, vt communiter omnibus ſimul Epiſcopis congregatis prouinciæ, diſcutiantur huiuſmodi quæſtiones.] Et hæc dico, non (quod abſit) præiudicans ſummæ ſedis Apoſtolicæ, & ſancti Apoſtolatus veſtri in aliquo poteſtatem, cui in omnibus ſum, ſicut rectum eſt, obedire paratus. Sed quia ſummæ auctoritati veſtræ obſequium præſtare me puto, cùm ea quæ ſentio, aut ad probationem, aut ad correctionem humiliter ſapientiæ veſtri magiſterij pando, & Rothadi mores vobis intimare procuro, ne mea negligentia, qui eos noui, vos lateant, quatinus certiùs quod vobis placuerit de illo veſtra auctoritas decernere valeat. Quem ſi nunc in depoſitione iudicium veſtrum manere decreuerit, ſcimus de benignitate & modeſtia ac pietate filij veſtri domni noſtri regis Karoli, quoniam quicquid de illo præfato filio veſtro præceperitis, & rationabiliter poterit adimplere, ſine vlla retractatione obedict. Sed & coëpiſcopi noſtri de Eccleſiarum ſuarum ſtipendijs abun-*

bundantiſsimè illi impendent. Mea etiam exiguitas, ſicut nunquam ad retributionem mali propter contemptus & contumelias ab illo mihi illatas peruenire volui: ita quicquid benignitatis potero, libentiſsimè abundantiùs etiam, quàm vnquam fecerim, impendere procurabo. Si verò ſine vlla ſatisfaƈtione tam diutini contemptus ſacrorum canonum, & ſedis Apoſtolicæ decretorum, ac ſuæ Metropolis priuilegij, atque ſynodalium iudiciorum, quibus nec obedire, nec ſe obediturum de cetero profiteri vel ſubſcribere voluit: & abſque profeſsione, vel ſubſcriptione ſuæ correƈtionis & obedientiæ, coram fratribus ſuis, quorum multotiens regularia ſpreuerat monita, cùm inde pluraliter in Leonis & Gregorij epiſtolis relegatur. Si etiam, vt illa prætereamus, quæ ob ſacerdotij verecundiam & opprobrium ſecularium, ſequentes Africanum concilium, nec ad nominationem in ſynodum deduci permiſimus, paruipenſis, & ſine aliqua correƈtione dimiſsis eis capitulis, auƈtoritati veſtræ ſub fidei adſtipulatione direƈtis, pro quibus fuerat iudicatus ab Epiſcopis, ad quorum iudicium prouocauerat, ſecundum expreſſa ſacrorum canonum & Apoſtolicæ ſedis decreta, Cæleſtino dicĕte: Quæ enim à nobis res digna ſeruabitur, ſi decretalium norma conſtitutorum, pro aliquorũ libitu licentia populis permiſſa, frangatur?] Cæleſt. ep. 3.

Mox veſtræ poteſtati placuerit illum reſtituere, vt primæ ſedis & matris ac magiſtræ omnium Eccleſiarum Pontificis, cunctorumq́; Epiſcoporum patris atq; magiſtri regulare iudicium ferre cõuenit, æquo animo feram. Credo tamen diligentiſſimam diſcretionem veſtrã prouiſuram contemptum ac contumaciam ſubiectorum erga prælatos ſuos, & libertatem impunè delinquendi contra canones ſacros, quæ hinc in noſtris regionibus poterũt (vt quibuſdam videtur) noxias vires accipere: præſertim cùm ſapientiſſimæ auctoritati veſtræ cõſtet eſſe notiſſimum, demonſtrare Sardicenſe concilium in ſeptimo ſuo capitulo: qualiter deiecti & ad ſe clamantis Epiſcopi reſtitutionis, vel in depoſitione permanſionis executio, cum indemnitate ſimpliciter iudicantium ab Apoſtolica ſede debeat celebrari. Quod & Innocentius, ac Bonifacius, verùm Leo in decretis, & Gregorius euidentiùs in epiſtolis ſuis demonſtrant, Carthaginenſis Concilij, immo Apoſtolicæ ſedis, quæ in ſuis eidem præſedit vicarijs, decreta ſequentes: videlicet vt à quibuſcumque iudicibus Eccleſiaſticis ad alios iudices Eccleſiaſticos, vbi eſt maior auctoritas, fuerit prouocatum, non eis obſit, quorum fuerit ſoluta ſententia, ſi conuinci non potuerint, vel inimico animo iudicaſſe, vel aliqua cupiditate aut gratia deprauati.] Vnde

Innocent. Bonif. & Leo vbi ſuprà.

Cõc. Cart. 3. can. 10.

nobis

nobis & conſcientia teſtimonium perhibet, & omnibus qui interfuerunt notum factum fuiſſe dinoſcitur, quoniam illum ſeruare quàm iudicare maluimus, ſi pro ſacrorum canonum neglectu eorum iudicio, per quos Spiritu ſancto inſpirante promulgati ſunt, cum eo quem corrigere nequibamus, damnari pariter non timeremus. Et idcirco nullo inimico animo, nulla cupiditate aut gratia deprauati, flẽtes illius incorrigibilem ſecordiam, & inreuocabilem pertinaciam, regularia in eum iudicia executi ſumus, quæ ab eo ſuſpendere diutiùs non præſumpſimus. Veſtra etiam ſapiẽs & ſumma auctoritas in decernendo attendet Apoſtolum docentem, quia quorumdam peccata præcedentia ſunt ad iudicium, quorumdam etiam & ſubſequuntur. Quæ (ſicut beatus exponit Ambroſius) ac ſi poſita in bilance, in iudicio ſunt examinanda, vtrum bona opera ampliùs penſando remuneranda præcedant, & malè facta minima miſericorditer dimittẽda demonſtrẽt: an malè facta ampliùs penſando præcedant, vt mereantur damnationis iudicium, & bona paucula ſuffocent. Quia & nos pro modulo noſtro non ſolùm inutilitatẽ, verùm & noxietatem in Rothado cum factis ſuis penſauimus: & velut ficulneam infructuoſam, terram rationalem diutiùs inutiliter occupantem, & etiam poſt plura tempora, pluresq́ admonitiones,

1. Tim. 5.

Ambr. lib. 1. de apol. Dauid c. 6.

nes, quaſi cophinos pinguedinis ſibi appoſitos non recipientem, ſed ſterilem permanentem, non ſine dolore cordis ſuccidendum prouidimus. Et cùm hæc ita ſe habeant, abſque dubitatione confido, quia illud, quod in præfato Carthaginenſis concilij capitulo ſine vlla interpolatione ſubſequitur, decretum veſtri moderaminis nequaquam præteriet: Sanè, inquit, ſi ex conſenſu partium electi fuerint iudices, etiam à pauciore numero, quàm conſtitutum eſt, non liceat prouocari. Qui numerus conſtitutus in xij. ſuperiori capitulo demonſtratus, & conſenſus partium expetitus, in dijudicatione Rothadi conſtat fuiſſe completus. Quorum & ſi iudicium pro quacumque cauſa fortè rationabiliore, & adhuc nobis incognita, veſtræ ſummæ auctoritati, quam multa nobis occulta non tranſeunt, placuerit refragari, quia meum eſt mea vobis obediendo committere, & non iudicia veſtra diſcutere, ſuſtinebo, & contra veſtram regularem reſtitutionem, ſi fortè in eo agenda viſa fuerit (in qua veſtra diſponet auctoritas, qualiter idem victor, vt ſolet, & voti cõpos quæ ſunt Epiſcopi de reliquo faciat) nõ recalcitrabo, ducens pro magno, ſi à diutinis & multis moleſtijs, quas ab illo & pro illo paſſus ſum, iam tandem aliquando valeam reſpirare: & nunquã mihi cõtingat vlteriùs cõtra illius inquietudines inutiliter laborare. Et quòd non

Conc. 3. Carth. cã. 10. & Afric. can. 89.

non ſolùm ab Eccleſiaſticis perſonis, verùm & multò magis etiam à ſæcularibus noſtra iudicia contemnuntur, & pro nihilo ducuntur: dicentibus eis, & ad medium deuocantibus illa, quæ mihi veſtræ auctoritati non ſunt adſcribenda, vt non animum dulcedinis veſtræ in aliquo moueam, quod ſummoperè cauere deſidero. Si qui in prouincia noſtra, quorum querela (illo reſtituto) ad vos valcat peruenire, de maioribus cauſis de cetero quædam commiſerint, ſicut de quibuſdam rebus frequentiùs in iſtis, quàm retroactis temporibus cõmittuntur, ne à Deo damner ſilentio, eos commonere ſtudebo, & ſi corrigere ſe voluerint congaudebo. Sin autem, ad veſtrum eos iudiciũ prouocabo. Qui ſi ire voluerint, veſtra ſancta ſapientia quid inde melius viderit, decernere procurabit. Si autem ire noluerint, facient quod ſibi vtile iudicauerint. Me vtinam hinc à diuina damnatione ſententia ſancti Ambroſij liberet, qua dicit: Si, inquiens, quis poteſtatem non habet, quam ſcit reum abijcere, aut probare non valet, immunis eſt. Sicq́, vt puto, quia in multis occupatus, & itineris longitudine atque inſoliditate obſtrictus de omnibus, antequam inſolentium querela ad vos perueniat, ad Apoſtolicam ſedem referre non valeo, infirmitate grauatus, & (gratias Deo) termino iam vicinus, potero præca uere, ne à Ambroſ.

quo-

quocumque ſanctitatis veſtræ animus erga me moueatur, vt aliqua mihi excommunicatio intentetur. Et licet nouerim ſecundum Apoſtoli euangelium, redditurum Dominum vni-
2\. Cor. 5. *cuique ſecundum opera eius, teſtimonium reddente*
Rom. 2. *dente illis conſcientia, & inter ſe inuicem cogitationum accuſantium, aut etiam defendẽtium, in die qua iudicabit occulta hominum: & vt Leo dicit: Si quid per ſeruitutem noſtram, videlicet ſacerdotalem, bono ordine & gratulando impletur affectu, non ambigamus per Spiritum ſanctum nobis fuiſſe donatum: & quod ſecus fuerit, ratum eſſe non poterit: modis omnibus, quantum ipſe donauerit, à quo eſt*
Iac. 1. *omne datum optimum, & omne donum perfectum, prouidere ſtudebo, ne à communione ſedis Apoſtolicæ (quod abſit) quolibet modo extorrem me vltimus dies, qui mihi incertus eſt, & ſubitò venire poteſt, inueniat. Erit enim, quamuis tardiùs quàm neceſſe ſit, quoniam ego grauis peccator, graui carcere corporis diu incluſus teneor, meritò in multis afflictus, prouidentiſſimo Domino prouidente, & tempus, & perſona in Remorum Eccleſia, quando, & in qua ab Apoſtolica auctoritate priuilegium integratum ſibi ex antiqua conſuetudine collatum & conſeruatum habebitur: quæ nunquam, excepto Romano Pontifice, primatem habuit, niſi quamdiu eiecto ſi-*

ne

ne vllo crimine ab ea ſuo Pontifice, violentia tyranni Milonis, tempore Karoli principis paſtore vacãs, Bonifacio Apoſtolicæ ſedis legato, aliquamdiu, ſicut & Eccleſia Treuerẽſis, commiſſa fuit. Inter quas, Remenſem ſcilicet & Treuerenſem Eccleſiam (has enim duas tantùm prouincias Belgica regio habet) hæc ſemper diſtinctio fuit, ſicut in Eccleſiaſticis monumentis inuenimus, & vetuſtiſsimam conſuetudinem ſemper obtinuiſſe comperimus, vt iſdem Epiſcopus non loci, ſed dignitate ordinis prior ſecundum ſacras regulas haberetur, qui foret in qualibet iſtarum Eccleſiarum Metropoli antea ordinatus. Mihi verò neceſſe erit, me taliter gerere, ne totiens auctoritatis veſtræ epiſtolas excommunicationes intentantes & obiurgationes, quas rarò & magna neceſsitate fiendas in Apoſtolicorum virorum litteris legimus, ferentes de reliquo accipiam, ſicut iſtis temporibus, peccatis meis merentibus, frequenter accepi. Quod ſi ſanctitati veſtræ placuerit, non vobis opus agere in poſtmodum erit, donec Apoſtolica veſtra iuſsio me inobedientem in aliquo contra regulas ſacras per contemptum, quod abſit, inuenerit. Qui enim quære Dominus in Euangelio Centurionis fidem, dicentis: Dic verbo & ſanabitur puer meus, † *intelligit, quã operatoriũ ſit Epiſcopi, immo ſicut in Paulo in ſe loquẽtis Chriſti, quãtò* Matt. 8. Sub. laudauerit, vel quid ſimile 2. Cor. 13.

tò magis Pontificis Apoſtolicæ ſedis verbum, & quàm obedienda ſit ipſius præceptio, etiam ſine vlla adiurationis adiectione, cognoſcit. Quod & ſcientibus inculcare, & neſcientibus intimare, ſapientibus, & inſipientibus debitores debemus Epiſcopi. Quibus ſi de reliquo verba iniquorum præualuerint aduerſum nos, ſicut iactitant proferentes, non erit neceſſe de prouincialibus ſynodis, in quibus hactenus laborauimus, magnopere laborare: quippe quoniam erit & lex, & ſpes ſibi quiſque. Quod quidem veſtræ humilitati noſtræ ſcripſit ſublimitas, primò vos cõmotos eſſe ad Rothadi cauſam inquirendã, cura, qua pro vniuerſis fratribus veſtris conſtringimini, cum debita reuerentia gratanter accepi: intelligens quia in numero fratrum nos qualeſcumque Metropolitani computari debemus. Ea propter ſicut veſtræ diſcretioni prouidendum eſt, ne ſubiecti Epiſcopi à Metropolitanis irregulariter condemnentur: ita nihilominus prouidendum eſt, vt Metropolitani à ſubiectis Epiſcopis non irregulariter contemnantur. Deinde quod perſpectiſſimè ſcripſiſtis ſecundò, quoniam ſedem Apoſtolicam Rothadus noſcitur appellaſſe, & ne videamini Eccleſiæ veſtræ priuilegiorũ detrimenta diebus veſtris æquanimiter tolerare: & hoc nihilominus à nobis, & ab omnibus eſt rectiſſimè ſuſcipien-

piendum, & ſolertiſſimè conſeruandum. Quod & ego pro modulo meo ſeruandum eſſe volui, & volo, & fauente Domino in hac deuotione manebo, ſciens priuilegium Metropolitanæ ſedis Remorum, (cui me diuina dignatio ſeruire diſpoſuit) in ſummo priuilegio ſanctæ ſedis Romanæ manere, & priuilegium eſſe ſedis Romanæ ſi ſua auctoritate priuilegium ſibi ſubiectæ ſedis fecerit vigere, & ſtuduerit confirmare. De eo verò quod tertio loco ad medium deuocaſtis, ſcribere aliud nihil præſumpſi, niſi quia cauſa Rothadi à cauſis illorum, de quibus ſcripſiſtis, eſt penè in cunctis diſsimilis. De eo quod tandem Apoſtolica veſtra benignitas indignitati meæ ſcribere eſt dignata, vt hæc vobiſcum cogitem, & quod de Rothado decernitis approbem, & non ad mei iniuriam id vos egiſſe aliquantulùm autumem, quantum valeo totis medullis cordis, cum omni ſupplicatione & debita ac ſubmiſſa humilitate immenſas gratiarum actiones ſancto Apoſtolatui veſtro rependo, cum omni ſinceritate animi reſcribens, quia ſicut mihi ſcribere dignati eſtis, ita per omnia credo. Et quia priuilegium veſtri ſummi Pontificatus, vt condecet, & omnes deſideramus, euindicatum habetis, quòd nemo noſtrum contradixerat in deductione Rothadi, ſicuti præcepiſtis ad veſtram præſentiam: vt perdonare

dignati

dignati eſtis, videre deſidero, & viſurum me eſſe confido: quia non aliud, niſi vt ſuprà monſtraui, quod regula ſacra præcipiunt, & mihi petendum, & vobis concedendum eſt, poſtulo: videlicet, vt ſic Rothado ab auctoritate veſtra compaſsio exhibeatur, vt vigor Eccleſiaſticus non diſſoluatur: & ſic vigor Eccleſiaſticus conſeruetur, vt debita miſericordia & neceſſaria ſufficientia ei non denegetur: quatinus nec ipſius exemplo ad excedendum alij prouocentur: ne quibus in iſtis regionibus longiùs ab Apoſtolica ſede remotis cenſuræ Eccleſiaſticæ moderatio eſt commiſſa, hinc (quod abſit) conſpiciant, vnde aut negligentia, aut
Pro. 22. *diſſolutione tepeſcant: vel terminos, quos ſtatuerunt patres, tranſgrediendi materiam ſe ſumere poſſe dicant: quos, ſicut intelleximus, nos hactenus ſeruaſſe putamus. Vos videbitis quid inde facto melius erit, & nobis in iudicio veſtro videndum eſt, quid Deus velit: quoniam iniuſta eſſe non poterunt diuina iudicia, quæ à ſoliditate confeſsionis Apoſtolicæ petræ,*
Matth. 16. *aduerſus quam inferi portæ, id eſt, ſuggeſtiones vel operationes prauæ nō praualebunt, dictante iuſtitia proferentur. Epiſtolam quam mihi auctoritas veſtra cum obteſtatione præcepit Rothado dirigere, domnus noſter rex, filius veſter, mox vt ad eum venit, per abbatem ſuum Rothado direxit.*

Rodul-

Rodulfus quoque, eiuſdem filÿ veſtri domni noſtri regis auunculus, iÿ. Idus nunc elapſi menſis Decembris ab Ludouico Germaniæ rege reuertens, cùm valde veſperi à corte regis noſtri ad manſiones noſtras ſuper fluuium Ligerim, ſecus confinium regni Aquitaniæ feſtinaremus, miſit ad me hominem ſuum, nomine Rodulfum, mandans quia præfatus rex Ludouicus quemdam hominem Rothadi, cum epiſtolis veſtræ ſanctitatis, manui & fidei ſuæ commiſit: quatinus ita ad præſentiam domni noſtri regis Karoli cum eiſdem Epiſcopis eum perduceret, vt nullum malum ei inferret. Eſt enim apud domnum noſtrum regem idem homo accuſatus, quòd furatus ſit res & theſaurum Eccleſiæ, & poſt periurium inde commiſſum, fuga lapſus, ad Ludouicum regem perrexerit. Vnde idem Rodulfus petÿt, vt ego illum inde apud domnum noſtrum regem adiuuarem: vt quoniam prædictum hominem in ſua fide acceperat, nullum malum haberet. Cui reſpondi, vt teneret ipſum hominem ſecum, ne interim vllum malum pateretur, donec ad cortem redirem, & quantum poſſem inde illum adiuuare curarem. Ipſum autem hominem nec tunc, nec poſtea vidi, nec quò abſceſſerit cum epiſtolis, audiui. Quæ idcirco ſanctitati veſtræ ſcribere ſtudui, vt ſi aliquis maliuorum noſtrorum

(*more*

(more ſuo) vobis quicquam ſiniſtri ex hoc ſuggerere voluerit, quid inde verum ſit cognoſcatis, & erga me veſtrũ animũ non moueatis.

Rationem deniq; quam reddidi coram electis iudicibus, de quibus per libellum prouocationis ad electorum iudicium fueram à Rothado impetitus, ipſi venerabiles Epiſcopi veſtræ auctoritati tranſmittunt. De geſtis verò à Rothado poſt excommunicationem ſuam in prouinciali ſynodo cõpilatis, quæ per vicinos noſtros ad vos in derogationem noſtrã perueniſſe audiuimus, Epiſcopi Remorum prouinciæ per communes Legatos noſtros veſtræ ſanctitati, quæ ſciunt, intimare curarunt. Item poſt aliquanta de promotione ipſius domni Hincmari ad Epiſcopatũ, quæ iam ſuperiùs partim prænotata non curauimus hîc iteranda. *Denique præfato Ebone defuncto, Eccleſia, ſed & parochia noſtra, ſecundum conſuetudinem quã ex antiquo habuit (etiam de his, qui in Epiſcopatu vſq; ad obitũ in eadem Eccleſia nõ permanſerunt) ipſius nomen inter ſacroſancta myſteria in Epiſcoporum catalogo recitare pietatis gratia cœpit, & hactenus facit. Quod ego, ne ſcandalizarẽ deuotos, quaſi inuidens ſaluti fraternæ, maximè autem quieſcentis in Domino animæ, qui non pro exorbitatione à Catholicæ fidei ſanitate anathematizatus, ſed ſua cõſcientia ſtimulante, primùm à ſeipſo, & poſtea à ſyno-*

à ſynodo, ſed & Apoſtolica ſede damnatus extitit, hoc prohibere ſine Apoſtolicæ ſedis auctoritate nequaquam præſumpſi, dicente beato Cæleſtino Papa. Quia nefas eſt hæc pati religioſas animas, quarum afflictione (quia membra noſtra ſunt) nos quoque conuenit macerari.] Nunc autẽ in epiſtolis ſanctitatis veſtræ, quas Engelwinus diaconus nobis attulit, inuenimus, vt Teotgaudium & Guntarium in catalogo Epiſcoporum non recipiamus. Et Antiochenum Cõcilium, † vt præmiſimus, & meliùs ipſi ſcitis, de eo qui poſt damnationem, iuxta præcedentem conſuetudinem, Epiſcopale præſumit miniſterium (quod Ebonem feciſſe non dubium eſt) reſcribere mihi dignetur Apoſtolica veſtra auctoritas, vtrùm eumdem Ebonem inter Epiſcopos in ſacris dypticis in Eccleſia noſtra nominare permittam, an, ne de cetero in Epiſcoporum catalogo nominetur prohibere debeam: quatinus veſtra auctoritate fultus, quid in noſtra Eccleſia inde ſit obſeruandum, ſine ambiguitate, decernentibus vobis, demonſtrem.

Cæleſt. ep. 1. cap. 2.

Concil. an-ti. j can. 4. ſubaudiſta-tuit, aut præcipit.

De quodam Gotheſcalco ſchiſmatico.

CAP. XIIII.

CEterum Luido mihi dixit, quòd cum eo rationem de damnatione & recluſione

Gotheſcalci habuiſſetis. Vnde quoniam per alios iam audieram, ad ſanctitatem veſtram verba veniſſe, miſi auctoritati veſtræ quædam ex verbis & Catholicorum ſenſibus in rotula, qualiter contra ipſius peſtiferi hominis ſenſum ſentiam, per Odonem Epiſcopum, & nihil inde reſponſionis accipere merui. De quo nihilominus vt rederem rationem, quidam Epiſcopi, quorum nihil de illo intererat (quoniam nec eos, vt ipſi manifeſtis indicijs prodiderunt, ad hoc caritas commouebat, nec auctoritas deducebat) me ad conciliabulum nuper
an. Dom. 863. *Metis habitum, quod vocari ſynodum vetuiſtis, ſicut intelligo, inregulariter quarto die antequã congregaretur, cùm ego longiùs quã* lxxx. *& idem Gothcſcalcus pluſquam centum milibus ab ipſa ciuitate diſparati eſſemus, nihil me inde antè præmonitum per quemdam laicum hominem litteris vocauerunt. Et nunc ideo breuiter de eo ſanctitati veſtræ ſuggero, quoniam antequàm ad Epiſcopatus ordinem peruenirem, ſicut Abbas ſuus & Monachi, inter quos fuerat conuerſatus, ei teſtimonium perhibent, in Metropolis Eccleſiæ Remorum monaſterio, in Sueſſonica parochia,*
ſ. i. Orbacum. *quòd * Orbacis dicitur, habitu monachus, mente ferinus, quietis impatiens, & vocum nouitate delectans, ac inter ſuos mobilitate noxia ſingularis, de omnibus quæ in his regionibus per-*

peruerſè tunc temporis ſenſa cognouerat, quadam ſibi elegit capitula, vt nouitate vocum innoteſci valeret, vtq́ simplicium & deuotorum ſenſus peruertere, & magiſtri ſibi nomen vſurpando, poſt ſe diſcipulos trahere, illiſq́ qui ad ſua vota, auribus prurientes, magiſtros ſibi coaceruare decertant, quærere indebitè, (quoniam legitimè non poterat) ſimulatione vitæ religioſæ & doctrina præeſſe. Quiq́ a Remorum Chorepiſcopo, qui tunc erat, contra regulas presbyter ordinatus, à monaſterio irregulariter exiens, peragratis regionibus plurimis, & exitioſa ſemina ſator peßimus ſeminans, tandem in Mogontina ciuitate habita ſynodo, Rabano Archiepiſcopo libellum ſui erroris porrigens, damnatus ab omnibus Germaniæ Epiſcopis, cum litteris ſynodalibus ad Metropolim Remorum (cui iam auctore Domino præeram) eſt remiſſus. Poſtea autem à Belgicæ Remorum, ac Galliarum prouinciarum Epiſcopis auditus, & inuentus hæreticus, quia reſipiſcere à ſua prauitate non voluit, ne alijs noceret, qui ſibi prodeſſe nolebat, iudicio præfatarum prouinciarum Epiſcoporum, in noſtra parochia (quoniam Rothadus, de cuius parochia erat, illi neſciebat reſiſtere) & nouitates amans timebatur à nobis ne diſceret praua ſentire, qui noluit diſcere recta docere: néve idem Gotheſcalcus cum alijs communem vitam

1. Tim. 4.

Syn. Mog. an. 848.

Aa 2 ducens

ducens, errori ſuo faceret eſſe communes, monaſteriali cuſtodia mancipatus eſt, docente Apoſtolo:
Tit. 3. *Hæreticum hominem poſt primam & ſecundam correptionem deuita, ſciens ſubuerſum eſſe huiuſmodi, & proprio iudicio condemnatum.*
Leo ep. 13 *Qui, vt Leo Papa de Eutyche dicit, cùm videret inſipientiæ ſuæ ſenſum Catholicis auribus diſplicere, reuocare ſe à ſua opinione debuerat, nec ita Eccleſiæ præſules commouere, vt damnationis ſententiam mereretur excipere. Quam vtique, ſi in ſuo ſenſu voluerit permanere, nullus poterit relaxare. A qua damnatione ſi voluiſſet ad ſenſum Catholicum reſipiſcere, paratus ſemper fui & ſum (quoniam ſic venerabiles iudicauerunt Epiſcopi) eum in Catholicæ Eccleſiæ communionem recipere, ſicut ei iubeo quæ ſunt corpori neceſſaria miniſtrare. Si autem veſtra Catholica ſapientia vult ſcire, quæ contra Catholica fidem ex veteri hæreſi Prædeſtinatiana (quæ primùm in Africa, poſtea in Gallijs per idem tempus, quando & Neſtoriana hæreſis, eſt exorta, & tempore Cæleſtini Papæ, ipſius auctoritate, & inſtantia ſancti Proſperi eſt reuicta) dicere videatur, de multis pauca vobis numero, ſed non pondere, capitulatim ſignificamus.*

Dicit, quod & veteres Prædeſtinatiani dixerunt, quoniam ſicut Deus quoſdam ad vitã æternam, ita quoſdam prædeſtinauit ad mortẽ æter-

æternam. Dicit, quod & veteres Prædeſtinatiani dixerunt, quoniam non vult Deus omnes homines ſaluos fieri, ſed tantùm eos qui ſaluantur: omnes autem ſaluari quoſque ipſe ſaluare voluerit, ac per hoc quicumque non ſaluantur, penitus non eſſe voluntatis illius, vt ſaluentur: quoniam ſi non omnes ſaluantur, quos vult Deus ſaluos fieri, non omnia quæcumque voluit fecit, & ſi vult quod non poteſt, non omnipotens, ſed infirmus eſt. Eſt autem omnipotens, qui fecit quæcumque voluit, dicente ſcriptura: Omnia quæcumq; voluit Dominus fecit in cælo & in terra, in mari & in omnibus abyſſis. Et itẽ: In volũtate tua Domine cũcta ſunt poſita, & nõ eſt qui poſſit tuæ reſiſtere voluntati: ſi decreueris ſaluare nos, continuò liberabimur. Dicit, quod & veteres Prædeſtinatiani dixerunt, quòd non pro totius mundi redemptione, id eſt pro omnium hominum ſalute & redẽptione Dominus & Saluator noſter Ieſus Chriſtus ſit crucifixus & mortuus, ſed tantùm pro his qui ſaluantur. Dicit quoquo modo diſpari traditione, ſed pari errore, quod & veteres Prædeſtinatiani dixerunt, exponens ſententiam Apoſtoli Petri: Eum qui emit eos, Dominum negantes. Baptiſmi, inquit, ſacramento eos emit, nõ tamen pro eis crucem ſubijt, neque mortem pertulit, neq; ſanguinem fudit. Quòd autem baptiſmi percе-

Pſal. 134.

Eſther. 13.

2. Pet. 2.

ptio redemptio nuncupatur, Doctor gentium
Epheſ. 4. *manifeſtè fatetur: Nolite contriſtare, inquit, ſpiritum ſanctum Dei, in quo ſignati eſtis in die redemptionis. At illa, quæ propria & ſpecialis eſt ſolorum omnium electorum, quam eis tantummodo crucifixus impertiuit pius redemptor ipſorum, ſicut à præteritis, ita nimirum & à præſentibus natos, & naſcituros, viuos & mortuos, videlicet omnes pariter electos redemit, eruit, abluitq́; peccatis. Ipſi prorſus, ipſi ſunt mundus, pro quo paſſus eſt*
Ioan. 6. *Dominus, vt ipſe dixit: Panis quem ego dedero, caro mea eſt pro mundi vita. Et item alibi idem Gotheſcalcus ſcribit: Abſit procul à me, vt vel illud ſolummodo velim ſomniare, nedũ ſemel ſuſurrare, vt vllum eorum perpetualiter ſecum periturum antiquus rapere valeat anguis, pro quibus redimendis tam pretioſus Deo patri Domini Dei noſtri, filij ſui, fuſus eſt ſanguis. Amen. Et item loquens ad Deum: Claret itaque ſatis apertè, quòd nullus tibi perit, quiſquis redẽptus eſt per ſanguinẽ crucis tuæ.*

Quod prædeſtinatiani veteres non dixerunt, iſte vt audaciùs, ita & pernicioſiùs dicit, deitatem ſanctæ Trinitatis trinam eſſe. Sunt & alia, quæ ipſe & alij plures in iſtis partibus dicunt, quæ nobis ſanæ fidei aduerſari videntur: quæ dum per alium quàm per vilitatem meæ perſonæ auctoritas veſtra cognouerit,

*ꝗerit, fortè attendet ſolertiùs, & quæ inde tenenda ſunt docere ſtudebit quantocius. Erit enim in proximo inde neceſſitas: quia etſi eorum corda in inſania peruerſi ſenſus ebulliunt, orthodoxi tamen regis noſtri tempore, praua, quæ ſentiunt, eloqui non præſumunt. Ita vt apertè videamus impleri, quod ſcriptum eſt: Congregans ſicut in * vtre aquas maris. Aqua enim maris ſicut in vtre congregata eſt: quia amara hæreticorum ſcientia quicquid hodie in iſto regno filij veſtri domni Karoli prauum ſentit, in pectore comprimit, & apertè dicere non præſumit. Meam quoque exiguitatem & occultè canino dente corrodunt. Facilè autem, adiuuante Domino, portare valebo: quia & mihi paucum ſupereſt temporis ſpatium, & ſi inter filios Eccleſiæ, permittente Deo, in me acceperint poteſtatem corporaliter affligendi, diuina gratia adiuuante, exercebunt patientiam. Sed etſi tantummodo malè ſentiendo aduerſabuntur, exercebunt quantulamcumque ſcientiam: & vt etiam inimici ſecundum præceptum Domini diligantur, exercebunt beniuolentiam. Præfatum autẽ Gotheſcalcum, ſi veſtra auctoritas mihi ſcripſerit, vt eum à cuſtodia ſoluam, & aut vt ad vos eundi, vt per vos eius doctrinam experiamini: aut ad quemcumque ex nomine deſignatum pergendi licentiam donem (quia vt meliùs ipſi ſcitis, ſicut abſolutè*

Pſalm. 32. ms. vtrem.

Matth. 5.

quiſque regulariter ordinari non valet: ita niſi ex ipſius cōſenſu, cuius eſſe dinoſcitur, certæ perſonæ commendandus, & ad certum locum monachus, vel quiſque ſub regula conſtitutus, à loco ſuo abſolui iuxta regulas ſacras non valet veſtris iuſſionibus nullo modo reſultabo. Tantum vt auctoritatem veſtram habeam, ne tantorum Epiſcoporum iudicium mea præſumptione parui pendere videar. Non enim illius delector, quam iuſtè ſuſtinet pertinaciter contumax, quantulacumque recluſionis moleſtia: ſed doleo à qua reuocari non poteſt perfidiam. Quem ſi cuicunque commendandū veſtra auctoritas viderit, hoc in commendatione etiā prouidebit, vt cui cōmendabitur Catholicus ſit, & grauitatem Eccleſiaſticā, & vigorem, ac ſcripturarum ſcientiā habeat: quia non ſolùm ſcripturas ad ſuū ſenſum violēter inflexas, ſed & Catholicorum dicta detruncata per totum diē ſine reſpiratione aliqua prævalet memoriter decantare. Vnde nō ſolùm idiotas in admirationē ſui abducere, verùm & ſciolos & incautos
Rom. 10. *atque zelum Dei, ſed non ſecundum ſcientiā, habentes, in ſententiā ſuā ſolitus erat traducere. Et non ſolùm doctorum ſuorum doctor videri appetit, ſed & hoc ſolerter ſatis intendit, vt ſecum loquentes vel in ſermone capere valeat. Et ſi de veritate non poterit, inuincibiliter ſacramentis affirmare curabit, ea ſecum loquen-*

loquentes dixiſſe, quæ fortè non dixerant: vt ipſe verax, & illi qui ei cõtradicunt probentur eſſe mendaces, & aduerſus ſuam doctrinam docentes.

De libris, quos idẽ Præſul Hincmarus cõpoſuit.

CAP. XV.

SCRIPSIT etiam præfato Papæ Nicolao fidei ſuæ depromendo tenorem, & ſuam contra prænotati Gotheſcalci errorem, quam fidei Catholicæ dependere ſatagebat, defenſionẽ. Scripſit præterea multa. Librum quoq; collectum ex orthodoxorum dictis patrum ad filios Eccleſiæ ſuæ, quòd diuinæ Trinitatis deitas trina non ſit dicenda, cùm ſit ipſius ſummæ Trinitatis vnitas, ad refellendas præmemorati Gotheſcalci blaſphemias. Item ad Karolum regem ſuper hac eadem re librum vnum. Scripſit & ad eumdem Karolum regem opus quoddam egregium metricè, de gratia & prædeſtinatione Dei: de ſacramentis quoque corporis & ſanguinis Chriſti, & de videndo Deo, atque origine animæ, ſimul ac de fide ſanctæ Trinitatis, quod opus appellauit Ferculum Salomonis. Item collegit atq; compoſuit volumen ingens plures continens libros, de-

præ-

prædeſtinatione Dei & libero arbitrio cōtra quoſdam reprehēſores ſuos Epiſcopos, maximeque contra Gotheſcalcum, atque Ratramnum monachum Corbeienſem, ad eumdem Karolum regem: cui talem præfert epiſtolam.

Carolus Calnus.

DOMNO GLORIOSO REGI Karolo Hincmarus, nomine, non merito, Remorum Epiſcopus, ac plebis Dei famulus vnà cum collegis domnis & fratribus meis venerandis Epiſcopis, oratoribus ſcilicet ſalutis atq; proſperitatis veſtræ deuotis.

DEO GRATIAS agimus, qui cor veſtrum ad amorem ſuum accendit, & ad cognitionem veritatis & orthodoxæ fidei ſcientiam & diligentiam igniuit, prudentiam quoque & intelligentiam vobis in litteris diuinitus inſpiratis donauit, & in earum meditatione atque exercitatione, quantum vobis pro reipublicæ negotijs licet, ſtudium veſtræ deuotionis cotidiano augmento ad vtilitatē ſanctæ ſuæ Eccleſiæ prouehit. Ceterùm capitula ſynodalia venerabilium conſacerdotum noſtrorum, trium ſcilicet prouinciarum, ſicut ibidem continetur, & inferiùs ſcriptum inuenietur, vobis delata, quæ noſtræ humilitati iuxta ſcripturam

pturam præcipientem: Interroga ſacerdotes legem meam, quia & legem fidei eſſe legimus, præcedentium regum more, ob ſtudium cognoſcendæ veritatis, legenda & ventilanda dediſtis, reuoluimus. In quibus nos, licet nomina noſtra ſint tacita, deſignatione tamen effectus velut non Catholicos reprehenſos, & ſine fraternitatis reſpectu deſpectos reperimus. Capitula quoque, quæ ob notam vobis & infrà innoteſcendam neceſſitatem, ex Catholicorum patrum ſenſibus & verbis excerpſimus, velut inutilia, immo noxia, repulſa & abominata inuenimus. Quæ capitula, ſicut à nobis excerpta ſunt, ſuis ſcriptis inſerere noluerunt, ne ab illis legerentur, in quorum manus illorum capitula deuenirent, ſed quædam de his, quæ in capitulis à nobis excerptis habẽtur, alio ſenſu, & alijs verbis tetigerunt, vt abominanda illa monſtrarent: quædam autem ſuppreſſerunt, & taliter inde memoriam habuerunt, quaſi nos contra ſanctorum patrũ ſenſa in Africana, & Arauſica ſynodo, ſenſerimus. De quodam autem capitulo, id eſt, quòd omnes homines vult Deus ſaluos fieri, licet nõ omnes ſaluẽtur, funditus tacuerunt, ſicut poſtmodum ſignantiùs demonſtrabimus, cùm Dominus dicat: Ecce conſtitui te ſuper gentes & regna, vt euellas & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes, & ædifices, & plantes. Prius enim, ſi de conſcientia recta

Aggæi 2.
1. Tim. 2.
Ierem. 1.

recta intelligẽtia fuere confiſi, ponẽtes ea quæ, deſtruere nitebantur, ſicut illa cum integritate ſua acceperant, in quibus euellenda & diſſipanda erant, legentibus demonſtrare, & tunc illis per auctoritatem deſtructis atque diſperſis, ſua rationabiliter & ordinabiliter plantare debuerant, ac in ſublime ædificantes extollere. De quodam etiam capitulo, quaſi ludificatio aliqua in ſacris myſterijs eſſe poſſit, ita ſcripſerunt, vt legentes hoc à nobis dictum fuiſſe intelligere poſſint, de quo nihil à nobis eſt memoratum: & quare nihil a nobis inde ſit dictum, & in cuius ſcriptis à nobis, poſtea quàm illa capitula ſcripſimus, ſit inuentum, ſuo loco dicemus. Inſeruerunt etiam in eiſdem ſuis ſcriptis de quibuſdam ſexdecim capitulis, quaſi nobis debeăt imputari, de quibus nihil audiuimus, vel vidimus, antequam venerabilis Ebo Gratianopolitanus Epiſcopus vobis ea, quaſi à bona memoriæ fratre veſtro Lothario tranſmiſſa, apud Vermeriam palatium detulit. Quorum capitulorum auctorem nec ibi annotatum inuenimus, nec cùm multùm quæſierimus, inuenire valuimus. Vnde putauimus quia alicuius inuidia ad cuiuſquam opinionem infamandam fuerint compilata, ſicut ſæpe legimus. Vt de multis pauca commemoremus, veluti epiſtola capitulorum extitit, quam venerabilis Ibas Epiſcopus ſuă eſſe in ſynodo denegauit, & ſicut

ſicut quidam æmuli de verbis beati Auguſtini adhuc in ſua vita fecerunt, quæ ille argutè & Catholicè repulit, quantum ad illius notitiam exinde peruenit. Poſt eius etiam obitum, quidam inuidi capitulatim de eius ipſius ſcriptis, ex his etiã vnde nunc agitur, colligere curauerunt, vt illius doctrinam orthodoxam atque vtillimam, ob perſonæ illius inuidiam vilifacere præualerent, & lectores deuotos ab illius lectione ac dilectione, & neceſſaria credulitate auerterent. Quæ videlicet æmulorum mendacia ex delegatione ſanctæ ſedis Romanæ per Cæleſtinum Papam ſanctus Proſper Catholico & prudenti ſtilo falſa eſſe, & imprudenter obiecta oſtendit, & memorati ac memorandi viri doctrinam orthodoxam eſſe lucidiſſimè demonſtrauit. Vnde & fieri poteſt, vt iſta capitula, quæ vobis ex nomine confratrum noſtrorum ab alijs quàm ab illis delata vel tranſmiſſa ſunt, taliter in ſuggillatione noſtra cõſcripta non fuerint, ſed inſtigante diabolo inter cetera mala, quæ nunc in hoc mũdo crebreſcunt, ad immittendam inter Domini ſacerdotes diſcordiã ſint confecta, qui charitatẽ vehementer in nobis & timet & inuidet, cùm videt illam à nobis ſeruari hominibus terrenis in terra, quam ille ſeruare nolens Angelicus ſpiritus amiſit in cælo. Quomodo enim fieri poſſet, vt ſic fratres noſtri nos ſuccenſo-

riè

riè cum adnihilationis deſpectu iudicarent, qui
Matth.18. *regulam Dominicam, qualiter cõfratrem quiſque admonere debeat, continuè præ oculis & in vſu cotidie habeant? Scriptum enim eſſe*
Eccli. 11. *cognoſcũnt: Priuſquam interroges, ne vituperes quẽquam, & cùm interrogaueris, corripe iuſtè. Sanctus enim Auguſtinus hæreticorum & reprehenſorum ſuorum ſcripta, ſi in eis quiddam bene dictum inuenit, benigniſsimè acceptauit, & plura ad rectos ſenſus interpretari elaborauit, nulla autem de recto ſenſu ad prauum inclinare tentauit. Et quomodo fratres noſtri talia agerent, antequam nos ſecundum Euangelicam regulam, vel viua voce, vel ſcriptis ſuis inde interrogarent, vt vel volentes diſcere docerent: vel prauum ſentientes, & ad tramitem veritatis & fidei redire contemnentes, fraternè & ſæpius commonerent, &* * *auctoritates diuinas & ſanctorum patrum ſcripta nobis proponerent, & vt in vnum conueniremus nos cum manſuetudine & lenitate inuitarent? ſcientes quia Epiſcopus ideo ad ſynodum conſacerdotum debet venire, vt aut diſcat, aut doceat. Litteras namque quorumdam eorum quidam noſtrûm benignas & fraternas ſuſcepimus, noſtraſq; illis remiſimus, & nihil tale de eorum parte perſpeximus, audiuimus, intelleximus, ſenſimus, vel percipere præualuimus. Si autem talia ſcripſerunt,*

* al. auctoritatis diuina-

runt, ſi fortè illi ſcripſerunt, vt ſuam ſapientiam de noſtra inſipientia demonſtrarent, & plùs de iactantia laudis appetitum quærerent, quàm bona noſtra & benè à nobis dicta, ſi forent, per charitatem ſua facerent: ſi etiam ſecus à nobis dicta inuenerunt, plùs illa publicare, quàm nos fraternè corrigere maluerunt. Miramur de tantis & talibus viris, Archiepiſcopis & Epiſcoporum primoribus, maximè autem de Ebone, qui religioſus eſt, vt audiuimus: quippe ſicut ab ipſis penè cunabulis ſub religione & habitu regulari nutritus in Remenſis Eccleſiæ monaſterio, vbi requieſcit ſanctus Remigius. In quo loco religioſo ſuam exegit ætatẽ, quouſque à domno Ebone auunculo ſuo, tunc Remorum Archiepiſcopo, ibidem diaconus conſecratus, & Abbas monachorum ad regularem ordinem tenendum & gubernandum conſtitutione Epiſcopali eſt ordinatus: quemque ita humilitatis tenore nutritum, & humilitatis locum appetere, & tenere velle dicimus, vt illi & omnibus ſcriptum eſt: Si ſpiritus poteſtatem habẽtis aſcenderit ſuper te, locum tuum ne dimiſeris. Spiritus enim poteſtatem habentis ſpiritus eſt ſuperbia; locus autem noſter humilitas eſt, quam à ſe verè locus munitus & turris fortitudinis nos diſcere iubet: Diſcite à me, inquiens, quia mitis ſum & humilis corde.

Ebo Ebonis Rem. arch. nepos.

Eccle 10.

Matt. 11.

Quam-

Quamq́; pro loco tuto contra elationis ac iactantiæ ſpiritum præfatum religioſum virum obnixè tenere velle audiuimus, & pro certo credimus, & idcirco diſcredimus iſta capitula ab eo confecta: quia prætermiſsis aliorum conſacerdotum nominibus, ſolius Ebonis nomen cum Archiepiſcopis eſt ibidem iactanter, vt quibuſdam videtur, expreſſum. Et quòd quàm maximè in hoc ipſe collaborauerit: quaſi è regione ſit ſenſum, vt etiam cum Archiepiſcopis maior ceteris, & doctior in ſententia fuerit. Hoc enim de ſancto Auguſtino, qui in Concilijs Africanis ſcientia & labore ac vigilantia maior extitit, nequaquam inuenimus. Nam & ipſe ſanctus Auguſtinus non ſolùm ſe ceteris coëpiſcopis, priuatam gloriam quærens, non prætulit, nec præferri permiſit: verùm ſe alijs ſuppoſuit, cùm ipſe plus alijs laborauerit, ſicut in epiſtolis ad ſanctum Innocentium Papam ſcriptis, & ad alios Apoſtolicæ ſedis Præſules, qui legere voluerit, inuenire valebit. Nec de vllo Epiſcoporum in vllis concilijs taliter legimus: niſi fortè Apoſtolicæ litteræ propter euidentem cauſam aliquem coëpiſcoporum ad hoc negotium cum Archiepiſcopo ſuo ex nomine deſignari decreuerint, ſicut de Auguſtidunenſi Epiſcopo in epiſtolis beati Gregorij legimus. Quantò magis iſte religioſus, & vir cautus in huiuſmodi ſe efferre

Aug. ep. 90. 92. & 95.

ferre

ferre noluiſſet, aut præferri deſpectus ac prætermiſſis ceteris coëpiſcopis, permiſiſſet? Huc accedit, quia fratres noſtri & conſacerdotes ſurda aure non debuiſſent tranſire Salomonis dictum commonitoris, ſi ex nobis, aut auditu, aut ſcripto quiddam ſiniſtri ſecretò accepiſſent, vt præproperè illud in publicum quacumque mobilitate noſtra moti (vnde non ſumus conſcij) ad contentiones & iurgia propalarent. Ait enim: Quæ viderunt oculi tui ne proferas in iurgio citò ne poſtea emendare non poſſis, cùm dehoneſtaueris amicum tuum. Scimus tamen quia ſunt nonnulli, qui dum plus ſapere quàm oportet ſapere ſtudent, à proximorum pace reſiliunt, dũ eos velut hebetes ſtultoſq; contemnunt. Vnde per ſe veritas admonet, dicens: Habete in vobis ſal, & pacem habete inter vos, vt quiſquis habere ſal ſapientiæ ſtudet, curet neceſſe eſt, quatinus à pace concordiæ nunquam recedat. Vnde terribiliter Paulus admonet, dicens: Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctimoniã, ſine qua nemo videbit Deum. Præcipuè autem nos eam ſeruare & perſequi, id eſt, perfectè ſequi debemus, qui Deo cotidie ſacrificare debemus, & veritate conteſtante ſpecialiter quaſi præcipimur, vt ſi offeramus munus noſtrum ad altare; & ibi recordati fuerimus, quia frater noſter habet aliquid aduerſum nos, relin-

Prou. 25. Rom. 12. Mar. 9. Heb. 12. Mat. 5.

*quamus ibi munus noſtrum ante altare, & eamus priùs reconciliari fratri noſtro, & tunc venientes offeramus munus noſtrum. Ecce ductor & doctor noſter à diſcordantibus non vult accipere ſacrificium, holocauſtum ſuſcipere recuſat. Hîc ergo perpendendum eſt, quantum ſit malum diſcordiæ, propter quod & illud non admittitur, per quod culpa laxatur. Non enim nos aduerſus fratres noſtros habemus, ſi talia contra nos ante collationem ſcripſerunt: ſed credendum eſt, ſi illa ſcripſiſſent, ad nos contra quos illa ſcripſerant, tranſmiſiſſent. Nunc autem illis quomodo reſcribere poſſumus, cùm vtrùm illa ſcripſerint ignoremus? Verumtamen ne ſine reſponſo noſtro veſtra dominatio maneat, vobis de cuius manu illa accepimus, corde, ore, & ſtilo, non formidantes carpentium nos * derogationem, reſpondere curamus.*

ms. derogationi

Primò ſcilicet mittentes ea, quæ ab eiſdem fratribus noſtris in ſynodo conſcripta fuiſſe leguntur, licet hinc antea, alia fuiſſe conſcripta reperiantur. Sed quia hæc in ſuggillationem noſtram, & contra excerpta à nobis capitula confecta noſcuntur, ea primùm iudicauimus ponere, quæ maioris nominis, licet non auctoritatis, quia partim non veritatis, propter ſynodalem tamen prætitulationem dignũ duximus magnipendere. Deinde illa quæ à pluribus, & per aliorum manus de

de pluribus ex his cauſis accepimus, propter quam neceßitatem ex Catholicorum patrum, vt diximus, ſenſibus & verbis capitula illa quatuor reexcerpere procurauimus, ea conditione, vt de ſingulorũ ſcriptis ex ſingulis ſententijs, quæ in à nobis excerptis capitulis continentur, quædã, prout neceſſe viderimus, ponamus. Poſt hæc, capitula à nobis excerpta de patrum ſenſibus & verbis, vt illa excerpſimus, ponere procurabimus, & ſi diuinis & authenticis ſcripturis, & Catholicæ atque Apoſtolicæ Eccleſiæ ſanctæq; Romanæ ſedis fidei, & orthodoxorum patrum ſenſibus, qui eidem ſanctæ matri Eccleſiæ præſederunt, & qui ab eadem Apoſtolica ſede Romana nobis in canone recipiendi dati ſunt, ſenſum noſtrum in eiſdem capitulis expreſſum concordari demonſtrare potuerimus, agere veraciter, humiliter, ac deuotè ſtudebimus: quia aliorum ad ſtipulandum noſtræ Catholicæ intelligentiæ ſenſum ſententias recipere, nec proferre volumus, cùm conſtet illud eſſe verum atque Catholicum, quod ipſa mater omnium Eccleſiarum & vniuerſalis Eccleſia duxerit approbandum. Et ſi qui fuerunt appellati doctores, ad probandam fidei ſinceritatem illorum ſententias nõ recipimus, neque proferimus, niſi quorum ſententias ipſa Catholica mater Eccleſia decreuit eſſe probabiles. Si autem & aliqui emerſerunt,

Diſt. 15. c. Sancta Romana.

qui doctrinalem cathedram tenuerunt, poſtquam ab eadem ſancta ſede canon ſacrarum ſcripturam, atque doctorum Catholicorum, fidelibus cunctis eſt datus, qui aliter ſenſerunt, quàm ipſi intellexerunt atque docuerunt, quos ipſa mater Catholica ſuo orthodoxo ſinu recepit, amplectitur, atque fouet: qui nec debemus, nec neceſſe habemus, ad auctoritatem ſententias illorum proferre, aut recipere volumus, quoniam in iſtis & per iſtos ſatis ad ſalutem habemus. Et ſi qui aliter quàm iſti, maturiore & ſaniore documento tenendum docuerunt, dogmatizant aut dogmatizare præſumpſerunt, totum ducimus fidei & ſaluti aduerſum, quidquid ab eorum ſalubri doctrina conſtat eſſe diuerſum. Eorum etiam ſententias, qui diuina dignatione, poſtquam ipſe canon à beato Gelaſio conſcriptus eſt, ſenſu & doctrina Catholica, & ſanctitate conuerſationis in Eccleſia floruerunt, & ab ipſorum orthodoxorum patrum, qui in eodem canone adnotati ſunt, fideli quia Catholica doctrina nihil diſſonum, nihil diuerſum ſcripſerunt vel docuerunt, reuerentia pari amplectimur, veluti venerabilis Bedæ presbyteri à diſcipulis ſancti Papæ Gregorij Catholica fide imbuti, & à ſancto Theodoro Archiepiſcopo, vtriuſque linguæ, Græcæ videlicet & Latinæ perito, & à ſancta Romana

Eccle-

Eccleſia ad Anglos poſt diſcipulos beati Gregorij ad eruditionem tranſmiſſo, non mediocriter inſtructi, ac veneranda memoriæ Paulini Patriarchæ Aquileienſis parochiæ, atque Alcuini viri religioſi & docti: quorum fidem & doctrinam Apoſtolica ſedes Romana non ſolùm benigniſſimè acceptauit, verùm & multis laudibus extulit, ſicut in ſcriptis ipſius ſanctæ ſedis inuenimus, quæ Eccleſiæ noſtræ ab eadem Eccleſiarum matre acceperunt, tempore diuæ memoriæ Karoli imperatoris, quando ſynodus pro cognita infidelitate Felicis eſt habita, & ad Romanam Eccleſiam velut ad apicem Eccleſiarum tranſmiſſa. Sed & eorum ſcripta qui legit, quàm ſint laudanda & recipienda intelligit. Denique ſi talium, vt diximus, ſententijs concordari capitula quæ excerpſimus, demonſtrare non potuerimus, parati ſumus doctioribus & Catholicis aurem accommodare, ſenſum ſubdere, & ſine contentione nos doctrinæ illorum ſubijcere. Et quia libellum de ſcrinio bonæ memoriæ fratris veſtri Lotharij, ſine nomine auctoris ſuſcepimus, in quo ſigillatim per loca ſingula capitula à nobis excerpta ſunt poſita, & aſſenſu illius, quiſcumque ille fuerit, reprehenſa ſunt & damnata; cùm de Catholicorum patrũ dictis noſtra capitula, ſi poterimus, confirmare curabimus: ipſius etiam reprehenſiones

 pone-

ponemus, & eas, quantum Dominus dederit, confutare ſtudebimus. Tunc demum ponemus de capitulo confratrum noſtrorum quinto, vnde notam nobis quaſi tacitè & è latere impegerunt, quod in Gothcſcalci ſcriptis inuenimus, poſtquam capitula quatuor ſæpè memorata excerpſimus, & quid inde ſentiamus Domino inſpirante dicemus. Et ſic tandem ſubijciemus illa decem & nouem capitula, pro quibus de Scottorum pultibus confratres noſtri, ſine culpa noſtra, in hac duntaxat cauſa nos paſcere decreuerunt: & quid de eiſdem capitulis ſentiamus, ex Catholicorum patrum ſenſibus oſtendemus.

De his quæ Karolo Regi ſcripſit.

CAP. XVI.

ITEM aliud edidit volumen inſigne ad eumdem regem, contra præfatum Gotheſcalcum, & cæteros prædeſtinatianos, de quo huiuſmodi ad ipſum ſcribit epiſtolam.

DOM-

DOMNO KAROLO REGI glorioſo Hincmarus, nomine, non merito, Remorum Epiſcopus, ac plebis Dei famulus, vnà cum collegis domnis & fratribus meis venerandis Epiſcopis, oratoribus ſcilicet ſalutis atque proſperitatis veſtræ deuotis.

NVPER elapſo menſe Iunio, per indictionem ſeptimam, anno incarnationis Dominicæ octingenteſimo quinquageſimo nono, dediſtis nobis quædã capitula, ſicut noſtræ dixiſtis humilitati, à Remigio reuerẽtiſſimo Lugdunẽſiũ Archiepiſcopo veſtræ porrecta ſublimitati, iubentes vt tempore congruo de his vobis redderemus reſponſum, ſi vnanimes, vno ore, eorumdem capitulorum ſenſu cõcordaremus: an quia vobis à cana patrũ fide in quibuſdam diſſentire videbantur, noſter ſenſus, quẽ à Catholico tramite nõ deuiare credebatis, ab eis in aliquo diſſideret, ſequẽtes & præcepti Dominici iuſſionẽ, & Chriſtianã prædeceſſorum veſtrorum cõſuetudinem. Eſt enim & diuinis legibus cautũ, & priſco anteriorum principum more ſuetum, vt quotienſcumque in Catholica fide, vel diuina religione quiddam noui emerſerit, à principali ſententia Epiſcoporum conſultui referatur, &

 quod

quod eorum iudicio, ſcripturarum ſanctarum, auctoritate, & orthodoxorum magiſtrorum doctrina, atque ſecundum auctoritatem canonicam & decreta Pontificum Romanorum Chriſti Dei noſtri vicarij, & ſanctæ eius Eccleſiæ Præſules, credendum, ſequendum, & tenendum, atque prædicandum decreuerint, id ab omnibus corde credatur ad iuſtitiam, ore autem confiteatur ad ſalutem: ſequatur ad vocationem, teneatur ad coronam, prædicetur ad lucrum. Quæ ſiquidem capitula in conuentu Epiſcoporum habito in territorio Tullenſi, in villa quæ dicitur Saponarias, ante biduum quàm vobis porrecta fuerint, ſunt recitata, proferente & deponente ea ſynodo domno Remigio Lugdunẽſium Archiepiſcopo. Quæ ſicut dixit, & in epigrammate eorumdem capitulorum cõtinetur, in hoc ipſo anno in Kalendis nihilominus ibidem deſcriptis, & in ſuburbio Lingonicæ vrbis, ad inſtructionem Dominici populi, ipſe & ſibi compcuinciales Epiſcopi ediderunt. & in craſtina alia quædam capitula, de quibus poſt locuturi ſumus, relecta fuere. Super quibus, ſicut quibuſdam ex fratribus viſum eſt, quorumdam ſenſus eſt motus. Nam vt verè & nos fateamur, noſtræ conſciẽtiæ ſuper pridẽ capitulis, quæ, vt diximus, Remigius Archiepiſcopus ſynodo præſẽtauerat, recitatis, Catholicorũ ad memoriam reducẽtes

docto-

doctorum traditiones, non modicè ſe concuſſerunt. Vnde noſtrorum quidam, fidei Chriſtianæ zelo ſuccenſi, aliqua ſynodo voluere ſuggerere : ſed motus noſtri ab eodem venerabili Archiepiſcopo Remigio Lugdunenſium ſunt modeſtè compoſiti, eo venerabiliter perorante, vt ſi quorumcumque noſtrorum ſenſus ab eiſdem prolatis capitulis, in aliquo diſſentiendo ſe commoueret, ad proximè futuram ſynodum Catholicorum libros doctorum quique deferre curemus : & ſicut melius ſecundum Catholicam & Apoſtolicam doctrinam in commune inuenerimus, de cetero omnes vnanimiter teneamus. In cuius deuotione coëpiſcoporumq́; ipſius diœceſeos, quorum etiam & ante ordinationem mentem Catholicam atque doctrinam, ſicut & vos non latet, cognouimus, quantum ſenſui puſillitatis noſtræ fidem accommodare audemus, percepimus quia nō ex ipſis, vt nō dicamus per ipſos, ſynodo capitula ipſa fuere prolata. Quapropter quamuis blādo ſibilo eos quidā charaxare voluerint de eo quod ſanctus Cæleſtinus Epiſcopos Gallicanos redarguit, dicens: Quid illic, inquit, ſpei eſt vbi magiſtris tacētibus hi loquūtur qui, ſi ita eſt, eorum diſcipuli nō fuerunt? timeo ne conniuere ſit, hoc tacere. Timeo, ne magis ipſi loquātur qui permittunt illis taliter loqui. In talibus cauſis ſuſpicione nō caret taciturnitas, Cæleſt. ep. 1. cap. 1.

quia

quia occurreret veritas, ſi falſitas diſpliceret. Meritò namque cauſſa nos reſpicit, ſi ſilentio faueamus errori.] Nos tamen plures, qui eorum & fidem & doctrinam & prudentiam nouimus, minùs in eis iſta noſcentibus ſententiam pro diſſenſione baptiſmi de beato Cypriano à ſancto Auguſtino collaudatam, ſæpenumero in libro ſecundo de baptiſmo poſitam propoſuimus. Quomodo enim, inquit, potuit iſta res tantis altercationum nebulis inuoluta ad plenarij concilij luculentam illuſtrationem, confirmationémque perduci, niſi primò diutiùs per orbis terrarum regiones, multis hinc atque hinc diſputationibus & collationibus Epiſcoporum pertractata conſtaret? Hoc autem facit ſanitas pacis, vt cùm diutiùs aliqua obſcuriora quæruntur, & propter inueniendi difficultatem diuerſas pariunt in fraterna diſceptatione ſententias, donec ad verum liquidum perueniatur, vinculum permaneat vnitatis, ne in parte præciſa remaneat inſanabile vulnus erroris. Et ideo plerumque doctioribus minùs aliquid reuelatur, vt eorum patiens & humilis charitas, in qua fructus maior eſt, comprobetur: vel quomodo teneant vnitatem, cùm in rebus obſcurioribus diuerſa ſentiunt: vel quomodo accipiant veritatem, cùm contra id quod ſentiebant declaratum eſſe cognoſcunt.] Sciebant namque ijdem venerabiles

Aug. lib. 2. de baptiſmo. c. 4.

Ibid. c. 5.

biles, Catholici, & docti viri, quia in multis regionibus ac prouincijs hæc peſtifera erat recommota doctrina: & ideo ſilentium in ſuis prouincijs imponere tam facile, ſicut fortè poterant, noluerunt errori, donec ad plurimorum notitiam perueniẽta plurimorum iudicio quæſtio ſopiretur. Quia, vt dicit ſanctus Cæleſtinus in epiſtola ad Neſtorium directa: Caleſt. epiſt. 6. *Omnes debent noſſe quod agitur, quotiens omnium cauſa tractatur.] Videlicet, vt cùm omnium in vnius propoſitione fuerit diffinita conſultatio, cunctorum valeat ad omnes emanare ſolutio. Hæc eadem namque capitula, ſicut facilè reminiſci poteſtis, ante triennium nobis in villa Rothomagenſis epiſcopij, quæ Melpſa dicitur, quando in excubijs contra Normannorum infeſtationem degebamus, ſub titulo quaſi in Valentiana ſynodo conſcripta fuerint, anno incarnationis Dominicæ octingẽteſimo quinquageſimo quinto, ſub Lothario Imperatore dediſtis, vt ad illa quæ nobis viderentur Catholicè ex orthodoxorum magiſterio reſponderemus, cum alijs quorumcumque ſcriptis, quæ hinc ad veſtram notitiam peruenere. Quorum quædam ſcripta recepimus, ſed ea publicare noluimus ſolliciti ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis,* Epheſ. 4. *donec cum eis, qui vobis illa tranſmiſerant, familiari colloqueremur ſermone, &*

eos,

eos, ſi aliquo modo valeremus, ab hac praua intentione ad Catholicæ fidei vnitatem cooperante Domino reuocaremus. Sed quia partim occupationibus præpediti, partim autem in fraternis ſuaſionibus minùs quàm neceſſe fuerat, obauditi, eos quos monere diſpoſuimus à ſua intentione reuocare nequiui-
1.Timot.5. *mus. Vnde quia ſicut dicit Apoſtolus: Quorundam hominum peccata manifeſta ſunt, & quæ aliter ſe habent abſcondi non poſſunt: adeo quorundam excreuit, diſſenſio vt hac diſſonantia ad veſtram perueniret notitiam, & ſynodali decreto pro zelo fidei, & vnanimitatis amore, antequam hac nobis perſcrutanda committeretis, quatuor capitula Epiſcopali diffinitione vobis de Catholicorum patrum dictis colligi, & ſingulorum exigeretis manibus roborari. Poſtea verò & quorundam ex his qui eiſdem capitulis ſubſcripſerant, & aliorum etiam in tantum eſt accumulata vecordia, vt neceſſe foret, & iuſſionis veſtræ inſtantia, & executionis noſtræ obedientia, hinc eorum quos præmiſimus ſcriptis & propoſitionibus litterali officio reſpondere. Inter quæ & his capitulis quæ nobis nuper dediſtis, pro noſtri ingenioli capacitate, ſub dubietate tamē, reſpondimus: quia nō credidimus, vt fratres & coëpiſcopi noſtri contra regulas Eccleſiaſticas aduerſum nos talia debuiſſent conſcribere: præ-*
ſertim

ſertim cùm nō ignorarent Dominicis inſtitutionibus & legibus ſancto ſpiritu promulgatis præfixum eſſe, qualiter ſi in ſæpefatis capitulis fidei obloqueremur, nos compellare, & tunc Matt. 18.
ſynodali iudicio nos, noſtraſq; ſententias à ſua debuiſſent communione explodere. Nunc verò quia certi ſumus, cuius compoſitioni debemus de ſæpe nominatis quæſtionibus reſpondere, ſeruatis relationum abſolutionibus contra eos quibus à veſtra dominatione, pro impoſito nobis miniſterio, iuſsi ſumus reddere rationem, contra hæc tantùm capitula, quantum ex nobis eſt cum omnibus pacem Rom. 12.
habentes, ex ſanctarum ſcripturarum auctoritate, & Catholicorum patrum ſententijs ſimpliciter reſpondere curabimus, vt cui fortè omnia illa legere non licuerit, vel non libuerit, hîc compendioſas pro tempore capitulorum reſponſiones inueniat, quas furatis horulis à diuerſis occupationum diſtenſionibus, qui cogitationum ferias non habemus, ſicut de ſententijs ſanctorum patrum accepimus, ne torpore vel inobedientia à veſtra denotaremur Chriſtiana deuotione, committere ſchedulis tumultuario ſermone ſtuduimus: quoniam in præfatis relationibus, prouocati multiplicibus multiplicium illationibus, multipliciter multiplicibuſq; collationibus, non ſine (ſicut ſcimus & confitemur) lectoris tædio,

ſenſu,

ſenſu, ſed tamen Catholico, in tribus libris lacinioſo ſermone reſpondere ſategimus. Sed in hoc maximè benigno lectori nos ſatisfacere autumamus, quia ſingulorum ſingulas ſemper ponentes ſententias, ſingulariter ad obiecta & reſiſtentia fidei reſpondere ſtuduimus, & vel in hoc ſolo deuotum quemq; lectorem nobis conciliari confidimus, quia cùm ex ſua mente noſtrum laborem perpenderit, nos apud ſe excuſatos habebit. Quis verò ſit iſtorum capitulorum compoſitor, cui quaſi à nouo cogimur reſpondere, ipſe ſe prodet cùm neceſſariò vrgebitur ad lucem veritatis venire. quia operator tenebroſorum operũ (inter quæ ab Apo-
Gal. 6. *ſtolo & hæreſes deſcribuntur) odit lucem, &*
Ioan. 3. *non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius. Omnis verò qui bona agit (inter quæ bona ab Apoſtolo & fides cõnumeratur) venit ad lucem, vt manifeſtentur opera eius, quia in Deo ſunt facta. Sed & ille quicumque eſt, ſi ad lucem venerit, & veritati ex corde conſenſerit, eſſe filius lucis poterit. Si autem & pertinaciter contradixerit veritati, ipſe in infidelitate ſua & contentionis ſuæ vecordia hæretici ſibi nomen imponet: quia non ſtatim hæreticum, quod ignoranter à fide ſentitur diuerſum, ſi non fiat pertinaci contentione hæreticum.*

De

De Synodo ſex prouinciarum Galliæ apud Trecas habita.

Cap. XVII.

Anno denique Dominicæ incarnationis octingenteſimo ſexageſimo ſeptimo ſynodus prouinciarum Remẽſium, Rothomagenſium, Turonenſium, Senonum, Burdegalenſium, atq; Biturícẽſiũ, apud Trecas. viij. Kalendas Nouembris conuenit. Vbi quidam Epiſcopi, vt aſſolet, gratia regis Karoli Vulfado fauentes, quædam contra veritatem, & Canonũ ſacram auctoritatẽ aduerſus Hincmarũ moliri cœperunt. Sed iſdem Hincmarus, eorũ molitionibus ratione & auctoritate obuians, plurimorum ſententia præualente, rerum geſtarum ordinẽ, de quibus agebatur, communi conſenſu, epiſtola, ſcriptum per Actardum venerabilem Nannetenſem Epiſcopum Papæ Nicolao Epiſcopi, qui conuenerant, tranſmiſerunt. Cuius epiſtolæ tenor idem extitit, qui fuit in epiſtola Hincmari Remorum Epiſcopi, quam per clericos ſuos ſub peregrinorũ habitu, propter contrariorum vitandas inſidias, præcedẽte Iulio menſe Romã miſerat. Epiſtolam autem in præſcripta ſynodo factam, & Archie-

Archiepiſcoporum qui conuenerant ſigillis ſignatam, Actardus perferendam ſuſcipiens, cum quibuſdam Epiſcopis ad Karolum, ſicut ipſe præceperat, redijt. Karolus autem immemor fidelitatis atque laborum, quos pro eius honore & regni obtentu ſæpefatus Hincmarus per plures annos ſubierat, eamdem epiſtolam ab Actardo ſibi dari exegit, & Archiepiſcoporum ſigilla confringens, geſta ſynodi relegit, & quia, ſicut voluerat, in eadem ſynodo Hincmarus non extitit confutatus, epiſtolam ſuo nomine ad Nicolaum Papam dictari in contrarietatem Hincmari fecit, quam & bulla ſui nominis ſigillauit, & cum epiſtola ſynodali per ipſum Actardum Romam direxit. Præfati autem Hincmari clerici in menſe Auguſto Romam venientes, Nicolaum Papam iam valde infirmatum, & in contentione, quam contra Imperatores Græcorum Michaëlem & Baſilium: ſed & contra Orientales Epiſcopos habebat, magnopere laborantem inuenerunt. Quapropter vſque ad menſem Octobrium ibidem ſunt immorati. Nicolaus verò Papa gratanter ſuſcipiens quæ Hincmarus ei ſcripſerat, de omnibus ſibi ſatisfactum eſſe reſcripſit. Sed & alteram epiſtolam eidem & ceteris Archiepiſcopis & Epiſcopis in regno

Non exſtat hæc Nic. ep. ad Hincmar. Hæc eſt Nicol. ep. 70.

gno Karoli conſtitutis tranſmiſit, innoteſcens præfatos Græcorum imperatores, ſed & Orientales Epiſcopos calumniari ſanctam Romanam Eccleſiam, immo omnem Eccleſiam, quæ Latina vtitur lingua, quia ieiunamus in ſabbatis, quòd Spiritum ſanctum ex patre filioque procedere dicimus, quia presbyteros ſortiri coniuges prohibemus, & quoniam eoſdem preſbyteros chriſmate linire baptizatorum frontes inhibemus: dicentes ipſi Græci, quòd chriſma ex aqua fluminis Latini conficiamus: reprehendentes nos Latinos, quòd octo hebdomadibus ante Paſcha à carnium, & ſeptem hebdomadibus à caſei & ouorum eſu, more ſuo, non ceſſamus. Dicentes etiam, quòd in Paſcha more Iudæorum ſuper altare pariter cum Dominico corpore agnum benedicamus & offeramus: ſuccenſentes etiam nos, quia clerici apud nos barbas ſuas radunt: & dicentes quia Diaconus non ſuſcepto preſbyteratus officio apud nos Epiſcopus ordinatur. De quibus omnibus per ſingulas prouincias à Metropolitanis cũ eorũ coëpiſcopis ſibi reſcribi præcepit, alloquens eumdem Hincmarum in epiſtolæ fine hoc modo: *Tua, inquit, Hincmare caritas cùm hanc epiſtolam legerit, mox vt etiam ad alios*

Nouem calumniæ & obiect. Græcorum.

Archiepiſcopos, qui in regno filij noſtri Karoli glorioſi regis conſiſtunt, deferatur, ſummopere agere ſtudeat, & vt de his ſinguli in diœceſibus proprijs vnà cum ſuffraganeis ſuis in cuiuſcumque regno ſint conſtituti, conuenienter tractare, & nobis quæ repererint, ſuggerere curent, eos incitare non negligat: ita vt eorum omnium quæ præſentis epiſtolæ noſtræ circumſtantia continet, tu & ſtrenuus executor illic exiſtas, & apud nos verax & prudens ſcriptorum tuorum ſerie relator inueniaris. Quam epiſtolam Hincmarus ſuſcipiens, in Corbanaco palatio conſiſtenti regi Karolo cum pluribus Epiſcopis relegit, & per alios Archiepiſcopos, ſicut in mandato acceperat, dirigere ſtuduit. Nicolaus Papa Idibus proximè præcedentis menſis Decembris obijt, cui Adrianus Papa electione clericorum, & conſenſu Ludowici imperatoris in Pontificatu ſucceſſit: quem Actardus Romam veniens cum ſuprà ſcriptis epiſtolis, in Apoſtolica ſede iam ordinatum inuenit.

Corbeny. *Adrian. ij.* *Ludou. ij.*

Item de præfato Rege Karolo.

CAP. XVIII.

SCripſit præmemoratus domnus Hincmarus ad eundem regem Karolum libellum,

bellum, ex ſacris ſcripturis & Catholicorum dictis collectum, ac triformi digeſtione diſtinctum, ſcilicet de perſona regis & regio miniſterio in cauſa reipublicæ, & quæ debeat eſſe diſcretio in miſericordia, & de vltione ſpecialium perſonarum, quę concluſit in capitulis xxxiij. Scribit etiam ad præfatum regem inſtructionem vtillimam, de cauendis vitijs & de exercendis virtutibus, mittens ei pariter epiſtolam beati Gregorij ad Recaredum Wiſigothorum regem. *lib. 7. ep. 126.* Item ſcribit ad eumdem regem collectionem quandam multarum auctoritatum de Eccleſijs & Capellis, contra diſpoſitionem Prudentij Trecaſſini Epiſcopi. Scribit etiam ad inſtructionem ipſius regis, de duodecim abuſiuis, ſanctorum in his colligens dicta patrum, & præteritorũ conſtitutiones regum. Sed & de promiſſione ſua eum admonens, quam verbo ac ſcripto, antequam rex conſecraretur, primatibus & Epiſcopis fecerat. Scripſit quoque multas ad ipſum regem epiſtolas, vt qui eiuſdē Archiepiſcopi de multis requirebat conſilium, & per eius prudentiæ ſuggeſtionem multa induſtriè diſponebat. Quãdo etiam filius ſuus Karlomannus clericus aduerſus eum conſurrexit, & ipſe rex ad Viennam contra Gerardum comitem,

 (qui

(qui à ſe deſciuerat) profectus erat, huic Præſuli noſtro litteras ſuas miſit, mandans vt conuocaret Epiſcopos regni, ac laïcos ipſi fideles: vt Epiſcopi ſecundum miniſterium ſuum prohiberent Karlomanno, ne aliquod damnum in hoc regno faceret, & laïci reſiſterent illi, ne hoc facere poſſet. Qua de re Engilranno, Goſſino, & Adelelmo Comitibus ſcripſit, quærens ab eis, immo conſilium dans, quid ſuper hac re foret illis agendum. Litteras quoque deprecatorias regi iam pro eodem Karlomãno direxerat, & pro pace inter ipſum & patrem eius laborabat: multa tamen mala, & deprædationes ab ipſo, eiuſque complicibus patiebatur. Accedens autem cum alijs fidelibus regis ad ipſius Karlomanni colloquium, obſides ei dedit, & accepit ab ipſo, vt pax fieret in regno, & homines ipſius Karlomanni pacificè in regno conſiſterent. Et idem Karlomannus in villis ſancti Medardi cum paucis pacificè maneret, donec miſſi regis venirent, & Karlomannus cum fidelibus regis ad patrem ſuum pergeret, & placitum cum eo faceret, vel ſanus ad ſuos rediret. Suſceptis autem miſſis regis, miſit litteras ad Karlomannum, vt veniret eius ad colloquium, auditurus ibi quid rex mandaret: vbi etiam fideles

fideles regis conuocauit, vt ibi quod rex mãdaret de pace ſtabilire poſſent, agereq; certarent. Quod & tunc quidem factum eſt. Sed rex eumdem filium ſuum cum ſuis poſtea excommunicari fecit ab Epiſcopis totius regni, pro malis quæ relinquere nolebat: inſuper & comprehenſum oculis priuari iuſſit. Domno verò Hincmaro rex idem non ſolùm de rebus Eccleſiaſticis, ſed & de populo in hoſtem conuocando, vt ipſe hoc ageret, mãdare ſolebat: & ipſe accepto regis mandato tam Epiſcopos quàm Comites conuocare ſolitus erat.

De hoc rege Karolo in viſione Bernoldi rediuiui (de qua ſuperiùs aliqua iam narrauimus) talia referuntur viſa. Venit in quemdam locum tenebroſum, ad quem ex alia parte lux reſplendebat de vicino loco ſatis lucidiſſimo, & pulcherrimè florido ac odorifero: ibique iacere vidit hunc regem Karolum in luto ex ſanie ipſius putredinis, & à vermibus edi, qui carnem ipſius omnem iam penè abſumpſerant, & non apparebat in corpore ipſius aliud, niſi nerui & oſſa. Qui vocans hunc ex nomine, dixit: Quare me non adiuuas? Cui Reſpondit: Domne, quomodo vos poſſum adiuuare? & ille, Prende, ait, illam petram, quæ iuxta te eſt, & pone illam

Sup. cap. 3. Viſio Bern. de Carolo Caluo qui obijt 877.

ſub capite meo. Quo facto, dixit ad eumdem: Vade ad Hincmarum Epiſcopum, & dic ei, quia illius, & aliorum fidelium meorum bona conſilia non obaudiui, ideo iſta quæ vides pro culpis meis ſuſtineo: & dic illi quia ſemper in illo fiduciam habui, vt me adiuuet, quatinus de iſta pœna ſim liberatus, & per omnes qui mihi fuerunt fideles, ex mea parte poſtulet vt me adiuuent, quia ſi inde certamen habuerint, citò de iſta pœna ero liberatus. Cumque interrogaſſet eum, quis locus eſſet vnde illa lux reſplendebat, audiuit ſanctorum eſſe requiem: conatuſque propiùs accedere, vidit tantam claritatem, ſenſitque ſuauitatem, tantumque* decorẽ, quantum humana non poteſt edicere lingua. Viditque inibi multitudinem hominum diuerſi ordinis in albis veſtibus collætãtium, & quædam ſedilia lucida, in quibus nemo adhuc ſedebat eorũ quibus præparata erant. Et in illo itinere ingreſſus eſt Eccleſiam quamdam, in qua reperiſſe viſum ſibi eſt Hincmarum Epiſcopum, præparatum cum clericis reueſtitis vt miſsã celebraret: dixitq; illi hoc quod Karolus ei mandauerat. Statim regreſſus ad locum, vbi eundem regem iacentem viderat, inuenit eum in loco lucido ſanum corpore, & indutum regijs ve-

*l. dulcorem

ſtibus,

ſtibus, dixitque illi: Vides quomodo me adiuuit tuus miſſaticus? & cetera. Quam viſionem domnus Hincmarus ſibi relatam deſcribens, & per loca vbi neceſſe viſum eſt exponens, ad multorum notitiam peruenire fecit, & tam per ſe quàm per alios regis fideles ſibi quoq; ſubiectos, pro ipſius abſolutione animæ, & adipiſcenda requie, piè fideliterque laborauit.

Idem verò Præſul de multis regi neceſſarijs ſæpiſſimè ſuggerebat. Inter quæ ſcribit ad eum pro electione Beluacenſis Epiſcopi, poſt obitum Hildemanni Præſulis ipſius vrbis. In qua epiſtola regem ſtudet à Simoniaca hæreſi compeſcere: aſſerens ſibi multò amabiliùs eſſe iſtum Epiſcopatum ſecundũ ſæculum dimittere, quàm Epiſcopum contra canonicam inſtitutionem non tam benedicere, quàm æterna ſecum maledictione maledicere. Item pro cella vel monaſterio Flauiaco, quod idem rex ſibi, dum in ipſius ante Epiſcopatum moraretur ſeruitio, donauerat, & vt in vita ſua illud teneret, præcepto confirmauerat: quodque à quodã inualore deſtructum reſtruxerat, & religionem, prout valuit, in eo reſtaurauerat: quod poſtea rex idẽ conabatur iniuſtè à iure ipſius auferre. Item pro quodam refuga, qui quandam ſanctimonialẽ ſibi copula-

Alia Hincmari ſcripta ad Carol. caluum.

pulauerat, ſuggerens regi, vt eum compre-hendi faceret, atque ſua regia poteſtate ſepararet ab hoc crimine, quia ipſe ſtuprator Epiſcopali iudicio renuerat obedire. Item pro cauſa * Rothadi Epiſcopi, quem rex ad cauſas ſuas vocauerat, & aduocatum dirigere præceperat, qui reſponderet cõtra hominem quemdam ipſius Rothadi de beneficio ipſius, vnde inter eos cauſa verſabatur: pro qua re ſubtiliter ac diligenter eumdem regem reprehendit, ab hac intentione, ſacris auctoritatibus interpoſitis, reuocare geſtiens. Item de miſſatico ſuo, quod executus eſt apud Lotharium imperatorem & Ludouicum Tranſrhenenſem, fratres ipſius Karoli, pro pacto pacis inter eoſdem tres fratres componendo. Item aliam epiſtolam de eadem re: in qua eumdem Regem Karolum inſtruxit, qualiter agere erga fratres ſuos deberet, ſimulque de receptione vel reiectione eorum, de quibus ratio ventilabatur. Item de cauſa Lotharij imperatoris fratris ipſius, qualiter Romæ habebatur, & quando venturus eſſet in iſtas partes. Inſtruens etiam hunc regem, qualem ſe tam coram Deo, quàm etiam coram hominibus exhibere deberet. Vnde reginam quoque admonet, vt regem ad honeſtam & regi congruam ſtudeat exhortari

Bus. Rothardi.

hortari conuerſationem. Item de militaris rei diſpoſitione, pro ſoluenda Beluacenſis vrbis obſidione, in qua deſignare curauit, qualiter Eccleſiam ſibi commiſſam tractaret: Eccleſiaſticas ſcilicet actiones per monaſteriorum præpoſitos, & Archipreſbyteros; curam villarum ac diſpenſationis domus, regaliumque ſeruitiorum & hoſpitum, querelaſque clamantium vel interpellantium, per fideliſſimos laïcos. Item de itinere ad ſuperiorem Franciam, qualiter diſponatur, & quomodo regnum iſtud ordinatum dimittatur. Item de ſynodo quã præcipiebat rex conuocari infra parochiam Remenſem: oſtendens quibus ex cauſis conuocari debeat ſynodus: & de alijs quibuſdam vtilibus rebus. Item de cauſa Hilduini abbatis defuncti. Item de cauſa Gerardi Comitis. Item de cauſa Ludouici regis Germaniæ fratris eiuſdem Karoli. Item de cauſa Lotharij regis Italiæ, nepotis ipſius Karoli. Item de opera pontis, quem rex cum ipſo ac cæteris nonnullis fidelibus ſuis faciebat ad Piſtas in Sequana. Item de cauſa Hincmari nepotis ſui, montis Lauduni Epiſcopi, plures ſcribit epiſtolas: pro quo multùm apud eumdem regem laborauit. Item de infirmitate ſua, & de peregrinis quibuſdam mo-

nachis

nachis ſuſcipiendis. Item de rebus ſancti Remigij ſitis in prouincia Viennenſi, vel Aquenſi. Item de ordinationibus quorundam Epiſcoporum, & nonnullarum Eccleſiarum. Item de itinere ipſius regis ad Italiã poſt mortem nepotis eius Imperatoris Ludouici: quomodo iter illud diſponat, & quomodo regnum iſtud ordinatum dimittat. Item de quæſtionibus cuiuſdam Mancionis. Item de villa Nouilliaco, & rebus ad ipſam pertinentibus. Item pro litteris Ludouici Regis fratris ipſius Karoli, quas illi pro viſione, qua pater ſuus ſibi apparuit, ei miſerat: quarum exemplar tranſmiſit eidẽ regi Karolo, cum exemplari epiſtolæ, quã pro hac re ipſi Ludouico direxerat. Item pro cauſſa Waltarij defuncti, viri clariſſimi & de imagine Saluatoris. Item pro cauſa Laudunenſium, & ordinando eis Pontifice poſt deiectionem Hincmari. Item de eadẽ re. Item de paſſione S. Dionyſij à Methodio Conſtantinopolitano Græcè dictata, & ab Anaſtaſio Romanæ ſedis Bibliothecario Latinè cõſcripta, & de vita vel actibus beati Sanctini, & quid in his inuenerit de cõmemoratione ſancti Dionyſij. Item de villis ſancti Remigij in Voſago, qualiter vſq; ad id tẽporis ſint habitæ. Pro diuerſis quoque rebus alijs diuerſas ad eumdẽ dedit epiſtolas.

Quæ Ludouico eiuſdem Karoli filio ſcripſit.

CAP. XIX.

ITem ad Ludouicum regem filium huius Karoli, quem vnxerat & conſecrauerat, de coniecto Normannis dando. Item de diſponendis regni vtilitatibus, & ordinatione atque conſilio patris Imperatoris ſequendo. Item poſt obitum eiuſdem Imperatoris, de ordinandis regni ſui principijs, proponens ei exempla prædeceſſorum ſuorum, & inſtruens eum per capitula de iuſto regni regimine, & honore ſanctæ Dei Eccleſiæ, cæteriſque ſibi ac regno neceſſarijs rebus. Item de quibuſdam præſumptoribus corrigendis, & temperanda cenſura correctionis, & alijs commoditatibus. Item ne quippiam contra Canonicas moliretur regulas, nec alicui hoc Epiſcoporum præciperet, ne ſententiam diuinam incurreret. Item qualiter commonuerit ex præcepto regis ipſius Hugonem Lotharij regis filiũ, ſuper malefactis quæ agebat, & de hominibus ſuis ad regem cum hoſtili apparatu dirigendis. Ad filios quoque ipſius defuncti Regis, Ludouicum & Karlomannum, pro electione canonica Eccleſiæ Tornacenſi vel Nouiomenſi obtinenda poſt obi-

Lud Balb. 8. Decemb. 877. conſecratus.

Hæc eſt 1. inter eas quas edidit R.P. Ioan. Buſæus.

Hugo filius nothus Lothar.

Obijt Lud. Balb. 879. die 10. April.

tum

tum Ragenelini Epiſcopi. Item pro ipſa electione iam facta, quam indignè tulerant ab ipſo Archiepiſcopo fuiſſe diſpoſitam. Item pro eadem re, oſtendens qualiter in electione ipſorum conſenſerit, quando electi ſunt ad regni principatum, & quæ ab eis pro hac electione mandata perceperit: & quale ſit miniſterium regale, & quale Pontificale, & qualis eligendus vel ordinandus ſit Epiſcopus, & qualis vel qualiter non debeat ordinari, & vt diuinas auctoritates addiſcere curent. Item pro eadem re, ſacris demonſtrans auctoritatibus, quã grauiter in Deum peccarent, qui ordinationem illam tamdiu differri facerent, & de obiectis ſibi à Goſleno ſuper Ludouici regis patris eorum aſſenſu. Quare Anſgardim vxorem abiectam eum recipere non coëgerit, & Adelaidim ab eo retineri non prohibuerit: & de litteris Ludouici regis ad eum pro filiorum ſuorum prouectione datis, & de mandatis iſtorum regum ad ſe indebité miſſis. Item ad hunc Ludouicum ſolum, de conſilio à ſe petito, quale ſit vtile Regi conſilium, & qualiter debeat agere iudicium & iuſtitiam, & quid hæc boni conferant obſeruata, quídve mali neglecta irrogare ſoleant, &c. Item ad regem Karlomannum adoleſcentem, & ad Epiſcopos, admo-

admonitionem de diſponendo regali miniſterio per capitula. Item aliam admonitionem ad eumdem regem, ſimiliter per capitula.

De ijs quæ Ludouico fratri eiuſdem Karoli ſcripſit.

CAP. XX.

LVdouico regi Germaniæ, præfati Karoli regis noſtri fratri, nonnulla quoque ſcripſiſſe reperitur. Ad petitionem ipſius regis, de quibuſdam quæſtionibus ſuper quibus fuerat interrogatus ab ipſo pro quodam Fulcrico, reddens ei rationem dignam, cur excommunicauerit ipſum, quem ſub obtentu abſoluit agendæ pœnitentiæ. Item pro tuitione ac defenſione rerum Remenſis Eccleſiæ in Thoringia coniacentium. Item de peruaſione regni fraterni, dignis & vtillimis ei hoc diſſuadens admonitionibus, ne id ad ſuam aggrediatur damnationem. Item aliam de hac eadem re cum cæteris regni huius Epiſcopis ad eumdem regem ſcribit epiſtolam, Epiſcopali moderatione refertã. Item ſemel ac ſecundò ad ipſum per ſe, de his quæ mandauerat ab eo fieri in aduentu ſuo Remis, vt non ſicut diſponebat, nec tali veniret tẽpore:

Lud. rex Ger. frater Caroli Calui, patruus Lud. Balbi.

pore: quia incongruum eſſet, & animæ ſuæ inoportunum. Item ad eumdem, qualiter de pace inter ipſum & fratrem eius Karolum ſtabilienda laborabat: referens ei gratiarum actiones pro filijs Eccleſiæ Remenſis, qui in ipſius bene tractabantur regno: petens vt ſecurè liceret illis ſuas, quas ibi habebant, tenere proprietates. Item de metallo quod ei tranſmiſit ad faciendum ſignum: ſubiungenſq; de pace atque caritate ſeruanda, & voluntate Dei ſequenda, vt illi mandat, admonitionem. Item pro rebus Eccleſiæ Remenſis apud Thoringiã ſitis. Item de reliquijs ſanctorũ Remenſis Eccleſiæ, quas illi ſicut petierat tranſmittebat, & de libro vitæ, virtutumque S. Remigij. Item de rebus S. Remigij ſitis in Thoringia. Item de paſſionibus ſanctorũ, & de rebus ſuorum hominum, quas in illius regno habebant, vt de his nullum præiudicium ſuſtinerent. Item ſcribit cum Remigio Lugdunenſi, Arduico Veſontionenſi, Erardo Turonenſi, Adone Viennenſi, Egilone Sennenſi Archiepiſcopis eidem Ludouico Regi, pro Bertulfo Treuerenſi Archiepiſcopo, reprehenſibile ac periculoſum demonſtrans eſſe quod actum ab eo compererat: de hac Metropoli ſcilicet, & Treuerenſi Eccleſia, vt eã inuadi, diſcindi ac de-

De hac ep. ſuprà lib. 1. c. 5.

ac depopulari à peruaſore permitteret quodam monacho eiuſdem Eccleſiæ: oſtendens, quia licet regalis poteſtas præſideat humano generi dignitate, rerum Præſulibus tamen diuinarum deuotè colla ſubmittit, atque ab eis cauſas ſuæ ſalutis expetit: inque ſumendis cæleſtibus ſacramentis, eiſque vt competit diſponendis, ſubdi ſe debere cognoſcit religionis ordine, potiùs quam præeſſe. Itaque inter hæc illorum ſe pendere iudicio, non illos ad ſuam velle redigi voluntatem. *Proinde*, inquit, *ſicut non leue diſcrimen incumbit Pontificibus, ſiluiſſe pro diuinitatis cultu quod congruit: ita regiæ poteſtati (quod abſit) non mediocre periculum eſt, ſi cùm debeat parere refugit, quod ei ex diuina voce à ſacerdotibus nuntiatur: Domino dicente in Euãgelio: Qui eſt ex Deo, verba Dei audit. Si autẽ vobis aliquis minùs* Ioan. 8. *deuotus ſuggeſſit, quòd in eadem Metropoli, in contemptu veſtro, vel contra fidelitatem veſtram, Metropolitanum Pontificem ordinari fecimus: quin potius conſenſu vnanimitatis noſtræ ipſi ſecundum ſacros canones ordinauimus, quia, vt ſcriptum eſt: Sicut Deus loci anguſtia non continetur, ita verbum eius* 2. Tim. 2. *non eſt alligatum: collaudante Redemptore ac Saluatore noſtro, quòd Centurio in hoc ſenſu dixerat: Dic verbo, & ſanabitur puer meus:* Mat. 8. *videli-*

videlicet quod hîc dixeris, illic fiet. Qui in diſcipulis ſuis, hodieq́ nobis, licet indignis, loquitur: Spiritus patris veſtri loquitur in vo-
Ibid. 10. Sap. 1. *bis, qui replet orbem terrarum. Nolite credere, quæſumus, praua ſuadenti: quia pro certo ſciatis, non in contemptu veſtro, neque contra fidelitatem veſtram, in eadem Metropoli ſede Pontificem ordinauimus: ſed perpendentes (quod & vos melius ſcitis) quanta & per quanta tempora ipſa Eccleſia deſolata & deſtituta ſit, & quanta contra Dei voluntatem non ſolùm in eadem parochia, ſed & in tota prouincia ad eam pertinente, increuerint, cùm nihil canonicè ſine Primate ſuffraganei Epiſcopi agere valeant, niſi quod ad proprias parochias pertinet, ibidem commoditatem regularem inuenientes, canonicè pontificem ordinauimus. Quod & ſecundum diuinas leges agere poſſent atque deberent ipſius Metropolis ſuffraganei, ſi tanti numeri forent, vt per ſe regulariter poſſent ordinare Pontificem, qui non minùs quàm à tribus præualet regulariter ordinari.* Proſequitur etiam depromens auctoritates ſanctorum patrum, quibus fulti hoc egerant. Et ſubinde. *Et quia tot in eadem prouincia ſuffraganei non erant Epiſcopi, vt Metropolitanum regulariter ordinare valerent: quoniam Eccleſiæ Remenſis & Treuerenſis comprouinciales atque ſorores & ex auctori-*

ctoritate, & ex antiqua conſuetudine habentur, ea conditione vt qui prior earum fuerit Epiſcopus ordinatus, prior etiam habeatur in ſynodo, & ſibi mutuo conſilio & auxilio foueantur, atque fulciantur: Treuerenſis prouinciæ Epiſcopi à Primate prouinciæ Remorum ſolatium ſuæ ordinationis, ſecundum ſacras regulas quæſierunt, ſicut ſancti Sardicenſes canones dicunt: ſcilicet vt ſi contigerit in vna prouincia, in qua plurimi fuerunt Epiſcopi, vnum fortè remanere Epiſcopum, & populi conuenerint, Epiſcopos vicinæ prouinciæ debere illum prius conueniri Epiſcopum, qui in eadem prouincia moratur, & oſtendere quòd populi petant ſibi rectorem, & hoc iuſtum eſſe, vt & ipſi veniant, & cum ipſo ordinent Epiſcopum. Quòd ſi conuentus litteris tacuerit, & diſſimulauerit, nihilq́; reſcripſerit, ſatisfaciendum eſſe populis, vt veniant ex vicina prouincia Epiſcopi, & ordinent Epiſcopum.] Ex quibus ritè colligitur, quia ſi prouincia Treuerenſis non niſi vnum vel nullum haberet Epiſcopum, Epiſcopi Remenſis prouinciæ, petenti clero & populo Treuerenſis Eccleſiæ, deberent ordinare Epiſcopum. Cui Eccleſiæ omnes nos, quorum nomina præſcripta in capite huius epiſtolæ legit gloria veſtra, vnanimi voto atque conſenſu fratrem & con-* Conc.Sard. ca. 5. al. 6.

 ſacer-

ſacerdotem noſtrum Bertulfum, vt præmiſimus, regulariter pontificem ordinauimus, ſicut ex ſacris regalis, & ordinationis eius geſtis oſtendere poſſumus, & ſi neceſſe fuerit, oſtendemus. Quapropter ipſius ordinationem, & diſpoſitionem rerum ac facultatum Eccleſiaſticarum, ſicut ſacri præfigunt canones, ita defendimus, & perpetuò defendemus, ſicut & ordinem noſtrum: quia ſi ipſe non eſt Epiſcopus, nec nos debemus nominari Epiſcopi. Et ſi quis voluerit contra ordinationem eius ſiniſtri quippiam dicere, exeat & dicat: veruntamen memor communionis ſuæ, quia aut ipſe non communicabit Eccleſiaſtico & Epiſcopali ordini, aut nos non communicabimus miniſterio Epiſcopali. Vnde verbis beati Leonis
Leo ep. 24. *Theodoſium Auguſtum quondam alloquentis, vos Chriſtianiſſime & venerabilis nobiſq́ue cariſſime rex, cum conſacerdotibus noſtris alloquimur: Implentes reuerentiam clementiæ veſtræ ſynceri amoris officio, cupienteſq́ue vos placere per omnia Deo, cui pro vobis à nobis, & ab Eccleſijs nobis commiſſis ſupplicatur, ne ante tribunal Domini rei de ſilentio iudicemur, obſecramus coram vnius Deitatis inſeparabili Trinitate, quæ tali facto læditur, cùm ipſa veſtri ſit cuſtos & auctor regni, & coram ſanctis Angelis Chriſti, vt in eo ſtatu atq́ue immunitate ſeu priuilegio*

cum ſuo pontifice Treuerenſem Eccleſiam eſſe iubeatis atque conſeruetis, quo veſtri progenitores atque prædeceſſores: ſed & in quo frater ac nepos veſter Lotharius, pater ſcilicet ac filius, canonicè conſeruauerunt: quatinus & vos meritum inde apud Deum, & B. Apoſtolorum principem Petrum, in cuius honore Eccleſia ipſa eſt conſecrata, habeatis, & nos ampliùs debitores in orationibus & ceteris debitis obſequijs acquiratis. Quia niſi pro veſtra reuerentia hoc differremus, iam in peruaſorem ipſius Eccleſiæ iudicium in terris exertum haberemus, quod DCXXX. Epiſcopi in magna Chalcedonenſi ſynodo de huiuſmodi decreuerunt, & de cælo ſuper eum intentant, & in iudicio diuino ad æternam damnationem exerent, niſi dignam pœnitentiam egerit. &c cetera de auctoritatibus ſacrorum canonum. Poſt quæ ſubiungitur: *Vnde veſtra religioſa & nobis cariſsima dominatio certiſſimè ſciat, quia quamdiu iſte frater noſter Bertulfus à nobis in Treuerenſi Eccleſia ordinatus Epiſcopus in hoc mortali corpore vixerit, alter in eadem Eccleſia ordinatus Epiſcopus non erit: niſi fortè ipſe, quod abſit, ſacris regulis obuians, per eaſdem ſacras regulas deponatur. Et iſdem præſumptor & Apoſtata monachus* Walto *de monaſterio Treuerenſis parochiæ nunquam, iam iudicio Spiri-*

Iuxta can. 7. & 18.

tus ſancti ſuper eum prolato, in Treuerenſi Eccleſia, quam exitiabiliter vſurpauit & læſit, poterit eſſe Epiſcopus. Et ſi, vt diximus, pro veſtra reuerentia hoc non differremus; non ſolùm per ſacros canones decerneremus, vt nunquam & nuſquam ad gradus Eccleſiaſticos præſumeret accedere: verùm ſub anathemate eum ponentes, retrudi in ergaſtulo, ſecundum ſacras regulas, decerneremus: & ſi in contumacia ſua perſtiterit, ſine vlla retractatione modis omnibus decernemus. A præfatis autem intentationibus ſacrorum canonum vos immunem atque exortem à Domino, Pro. 8.
per quem reges regnant, & ex quo & per quẽ exordium ſacer cœpit Epiſcopatus, fieri totis niſibus exoramus, illius clementiam deprecantes, vt det vobis velle & perficere pro bona voluntate quæ placit: quatinus mereamini percipere æterna gaudia, quæ ſe diligentibus repromittit. Philip. 2.
Item reſpondens ad litteras, quas idem rex ei tranſmiſerat, rogans vt tam per ſe quàm per quoſcunque poterat, orationes ageret pro genitore ipſius regis, qui apparuerat ei in viſione, obſecrans, vt pœnis eriperet eũm quibus detinebatur. Vnde & ſatis vtilem ad eum reſcribit epiſtolam de modo & qualitate orationis, auctoritatibus plenam. Itẽ pro rebus ſancti Remigij ſitis in Voſago, & alia plura.

Ad

Ad filium quoque ipſius, æquiuocum eius, ſcribit pro villa Deduciaco, ſignificãs qualiter ſanctus Clodoaldus eam ſancto Remigio dederit, & quomodo Karolus Pippini regis filius eamdem villam apud Tilpinum Archiepiſcopum obtinuerit in præſtariam, ea conditione, vt capellas ad ipſam pertinentes cum nonis & decimis Epiſcopus Remorum retineret, & rex duodecim libras argenti in luminaribus Eccleſiæ daret, & quòd hunc cenſum tam ipſe rex, quã ſucceſſores eius perſoluerint, & quòd ipſe quoque à patre illius eumdem cenſum de præfata villa receperit. Sed & de villa Nouiliaca, quomodo à Karlomanno data fuerat ſancto Remigio, & quid poſtea de ipſa fuerit actum. Item ad eumdem de conſilio diuinarum ſcripturarum quærendo & obſeruando, & de conſiliarijs inconſideratis, cæteriſque rebus qualiter iſtud regnum habebatur, & ne illud inuadere præſumeret. Item pro ſaluanda ciuitate Remenſi, & parcendo ſacris locis, ſi veniret. Item qualiter egerint Epiſcopi erga Ludouicum filium Karoli, quando eum regem conſecrauerunt, quia iſte aliter audierat. Item de duabus vxoribus ipſius Ludouici filij Karoli, qualiter actum fuerit, & cætera.

Scribit & Pippino regi Aquitanico, pro reb⁹

Eccleſiæ ſuæ in pagis Aruernico, Lemouico & Pictauico ſitis, pro quibus etiam litteras Karoli regis ad eumdem Pippinum mitti obtinuit, quas res Frigidoloni viro illuſtri tutandas commiſit. Karolo quoque Ludouici Tranſrhenenſis filio, collaudans fidei benignitatem, quam conſeruabat erga filios ſobrini ſui Ludouici Karlomannum & Ludouicum, obſecrans eum pro Eccleſiæ Dei honore ac regni huius ſtatu & defenſione, atque vt præfatis pueris regijs conſtitueret prudentes, iuſtoſque pædagogos, qui eos docerent Dei famulos honorare, & mandata Dei ſeruare, ſemetipſos regere, regnique gubernacula ritè tractare. Item pro cauſa Sigeberti fidelis ſui. Item Lothario regi, filio imperatoris Lotharij, pro villa Deduciaco, quam pater eius reddiderat Eccleſiæ Remenſi, ne res ad ipſam pertinentes aliquibus perſonis, ſicut eum facere audiebat, in proprietatem periculo ſuo traderet, vel colonos ipſius villæ abſolueret: ſi quid autem tale à ſe factum fuiſſet, emendare curaret. Item pro eiuſdem villæ malè tractata diſpoſitione, & cenſu, quem cum periculo animæ eum retinere fatetur, intimans quòd ſanctus Clodoaldus eamdem ſancto Remigio dederit, admonens ne hoc inde

Carol. Craſſus. Hæc eſt 2. inter editas à Buſæo.

inde ageret, vnde condemnationem animæ adquireret. Itẽ pro electione Epiſcopi Eccleſiæ concedenda Camaracenſi. Item de vtilitate animæ, regioque ipſius honore: in qua commemorat, qualiter pater ipſius, Lotharius Auguſtus ei ſeipſum, ſuamque commendauerat animam.

De his quæ quibuſdam Archiepiſcopis vel Epiſcopus ſcripſit.

CAP. XXI.

DIVERSIS etiam tam Epiſcopis, quàm Archiepiſcopis multimoda & vtilliima dedit ſcripta. HECTI Treuirorum Archiepiſcopo ſcribit ordinationis ſuæ primordia, offerens ſe ſocium & obſecutorem in Eccleſiaſticis negotijs ipſius paternitati. Item de eadem re, petens ſe ab eo inſtrui, & pro filio haberi: ſignificãs etiam de itinere ſuo, quo ſe Romam petere diſponebat. Item de Gondrico, quem excommunicauerat ille, & de Fulcrico à ſe excommunicato, qui refugiũ in Treuerenſi habere videbatur Epiſcopatu. GVNTBALDO Archiepiſcopo ſcribit pro quodã presbytero, de iure Eccleſiaſtico cõſeruando. Item pro his quæ in ſynodo geſta *Gumb. Rothomag.*

fuerant. AMOLO Lugdunenſi, de placito quod habuerat cum rege, regniq́ue primoribus, & de Iudæorum in hoc regno ſtatu. Item de ſynodo à tribus regibus condicta, & de Ebone præceſſore ipſius, & alijs nonnullis, in qua eum cariſſimum & vnanimem ſibi patrem ſe habere ſignificat. Item de Lothario rege, & alijs quibuſdam rebus, in qua ſe filiū dilectionis ipſius appellat. Item de Gotheſcalci vita vel conuerſatione, prædicatione, deprehenſione, atq; condemnatione, rei veritatē exponēs. HRABANO Moguntiæ Præſuli, ſuper eiuſdem Gotheſcalci (quem idem Pontifex à parochia ſua ob hæreſum ſemina, quæ ſpargebat, repulſum, ad eumdem cum quibuſdam cōplicibus * ſuis direxerat) ſuſceptione vel diſcuſſione. Item de hac eadem re, & quid poſt ſuſceptionem ipſius de eodem egerit, qualémve inuenerit ipſius veſaniā, conſilium ab eo rationabilius, quid ſibi aduerſus eum agendum ſit, expetens. Item de doctrina & hæreſi eiuſdem, & quid in eum fecerit, poſtquam in ſynodo hæreticus comprobatus fuerat, nec corrigi potuit: & quid ipſe contra doctrinam eius ſentiat, damnationemq́ue ipſius, quǽve contra eumdem ſcripſerit, huic diſcutienda direxit, quærens etiam qualiter de Trinitatis fide

*l. ipſius.

fide ac prædeſtinatione diuerſorum patrũ ſint intelligendæ ſententiæ: in qua epiſtola aſſerit hunc beatum HRabanum ſolum tunc temporis de diſcipulatu beati Alcuini relictum. LANDRAMNO Archiepiſcopo, de conſilio quod ab eo petierat pro monaſterio puellarum, quod rex dari præcipiebat inconuenienti perſonæ, quid inde ſibi foret agendum, vtiliter admonens, vt miniſterij ſibi commiſſi ſollicitudinẽ feruentiùs gerat. TEVTGAVDIO Treuerenſi, de primatu quem deferri ab eo debere ſcripſerat ille ſedi Treuirorum, inſinuans id eidem ſedi à ſede Remorum nunquam fuiſſe delatum, &c. Item ſecundò ac tertiò de cauſa Fulcrici excommunicati. Item pro rebus Eccleſiæ Treuerenſis in Aquitania ſitis, pro quibus idem domnus Hincmarus ſatis egerat apud Arnoldum quemdam Aquitannum, qui eas tenebat, vt ipſas Eccleſiæ Treuerenſi reſtitueret, quod & ſe obtinuiſſe ſignificat. AMALRICO *Amal.* religioſo Archiepiſcopo, compatiens tri- *Turon.* bulationibus ipſius, & conſolans patientiam, atque congaudens ſanctitati eius: quem cariorem inter caros ſe delegiſſe ſignificat, mittens ei quædam pretioſa ornamenta, caſulã ſcilicet diapraſinam, quam habebat vnicam, & alia munuſcula cum ſoli-

ſolidis centum. Item ſcribit eidem pro rebus Remenſis Eccleſiæ in Aquitania ſitis, quas ei rex reſtitui iubet, quaſque tractandas eidem Amalrico fiducialiter committit. ROTHLANDO Archiepiſcopo, pro rebus ſancti Remigij coniacentibus in Prouincia, & pro quodam presbytero in ſynodo excommunicato, & altero in loco ipſius ordinato. RODVLFO Bituri-genſi, pro rebus Remenſis Eccleſiæ in pago Lemouico coniacentibus. Item pro quibuſdam excommunicatis. GVNTARIO Colonienſi, vt intercedat apud Lotharium regem, & ſatagat pro electionē canonica Camaracenſis Epiſcopi poſt deceſſum Theoderici venerandi Præſulis. Item ſecundò, vel tertiò pro hac eadem re, affirmans non niſi regulariter in diebus ſuis illic Epiſcopum ordinandum * LVITBER-
c. l. Luidb. TO Maguntino, pro rebus ſancti Remigij
Voſge. ſitis in Voſago, ſignificans qualiter quidam Gibero pro earum rerũ peruaſione ſenſum perdiderit, & per integrũ menſem ſine intermiſſione vexatus, cũ dolore & periculo maximo vitã finierit. Item pro tuitione rerum præſcriptarũ, & earũ familiæ defenſione, vel gubernatione ſæpe ſcribit. Item de collocutione ſua quã habuit apud Trecas cũ Iohãne Papa, & quid boni cum eo locutus

tus fuerit de ipſo, exhortans vt litteras & miſſum Papæ benignè ſuſcipiat, & ad eum venire ſtudeat. Item de quodam tranſgreſſore presbytero. SCRIBIT idem venerabilis Hincmarus & ad Lotharium Italiæ regem, qui ſe, relicta vxore propria, cuidam feminæ copulauerat: dans ei conſilium, & admonens, vt eam à præſentia ſua omnimodis remoueret, ſignificans ſe domni Adriani Papæ litteras & mandata ſuper hac re ſuſcepiſſe: & vt idem rex in hac cauſa ipſius Papæ præcepta conſeruet, ſuggerere curat. Item aliam epiſtolam de hominibus pacem recipere nolentibus, quid inde fieri debeat: collaudans quòd de quibuſdam talibus regale iam miniſterium exercuerit. SCRIPSIT & Apologeticum contra obtrectatores ſuos, qui calumniabantur eum diuerſis detractionum appetitionibus, ſcilicet apud Papam Iohannem, quòd nollet auctoritatem recipere decretorum pontificũ ſedis Romanæ,† ad quæ & tunc in ſynodo Trecaſſina, & poſtea in hoc Apologetico reſpondit, refellens hos conuiciatores ſuos, & ſe decretalia Pontificum Romanorum à ſanctis concilijs recepta & approbata recipere & ſequi diſcretè, prout ſunt ſequenda, depromens. De Hincmari quoque Laudunenſis Epiſcopi depoſitione vel

Eſt ep. 13. Adriani. ij.

Ioan. viij.

reſt. pro atque.

Syn. Trecaſſ. an. 878.

vel reſtitutione, qualiter actum ſit manifeſtans. De hoc etiam vnde calumniatus fuerat à quibuſdam apud eumdem Papam, quaſi diceret non ipſum maioris dignitatis eſſe Papam, quàm eſſet ipſe. De ordinatione quoque Hedenulfi in locum Hincmari in Epiſcopatu Laudunenſi, & confirmatione Papæ ipſius ordinationis. Item de Karlomanno, & alijs quibuſdam rebus, de quibus eum veritas excuſabilem reddidit. Quibuſdam quoque calumniantibus, licet reſpondere poſſet, aſſerit ſe noluiſſe, ne conuitijs * conuitia videretur reddidiſſe, glorioſiùs eſſe ducens, eoſdem tacendo fugere, quàm reſpondendo ſuperare, ne ſuam gloriam quæſiſſe putaretur. SCRIPSIT etiam quædam ad Adrianum Papam, qui Romanus Pontifex nonnulla ei dirigere ſe ſcripta commemorat. Cui etiam mittens epiſtolam ſuam per Actardum Nănetenſem Epiſcopum laudibus plenam, delegauit, vt eius vice in iſtis partibus ſuper Lotharij cauſa fungeretur, quatinus quod inde Nicolaus Papa decreuerat ſeruaretur. RESPONDIT etiam ad capitula quædam, regni Francorum Epiſcopis à Iohanne Papa trăſmiſſa, de priuilegijs ſedium per capitula VII. quoniam idem Papa niſus fuerat Anſegiſum Sennenſem Epiſcopum prima-

ms. vitia videretur addidiſſe.

Dict. ep. 13 Adriani.

Hæc eſt ep. 6. Hincmari inter 9. à Fuſco editas.

primatem conſtituere, vt Apoſtolica vice per Gallias & Germanias †frueretur. Cui conatui venerabilis hic Præſul Hincmarus efficaciter obſtitit. SCRIPSIT denique ad diuerſos Epiſcopos idem domnus Hincmarus plurima. REMIGIO Archipræſuli, pro rebus ſancti Remigij in prouincia Ciſalpina coniacentibus, quas eidem committens, petit vt eaſdem in ſua tuitione ſuſcipiat. Item pro ordinatione Iſaac Lingonenſis Epiſcopi. Itẽ de * conſtitutione ſynodica propter Eccleſiaſticarum rerum peruaſores, & alia. Item de cauſa præfati Lotharij regis, & de prædictis rebus eidem nonnulla ſcripta direxit. Item ad eumdem Remigium, & cæteros Epiſcopos, domni Papæ Nicolai auctoritate, in ſynodum apud Sueſſionem venire iuſſos, pro cauſa Vulfadi & collegarum eius. ADONI Viennenſi Archiepiſcopo ſcribit inter cætera, pro epiſtola beati Auiti ad ſanctum Remigium ſcripta, quam quidam Rotfridus monachus ei dixerat ſe apud eumdem Adonem legiſſe. Sed & ſi qua præterea de ſancto Remigio reperire valeret, ei ſuper aurum & topazion pretioſa & amabilia mitteret. HERARDO Turonenſium Antiſtiti, de quibuſdam apoſtatis ad Eccleſiam redeuntibus, & alijs

f. fungeretur.

Rem. Lugdun.

ms. conſuetudine.

alijs pœnitentibus ſuſcipiendis. Item de alijs quibuſdam rebus, vt amico cariſſimo, qui eidem Præſuli noſtro ad ipſum veniens fraterna ſe dilectione commiſerat, petens vt vbicumque poſſet regiæ dominationi pro Eccleſia illius ſuggereret. Obitu quoque ſuo propinquante litteras ad eum ipſe dictauit, & ei qui domno Hincmaro de obitu illius nuntiaturus erat, eaſdem litteras ipſi deferendas dedit. Sed & miſſi Turonenſis Eccleſiæ hac fiducia fulti, poſt obitum huius ſui Archiepiſcopi, ad eumdem domnum Hincmarum venerunt. Cleri quoque ac plebis petitionem ad ipſum deferentes, vt regiam celſitudinem pro eis deprecaretur, quatinus electionem canonicam rex ipſis concederet. Quod & idem pontifex promptiſſimè peregit. Intimans etiam regi de quodam clerico, qui ſe ingerebat, non recipiendo, ſignificat quòd Epiſcopi eiuſdem prouinciæ, clerus quoque & plebs ipſius Eccleſiæ, inuitati au-
Adrian. ep 11. & 12. ctoritate Apoſtolicæ ſedis, Actardum ſibi velint donari Epiſcopum, qui in eadem Eccleſia baptizatus, nutritus & ordinatus fuerat, licet aliæ ciuitati datus Epiſcopus, ſed paganorum infeſtatione depulſus, & pallio fuerat à ſede Apoſtolica honora-

tus,

tus, vt etiam ſi locus de Metropoli adueniret, ibi incardinaretur. Datque inſuper regi conſilium, quid clero, quid laïcis agere ſit interim præcipiendum: quid de rebus quas ex beneficio regis habebat fecerit, intimans: quid ex his, quas reliquerat regi placeat, requirens. De quibuſdam quoque libris ſancti Auguſtini, quos ſibi ab eodem mitti petierat, & de obiectionibus Græcorum, ſuper quibus Nicolaus Papa eidem mandauerat, & alia quædam. BERTVLFO Treuirenſi Archiepiſcopo, inſtruens eũ de ordinanda & gubernanda diœceſi vel parochia ſua, &c. A quo etiam rogatus, Willebertum Catalaunenſem Epiſcopum miſit ad ordinationẽ Arnoldi Tullenſis Epiſcopi, quia eodem Bertulfo infirmitate detento, numerus Epiſcoporum à ſacris canonibus præfixus in ordinatione Præſulis ei non aderat. In huius etiam Bertulfi ordinatione iam pridem iuſſione Karoli regis Hincmarum Epiſcopum Laudunenſem, Hodonem Beluacenſem, & Iohannem Camaracenſem tranſmiſerat, ad petitionem Aduentij & Arnulfi Epiſcoporum eiuſdem Treuirenſis diœceſeos, quomodo id ritè fieri deberet, eos canonica Apoſtolicaque informans auctoritate, vt à ſacris regulis, nulla aut negligentia, aut præſumptione,

ptione, in aliquo diſcederent. Scribit etiam præfato Bertulfo pro quibuſdam capellis ad villam Duodeciacam pertinentibus, quas quidam ex parochia Treuirenſi vſurpabat per factionem cuiuſdam presbyteri, petitque ſibi de his iuſtitiam fieri. Item pro litteris quas Ludouico regi Tranſrhenenſi mittebat, vt eas regi atque reginæ relegi faciat, & quæ apud eos inde audierit litteris ſibi remandet. Litteras etiam, quas Arnoni Epiſcopo tranſmiſerat, ſibi legi faciat, & regem atque reginam, ſed & populum de illorum ſalute & pace ſanctæ Dei Eccleſiæ commoneat. IOHANNI Rotomagenſi, reſpondens ad interrogationem ipſius de quodam clerico, qui ad Eccleſiam quamdam promotus regendam, ordinari per ætatem ritè nō poterat. ROTHSTANO Arelatenſi, qui ei de ſuæ Eccleſiæ vexatione ſcripſerat, & de quadam fœmina potenti, quæ res vſurpabat Eccleſiaſticas, quid ei ſuper his ſit agendum reſcribit. ADELOLDO Turonenſi petēti vt ſibi liceret oratorium ædificare ac conſecrare in villa ſuæ Eccleſiæ regio dono datæ, ſita in Remenſi parochia, quæ Turris vocatur, reſcribit, petita concedens ea conditione, vt antiqua villæ ipſius Eccleſia, vel presbyter eiuſdem nullum priuilegij ſui propter hoc detri-

detrimentum patiatur. LEONI Epiſcopo, & cuſtodi bibliothecæ Romanæ Eccleſiæ, litteras mittit pro ſuſceptione legationis ſuæ, vt obtineat apud Papam Leonẽ, quatinus eius petitionem benignè ſuſcipiat, & paternè reſcribat eidem de his quæ in litteris ab eo miſſis cõtinebantur. GREGORIO quoq; eiuſdem Romanæ Eccleſiæ nomenclatori & Apocriſiario, petens vt inter fideles amicos ſuos eum tenere dignetur. Itẽ poſtulans vt domino Apoſtolico ſuggeſtionem ſuam acceptabilem fieri petat, benedictionis ei munuſcula dirigẽs. FORMOSO ſedis eiuſdẽ religioſo Epiſcopo, collaudãs eius, quã audierat, ſanctitatis & ſcientiæ famam: quærenſque ipſius habere familiaritatem, & vt ipſe pro ſe dignetur orare, vicem rependere ſpondens, & quædam ei munera mittens, vt ſui memoriam in orationibus habeat. Item poſtquã litteras ſuas idem Formoſus ei remiſerat, in quibus de caritate erga eum ſignificauerat, intimat quia magnam in ipſo haberet fiduciam. Itẽ GAVDERICO Epiſcopo præfatæ Eccleſiæ, vt eum in ſuæ dilectionis ſuſcipiat gremiũ, & Dominum ſanctoſque Apoſtolos pro eo dignetur implorare. IOHANNI præfatæ ſedis Epiſcopo eadem penè ſcribit, & canones Martini Papæ, Euangelium quoque

Hic poſtea fuit Rom. pontifex.

Nazarenorum ſibi ad tranſſcribendũ mitti petens, quædam etiã xenia illi tranſmittit. VVLFADO Biturigenſi Archiepiſcopo, de his qui inconſultè vxores ſuas interficiunt, ſententiam Paulini, quam ſibi mitti petierat, ſcribens. Sed & de alijs rebus. FROTARIO Burdegalenſi, qui ſibi talem direxerat verſum:

Remus equum nobis, mulum Burdegala vobis. talem pòſt remiſit,

Remus equũ miſit, mulũ Burdegala nullũ.

Et alia quædam ad eumdem ſcripſit. Pro monaſterij quoque ſanctæ Radegundis regulari electione abbatiſſæ, &c. Item de ordinatione Fulcrici. Item WENILONI Rotomagenſi, de operarijs & opera, quam faciebat ad Piſtas in Sequana. Item de cauſa Rothadi & Odonis Epiſcoporum. DROGONI Metenſium præſuli, Imperatoris Ludouici fratri, pro familiaritate ipſius adipiſcenda. Item referens ei gratiarum actiones pro ſollicitudine quam habere videbatur Remenſis Eccleſiæ, petens etiam de quodam fratre huius Eccleſiæ miniſtro, vt ita eius frueretur obſequijs, quatinus Eccleſia iſta neceſſarijs ipſius poſſet vti ſolatijs, & alia quædam. ROTHADO Sueſſonico, quem ſæpe ad ſynodum venire differentem vel negligentem vocabat, ſcribit de

de quibuſdam criminatis parochiæ Sueſſonicæ perſonis, vel purgandis, vel pœnitentiæ ſubigendis. Item pro ordinandis quibuſdam Eccleſiarum miniſtris. Itē pro recipiendo & adducendo ad iudicium Gothelcalco, quem domnus Rabbanus ad diœceſim Remenſem remiſerat: qui profectus fuerat ex parochia Sueſſonica, ſcilicet Orbacenſi monaſterio. Item pro ordinatione monaſterij ſancti Medardi, & reſtituenda in eo regula. Item pro quibuſdam monachis ex monaſterio Altuillarenſi fuga dilapſis. Item pro Godoldo, qui clamabat indebitè ſe communione priuari, pro quo etiam tertiò litteras ad eum direxit. Item pro quibuſdam presbyteris, qui clamauerant in ſynodo iniuſtè ſe ab eo Eccleſiæ rebus priuatos: & quia irrationabiliter ſynodi mandata tractauerat, niſi ſe corrigeret, canonicæ vltionis delegat interminationem. Item pro ordinatione Hincmari, poſt obitum Parduli Laudunēſis Epiſcopi. Item pro Adeloldo presbytero iuxta ſententiam ſynodi reſtituendo: pro quo litteras ei miſerat, quas ille penitus cōtemnebat. Item pro mandatis regis Ludouici, & firmitate ab eo quæſita, quæ ſacerdotio non congruebat. Item pro clerico quem mitteret ordinandum ad regendum

Eccleſiam in villa Turre ſitam. Item pro parochia, de qua contentio agebatur inter eum & Erpuinum Siluanectẽlem Epiſcopum. Item idem cum alijs Remenſis diœceſeos Epiſcopis, de Græcorum adinuẽtionibus, quas contra canonicas ſtatuere conabantur regulas. Pro quibus tã ad ipſum, quàm ad ceteros huius regni Archiepiſcopos domnus Adrianus Papa litteras dederat. Inſuper & alia ſæpenumero pro diuerſis negotijs ad eum ſcripta direxit. IMMONI Nouiomagenſi Epiſcopo, pro ſynodo com-
l. Pariſius. prouinciali à rege* Pariſijs cõdicta, & pro ordinatione Irminfridi poſt deceſſum Hildemanni Beluacenſis Epiſcopi. Item pro ordinatione Parduli poſt obitum Simeonis Laudunenſis. Itẽm pro conſilio & auxilio dando Theoderico Cameracenſi præſuli, ſuper quodam inobediente, qui Deum non timebat, & Eccleſiaſticum miniſterium non reuerebatur. Item pro quodam preſbytero, cui legem canonicam concedi monet. Item pro quadã femina, quam indebitè queritur excõmunicaſſe. Item pro colloquio Epiſcopali habendo. ERPVINO Siluanectenſi, pro quodam homine quem irrationabiliter ab eo excommunicatum, vt cõpererat, intimat, mandans vt obuiã ſibi veniat, & quid inde rectiùs ſit agendũ, ſecum pertra-

pertractet. Item pro quodam presbytero rebus Eccleſiaſticis indebitè fruſtrato. Item pro quodam clerico, qui ſe præiudicium ab eo pati clamauerat. Item pro mandatis Adriani Papæ de prænotato presbytero. Item pro mandato regis regulariter exequendo. LVPO Catalaunenſi, pro ſynodo celebranda. Item pro quodam, qui dolo deceptus fuerat, vt infantem proprium ad catechizandum teneret. Item quid de hac re ſynodus decreuerit. Cui etiam teſtimonium bonæ vitæ perhibet in epiſtola, quam ſcripſit poſt obitum ipſius ad regem Karolum pro impetranda electione regulari Eccleſiæ Catalaunenſi. PRVDENTIO Trecaſſino ſcribens, queritur quare ſibi præſentiam ſuam ſubtrahat, ſignificans ſe ab eo conſilium quærere velle de ſtatu & compreſſione Gotheſcalci, intimans quod de ipſo actum vel iudicatum fuerat in ſynodo, quo eum recluſum tenebat iudicio, & quia multis modis eum conuerti tentauerit, & de moribus ac ſuperbia ipſius: & ſi in cœna Domini, vel in Paſcha debeat illum admittere ad audiendum ſacrum officium, vel accipiendam communionem, & quid ſibi videatur de ſententia Ezechielis Prophetæ qua dicitur: *In quacumque die ceciderit iuſtus, omnes iuſtitiæ* Ezech. 18.

eius in obliuione tradentur: & quacumque die peccator conuerſus fuerit, omnes iniquitates eius tradentur obliuioni. Sed & de conſuetudine cœnæ Domini celebrandæ. Item pro Eccleſijs ſedis Remenſis in ipſius diœceſi ſitis, quas ille aliter tractabat, quàm Epiſcopali conueniret æquitati: vt de his & alijs, quæ de ipſo audiebat ſimul loquerentur, exhortans vt alterutrum ſe inſtruerent, & Domino mutuò commendarent. Pro qua re librum quoque ſcripſiſſe reperitur. PARDVLO Laudunenſi Epiſcopo ſcribit pro tranſitu domni Ebonis anteceſſoris ſui, vt illi ſacerdotalis benignitas plenis caritate votis debeat exhiberi. Item de reconciliatione Luidonis inconuenienti, quòd non potuerit ad eam peragendam adulationibus, vel exprobrationibus hominum inſipientium deflecti: corroborans eum ad rectitudinem Epiſcopalem diuinarum teſtimonijs ſcripturarum, vt per auctoritatis gradiatur viam, & quid ei de præfato ſit agendum Luidone ſignificãs. Item pro eadem re. Item de recognitione, humiliatione, & abſolutione Fulcrici. Item de abſolutione cuiuſdam, requirens ipſius cõſilium. Item de ieiunio à regina mandato. Item de infirmitate & humiliatione Rothadi Sueſſonici, & de conſilio quod ei dederat,

derat, vt illud in eo corroboret, & ad obſequendum prudenter exhortetur. Item pro auro, quod ei mittebat, per eum reginæ offerendo, ad componendum quoddam Dei genitricis ornamentum. Item de opuſculo Ferculi Salomonis à ſe compoſito, quod ei legerat, rogitans quid ſibi videatur de illo. *De hoc ſuprà c. 15.* Item pro Eccleſia Morini vacante paſtore, vt inde cum rege loquatur, qualiter ipſa electio ritè peragatur, & pro libris S. Ambroſij de fide ſibi mittendis. IRMINFRIDO Beluacenſi, pro electione paſtoris Eccleſiæ Ambianenſis, canonicè conſecrandi, poſt obitum Ragenarij præſulis. Itē pro gubernanda prudenter Eccleſiæ naui, quæ in hoc naufragoſo ſæculi mari inter inteſtina cōcutiebatur bella. EBONI Epiſcopo Eccleſiæ Remenſis alumno, pro quodam fratre ab hac Eccleſia fuga lapſo, & apud ipſum commorante, vt quantocius illum diligenti cura remittere ſtudeat. Item pro ordinatione Iſaac in Epiſcopatu Lingonenſi, vt exhortetur Remigium Archiepiſcopum ad eamdem ordinationem peragēdam. THEODERICO Cameracenſi, pro quodam lectore Lotharij regis vaſſallo, cui cōmuni conſenſu pœnitentiam iniunxerant: qui se abſolutum à præfato Theoderico fuiſſe ...tebatur: & pro quodam presbytero, quē

idem Theodericus excommunicauerat, pro quo Papa Romanus domno Hincmaro litteras miſerat, quas ipſe eidem Theoderico mittebat. Item pro præfati* Hectonis abſolutione. Item pro rebus Remenſis Eccleſiæ, quas ſibi per præſtariam Theodericus Epiſcopus delegari petebat. Item pro ordinatione Hunfridi in Epiſcopatu Morini. Item pro ordinatione Ercamrai poſt deceſſum Lupi Catalaunenſis Epiſcopi. Item de aduentu Ludouici Tranſrhenenſis, quia Remis venerit, & quid egerit, quidve ſibi præceperit. Item pro Balduino, qui viduam Iudith filiam regis Karoli furatus fuerat, vt ſciat eum à ſe ſub anathemate poſitum, & id per ſuam denunciet parochiam. Item pro quodam, qui quandam fœminam in concubinatu accipere perſuaſus fuerat à patre ipſius puellæ. FOLCVINO Morinenſi, pro quodam presbytero ipſius ordinato, qui clamabat iniuriam ſe pati ab Immone præſule, petitque ſimul reliquias ſanctorum in Morinenſi parochia quieſcentium ſibi mitti, quia in conſecratione Eccleſiæ Dei genitricis altare ab ipſo Folcuino conſecrandum, & ex ipſius parochiæ reliquijs honorandum præparabat. RAINNERO Epiſcopo pro quodam presbytero, quem Notho Archiepiſcopus Arelatenſis,

*ms. Hettonis.

tenſis ei litteris indicauerat abiectū canonicè, & excommunicatum à ſynodo, altero presbytero in eius loco cōſtituto. AGIO Epiſcopo pro rebus Eccleſiæ Remenſis in Aquitania coniacentibus. *Agio Aurel.* ABBONI Antiſiodorenſi, pro Heriboldo præſule defuncto, qui cuidam fratri apparens, admonuit de eleemoſyna & orationibus atque oblationibus pro ſe offerendis. ÆNEAE Pariſiorum, pro Rothado Sueſſonico, de quo quædam inconuenientia apud Regem vētilata fuerant, & rex eumdem Æneam cum Immone Nouiomagenſi ad hæc diſcutienda dirigebat ⁋ ALMARICO Cumenſis Eccleſiæ præſuli, pro Egilberto diacono monaſterij ſancti Remigij monacho, quem eidem Epiſcopo id peteti ad ordinandum & regendum committit. *l. Amalrico*

Quæ inſtrumenta vitæ vel redargutiones Hincmaro nepoti ſuo ſcripſerit.

CAP. XXII.

HINCMARO nepoti ſuo Laudunēſi Epiſcopo, in ordinationis ipſius initio, inſtruēs & edocens eum, qualiter iuxta canonicam auctoritatem commiſſam ſibi tractare deberet Eccleſiā. Itē admonens, vt prouideat ne cōſpirationes inter ſibi ſubiectos adolerēt: ſed & ſi exortæ fuiſſent, mox

rationis

idem Theodericus excommunicauerat, pro quo Papa Romanus domno Hincmaro litteras miſerat, quas ipſe eidem Theoderico mittebat. Item pro præfati * Hectonis abſolutione. Item pro rebus Remenſis Eccleſiæ, quas ſibi per præſtariam Theodericus Epiſcopus delegari petebat. Item pro ordinatione Hunfridi in Epiſcopatu Morini. Item pro ordinatione Ercamrai poſt deceſſum Lupi Catalaunenſis Epiſcopi. Item de aduentu Ludouici Tranſrhenenſis, quia Remis venerit, & quid egerit, quidve ſibi præceperit. Item pro Balduino, qui viduam Iudith filiam regis Karoli furatus fuerat, vt ſciat eum à ſe ſub anathemate poſitum, & id per ſuam denunciet parochiam. Item pro quodam, qui quandam fœminam in concubinatu accipere perſuaſus fuerat à patre ipſius puellæ. FOLCVINO Morinenſi, pro quodam presbytero ipſius ordinato, qui clamabat iniuriam ſe pati ab Immone præſule, petitque ſimul reliquias ſanctorum in Morinenſi parochia quieſcentium ſibi mitti, quia in conſecratione Eccleſiæ Dei genitricis altare ab ipſo Folcuino conſecrandum, & ex ipſius parochiæ reliquijs honorandum præparabat. RAINNERO Epiſcopo pro quodam presbytero, quem Notho Archiepiſcopus Arelatenſis,

ms. Hettonis.

tenſis ei litteris indicauerat abiectũ canonicè, & excommunicatum à ſynodo, altero presbytero in eius loco cõſtituto. AGIO Epiſcopo pro rebus Eccleſiæ Remenſis in Aquitania coniacentibus. ABBONI Antiſiodorenſi, pro Heriboldo præſule defuncto, qui cuidam fratri apparens, admonuit de eleemoſyna & orationibus atque oblationibus pro ſe offerendis. ÆNEAE Pariſiorum, pro Rothado Sueſſonico, de quo quædam inconuenientia apud Regem vẽtilata fuerant, & rex eumdem Æneam cum Immone Nouiomagenſi ad hæc diſcutienda dirigebat. ALMARICO Cumenſis Eccleſiæ præſuli, pro Egilberto diacono monaſterij ſancti Remigij monacho, quem eidem Epiſcopo id petẽti ad ordinandum & regendum committit.

Agio Auſuli.

ſ. Amalrico

Quæ inſtrumenta vitæ vel redargutiones Hincmaro nepoti ſuo ſcripſerit.

CAP. XXII.

HINCMARO nepoti ſuo Laudunẽſi Epiſcopo, in ordinationis ipſius initio, inſtruẽs & edocens eum, qualiter iuxta canonicam auctoritatem commiſſam ſibi tractare deberet Eccleſiã. Itẽ admonens, vt prouideat ne cõſpirationes inter ſibi ſubiectos adolerẽt: ſed & ſi exortæ fuiſſent, mox

rationis

idem Theodericus excommunicauerat, pro quo Papa Romanus domno Hincmaro litteras miſerat, quas ipſe eidem Theoderico mittebat. Item pro præfati * Hectonis abſolutione. Item pro rebus Remenſis Eccleſiæ, quas ſibi per præſtariam Theodericus Epiſcopus delegari petebat. Item pro ordinatione Hunfridi in Epiſcopatu Morini. Item pro ordinatione Ercamrai poſt deceſſum Lupi Catalaunenſis Epiſcopi. Item de aduentu Ludouici Tranſrhenenſis, quia Remis venerit, & quid egerit, quidve ſibi præceperit. Item pro Balduino, qui viduam Iudith filiam regis Karoli furatus fuerat, vt ſciat eum à ſe ſub anathemate poſitum, & id per ſuam denunciet parochiam. Item pro quodam, qui quandam fœminam in concubinatu accipere perſuaſus fuerat à patre ipſius puellæ. FOLCVINO Morinenſi, pro quodam presbytero ipſius ordinato, qui clamabat iniuriam ſe pati ab Immone præſule, petitque ſimul reliquias ſanctorum in Morinenſi parochia quieſcentium ſibi mitti, quia in conſecratione Eccleſiæ Dei genitricis altare ab ipſo Folcuino conſecrandum, & ex ipſius parochiæ reliquijs honorandum præparabat. RAINNERO Epiſcopo pro quodam presbytero, quem Notho Archiepiſcopus Arelatenſis,

ms. Hettonis.

tenſis ei litteris indicauerat abiectũ canonicè, & excommunicatum à ſynodo, altero presbytero in eius loco cõſtituto. AGIO Epiſcopo pro rebus Eccleſiæ Remenſis in Aquitania coniacentibus. ABBONI Antiſiodorenſi, pro Heriboldo præſule defuncto, qui cuidam fratri apparens, admonuit de eleemoſyna & orationibus atque oblationibus pro ſe offerendis. ÆNEAE Pariſiorum, pro Rothado Sueſſonico, de quo quædam inconuenientia apud Regem ventilata fuerant, & rex eumdem Æneam cum Immone Nouiomagenſi ad hæc diſcutienda dirigebat. ALMARICO Cumenſis Eccleſiæ præſuli, pro Egilberto diacono monaſterij ſancti Remigij monacho, quem eidem Epiſcopo id peteti ad ordinandum & regendum committit.

Agio Au-rel. *ſ. Amalrico*

Quæ inſtrumenta vitæ vel redargutiones Hincmaro nepoti ſuo ſcripſerit.

CAP. XXII.

HINCMARO nepoti ſuo Laudunẽſi Epiſcopo, in ordinationis ipſius initio, inſtruẽs & edocens eum, qualiter iuxta canonicam auctoritatem commiſſam ſibi tractare deberet Eccleſiã. Itẽ admonens, vt prouideat ne cõſpirationes inter ſibi ſubiectos adolerẽt: ſed & ſi exortæ fuiſſent, mox rationis

rationis moderatione ſucciderentur, aut ſibi ſi neceſſe foret hæc intimare curaret, & quando ſynodum debeat celebrare. Pro quo valde laborauit, multaque illi ſcribit, reprehendens eum, & caſtigans de leuitate morum & actuum ſuorum, admonenſque vt ad cor ſuum redeat, & Deum tota intẽtione precari ſtudeat, vt eum reſpiciat, & intelligere ſibi atque corrigere peruerſitatẽ ſuam donet, quia videlicet nimis ſibi ſapiens eſſe videbatur, & pertinax in contentionibns, & quia leges Eccleſiaſticas ad ſuæ voluntatis intentionem flectere nitebatur, & meliùs eas ſe putabat intelligere, quàm ſeniores natu. Pro quo in tantum laborauit, vt etiam ſenioris ſui regis offenſionem incurriſſe ſe dicat: illum verò impudenti fronte, erectaque ceruice, trementibus labijs, & inflammatis verbis petitionem & humilitatem ſuam reſpuentem coram multis ſuſtinuerit. Corripitque eum, quia nunquam ſe recognoſcere de aliqua culpa, ſed ſemper ſe defendere parabat: de habitu quoque, inceſſu, riſu, iuramentis, impatienti locutione, ira præcipiti, & alijs multis. Item quia contra ſanctarum ſcripturarum tramitẽ cauſa ſuæ iniuriæ in parochiæ ſuæ gubernatione exceſſerat, vt hæc corrigere ſtudeat, admonens eum qualem

ſe

ſe debeat exhibere verbis Apoſtoli ad Timotheum. Item de quodam ſacrilego, & à ſe pro ſceleribus excommunicato, quòd illi res Eccleſiaſticas ad turpis lucri præmium dederit. Item pro Hadulfo quodam ipſius clerico petens, quem idem Hincmarus excommunicauerat. Item de epiſtola Papæ Adriani ad quoſdam Epiſcopos per eum dirigenda. Item pro diſpoſitione quarumdam parochiæ ſuæ Eccleſiaſticarũ rerum, vt inde vel ad prouincialem expectaret ſynodum. Item pro excommunicatione Karlomanni, vnde obedire ipſi nolebat, eum ſæpe commonens, vt contumaciã ſuæ mentis deponeret, & ad obaudiendum ſibi, ceu iam coram multis teſtibus profeſſus fuerat in ſynodo atque ſubſcripſerat, ſe inclinaret. Item pro * Berthario diacono, quem * Metropolitanæ atque comprouincialis ſynodi iudicium appellantem indebitè ſub cuſtodia detinebat. Vnde promens ei quòd ita in eum agere nõ debuiſſet, præcepit illi auctoritate ſacrorum canonum & ſua, vt eumdem diaconum, vel ſi qui fuiſſent alij clericorum iudicium regulare proclamantes ab ipſo detenti, ad ſuum ac cæterorum Epiſcoporum iudicium liberè venire permitteret, & ipſe eidem ſe iudicio præſentaret. Item conuocans eum ad ſyno-

l. Berchario.
ms. Metropolitani.

ſynodum, vbi Adriani Papæ mandata tra-ctanda erant. Scribit ad eum præterea multa. Nouiſſimè voluminis ſeriem, rememorans in eo, & ad mentis eius oculos reuocans, qualiter illum orphanum dulci dilectione ſub religione nutrierit, litteris erudierit, per ſingulos gradus Eccleſiaſticos vſque ad Epiſcopatus apicem prouexerit: *Nunc*, inquit, *retribuentem mihi mala*
Pſal. 34. Ioan. 15. *pro bonis, & odio me habentem gratis, quoniam non faueo tuis infructuoſis operibus, quãdiu te patiar, multis à te afflictus iniurijs? Etenim ab ipſa die ordinationis tuæ, tam verbis quàm ſcriptis, & inordinatis actibus ac motibus tuis frequentibus adeo ſum grauatus, lacerationibus atque contuſionibus, vt tædeat me vitæ meæ: quia ſic pro loci mei officio tuæ inſolentiæ ſum connexus, vt non ſolùm poſt primam & ſecundam correptio-*
Tit. 3. *nem, iuxta Apoſtolum, verùm nec poſt plurimas priuatim, & coram communibus familiaribus noſtris, ſed & coram rege, & Epiſcopis, ac plurimis alijs, verbis & ſcriptis commonitiones, te valeam deuitare. Et licet exo-*
Pſal. 54. *ptem, vt darentur mihi pennæ ſicut columbæ, & auolarem ac requieſcerem à te elongatus in aliquam ſolitudinem, non poſſum quoquam effugere, vt aut tua pertinacia contumacis præſentiæ, aut miſſorum tuorum duriloquijs, aut*

aut ſcripturarum tuarum derogationibus & inutilibus nanijs, quin potiùs tragœdijs, aut talibus quæ non conueniunt Epiſcopo, de te auditionibus non affligar: & iam tandem putaui tepigere talia exequi, cùm ecce nunc Idibus Nouembris quartæ Indictionis prolixiſſimam rotulam, mendacijs & inrationabilitatibus ac improperijs contra veritatem & auctoritatem repletam mihi miſiſti. Et miror cur ſic exfrons factus, vt de Iudæa Dominus queritur, neſcis erubeſcere, & tibi non eſt nauſea talia & tanta ſcribere, niſi quoniam vtilibus non es intentus, neque in neceſſarijs occupatus: & vt de alijs taceam, quæ ſi ex ordine voluero replicare, antea deficiet lux diurna, quàm legenda exinde deficiat pagina, replicabo tibi aliqua, quæ non valeo nec debeo ſilentio præterire. Videlicet quia ſtatim vt à paterna nido educationis factus Epiſcopus euolaſti, & me & eos qui te nutrierunt deſeruiſti, & ſæculares amicitias atque familiaritates quæſiſti, & adquiſiſti, & ſic ſubinde alios & alios deſerens & adquirens, non ſolùm de comparibus, ſed etiam & de tibi commiſſis, ad hoc emerſiſti, vt contra ſacras Antiochenas regulas, præcipientes, vt præter me agere nihil debeas, ſecundum antiquam patribus noſtris regulam conſtitutam, niſi ea tantùm quæ ad tuam parochiam pertinent, poſſeſſioneſq;

Ier. 6. & 8.

Conc. Antioc. 1. can. 9.

ſioneſq́; ſubiectas, ſine mea vel coëpiſcoporum noſtrorum conſcientia adminiſtrationem in palatio domni regis obtinueris, quam adminiſtrationem tibi coram eodem domno rege, & alijs qui affuerunt ex ſacris regulis interdixi, & aliquãdiu ab eadem adminiſtratione ceſſaſti. Poſtea autem per exteras, id eſt ſeculares poteſtates, Cõc. Sard. can. 15. *contra Sardicenſes canones eamdem adminiſtrationem cum Abbatia in tertia prouincia vltra Remenſem prouinciam, ſine mea conſcientia obtinuiſti. Ad quam Abbatiam ſine mea licentia, quotiens tibi placuit, perrexiſti, & quamdiu tibi placuit ibidem fuiſti immoratus,* Hilar. epiſt. 8. *contra Hilarij Papæ decreta dicentis: Illud non potuimus præterire, quod ſollicitudine diligentiore curandum eſt, ne præter Metropolitanorum ſuorum litteras aliqui Epiſcopi ad quamlibet prouinciam audeãt proficiſci, quod etiam in omni genere officij clericalis per ſingulas debet Eccleſias cuſtodiri] Et* Zoſim. ep. 5. & 9. Gregor. li. 4. ep. 51. *ſic antea Zoſimus, & poſtea ſanctus Gregorius decreuerunt. Propterea quoque ſemel ac ſecundò litteris canonicis euocatus ad ordinationem Epiſcopi in Eccleſia Cameracenſi prouinciæ noſtræ, paſtore deſtituta, vnde Apoſtolica ſedes me ſuggerente non modicè laborauit, nec ipſe veniſti, nec pro te vicariam perſonam vel litteras tui conſenſus, vt regulæ ſacræ præcipiũt, ad me direxiſti.* Sym. epiſt. *Vnde Symmachus Papa ad Eonium*

onium ex ſacris regulis promulgauit. vt ſi qui- 11. ad Caſarium.
libet Epiſcopus Metropolitano pontifici iuxta
canonicam diffinitionem vocatus obtemperare noluerit, nouerit ſuccidendum ſe (quod non optamus) Eccleſiaſtica diſciplina. Sed & hinc à me conuentus, nullam ſatisfactionem, nec etiam humile reſponſum mihi ac coëpiſcopis noſtris exhibuiſti. Poſt hæc more tua inſtabilitatis ac inconſtantia contra domnum regem in tantum te ſine ratione contumaciter erexiſti: vt & adminiſtrationem palatinam, & ipſam Abbatiam tibi auferret, & à te exaggeratus duriora ingerenda tibi proponeret. Vnde & ſcriptis & verbis pro te ſatagens illum tibi reconciliaui. Indeq́, ſicut ſciunt plurimi, contra illum te iterum erexiſti, & mandata ſua, vt ad eum venires, contemnens, adeo illum ad iracundiam prouocaſti, ſicut omnes in iſtis regionibus ſciunt, vt coactus te per fideles ſuos ſicut infidelem appeteret. Tu autem antè inauditam excommunicationem in meos, & multorum Archiepiſcoporum & Epiſcoporum parochianos, ſed & in ipſum regem ſine mea conſcientia, contra ſacras regulas iaculaſti. Vnde multos ſcandalizaſti, & maximum ſcandalum non ſolùm Eccleſia, ſed & regi ac regno intuliſti, cùm lex prohibeat, vt per alienam meſſem Deut. 23.
tranſiens falcem non mittas, ſed manu ſpicas conteras & manduces. Falcem, inquit beatus

Grego-

Gregor. ad interrogat. Auguſt. reſp. 9. *Gregorius, iudicij mittere non potes in ea ſegete, quæ alteri videtur eſſe commiſſa: ſed per effectum boni operis frumenta Dominica vitiorum ſuorum paleis exſpolia, & in Eccleſiæ corpus monendo & perſuadendo, quaſi mandendo, conuerte.] Poſt quam præſumptionem, adhibitis mecum confratribus noſtris, te & cũ eo pacificaui, & Epiſcopis, quorum parochianos excommunicaſti, vt in te ſynodali ſententia non inueherent, perſuaſi: ſed & eoſdem à te excommunicatos, licet non ſine labore, adminiculante tamen domno rege, aduerſum te conquieſcere feci. Sed tu addens peiora prioribus, ſic domnum regem, ſicut mihi longum eſt enarrare, & multi ſciunt, iterum exaggeraſti, vt cauſa tuæ caſtigationis, te, ſine mea voluntate, ſineq; meo conſenſu, aliquantulùm detineri iuberet. Tu verò cauſa tuæ iniuriæ, me inconſulto, & ſine conſenſu coëpiſcoporum Remenſis prouinciæ, ſicut petitio à clericis Laudunenſis Eccleſiæ mihi porrecta demonſtrat, presbyteros & comminiſtros Eccleſiæ ac parochiæ tibi commiſſæ excommunicaſti, vt nemò in eadem parochia miſſarum officia celebraret: neminem paruulorum, etiam in mortis vrgentis periculo conſtitutum, baptizaret: nullum ad pœnitentiam quiſquam ſuſciperet: nec etiã obeunti communione viatica muneris ſubueniret: nulli defuncto in ſepeliendo humanitatis obſe-*

quium exhiberet: donec aut tu ipſe ad eos venires, aut à ſede Apoſtolica inde relationem reciperent. Quod audiens, fateor, vehementer exhorrui, & proinde ad te, Metropolitana ſollicitudine, litteras miſi, monens & hortans te, vt tam exitiabilem excommunicationem & impietatis colligationem in tuum & multorum periculum intentatam, quantocius ſolueres. Sed & ad miniſtros Laudunenſis Eccleſiæ, timẽs immane multorum exitium, certiſſimas & irrefragabiles diffinitiones Euangelicæ veritatis, & Apoſtolicæ auctoritatis, atque ſacrorum canonum & Apoſtolicæ ſedis direxi, quatinus ſecundum eaſdem diffinitiones, quæ in nullo conuelli poſſunt, ex eadem periculoſa & irregulari excommunicatione agerent & ipſi ſatis. Sed quia meæ admonitioni obedire non voluiſti, miſi ad te iterum exinde litteras, ſed & ad clericos Laudunenſis parochiæ, & nec ſic te ad obediendum inuitare præualui. Poſt hæc, quærens adinuentiones, vt te à Metropolitana ſubiectione poſſes exuere, libellum de antiquorum patrum ſcriptis ante ſacros Nicænæ ſynodi, & aliorum ſanctorum canones editis collegiſti: in quibus ſententias inter ſe diſſonas, & contra Euangelicam & Apoſtolicam atque canonicam, & Apoſtolicæ ſedis auctoritatem immiſcuiſti, & eidem

 libello

libello ſine Metropolitani & coëpiſcoporum Remenſis prouinciæ conſcientia ac conſenſu ſubſcripſiſti, & à clericis Eccleſiæ tuæ, nec non & à parochianis presbyteris ſubſcribi feciſti, volens te à ſubiectione tuæ Metropolis exutum oſtentare, & priuilegium Metropolitanæ ſedis adnullare: quaſi non poſſem impietatis tuæ colligationes canonica auctoritate, ſine tuo cōſenſu, ac ſine ſynodali conuentu in parochia tua diſſoluere, cùm de certis & manifeſtis cauſis, quæ in nullo nobis ſunt dubia vel obſcura, & de quibus finitiuas ſententias, quæ nulla poſſunt ratione conuelli, à ſanctis patribus promulgatas habemus, ſynodale conſultum vel coëpiſcoporum noſtræ prouinciæ conſilium, vel conſenſum non debeam expectare, & à regulis Leo ep. 84. cap. 2. *præſtitutis, vt ſanctus Leo dicit, nulla aut negligentia aut præſumptione diſcedere: nec etiam ſedem Apoſtolicam inde inquietare, ſicut ipſius ſanctæ ſedis beati Pontifices Inno-* Leo ibidem. *entius, Zoſimus, Cæleſtinus, Leo, Hilarius, Gelaſius, Gregorius, & alij plures eiuſdem ſanctæ ſedis rectores in decretis ſuis oſtendunt.* & reliqua. Item datis auctoritatibus Gelaſij Papæ: *Poſt præfati denique*, inquit, *monſtruoſi libelli à te monſtruosè collecti, tuam tuorumq́; ſubſcriptionem, litteris quarum exemplar habeo, denuò te commonui, vt ea quæ in parochia tua contra rationem & auctoritatem*

tem egeras, ſtuderes corrigere: ſed admonitioni meæ non paruiſti. Deinde ex præfatis epiſtolis Romanæ ſedis Pōtificum ante Nicænam ſynodum ſcriptis libellum à te collectū, & verſiculis in nomine domni regis Karoli titulatum, per venerabilem quondam Archiepiſcopum Wanilonem in Gundulfi villa coram Epiſcopis qui affuerunt, mihi direxiſti: de quo tibi ſcripto reſpondi, cuius exemplar habeo, monens te, vt ſacris canonibus & Apoſtolicæ ſedis decretis ex eiſdem ſacris canonibus & Apoſtolicæ ſedis promulgatis, fidem accommodares, & debitam obedientiam illis dependeres. Inde in Attiniaco Remenſis parochiæ tibi coram Epiſcopis dedi libellum in LV. capitulis auctoritates Eccleſiaſticas continentem, contra illa quæ in præfatis tuis duobus libellis collegeras, monens, vt à talibus & huiuſmodi reprehenſionibus te cohiberes, & te ſacris regulis ſubdens, pacem & ſanctimoniam, ſecundum Apoſtolum ſequi ſtuderes. Tu autem nullam inde meæ admonitioni ſatisfactionem exhibuiſti, quin potiùs rotulam prolixiſſimam contra veritatem & auctoritatem, ac rationem contextam in eadem ſynodo obtuliſti, & præfatum tuum monſtruoſum libellum, à te & à tuis ſubſcriptum in eadem ſynodo protuliſti, quem ibidem accipiens hactenus ſeruo. Et cùm me vidi poſt tot admonitiones nihil apud te

Syn. in Attiniaco an. 870.

Heb. 12.

poſſe proficere, ſchedulã porrexi in ſynodo Epiſcoporũ decem prouinciarũ, ab eiſdem venerandis Epiſcopis quærens conſiliũ, quid contra tuã pertinacem contumaciã agere poſſem, & illa, quæ tibi ac parochiæ tuæ contra colligationes tuæ impietatis direxeram, coram illis relegi feci. Vnde & ab eiſdẽ Epiſcopis prædictis ſacri cõuentus auctoritatibus, quoniam iniuſtè ac irregulariter tantas & tales excommunicationes agere præſumpſiſti, & à domno rege impetitus, quoniam iuramenta illi à te ſuper ſacra præſtita nõ obſeruaſti: ſed & quia res ſuæ proprietatis cõtra leges diuinas & humanas inuaſiſti, & à Normãno in ſynodo accuſatus, quoniã eum de rebus tua conceſſione atq; conſenſione à domno Karolo ſibi beneficiatis, ſine auctoritate regia, armata militari manu, & turba vulgi collecta, cum gladijs & fuſtibus, primùm quidẽ vxorem ſuam, quæ ibi ſine vllo erat, & poſtea illum ipſum contra leges & regulas expuliſti, & omnia ſua, quæ ibi habuit, abſtuliſti: ſed & à tuis hominibus accuſatus, quia contra leges diuinas & mũdanas eis ſua beneficia abſtuliſti, vt ſynodalem cenſurã euaderes, dediſti regi & mihi in eadem ſynodo profeſſionis tuæ libellum de regulari obedientia tua, quem habeo, & tu negare non potes, quoniam ipſius exemplar de manu mea in eadem ſynodo accepiſti, ſicut in proceſſu monſtrabo. Sed vt vir duplex

Syn. Duziacenſis an. 871.

Extat apud Aimoinum lib. 5. c. 24.

duplex animo, & inconſtans in omnibus vijs Iac. 1.
ſuis, ſtatim in craſtina miſiſti mihi per Harduicũ venerabilem Veſontionẽſem Epiſcopum, ad profitendũ & ſubſcribendũ tibi breuiculũ ita ſe habentẽ: Et ego Hincmarus Remorũ Archiepiſcopus tibi Hincmaro Laudunenſis Eccleſiæ coëpiſcopo tuũ debitũ, ſacris præcipientibus canonibus, priuilegium conſeruabo, & in quibuſcunq; Eccleſiaſticis negotijs indigueris, ſecundum ſacras regulas debitum tibi iure adiutoriũ Archiepiſcopali auctoritate adhibebo.]

Quæ cauſa non ſolùm non de humili, verùm nec de ſano ſenſu proceſſit. Iniuſtum quippe ac inrationabile videtur, vt Archiepiſcopus à ſacris canonibus non exorbitans, excedenti Epiſcopo ſuffraganeo à ſe ordinato, profeſſionis ac ſubſcriptionis libello, ſicut poſtulaueras, ſatisfaceret. Sicut enim ſecundum ſcripturam minor à maiore benedicitur, Heb. 7. *ita prorſus minor à maiore, & non maior à minore iudicatur, ligatur, vel ſoluitur, ſicut & in decretis Gelaſij* Gelaſ. ep. 4. & 13. *demonſtratur. Iuſtè igitur & rationabiliter tibi hinc reſpondetur ex Iacobo: Petiſti & non* Iac. 4. *accepiſti, eò quòd malè petiſti. Sed & in eo quod tibi à me ſubſcribi popoſciſti, vt tuum debitũ, ſacris præcipientibus canonibus, priuilegiũ cõſeruarẽ, petiſti quod voluiſti, ſed neſciſti quod dixiſti: quoniã vt ſanctus Hieronymus dicit,* Hieron. in cap. 1. Iona. *priuilegia ſingulorũ communem legem facere*

non poſſunt. Et ſacri canones prouincialibus Epiſcopis, & eorum Eccleſijs vel ſedibus, priuilegia, ſcilicet priuatas leges, vel iura priuata generaliter non dederunt, quia quod omnes generaliter habent, ius ſpeciale & dignitatis lex priuata eſſe non valet. Sed Metropolitanis Epiſcopis ac Metropolitanis ſedibus priuilegia tribuerunt, & cætera de ſacris canonibus & decretis Papæ Leonis ſubnexa. Poſt quæ ſubinfert. *Quapropter quando talia mihi ad profitendum & ſubſcribendum miſiſti, ſcire debueras, quod in iſtis regionibus nemo penè ignorat, quia municipium Lauduni, in quo es ordinatus Epiſcopus, ab exordio ſui, poſtquam à Marcobrio prætore, vt produnt hiſtoriæ, conditum fuit, nunquam inter ſedes prouinciales Remorum prouinciæ, in paganiſmo, vel in Chriſtianiſmo, nomen vel locum habuit, donec ſanctus Remigius XV. Remorum Archiepiſcopus, certis quibuſdam accidentibus cauſis, primus ibidem ordinauit Epiſcopum, & eidem municipio, de rebus Remenſis Metropolis ſatis ſuperq́; ditato, ipſum Comitatum, in quo conſiſtit, partem ſcilicet ex Remenſi parochia delegauit: ſed ſemper fuit Remenſis prouinciæ municipium, ſicut hodieq́; & alia municipia in Remenſi parochia, quæ in ſubiectionis loco ac nomine permanent. Non igitur priuilegium, ſed municipatum tibi de-*
bere

bere ſeruari conuenerat petere, quia ſicut patres noſtri ac magiſtri Eccleſiæ tradunt, Paulus Apoſtolus non ſe ciuem, ſed municipem appellat, dicens: Ego homo ſum quidem Iudæus à Tharſo Ciliciæ, non ignotæ ciuitatis municeps. Act. 21 *Natus quidem Apoſtolus in oppido Galileæ Giſcalı fuit, quo à Romanis capto, cum parentibus ſuis Tharſum Ciliciæ commigrauit. A quibus ob ſtudium legis miſſus Hieroſolymam, à Gamaliele viro doctiſſimo, ſicut in* Act. 22 *ſubſequentibus ipſe memorat, eruditus eſt. Et ideo non ſe ciuem, ſed municipem, à municipio, id eſt territorio eiuſdem ciuitatis, in quo nutritus eſt, appellat. Dictum autem municipium, quòd tantùm munia, id eſt tributa debita vel munera reddat. Nam liberales & famoſiſſimæ cauſæ, & quæ ex Principe proficiſcuntur, ad dignitatem ciuitatum pertinent. Nec mirum, ſi ſe Tharſenſem, & non Giſcalitem dicat, cùm Dominus ipſe in Bethleem natus, non Bethleemites, ſed Nazarenus, à loco in quo nutritus erat, cognominatus eſt. Et tu ergo in diœceſi Remenſi natus, & in Metropoli Remorum nutritus, & in municipio Lauduni ordinatus, non te ciuilem vel ciuicum, ſed municipem, videlicet tributarium ſeu munerarium, vtinam ſpiritalium donorum, Epiſcopum, & excepto quòd à pluribus Epiſcopis es ordinatus, penè vicarium Epiſcopum, quem*

Græci Chorepiſcopum vocant, debueras recognoſcere, ac per hoc non priuilegium tibi adſcribi, ſed municipatum: nec contra priuilegium tuæ Metropolis te oportuerat rebellare, quod non ageres, ſi animo Paulus, ſcilicet puſillus & humilis eſſes. Vnde timẽdum eſt, ne & in hoc perditionis filium imiteris, qui aduer-
2.Theſſ.2. *ſatur & extollitur ſupra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur. Cui quantum ex te fuit, tradidiſti eos, quos irregulariter, vt præmiſi, excommunicaſti, non vt ſecundum A-*
1. Cor. 5. *poſtolum ſpiritus eorum ſalui: ſed quantum furor & indignatio tua praualere potuit, perditi eſſent in die Domini. Quas colligationes impietatis, vt ſæpe dictum eſt, & ſemper dicendum eſt, quoniam regulariter contra votum tuum diſſolui, te aduerſum me erexiſti.* Item, poſt auctoritates ſuper illicita excommunicatione. *De ſacramentis autem à te regi præſtitis non eſt mihi neceſſe aliquid ſcribere, quoniam penè omnes ſciunt, quid de periurio*
Deut. 5. Zach. 5. *(ſi fortè illud admiſiſti) Dominus in lege &*
Mal. 3. *Prophetis, & in Euangelio, & per Apoſtolos,*
Matt. 5. Iac. 5. *ac Eccleſiæ doctores atq; magiſtros dicat. Et quia, vt in decretis Apoſtolicæ ſedis dicitur, nolumus exaggerare quod geſtum eſt, ne cogamur iudicare quod iuſtum eſt: quoniam quod inde tibi in ſynodo reputatũ eſt, iudicario ordine comprobatum non eſt, ſed regia benignitate inter-*

intermiſſum eſt, omiſi hinc regulare iudicium ponere, vt te ad conſcientiam tuam remitterem. Peruaſiò autem rerum proprietatis regià à te perpetratà manifeſtiſſimè claruit, quia nunquam res ipſæ iuris Eccleſiæ Laudunenſis fuiſſe legaliter probatæ ſunt, nec ſua, vel cuiuſquam alterius donatione, vel conceſſione ab eadem Eccleſia poſſeſſas fuiſſe monſtratum eſt. Vnde ſuper hominem tuum Teduinum, cui eaſdem peruaſas beneficiaſti, legaliter conquiſitum eſt. Sed & proclamatio aduerſum te Nortmanni vera fuiſſe claruit, nec teſtibus indiguit, quoniam tam manifeſtiſſimè hoc, quod inde contra leges & regulas egiſti, adeo omnibus in iſtis regionibus patuit, vt nulla tergiuerſatione factum tegi, aut excuſari valeret. Nam conſtat multis eſſe notiſſimum, & tu in ſcriptis tuis domno regi & mihi directis hoc confiteris, quoniam ad deprecationem Rodulfi & Conradi, eaſdem res, poſtquam domnus rex illas à longo tempore de Eccleſia Laudunenſi abſtractas, eidem Eccleſiæ ſua poteſtate reſtituit, ipſi domno regi illas ſine mea ac coëpiſcoporum noſtrorum & comminiſtrorum tuorum conſcientia, atque conſenſu benefi ciaſti, quatinus eidem Normanno illas beneficiaret.
Item poſt aliquas datas auctoritates : *Et hoc à te ita inrationabiliter factum inrationabiliùs diſſuiſti, qui armata militari manu,*

manu, & permixta vulgi multitudine cum armis & fuſtibus, & tumultu maximo, ſicut dicunt qui factum illud viderunt & audierunt, eumdem Nortmannum, qui ipſas res à te regi conceſſas, per regis beneficium retinebat, violenter & ſine regis auctoritate, ac verbo, vel litteris expuliſti, & expulſo illo, illas inuaſiſti, & in eas intraſti, ac poſſediſti, cùm ſint leges & regulæ, ſit etiam rex portans
Rom. 13. *gladium ad vindictam malefactorum, ſint Epiſcopi & canones ad iudicanda crimina ſacrilegorum: vt ſi ipſe Nortmannus peruaſor rerum Eccleſiaſticarum foret, gladio, id eſt vindicta regia puniretur: ſi ſacrilegus comprobatus eſſet, Epiſcopali & canonico iudicio iudicaretur. Sunt etiam iudices, & ſunt leges, quorum & quarum iudicio, ſi quid fortè tibi, & Eccleſiæ tibi commiſſæ iniuſtè factum erat, legaliter & regulariter emendaretur.* Item poſt quædam, præcipuè beati Gregorij præceptionum decreta. *Denique ex eo quòd tui homines ſe ad regem reclamauerunt, quoniam ab eis ſua beneficia, quæ apud anteceſſores tuos præſeruierunt, iniuſtè & irrationabiliter abſtuliſſes, poſt datum regi & mihi libellum in ſynodo de regulari obediētia tua, ſecundum ſacros canones, & decreta ſanctæ ſedis Romanæ Pontificum, ex eiſdem ſacris canonibus promulgata, electos iudices Epiſcopos apud me*

me expetiſti, & tres ſecundum Africanum Concilium, ſcilicet Actardum, Rageneinum, atque Iohannem à me tibi deſignatos ſuſcepiſti: & eorum, atque aliorum Deum timentium iudicio, in domni regis, ſicut poſtulaſti, præſentia de quibuſdam decretum fuit, vt beneficia ſua, quæ inrationabiliter perdiderant, recuperare deberent. Quorundam autem eorum cauſa vſque ad alium tractatum, certis cauſis interuenientibus non diffinita, ſed die alia diffinienda remanſit, & tu ante diffinitionem contra ſacros canones, & ſine vlla neceßitate vel ratione, fuga lapſus, regularem diffinitionem expectare contempſiſti. Item, poſt aliqua de canonibus. *Et ab electorum iudicio, vt prædixi, incautè ac inhoneſtè fuga lapſus abſcedens, pitaciolum inrationabiliter confectum, & manu tua ſubſcriptum, ac præfatæ profeßioni tuæ vſquequaque contrarium, per Ermenoldum Diaconum tuum vi. Nonas Iulij, ij. Indictione mihi miſiſti, quod ita ſe habet: Reuerentißimo Remorum Archiepiſcopo Hincmaro, ſanctæ Laudunenſis Eccleſiæ Hincmarus, Deo miſerãte, Epiſcop9, debitã in Chriſto deuotionem. Vos ſcitis, quia ab vniuerſali ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Papa, patre quoque noſtro & magiſtro Adriano bis vocatus exiſto, & vos ipſi in quaternionibus mihi à vobis in Attiniaco palatio, coram Archiepiſcopis &*

Conc. Afric. cã. 63. 88. 89. & 94.

Exſtat ad finem opuſ. VL. Capitul.

Adrian. ẽ.

& Epiſcopis, qui affuerunt, datis, quòd ad eandem ſedem venire totidem vocatus detrectem, me reprehendiſtis: ſi vitio ſcriptoris pro detrectem, quod eſt diſſimulem, vel differam, detractem, quod valde tractem non ab re accipi poteſt, intercharaxatum non fuit. Vnde vos nunc pro amore Dei omnipotentis, & reuerentia ſancti Petri expoſco, ſicut & in eadem ſynodo in eodem Attiniaco à vobis conuocata, quod impetrare non valui, expoſtulaui, ac iam etiam per integrum efflagitaui annum, & præcipuè in ſynodo apud Vermeriam palatiũ olim ab horno habita, obſecrando declamaui, nunc quoque & obſecro, & item declamo, vt & hactenus egi, quò veſtra Archiepiſcopali auctoritate apud domni noſtri glorioſiſſimi regis Karoli clementiam obtineatis, quatinus domni & vniuerſalis Papæ Adriani præceptis ac inſtitutionibus Eccleſiaſticis, mihi vt omnibus expedit, velut ei qui de omni Eccleſia fas habet iudicandi, liceat obedire: videlicet vt limina ſanctorum Apoſtolorum, Petri ſcilicet & Pauli, merear, vt deuoui, & ab eodem inſuper vocatus ſum, penetrare: Alioquin me vobis ab hinc, vt Archiepiſcopo coëpiſcopus obtemperare debet, canonicè ſciatis obſequi non poſſe: quia vt decernit beatus Papa Gelaſius, neſciunt quid loquuntur, qui decretis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſedis Præſulum quaſi

Syn. apud Vermer. an. 870.

Carol. Caluus.

Gelaſ. epiſt 4.

canones opponunt, quibus contraire contra canones eſt ipſos ſe erigere. Iſte Gelaſius Papa venerabilis & ſanctus omnes decretales epiſtolas venerabiliter ſanxit ſuſcipiendas: nec eas venerabiliter ſuſcipit, licet ad tomum caput inclinet, qui eis non obedit, ſed potiùs porrò obuias manus inferens, quod ſine periculo agi non poteſt, reſpuit, vt pote qui de ſe iudicari non proſpicit. Nam velimus nolimus, aut eis parebimus, aut eorum iudicio percellemur, quorum neminem aliqui quique reprobare valemus. De Archiepiſcopis autẽ Remigio ac Harduico, quod mihi per Teutlandum Diaconum mandaſtis, priuilegio ſanctæ Romanæ Eccleſiæ non præiudicat, ſed quod eis eadem ſancta ſedes de me voluit ac diſpoſuit committere, commiſit, vos verò quod veſtrum eſt agite. In Domino Ieſu Chriſto benevalete. Ego Hincmarus ſanctæ Laudunenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſponte ſubſcripſi.] *De quo pitatio tibi diſtuli reſpondere, putans te retractare, & à tua contumacia reſipiſcere: tu autem non quieuiſti, ſicut cauſa breuitatis omitto. Et poſt hæc per Clericũ tuũ Berthariũ domno regi tuas litteras direxiſti, excuſans te, quoniã ad illum, ſicut tibi mãdauerat, venire non poſſes, quia febricitãs, vt te ſol tãgeret ſufferre nequibas: ſed tibi Romã eundi licentiam daret, ſecundum votum tuũ quod vouiſti, quãdo altera vice febrẽ habuiſti,*

vt

vt ad ſanctorum Apoſtolorum limina, ſicut voueras veniens, ibidem ab eadem febre liberareris. Is autē domnus rex coram Epiſcopis & alijs fidelibus ſuis, qui affuerunt, tibi per eumdem clericum tuum remandauit, mirum & non verum eſſe quod diceres, quoniam ad illum venire non poſſes, & Romam adire valeres. Venires autem ad illum, & ſi ipſe pro cauſa rationabili te illuc ire velle cognoſcere poſſet, tibi licentiam non denegaret. Tu verò ad illum venire noluiſti, donec circa Kalendas Septembris tertiæ Indictionis, ad Siluacum de collocutione fratris ſui Ludouici redijt, quò obuiam illi veniens, nihil cum eo, ſed nec mecum, per te vel miſſos tuos, aut litteras tuas de licentia tua Romam eundi dixiſti. Sed & quando miſſi domni Apoſtolici Remis fuerunt, cotidie per ſeptem dies, cum rege & mecum locutus fuiſti, & inde nihil dixiſti. Quod dicis te in ſynodo apud Vermeriam, indeq; apud Attiniacum licentiam eundi Romam petiiſſe, & impetrare non potuiſſe, omnes Epiſcopi, qui in eiſdem ſynodis fuerunt, liquidò ſciunt, quoniam cùm de tuis inſolentijs increpabaris, timens regulare iudicium, vel regis caſtigationem, licentiam eundi Romam petebas. Cùm verò videbas, quia & rex & Epiſcopi erant tibi placabiles, de ipſa licentia nihil dicebas, ſicut nec modò facis, donec aliquam nouitatem,

vt ſoles, quam ſemper timendo expecto, iterum facias, de qua compellatus ſolitam cantionem de licentia tua recantes. Petitio autem tua apud domnum regem talis fuit, quando ad eum veniſti, quia ſicut plures & penè omnes in iſtis prouincijs ſcire dicuntur, & patet, addens grauibus grauiora, velut ipſa ſacrorum canonum demonſtrant iudicia, neſcio quibus machinationibus exquiſitis à te iuſsio eſt principalis elicita, vt de his de quibus electos iudices ſecundum ſacros canones expetiſti, non ſolùm eorum querela, quorum cauſa vſque ad alium tractatum diffinienda remanſit: verùm & quæ, vt dixi, in domni regis præſentia electorum iudicum ſententia diffinita fuerunt, ſine Metropolitani conſcientia, ſineq; canonico & Epiſcopali iudicio, per iudices ſeculares, Helmigarium ſcilicet mercati palatini Telonearium, & Flotharium ac Vrſionem villarum regiarum maiores refricarentur, contra canones, qui ab Eccleſiaſticis ad maioris auctoritatis Eccleſiaſticos iudices, & non à maioribus ad minores, nec ab Eccleſiaſticis ad ſeculares, neque à conſenſu partium electis prouocari permittunt. A quibus iudicibus ſæcularibus à te petitis quædam ex diffinitis refricata & immutata, quædam verò ex diffiniendis ſunt diffinita, ad inuētitia reputatione, ſicut ab ipſis, qui in eodem placito fue-

fuerunt, dicitur, de non neceſſarijs & inconuenientibus iuramentis reperta, & à te coram prædictis iudicibus ipſis tuis accuſatoribus, quos cōtra electos iudices ſicut expetieras, ſuſcepiſti, propoſita: quatinus & is de quo legaliter ac regulariter diffinitum fuerat, vt beneficium ſuum haberet, quod contra rationem & æquitatem perdiderat, eadem adinuentione dimitteret, & illi quibus iudicatum fuerat, vt quoniam tu poſt expetitum electorum iudicium, idem iudicium ſubterfugiſti, beneficia ſua vſq; ad legalem diffinitionem tenerent, beneficia ipſa deſererent, & tu quod incepiſti euindicares: cùm ſicut tibi non licet de accuſatione, ſiue criminalis cauſa, ſiue ciuilis, relicto Eccleſiaſtico, publico purgari iudicio: ita etiam non licet tibi poſtpoſito vel cōtempto Eccleſiaſtico iudicio, ad ſecularia iudicia conuolare, vel quemcumq;, nec etiam laïcam perſonā pertrahere, neque ad forum ſuum ſequi, ſi ipſa perſona laïca conſenſerit Eccleſiaſticum ſubire iudicium, ſicut lex Valentiniani, quam probat Eccleſia, demonſtrat. Item poſt oſtenſas auctoritates. *Et non pertranſeat etiam tuam conſiderationem, cur domnus rex tuæ petitioni annuerit, vt unde in præſentia illius electos iudices Epiſcopos ſecundum ſacros canones acceptiſti, ſine conſcientia Metropolitani, ſineq; Eccleſiaſtico iudicio conſenſerit, vt ſecula-*

res iudices ad retractãda ea quæ diffinita fuerũt, vel ad diffiniend, de quibus iudices acceperas, demum acciperes. Scio enim & certus ſum hinc illum canonicum ſcire iudicium, & miror ac doleo cur tu hoc videre non voluiſti, aut Deo iudice arrogantia cæcatus non potuiſti. Inunge igitur, ſecundum conſilium Apocalypſis Iohannis, collyrio oculos tuos, vt videas & albuginem arrogantiæ de oculo mentis, id eſt, intellectu tuo abijcere valeas, & pẽſa, ne fortè domnus rex, quẽ totiens exacerbaſti, ſciens diuina iudicia atque eloquia hinc in annuẽdo votis tuis cogitauerit cõtra te ſentẽtias diuinas, de his qui duræ ceruicis & indomabiles corde ſunt: Qui nocet noceat adhuc, & qui in ſordib⁹ eſt ſordeſcat adhuc, vt impleãt peccata ſua ſẽper: &, dimiſi eos ſecũdũ deſideria cordis eorũ, ibunt in adinuẽtionibus ſuis: &, Nõne hæc cõdita ſunt apud me, & ſignata in theſauris meis? mea eſt vltio, & ego retribuã eis in tẽpore, vt labatur pes eorũ: iuxtà eſt dies perditionis, & adeſſe feſtinãt tẽpora. Et cũ tantarũ transgreſſionũ inueniaris obnoxius, nõ ceſſas me prouocare, vt de promiſſo pitacio tuæ profeſſionis atq; ſuſcriptionis, de quo tibi, vt prædixi, reſpondere hactenus diſtuli, ſed & de alijs tuis profeſſionibus atque ſubſcriptionibus vel laceſſitus reſcribã, quatinus profeſſionum & ſubſcriptionum tuarum hiſtorias plures

Apoc. 3.

Ezech. 2.
Apoc. 22.
1 Theſ. 4.
Pſalm 80.
Deut. 32.

 legen-

*legentes, ſi fortè ſunt qui adhuc eas ignorent, earum diligentiam, cautelam quoque & vtilitatem cognoſcant. Et primùm quidem reſpondebo tibi de præfato à te ſubſcripto pitacio, in quo ſcribis in adminiculo tuo te à me reprehenſum, & eſſe me oſtendis reprehenſibilem. Sed ego ſpreta reprehenſione tua, qua me quaſi ſub quodam excuſationis velamine, de ſcriptoris vitio more tuo euidenter reprehendere ſatagis, qui aut differentiam verbi * detrectem,*
Reſt. pro detractem. *quod in meis ſcriptis tibi datis poſui, neſciam, aut ſcriptoris vitium in eis corrigere non ſapuerim, vel emendare neglexerim, & ex mea reprehenſione tuam oſtentare ſcientiam, Cham*
Gen. 9. *Noë filius voluiſti, non ſolùm in verbi illius differentia, ſed & in alio verbo, quod ad oſtentationem tui in tuis adinuentionibus iteratum inueni: & cùm hinc meam inſipientiam voluiſti oſtendere, tuam ſtuduiſti apud ſcholaſticos ſtultitiã propalare. Pro me nihil curo di-*
1. Cor. 4. *cere: Mihi enim pro minimo eſt, vt à te iudicer, aut ſine dilectione à tua ſcientia reprehẽdar. Sed ne apud illos, qui tecum rumuſculos captant, glorieris quaſi me mutum effeceris & elinguem, qui ſolus noſtris temporibus theſauros ſapientiæ & ſcientiæ penetrans introiſti, hîc cauſa compendij prætermittens, cùm mihi vacauerit, oſtendam quid regularum Grammaticæ artis auctores, quid orthographiæ doctores*

ctores, quid ſanctæ ſcripturæ tractatores inde ſentiant atq; dicant. Item poſt nonnulla. *Sed & alia ſũt hinc ex ſacris canonibus & Apoſtolicæ ſedis decretis: quæ mihi hîc ponere longum fuit, & in opuſculo LV. capitulorum, quod ad tuam commonitionem, & correctionem atque inſtructionem tibi dedi, potes relegere, præter epiſtolas præmiſſas quas tibi direxi ad redarguendam tuam temeritatem contra Euangelicam veritatem, & Apoſtolicam atq; canonicam auctoritatẽ, contraq; ſedis Apoſtolicæ decreta, in tuam & perniciem multorum præſumptam, ſicut in ſynodo plurimorum Epiſcoporum eſt comprobatum Sed & præter alias epiſtolas, ac alia ſcripta, quæ tibi direxi, vel dedi ad comprimendam tuam inſolentiam & cõmonendam ac inſtruendam tuam dilectionem, vt ageres iuxta Domini dictum: Quid quærit Dominus Deus tuus à te, niſi vt timeas Dominũ Deum tuum, & facias voluntatẽ eius, obediaſq; ipſius imperio. Quæ frater ſollicita cordis intentione reuolue, & recogita quid ſit quod dixiſti: Quia ex tunc quãdo mihi litteras illas miſiſti, vt Archiepiſcopo coëpiſcopus obtemperare debet canonicè, ſcire obſequi mihi te non poſſe: & reuoca ante oculos tuos, quod coram Epiſcopis decem prouinciarum profeſſus es, & manu propria ſubſcripſiſti: ſcilicet quia priuilegio Metropolitani prouinciæ Remorum* Deut. 16.

morum Eccleſiæ, ſecundum ſacros canones & decreta ſedis Apoſtolicæ ex ſacris canonibus promulgata proſcire & poſſe te obediturũ profitereris, & ſubſcripſiſti. Dic frater, quando, & vbi, vel in quibus à te requiſiui vel extorquere volui, vt mihi contra hæc in aliquo o-
2. Cor. 12. *bedires? qui nunquam tua, ſed iuxta Apoſtolum te quæſiui, & qui meas iniurias, ſcilicet meæ perſonæ, facilè (Deo gratias) poſſum dimittere, ſicut & cotidie pro te omnipotentiã Domini deuotè exorans facio: iniurias ordinationis diuinæ, quæ à tua inſolentia exquiruntur, vt Metropolitano priuilegio canonicè non ſubdaris, in eum redundantes, qui Spiritu ſancto ſuo, à quo promulgati leguntur & creduntur canones, inſtituit, patienter ferre non poſſum, nec debeo, quin tantum inde non ſatagã quantum potero. Nam ſicut ſollicitudo & primatus totius Eccleſiæ Catholicæ ſanctæ ſedis Romanæ Pontifici diuinitus eſt collata: ita & vnicuique Metropolitano ac Primati prouinciæ ſollicitudo ſibi delegatæ prouinciæ, per ſacros canones ſpiritu Dei conditos, & totius mundi reuerẽtia conſecratos noſcitur eſſe commiſſa.* & cetera. Sequuntur denique plura de profeſſionibus & ſubſcriptionibus eiuſdem Hincmari, & correptionibus eius, vſque ad finem operis. Item aliud opus incipiens ita:

HINC-

HINCMARVS REMORVM Epiſcopus Hincmaro Laudunenſi Epiſcopo.

VIR DIVERSIS flagellis à diuerſis attritus dicit: Qui me comedunt non dormiunt. Iob 30.
ac ſi diceret, non quieſcunt. Et tu, frater, me tua lingua flagellis atterere, & venenoſis ſcriptis tuis ad iracundiam prouocando inficere non quieſcis. Sed qui illum ſeruum ſuum cuſtodiuit à murmurationibus, me peccatorem, & fragilem in ſe confidentem poteſt cuſtodire à rancore & malitia contra tuas falſas criminationes. Poſt alia multa ſuper dolorem vulnerum meorum addens, dicis, ſicut in ſcriptis tuis peruerſis inuenio, quia Apoſtolicæ ſedis poteſtati derogo: vnde nemo ſanum ſapiens tibi vnquam credidit, vel credet. quoniam & ipſa ſcripta quæ ad Apoſtolicam ſedem ſæpiſſimè miſi, & illa quæ tibi reſultanti ſæpe tranſmiſi, te reuincent, & in iſto ſeculo, & in futuro iudicio. Non enim de me verum eſſe valebis vnquam, vel vſquam probare quod dicis: Ab his, inquiens, à quibus pro Apoſtolicæ ſedis priuilegiis, quæ Chriſti ſũt vſq; ad mortẽ fas erat decertari, prædicatur & docetur, in his quæ eadẽ ſedes ſtatuit, velut reſpuẽdũ probari. Sed tu probaris eius priuilegio reſultare, qui ſecundum ſacros ſanctorum

 Conci-

Conciliorum canones ſuprà poſitos, ab ipſa prima ſede, atque ab omni Eccleſia Catholica cõprobatos, vt re vera ſpiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentia conſecratos, & iuxta decreta ipſius ſanctæ ſedis, ex eiſdem ſacris canonibus promulgata, Metropolitano priuilegio, ſemel & ſecundò ac tertiò commonitus, obedire detrectaſti, vt colligationes impietatis, Iſa. 58. *quas contra Euangelicam veritatem, & Apoſtolicam atque propheticam auctoritatem, contraq; ſanctorum canonum, & decreta ipſius venerandæ ſedis exitiabiliter, in tuum, & multorum periculum colligaſti, diſſolueres. Inſuper contra ſacras regulas aduerſus Metropolitanum priuilegium libello perniciosè ſubſcripſiſti, & ſubſcribi feciſti. Vnde in Synodo conuentus ab Epiſcopis decem prouinciarum libellum profeſſionis de futura tua obedientia, ſubſcriptum manu propria, quem habeo, porrexiſti. Contra quem iterum reſubſcripſiſti. Nam ego decretales epiſtolas ſedis Apoſtolicæ diuerſis temporibus, pro diuerſorum patrum conſolatione, vel conſultatione, ab eiuſdem ſedis pontificibus datas, & venerabiliter ſuſcipio, & venerabiliter ſuſcipiendas dico & ſcribo, & ſacros ſanctorũ conciliorũ canones cum decretis Apoſtolicæ ſedis, ex eiſdem ſacris canonibus promulgatis, & recipiendos & cuſtodiendos, & ſeruandos, ſicut ſuprà oſtendi, profi-*

Syn. Duziacenſis.

profiteor. Et quod dicis, te audire obloqui de iudicio domni Papæ Nicolai: ſi de me dicis, mendacium dicis. Nam quod ille de Rothado, ſiue de Vulfado iudicauit, non contradixi: ſed ſicut ipſe præcépit obedire curaui. De eo quod dicis de Rothado, quia in eius depoſitione non conſenſiſti: ſubſcriptiones tuæ manus propriæ te reuincunt. Nihil enim inde egi, quod mecum non egeris: nihil iudicaui, quod non iudicaueris: nihil ſubſcripſi, quod non ſubſcripſeris. Habeo enim illas ipſas manus tuæ ſubſcriptiones. Et circa huius operis finem. *De alijs verò, quæ in ſcripto apud Attiniacum dato mihi improperando mendaciter dicis, tibi reſpondere non curo. Sed ſcias quia non ſum oblitus quod ſcriptum eſt in Iſaia propheta quoniam ſanctus Ezechias* *Iſa.* 37. *artatus anguſtia, blaſphemas epiſtolas ſibi directas in templo coram Domino expandit, & ad eum clamauit, & exauditus eſt. Expandam autem manus meas ad Dominum cum blaſphemis & ſuperbiſſimis ſcriptis tuis mihi à te directis, orans, vt quando ſcit, & quando vult, & ſicut ſcit, & ſicut vult, te conuertat ad vera pacis & dilectionis atque debitæ obedientiæ † dilectionem, & me liberet à labijs iniquis, & à lingua doloſa.* *For. directionem.* *Et domina mea beata & glorioſa Dei genitricis Mariæ meritis, ac precibus ſancti Re-* *Pſal.* 119.

migij, cuius priuilegio derogas, exaudiet me
Pſalm. 9. adiutor in opportunitatibus in tribulatione.
Et quia beatus Hieronymus de his, quorum
aduerſum me gratis ſuſcepiſti officium, dicit:
Hier. præfat. in Iob. Audiant canes mei, Tu qui de filio in fratrem,
indeq; creuiſti in coëpiſcopum, & poſt adeo
profeciſti, vt in canem meum excreueris, accipe
hanc peruerſi contumaciæ tuæ, pitacioli
exigente cauſa, prolixam reſponſionem. Cùm
autem mihi vacauerit, ſuccinctiùs de alijs peruerſis,
& incompoſitis ſcriptis tuis, in quibus
quædam mendaciter, quædam reprehenſibiliter
me reprehendendo, quædam fictè humiliter,
& verè ſuperbè ſcripſiſti, reſcribam;
& in illo ſcripto, quia lego dixiſſe Dominum:
Ezech. 16. Iam non iraſcar tibi ampliùs, quantum mihi
adhuc paret de huiuſmodi altercationibus
tibi ſcribendi finem imponam. De hoc quod
dicis, quia dicunt de me homines: Qualis eſt
ille auunculus, qui talia ſuo nepoti ſcribit? dicant
& de te ipſi homines: Qualis eſt ille nepos
ab auunculo ſuo talis vt tunc erat aſſumptus,
& talis, ſicut nunc eſt in ſpirituali ac temporali
honore effectus, qui talia ſibi exigit ab inuito
auunculo ne talis ab alijs, ſicut à nepote ſuo depingitur,
æſtimatus, per eum blaſphemetur
Rom. 2. nomen Domini, & vituperetur miniſterium
eius, ſecutus Apoſtolum ſcribentem ad Co-
1. Cor. 6. rinthios contra ſe blaſphemantes, & vili-
pendi

di ab alijs laborantes. Egit quippe doctor egregius, vt dum ipſe qualis eſſet agnoſcitur, & vita & lingua malè prædicantium eius prædicatione viteſceret. Illos videlicet commendaret, ſi ſe abſconderet. Cumq́; ſe non oſtenderet, errori locum dediſſet. Dicunt etiam & ipſi homines de te: Qualis eſt ille nepos, qui talia contra ſuum auunculum, & nutritorem, atque ordinatorem machinatur, & quantum poteſt mali agit, & pluſquam poteſt agere cupit, ſicut tu in die magni iudicij manifeſtè videbis, ſi te antea inde non recognoueris, & dignis pœnitentiæ fructibus non emendaueris. Multùm me fatigas, & meritò, non tibi imputetur: ſed fatigationem meam conſolatur, quod ſicut tibi ſcripſi, beatus dicit Gregorius: Etſi Æthiops niger in balneum intrat, & niger de balneo exit: tamen balneator denarium balnei ſui non perdit. Timeo de te meo Alexandro, quod de ſuo dicebat Paulus: Alexander ærarius multa mala mihi oſtendit, reddet illi Dominus. 2. Tim. 4.

Qua

Quæ Altfrido Transrhenenſi Epiſcopo, & ceteris quibuſdam Epiſcopis ſcripſerit.

CAP. XXIII.

ALTFRIDO Tranſrhenenſi Epiſcopo ſcripſit quædã pro rebus ſancti Remigij ſitis in Thoringia, quas eidem commiſerat, vt reditus ipſarum ipſi tempore opportuno dirigeret: interdicens iuxta diſpoſitionem beati Remigij, vt nemo colonos ipſarum in ſuo præſumeret opprimere ſeruitio. Item quòd eaſdem res cuidam ſuo in beneficium dederit homini, rogans vt eidem homini ſolatium in quibuſcumque indiguerit, ferre ſtudeat. ADVENTIO Mettenſium præſuli, ſuper quadam fidei quæſtione, de qua fuerat interrogatus ab ipſo. Item de itinere quod idem Aduentius Romam petiturus debebat incipere. Item de aduẽtu ſuo ad denunciatam à rege ſynodum, pro memorata quæſtione tractanda. Item pro filio neptis ſuæ, quem eidem committebat. Item pro his quæ idem Aduentius ei mandauerat de Hincmaro Laudunenſi Epiſcopo, breuiter intimans quæ bona erga ipſum geſſerit, & quæ praua ille contrà gerebat. Item petenti conſilium quid agere deberet, Karolo in regnum Lu-

douici

douici fratris ſui ſenioris ipſius veniente, ſignificans quid egerit ipſe, quando Ludouicus regnum Karoli peruaſerat, & quid eidem tunc agendum foret. Item pro accelerando ordinatione Berardi Eccleſiæ Virdunenſis electi, & vocati Epiſcopi. Item pro excommunicatione Karlomanni, quã mittebat ei, ſignificãs qualiter eamdem tractare deberet. Item pro miſſis ipſius Aduentij, quos Romam direxerat pro cauſa Bertulphi Treuerenſis Archiepiſcopi, mirans cur ſibi non ſignificaſſet, quid ei renuntiauiſſent. Item pro litteris Ludouici regis, quas idem Aduentius ei direxerat, & vt litteras, quas ipſe domnus Hincmarus Ludouico mittebat, ipſe præfatus Præſul ei aut mitteret, aut donaret. Item pro litteris ipſius Aduentij, quas ei miſerat, intimans de aduentu Legatorum ſuorum pallium à ſede Apoſtolica Bertulpho Archiepiſcopo deferentium, exhortans etiam, vt de regum concordia laboraret: vnde quia ſemper laborauerit, & laborare decertet, innoteſcit: & de mulo, quem ſibi mitti petierat, quia hoc animal ipſe domnus Hincmarus non haberet, nec ſedere ſoleret, & alia quædam. Item pro excommunicationis diſcretione, quia excommunicatos ſignificauerat à ſe quoſdam malefactores

Metten-

Metenſis Eccleſiæ, homines ſcilicet walterij Comitis, & Lamberti: depoſcens vt Apoſtolicam regulam & Epiſcopalem ſeruet in huiuſmodi negotio patientiam. Item quo debeant ordine conſecrari Metropolitanus atque Diœceſanus Epiſcopi. ERCAMRAO Cathalaunenſi Epiſcopo, de quibuſdam reprehendens quæ non libenter audiebat de illo: admonens & inſtruens, qualiter ſe agere debeat, & vt monitis Apoſtolicis diligenter attendat. Item pro cuiuſdam villæ incolis, quos inrationabiliter ab omni conſolatione diuini miniſterij, propter quoddam homicidium, non ab ipſis patratum, remouerat, intimans quomodo nec caritatem, nec diſcretionis moderationem in hoc facto cuſtodierit. Item pro abſolutione cuiuſdam ab ipſo excommunicati, pro quo Guntarius Colonienſis Epiſcopus eidem litteras deprecatorias miſerat, quas ille ſuſcipere noluerat: oſtendens qualem ſe erga delinquentes, & qualem erga recognoſcentes Epiſcopus exhibere debeat. HILMERADO Ambianenſi, pro quodam monacho, qui presbyterum & monachum in monaſterio ſancti Richarij occidit, pro quo domnus Papa Nicolaus litteras eidem domno Hincmaro direxerat, pœnitentiæ tenorem continentes. Item pro

Hæ epiſt. Nicol. 1. & Adriatij ad Hinc. non extant.

pro litteris Adriani Papæ, quas ei pro quodam presbytero miſerat, monetque vt Apoſtolicis obediat iuſſionibus. Item pro quodam presbytero, qui ad eum clamauerat, quia pro eo quòd arma de cuiuſdam ebrij manibus, qui eum occidere volebat, extorquens, proiecit & fugit, idem Epiſcopus ab eo & Eccleſiam ſuam & facultates eius tuliſſet. Vnde redarguit eum, quòd contra auctoritatem ſacrorum canonum erga præfatum egerit presbyterum: mandans quid fiendum, & quid iuxta canonicam ſit auctoritatem de hoc obſeruandum. Item redarguens eum quare in torpore negligentiæ requieſcens, prauorum conſilijs vteretur, cùm & ætate & corporis infirmitate ad finem vitæ vrgeri videretur: oſtendens ei ex ſanctarum monitis ſcripturarum, quibus transgreſſionibus inueniretur obnoxiu. Item pro quodam presbytero, mandans & interdicens auctoritate Metropolitana, vt nullũ præiudicium ei faciat, ſed ad ſynodũ cõuocatam die denominata ſibi occurrere ſtudeat. Itẽ pro hac eadem re, intimans, quia ſi non occurrerit ad ſynodum ſecundum præceptum Papæ, quod ſynodus de eo iudicauerit in ipſum ſit exequendum. ISAAC Lingonẽſi, pro quodam regio milite ab ipſo excommuni-

municato, ſuadens vt mitiùs erga eum ageret, propter inſtantem de infeſtatione paganorum neceſſitatem: notificanſque qualiter ipſe agere ſoleret in talibus excõmunicatorum cauſis, & quia illud anathema non duret ampliùs, niſi quamdiu homo in peccato perſeuerat. Item pro nepotibus ipſius, qui apud eumdem domnum Hincmarum nutriti fuerant,& aliæ quædã. HVNGARIO Epiſcopo,pro excommunicatione Balduini qui Iudith viduam regis filiam ſibi furatus fuerat in vxorẽ,vnde & ab Epiſcopis huius regni fuerat excommunicatus. Hortatur autẽ eumdem Hungarium, vt admoneat Roricum Normannum, nuper ad fidem Chriſti conuerſum, ne recipiat eumdem Balduinum,neq; præſidium ferat: ſed & * quòd centum Nortmanni per eius cõſilium,vt audierat,poſt conuerſionem ipius iſtud regnum deprædati fuiſſent, hoc digna pœnitentia emendare ſtuderet. FVLCRICO Trecaſſino Epiſcopo, Eccleſiæ Remenſis alumno, gratias referens pro epiſtolis quibuſdam Auguſtini ab eo ſibi miſſis, & de libro Didymi, quem ſibi Fulcricus mitti petebat, ac de Eccleſijs monaſterij Orbacenſis, admonens eum, ne contra matrem ſuam, Eccleſiam ſcilicet Remenſem, & patronum ſuum

* l. ſi ceteri.

ſuum ſanctum Remigium aliquid peruersè agere præſumeret. ODONI Beluacenſi, quem filium cariſſimum ſæpe vocat, multa * fidenter ſcripſit. Pro epiſtola ſiquidem Adriani Papæ, quam ſibi miſerat ſuper appellatione cuiuſdam presbyteri ex Ambianenſi parochia, vt aſſumat idem Odo pro hac laborem, quatinus Hilmeradus Epiſcopus Papæ iuſſis obediat, & qualiter ſcripta, quæ presbyter idem Roma detulerat, prudenter tractare debeat. Item pro quibuſdam regis hominibus inter ſe diſcordantibus, vt commoneat eos ad pacem venire, indicetque ipſis, quòd niſi hoc egerint, ab eodem domno Hincmaro excommunicandi ſint. Item pro ſynodo, quam rex præceperat habendam non in tempore congruo, petens conſilium quid inde agere debeat: rogans etiam ſibi remandari, quid rex reſponderit de illis hominibus, quos ſe excommunicaturum ſignificauerat: & de alijs neceſſarijs cauſis. De quibuſdam quoque ſcriptis, & Græcorum quæſtionibus, & homilijs beati Petri, cæteriſque rebus. Item de reſponſionibus ad obiecta Græcorum, quas idem Odo colligens deſcripſerat, & domno Hincmaro miſerat. Vnde Deo gratias refert, quia ſe ipſumque vno ſpiritu potatos inuenit: & quid de his ſibi videatur ſimul

* m. fideliter

ſimul conferendum eſſe ſignificat: ſed & apud regem ſemper eum excuſatum fieri rogat, qui tunc in eius ſeruitium, diuerſis infirmitatibus detentus, abire non potuerit: rememorans etiam de diſcordantibus, vnde iam mandauerat, vt eos ad pacem redire moneret: laudans eum quòd de his quæ in litteris ſuis ei ſignificauerat, vt Deũ & fratrem diligens, ſtudioſè ac epiſcopaliter egerit, & vt regem commoneat, & inde miniſterium ſuum facere rogat, ſibi quoque reſcribi, de quibuſdam, quæ inter ſe & regem verſabantur. Quædam etiam intimans, quæ ſecretò Iohanni Epiſcopo notificaret de ſynodo tunc, vt rex iuſſerat, nõ agenda, & quare tunc conuocari non deberet: addens de quibuſdam quoque ſcriptis, quæ illi remittebat, vel quæ ſibi mitti poſcebat. Item de ordinatione Willeberti, cui rex Epiſcopium Cathalaunenſe dederat; ne in ipſius ordinatione ab ordine debito declinaret, intimans quòd irrationabiliter Cathalaunenſes, poſt obitum ſui Epiſcopi, de ſua ipſa neceſſitate fecerint, & quòd ad regem litteras ſuas pro electione præfati Willeberti miſerint, decretum verò ſuum ad Archiepiſcopum, ſicut mittere debuerant, vt inde quæ agenda eſſent canonicè ageret, non miſerint: inſinuans qua-

qualiter inde ritè facere debuiſſent: ſed quia non fecerant, quid exinde cautiùs agendum ſibi videatur, ediſſerit, & prudenter attendendum mandat, vt regularis electio fiat, & poſtremò, ſicut ipſius prudentiæ meliùs inde videretur, hanc ita diſponeret. Item de cauſa parochiæ ipſius Odonis, quæ inter ipſum & Rothadum Sueſſonenſem Epiſcopum ventilabatur: ſimulque de presbytero, qui epiſtolam Papæ Roma detulerat, vt regem admoneat, modificans eius animum, ne contra Dominum aliquid faciat in Eccleſia Dei, vel Epiſcopali ordine: non pro Hincmaro nepote ſuo ſe tantum id dicere aſſerens, quantum pro ipſo ſeniore ſuo rege, ne ipſe taliter peccaret, vnde æternaliter periret. Item de correctione epiſtolæ ſuæ, quam illi pridem miſerat, ab imperito ſcriptore corruptam, & de his quæ obijciebantur Hincmaro ſcandalizatori ſuo. Item de litteris, quas pro eodem Hincmaro regi mittebat, vt ipſe Odo eas illi porrigeret, & qualiter eas receperit, vel his annuerit: ſed & de alijs ſibi ſciendis petit litteris ſibi remandari. Item de cauſa Erpuini Epiſcopi, qui ad condictam ſynodum venire non valebat, vt cauſam ipſius Odo inter eius perſonam & accuſatores eius

exequi ſtuderet, & ſi ad integrum id agere non poſſet, eumdem Erpuinum & accuſatores eius ad ſynodum apud Piſtas agendam abire commoneat. Item de litteris ſibi ab Odone miſſis, in quibus compererat inſurgere quoſdam monachos contra ſacram auctoritatem, & de priuilegijs Corbeienſis monaſterij. Item pro itinere ſuo ad regem. Item gratias referens Deo, pro ſatisfactionis & correctionis dulcedine, qua in litteris ipſius Odonis multam recognitionis eius de his vnde redarguerat eum reperit benignitatem. Item pro electione Sueſſorum Epiſcopi poſt obitum Rothadi. Item pro conuentu ſynodali ſuper reſponſione ad epiſtolam Adriani Papæ. Item pro litteris regis, quibus præceperat Epiſcopos regni à domno Hincmaro conuocari, vt prohiberent filium ipſius regis Karlomannum à præſumptione ceſſare, quam criminabatur contra patrem exercere. Item pro ordinatione Anſegiſi Remenſis diœceſeos monachi in Epiſcopatu Senonico. Item pro libello hiſtoriæ de ortu S. Mariæ, & homilia B. Hieronymi de aſſumptione ipſius Dei genitricis, quæ quidam monachus Corbeienſis monaſterij non eſſe recipienda contendebat. Ad quæ reſpondet idem domnus Hincmarus,

Syn. apud Piſtas.

rus, præfatam hiſtoriam nos habere ad lectionem, non ad proferendum auctoritatem: homiliam verò eandem à ſancto Hieronymo aſſerit Catholicè dictatam, ſicut & ſtilus, & cautela ſenſus, & intellectus, & alia certa indicia monſtrant, & certæ perſonæ, per quas de partibus Orientalibus tempore certo delata ad regiones noſtras peruenit, fidem faciunt. Subiungit quoque de libello ipſius Odonis contra obiectiones Græcorum, quædam ſe in eo commemorans adnotaſſe, quæ retractanda & corrigenda forent. Item pro ordinatione Hedenulfi ſecundum iuſſionem Iohannis Papæ ad Epiſcopatum Laudunenſem diu paſtore vacantem. Item pro ratione Lunæ paſchalis, & lectione quam Adalardus abbas inde compoſuit. Item pro eadem re, gratias agens Deo pro ſollicitudine ipſius Odonis, qua ſtuduit inueſtigare myſticam paſchalis ſolemnitatis obſeruationem, & cætera. Item pro itinere ſuo ad Cōcilium Papæ Iohannis, vt ad id ipſe quoque venire feſtinet. Item de inquiſitione ab ipſo Odone & præfato Hedenulfo tractati iudicij Auriniaci monaſterij, pro regimine Ricoaræ abbatiſſæ, quæ contra leges idem vſurpauerat monaſterium: monetque vt ſuggerat regi, ne ageret inde qualiter

Adalardus abbas.

alienis pecccatis implicaretur. Idem de itinere ſuo non ad regum terrenorum præſentiam, ſed ad regis æterni iudicium, ad quod iam ſe feſtinare per continuas indicat ægrotationes. Item pro ordinatione Hetilonis, quem plebs Nouiomagenſis Epiſcopum ſibi elegerat ordinandum: aliaque nonnulla eidem ſæpe direxiſſe reperitur ſcripta. HILDEGARIO Meldenſi Epiſcopo, pro parochianis ipſius quibuſdam, qui homicidia in Reméſi perpetrauere parochia ſcribit, exhortãs vt eos ſaluare quocunque valeat cõſilio & auxilio procuret, adiuturum ſe ſpondens, vt ad pacem venire queant. Scribit quoque ad eumdem quemdam de iudicio aquæ frigidæ libellum. IOHANNI Camaracenſi petẽti cõmendatitias dari ſibi Romam proficiſcenti litteras, ex nomine domni Hincmari Adriano Papæ offerendas, reſcribit, quòd ſi redditurus obſequium Cæſari, Romam velit ita pergere, vt obſequio Deo debito Cæſaris contrariũ non eſſet obſequium, canonicas libẽter ei litteras tribueret: ſin autem pro cauſa Lotharij regis, quæ inter eum & ipſius vxorem diu vẽtilata fuerat, quoniam commendatitias in hac re dare litteras non valebat, reprehẽſibiles dare non audeat, quia nec debeat: præſertim cùm nuper domnus

Hincmari lib. de iud. aqua frigida.

Adria-

Adrianus litteras ei ſuæ auctoritatis per Actardum Namnetenſem Epiſcopum miſerit, in quibus ſignificauerit ſe certamina, quæ ſedes Apoſtolica per anteceſſores ſuos Benedictum & Nicolaum in hac cauſa certauerat, ſequi: monens eum, vt quod ſuper hoc negotio geſtum eſt, nullatenus eneruari conſentiat, intimanſque qualiter excommunicata fuerit Waldrada. Addit etiam, quòd ſine conſilio coëpiſcoporum litteras ei dimiſſorias, maximè pro re incerta, dare nequiret. Item de obitu Lotharij regis, exhortans vt ſine dilatione ad Karolum regem veniat. Item pro quodam presbytero Camaracenſis parochiæ, qui ſeipſum caſtrauerat, frèquenti monitus id agere viſitatione, neſciens quid inde ſacri decernerent canones, conſiliumque dat, monens, vt diligenter inueſtigetur, quibus ſit modis admiſſum, & interim per indulgentiam presbyter idem maneat in ordine ſuo, donec in prouinciali ſynodo quid exinde tenendum ſit inueniatur, quod nec præceptis Euangelicis contrarium, nec decretis ſanctorum reperiatur aduerſum. Item gratiarum referens actiones pro beneficijs ſæpe ſibi ab eo impenſis: petens vt requirat ſermonem ſancti Auguſtini de lapſu monachi & vi-

Adrian. ij. epiſt. 13.

Carolus Caluus.

 duæ,

duæ,ac ſibi ad tranſſcribendum mittat,vel tranſſcribi faciat, & ad proximam ſynodũ ſibi afferat. Expoſitionem quoque Bedæ in Prouerbijs Salomonis ad eamdẽ ſynodum ſibi deferri petens. Intimat etiam, quòd Papa Romanus Karolo regi, & Epiſcopis ipſius regni quædam mandata direxit, de quibus in ſynodo ſit neceſſe tractari: vnde & rex Metropolitanis regni ſui litteras miſerit, præcipiens, vt coëpiſcopos ſuos ad eamdem conuocarent ſynodum. Item pro parte decimæ, quam ſibi ſignificatum fuerat, ab antiqua regia capella tuliſſe, & alteri,quam nouiter ſacrauerat,addidiſſe:quod quia contra regulas eſſet, emendare, ſi ſit actum, ſuadet. Item pro quodam presbytero, qui ad ſedem Remenſem proclamauerat, præiudicium ſe pati queſtus ab eodem Præſule ſuo, interdicto ſibi cum rebus ſuis officio quoque ſacerdotali,nec ſponte confeſſo, nec regulariter conuicto, pro tumultu & homicidio perpetrato, vbi interfuerat,& inuitus arma defendendo ſe ſumpſerat, hominéq; vulnerauerat,non tamen eum qui occiſus fuerat. In quibus litteris oſtendit ex auctoritate ſacra, quid diſcretionis ſit in huiuſmodi cauſa tenendum, & quæ ſacrorum canonum ſint adhibenda capitula.Scribit ad eumdem & alia quædam.

RAGE-

RAGENOLINO Nouiomagenſi, pro quodam presbytero qui ei litteras ab Adriano Papa detulerat, præcipientes vt ſi Epiſcopus idem quod iniuſtè fuerat actum circa eumdem presbyterum corrigere differret, poſt primam & ſecundam admonitionem domnus Hincmarus hunc Ragenelinum canonica vſque ad ſatisfactionem percelleret auctoritate. Vnde & litteris eũ monet, vt iuſſis obtemperet Papæ, & quare vel ipſi, vel alijs quibuſdam Epiſcopis talia venire ſolerent ab Apoſtolica ſede mandata, declarat: quia ſcilicet in iudicandis ſubditis regularem non ſequantur tramitem diſcretionis, & quoniam ad auctoritatem Metropolitanam interrogando atq; obediendo recurrere negligant. Item pro viſitatione Morinenſis Eccleſiæ poſt obitum Hunfridi Epiſcopi, iuxta diſpoſitionem regis. Item pro Rothado quodam ipſius Epiſcopi amico, qui ſua, quæ illius commiſerat fidei, ſe fraude perdidiſſe querebatur: conſilium dans quid inde faceret, ne ad ſynodalem ſententiam perueniret.

Hæc Adriani ep. non exſtat.

* VVILLEBERTO Cathalaunenſi reſcribit ad ipſius conſulta, pro Gangulfo Comite, vt de his quæ contra eum ſe feciſſe vel negabat quædam, vel confitebatur aliqua, iuxta præceptum Apoſtolicum

ms. Guilleberto.

Gal. 6.

leniter ageret, quatinus in hoc legẽ Chriſti, caritatem ſcilicet, adimpleret, & ad ſatisfactionem dilectionemque ſui vtcumq; poſſet, & induſtria eumdem Comitem prouocans, illiſuam clareſcere benignitatem permitteret. Decens enim eſſe, vt primordia ſui ſacerdotij deuotione atque dilectione commendaret. Item pro quodam presbytero trãgreſſore, vt ſecundum beati Gregorij monita, de ipſius abſolutione faciat, iuxta propheticam de confeſſione pœnitentis, & Apoſtolicam de iudicio & miſericordia ſententiã: præmiſſum verò Comitem, quem ſignificauerat iam de culpa ſua ex integro ſe recognoſcere, patris illius,
Luc. 15. qui filium prodigum lætus recepit, benignitatem ſequens, benignè ſuſcipiat, & Vicecomitem pacis inter eos procuratorem tantò benigniùs admitteret, quantò Dei eſſe filium pro Euangelij veritate recognoſceret. Item pro duobus vaſis ſalarijs quæ rex ſancto Stephano mittebat, & aurea cruce cum ſanctorum reliquijs, quam regina delegabat altari eiuſdem ſancti. Item pro inquirenda cauſa, iuxta regis mandatum, quæ verſabatur inter Epiſcopos Odonem & Rothadum. Item pro ordinatione Arnoldi Tullenſis Epiſcopi, vt eat obuiam pro hoc Aduentio & Berardo idem petẽtibus,

bus, ad eandem ſcilicet ordinationem celebrandam in pago Metenſi, ſecundum regis iuſsionem. Item cum Odone, vt loquãtur ſimul apud regem, pro ſynodo prouinciali conuocanda. Item cõſulenti ſi de monacho, neceſſitate cogẽte, valeat archidiaconum conſtituere. Item pro quodam homine ſuo ab ipſo excommunicato, quem quia inrationabiliter audierat ligatũ, monet diligenter abſolui. Item pro ſynodo Iohannis Papæ domno Hincmaro ab imperatore Karolo miſſa, quam idem Vvillebertus tranſſcripſerat. Iubetque vt ad vicinos ſibi Epiſcopos Berardum & Arnoldũ eamdem tranſmittat. &c. Sed & alia quædam ſcribit eidem. HILDEBALDO Sueſſonenſi, pro quadam Eccleſia, de qua contentio agitabatur inter ipſum & Odonem Beluacenſem Epiſcopum, quam rex deſtrui præcipiebat. Item pro miniſtris Orbacenſis monaſterij ordinandis, & de quibuſdam fratribus, qui ab eodem monaſterio inrationabiliter exierant, reuerſique poſtea recepti fuerant. Item pro quibuſdam presbyteris ex monaſterio ſancti Criſpini, de quibus domnus Iohannes Papa eidem domno Hincmaro ſcripſerat, & de quibus diffinitum fuerat, vt extra clauſtra monaſterij non pergerent, vt eadem cenſu- *Ioan. viij.*

ra eis

ra eis paternè temperetur. Item pro ordinatione Hadeberti ad Epiſcopatum Siluanectenſis Eccleſiæ. Item pro litteris Iohannis Papæ à quodam criminato presbytero delatis, quas à ſacris canonibus & ſanctorum decretis patrum manifeſtè diſcordare commemorat, vnde & qualiter agendum ſit, vtile dat conſilium. Item vt ſecum ſimul ad præſentiam Iohannis Papæ pergeret, qui Trecas pro quibuſdam cauſis diffiniendis aduenerat. Item pro conſtitutione regum, filiorum Ludowici, vnde mandauerant ei Epiſcopi, Abbates, & Comites, qui cum ipſis erant, vt ad eos litteras & miſſum ſuum dirigeret: quod & fecit, mandans huic Epiſcopo, vt ad eos proficiſcens, quæ Deo inſpirante inuenerint, votis & orationibus proſequatur. Item cum Waltero, Giſleberto & Angelino Epiſcopis, vt conuenirent ſecum ad peragendam iuſſionem præfati Papæ Iohannis inter Hedenulfum & Hincmarum Laudunenſes Epiſcopos, cum ſacrorum obſeruatione canonum. Item exhortatoriam ad eumdem Hildebaldum corporea infirmitate detentum, in qua iuxta petitionem litterarum confeſſionis illius, abſoluit eum reconciliando, licet per abſentiam corporalẽ: & alia nõnulla ſcribit ad ipſum.

ATVL-

* ATVLFO Trecaſſino, de reliquijs ſan- ǰ. *Odulfo & infrà.*
ctorum, quas ille ſignificauerat, oſtenſis
mirabilibus, ſe reperiſſe, qualiter eaſdem
diſponat, & de Eccleſia ſancti Petri, quam
reſtruere tractabat, qualiter ageret: ac de
infirmitate, vel euaſione ſua, & cetera.
Item de villis Boletico & Fago, quæ debi-
tas presbyteris decimas recuſabant dare,
quid eſſet agendum. Item pro mandatis
Papæ Iohannis de Hincmaro Laudunenſi
ad eumdem Atulfum ab ipſo Papa directo,
quid illi ſit obſeruandum. WALONI
Mettenſium præſuli, ad litteras, quas illi
direxerat pro documentis vitæ paſtoralis,
& confœderatione fraternæ vnanimitatis,
atque de repentina ipſius prouectione, vt
confortabilia ſibi verba remandaret expe-
tenti. Item pro quodam presbytero, cui
domnus Hincmarus quaſdam res Remen-
ſis Eccleſiæ coniacentes in Voſago com-
miſerat, qui eas malè tractauerat, & non-
nulla contracta fuerant ex eiſdem rebus in
poteſtatem Metenſis Eccleſiæ. Item pro
conſilio, quod ab eo petierat, de conten-
tione quarumdam rerum, quæ verſabatur
inter Metenſem & Treuirenſem Eccleſiã,
& de pallio à ſede Romana ſibi obtento,
vnde Archiepiſcopus ipſius litteras Papæ
ſuſcipere noluit. Item pro ordinatione
Vir-

Virdunenſis Epiſcopi, quem poſt obitum Berardi contra regulas prouehi compererat, hanc epiſtolam ſuam ſacris inſtitutionibus inſtruens, & qualiter ordinandus, vel non ordinandus ſit Epiſcopus, diuinis auctoritatibus oſtendens, & alia præterea quædam. HEDENVLFO, quem poſt Hincmarum Lauduni ordinauerat Epiſcopum, pro quibuſdam diaconis, quos ei dirigebat ad ſacerdotium prouehendos. Item pro quodam orphano, cui ſuam afferebat idem Epiſcopus hereditatem, & alia quædam. ARNOLDO Epiſcopo, pro quibuſdam qui homicidium perpetrauerant in Remenſi parochia, & pacem obtinere non valebant, ſed pœnitentiam facere quærebant, quam in hac parochia non poterant agere, quid de ipſis obſeruandum foret. Item pro conſilio quod petierat ſibi dari ſuper aduentu Ludouici Tranſrhenenſis, & quid ipſe domnus Hincmarus eidem regi eum ad ſe venire iubenti remandaſſet. FRANCONI Epiſcopo, pro litteris commonitorijs, quas iuſſione regis mittebat Hugoni imperatoris Lotharij nepoti, rogans vt & idem Franco miſſum ſuũ talem cum miſſo ipſius mitteret, qui eum saluũ ducere & reducere poſſet. Item pro Eurardo, quem communem ſuũ & ipſius filium vocat, & vt pro eo apud

apud Ludouicũ regem Tranſrhenenſem & reginam intercedat, obſecrat, & cætera. BERNONI Cathalaunenſi, pro Nouiomagenſis Eccleſiæ miſſis, qui ad ſe poſt obitum Rainelini Epiſcopi ſui venerant, vt eos idem Berno ad præſentiam regum perducat, & eiſdẽ regibus litteras huius dõni Hincmari relegat, & intelligere faciat, & pro hac cauſa tam apud reges, quàm apud palatinos, ſecundum miniſterium ſuũ intercedere ſatagat. Item pro electione paſtoris præmiſſæ Nouiomagenſis vel Tornacenſis Eccleſiæ: & quia formã viſitationis, vel electionis Adalberno Epiſcopo, & eidem Eccleſiæ tranſmiſerit: monens vt petat reges, & Hugonem abbatem, vt quantocius ſibi litteræ à regibus ſuper hac cauſa mittantur: quia ipſa Eccleſia ſine detrimento diu vacare paſtore non poterat. Itẽ pro eadem re, & aliis quibuſdam. ADALBERNO, pro viſitatione præfatæ Tornacenſis Eccleſiæ, vt eidem ſuam viſitationem ſollerter impendat, & frequenter electionis formam clero plebique relegat, & inculcet, ne per ignorãtiam ab eadem forma in aliquo deuient. Item pro electione paſtoris ipſius Eccleſiæ, & quia multi laborarent, vt non per oſtium intrarent, *Ioan.* 10. non timentes neque verecundantes fures

res

res fieri & latrones, & quia mandandus ſit ad præſentiam regum, quò cùm perrexerit loquatur ſecum, vt qualiter hinc de cetero ſibi ſit agendũ ſimul conſiderẽt, & cetera. Item pro querimonia & proclamatione cuiuſdam presbyteri eius parochiæ, oſtendens qualiter Epiſcopi ruſticanarum parochiarum Eccleſias diſponere debeant & gubernare: monens, vt legat ſæpius homiliam beati Gregorij ex Euangelio: Deſignauit Ieſus & alios lxxij.* Regula quoque paſtoralis eiuſdem beati Gregorij, cum ſacris canonibus frequentiùs * relegatur, & quæ ibi ſequenda leguntur viriliter exequantur: & quæ cauenda inueniuntur, ſollicitè caueantur. HETILONI Nouiomagenſi, vt in adiutorium & fidelitatem regum & orationibus & auxilio quo potuerit ſatagat, ſignificans in magna ſe tribulatione vallatum à barbaris eſſe, & quòd ceteris omnibus deprædatis tanta quærebatur pro ciuitate redemptio, quantam explere non valeret. Item quia Ludouicus rex Germaniæ mandauerat illi, vt iret ei obuiam, quod tamen non eſſet acturus in cippo infirmitatis detentus: mandans huic Epiſcopo, vt & per ſe & per ſibi commiſſos precibus inſiſtat, pro pace & defenſione Eccleſiæ, & ſi aliquid vtilitatis contra paga-

Greg. hom. 17. in Euangel.

j. Regulas &c. relegat, vt qua.

al. Hedil.

paganos facere potuerit, agat cum primoribus regni quantum valuerit. De incenſis quoq; monaſterijs, quod ille mandauerat, ſe dolere, & de his quæ necdum erant incenſa ſatis formidare. SIGEMVNDO Epiſcopo, de reconciliatione pœnitentiū, & alijs ad ſacrum miniſterium pertinentibus, de quibus Hildegarium Epiſcopum ſe ſignificat inſtruxiſſe. Item pro benignè tuendis ac tractandis ſubditis, commemorans eum de corporali medico ſpiritalem à Deo factum. Item ad interrogationē eius, quid ipſe ſcientiæ requireret à presbyteris ſuæ parochiæ. EPISCOPIS ad ſynodum Sueſſionis ex iuſſione regis Ludouici Tranſrhenenſis conuenientibus, legatum ſuum ſacerdotem quemdam dirigens, & pro infirmitatis impoſſibilitate ſemet excuſans, quidquid fauente Domino ſecundum canonicam inſtitutionem, & Epiſcopale miniſterium iuſtè & rationabiliter, æquitate dictante, decreuerint, eorum decretis ſe annuere profitens: quidquid verò ſacris canonibus poterit obuiare, & à recta fide ac æquitate & iuſtitiæ tramite valuerit deuiare, ſe in nullo aſſenſum præbere, nec vt idem vicarius eius aſſenſum præbeat vel coactus, annuere. EPISCOPIS Diœceſeos Eccleſiæ Senonicæ ſcribit pro electione

Hæc ſynod. deeſt in to. Concil.

ctione Anſegiſi Remenſis diœceſeos monachi ad Epiſcopatum Senonicum, conſenſum ſuum in ipſius adhibens ordinatione. EPISCOPIS quoque totius regni primoribus, commonens & exhortans eos intemeratam fidem regi ſuo Karolo cōſeruare, quando idem rex Romam perrexit. ITEM EPISCOPIS, Abbatibus, Comitibus, & cæteris Dei fidelibus ad quoddam collegium conuenientibus, quò ipſe corporis infirmitate præpeditus abire non valuerat, gratias agens Deo pro quibuſdam primoribus regni, qui ab Epiſcopis aliquantulùm diſſenſerant, at tunc, gratia Dei largiēte, beneplacitæ ſint vnanimitati cōiuncti. Significās per has literas, & miſſum Eccleſiæ ſuæ cōminiſtrū, ſe de bonis eorum ſtudiis ac diſpoſitionibus cōgaudere, ſuadēſq; vt ſecundū ſapientiā eis à Deo datam, diuinis obediētes præceptis, remotis priuatis ſtudiis, & indebitis cupiditatibus, ac noxiis cōtētionibus, primùm quæ ad generalitatis ſalutē, pacē & vtilitatē pertineant, inquirant & exequi procurent: adnectēs ſacras auctoritates de veſte Chriſti, quæ eſt Eccleſia Dei, hortanſque vt ſeipſos tota virtute armantes iuſtitiæ zelo erigant, & iugum oneris matris eorum
Iſa. 9. & 52. Eccleſiæ, ac virgam exactoris eius confringant,

eius confringant, & vincula colli filiorum eius diſſoluant: ſi qui ſint oppreſſi manũ alleuationis porrigant: ſi qui forte deprauati cupiditate vel gratia, ad vnanimitatẽ gregis Dominici reducere ſtudeant. Amplectantur conſilium beati Gregorij, cæterorumque ſanctorum patrum: & ipſe quoq; quod illi ad pacem populi Dei & iuſtitiam procurãdã decreuerint, votis & obſequijs, quãtum Dominus donauerit, proſequetur. Subiungit quoq; ſacras auctoritates de canonicè promouẽdo vel eligendo Epiſcopo.

Quæ Abbatibus quibuſdam ſcripta direxerit.

CAP. XXIV.

ALIIS quoque diuerſis perſonis, tam clericis quàm laïcis, honeſtis etiam feminis, diuerſa pro vtilitate cuiuſque reperitur ſcripta direxiſſe, nemini adulando parcens, ſed commoda cuiq; pro rei opportunitate ſuggerere ſatagens. LVDOVICO abbati ſuo litteras miſit pro repetendo corpore ſancti Deodati, quod quidã Giſo, cupiditate rerũ ipſius ſancti ductus, ex diœceſi Remẽſi furtim trãsferri fecerat in Pariſiacẽſẽ parochiã, incõſulto Epiſcopo in cuius iacebat Epiſcopio. Aſſerit autẽ in his litteris ſe nemini, neq; ſibi vel proprio ſuo sãguini,

contra diuina parcere iura. Sed & indignantem pro his Abbatem iterum litteris monere non deſtitit, hortans & admonés, vt Eccleſiaſticis regulis ſatisfacere procuraret. Item pro quodam nepote ſuo, quem commiſerat ei, & pro rebus à rege per diſpoſitionem ipſius domni Hincmari monachis ſancti Dionyſij traditis. HILDVINO abbati pro epiſtola regis Karoli, & miſſo ſuo cum litteris ad imperatorem Lothariū perducendis. In quibus ſe quædam de ſalute ipſius imperatoris ſuggerere manifeſtat, vt emendet, quæ ipſi notificat emendanda, & de cenſu ſoluendo ex villa Dudeciaco.

Habita eſt an.856. ſub Bened. iij.

ITEM SIMVL cum ſynodo Epiſcoporum apud Cariſiacū habita, ſcribit Hilduino Karoli regis Archicapellano, & pro Eccleſia Lingonica, quam Vulfadus Eccleſiæ Remenſis alumnus contra canonica occupauerat decreta. Vnde ſuggeſſerat eadem ſynodus regi, vt alterum ad regendam præfatam conſtitueret Eccleſiam, & rex iuſſerat vt Epiſcopi quærerent talem, qui poſſet in Epiſcopali miniſterio eidem Eccleſiæ proficere, eorumque vota in Iſaac ipſius Hilduini diſcipulū conuenerant, obſecrantes huius in hoc Hilduini cōſenſum, & deprecationem ipſius pro eo apud regem.

BRVNVARDO abbati, pro rebus ſancti Remi-

gij vel colonis Remenſis Eccleſiæ in Thoringia conſtitutis. ADALARDO abbati, de amicitia inter ipſos, & qualiter debet eſſe verus amicus. GRVNOLDO abbati, pro Sigeberto fideli ſuo, vt res eius quæ coniacebant in regno Ludowici, in ſua dominatione & tutela commendatas ſuſciperet: & vt regi Ludowico ſuadeat, ne peruerſorum credens conſilijs, in talia ſe vlteriùs immittat, qualia contra fratrem ſuum Karolum tunc egerat: vnde tale dedecus ipſi acciderat, quale non accidiſſet, ſi exhortationibus huius domni Hincmari adquieſcere voluiſſet.

* TRASVLFO Corbeienſi cum fratribus ſibi ſubiectis; pro quodam fratre, qui præſumptiuè abſceſſerat à monaſterio: quem à rege receptum in gratia præceperat idem pontifex ad monaſterium feſtinè reuerti; pro quo rex rogauerat, vt mandaret, quatinus in monaſterio pacificè ſuſciperetur, donec cõuerſationis eius modus à rege, & eodem Archiepiſcopo tempore opportuno diſponeretur. Item ad eoſdem, gratiarũ referens actiones pro impenſa ſibi ab eis benignitate, memorans ſe plurimum in eorum orationibus cõfidere, & eis deuotum exiſtere, commonitoriaque ſalutis eis dirigens hortamenta, vt quiq; in ipſis

j. Tranſulfo.

ipſis nauē dominicæ gubernationis ſuſceperant regendam; contra inſurgentium tempeſtatū impetus impigra ſollicitudine dirigere ſtudeant, & vt perſecutione imminenti paganorum, quacumq; recedendum ſit, à bono propoſito non recedant: &c.

ITEM Hilduino, vt certare procuret apud regem pro electione canonica Eccleſiæ Morinenſi concedenda, quia & ipſe hoc agere ſatageret quantum poſſet.

ADALGARIO abbati, gratias referens de orationibus ab ipſo & fratribus ſibi cōmiſſis Deo pro ſe oblatis, & de benedictione donorum ipſius Abbatis, commemorans etiam de rebus Eccleſiæ Remenſis in Thoringia ſitis, quas cuidā Amalrico commiſerat, ſed ipſe malè abuſus eis, diuinum proinde iudicium ſuſceperit, quaſque idem Abbas ſub cenſu ſibi dari petebat. Sed idem domnus Hincmarus id agere ſine clericorum ſuorum conſilio renuens, mandat vt eaſdem ad cuſtodiendum interim ſuſcipiat, & deſcriptionem earumdem ſibi mittere ſtudeat, & poſtea quod cum Eccleſiaſticorum conſilio miniſtrorum rationabiliùs conſiderauerit, ei remandaturus ſit. Item pro eadem re poſt miſſam ſibi deſcriptionem, ſignificans inſuper, Ludouico regi ſe pro hiſdem rebus litteras miſiſſe, ad

ſe, ad petitionem ipſius abbatis, notificando ipſas res eidem abbati ſe commiſiſſe, petendo quoque, vt ei ſolatium ferret, quatinus ipſas ordinare quietè valeret. Sed & Popponi cuidam, compeſcendo eum ab harum inquietatione rerum. Familiæ quoque in eiſdem rebus conſiſtenti litteris mandans, quò eidem Abbati obedientes in cunctis exiſterent. ANASTASIO venerabili abbati ac bibliothecario ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, gratiarũ referens actiones pro benedictionibus ſanctiſſimis ab eo ſibi per Actardum Epiſcopũ directis: ſuas eidem quoque Abbati mittens munerum benedictiones. Quædam etiam opuſcula ſuo labore confecta ipſi delegans. Item pro beneficijs ſibi ab eo collatis, & vt ſuggeſtionem ſuam domno Papæ acceptabilem faciat, & de memoria benedictionis, quam dirigebat ei. GREGORIO eiuſdem Romanæ Eccleſiæ nomenclatori, & apocriſiario, aſſerens quòd præfatus Anaſtaſius multa bonitatis inſignia ſibi de ipſo ſuis litteris intimauerit, & quòd magnam fiduciam in ipſius habere poſſet amicitia ſinceriter mãdauerit: vnde & petit, vt iſdẽ Gregorius ſe inter fideles amicos ſuos tenere dignetur. GVNTARIO abbati, pro quodã irreligioſo monacho, quem de monaſte- *De hoc ſuprà c. 21.*

rio irreuerenter proprio libitu recedere ſiuerat: vnde valde reprehendit eum, oſtẽdens ex auctoritate regulæ, quòd ita nõ debuiſſet eum dimittere: monetque vt cum miſſo regis perquiratur, & comprehendatur, atque in monaſterium reducatur, & in arctiſſima cuſtodia retrudatur, eiuſq; culpæ deſcribantur, ſibique deſcriptio ipſa cum proprij Epiſcopi litteris dirigatur, vt ſecundum ſacras regulas cum conſilio coëpiſcorum de ipſo decernat. GOZLINO, pro Bernardo nepote ipſius, qui ſeditionẽ contra regem moliri ferebatur, hortans vt ab hac intantione ſtudeat eum reuocare, & vt ipſe Gozlinus pro nullo carnali affectu à recta via declinet: fratrem quoq; ſuũ Gozfridum commoneat, vt ambo memores parentum ſuorum à fidei ſincerirate nõ degenerẽt. Item, quærendo cur ad ſe miſſum vel litteras non dirigeret, vt facere ſolitus fuerat, exhortans vt id frequenter pro mutua dilectione atque cõſolatione facere ſtudeat. Itẽ ſignificans quomodo de dilecto filio ei Gozlinus idem factus ſit inimicus, & adhuc carum filium eumdem nominat, & iniurias ſibi ab eo illatas non ſolùm patienter, ſed & libenter ſe ferre depromit, ac petit, vt reminiſcatur, quia Remenſis Eccleſia eum regenerauerit

rit in Chriſto, tonſumque in clericum ſub religione nutriuerit & docuerit, de captione paganorum redemerit, ad gradus Eccleſiaſticos vſque ad diaconatum prouexerit, plurimorum monaſteriorum per conceſſionem regum Abbatem conſtituerit. Contra quæ ille potentia eleuatus, ſeditionem quæ in hac Eccleſia, vel in iſto regno malè graſſabatur excitauerit, quibuſq; ſimilia geſſerit, & quantis malis obnoxius ſit, proſequendo manifeſtat: obſecrans vt horum reminiſcatur, & vocẽ Domini ſe reuocantis audiat, animæq; ſuæ miſereatur, vt ſalutem conſequi mereatur. Itẽ pro correctione ipſius Deo gratias agens, & orans, vt cõfirmet Deus quod operatus eſt in eo, & det illi & velle & perficere quæ ſibi ſunt placita pro bona voluntate, & cætera quædam. * GRVNHARIO abbati, pro rebus ſanctæ Mariæ, & ſancti Remigij in Aruernico pago ſitis, quas interdixerat Bernardo Comiti, mandans huic abbati, vt eas deſcriberet, & earum deſcriptionem ſibi deferret. ADALGARIO vocato Epiſcopo, pro rebus Remenſis Eccleſiæ in Aquitanis partibus coniacentibus, quas Bernardus Toloſanus Comes occupauerat, & quia pretio eas obtinere non potuit, deprædatione peſſumdedit, donec

Eccl. 30.

Pſalm. 67.

Philip. 2.

ms. Grimhario.

Deus inde ſuum iudicium exercuit: quaſque idem domnus Hincmarus Agilmaro Epiſcopo commiſerat: quando etiam de inceſtis, & vſurpatoribus rerũ Eccleſiaſticarum libellum, iubente rege, ipſi Epiſcopo dederat. Mandata quoque pro eiſdem rebus ad eũdem Epiſcopum data huic dirigit: & vt cum eodem iſte quoque, participato conſilio, pro ipſis rebus ſatagat, hortatur, quoſdam deſignans pagos, in quibus eædem res coniacerent: Aruernicũ videlicet, Nigrummontẽſem, Lemouicum, & Pictauũ. In aliis quoque pagis, quorũ non meminit, ſed ab hoc requiri atque deſcribi, ſibique ipſam deſcriptionem mitti petit. LAMBERTO quoque, quem vnicè dilectum ac viſceralem filium ſuum memorat, admonens & exhortans qualiter agere debeat erga illos, inter quos conuerſabatur, & qui eum electuri eſſe videbantur ad Epiſcopatum Mettenſem: præcipuè monẽs peſtem Simoniacæ hæreſeos in omnibus præcauere: Quia proficere, inquit, in Eccleſiaſtico gradu non poterit, qui ad hoc vt hæreticus fiat, promouetur. Suadet etiam, vt regulam paſtoralem ſancti Gregorij feſtinanter legat, ac mente recondat, & ſecundum eamdem regulam ſe interiùs & exteriùs in viã, qua ad Epiſcopatum

tum peruenitur, dirigat, & per quã in Epiſcopatu ad vitam æternam tenditur, corrigat: ſignificans ſe amicis ſuis, tam Epiſcopis quã Comitib⁹ regni Lotharij pro eo litteras dirigere, fidem facere, quia de cõſiliis & ſalubribus ipſius exhortationibus non deuiabit, petitque ne mẽdacem ſuper his apud amicos eum faciat. HVGONI Abbati, pro electione Nouiomenſis Epiſcopi poſt deceſſum Ragenelini, petẽs vt hortetur reges Ludouicum & Karlomãnum, quatinus voluntatẽ Dei, & anteceſſorum ſuorum conſuetudinem in in hac cauſa cõſeruent. Notificat etiam illi obitum Hincmari nepotis ſui Laudunenſis Epiſcopi, rogans vt pro eius animæ remedio per ſubiectos ac familiares ſuos Domini miſericordiam deprecari * ſatagat. Item vt præfatis regib⁹ neceſſarios cõſtituat nutricios, quia nimis iuuenẽ habebant conſiliarium, & de his quæ ſibi iidẽ reges * pro cuſtodia Tornacẽſis parochiæ mãdauerant, & quid ipſe ſuper his egerat, quid ve illi poſtea remãdauerint, vel quid ipſe reſcripſerit eis nolẽtibus aſsẽſũ præbere ſuper electione canonica præfatæ Nouiomẽſis Eccleſiæ: & quia ipſe nihil inde aliud egerat, niſi quod per triginta & quinque annos in huiuſmodi negotio ſolitus erat. Et quid ſibi mandatum

Hi erãt filij Ludouici Balbi, ac nepotes Caroli Calui.

ms. ſatagãt

j. pro cuſtodienda Tornacẽſi parochia.

poſtea

poſtea ex parte regum, vel ipſius Hugonis in hac cauſa per Warinum clericum fuerit, quaſq; litteras deinde præfati reges eidem miſerint. Adiungens ſacrorum canonum promulgatas ſuper electione canonica auctoritates, & oſtendens, quòd nō Epiſcopi de palatio præcipiatur eligi, ſed de propria qualibet Eccleſia: & quòd de ordinando Epiſcopo, non regis vel palatinorum debet eſſe commendatio, ſed cleri & plebis electio, & Metropolitani in electione dijudicatio, deinde terreni principis conſenſio, & ſic fieri Epiſcoporum manus impoſitio: aſſerens pro certo quòd ipſe in neminem ſpecialiter intenderet, niſi vt quiſque ſit, ſecundum ſacram auctoritatem ad hoc accederet officium, & quod ſpiritale miniſterium poſtulat, ſciret ac faceret, &c. Item mittens ei exemplar epiſtolæ, quam regi Karolo, Ludouici Transrhenenſis filio direxerat, pro regibus adhuc pueris Ludouico & Karlomanno: hortanſque vt ſi potuerit obtineat, quatinus idem Karolus (quia filium non habebat) vnum ex his regulis ſibi adoptet in filium, & ſub manu boni ac ſtrenui baiuli ad hoc eum nutriri faciat, vt ſibi heredem aut in totum, aut in partem ſtatuat: & vt ſecretè Hugo apud Karolū obtineat, quò & horum puerorū, & regni

regni huius cauſam ſuper ſe totã ſuſcipiat, & quæque diſponenda regio ſunt in miniſterio, ipſe diſponat. Præmittens etiam, vt ſcripta ſua, quæ Karolo mittebat, ipſe Hugo, ſi haberentur vtilia & rationabilia, ſuo ſapiẽti cõſilio & prudenti proſequatur ſtudio: ſin ſecus quàm inibi deberet inueniretur, ſapienter illud commutare, vel ſi foret neceſſe quid addere vel obtinere ſatageret. Item pro mãdatis Ludouici Germaniæ regis, ac ſuaſionibus: primò ſcilicet vt Epiſcopos Remẽſis diœceſeos eidem regi apud Attiniacum obuios ire præcipiat. Secundò, vt ei conſilium remandet, qualiter iſtud regnũ diſponat, quid videlicet ad hæc miſſis eiuſdem regis reſpondeat, & ſi Ludouicus ipſe aduenerit, & rogauerit vt eum in regem conſecret, quid & qualiter inde ſit illi agendum, &c. Præterea & alia quædam Abbati ſcribit eidem.

Quæ ſacerdotibus vel monaſterijs quibuſdam ſcripſit.

CAP. XXV.

GAVTSVINO ſacerdoti & ceteris fratribus Deo & ſancto Dionyſio ſeruiẽtibus ſcribit pro quadam domo ſibi quondam ad ipſis cõceſſa, & ex parte ab eodem coẽmpta

coëmpta, quam quidam eorũ ſibi ſubripiẽs, vſurpauerat. Vnde miratur, ſi hoc fratres ita fieri cohibuerint de eo, qui in nullo, quãtum meminit, inutilis eis fuit, ſed ſicut illis tunc viſum fuerat, in multis vtilis & neceſſarius apud eos mãſit, & non modica eis obtinuit, & reobtinuit. Nõ hæc ideo dicẽs, vt ſibi pretioſa ſit illa domus ad tenendũ, vel corticula, ſine caritate, inquit, veſtra, & cætera. ITEM WILIGISO cum cæteris eiuſdẽ monaſterij monachis, de eo quod audierat eos à quodam presbytero pretium quærere pro decima: vnde maximam ſe verecundiam dicit habere propter alios homines, qui hoc audituri erant. Quod quantum periculũ ſit, eis ex diuina oſtendit auctoritate, & canonum promulgatione, ac deinde: *Abſit*, inquit, *fratres vt alij Eccleſiaſtici & religioſi viri hoc audiant, quia monachi de monaſterio ſancti Dionyſij decimam vendere quærunt, vt de ipſo pretio infernũ cõparent. Multò magis autẽ abſit, vt hoc laïci audiant, quod nemo etiã peccatis publicis implicatus in mea parochia facere audet. Si enim aliquis de alio monaſterio quã de noſtro hoc tentare, quãtò magis facere præſumeret, ab õni cõmunione illũ de parochia mea excõmunicarem. & cætera*. Item eiſdẽ monachis, pro viſitatione diuinæ miſerationis,
qua

qua admonitus dies ſuos ſicut vmbram declinaſſe dicit, & ſe ſicut fenũ aruiſſe: mittens eorum obſequiis tantulam benedictionem, ducentos ſcilicet ſolidos de meris denariis: petenſque vt apud cõmunẽ patronum beatiſſimum Dionyſium in ſacris orationibus ſui memoriam iugiter haberẽt: poſcens etiam pro Haimone fideli ſuo penè in extremis poſito, quẽ dilectum filiũ ſuum nominat. * FVLCRAMNO præpoſito, & fratribus monaſterij Corbeienſis, ſcribens pro electione Abbatis eis à rege conceſſa; proque litteris regiis ſuper eadem re, & aduentu ipſius domni Hincmari ad eos. Vnde illũ conſuluerant, inſtruit ipſos, qualiter in hac electione eis ſit agendum ſecundum doctrinam beati Patris Benedicti, vt in omnibus magiſtrã ſequantur regulã, nec temerè ab ea declinetur à quoquam, vtpote rationem reddituri pro omnibus ante tribunal Domini noſtri Ieſu Chriſti. MAGENARDO præpoſito, & fratribus in monaſterio S. Richarij degentibus, pro litteris, quas Apoſtolicus Papa regi Karolo, ſibique miſerat, pro quodam, qui monachum atque presbyterum interfecerat: in quibus litteris tenorem iniunctæ pœnitentiæ expoſuerat, admonens vt diuinis monitis in his quæ ipſæ litteræ præcipiunt obedire

Pſal. 101.

j. *Fulcramno.*

De hoc ſuprà ca. 23.

obedire procurent. MONACHIS cœnobij ſancti Medardi pro Hainoardo monacho, qui veniã pro exceſſibus ſuis apud regẽ poſtulauerat: de quo ex verbo regis mãdat, vt eum vel ad habitandũ regulariter inter ipſos recipiant, vel iuxta petitionem illius litteras dimiſſorias illi ad certum locũ faciant, & abſolutũ abire cum pace permittant. SIGEBODO ſacerdoti & præpoſito monaſterij ſanctimonialium Laudunenſis Eccleſiæ, ſuper interrogatione qua requiſierat ab eo, qualiter oporteret eũ agere de inquiſitione ſibi cõmiſſa in Oriniaco monacharum monaſterio ſuper Abbatiſſa & præpoſito ipſius monaſterij, vnde interrogãti reſpõderat, quia non verbis de talibus, ſed ſcriptis reſpondere deberet. Quocirca reſcribens quoque oſtendit quæ in legibus, quas Catholica probat Eccleſia, & in regulis Eccleſiaſticis de his ſcripta ſint: præcipiẽs etiam, vt priuilegiũ ipſius monaſterij ſibi afferatur, & notificetur ei per certas perſonas de certis rebus accuſationes ipſius Abbatiſſæ atq; præpoſiti, vt ſecundũ ſacras regulas cum conſilio coëpiſcoporum & viſitatoris Laudunenſis Epiſcopij, quia tũc Epiſcopus ibi nõ habebatur, inde Domino inſpirante * decernat. QVIBVSDAM decanis parochiæ Sueſſonicæ, pro quodam preſ-

*decernatur.

presbytero, qui præiudiciũ paſſus iuſtitiã & iudiciũ apud Epiſcopum ſuum Rothadũ nõ valebat obtinere, vnde & ipſe dominus Hincmarus eũdem Præſulem monuerat, vt ſi propter infirmitatem non valeret ipſe ad ſynodum venire, vel miſſos ſuos, comminiſtros videlicet Eccleſiæ ſibi commiſſæ, mitteret, vt res canonicè diffiniri valeret: admonetq; per has litteras eoſdẽ decanos, & Metropolitana præcipit auctoritate, vt presbyteros decaniæ ſuæ ad denunciatum placitũ venire cõmoneant, & cum eis ipſi veniant. Quod ſi non fecerint, ſynodalem ſententiam apud proximè futuram ſynodũ ſe nouerint accepturos. Sigeberto cuidam ſacerdoti, pro Heidilone Epiſcopo ipſius, de quo talia ſe audiſſe dolebat, qualia de bono laico dici non conueniret, & quia culpabatur, quòd talem Epiſcopũ ordinauerit: aſſerens ſe de illo, quem ante nõ cognouerat, fidei & teſtimonio ipſius Sigeberti crediderat, præcepitque ipſi Sigeberto ad ſe venire, vt ore proprio ei dicere poſſit, quæ de epiſcopo audiuit, & ſi vera forent, ſimul conſiderarent, qualiter illa corrigeret: ſi vera non eſſẽt, qualiter mẽdacia eſſe docerentur.

Qua

Quæ viris quibuſdam illuſtribus.

CAP. XXVI.

VIRO illuſtriſſimo EBERARDO, ex principibus imperatoris Lotharij, litteras dirigens pro adipiſcenda familiaritatis apud eum gratia quondam ſibi ab ipſo gratis oblata, congaudet bonis quæ de ipſo per certas audiebat perſonas, *maximeque per Amolum præſulem, quem ſinceriſſimum & cariſſimum vocat patrem ſuum, mittens ad ipſum cum litteris etiam fideliſſimum quendam miſſum ſuum. Itē laudās ſinceritatis ipſius deuotionem erga Deum, & ſacræ auctoritatis cultum, principumque vnanimitatem, & Eccleſiaſticæ pacis ſtudium, debitumque religionis; monens quoque pro caritatis officio, vt ſicut cœpit meliùs ac meliùs proficiat: quia natura humana, teſtante Iob, nunquam in eodem ſtatu permanet, & quia in iſto ſæculo quacumque præditus quis poteſtate contra fluminis tractum nauigat: qua de re aut viriliter nauigans ſuperiora petet, aut remiſſis manibus habet ad ima relabi. Studeat autem præcipuè, vt Deo ſuper omnia placeat: deinde vt Eccleſiæ pacem prouideat: tū vt principibus bona nō ſolùm

l. maximè quæ.

Iob 14.

ſolùm ſuggerat, ſed etiam ingerat. Viris Eccleſiaſticis & locis ſactis debita priuilegia adquirere inſiſtat, populo Chriſtiano pacem & vnanimitatem procuret, bene agentibus congaudeat, malè agentibus reſiſtat, ſeipſum, ſobriè, iuſtè, & piè viuẽdo, ſolerter cuſtodiat, & cætera exhortationũ valde neceſſaria. Poſt quæ ſuggerit etiã de quibuſdam neceſſitatibus, tam ex monaſterijs, quàm & alijs, pro quibus & Imperatori litteras direxerat, quæ in parochia ſua ab illius erant auctoritate corrigenda, & reliqua de vtilitate animæ, & conſilio ſpiritali conſeruando. FVLCRICO cuidam, præmiſſi imperatoris magnati, qui vxorem legitimam inlegitimè dimiſerat, alteramque inſuper duxerat, vocãs ad ſynodum, excommunicationis iam in eum datæ, atque in comprouinciali ſynodo confirmandæ pandit modum. Item poſtquam pœnitentiam pro hoc admiſſo viſus eſt ſuſcepiſſe, iteranti vias ſuas, & reuerſo ad vomitum ſuum manifeſtam dat excommunicationis ſententiam, cunctiſque id notificare ſatagit fidelium Chriſti perſonis, quibuſcumque audire contigiſſet, maximeque Epiſcopis, in quorum videbatur parochijs conuerſari vel frequentare.

Tit. 2.

De eodem ſuprà c. 20.

VVLFINGO cuidam miniſteriali eiuſdem

imperatoris Lotharij, commemorans familiaritatem, quam quondam ab eo popoſcerat, & dilectionem quam ei ſpoponderat, rogans vt innoteſcat Imperatori ſuper epiſtola, quam frater ipſius Karolus rex eidem dirigebat, quatinus eam ſuſcipiens, familiariter diſtinguat; & ſecretò legat. Cenſum quoque de villa Dudeciaco anni præteriti cum cẽſu præſentis anni ſibi trãſmitti iubeat: vnde in illius memoria aliquid ornamenti in ſepulchro ſancti Remigij facere poſſet, quod ornare, & corpus ipſius ſancti in crypta diſponebat à nouo præparata transferre. Item pro repetitione præmiſſi cenſus de villa Dudeciaco ſex librarum: ne fortè ſuggeratur Imperatori, quòd cupiditate inlectus hunc cenſum repetat, quem in ſuos vſus nunquam redegerat: ſed cupiens euadere periculum, ne ſilentio ſuo in diebus ſuis cenſus ipſe depereat, & ipſa villa in alodem vertatur, & Eccleſiaſtica mancipia in ſeruos & ancillas diſpertiantur, ſicut & de multis, tam rebus, quàm mancipijs huius Eccleſiæ, ſed & de ipſa iam villa fiebat. Enitens eiam, vt ſenior ſuus inde periculum non incurreret, vel ipſe cum ipſius periculo partem nõ haberet. Aſſerens quòd ſi cupiditas in hoc eum vexaret, duodecim libras repeteret, quas

Carolus Caluus.

quas auus & pater huius regis inde ſoluerunt, &c. Subinfert etiam quædam de præfato Fulcrico, qui Roma veniens iactabat epiſtolas Papæ pro abſolutione ſua tam regibus ſe, quàm huic Archiepiſcopo deferre. De quo monet hunc Vulfingum, vt ſuggerat regi, ne ſeducatur in hac cauſa: ſed omne cum ratione cauens periculum, faciat vt veniant ipſæ epiſtolæ coram illo & Epiſcopis, & quidquid melius inuentum fuerit inde ſequantur, & quia interim quod rationabiliter & canonicè factum fuit, non debeat contemni. NANTARIO amico ſuo fideli, pro rebus ſancti Remigij diſponendis in Wormacenſi pago, inferens quòd quidam homines eum petierint, vt præſtaret illis colonos earum rerum ad diuerſas operas, & quidam vt venatores illorum in ipſis rebus per aliquod tempus manere concederet: quod neutrum ſe conceſſiſſe, vel conceſſurum eſſe fatetur, quoniam ſui anteceſſores hoc facere non ſunt auſi: quia ſanctus Remigius cum grandi maledictione vel interminatione hoc fieri vetuerit, &c. IMMONI Comiti, pro rebus huius Eccleſiæ in regno Aquitanico coniacentibus, vt auxilium ferret earum prouiſori, cui committebantur. GERARDO Comiti nobiliſſimo, pro Iſaac Lingonicæ ſedis

S. Remig. in ſuo teſtamento.

ſedis electo, vt per eius hortamen ordinaretur Epiſcopus, quia Vulfadus, qui ipſam occupauerat Eccleſiam, canonicè nō potuit ordinari. Itē pro his quæ ſibi litteris idem Gerardus ſignificauerat: ſcilicet quòd Karolus Franciæ rex ſenioris ipſius Karoli Ciſalpinæ Galliæ regis regnum ſibi vellet ſubripere, quod ipſe domnus Hincmarus nequaquam fieri aſſerit. De rebus quoque ſancti Remigij in Prouincia ſitis, pro quibus audierat domnum Hincmarū ad regem proclamaſſe, quod ſe penitus negat egiſſe, nec quotienſcunque neceſſe fuit, pro *ipſius rebus ad alium, quàm ad ipſum Gerardum, & ad ſuos fideles inde ſuggeſtionem, direxiſſe. De hoc etiam quod ſcripſerat hic Comes ſe audiſſe, quòd rex iſte Karolus monaſteria vellet vſurpare, quæ beato Petro Apoſtolo idem Gerardus tradiderat: & quia ſi res ipſius, quæ in hoc regno coniacerent; ab eo forent ablatæ, ipſe licet inuitus res huius regni, quæ in illo habebantur regno præſumeret: reſpondet domnus Præſul, quia ſua voluntate nemo res Eccleſiæ in ſuum periculum vſurparet: timere ſe aſſerens, ne coram Deo dignus habeatur, vt hoc in tempore ſacerdotij ſui commiſſa ſibi patiatur Eccleſia. Veruntamen ſi quis præſumpſerit, plus

*j. ipſis.

plus illi dolere quàm ſibi, periculum præſũptoris ex diuinis pandens auctoritatibus. Adiiciens quoque de eo quod ſe monuerat, vt ſacri cauſa miniſterij regem à talibus reuocaret exceſſibus, quia priùs in illius diſpoſitione talia non perceperat, & de vanis ſuſpicionibus ſuum non erat ſeniorem corripere, ideo nec inde monuerat. Nunc autem certam & cauſam habens, & perſonam, debita deuotione ac fidelitate ſtudebit dominationẽ ipſius monere. Itẽ pro præfatis rebus ſancti Remigij, de quibus idem Gerardus huic Archiepiſcopo litteris ſignificauerat ſe condolere, quia deuaſtabantur à multis, & plures earumdẽ vaſtatores dicerent, quòd per conceſſionem regis Karoli, & huius domni Hincmari eaſdem res occuparent. Vnde notificat eidem Gerardo, quia ex quo eaſdẽ res eidem cõmiſerit, nullius alterius eas prouiſioni delegauerit, niſi tantùm Hildoardo cuidam nutrito ſuo iniunxerat, vt maiori villæ in his quæ neceſſaria fuiſſent, auxiliũ ferret, ſub defenſione tamen & tutela præfati Gerardi Comitis, addens de cæteris earumdem rerum vſurpatoribus quid agẽdum ſibi videretur. Ipſas autem res nulli homini ſuo vel alterius in beneficium dare auderet, quia ſanctus Remigius hoc

in ſuo teſtamento terribiliter contradixit. Ipſe verò Comes, qui pro amore ſanctæ Dei genitricis & ſancti Remigij, res ipſas in ſua tuitione ſuſceperat, ſicut bene cœpit, ita viriliter de cætero agere procuret, quoniam in Remenſi Eccleſia per decem monaſteria tam canonicorum, quàm monachorum, atque ſanctimonialium, ampliùs quàm quingenti pro ipſius præſenti & perpetua ſalute, in pſalmis & canticis ſpiritalibus, atque ſacris oblationibus continui oratores exiſtant. &c. Item pro eiſdem rebus penè ſimilia. Item mittens ad eaſdem res ordinandas per ipſius Comi-
I. Conſiliū. mitis * auxilium, atque diſponendas, monachum atque presbyterum de monaſterio ſancti Remigij nomine Rotfridum. RODVLFO illuſtri Comiti, pro infirmitate coniugis ipſius, & pro eo quòd ferebatur idem Comes inter regem & quoſdam ſubiectos ipſius quædam contraria ſeminare: aſſerens ſibi quoque domnus Hincmarus, qui ab huiuſmodi re valde ſe immunem putabat, hoc ipſum reputari: & quia de his qui erant cum rege talia mandata venirent, quæ non conueniſſent. Vnde nihil eidem Comiti ſcribere poſſet, neque per alium mandare, donec ſimul loquerentur, & de talibus, quæ vidiſſent
meliùs

meliùs ad vtilitatem & honeſtatem ſenioris ſui pertinere, mutuò conferrent: quantocius autem potuiſſet ad regem pergeret, & cum illo degens, quantumcunique valeret, certaret vt ſe coram Deo corde & opere cuſtodiret, oriqueſuo, ab ipſis etiam qui putabantur amici, cuſtodiam imponeret, & de conuocatione fidelium regis, & directione ipſius animi, atque diſſciſſione huius regni:. ſed & interfectione Britonum Heriſpogij, Salomonis, & Almarchi, atque de itinere reginæ ad regem, prout ipſe mandauerat, & quia multùm de rege timebat. Item de eo quòd in litteris ipſius Comitis inter ipſum Comitem & regem commotionem cognouerat eſſe indebitam, vnde ſatis triſtis effectus erat. Et quia de his quæ ſibi litteris ſignificauerat, apud regem, prout potuiſſet, ſatageret, & quidquid inueniret, ſi ad eum remitteret, ipſi remandare curaret. Adiiciens quid ſibi de hominibus ſuis acciderit, quos ſecum ſuper Ligerim habuit: monens & confortans in Domino, ne commoueatur leuiter pro talibus, quibus illi qui Deum timere neſciunt, commouentur: ſed ſuum bonum nomen, ſicut bene cæpit, vſque ad finem perducere ſtudeat. Et quia regis animum iam bene Pſal. 140.

cognoſceret, qui licet aliqua ſit perturbatione commotus, ſtatim vt cum eo locutus fuerit & ei ſuam deuotionem manifeſtauerit, ſicut decet, & ſicut rectū eſt, eū habebit. Admonens, vt iuxta Apoſtolum omnis indignatio auferatur ab eo cum omni malitia. Quod ſi fieret, pro eo quòd rex nepos ipſius eſſet, plùs pium animū erga eū haberet, pro hoc quòd ſenior ipſius eſſet, plùs humilem haberet animū circa ipſum. &c. WELFO cuidam nobili viro, multas gratiarum referens actiones, quòd talem erga ſe conſeruaſſet amicitiam, vt hominē ipſius ſine conſenſu eiuſdē recipere noluiſſet, & quòd idem homo ſe ſine cauſa dimiſerit, & ſine licētia ſua irreuerenter abſceſſerit, quod nemo ſuorum adhuc alius fecerat: intimās qualiter eum ſuſceperit, & quā benignè nutrierit, multaque illi bona fecerit, qualiterque iſte inter ſeniorem ſuum & regem miſſus ad ipſum, inconuenienter egerit. Petit autem, vt nullatenus eum recipiat, antequam ſecum loquatur, & ſciat ſi rectam contra ſe idem homo rationem habeat: adiiciens non id ſe de illo ideò replicare, vt aliquod odiū illius teneat: ſed ne ille contra iuſtitiam recipiens hunc, in Deum peccet, & in ſe amicum ipſius offendat: præſertim cùm ſalua amicitia,

Ephes. 4.

per

per eius licentiam illum habere poterit. FOLCONI Comiti palatij regis, pro quodam presbytero parochiæ Sueſſonicæ, qui relicto Eccleſiaſtico ad ciuile iudiciũ proclamauerat ſuper accuſatore ſuo, qui probaturum ſe promiſerat eſſe quod aduerſus eumdem presbyterum proferebat. Mandat autem huic Comiti, ne in hac ſe cauſa cõmiſceat, antequã ab eo tractetur, an id rationabiliter fieri debeat, quia de presbyteri & Eccleſiæ cauſa ad Epiſcopos & ad ſynodũ diffinitio pertineat, non ad malli vel ciuilium iudicũ diſpoſitionẽ. &c. MAIONI illuſtri Comiti, gratiarum referẽs actiones pro benignitate & ſollicitudine, quã domno Theoderico Camaracenſi præſuli, viro ſancto, & Eccleſiæ ipſius exhibere curabat, petitque vt ſi in eorum diebus idem Dei ſeruus ad communem Dominum tranſiret, pro electione concedenda clero & plebi Eccleſiæ ipſius apud Lotharium imperatorem ſatageret. De pace quoque procuranda inter reges, vnde ſibi ſcripſerat, reſcribit, quia ſemper eam deſiderauerit, & vt inuiolata inter eos maneret, prout potuit, commonere curauerit, & quantum Deo cooperante valuerit, inde laborare curabit. RORICO Normanno ad fidem Chriſti conuerſo, vt in

Dei voluntate, & mandatorum illius obſeruatione proficiat, ſicut & eum velle ac facere per multos audiebat, & vt nemo ei perſuadere valeat, quò contra Chriſtianos paganis aut conſilium, aut adiutorium præſtet: quia nihil ei proderit baptiſmum Chriſtianitatis accepiſſe, ſi contra Chriſtianos vel per ſe, aut per alios quoſcumque peruerſa, vel aduerſa fuerit machinatus. & cætera, quæ proſequitur, Epiſcopaliter intimans, quantum in tali ſit machinatione periculum. Monens etiam, vt Balduinũ à Dei Spiritu, quo canones ſancti ſunt conditi, per Epiſcopalem auctoritatem propter filiam regis, quam in vxorem furatus fuerat, anathematizatum, nullo modo reciperet, neque ſolatium vel refugium aliquod apud ſe habere permitteret: ne illius peccatis & excommunicatione inuoluantur tam ipſe, quàm ſui, atque damnentur: ſed talem ſe exhibere procuret, quatinus ei orationes ſanctorum proficere valeant. LVITARDO illuſtri viro, pro his quæ de ipſo audiebat ad animæ illius periculum pertinentia: præcipuè de quodam presbytero, quem contra leges de Eccleſia eiecerat, & alterum ibi conſtituerat, efficaciter & Epiſcopaliter monens, vt à talibus ſe præſumptio-

ſumptionibus compeſcat: quia ſi non fecerit, ipſe quod ſacræ leges præcipiunt facturus ſit in eum, & per omnia regna Epiſcopis vſque ad Papam Romanum, eum eſſe mandabit excommunicatum. Presbyterum verò aduenam, quem miſerat in eadem Eccleſia, ab omni Remenſi parochia excommunicatum eſſe deſignat. Item vocans eum dilectum filium, & ideo ſic eum vocare ſe dicens, vt talem ſe faciat, quatinus in eius dilectione rectè manere poſſit, velut idem Præſul exoptat. Sed audiens eum non talem ſe exhibere, qualem * deberet erga Remenſem Eccleſiam, de qua multa bona habebat, vt famulos ipſius Eccleſiæ inquietans cum pace non ſineret degere, mandat illi ex auctoritate Dei & ſanctæ Mariæ, & ſancti Remigij, & ſua Epiſcopali, nec non ex banno regis, cuius miſſus ipſe pontifex erat, vt nullum impedimentum, vel ipſe, vel homines ſui hominibus Remenſis Eccleſiæ faciant, nec per aliquod ingenium vel per conſenſum ſuum: ſed ſi quid rationabile quærere vult contra poteſtatem Remenſis Eccleſiæ, per legem quærat. Quia ſi aliter fecerit, tã per Epiſcopalem auctoritatem, quàm per miſſaticum regis, quod inde rectum fuerit ſuſtinebit.

j. deceret.

Excom-

excommunicat etiam quemdam Diaconum ipſius, qui aduerſabatur famulis ſancti Remigij. & cætera. * THEODVLFO Comiti, pro præſũptione Eccleſiaſtici miniſterij, qua defuncto quodam presbytero abſtulerat quæ idem presbyter in eleemoſyna pro ſe dari præceperat, & inſuper vſurpauerat quæ ad ipſam Eccleſiam ritè relicta fuerant. Oſtendit ergo manifeſtè, quã maximum crimen ſacrilegij commiſſum ſit ab eo: ſed & quomodo contra humanas egerit leges, & quid inde fieri debeat, & qualiter Eccleſiæ in poteſtate & ordinatione ſunt Epiſcopi ſecundum ſacros canones, & imperialia capitula. Vnde mandat ei, vt iuxta ſacras auctoritates, & regũ præcepta, quidquid de facultatibus ipſius Eccleſiæ acceperat præſentialiter Eccleſiæ reddat, & presbyteris, quibus res commendatæ fuerant, reſtituat, deinde ad ſe veniat, vt inde medicinam accipiat, quatinus ſanus fiat, dans illi ſpatium ſeptem dierum poſtquam litteras ipſas acceperit, vt octaua die ad ſe veniat, quò vel ſi non eſt ita, debitam rationem reddat, vel ſi eſt ita, congruam ſatisfactionem agat: quod ſi non fecerit, exemplar iſtarum litterarum ipſe regi tranſmittet, vt ille ſuum inde miniſterium faciat, & poſtea idem

Marginal note: *) Teudulfo.

Præ-

Præſul ſuum exinde perficiet. Et quoniam audierat quòd ipſam Eccleſiam idem Comes denominato pretio vendere pararet, adiecit; *Propterea ſcias* inquiens, *quia ſi vel vnum denarium tibi aliquis clericus pro ipſa Eccleſia, vel pro alia aliqua in mea parochia, per ſe, aut per immiſſam perſonam dederit, per me ordinatus in ea non erit. Si autem vis ibi habere presbyterum, adduc mihi talem clericum, qui aptus ſit ſacro miniſterio, & ego illũ inquiram, & illi Eccleſiam dabo, & tunc illũ ordinabo, ſi mihi talis clericus ſatisfactionem fecerit, quòd nullum pretium inde donauerit. Et ſi tu ita facere non volueris, ego ordinabo, qualiter populus ibi officiũ habeat, vſq; dũ ibi ordinem presbyterum. Cui ſi aliquod impedimentũ cõtra diuinas & humanas leges feceris, & manifeſtũ fuerit, presbyter ibi permanebit, & tu & omnes qui tibi conſenſerint, ab omni Chriſtianitate vſque ad ſatisfactionem eritis ſeparati. Hæc, care fili, ideo mando tibi & taliter commoneo, quia ſaluum & honoratũ te cupio, & inter filios Eccleſiæ te in loco filij habere volo. Et ſi me coëgeris, vt ſicut Dominus dicit in Euangelio, ſis velut Ethnicus & publicanus, nõ mihi, ſed tibi reputare debebis.* Mat. 18.
*Poſtquam iſtas litteras dictaui, dictũ eſt mihi quòd matricularios à miniſtro meo conſtitutos de illa matricula eieciſti, & ibi * Bouariũ miſiſti,* *1. Bonariũ.

miſiſti, & pro illa matricula in pretio vnum aſinum accepiſti. Quod ſi ita eſt, non ſolùm criminaliter feciſti, quia contra omnes leges Eccleſiaſticum miniſterium homo laïcus vſurpaſti, & eleemoſynam, id eſt miſericordiam pauperum, ac per hoc Deum, qui miſericordia miſerorum eſt, ſicut Iudas proditor, vendidiſti. Sed etiam turpiter in hoc nimis feciſti, vt de mendicitate, de qua mendici viuere debent, Comes & honoratus regis conſiliarius in pretio aſinum accepiſti, & omnes qui hac audiūt, penſare poſſunt qualiter de aliјs cauſis pro amore & timore Dei, & reuerentia tui miniſteriј iuſtè & rectè facis, qui de tali miſeria ſine vlla verecundia turpe lucrum requiris.

ANSELMO illuſtri viro, pro quodam presbytero, quem apud ſe accuſauerat, ſed ad denominatum placitum non venerat: ſignificans purificaſſe hunc presbyterum canonicè ſeipſum à crimine coram miſſis ipſius Anſelmi, in conſpectu plurimorum tam clericorum quàm laïcorum, non tamē miſiſſe, quia nec debuerit, in ſacramentum plures ſacerdotes ipſius teſtes. Hortatur autem & monet, vt omnem rancorem, quē contra præfatum presbyterum habebat, à corde ſuo expelleret, oſtendens quantum malum ſit odium retinere in corde. Interdicit etiam auctoritate Dei & ſanctorum eius,

eius, vt eidem presbytero nullum præiudicium vel machinationem inferat, quia ſi fecerit, ipſe inde ſuum miniſterium faciet. Precatur etiam vt iuſtitiam Deo, ſibique faciat de hominibus ſuis, qui presbyteris quibuſdã teſtibus præmiſſi presbyteri auſi ſunt iniurias intuliſſe: quia ſi non fecerit, & de ipſis quoque ſuum facturus ſit miniſterium. BERNARDO Comiti Toloſano propinquo ſuo, pro rebus Remenſis Eccleſiæ in Aquitania coniacentibus, quas ille in præſtariam ſibi concedi petebat: quod idem Præſul ſe facturũ negat, quia non audeat, propter teſtamentum ſancti Remigij, quod id omnino fieri prohibuerit. Vnde alteri quoque BERNARDO Comiti * Rodomenſi ſcribit, vt loquatur cum hoc Bernardo, ne res eaſdem ſuis hominibus in beneficium donet, vt eum feciſſe audierat, & de inquiſitione harum rerum, ſi rex iuberet, per ipſum agenda. Item præfato Bernardo Toloſano pro eiſdem rebus, adiurãs illum per Deum omnipotentem Dominũ Ieſum Chriſtum, & per eius genitricem, ſanctumque Remigium, vt nihil inde præſumat, nec vllum impedimentum mancipijs in ijſdem conſiſtentibus faciat: neque Bernardo Comiti Aruernico, cui eaſdem commiſerat ad defendendum, inde moleſtiam

* i. Rodonenſi.

ſtiam ingerat: quia ſi fecerit, eum à liminibus ſanctæ Eccleſiæ, & à communione fidelium cum plenitudine Epiſcoporum, tam Aquitaniæ, quàm aliorum regnorum ſegregabit. Item admonens eum pro eadem re, vt conciliet ſibi amicitiam ſanctæ Mariæ & ſancti Remigij de præfatis rebus, oſtendens ex ſacris auctoritatibus, quantum periculum ſit res ſacras iniuſtè retinere, caueatq; ne Eccleſiaſticum iudicium proinde mereatur in hoc ſæculo, & æternã perditionem in futuro. Itẽ quia præiudicium & non modicum damnum Remenſi faciebat Eccleſiæ, oſtendit eum prædamnatum à ſacris canonibus ſanctorum iudicio, & à ſe cæteriſque Præſulibus, quorum res Eccleſiaſticas vſurpabat: legationem pro hoc præiudicio directam, & tunc iterum cum imperatore ad Papam Romanum dirigendam, quatinus eius auctoritate congregata ſynodus, eum, cæteroſque rerum Eccleſiaſticarum peruaſores damnationis ſententia percellat. Ideo ſecundum Euangelicam
Matt. 18. auctoritatem priùs eum Epiſcopali auctoritate commonet, atque per crucem Chriſti & ſanguinem ipſius interdicit, ne de rebus Eccleſiæ Remenſis ſibi præſumat, neque à quocunque, niſi ad ipſarum, rerum contra peruaſores defenſionem, præſumi

ſumi conſentiat. ENGELRAMNO, Goſlino, & Adalelmo Comitibus ſcribit, mittens eis cum literis ſuis litterarũ regis exẽplar, in quibus continebatur, vt Epiſcopos conuocaret & laicos fideles regis, ad prohibẽdũ vel reſiſtẽdum Karlomãno Diacono regis filio, qui inſurrexerat contra patrem ſuum: in quibus litteris, quærens quid eis ſuper hoc regis ſit agendum præcepto, deſignat non eſſe Karlomnannum ſuæ prouinciæ, vtpote qui ſit ordinatus ab Hildegario Meldenſi Epiſcopo, & ſecundum canones non poſſit aliquid diſponere de illo, Epiſcopos quoque de alia prouincia conuocandi poteſtatem non habeat, ſed neque ſuffraganeos ſuæ ſedis tunc tempus habeatur conuocandi, cùm dies inſtet Natalis Domini: & licet Epiſcopi cõueniant, & Karlomanno ſuas parochias interdicant, non ſibi videtur vt pro eo quod cæpit dimittat, ſi alia poteſtas illi non contradicat. Conſiderandum verò monet rationabiliter, quid iuxta mandatum regis ſuper hac re ſit agendum, ne malum maius accreſcat. Significans qualiter conueniendum, & alios eis ſit conuocandum, danſque cõſilium vt idem Karlomannus aduerſum ſe non prouocet Deum & patrem ſuum, Epiſcopos quoque regni huius, Suprà c. 18.

& populum ad iracundiam contra ſe, ne & in animo, & in corpore, tam ipſe, quàm illi qui eũ ſecuti fuerint, pereāt. Ipſe verò Præſul & hi Comites mittāt ad regē, vt eum faciant, prout meliùs potuerint, illi placabilem: ſin autem aliter eis videtur, ſibi remandent, & cætera. Item eiſdem pro hac ipſa re, deſignans bonum ſibi videri fuiſſe conſiliũ, quia non commouerint populum antequam ſimul loquerentur, conſiderantes ſi quid boni poſſent inuenire cum Karlomanno, credens quia ſuum & ipſorum debeat obaudire conſilium, & cæt. ITEM KARLOMANNO, Goſlino, & Conrado, pro iuſſione regis qua mandauerat, vt ipſe Præſul cum cæteris fidelibus regis conueniret ad mandatum regis audiendum, & Karlomanno denuntiandum: deſignans vbi & qua die vel hora ſimul conuenire debeant, & vt Karlomannus Goſlinum & Conradum ad ipſos mittat, vel ipſe Karlomannus, ſi placuerit ei, ad eoſdem veniat, vt miſſaticum regis ſimul cum ipſis audiat, & ibi pariter conſiderarent, qualiter ei ad ſaluationem & honorem ſuum de cetero ſit agendum. HARDVINO Comitì, pro cauſis ſupradictis de Karlomanno, quomodo tunc res ſe haberet; & quia obſides

des inter ſe dederant, & cum Karlomanno locuti fuerant, eique ſuaſerant, vt pacificè in hoc regno degeret, ac veniente patre cum ipſis ei obuiam pergeret. Sed quia regẽ citiùs quàm ſperabatur audierat aduenire, quid idem Karlomannus tũc facturus eſſet ſe neſcire fatetur. Monet tamẽ vt præparatus ſit hic Comes ad mandata regis, ſi qua iuſſerit, exequenda. Item pro quibuſdã malefactoribus hominibus cuiuſdam Wiperti, qui rapinas, incendia, & homicidia, & alia mala faciebant, cõmonens eumdem Harduinum, vt cum fratre ſuo Hadeboldo decertet, quatinus hæc mala legibus emendentur, & ceſſent, ne ipſi, qui miſſi regis erant in hoc regno, pro talibus offenſam illius incurrant: quod ipſe quoque certaret agere, niſi corporali detineretur infirmitate. Inſuper & cum * Gaulfo regis fideli loquatur, qui hos malefactores recipere ferebatur, & oſtenderet illi quantum periculum ſuum in eos recipiendo faceret, admonens vt à talibus deinceps ſe cuſtodiret. Item de his quibus ſignificauerat ſe accuſatum apud regem, & quia * non expreſsè litteris eãdem intimauerat accuſationem, mandat vt ad ſe miſſum fidelem & rationalem dirigat, per quem rei veritatem diligentiùs

i. Grimulfo.

i. omit non.

agnoſcere poſſit, & ei verum conſilium dare, & ipſum inde in rebus pro viribus adiuuare. * MAINGANDO cuidam amico ſuo, pro rebus ſancti Remigij in Voſago coniacentibus, de quibus quidā homines quoddam manſionile conabātur auferre. Vnde iam miſſi regis Ludowici requiſierant, & inuenerant quòd Remēſis Eccleſia iuſtè illud teneret; & manifeſtū eſſe, quia infra fines illarum rerum, quas ibi ſanctus Remigius comparauit, nulla poteſtas aliquid haberet, niſi Remenſis Eccleſia. Vnde precatur iſtum, vt ſi res ipſas euindicare quietè potuerit ad partem huius Eccleſiæ, faciat: ſin autem, vel detineat ne reddantur aut addicantur aliæ poteſtati, donec ipſe & Luitbertus Archiepiſcopus ſimul veniant, & ſecundum legem per Eccleſiæ aduocatum res ritè diffiniatur. & cætera. Item pró eadem re, exhortans & petens, vt de ipſis rebus maiorem curam adhibeat. &c. ERLVINO amico etiam ſuo, pro præfatis rebus, & manſionili quo ſuprà. Item gratiarum referens actiones pro auxilio quod impendebat præmiſſis rebus & mancipiis, precans vt quòd bene cœpit perficiat, & vt monaſteria ſeruorum Dei picem de præfatis rebus habere poſſint, adiutorium præbeat, & vt quædam manſa;

j. manigaudo.

māſa, quæ ab ipſa poteſtate iniuſtè auferebātur, iuſtè reuocarētur, ſolatiū adhibeat: mittens ei dona in auro & argento, & obſequium dignum tam ſpiritale quàm temporale promittēs. Itē ſignificans quòd audierat, pro eiſdē rebus petens vt regi Ludouico ſuggerat, quatinus pro redēptione animæ ſuæ res quæ abſtractæ ſunt, Eccleſiæ Remenſi reſtitui faciat, & eas ipſi Erluino commendet, ipſumque miſſum faciat ad inquirendam & peragendam de rebus ipſis iuſtitiam, mittens eidem Erluino quoq; vaſorum argenteorum munera. Item ſignificans quod audierat quendam Lantfridum ſe iactantē, quia impetrauerit res præfatas apud imperatorem Karolum, vt haberet ipſas, eodem domno Hincmaro conſentiente, in beneficium, quod per omnia dicit eſſe mendacium, nec obtinere poſſe apud ſe omnes reges qui ſub cælo ſunt, vt illas res vnquā ab aliquo teneri conſentiat, propter alligationes, quas ſanctus Remigius in teſtamento ſuo diſpoſuit. Odalrico illuſtri Comiti & amico ſuo, pro cauſa ſuorum hominum, quorum res Ludouicus rex Tranſrhenenſis domnus huius Odalrici malè tractabat, iniuſtè agens contra ipſos: monetque vt inde iudicium Dei regum regis timeat, & quod iniuſtè

 egit

Item pro loco vacante ſine presbytero, vbi ſancta Patricia requieſcit, monens vt quãtocius miniſtris Eccleſiaſticis clericũ ſacro miniſterio aptum oſtendat, qui valeat ibi ordinari, ſciens pro certo, quia poſt ordinationem, quæ fieri debebat in proximo, ipſum locũ ſine presbytero nõ dimitteret: quia nec cum mercenario, nec ſine paſtore proprio ipſos homines audebat dimittere: & ſi ipſe non præſentauerit eum, qui dignus poſſit inueniri, ille ordinaturus eſſet qualem meliorem potuiſſet inuenire. Item pro Haimone fideli ſuo, quem idem Comes ad placitum ſuum per bannum vocari iuſſerat, qui rege iubente in ipſius ſeruitium prouectus erat. BOSONI illuſtri Comiti, de agenda electione Siluanectenſis Epiſcopi, oſtendens quòd non ſit ſui miniſterij quamcumque ſpecialem deſignare perſonam, & cæt. Item BOSONI viro inclyto, gratiarum referens actiones pro rebus Eccleſiæ Remenſis in Prouincia ſitis, quas vt ſibi promiſerat, tutabatur, monens vt ſe talem præparet, qualiter orationes ipſius & Eccleſiæ ſibi commiſſæ illi proficiant: idque quod de ipſo periculoſum audierat, non tacens, videlicet quod res diuerſarum Eccleſiarum ſuis hominibus dediſſet: vnde ſatis timen-

dum eſſe denuntiat, ne orationes fidelium Dei pro ipſo impediantur à clamoribus ſanctorum in cœlis cum Deo regnantium, & cæt. * COIRANNO Comiti, propter quemdã hominẽ ipſius, qui grauia quædã cõmiſiſſe ferebatur crimina, & quia non audebat ea dõnus præſul indiſcuſſa dimittere, precatur hunc propter dilectionẽ, vt eũ ad ſe venire iubeat diſcutiendũ ab ipſo: quia ſi non fecerit diſtringetur grauiùs ab illo tam de miniſterio Epiſcopali, quàm de miſſatico regis. ISEMBERTO illuſtri viro amico ſuo, precans pro Hincmaro nepote ſuo, quem miſerum appellat, vtpote qui pro exceſſibus ſuis tam grauia ſuſtinebat, petenſque vt illum in ſuis neceſſitatibus adiuuet. RAINOLDO Comiti, pro rebus Remenſis Eccleſiæ, quas receptas ſe habere ſignificauerat, & de manibus diripientium ereptas. THEVDERICO illuſtri Comiti, mittens ei nomina ſuorum in expeditionem, regiſque ſeruitium properantium. Item pro muneribus argenti, quod regi moranti ad Dei ſeruitium in terra per paganos deſerta mittebat. Itẽ pro ſollicitudine quam tẽpore Ludouici regis nuper defuncti ſuſceperat idẽ Theudericus de filijs ipſius regis, ne moleſtè acciperet, ſi eum commoneret cauſa dile-

* Goirãno.

dilectionis, vigilem eſſe debere apud filios eiuſdem regis. Oſtendens quia non ſolũ grandis præſumptio, ſed etiam magnum periculum eſt, vni ſoli generalem regni diſpoſitionem tractare, ſine conſultu & conſenſu plurimorum. Notificans quoque de his quæ ſibi mandauerat, qualiter quondã inter reges Ludouicũ, Lothariũ, & & Karlomannũ fuerit actum, & qualiter tunc ſit agendum: ſubiungens capitula quædam, quæ à tribus regibus, Ludouico, Karolo, & Lothario ſimul conuenientibus conſtituta & confirmata fuerunt. Item pro quodam Epiſcopo religioſo, petens vt det ei locum loquendi ſecum, vt per ipſius interuentionem peruenire valeat ad regis præſentiam, & ea quæ rationabiliter poſtulauerit obtinere, & alia quædam ſcribit etiam eidem. HVGONI etiam filio Lotharij regis, ſignificans ſe amicos & familiares habuiſſe patrem & auum ipſius Lotharium imperatorem: & quia ſalutem ipſius optabat, idcirco quod audierat de periculo eius, cauſa dilectionis ei notum faciebat: multos ſcilicet prædones conſpiraſſe & conſpirare ſecum, ipſoque principe atque auctore innumeras & horrendas fieri deprædationes, aliaque multa ſcelera perpetrari, quæ omnia in caput ipſius redundarent: oſten-

oſtendens quàm horrendum ſit pro tantis ſceleribus perpetuas pœnas mereri: demõſtrans hæc eadem perueniſſe ad ſynodum *Syn. in Neuſtria an. 877.* Epiſcoporum in Neuſtria geſtã. Inſuper etiam quòd regni moliretur peruaſionem: ſibique mandatum de præfato conuentu, vt ad eum mitteret atque moneret (iuxta quod leges præcipiunt) à tantis malis reſipiſcere, ipſoſque malefactores à ſe diſiungere, & à ſeditione ac regni peruaſione ſe cohibere. Si verò ipſius commonitionem & mandata ſynodi obaudire non vellet, tam ſuæ diœceſeos, quàm de vicinis prouincijs Epiſcoporum ſynodum conuocaret, & ſynodali Epiſcoporum ſententia *ms. factores* eum, ſuoſque complices atque * fautores excommunicaret. Poſtea verò omnes hi Epiſcopi eamdem excommunicationem Romano Pontifici, & omnibus Epiſcopis ac principibus per circumiacentia regna notã facerent. Vnde monet eum tanquam filiũ, vt recogitet in quanto periculo ſit, proponens ei diuinarum ſentẽtias auctoritatum, vt periculum ſuum recognoſcere poſſit, hortanſque ac monens, vt nulli adulatori credat ad peruaſionem regni aggrediendam: inferens vt attendat, quid profuerit patruis eius, vt contra legem Dei regni peruaſionem inceperint, & quòd pater eius

pro

pro labore, quo contra Dei voluntatem laborauerat, & vitam perdiderit & regnū. Adjiciens quid leges de peruaſoribus regni præcipiant. Subiungens etiam, quòd rex eidem promiſerit, & ex parte oſtenderit, eum ſe velle honoribus ampliare, & honoratum habere, ſi culpa ipſius nō fuerit. Admonens etiam, vt non auſcultet hominum prauorum hortamenta, neque imitetur malignantes, qui florent ad tempus, & citò ſicut fenum areſcēt, ſed obaudiat ſcripturam ſanctam veridicè dicentem: Expecta Dominum, & cuſtodi viam eius, &c. Subnectens quoque, vt ſibi de his certam & veram reſponſionem remandet. ENGILGARIO cuidam illuſtri litteras direxit huiuſmodi: *Pſal. 36.*

HINCMARVS EPISCOPVS Engilgario ſalutem.

PERVENIT ad nos, quia hominem tuum Rathrannum irrationabiliter & inconuenienter periculoſum ſacramentum iurare feciſſes, qui licet tibi ſeruitium debeat, tamen ſub noſtra cura & tu & ille de ſalute veſtra eſſe debetis. Propterea mando tibi, quia valde miror te non intellexiſſe, grauius eſſe periculum, cùm hominem aut ſuadendo, aut terrendo in periurium mittas, quàm ſi te ſolus

per-

periurares: quoniam in te vnum periurium, immo pro periurio homicidium perpetrares: cùm autem alium periurare facis, & te & illũ perdis. Et ideo mandamus, vt ſi ita cauſa habetur, ſicut ad nos peruenit, ab Eccleſia & altario te abſtineas, donec ad nos venias, & de tali incautela aut dignã excuſationem facias, aut dignam pœnitentiam accipias.

LEVDOWINO amico ſuo, pro rebus & mancipijs Remẽſis Eccleſiæ in Prouincia conſiſtentibus, ſæpe litteras direxit. Item LETVARDO & HILDVARDO alijſque in eodem pago degentibus, tam pro ipſis rebus, quàm pro animarũ ſalute ſcripta direxit. ACHADEO Comiti, pro rapinis quas audiebat ab eius hominibus fieri in ipſius comitatu, & pro villa Spantia, qua ille annonam Eccleſiæ Remenſis auferre diſponebat: notificans ei, quòd ſi aliquid inde raperet, tam ipſum quàm ſuos excõmunicaret, & alienos ab omni Chriſtianitate faceret, atq; per ſuum miſſaticũ, quod de illo Comite fieri debet, qui in ſuo comitatu iniuſtitiam faciat, exequi procuraret. AMALBERTO illuſtri Comiti, pro iniuſtitia quã audierat eũ in ſuo perpetraſſe iudicio, exigẽdo res cuiuſdã interfecti ab eo, qui ſecundũ cõmendationem ipſius eas in illius eleemoſynam diſtribuerat: per-

hor-

horreſcens quòd Chriſtianus & moriturus admittere talia nõ expauerat, timens Dei futurum iudicium. Et oſtendit per diuinã auctoritatem, quàm graue perpetrauerit flagitium, reducens ad mentis oculos, ne fortè mercenarius, non paſtor, haberetur: iniuſtitiam videndo & tacendo, & quia miſſus Imperatoris erat, & capitula ipſius pro defenſandis aduenis & neceſtuoſis habebat. Vnde tam eidem Comiti, quàm omnibus exactoribus atq; iudicibus, qui in hoc reſederant iudicio, verbo Dei omnipotentis & banno Imperatoris, Epiſcopali auctoritate præcipit, vt eumdem hominẽ nullus pro hac re condemnet, aut inquietet, vel contradictionem faciat donec ipſe Præſul per ſeipſum, vel per miſſos ſuos hanc cauſam diligenter inquirat, & ſecundum leges Eccleſiaſticas & humanas hoc iuſtè & rationabiliter diffiniat. Denuntians quòd quiſque hoc contra Dei præceptum præſumpſerit agere, primò ſecundum capitula legalia hoc eum emendare faciat: deinde ſecundum leges Eccleſiaſticas illũ à communione Chriſtianorum vſque ad ſatisfactionem repellet. Denuntiat etiam, quia quoſcumque ad placitum ſuum venire mandauerit, vt hanc cauſam diligenter inquirat, & legaliter atque regulariter

diffiniat,

diffiniat, ſi venire neglexerint, poſt tertiam commonitionem ab omni Chriſtianorum conſortio vſque ad ſatisfactionem repellet, niſi rationabilem oſtenderint excuſationẽ.
j. patiebantur multis. Adjiciens de flagellis quæ * patiebantur multi, & oſtendens quòd ideo hæc tam duriter ex Dei verbo annũciet, vt intelligant quanta ſit offenſa, in hac cauſa contra Dei præceptum, & ſacras præſumere ſcripturas, admonens ne de peccatis alienis peccata ſua accumulẽt. SIGEBERTO, pro præſumptione & præiudicio quod egerat pro quadam Eccleſia cuidam presbytero: mandatque vt hoc præſentialiter emendet, & à talibus leuitatibus vel præſumptionibus ſe caueat: quia ſi non fecerit, ſuum de eo miniſterium facturus ſit, & ceteris Epiſcopis, vt idem faciant, notificabit.

Quæ aliquibus reginis ſcripta miſerit.

CAP. XXVII.

IRMINGARDI Auguſtæ ſcribẽs, cõgratulatur audito religionis ipſius feruore, aſſerens ſe in precibus aſſidua pro ea dependere munia. Item reſpondens ad litteras quas ipſa ſibi direxerat, ſignificãtes intimaſſe illi quoſdã homines, quia per eiuſdẽ Epiſcopi iuſſionem multa mala fierent erga

erga res Auennaci monaſterij, Berthæ ipſius imperatricis filiæ: aſſeuerãs quòd diabolus per eorum ſit ora locutus mendaciũ, velut eſt pater mendacij. Si quid verò homines ipſius iniuſtè fecerint in rebus ipſius monaſterij, nõ denegat: tamẽ quia & ignorauerit, & non conſẽſerit, nec voluerit, indicat. De quodam præterea manſo, quod illa ſignificauerat iniuſtè abſtractũ à præfato monaſterio, aſſerit quòd nulli homini, quantum ſibi conſcientia teſtimonium perhibebat, iniuſtè vnquam manſum abſtulerit, ſed apud regem pro eo petierit, & obtinuerit, vt miſſos ſuos dirigeret, qui diligentiſſimè hoc inter Eccleſiæ Remenſis & Auennaci monaſterij poſſeſſiones æqua lance indagantes, decernerent. Nam ipſe qui ſua pro Chriſto dimiſerat, nec vellet, nec indigeret vt aliena raperet: ea tamẽ quæ ſibi cõmiſſa erant, ſine ratione & lege negligenter dimittere non audebat. Adiiciens eſſe multa de ipſo monaſterio, vnde ipſius, filiæque ſuæ indigebat auxilio: petitque vt mittat miſſum ſuum ſtrenuum & fidelem cum miſſo filiæ ſuæ, qui vnà ſecum quæ corrigenda ſunt ibidem corrigat, & videat quam intentionem & voluntatem ipſe in talibus habeat, ne ipſis & ſibi periculum, quod abſit, exinde maneat:

Auenay.

Ioan. 8.

pe-

petitque vt animus ipſius ſit ſemper ſollicitus, ne alienæ linguæ facilè credat, maximè de ſacerdotibus Chriſti: quoniã diabolus, ſi non poteſt in alio, in hoc velit intentionem ipſius fuſcare, vt eam faciat in opinione indebita ſacerdotũ errare. Deniq; quod adiecerat ipſa, ſe pro eo ſuggeſſiſſe animo imperatoris Lotharij, contra ipſum feciſſe illam teſtatur, non vt magnam & Deo deuotam decet facere coniugem. *Ego*, inquit, *ſcio quia ei multa de me dicta fuerunt contraria: ſed ſi vult poterit cognoſcere non eſſe vera: tamen eum non audeo reprehendere, quia Dominus eſt, nec in eius perſona dico, ſicut, legitur in ſcripturis: Qui libenter audit verba mendacij, miniſtros quoque habebit impios. Videlicet qui de pijs erga eum voluntariè loquentur impia. Qui illi ea dixit ex mea parte, quæ mihi mandaſtis, aliter quàm verũ ſit dixit, malè autem interpretatus eſt benè dicta. Si voluiſſet cognoſcere verum, & aliquis miſſus mihi de ſua parte veniret, vt vera ex me cognoſceret, ſicut venit, & me qualẽcũq; Chriſti Domini ſacerdotem ſuggillauit, libentiſsimè ſuo animo ſatisfacerẽ. De meo autẽ miſſo, ſicut dominatio benigniſsima veſtra mandauit, vt ad eũ dirigã qui ei hoc affirmet, quòd de eius infidelitate nihil velim tractare, ſcitis quãta mendacia nunc per iſtud vadunt ſæculũ,*

Pro. 29.

&

& quanta ſinceritas debeat eſſe in ſacerdote, & quantam meritò domno meo velim ſeruare fidelitatem. Et idcirco ne mali interpretes malè bonum interpretentur, hoc adhuc facere non poſſum. Tamen ſi vult credere domnus meus Lotharius, poteſt veraciter cognoſcere, quia non tantùm illi, ſed nulli homini in mundo ſum infidelis, & ſi vult credere, credat: ſin autem, cùm ille inter principes, & ego inter Epiſcopos ante regem regum & Epiſcopum Epiſcoporum venerimus, tunc quid inde verum ſit, pleniſſimè ſine alicuius indicatione cognoſcet: &c. BERTHAE abbatiſſæ Auennaci monaſterij, pro impedimentis, quæ fratres ac ſeruientes monaſterij Altuillaris, aliarumque villarum Remenſis Eccleſiæ patiebantur ab hominibus ipſius, poſtquam in hoc regnum illa deuenerat. Vnde petit vt diligentiam, ſtudiumque adhiberi iubeat, ne tanta & ſic inſolita præiudicia hæc patiatur Eccleſia de ipſius vicinitate, de qua ſolamen & gaudium pro ipſius bona vita & ſobria conuerſatione habere debebat. Quod ſi egiſſet, Deũ proinde placabilem ſibi faceret, & ſanctam Mariam, ſanctumque Remigium ſibi conciliaret, ab ipſo quoque obſequium Epiſcopale haberet. Si verò ſuos corrigere paruipenderet, ipſe licet inuitus aures re-

gis inde pulſaret: vt ſi neceſſe foret, vt in tantum cauſa excreſceret, miniſterium Eccleſiaſticum, ſecūdum regulas canonicas, in eam, ſuoſq; exereret. IRMINTRVDI reginæ, pro Beluacenſis Eccleſiæ diſpoſitione in paſtoris electione: petens vt ſuggerat regi, ne à quocumque in quamcumque partem animus illius indebitè poſſit inflecti de huius Eccleſiæ diſpoſitione, donec ipſe in eius ſeruitium veniens, quæ ipſi neceſſaria fuerint notificans, ipſius auribus pandat: & ſic quæ Deo ſint placita, & illis vtilia, Domino annuēte, diſponere procuret. ROTRVDI Deo ſacratæ, & ceteris ſororibus monaſterij ſanctæ crucis, & ſanctæ Radegundis, pro electione Abbatiſſæ ipſius monaſterij, pro qua rex præceperat Frotario Archiepiſcopo, & Erardo, atque Angenoldo, ad præfatum monaſterium pergere, & electionem regularem ibi facere: & ſi cuncta concors congregatio, vel pars quamuis minor, tamen melior, Rotrudem elegiſſet, conſtitueretur in ordine Abbatiſſæ. Si autem omnis congregatio concors illam abieciſſet, & aliam eligeret, illa quam concorditer elegiſſet, in ordine Abbatiſſæ maneret, donec regi renunciaretur, & quæcumque ibi fuiſſet electa, onus Abbatiſſæ ſuſciperet, & Odila ad ſuum

ſuum monaſterium reuerteretur. Primores autem clerici & vaſalli ad reginam venirent, ſub cuius defenſione, poſt Dei & ſanctorum eius, conſiſtere deberent. *Propterea*, inquit, *diligite ſorores ante omnia: & in priuatis collocutionibus, & in publico veſtro conuentu, remittite & abijcite funditus à cordibus veſtris omnes iniurias, & ſcandalorum fomites, quæ hactenus inter vos ortæ fuerunt: vt nulla de ſorore ſua vindictam, aut pro ſermone, aut pro facto, vel pro aliquo deſpectu quærat, aut à Deo, aut in ſæculo. Quia ſicut Dominus proteſtatur, ſine concordia quidquid ei obtuleritis non illi placebit: ſiue enim oraueritis, ſiue ſacrificium obtuleritis, ſiue vos afflixeritis, ſine hac caritatis concordia nihil Deo placabile erit. Quia ſicut dicit Apoſtolus: Etiamſi tradidero corpus meum vt ardeat, caritatem autem non habeam, nihil ſum. Et ſcitis, quia regula quam profeſſæ eſtis, propter ſcandalorum ſpinas, quæ oriri in monaſterio ſolent, orationem Dominicam in matutinis & veſpertinis officijs, ita vt omnes illam audiant, à priore orari præcipit, vt timentes conuenientiam quæ dicimus: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris, omnem rancorem de corde noſtro pellamus. Quæ dũ priùs egeritis, ne per veſtrã diſ-*

Matt. 5.

1. Cor. 13.

Regula S. Bened. c. 13.

cordiam, quod abſit, regularis electio de veſtro monaſterio pereat, adunate vos ad Dei voluntatem, & regularis deuotionis vnanimitatem, veſtramq́; ipſam ſalutem, præſentem ſcilicet atque æternam, cum caritatis concordia, quæ eſt omnium virtutum mater, & cum humilitate, quæ eſt cuſtos ipſarum virtutum, atque cum vera obedientia, quæ ſcala eſt qua ad cælum pertingitur, & in vobis ſalubri electione concordate, & voſmetipſas ad regularem normam reducite, & conſtringite ac conſeruate: quia aliter, ſicut meliùs ipſæ ſcitis, ſaluæ eſſe nequaquam valetis. Et ſicut animos ab inquietis motibus, ita & linguas à prouocatiuis iracundiæ, vobiſq́; nociuis ſermonibus cuſtodite, conteſtante Apoſtolo: Omnis clamor & indignatio auferatur à vobis cum omni malitia, & omnis ſermo malus ex ore veſtro non procedat. Ne ſicut ſolent homines priùs dolore commoti, & poſtea aliquo gaudio, quaſi victorioſi, obtinentes quæ deſiderauerant, exhilarati, de quocumque homine, quæ non conueniunt aliqua veſtrum dicat: ne & patientiæ meritum inutilibus ſermonibus coram Deo perdatis, & ſi aliquis fuerit, qui aliqua prouocatione quamcumque veſtrûm ad hoc inſtigare voluerit, vt quæcumque indebita de quocumque proferat, qualiter illam comprehendere poſſit,

Ephes. 4.

vt

vt rationabiliter damnare praualeat, locum nec diabolus, nec aſtutus homo exinde aliquo modo habeat: ſed tales vos exhibete, vt interiùs, exteriuſq́; decenter ornata dignas atque exaudibiles orationes, & pro vobis, & pro ſeniore ac domina * *veſtra, proq́; nō ſolùm amicis veſtris, verùm etiam & pro inimicis, ad aures Dei mittere valeatis.* m. noſtra.

TEVTBERGAE abbatiſſæ pro ordinatione Auennaci monaſterij, quā ipſe quōdam cū Irmintrude regina diſpoſuerat, de numero clericorum & nonnarū, atque de rebus villarum ipſius monaſterij, videlicet mille centum quinquaginta manſis: ſignificans ſe diſpoſuiſſe xx. clericos, & xl. nonnas ibidem cōſiſtere poſſe, victumq́; eis prouidiſſe, & res neceſſarias ac miniſteriales inſtituiſſe, præter luminaria, & cetera monaſterij neceſſaria, oſtēdens quòd Niuardus Remorum Archiepiſcopus de rebus Remēſis Eccleſiæ monaſteriū Altuillarenſe cōſtruxerit, & frater eius de ſuis proprietatibus, & quæ alij boni homines ad eumdem locū dederunt, Auennacum exſtruxerit monaſteriū, quòdq́; ad Eccleſiā Remēſem tradiderit, vnde & chartæ habebantur id apertè pandētes: ſed per regium donū, ſicut & aliæ res huius Eccleſiæ, ab externis à lōgo retro tenebatur tēpore. &c. RICHILDI reginæ, ſigni- Richild. vi-

dua Car. Calui. ms. quōdā. ſignificans quòd * quando Laudunẽſis parochia Epiſcopo vacans in ſua ſpecialiter erat prouidentia, malefactumque ſit de eleemoſyna Irmintrudis reginæ per quemdam præpoſitum Oriniaci monaſterij, poſtea verò huic Richildi per Winifridum presbyterum contra ſacras leges malè ſit obeditum, vt regularis abbatiſſa de ipſo eijceretur monaſterio. Oſtendit autem ex auctoritate ſacra, quantum inde regina periculum habeat, & quia miſerit ad eam qui moneret illam hoc euadere malum: illa verò non ſolum non emendauerat, ſed malo peius ſuperaddiderat, contra diuinã au-
1. Tim. 3. ctoritatem, neophytam ſcilicet in religione nouellam prouehendo ad regimen propter res terrenas acceptas ab illa. Adnectẽs, qualiter Hedenulfo Epiſcopo in Laudunenſi Eccleſia ordinato, monuerit illũ, vt ſuggereret regi Karolo tam pernicioſum factum diſſoluere, & ſe atque reginam à tanto diſcrimine liberare. Sed quia quod monuerat perduci ad effectum non viderat, ipſe præfatum regem inde commonuerit: ſed ille, ne reginam contriſtaret, quod malè factum ſciebat, non correxerit. Reducit etiã ad memoriã, qualiter præfatus rex, petẽte Irmintrude regina, de rebus tunc ſuis per conſilium Parduli Lau-

dunen-

dunenſis Epiſcopi, priuilegium ad idem Oriniacum monaſterium à ſe dictari, & à ceteris Epiſcopis firmari rogauerit, & ipſe rex confirmauerit. Hic autē Præſul iuſſioni regis obediens, non ſuis verbis illud priuilegium compoſuerit: ſed ſicut beatus Gregorius Papa de quodam monaſterio à quadam regina ædificato, ipſa petente, dictauerat, & ipſe quoque dictauerit, vel tranſtulerit, repetens maledictionis inteſtationem, quam domnus idem Gregorius contra præſumptorem illius monaſterij iaculatus ſit: adijciénſque, quòd illa, quamdiu in hac præſumptione & malefacto permanſerit, quotienſcunque corpus & ſanguinem Domini accipere præſumeret, iudicium, id eſt damnationem ſibi accipiet: obſecratque monēs illā, vt nō ſenſus ipſius, aut alicuius ſuggeſtio eam decipiat, ſed de remedio regis animæ, ac de redēptione ſua cogitet, & quod malè actū eſt corrigere feſtinet. Illud etiā quod audierat illā perpetraſſe, ſcilicet quia præfatum priuilegium, & præceptum regale de ipſo monaſterio abſtulerat, quātum malum fecerit pandit, & hoc ideo, vt ſe corrigat, ne dānationē incurrat. Et quia ſires, vt audierat, & mancipia de præmiſſa muliere neophyta acceperat, pro committendo regimine monaſterij, Simoniacam

Gregor. lib. 11. ep. 10.

1. Cor. 11.

hæreſim incurrerit: & quòd quamdiu eidẽ hæreſi quiſque fauerit, in corpore vnitatis Eccleſiæ Catholicæ coram oculis Domini eſſe nequibit: monens vt legat capitula regulæ ſancti Benedicti de ordinatione abbatis vel abbatiſſæ, & inueniet, quàm grauiter pro hac ordinatione in Spiritum ſanctum, quo ipſa regula eſt promulgata, peccauerit: ex diuinis inſtitutionibus propalans, quantum periculoſum malũ, tam ipſa regina, quã emptrix illa ſubierint: petens, vt quæ ille ex debito miniſterij ſui cum gemitu ſcribit, pro ſalute ipſius & remedio animæ regis, benignè ſuſcipiat, & quia magna ex fidelitate hæc ſcribere curauerit, agnoſcat. LEVTGARDI Ludouici Trãſrhenẽſis coniugi, pro ſuis miſſis, quos ad eumdem Ludouicum regem mittebat, vt per eius interuentionem ad illius præſentiam peruenirent, & eius interceſſione ac diſpoſitione rex idem ſtrenuos miſſos ad Remenſem dirigeret vrbem, qui eam & monaſteria ſibi ſubiecta ſaluare poſſent ab impetu ſuperuenientis exercitus Tranſrhenenſis. IRMINGARDI coniugi Boſonis inclyti viri, pro rebus Eccleſiarum Dei, quam audierat ſufficienter litteris ſacris imbutam ab Anaſtaſio quodam didaſcalo. Vnde petit vt qui eam dedit ſcire, det bonum velle,

Reg. S. Benedic. c. 2. 64. & 65.

&

& poſſe, atque perficere. Monens vt hortetur virũ ſuum, timere Deum, & eius cuſtodire mandata. De rebus etiam Eccleſiaſticis, quas ſicut audierat ab Eccleſiis abſtractas ſuis hominibus diuiſerat, vt oſtendat illi ex ſcripturis ſanctis quàm graue iudicium proinde ſit à Deo prolatum, & cætera. Item BERTHAE vxori Gerardi Comitis pro rebus Eccleſiæ ſibi commiſſæ in Prouincia ſitis, quas eidem Gerardo tuendas atque ordinandas commiſerat: petens vt ipſa ſtrenua ſit interuentrix apud coniugem ſuum pro rebus eiſdem. IRMINSINDAE cuidam matronæ, pro quodam Diacono, quem illa cõprehendi iuſſerat, & in ſeruitiũ ſuum redigi, reddens rationẽ qualiter idem Diaconus liber legitimè factus fuerat, & quomodo eius recipiens libertatem Diaconum licenter ordinauerat: oſtendens quòd ſi ſeruus ipſius fuiſſet, neque libertatem habuiſſet, & tanto tempore poſt ordinationẽ ſuam ſine illius repetitione manſiſſet, ſecundum ſacras leges iam in ſeruitium repeti non poſſet: quantò minus ille qui colonus Eccleſiaſticus, & non alicuius ſeruus fuerat, & legaliter liber factus, canonicè ordinatus, & Eccleſiæ atque ordinatori ſuo proprius erat effectus, monetque vt talem præſumptionem

nem vlteriùs de ipſa non audiat, quia ſi hoc illa præſumeret, ipſe hoc legaliter atque regulariter vindicare ſtuderet: adiiciens eã ſe taliter commonere, quia caram familiariter ipſam habebat.

Quæ ſibi ſubiectis monita ſalutis ediderit. CAP. XXVIII.

SIBI quoque ſubiectis nonnulla ſcribens, vt pater filios, de multis ſollerter inſtruit neceſſariis, tam ſpiritalibus quã temporalibus. RICHALDO Chorepiſcopo, & Rodoaldo Archipresbytero, pro Synodo comprouinciali apud Cariſiacum palatium regium habenda: mandans vt notum faciant omnibus per omnem parochiam Remenſem, vt qui ſe læſos exiſtimant, ad ipſum ſynodum conuenire procurent, quoſdam verò cum auctoritate inuitent, & venire commoneant. Sed & Milonem cum filia ſua, qua Fulcricus abuſus fuerat, & omnes qui conſentanei fuerunt in illa indebita coniunctione presbyteri, & in quorum parochiis conſiſtebant, ex verbo Dei, & ſuo, atque ex banno regis ad eamdem ſynodum conuenire iubeant. ANSOLDO, Gerolo, & Hadrico, pro inquiſitione cuiuſdam fratris Ra-

De hac ſyn. ſuprà c. 24.

gam

gamfredi miniſterialis ſui, & vt, ſi neceſſe eſſet, libera ſaluaque cuſtodia detineretur, ne aufugeret, ſibique adduceretur. Mandans etiam eidem Ragamfredo, ex auctoritate Dei ac ſua præcipiendo, vt cum ipſis in eadem permaneat inquiſitione. Cui etiam poſtquam receſſerat, in alienis parochiis immoranti litteras mittit, reuocans eum auctoritate canonica, vt ad Metropolim ſuam redeat, & eius ſe humilitati repræſentet: vel ſi de ipſius iudicio queritur, ſynodo regulari adeſſe feſtinet. Gisloldo Canonicorum Præpoſito, pro facultatibus ſibi commiſſis, & indebitè vſurpatis, qui pro hac re inregulariter ab ipſo diſceſſerat, monetque auctoritate canonica vt redeat, & de his, quæ illi opponebantur, ſatisfacere ſtudeat. Theodacro quoque Præpoſito, pro eodem Giſloldo, pro quo Irmintrudis regina precabatur, vt partem collaborationis ſuæ, quæ rationabiliter ei competebat, dari iuberet: ſiqua verò illi debebantur in hoc Epiſcopio, eidem redderentur: quod & idem Epiſcopus fieri iubet, & quia dixerat ſe miſſaticũ habere ex parte reginæ ad Canonicos, mandat vt ſi venerit ad eos, ſicut miſſus reginæ venerabiliter ſuſcipiatur. Gerardo Decano, pro quodam Radulfo

dulfo excommunicato, qui ad ſe venerat petens pœnitentiam. Cui præcipit vt Remis eamdem accepturus, veniret cum fœmina ſanctimoniali, quam ſibi coniunxerat. Iubet autem huic presbytero, vt commendet aliis presbyteris, quatinus magnam ſollicitudinẽ de illis accipiant, quatinus ſcilicet, ſi quilibet eorum infirmitate præuentus fuerit, de qua ſe putet euadere non poſſe, ſi promiſerit quia de peccato ſuo ex corde pœniteat, & per dignos pœnitentiæ fructus illud ſe coram teſtibus emendare, ac Epiſcopi iuſſioni obedire profiteatur, abſolutus exiſtat. SIGLOARDO Archipresbytero, Anſoldo quoque & cæteris quibuſdam, quos inquiſitionem facere de quodam presbytero iuſſerat: quibus hunc ordinem in eadem inquiſitione tenere præcipit, vt quoniam audierat eumdem presbyterum ſuis quibuſdam facultatibus contra leges exſpoliatum, ſuis omnibus reueſtiretur, antequam ſuis accuſatoribus reſpondere cogeretur: ne contra legem fieret, & ipſe Præſul à presbytero legem tollendo, eamdem quoque ſibi auferret: præcipiẽs etiam, vt ſi Comes ipſe presbyterum rebus exſpoliari iuſſerat, hoc illi emendare per vadium faciat, diſponens qualiter inde fiat. Si verò ipſe Comes hoc

hoc fieri * negauit, ipſi qui ab eo res ſuas abſtulerunt, eidem presbytero legibus emendent, de pœnitentia illorum ipſe Præſul diſpoſiturus ſecundum illorum recognitionem. Quòd ſi Comes ita facere noluerit, renuntient illi, vt ipſe hoc indicet regi. Poſtquam hæc acta fuerint, ita rationem huius aggrediantur iudicij, vt prouideant ne per ignorantiam accuſatores ipſius presbyteri rem talem alicuius impulſu præſumant, vnde damnari poſſint, ſicut prouideri debet, ne presbyter iniuſtè damnetur. Poſt hæc adiurent accuſatores vel teſtes eorum in illorum baptiſma, & aliis diuerſis adiurationibus, ne odio, vel inuidia, aut timore alicuius, vel hortamento de ipſo presbytero mendacium proferant, nec pro gratia, vel amore, aut præmio inde veritatem reticeant. Notificetur etiam eiſdem accuſatoribus & teſtibus, quales perſonas ad accuſationem presbyteri, vel ad teſtimonium ſuper eum ſacri canones recipi non permittunt, & qualiter diſcuti debeant & accuſatores & teſtes. Omnia verò quæ accuſatores vel teſtes de ſingulis cauſis teſtificati fuerint, deſcribantur, & coram omnibus relegantur, vt ita fuiſſe dicta comprobentur. Deſcribantur quoque omnes

* l. non rogauit.

omnes qui in ipſo placito fuerint, tam de presbyteris quàm de laïcis, prout neceſſitas eſſe viſa fuerit. Et vt accuſatores ſuā præſentiam, teſtes verò iuramentum iure polliceantur ſe daturos in proximo placito, quod canones presbytero donent ad licentiam ſe defendendi vel reſpondendi. Quod placitum eidem presbytero denuntietur ad triginta dies, vt ita præparatus veniat, quò ſe vel canonicè purificet, vel concredat. Quod ſi non fecerit, canonicam ſe ſuſcepturum ſententiā ſciat. Mittant quoque bannum, Dei & ſacrorum canonum auctoritate, regiſque ac præſulis interdictione, vt nemo ipſi presbytero vllas inſidias præparet, aut aliquam violentiam faciat: ſed nec eius accuſatoribus vel teſtibus, donec iſta cauſa legalem diffinitionem accipiat, præcipiens etiam quid fieri deberet de illis hominibus qui altera vice, quando ipſe presbyter fuerit accuſatus, iurauerunt, & ſuum ſacramentum iudicio approbauerunt, tunc autem ſe periuraſſe dicebant. De terra quoque Eccleſiæ pertinenti, vnde contentio ventilabatur inter Comitem & presbyterum, quid fieri deberet, & vt his quæ mandabat Comes, obediret: aut ſi nollet, proinde ad placitum coram rege &

& fidelibus ipſius, tam Epiſcopis, quàm laïcis veniret. Quod ſi presbyter aliis obedientibus obedire nollet, ad ſynodum comprouincialem canonicè prouocaretur. Item SIGLOARDO & Anſoldo, pro eadem inquiſitione, ſuccenſens eos, quòd negligenter illam ſint executi, & cæterà. Item pro quodam presbytero, qui ea quæ de ſuo miniſterio quondam didicerat, poſt ordinationem ſuam per incuriam fuerat oblitus, vnde iuſſerat eum aliquamdiu ſub cuſtodia recluſum ſeruari, vt ſaltẽ per hoc amaritudo aliqua mentem illius tangeret, & à peccato purgaret, & cætera. Item pro ieiunio triduano, quod rex cum Epiſcopis & ceteris fidelibus ſuis diſpoſuerat fieri pro pace ſanctæ Dei Eccleſiæ, qualiter fieri deberet. Itẽ pro quodam preſbytero Auennaci monaſterij, qui denotabatur ſuper theſauro ipſius Eccleſiæ dudum perdito, Item SIGLOARDO & Rodoldo, pro quodam presbytero, cui conſẽſerat, ſuadente Sigloardo, vt libello ſuæ profeſſionis à regimine plebis ſibi cõmiſſæ redderet ſe alienum, & alium in ſuo loco expeteret ordinandum: ſed colludium quod habebat factum ſibi celauerat, videlicét vt alumnus eius, ſine cõſenſu ſenioris ſui, in loco ipſius ordinaretur, & quia xe-
nium

dua Car. Calui. ms. quōdā. ſignificans quòd * quando Laudunēſis parochia Epiſcopo vacans in ſua ſpecialiter erat prouidentia, malefactumque ſit de eleemoſyna Irmintrudis reginæ per quemdam præpoſitum Orniaci monaſterij, poſtea verò huic Richildi per Winifridum presbyterum contra ſacras leges malè ſit obeditum, vt regularis abbatiſſa de ipſo eijceretur monaſterio. Oſtendit autem ex auctoritate ſacra, quantum inde regina periculum habeat, & quia miſerit ad eam qui moneret illam hoc euadere malum: illa verò non ſolum non emendauerat, ſed malo peius ſuperaddiderat, contra diuinā au-
1. Tim. 3. ctoritatem, neophytam ſcilicet in religione nouellam prouehendo ad regimen propter res terrenas acceptas ab illa. Adnectēs, qualiter Hedenulfo Epiſcopo in Laudunenſi Eccleſia ordinato, monuerit illū, vt ſuggereret regi Karolo tam pernicioſum factum diſſoluere, & ſe atque reginam à tanto diſcrimine liberare. Sed quia quod monuerat perduci ad effectum non viderat, ipſe præfatum regem inde commonuerit: ſed ille, ne reginam contriſtaret, quod malè factum ſciebat, non correxerit. Reducit etiā ad memoriā, qualiter præfatus rex, petēte Irmintrude regina, de rebus tunc ſuis per conſilium Parduli Laudunen-

dunenſis Epiſcopi, priuilegium ad idem Oriniacum monaſterium à ſe dictari, & à ceteris Epiſcopis firmari rogauerit, & ipſa rex confirmauerit. Hic autẽ Præſul iuſſioni regis obediens, non ſuis verbis illud priuilegium compoſuerit: ſed ſicut beatus Gregorius Papa de quodam monaſterio à quadam regina ædificato, ipſa petente, dictauerat, & ipſe quoque dictauerit, vel tranſtulerit, repetens maledictionis intẽtationem, quam domnus idem Gregorius contra præſumptorem illius monaſterij iaculatus ſit: adijcienſque, quod illa, quamdiu in hac præſumptione & malefacto permanſerit, quotienſcunque corpus & ſanguinem Domini accipere præſumeret, iudicium, id eſt damnationem ſibi accipiet: obſecratque mones illã, vt nõ ſenſus ipſius, aut alicuius ſuggeſtio eam decipiat, ſed de remedio regis animæ, ac de redẽptione ſua cogitet, & quod malè actũ eſt corrigere feſtinet. Illud etiã quod audierat illã perpetraſſe, ſcilicet quia præfatum priuilegium, & præceptum regale de ipſo monaſterio abſtulerat, quãtum malum fecerit pandit, & hoc ideo, vt ſe corrigat, ne dãnationẽ incurrat. Et quia ſi res, vt audierat, & mancipia de præmiſſa muliere neophyta acceperat, pro committendo regimine monaſterij, Simoniacam

Gregor. lib. 11. ep. 10.

1. Cor. 11.

hæreſim incurrerit: & quòd quamdiu eidẽ hæreſi quiſque fauerit, in corpore vnitatis Eccleſiæ Catholicæ coram oculis Domini eſſe nequibit: monens vt legat capitula regulæ ſancti Benedicti de ordinatione abbatis vel abbatiſſæ, & inueniet, quàm grauiter pro hac ordinatione in Spiritum ſanctum, quo ipſa regula eſt promulgata, peccauerit: ex diuinis inſtitutionibus propalans, quantum periculoſum malũ, tam ipſa regina, quã emptrix illa ſubierint: petens, vt quæ ille ex debito miniſterij ſui cum gemitu ſcribit, pro ſalute ipſius & remedio animæ regis, benignè ſuſcipiat, & quia magna ex fidelitate hæc ſcribere curauerit, agnoſcat. LEVTGARDI Ludouici Trãſrhenẽſis coniugi, pro ſuis miſſis, quos ad eumdem Ludouicum regem mittebat, vt per eius interuentionem ad illius præſentiam peruenirent, & eius interceſſione ac diſpoſitione rex idem ſtrenuos miſſos ad Remenſem dirigeret vrbem, qui eam & monaſteria ſibi ſubiecta ſaluare poſſent ab impetu ſuperuenientis exercitus Tranſrhenenſis. IRMINGARDI coniugi Boſonis inclyti viri, pro rebus Eccleſiarum Dei, quam audierat ſufficienter litteris ſacris imbutam ab Anaſtaſio quodam didaſcalo. Vnde petit vt qui eam dedit ſcire, det bonum velle,

Reg. S. Benedic. c. 2. 64. & 65.

&

& poſſe, atque perficere. Monens vt hortetur virũ ſuum, timere Deum, & eius cuſtodire mandata. De rebus etiam Eccleſiaſticis, quas ſicut audierat ab Eccleſiis abſtractas ſuis hominibus diuiſerat, vt oſtendat illi ex ſcripturis ſanctis quàm graue iudicium proinde ſit à Deo prolatum, & cætera. Item BERTHAE vxori Gerardi Comitis pro rebus Eccleſiæ ſibi commiſſæ in Prouincia ſitis, quas eidem Gerardo tuendas atque ordinandas commiſerat: petens vt ipſa ſtrenua ſit interuentrix apud coniugem ſuum pro rebus eiſdem. IRMINSINDAE cuidam matronæ, pro quodam Diacono, quem illa cõprehendi iuſſerat, & in ſeruitiũ ſuum redigi, reddens rationẽ qualiter idem Diaconus liber legitimè factus fuerat, & quomodo eius recipiens libertatem Diaconum licenter ordinauerat: oſtendens quòd ſi ſeruus ipſius fuiſſet, neque libertatem habuiſſet, & tanto tempore poſt ordinationẽ ſuam ſine illius repetitione manſiſſet, ſecundum ſacras leges iam in ſeruitium repeti non poſſet: quantò minus ille, qui colonus Eccleſiaſticus, & non alicuius ſeruus fuerat, & legaliter liber factus, canonicè ordinatus, & Eccleſiæ atque ordinatori ſuo proprius erat effectus, monetque vt talem præſumptionem

nem vlteriùs de ipſa non audiat, quia ſi hoc illa præſumeret, ipſe hoc legaliter atque regulariter vindicare ſtuderet: adiiciens eã ſe taliter commonere, quia caram familiariter ipſam habebat.

Quæ ſibi ſubiectis monita ſalutis ediderit.

CAP. XXVIII.

SIBI quoque ſubiectis nonnulla ſcribens, vt pater filios, de multis ſollerter inſtruit neceſſariis, tam ſpiritalibus quã temporalibus. RICHALDO Chorepiſcopo, & Rodoaldo Archipresbytero, pro Synodo comprouinciali apud Cariſiacum palatium regium habenda: mandans vt notum faciant omnibus per omnem parochiam Remenſem, vt qui ſe læſos exiſtimant, ad ipſum ſynodum conuenire procurent, quoſdam verò cum auctoritate inuitent, & venire commoneant. Sed & Milonem cum filia ſua, qua Fulcricus abuſus fuerat, & omnes qui conſentanei fuerunt in illa indebita coniunctione presbyteri, & in quorum parochiis conſiſtebant, ex verbo Dei, & ſuo, atque ex banno regis ad eamdem ſynodum conuenire iubeant. ANSOLDO, Gerolo, & Hadrico, pro inquiſitione cuiuſdam fratris Ragam

De hac ſyn. ſuprà c. 24.

gamfredi miniſterialis ſui, & vt, ſi neceſſe eſſet, libera ſaluaque cuſtodia detineretur, ne aufugeret, ſibique adduceretur. Mandans etiam eidem Ragamfredo, ex auctoritate Dei ac ſua præcipiendo, vt cum ipſis in eadem permaneat inquiſitione. Cui etiam poſtquam receſſerat, in alienis parochiis immoranti litteras mittit, reuocans eum auctoritate canonica, vt ad Metropolim ſuam redeat, & eius ſe humilitati repræſentet: vel ſi de ipſius iudicio queritur, ſynodo regulari adeſſe feſtinet. GISLOLDO Canonicorum Præpoſito, pro facultatibus ſibi commiſſis, & indebitè vſurpatis, qui pro hac re inregulariter ab ipſo diſceſſerat, monetque auctoritate canonica vt redeat, & de his, quæ illi opponebantur, ſatisfacere ſtudeat. THEODACRO quoque Præpoſito, pro eodem Giſloldo, pro quo Irmintrudis regina precabatur, vt partem collaborationis ſuæ, quæ rationabiliter ei competebat, dari iuberet: ſiqua verò illi debebantur in hoc Epiſcopio, eidem redderentur: quod & idem Epiſcopus fieri iubet, & quia dixerat ſe miſſaticū habere ex parte reginæ ad Canonicos, mandat vt ſi venerit ad eos, ſicut miſſus reginæ venerabiliter ſuſcipiatur. GERARDO Decano, pro quodam Radulfo

dulfo excommunicato, qui ad ſe venerat petens pœnitentiam. Cui præcipit vt Remis eamdem accepturus, veniret cum femina ſanctimoniali, quam ſibi coniunxerat. Iubet autem huic presbytero, vt commendet aliis presbyteris, quatinus magnam ſollicitudinẽ de illis accipiant, quatinus ſcilicet, ſi quilibet eorum infirmitate præuentus fuerit, de qua ſe putet euadere non poſſe, ſi promiſerit quia de peccato ſuo ex corde pœniteat, & per dignos pœnitentiæ fructus illud ſe coram teſtibus emendare, ac Epiſcopi iuſſioni obedire profiteatur, abſolutus exiſtat. SIGLOARDO Archipresbytero, Anſoldo quoque & cæteris quibuſdam, quos inquiſitionem facere de quodam presbytero iuſſerat: quibus hunc ordinem in eadem inquiſitione tenere præcipit, vt quoniam audierat eumdem presbyterum ſuis quibuſdam facultatibus contra leges exſpoliatum, ſuis omnibus reueſtiretur, antequam ſuis accuſatoribus reſpondere cogeretur: ne contra legem fieret, & ipſe Præſul à presbytero legem tollendo, eamdem quoque ſibi auferret: præcipiẽs etiam, vt ſi Comes ipſe presbyterum rebus exſpoliari iuſſerat, hoc illi emendare per vadium faciat, diſponens qualiter inde fiat. Si verò ipſe Comes

hoc

hoc fieri * negauit, ipſi qui ab eo res ſuas abſtulerunt, eidem presbytero legibus emendent, de pœnitentia illorum ipſe Præſul diſpoſiturus ſecundum illorum recognitionem. Quòd ſi Comes ita facere noluerit, renuntient illi, vt ipſe hoc indicet regi. Poſtquam hæc acta fuerint, ita rationem huius aggrediantur iudicij, vt prouideant ne per ignorantiam accuſatores ipſius presbyteri rem talem alicuius impulſu præſumant, vnde damnari poſſint, ſicut prouideri debet, ne presbyter iniuſtè damnetur. Poſt hæc adiurent accuſatores vel teſtes eorum in illorum baptiſma, & aliis diuerſis adiurationibus, ne odio, vel inuidia, aut timore alicuius, vel hortamento de ipſo presbytero mendacium proferant, nec pro gratia, vel amore, aut præmio inde veritatem reticeant. Notificetur etiam eiſdem accuſatoribus & teſtibus, quales perſonas ad accuſationem presbyteri, vel ad teſtimonium ſuper eum ſacri canones recipi non permittunt, & qualiter diſcuti debeant & accuſatores & teſtes. Omnia verò quæ accuſatores vel teſtes de ſingulis cauſis teſtificati fuerint, deſcribantur, & coram omnibus relegantur, vt ita fuiſſe dicta comprobentur. Deſcribantur quoque omnes

* *l. non rogauit.*

& fidelibus ipſius, tam Epiſcopis, quàm laïcis veniret. Quod ſi presbyter aliis obedientibus obedire nollet, ad ſynodum comprouincialem canonicè prouocaretur. Item SIGLOARDO & Anſoldo, pro eadem inquiſitione, ſuccenſcens eos, quòd negligenter illam ſint executi, & cætera. Item pro quodam presbytero, qui ea quæ de ſuo miniſterio quondam didicerat, poſt ordinationem ſuam per incuriam fuerat oblitus, vnde iuſſerat eum aliquamdiu ſub cuſtodia recluſum ſeruari, vt ſaltē per hoc amaritudo aliqua mentem illius tangeret, & à peccato purgaret, & cætera. Item pro ieiunio triduano, quod rex cum Epiſcopis & ceteris fidelibus ſuis diſpoſuerat fieri pro pace ſanctæ Dei Eccleſiæ, qualiter fieri deberet. Itē pro quodam preſbytero Auennaci monaſterij, qui denotabatur ſuper theſauro ipſius Eccleſiæ dudum perdito. Item SIGLOARDO & Rodoldo, pro quodam presbytero, cui conſēſerat, ſuadente Sigloardo, vt libello ſuæ profeſſionis à regimine plebis ſibi cōmiſſæ redderet ſe alienum, & alium in ſuo loco expeteret ordinandum: ſed colludium quod habebat factum ſibi celauerat, videlicét vt alumnus eius, ſine cōſenſu ſenioris ſui, in loco ipſius ordinaretur, & quia xe-

nium

nium reuadiare doloſè fecerit, eumdem ſuum alumnum, contra Epiſcopale interdictum, & cætera quid inde fieri deberet exequentia. Item SIGLOARDO, pro presbytero Eccleſiæ ſancti Iuliani, qui furatus fuerat lampadem ſancti Remigij, vnde valde redarguit iſtum, quia id factum compererat, & ſibi tacuerat: cùm idem Præſul vices ſuas eidem Sigloardo, teſte Domino, commendauerit, qui eumdem presbyterum in arctiſſima cuſtodia debuerat retrudere, non per fideiuſſores dimittere: quod quia priùs non fecerat, vel nunc faciat. Carcer quoque firmiter à Vicedomino reſtauretur, & cuſtodes, ſi neceſſe fuerit, adhibeantur. Item RODOLDO, ſuccenſens eum pro eo quòd incautè ſoluerit quod ipſe Præſul canonicè alligauerat, & aliis presbyteris miſſam celebrare permiſerit in quadam capella Baſilicæ cortis Eccleſiæ ſubiecta, præcipitque quid inde fieri debeat. *ANSELMO cuidam Monacho, præcipiens vt deſcribat omnia, quæ in monaſterio, vt videtur, Altuillarenſi, ante ipſius Præſulis ordinationem facta vel collata fuerunt, & quæque poſtea: numerum quoque fratrum ac famulorū eis ſeruientiū, & ſiqua exinde ſuo tẽpore diſpenſata fuerunt, & in quos vſus,

*j. Anſelino.

vel

vel per quas perſonas,& ita veraciter õnia deſcribantur, vt miſſi dominici nihil ibi falſum poſſint inuenire. RATRAMNO præpoſito monaſterij Orbacenſis ſimiliter, Itẽ Ratrãno pro quadam præſtaria, quam Amalraus canonicus habuit, & poſt ipſius obitum collaborationem eius idem Præpoſitus diripi iuſſerat. Quapropter excõmunicat eum, in pane & aqua conſtituens tam ipſum, quàm complices eius in hoc facto, donec reſtituantur hæc quæ iniuſtè abſtulerat. * ALTHARIO cuidam ſacerdoti vel decano, pro presbytero de Eccleſia Vindoniſſæ, quem Leutardus ſenior ipſius villæ contra legem & omnem auctoritatẽ de ipſa expulerat Eccleſia, & alteri presbytero ex alio Epiſcopatu eamdem Eccleſiã commiſerat. Quem presbyterum ſuperinductum excommunicat, ne in omni Remenſi parochia miſſam celebrare præſumat, neque cõmunionem Eccleſiaſticã accipiat, niſi fortè munus viaticum, grauis ægritudinis cauſa, & hoc ita, vt mox ſi cõualuerit, de parochia iſta recedat. Parochianis autẽ eccleſiæ prædictæ auctoritate Dei præcipi iubet, vt nullius presbyteri miſſã in eadem Eccleſia audiant, niſi illius iniuſtè expulſi presbyteri, donec ipſius cauſa diffiniatur, niſi fortè idem presbyter pro

ms. Altbario.

infirmitate eis miſſam celebrare non potuerit, & cætera. ALTMANNO monacho atque presbytero, quem procul obedientiæ cauſa direxerat, pro his quæ inuenerat in quibuſdam litteris ſibi per hominem quemdam Harduici Archiepiſcopi datis: ſcilicet reputari eidem Altmanno, aſpirare velle ad beneficia, & negotia ſæcularia, quæ non conuenirent eius profeſſioni & ſaluti. Vnde præcipit, vt quantocius ad monaſterium ſuum redeat, vbi lectioni & orationi, deflendo delicta ſuæ iuuentutis, vacare procuret. & cæt. LANTARDO cuidam ſacerdoti, qui de parochia Remenſi Ebonis Epiſcopi cauſa diſceſſerat, quem petit vt ſi qua, prout audierat, de vita & actibus B. Remigij apud eũdem habebantur conſcripta, præter illa quæ ex antiquo in Eccleſia Remẽſi legebãtur, ea quantocius aut ipſe ſibi afferat, aut ſub ſigillo tranſmittat, offerens ſe poſtea eidem in quibuſcumque indiguerit promptum, & prodeſſe paratum. Si verò ad locum ſuum redire voluerit, eum libenter atque benignè recipere, & mox vt venerit, canonicam præbendam & ordinem priſtinum inter fratres concedere, & ſecundum quod ſibi commodum, & illi opportunum fuerit, ſolatium, vt eum apud ſe

ſe manere delectet, impendere: pandens rationem, vnde ille metuere ferebatur, quare ſcilicet ipſe ordinatos ab Ebone poſt ſuam depoſitionem, à gradibus acceptis remouerit, & qualiter poſtmodum ſententiam ſuam temperauerit. RODOARDO Præpoſito, & cæteris fratribus Canonicis Eccleſiæ Remẽſis, pro receptione Odalhardi & Waltarij nepotum Iſaac Epiſcopi Lingonenſis, qui ab ipſa congregatione inregulariter diſceſſerant, præcipitque quo modo recipi, & qualiter haberi vel conuerſari debeant: quibus etiam pro reuerſione ipſorum commonitorias direxerat litteras. Pro receptione quoque * Adalgaudi diaconi tam Canonicis, quã monachis ſcribit, oſtendens eum qui ſe recognouerat per ſuam negligentiam ipſius offendiſſe animum, ſe in gremio ſuæ dilectionis & paternitatis recepiſſe, quemque benignè ac familiariter fratrem & filium ſuſcipi, & benignitatis ei beneficia iubet impendi. Pro quo rex etiam Ludouicus precatorias ei per eumdem direxerat litteras. ROTFRIDO Præpoſito, pro * correctione Odelcalci monachi, quem audierat inobedientem exiſtere, & duris moribus, ſuæque voluntatis eſſe pertinacem, dans exempla ſacræ auctoritatis, quæ illi

i. Odelardi, & infrà.

ms. Aldagaudi.

i. correptione.

illi legerentur vt ſe corrigeret. GONTARIO & Odelhardo Archipresbyteris, commonitorium miniſterio ipſorũ aptum deſcripſit in capitulis tredecim. * GONTRAMNO Præpoſito, pro famulis monaſterij ſibi cõmiſſi, qui ſuas terrulas & debita ſibi ſtipẽdia querebãtur aufferri ab eo, quod emendari ſecundum quod iuſtum fuerit, iubet. GOTHESCALCO monacho, qui erat prolapſus in hæreſim, de quibuſdam ſententijs auctorum, quas ille non bene intelligebat vel exponebat, maximè Proſperi, quarum ſenſum per ſententias præcipuè beati Auguſtini exponit,& ceteros idoneos proponit teſtes Apoſtolicæ fidei doctores: quorum ſequendam in omnibus admonet eſſe doctrinam, oſtenditque teſtimonijs manifeſtis, Deum & bona præſcire & mala, ſed mala tantùm præſcire, bona verò & præſcire, & prædeſtinare. Vnde præſcientia eſſe poteſt ſine prædeſtinatione: prædeſtinatio autem non poteſt eſſe ſine præſciẽtia: & quia bonos præſciuit & prædeſtinauit ad regnũ: malos autẽ præſciuit tantùm, non prædeſtinauit, nec vt perirẽt ſua præſcientia compulit. Cui diffinitioni ſubſcribere idem Gothescalcus pertinaciſſimè recuſauit. SCRIPSIT quoque idem domnus Hincmarus ad monachos Altuillarenſis

* Guntranno.

cœno-

cœnobij, pro eodem Gothelcalco, vt ſi ſe recognoſceret, antequam anima illius egrederetur de corpore, & ſpiritalem & corporalem humanitatem exhiberent illi, oſtendens auctoritatem Eccleſiaſticam ex verbis orthodoxorum ſuper huiuſmodi excommunicatis. AMALGISO & Ragberto fidelibus ſuis, pro rebus Eccleſiæ ſuæ in Aquitania ſitis, pro quibus Regimundo litteras miſerat, deprecans vt eiſdem miſſis ſuis adiutorium pro rebus ipſis euindicandis impenderet, præcipitque iſtis, vt eaſdem res ex integro recipiant, & habeant in ſua prouidentia.
PETRO fideli ſuo, pro rebus in Prouincia conſiſtentibus, mittens ad eum quoſdã fratres, qui cum ipſius conſilio de fidelitate ſua & vtilitate rerum tractarent, & res ipſas ac reditus atque facultates ipſarum diſponerent. Et quia audierat, quòd quædam ſine conſilio ipſius Petri exinde facta fuiſſent, quaſi ex eius auctoritate, excuſat ſe non id iuſſiſſe, nec voluiſſe: mandãs ei per capitula, qualiter eaſdem res diſponi volebat; & quæ perſonæ ab ipſis rebus, & de quibus villis ad ſe venire deberent. EVRARDO ſororis ſuæ Hildegundis filio vel genero, inſtruit ſcripto qualiter erga Ludouicum

regem Tranſrhenenſem ſe gerere deberet, ne ſuum alodem, quem in Alemannia habebat, ab eo auferret, pro eo quod ipſius dominium idem Eurardus dimiſerat. Pro quo etiam præfatæ ſorori ſuæ ſcribit, petens vt illius domnum prudenter ordinet atque diſponat. PLEBEIIS quoque quibuſdam perſonis, villarum ſcilicet miniſteralibus, pro rebus miniſteriorum ſuorum nonnunquam ſcribens, prudenter atque rationabiliter diſponebat qualiter res ſibi commiſſas tractare deberent. Generaliter etiam omnes ſibi commiſſos tam verbis, quàm litteris inſtruens, edocebat qualiter iuſtè, piè, & caſtè viuerent, quàm reuerenter atque deuotè ieiunia cõſtituta tractarent: pro his qui obiiſſent, tam Epiſcopis, quàm aliis quibuſcumque perſonis, qualiter Domini clementiam exorarent, & vt perſonæ Deo placitæ in vacãtibus eligerentur Epiſcopiis, tam ieiuniis quàm orationibus Dominũ poſtularent. In diuerſis quoq; ſynodis capitula nõnulla, & valde vtilia edidit, ſuiſque ſeruãda dedit. Diuerſis necnon Eccleſiis ſuæ diœceſeos, maximè ſi contigiſſet paſtoribus viduari, cõſolatoria dirigens ſcripta, qualiter à Deo primum huiuſmodi ſolamen requirerent, inſtruebat: qualiter etiam à terrenis

prin-

principibus liberam ſibi concedi quærerēt electionē,& vt impetrarent tam per ſeipſū, quàm per litteras & legatos ſuos elaborare ſtudebat. Impetrata verò qualiter exercerent, & quomodo immunes ab omni peruerſitatis fraude ſeipſos in exequēdo cuſtodirent, data forma electionis edocere curabat, ad nullam ſpecialiter intendens perſonam: ſed quæ cōcorditer ab omnibus, vel vtiliter à pluribus ac melioribus eligeretur, attendens.

De libro edito à ſe qualiter Domini vel Sanctorum ſint imagines venerandæ. &c.

CAP. XXIX.

SCRIPSIT etiam librum flagitantibus coëpiſcopis fratribus ſuis, qualiter imagines Saluatoris noſtri vel ſanctorum ipſius venerandæ ſint, cum epilogo quodam metricè digeſto. Reſpondet quoq; ad interrogationes cuiuſdam: cur Apoſtatæ baptizati, & impoſitione manus Epiſcopalis conſignati, extra ordinem diaconij vel presbyterij, ad agendam pœnitentiam manus impoſitionem accipiunt. Scribit & cuidam Archiepiſcopo de præcipuis tractans ſacramentis humanæ ſalutis. Item cuidam Epiſcopo, ad interrogata

ipſius reſpondens de ordinationibus Epiſcoporum, vel trãſlationibus de ciuitate ad ciuitatem: & de Actardo Namnetenſi Epiſcopo, qui expulſus à quodam Britonum duce, in vacante Morinenſi Eccleſia aliquamdiu demoratus, petente clero ac plebe prouinciæ Turonenſis, & conueniẽtibus Epiſcopis, in eadem Metropoli fuit incardinatus. Item cuidam fratri, de homine, qui cum quadam femina concubuit, & poſtea ſororem ipſius in coniugiũ duxit. Scribit etiam Apologiam pro ſe, cunctis eam legere volentibus contra eos qui calumniati ſunt illum apud Iohannem Papam, qui ſynodũ habuit *Trecas, à quo & benignè idem Præſul ſuſcipiebatur, quibus & in ſynodo tunc reſpondit pro tempore, poſtmodum verò excuſare ſe litteris non neglexit, aſſerens ſe decretales epiſtolas Pontificum Romanorum venerabiliter ſuſcipere atque tenere, cùm calumniarentur inimici, has eum nolle ad auctoritatem recipere. Item de Nicæna ſynodo, & de abiectione vel reſtitutione Hincmari Laudunenſis Epiſcopi. De hoc quoque quòd calumniabantur eum dicere, non maioris dignitatis eſſe Papam Romanũ, quàm exiſteret ipſe. Sed & de Karlomanno, & aliis conuiciis ſibi per

De his ſuprà c. 21.

** l. a. Trecis.*

per calumniam illatis, de quibus eum veritas excuſabilem reddidit. Scripſit præterea plura, ad quæ nos enumeranda ſufficere non putamus.

De tranſlatione corporis ſancti Remigij à monaſterio ipſius, & obitu Hincmari Epiſcopi.

CAP. XXX.

EXcreſcentibus tandem flagitijs, contra quæ veluti murus inexpugnabilis ſemper obſtiterat, gens Normannorum per omne Francorum diffunditur regnum. Et quoniam ciuitas hæc tunc abſque muro habitabatur, accipiens ille quod ſibi carius in theſauris habebat, corpus videlicet beati Remigij, ſylueſtria loca trans fluuium Matronam expetijt, & apud villam Sparnacum idem ſacrum corpus aliquamdiu cuſtodiuit. Denique dum ibidem moraretur, apud eamdem villam diem clauſit vltimum: cuius corpus ad monaſterium S. Remigij relatum, & poſt ipſius ſancti tumulum in ſepulchro, quod ipſe ſibi præparauerat, eſt ſepultum. Cuius Epitaphium ab eo dictatum habetur huiuſmodi: *Aimoinus lib. 5. c. 41.*

Nomi-

Nomine,nō merito,præſul Hincmar⁹, ab antro
Te, lector, tituli quaſo memento mei.
Quem grege paſtorem proprio Dionyſius olim
Remorum populis, vt petiere, dedit.
Quiq́; humilis magna Remēſis regmina plebis
Rexi pro modulo, hîc modo verme voror.
Ergo animæ requiē nūc,& cum carne reſūpta,
Gaudia plena mihi hæc quoque poſce ſimul.
Chriſte tui clemens famuli miſerere fidelis:
Sis pia cultori ſancta Maria tuo.
Dulcis Remigij ſibimet deuotio proſit,
Qua te dilexit pectore, & ore, manu.
Quare hîc ſubpetijt ſupplex ſua mēbra locari,
Vt bene complacuit, denique ſic obijt.
Anno Dominicæ incarnationis Dccc. lxxxij. *Epiſcopatus autem ſui xxxvij. menſe vij. & die quarta.*

LIBER QVARTVS FLODOARDI HISTORIÆ REMENSIS ECCLESIÆ.

De Epiſcopatu Fulconis, & quæ ſcripta quibuſdam Romanis Pontificibus direxit.

Capitvlvm I.

DRaemisso viro Dei ad patres ſuos appoſito, ſucceſſit in Epiſcopatu Remenſi Fulco vir valde nobilis, & palatinis aſſuetus officijs: qui fidei ſuæ tenorem Marino Papæ delegans, pallium ab eo, anteceſſorum ſuorum de more, ſuſcepit. Cui etiam litteras miſit pro concedendo debito Remenſis Eccleſiæ priuilegio, atque pro commendatione regis Karlomanni, *Marinus Papa.*

lomanni, in quibus ſe ſignificat ab eodem
Iuan. viij. Papa dudum fuiſſe cognitum tempore Iohannis Papæ, quando cum Karolo imperatore idem Fulco fuerat Romæ. Item pro quodam monaſterio, quod frater ipſius, nomine Rampo, ab eo conſtrui teſtamento delegauerat ex rebus ſuæ proprietatis, quas poſtea Erminfridus quidam peruaſerat, qui vxorem ipſius Ramponis viduam ſibi copulauerat. Pro quo idem Papa Eurardo Senonenſi Archiepiſcopo, in cuius parochia idem conſtructum fuerat monaſterium, litteras direxit. Sed & Iohanni Archiepiſcopo Rotomagenſi, in cuius idē Erminfridus diœceſi degebat, præcipiens vt eum admoneret ab hac ſacrarum rerum peruaſione ceſſare, quod ſi facere nollet, canonicam ſubiret vltionem. ADRIANVM
Adrian. iij. an. 884. quoque Papam ipſius Marini ſucceſſorem litteris initio Pontificatus eiuſdem viſitare ſtuduit, congaudens ipſius honori, & ſe Romam velle petere ſignificat, ſi Deo pacem tribuente, valuerit. Exemplaria quo-
Leo iiij. Bened iij. Nicol. I. que priuilegiorum à Leone, Benedicto, & Nicolao Pontificibus Romanis Remenſi ſedi conceſſorum huic petit recitanda, & ab eo ſibi conſeruanda, & roboranda, atque augmētāda De præfato quoq; monaſterio, cuius res prædictus Erminfridus inuaſerat,
ſuggerit,

ſuggerit, vt præmiſſis etiam Archiepiſcopis Eurardo & Iohanni ſuæ auctoritatis præceptionem dirigat, iubēs quid in eum fieri debeat, &c. Item pro commendatione præmemorati regis Karlomanni, atque pro defenſione Frotharij Bituricenſis Archiepiſcopi, qui ferebatur accuſatus apud eumdem Papam per quemdam ſuæ diœceſeos monachum: quòd ſcilicet poſt ſuæ ciuitatis deiectionem à paganis factam, in alterius ſedis inuaſionē temerè inſiluerit. Oſtenditq; quòd ab Epiſcopis ipſius diœceſeos, omnique clero & populo eiuſdem ciuitatis ſit petitus & electus, & quòd prædeceſſor ipſius Marinus, ad eorū petitionem, pium in hoc præbuerit aſſenſum, inſuper & pallio eum donauerit, & ipſius in Bituricenſi Eccleſia promotionem ſcriptis roborauerit, &c. STEPHANO quoque huius Adriani ſucceſſori litteras mittens, gratiarum actiones referre curauit, quòd eum & Eccleſiā ipſius litteris Apoſtolatus ſui viſitare, & inter varias mundi preſſuras conſolari dignatus fuerit, & quia fratris eū & amici vocabulo voluerit honorare, quod ipſe tamen nolit appetere, ſed magis ſeruus & ſubiectus exiſtere. Significatque ſe ad ipſum Papam videndum properaſſe, niſi paganorum vallaretur obſidione: hoſq; de- *Steph.* VI.

no

no tantùm miliario à ſua ciuitate abeſſe, ciuitatem quoque Pariſiorum ab ipſis tunc obſideri. Hanc infeſtationem huic regno ab octo annis iam præteritis inferri, vt nemini extra caſtella procul liber aditus patere videretur. Addit denique, audiſſe ſe de inſidijs quorumdam peſtilentium, quas ipſi Papæ moliebantur, & ſatis egrè tuliſſe, opemq; ferre, ſi licuiſſet, optare, vnū quod quibat agere, precibus videlicet pro eo inſiſtere. Pro Widone quoque affine ſuo, quem idem Papa in filium adoptauerat, memorat tam ſe quàm ceteros conſanguineos ſuos, quibus id notificauerat, debitam exhibituros eidem Papæ reuerentiam. De eo etiam quod illi ſcripſerat, roborare ſe promptum fore quæcumque neceſſaria Dei Eccleſiæ ſignificarentur, eius ſuggeſtionem ſe multùm per omnem modum effeciſſe ipſius fidelitati obnoxium, ſeque cum ſuffraganeis coëpiſcopis in cultu debito ſanctæ ſedis Romanæ perſeueraturum, & ſi quid contrarium ſanæ fidei contra ipſam emerſerit, omnimodis cōfutare, Deo auxiliante, paratum exiſtere. Sedem verò Remenſem notum habeat ab anteceſſoribus ſuis † potiùs Gallicanis omnibus Eccleſijs ſemper fuiſſe honoratam: vtpote cùm primus Apoſtolorum beatus Petrus primum

VVido ex Duce Spoletano factus Imp. an. 892.

id eſt, præ.

primum deſtinauerit huic vrbi ſanctum Sixtum Epiſcopum, & totius Gallicanæ regionis dederit ei primatum. Hormiſda quoque Papa ſancto Remigio vices ſuas in Galliarum partibus commiſerit. Hoc ideo ſe commemorare, ne ſedes Remenſis ſuis in diebus ſineretur dehoneſtari: annectens etiam de priuilegijs ſibi in cunctis quæ petijt ab huius prædeceſſoribus Marino & Adriano conceſſis. Itemq̃ue de iam dictis rebus Ramponis, & earum peruaſore, quē præmiſſi Pontifices iuſſerant ab Archiepiſcopis Senonicæ ac Rotomagenſis vrbis excommunicari: quibus eamdem excommunicationem differentibus, idem peruaſor adhuc rapta poſſidebat. Vnde petit, vt Apoſtolica ab ipſo feriatur ſententia, præcipiatq; hic Papa præfatis Archiepiſcopis, ne vllam in eumdem excommunicādo afferant ampliùs dilationem. De quibuſdam præterea rebus Remenſis Eccleſiæ, quas quidā abſtulerant inuaſores, poſcit, vt ipſe Papa ſuggerat imperatori Karolo, qui iam magnam ex his partem reſtituerat, vt bonum quod cœpit eius precatu perficiat, & de his quæ egit ipſe gratias ei agere dignetur, & cetera. Ad quæ ille reſpondens aſſerit oppidò ſe fuiſſe lætatum, quòd eum circa ſedis Apoſtolicæ reuerentiam cognouerit

Carol. iij. cognomēto Craſſus.

Non extāt hæ Stephani epiſt.

nouerit anhelare, hortans vt in hac dile-ctione ſemper ardentiùs accendatur. Memoriam quoque Widonis ducis gratiſſimè ſe ſuſcepiſſe, quem vnici loco filij ſe tenere fatetur. De Nordmannorum infeſtatione, quam regnum noſtrum patiebatur, dolere vti propria: Deumq́ue deprecari pro huius populi defenſione per Apoſtolorum principum interuentionem, & vt incolumis hic Præſul perducatur ad Apoſtolorum limina: quatinus etiam corporeis eum valeat vlnis amplecti, & conferre de priuilegijs, de quibus ſibi ſcripſerat. Ad Archiepiſcopos etiam quas petierat litteras ſe direxiſſe: nec non ad Imperatorem pro Remenſis Eccleſiæ iuſtitia deprecatorias, & pro collata benignitate grates illi referentes. Itē litteras idem Præſul ad eumdem Papam dirigens, ac de proſperitate ipſius lætificari ſe inter multas tribulationum quas à paganis patiebantur anguſtias, petens, præfati quoque Widonis ſatagit commendare fauorem. De prænominato nec non Erminfrido querimoniam repetens, qui admonitus à præmemoratis Archiepiſcopis inobediēs extiterat, flagitat, vt iterū cōmoneātur ab auctoritate Papæ Archiepiſcopi hunc aſperiùs increpare, & ſi peruaſa non reddiderit, Eccleſiaſtico feriatur iudicio.

In-

Interrogat prӕterea, ſibiq; remandari poſcit, ſi ritè valeat Epiſcoporum fieri ordinatio in qualibet ſanctorum feſtiuitate, niſi tantùm Dominica die, &c. Ad hӕc etiam reſcribens idē Papa, gratias agit pro ipſius erga ſedem Apoſtolicam caritate & ſollicitudine, condolens de ipſius afflictione, ac pro ipſius preces ſe Domino fundere pollicetur alleuatione, & confortans, monet in Domini confidere conſolatione. Item ſcribit eidem Prӕſuli, pro quodam Dominico à filijs & cognatis proprijs oppreſſo vel expulſo, hortans vt id diligenter inquirat, & eius inde adiutor exiſtat. Item pro quorumdam ſuſceptione Anglorum. Item eidem cum Aureliano Lugdunenſi, Adelgario, * Geilone, Emmennone, & reliquis per Galliam conſtitutis, pro querimonia Bituricenſis Eccleſiӕ ſuper inuaſione Frotharij Burdegalenſis Epiſcopi, qui etiam Pictauenſem aliquamdiu tenuerat ſedem, cui poſtea Bituricenſis fuerat ad tempus à Iohanne Papa propter infeſtationem barbaricam tali tenore conceſſa, vt hac remota neceſſitate, id etiā remoueretur, quod neceſſitas imperarat. Vnde prӕcipit hic Papa Stephanus prӕfatis Archiepiſcopis, vt ad propriam ſedem illum remeare compellant. Quòd ſi Apoſtolicis

j. Gerlone.

monitis obedire contempſerit, nouerint eum ſancti Spiritus iudicio perpetuis anathematis vinculis innodatum. Item pro Theutboldo Lingonenſi epiſcopo, ſignificans ad ſe huius Lingonēſis Eccleſiæ querimoniam perueniſſe, quòd obeunte Iſaac Epiſcopo, inconſulto clero & populo, Egilonem quemdam monachum nuper de ſæculo venientem in Epiſcopum Aurelianus Lugdunenſis ordinauerit, eiſque illata vi, præpoſuerit nolētibus. Quo diuina vocatione hominem excedente, ne in idipſum incurrerent, concordi voto clerus & populus Teuthboldum ipſius Eccleſiæ Diaconem eligentes, ab ipſo Papa ſibimet in Epiſcopum conſecrari petierint. Sed ille vniuſcuiuſque Eccleſiæ priuilegium incōcuſſum ſeruare volens, id agere diſtulerit, eumque præfato Aureliano direxerit, ſcribens ad eum, vt ſi cleri populique vota in eum concordarent, & ſacri canones illi non obuiarent, manus huic imponere nequaquam differret. Quod fieri ſi ratio prohiberet, & idipſum ſibi reſcriberet: interim tamen alterum inibi ordinare nullo modo, ſe incōſulto, præſumeret: ſimulq; & Oirannū Senogallienſem Epiſcopum à ſuo latere direxit executorē. Quem deludens Aurelianus ad Lingonēſem præmiſerit vrbem,

bem; pollicitus ſe citiſſimè ſubſecuturum. Quòd cùm diu expectaretur, nec ipſe aduenerit, nec moræ ſuæ cauſam innoteſcere, vel Papæ remãdare † præuiderit. Quocirca *pro prouiderit.* iteratò clerus & populus cum decreto manu omnium roborato, præfatum electum Romam remiſerunt, obnixè ſibimet illum conſecrari petentes. Sed nec tunc id agere adquieuerit, volens Lugdunenſi Eccleſiæ collatum priuilegium immutilatum conſiſtere: ideoque iam dicto Aureliano iteratò reſcribens mandauerit, vt quia concordi voto clerus & populus iam dictum Diaconem expetebat, aut ipſum conſecraret, aut quid in eo reprehenſibile iudicaret, reſcribere maturaret. Sed is priori inobedientiæ contumaciam adijciens, non ſolùm oblatum conſecrare, ſeu quid in eo reprehenſibile iudicaret ſibi reſcribere contempſerit, verùm etiam contra interdicta, & ſacrorum canonum ſtatuta quemdam extraneum, & eidem Eccleſiæ ignotum, in angulo ordinatũ, illis ingerere niti præſumpſerit. At hi potiùs laborem ſubire, quàm ſubijci ignoto eligentes, ad ſe redierint, implorantes ne pateretur Eccleſiaſtica iura violari. *Nos autem*, inquit, *qui omnium Eccleſiarum in B. Petro Apoſtolorum principe curam ſuſcepimus, ſcientes inter*

 Epi-

Epiſcopos non haberi eum, qui neque à clero electus, neque à populo eſt expetitus, ſæpe dictum Teuthboldum venerabilē diaconum, ipſorum lamentabilibus precibus inclinati, Lingonenſi Eccleſiæ Epiſcopum conſecrauimus, condigna ſententia prauaricatoribus illata, licet & alijs prauaricationibus fuerint impediti. Quapropter tuæ iniungimus ſanctimoniæ, vt his noſtris Apoſtolicis litteris perceptis, poſtpoſita dilatione ad Lingonenſem accedas Eccleſiam, & eumdem Teuthboldum à nobis ſolemniter conſecratum Epiſcopum, exinde reueſtias, omnibuſq́ Archiepiſcopis & Epiſcopis innoteſcas, pro tantæ contumaciæ vltione nos eiuſdem Eccleſiæ ſpecialem ſollicitudinem ſuſcepiſſe, pro tanti laboris maceratione, & oppreſſionis illatæ releuatione. Quidquid autem idem venerabilis Epiſcopus Teuthboldus vobis ex noſtra parte retulerit credite, & effectui mancipare nullo modo ambigite: vtpote tuam reuerentiam circa nos deuotam conſiſtere credimus. Ad hæc idem præſul Fulco reſcribens, gratias agit pro conſolatione litterarum ipſius, aſſerens ſe paratum fuiſſe, & eſſe quæcumque ſibi ab ipſius Papæ celſitudine iniuncta fuerint adimplere: præfatam verò præceptionem de Theutboldo Epiſcopo explere ſine mora voluiſſe: ſed Odonis regis ſui conſultu interim inter-

miſ-

miſſum, dum rex idem ſuos legatos ad eumdem Papam dirigeret, ac per eos iuſſionem ipſius certiſſimè cognoſceret. Super his autem quæ litteræ ipſius Papæ proſecutæ ſunt, velle ſcilicet ſe omnibus Eccleſijs ſua inſtituta & priuilegia inconfuſo ordine intemerata ſeruare, valde gauiſos vniuerſos Epiſcopos, in quorum præſentia hæc recitari fecerat. Conſulit autem eius auctoritatem, depoſcens, vt ſibi reſcriptis remandet, ſi liceat coëpiſcopis ſuffraganeis ſuis, qui in eius diœceſi conſiſtunt, ordinationem vel regis, vel alicuius alterius perſonæ ſine ſua licentia & * conniuentia *ms.c. cohibentia.* ſeu permiſſione agere, vel aliud aliquid, in conſulto ſuo Metropolitano, aut contra interdicta ſui primatis præſumere. Priuilegium denique à ſede Romana quæſitum idem Papa huic cõceſſit, ſcriptumque trãſmiſit Præſuli ſuper rebus Eccleſiaſticis huic Remenſi Eccleſiæ collatis, vel conferendis: vt nemo eas inuadere, vel detinere præſumeret, & vt poſt eius deceſſum nullo modo aliquis hunc Epiſcopatum, vel Epiſcopij res occupare illicitè auderet, cum interminatione hæc inhibens Apoſtolicæ ſedis cenſuræ. Item ſcribit eidem, pro altercatione quæ verſabatur inter Herimannum Colonienſem Archiepi-

ſcopum, & Adelgarium Amburgurenſem & * Brenemenſem Epiſcopum, pro qua Herimannus eidem Papæ ſuam direxerat querimoniam: Adelgarius autem & ſuam direxerat, & poſtmodum per ſemetipſum acceſſerat, proclamans ab Herimanno Eccleſiæ ſuæ priuilegia violari: ideoque in ſuam præſentiam commonuerat vtrumque venire. Sed quoniam Adelgario veniente Herimannus defuit, tantæ liti finem imponere Papa diſtulit, ne quippiam præproperè iudicare videretur, vnde rediuiua contentio futuris temporibus oriretur. Quocirca iniungit huic Præſuli noſtro, ſua ipſius Papæ vice ſynodum conuocare apud Wangionem ciuitatem, cum vicinis ſuffraganeis limitaneiſque Epiſcopis, ad quã Herimannum Agrippinæ Coloniæ, & Sõderoldum Moguntinum cum ſuis ſuffraganeis, nec non & eumdem Adelgarium occurrere iuſſerat, quatinus quid cuique debeatur diligẽs examinatio declararet. Monet etiam fraternitatem ipſius domni Fulconis, ne ſibi ſuam ſpecialem præſentiam, ſi omnimodis fieri poſſit, exhibere cum eis quoquomodo differat: quoniam & hæc, & alia quæ imminebant Eccleſiaſtica negotia cum ipſo tractanda, eiuſque terminãda cõſultu prouiderat: de quo ſcilicet ipſius aduen-

* ſ. Bremẽſem.

aduentu ſatis gratularetur, volens ad Eccleſiaſtica deliberanda negotia eius habere præſentiam. Alioquin monet, vt aſſertione veridica per ſtrenuum Epiſcopalis ordinis virum vnà cum ipſis abeuntem notificet, qualiter ſe ſuper hoc veritas habeat. Quibus ſi veniendi facultas defuerit, ſuos cum eo dirigant legatos, qui eorum vicaricatione perfuncti, diſceptandi & deliberandi libertatem poſſideant: vt nullo vlteriùs tempore, percepta finitiua ſententia, de hac re neceſſarium ſit vertere quæſtionem. Super his quoque ſucceſſori huius Formoſo domnus Fulco litteras mittens, qualiter hæc à præfato Stephano Papa ſibi ſint iniuncta, ſignificauit, & vt ſibi auctoritatis ſuæ in his exequendis ſcripta dirigeret, expetijt. Vnde & iterum ſcribens, vehementer admirari ſe dicit, ſi litteræ ſuæ ad eius præſentiam peruenerint, quid cauſæ fuerit, cur hinc reſponſum huius Papæ non meruerit recipere. Grates inter hæc referens, quòd ſui memoriam dignatus ſit habere, & per abbatiſſam Bertham verba ſanctæ conſolationis ſibi mandare: eumq́ue ſe videre velle, & collato ſermone mutuo verba conferre. Quā rē fatetur immenſum ſibi peperiſſe gaudium, vt magis deſideret eius videre præſentiam: adijciens ſibi ab eo *Formoſus Papa.*

 tem-

tempus,quo ad eum veniat, remandari,locumque, & eius ſataget præceptis obtemperare. Præterea poſtulat, vt priuilegium Eccleſiæ Remenſi ſui nominis auctoritate fieri iubeat, ſicut etiam prædeceſſores ſuos feciſſe conſtat: & res huic Eccleſiæ per ſuam humilitatem adquiſitas perpetua firmitate contra omnes aduerſarios muniat. Adnotat etiam, qualiter Eurardus Marchio ſancti Calixti Papæ & Martyris venerabile corpus à Romana ſede impetrauerit, atque in eius honore monaſterium in prædio ſuo conſtituerit. Quod prædium poſt eius obitum ad filium ipſius Rodulfum abbatem hæreditario iure deuenerit: qui res ipſas ſimul cum memorati Martyris gleba vitæ ſuæ diebus abſque vlla contradictione tenuerit, & de ſæculo migraturus eaſdem res cum monaſterio & corpore ſacro Remenſi ſanctæ Dei genitricis Eccleſiæ delegauerit,eamdemque rerum ſuarum heredem inſtituerit. Tunc verò Hucboldus quidam ſororis huius Rodulfi maritus munus eiuſdem abbatis calumniabatur,& ab Eccleſiæ Dei genitricis iure conabatur auferre. Proinde precatur, vt quid ſibi ſit in talibus agẽdum, ſuis eum ſacris inſtruat litteris, & harum collationem rerum æterna ſtabilitate corroboret, atque contradicen-

Ciſonium monaſt. in Belgio inter Tornacum & Inſulas.

dicentes digna excomunicationis vltione percellat. Scrupulum denique ſibi dicit ac ſingultum mouere, quòd audierat à quibuſdam, ſanctam Romanam Eccleſiã turbari, paratumque ſe totis viribus pro ipſius honore omnimodis decertare, & eidem Papæ veluti domno & magiſtro in cunctis obſecundare. Subnectit etiam de quibuſdã Epiſcopis Galliarum, qui ſibi pallium indebitè à Romana poſcebant ſede, Metropolitanos ſuos tali ſpernentes tenore: aſſerens quòd res eadem, niſi prudenti præcauta foret ſollicitudine, confuſioné non mediocrem generaret Eccleſiæ, magnumque caritati diſpendium valeret inferre. Vnde tam ſe, quàm omnem precari dicit Eccleſiã, ne citò alicuius irrationabili petitioni, ſine generali aſſenſu & litteris, conſentiat: ne per hoc Eccleſiaſticæ dignitatis honor vileſcere incipiat, ſi res indebita, quæ temerè affectatur, inconſultè tradatur.

Quæ Formoſus Papa Fulconi, vel Karolo Regi, atque Odoni ſcripſit.

CAP. II.

CVI reſcribens idem Papa Formoſus, monet eum compati debere Romanæ Eccleſiæ, atque imminenti eius ſubuenire

uenire ruinæ, nec ei ſuā præſentiā denegare: adiūgēs hæreſes vndiq; ac ſchiſmata pullulare, nec qui ad reſiſtēdū occurreret, eſſe. Dicitq; lōgo retroacto tēpore pernicioſas hæreſes Oriētē cōfūdere, & Cōſtātinopolitanā Eccleſiā nociua ſchiſmata perturbare: ſimul etiam regionis Africanæ legatos inſiſtere, reſponſa petentes pro dudum exorto inter Epiſcopos ipſarum prouinciarum ſchiſmate. Diuerſarum quoque partium legationes diuerſa reſponſa petentes inſtare. Cuius rei gratia generalem ſynodum die Kalendarum Martiarum, indictionis vndecimæ ſe inchoare diſpoſuiſſe, ad quam eumdem, remota omni dilatione, admonet feſtinare, vt colloquendo, largiùs de his valeant pertractare, & affluentiùs ad conſulta ſingula reſpondere. Normannicæ gentis procellas, quibus aſſerebat ſe perturbari, plurimùm dolere, & vt eos excelſi dextera reprimat, Apoſtolorum principum ſuffragiis interuenientibus, implorare. Litteras verò quas ſignificauerat ad eum per quaſdam perſonas primùm ſe direxiſſe, ad ipſum minimè perueniſſe. Miſerat alias etiam, pro hac eadem ſynodo celebranda, pridem huic quoque Præſuli noſtro litteras, quam decreuiſſe ſe aſſerit incipere mediante Maio menſe, Indi-

Concil. Rō. an. 893.

Indictionis decimæ. In quibus litteris fatetur Italiam tunc ſemel & ſecundò horrida bella perpeſſam,& penè conſumptam. Orientalium verò partium ſe deflere veſanam hæreſim in Chriſtum Ieſum blaſphemiam * continentem. Mittit ei præterea petitum ſuper quibuſdam præſtariis priuilegium, commemorans beatum Remigium genti Francorum,Romanæ ſedis auctoritate, cum gratia Dei Apoſtolũ conſtitutum. Bernam quoque villam, quæ iniquè dudum ſubtracta fuerat, Remenſi Eccleſiæ reſtitutam. Duodeciacum quoque, ſed & ea quæ domnus idem Fulco per precarias obtinuerat, Rodemiam videlicet & Margolium, Leſtemnã, & Guigleium, atque Virtudem, necnon Abbatiã quæ dicitur Campellis, Atteias etiam & Maniacum, aliaſque res,quæ dudum ablatæ,tunc redditæ fuerant Eccleſiæ Remenſi, reſtitutas auctoritate confirmat Apoſtolica: vt eas, vel cæteras eiuſdem Eccleſiæ, poſſeſſiones nemo præſumat auferre vel inuadere.Sanciens inſuper auctoritate beati Petri, vt nemo regum, nullus Antiſtitum, nemo quilibet Chriſtianus, decedente Remorum Epiſcopo, ipſum Epiſcopatum,vel res ipſius Eccleſiæ ſuis compendiis applicet, neque ſub ſuo dominio teneat,

* c.i. conuicium.

teneat, præter ipſius ciuitatis Epiſcopum. Sed & eamdem Metropolim non vltra cõſtitutionem canonicam, ſineregulis Eccleſiaſticis cõueniẽte paſtore manere cogat: neque aliter ibidem Epiſcopum, niſi vt ſacri canones iubent, conſtitui faciat. Promulgans etiam ac ſtatuens, vt ea quæ idẽ venerabilis præſul Fulco de villis huius Eccleſiæ ac facultatibus earum, vſibus Eccleſiaſticorum ornamentorum, vel luminarium, ſeu ſub ſtipendiis Canonicorum, ac monachorum, atque ſanctimonialium, ſeu matriculariorum, & hoſpitum, vel pauperum conſtituerat, perpetuò inconuulſa permaneant, hanc auctoritatem ſui decreti ſub anathematis vinculo violatoribus innodatis corroborans. Imperatorẽ quoq; Widonem coronatum eodem anno ſignificans, indictione decima. Item ad ipſius domni Fulconis petitionem miſit aliud eidem priuilegium, pro monaſterio Auennaco, atque pro eo monaſterio, quod Rodulfus abbas in honore ſancti Calixti martyris & Papæ ex hereditario proprietatis ſuæ iure conſtructum huic Remẽſi cõceſſerat Eccleſiæ, tam eadem cœnobia, quã omnes poſſeſſiones liberalitate regali, vel aliorum Chriſticolarum munificẽtia Remenſi collatas Eccleſiæ, ſiue quas idem

Præ-

Præſul adquiſierat, aut deinceps adquiſiturus erat, eidem Eccleſiæ Apoſtolica corroborans & ſtabiliens poteſtate. Hic quoque Lantbertum filium Widonis anno ſecundo imperij patris ipſius nouū imperatorem factum fuiſſe deſignat. Itē pro diœceſaneis prouinciæ Remenſis Epiſcopis, quòd audierat eorum quoſdam huius Archiepiſcopi ſui audiētiā contēnere, ſcribēs eidem, vt ſuos conueniat coëpiſcopos, ceterorum quoque quos ipſi viſum fuerit Epiſcoporum collegium conuenire denunciet, vt de tanto neglectu ſynodali ſimul actione perquirant, & quidquid oportuerit canonica atque Apoſtolica muniti auctoritate decernant: ſubiiciens, vt nemo à tā Deo digno ſe ſubtrahat opere, qui Apoſtolicæ ipſius particeps voluerit communionis exiſtere. Item pro euectione Karoli ad regimen regni, quem domnus idem Fulco ad regium culmen adhuc puerū prouexerat, & de criminibus Odonis regis, vel correptione ipſius, qualiter eſſet agenda: pro quibus rebus idem Archiepiſcopus huic Papæ ſcripta ſua, conſilium & auxiliū ab eo petendo, direxerat. Vnde & ad eumdem regem Odonem litteras ſuas idem Papa delegauit, vt ab illicitis recederet, nec eumdem regem Karolum, vel quæque ipſius

Lambert. Imp.

Carolus Simplex eſt ſecrat⁹ an. 892. ætat. 12. vel 14. iuxta alios.

ipſius eſſent infeſtaret, induciaſque belli differendo daret, donec idem præſul Fulco ſcilicet, Apoſtolicam ſedem adire ſtuderet.

Quæ Franciæ quibuſdam Præſulibus ſcripta legauerit.

CAP. III.

ITEM ad Archiepiſcopos & ceteros Epiſcopos Galliarum, monens vt conueniant atque commoneant eumdem regem Odonem, ne illicita perpetrentur, & ne aliena vſurpentur : ſed bellum ſedetur, & omnis hoſtilis commotio ſopiatur, vel induciæ belli, donec Fulco Romã, ceu dictum eſt, adeat, edicantur : ipſiq́ue ſtudeant interim cuncta differre, & pacem ac vnanimitatis concordiam recreare. Item huic quoque regi Karolo, congruam dirigens admonitionem, eiuſq́ue congratulans eminentiæ atque deuotioni, quam rex idem ſe ſignificauerat erga ſedem Apoſtolicam gerere, qualiter ei ſit in regno agendum ſuccinctè, lucidéque demonſtrat: quem petierat, ei panem benedictum pro pignere mittens, & de itinere præfati Præſulis noſtri ad ſedem Apoſtolicam monens. Eidem quoque domno Fulconi litteras

teras ſuas dirigens,hæc ſupradicta ad præmiſſas perſonas ſe deſtinaſſe ſcripta commemorat, ipſius videlicet ſuggeſtione,de pace vel induciis belli inter Odonẽ & Karolum differendi. Item ſcribit ipſi pro diſcordiæ ſedanda, quam audierat inſurrexiſſe pro Manigauldi ab Alberico perpetrata interemptione. Item petens eumdem pro cuiuſdam Grimlaici dilecti ſibi ſacerdotis ad Epiſcopatũ,vbi ſe locus obtuliſſet, promotione. Idem quoq; præſul Fulco nõnulla præfato Papæ præter præmiſſa reperitur direxiſſe ſcripta, tam pro ſua vocatione, qua vocabatur ab ipſo ad ſedem Apoſtolicam, quàm pro contentione quæ verſabatur inter reges Odonem & Karolum, nec non pro oppreſſione, quam Remenſis patiebatur Eccleſia: petens vt Papa, regibus ſcribendo,pacem imperaret. Arnulfo quoque Tranſrhenenſi auctoritate Apoſtolica præciperet, ne Karoli regnum inquietaret, quin potiùs ei auxilio eſſet, vt propinquum propinquo deceret. Odoni verò mandaret,ne regnum iſtud inuadere aut deprædari præſumeret:quòd ſi auderet, Apoſtolicæ ſedis ſententiam reformidaret. Item quia poſt admonitionem ipſius Papæ nec Arnulfus orbitati Karoli ſubuenire voluit, nec Odo à peruaſione regni, rapi-

rapinis, ac depopulatione ceſſauit. Sed & Arnulfus res Eccleſiæ Remenſis tam eas, quas aliquamdiu iniuſtè ſublatas ipſe reſtituerat, quàm eas etiam, quæ nunquam priùs ſubtractæ fuerant, abſtulit, ob id tantummodo, quia temerariam eius * inuaſionem hic præſul recipere noluerit. Et quod Odo ciuitatem Remenſem obſederit, immuneras etiam cædes & deprædationes exercuerit, & res Eccleſiæ Remenſis ſuis ſatellitibus dederit, huius Eccleſiæ inſiſtens rapinis, donec Karolus cum valido exercitus apparatu adueniens eum ab obſeſſa ciuitate depelleret. Significans etiam quòd Robertus homo Arnulfi ex parochia Herimanni Colonienſis Epiſcopi, res huius Eccleſiæ inuaſerit ac diripuerit, donec eum vi ac ſi canem rabidum ab earum deuaſtatione repulerit. De quo petit, vt niſi admonitus reſipuerit, auctoritatis Apoſtolicæ ſententia feriatur. His ſe perturbationibus regni obſeſſum, impoſſibile fore ſignificans ad eius Apoſtolicam ſe properare præſentiam, dum ſemper expectetur bellum, nec aliter poſſe res regni componi * credãtur: ſed ipſe ſemper bellum diſtulerit, non quòd inferiores vel impares fuerint, aut de iniuſta cauſa dubitauerint, ſed ne vires regni

Papir. inſſi onem.

c.l. credatur.

regni bellis attritæ, paganorum prodederentur inuaſionibus. Vnde dato placito inter ſe dextras ſecuritatis inuicem vſque ad tempus præfinitum dederint. & cætera. Item pro eodem rege Karolo & Imperatore Lantberto, gratiarum referens actiones, quòd notificauerit ſibi de ipſo Lantberto, patris ſe curam habere, filiique cariſſimi loco eum diligere, atque inuiolabilem cum eo concordiam ſe velle ſeruare: aſſerens, quòd non illum tantùm diligeret pro conſanguinitatis neceſſitudine, qua illi deuinctus habebatur: verùm multò magis, quia huius Papæ venerator & amator exiſteret. Precatur autem, vt idẽ Karolus rex cum prædicto Lantberto in amicitia iungeretur, & Odoni vel proceribus regni, pro cauſa pacis Papa reſcribat, quò Karolus ad regnum hereditario ſibi iure debitum proficiat. Et quãuis * nũc totum non poſſet ſuſcipere regnum, ſaltem partem aliquam honori ſuo condignam, concorditer & iuſtè regnum diuidendo, illi conſeruent. Subiungens acturum ſe quod ſibi Apoſtolicus idem Pontifex præceperat ſuper transgreſſoribus & ſacrorum violatoribus Richardo, Manaſſe, atque Rampone, mox vt coëpiſcopos ſuos in vnum potuerit congrega-

Fulco conſanguineus Lamberti Imp.

ms. j. tunc.

re. Id tantùm Papa remandet, quoniam æterno illos anathematis vinculo innodauerat, ſi liceat eis ad pœnitentiam conuerſis aliquid impendi miſericordiæ, vel eos ad pœnitētiam ſuſcipi, ſeu quis modus ipſius eſſe debeat pœnitentiæ. De Rāpone verò aſſeuerat, quia in ſolū Teuthboldū Epiſcopū reus exiſteret, nihil culpæ in Walterū Senonēſē admiſerat, ad quē cōprehēdēdū nec præſens fuerat, nec adiutoriū vel cōſenſum ad id agēdum præbuerat. Itē pro Herilando Tarwanēſi Epiſcopo, cuius Epiſcopio à Normānis depopulato, eum neceſſitate cōgēte ad ſe venientē, ſicut oportebat, ſuſceperat, quēque viſitatorē cuidā viduatæ Eccleſiæ conſtituerat, vt viſitādo ſuſtentationem interim, dum Epiſcopus ibi ordinaretur, ex illa caperet. At quia homines præfatæ Tarwanenſis parochiæ barbaricæ videbantur eſſe feritatis & linguæ, ſupplicat vt reſponſo Papæ mereatur certificari, ſi hunc viduatæ debeat præponere plebi, & alterum ei liceret in præmemorata ipſius Eccleſia ſubrogare, qui acceptior propter parentelam & linguam, in eodem loco poſſet exiſtere. Idem verò Papa reſcribens ei, laudibus attollit eūdē, congratulans eius dilectioni atque ſollicitudini, quam gerebat erga Lantbertū Impera-

pera-

peratorem, de cuius fidelitate & ſtabilitate monet eum ſemper fieri ſollicitum, veluti conſanguinitatis propinquum: aſſerens ſe cum ipſo tantam pacis & dilectionis habere concordiam, vt nequeant aliqua iam ab inuicem prauitate ſeiungi. Notificat quoque Richardum, Manaſſem, atque Ramponem excommunicatos à ſe, atque perpetuo ligatos anathemate, pro eo quòd tam nefandiſſima perpetrauerint, vt * Teuthboldo Lingonéſi Epiſcopo oculos eruerint, Walcarium Senonenſem, propria depulſum ſede cuſtodiæ mancipauerint: mandans vt ſecum de his ſentiat, & conuocatis omnibus ſuffraganeis ſuis Epiſcopis, canonicum ſuper eis quod exercuerat iudicium pari modo determinet. Item ſcribit eidem Archiepiſcopo pro Berthario quodam presbytero, quem clerus & plebs Eccleſiæ Catalaunenſis cõſenſu regis Odonis ad Epiſcopatũ dicebatur elegiſſe, ſuccenſens, quòd hunc vocatum canonicè noluerit conſecrare, ſed in tranſitu defuncti Epiſcopi Eccleſiam ipſam Herilando Tarwanenſi Epiſcopo beneficiali more ferebatur contuliſſe. Poſtea quemdam Mancionem nonnullis criminibus irretitum in eadem Eccleſia, quaſi Epiſcopum ordinauerit, cùm-

ms. Theobaldo.

que prænominatus Bertharius Apoſtolicā præſentiam vellet adire, comprehenſus ſit à quodam Conrado huius domni Fulconis vaſſallo, de Eccleſia tractus, & in exilium per vnum menſem delegatus. Vnde & euocans hunc noſtrum Præſulem, mandat expreſſe, ſed fraternè, vt ſuam denominato tempore non differat ei exhibere præſentiam, habens ſecum præfatum Mancionem, & iam dictum Conradum, cum quibuſdam denominatis coëpiſcopis ſuis. & cetera.

Quæ Stephanus Papa Fulconi, & quæ Fulco eidem Papæ reſcripſerit.

CAP. IV.

Steph. vij. STephano quoque huius Formoſi ſucceſſori ſcribens idem domnus Fulco, deuotionem quam erga Romanam ſedem gerebat conabatur oſtendere, & quòd limina creberrimè cupiuerit Apoſtolorum adire, ſed diuerſis obſtantibus diſcriminum cauſis, hæc vota nequiuerit adimplere: vbi ſignificat Odonem & Karolum reges in pacis tandem concordia, ſe ſtudente, connexos. Cui remittens hic Papa litteras, ſuas à ſe ſuſcepiſſe fatetur,

tur, ipſius non admittens, immo reprehendens excuſationem, eò quòd alij homines eamdem ſedem adirent, & ipſe fateretur fas ſibi adeundi non fuiſſe conceſſum. Denuntiat ergo ſynodum ſe per menſem Septembrem imminentis indictionis quintædecimæ certiſſimè celebrare ſtatuiſſe: ad quam cenſendo vocans hunc Archiepiſcopum, monet expreſſè, quatinus omni mora repulſa, omnique excuſatione amota, eodem tempore ſuam ſpecialem præſentiam eidem, ſynodoque omnino exhibere maturet, quod ſi prætermiſerit, canonicam in eum ferre ſententiam minimè retractabit. Reſcribens autem hic venerabilis Præſul eidem, quam ſemper habuerit deuotionem circa glorioſam principis Apoſtolorum ſedem, eiuſque ſanctos Præſules, pandere nititur: aſſerens ſe tunc variis oppreſſionibus aggrauatum, ac diuerſis adſtrictum perturbationibus, præſentia corporali eamdem adire ſedem non valuiſſe: dilectos autem filios huius Eccleſiæ illuc deſtinaſſe, ad itineris ſui enarrandas incommoditates viua voce. Quędam quoque conſacerdotem ſuum ad id exequendum ſe direxiſſe. Plura ſe ſcribere non præſumpſiſſe, quia ſenſerit in epiſtola

ſibi ab ipſo directa dura ſe ſatis inuectione mulctatum: & hoc ſibi non modicum incuſſiſſe miraculum, quòd ita tunc primæ ipſius litteræ grauiter eum perculerint, cùm eatenus ab ipſa ſede nihil aliud niſi mellitum ac dulce, prædeceſſoribus ſuis ſibi ſcribentibus, venire conſueuerit. Quod peccatis tamen ſuis imputans, vt de malo ſuo ſe meritò contriſtari, ſic de correptione ipſius ſe fatetur lætificari: reuoluens fieri potuiſſe, ceu quodam deſignat ad ſe perlatum rumore, vt à quibuſdam minùs caritate repletis aliter de ſe audiſſet, quàm veritas ſe haberet. Vnde petit, ne facilè huiuſcemodi perſonis aurem accommodet, donec (vt ſcriptum eſt) rem quàm neſcit diligentiſſimè inueſtiget. Adnectens ſimpliciter, vti ab ipſis penè cunabulis educatus canonicis fuerit diſciplinis, donec à glorioſo rege Karolo Imperatoris Ludouici filio, in palatinis ac domeſticis eius ſit aſſumptus obſequiis. Sicque in aula palatij perſeuerans vſque ad tépora Karlomanni Regis, Ludouici iunioris filij, nepotis eiuſdem Karoli, quando à ſanctis prouinciæ Remenſis Epiſcopis, nec non à clero & plebe huius vrbis electus ſit, & Epiſcopus ordinatus. Vbi qualiter hanc Eccleſiam paga-

Iob. 29.

paganorum infeſtatione laborantem repererit, & vt pro pace ipſius ad poſſe deſudauerit, legati ſui, vel aliorum hæc ſciẽtium petit explorari narratione. Aſſeuerans præmiſſa ſe non arrogantia explicare, ſed vt nouerit, coniiciens quia qui ſic enutritus, & taliter fuerit ante Epiſcopatum conuerſatus, hoc ſibi potiùs onus quàm honorem, non elationis inſtrumentum, ſed humilitatis eſſe ſeruitium. Subnectit autem, quòd ſi aliqua regno quies conceſſa fuerit, & ab Odone rege licentiam impetrare valuerit, ad ipſius beatitudinis veſtigia tandem aliquando properare ſtudebit, dum ſibi viæ patuerint, quæ tunc ab Zendeboldo Arnulfi regis filio erant obſtructæ: qui Eccleſiam quoque Remenſem multis affligebat iniurijs, res eiuſdem ſuis impertiens ſubditis. Cuius tyrannidem Apoſtolica petit auctoritate reprimi, dicens, quia in tam periculoſo & neceſſitudinibus pleno tempore ſe ſuam Eccleſiam noxium eſſet deſerere.

Quæ regibus quibuſdam Fulco ſcripta direxerit.

CAP. V.

TOTIVS itaque regni curam agens idem domnus Archiepiſcopus Fulco, litteras dirigit Imperatori KAROLO, regis Ludouici Tranſrhenenſis filio, pro tutela & defenſione regni Francorum, quod in his partibus à Normannis multipliciter opprimebatur: aſſerens illud, auxiliante Deo, hactenus fuiſſe protectum, quamdiu patrui & æquiuoci eius, ac filiorum ipſius regebatur dominatione. Tūc verò illis feliciter humana excedentibus, poſtquam ſe proceres regni eius Imperiali commiſerant tuitioni, eos vndique ſecus multi ſuperaggrauent caſus. Memoratque ciuitatem Pariſiorum, quam caput aſſerit, & introitum regnorum Neuſtriæ atque Burgundiæ, Barbarica cingi obſidione, citoque capiendam, niſi Dei ſubuentum fuerit clementia. Quæ ſi capta fuerit, totius diſpendium regni ſe perpeſſuros: tamque periculosè hæc iam mala graſſari, vt à prædicta vrbe Remos vſque nihil tutum remanſerit: nulla niſi peruerſorum Chriſtianorum barba-

Carolus Craſſus, de quo ſuprà.

barbariſque conſentientium ſecura ſit habitatio, quorum multi, Chriſtianam deſerentes religionem, paganorum ſe ſocietati coniunxerant, ac tuitioni ſubdiderant. Scripſit & ad eumdem Imperatorem pro percipiendo à ſede Romana pallio, roborandiſque datis olim à Romanis Pontificibus Eccleſiæ Remenſi priuilegijs.

Arnvlfo regi Tranſrhenenſi litteras mittens, pro cauſa regis Karoli, quem paruulum adhuc vnxerat in regẽ, reddit cauſas eius prouectionis, eò quòd audierat motum fuiſſe animum ipſius Arnulfi contra ſe pro hac perpetratione: commemorans quòd decedente Karolo imperatore, huius Arnulfi auunculo, in ipſius Arnulfi ſeruitium fuerit profectus, cupiens eius ſuſcipere dominium & gubernationem: ſed ipſe rex eum ſine vllo conſilio vel conſolatione dimiſerit. Vnde cùm nec in eo ſibi ſpes vlla remanſiſſet, coactus ſit eius hominis, videlicet Odonis, dominatum ſuſcipere, qui ab ſtirpe regia exiſtens alienus, regali tyrannicè abuſus fuerit poteſtate, cuius & inuitus hactenus dominium ſuſtinuerit. Et quoniam huius Arnulfi dominatum deſiderauerit, idcirco in ipſius ſeruitium profectus fuerit. At poſtquam nullum conſilium in ipſo reperire valuit, hoc ſolùm quod

quod reſtabat egerit, eligens eum regem habere, quem ſolum poſt ipſum de regia ipſius habebant progenie, & cuius prædeceſſores ac fratres extiterant reges. De hoc etiã, quod idem rex in culpa trahebat, quare non id antè feciſſent, reddit rationem, quòd quando Karolus imperator deceſſit, & idem Arnulfus regimen huius regni ſuſcipere noluit, hic Karolus adhuc admodũ corpore ſimul & ſcientia paruulus exiſtebat, nec regni gubernaculis idoneus erat, & inſtante immaniſſima Normannorum perſecutione, periculoſum erat tunc eum eligere. Vt verò ad eam viderunt perductum ætatem, in qua ſalubre ſibi conſilium dantibus aſſenſum præbere nouerat, ſuſceperint eum ſecundum Dei honorem, vt regno conſuleret, volentes eum ita inſtituere, quatinus huic regno, & ipſi Arnulfo proficuus valeret exiſtere. De eo quoque quòd ſine ipſius Arnulfi conſilio præſumpſerint hoc agere, morem Francorum gentis aſſerit ſecutos ſe fuiſſe: quorum mos ſemper fuerit, vt rege decedente alium de regia ſtirpe, vel ſucceſſione, ſine reſpectu vel interrogatione cuiuſquam maioris aut potentioris regis eligerent. Hoc more hunc regem factum ipſius fidelitati & conſilio committere voluerint, vt ipſius adiutorio

&

& conſilio vteretur in omnibus, & eius ſubderetur tam rex, quàm vniuerſum regnum præceptis & ordinationibus. Præterea quòd audierat huic regi ſuggeſtū, quia contra fidelitatem ipſius, & propter priuatum hoc egerit commodum, infert quòd Aſchericus ipſe, qui hæc iactitaſſe videbatur, antequam de re huiuſcemodi aliquid idem Archiepiſcopus agere conaretur, venerit ad ſe, præſentibus Heriberto & * Ecfrido Comitibus, & conſilium ſimulque auxilium quæſierit, quid agere deberet de iuſſionibus Odonis, qui res importabiles ei præcipiebat. Ex parte quoque filiorū Godfridi conſilium petierit de malo, quod eis Odo facere conabatur: rogaueruntque vt tale caput communi conſilio ſtatueretur, per quod ſecuri poſſent eſſe ſubditi, intendentes vel in widonem, vel in hunc regiæ proſapiæ Karolum, & ſimul conſiderantes qui affuerant, ad quem meliùs attendere deberent, viſum illis eſt, propter acquirendam regni vtilitatem, & ipſius Arnulfi cauendam contrarietatem, propterque rectum, congruumque regij generis principatum, vt ad hunc Karolum ſe conuerterent, credentes quòd Arnulfus hoc de propinquo ſuo gratum haberet, ipſique & regno præſidium ferret. Quòd autem iacti-

ms. Exfrido
i. Erfrido.

iactitatum audierat, cauſa Widonis hoc cum feciſſe, vt hac arte illum ſubintroduceret in regnum, & dimiſſo puero Karolo, ſe verteret ad Widonem: aſſerit liuore inuidiæ, contra ſe ſcienter hæc falsò fuiſſe iactata: aut etiam quòd qualis erat ipſe qui talia diffamabat, talem eumdem poſſe fieri ſentiebat: ipſe verò nec ſe talem fore, nec talibus ortū natalibus recognoſcebat. Prædeceſſores quoque ipſius regis nequaquam talia ingenia in progenitoribus ſuis experti fuerant, quos in omni fidelitate ac regni vtilitate probatos habuerint: ideoque illos honorificè ſublimauerint. Quapropter erubeſcendum eidem regi fuiſſet, vt hoc de ſe crederet, vel infamia ſe tali notaret. Deniq; quòd audierat ipſi Arnulfo dictū fuiſſe, quòd hic Karolus filius Ludowici non fuerit, aſſeuerat neminem ſe poſſe credere fore, qui eum ſi viderit, & parentum ipſius effigiem cognouerit, non recognoſcat illū de regia proceſſiſſe progenie: quædā quoque patris ſui Ludowici ſigna geſtare, quibus agnoſcatur filius ipſius fuiſſe. Poſcit ergo Arnulfi regiam maieſtatem, vt hæc
l. verba. * vera dignanter accipiat, nulluſque animum ipſius cōtra hunc regem innocentē, propinquum ſuum commouere valeat. Sed vtrùm hæc quæ aſſerit ita ſe habeant, in ſua

præ-

præſentia, fideliumque ſuorum examinari faciat, & ad debitum finem perducat: cogitans qualiter anteceſſores ſui regni ſtatum gubernauerint, & quomodo regalis culminis ſucceſſio ſemper huc uſque viguerit. Tunc verò ille tantùm princeps, & hic paruus propinquus eius Karolus, de tota regali ſtirpe remanſerint: perpendatque quid contingere poſſit, ſi eum debitus cunctis caſus repopoſcerit, cùm tot iam de aliena ſtirpe reges exiſtant, & adhuc ſint plures, qui ſibi regium nomen affectent, quis poſt ipſius deceſſum adiuuabit eius filium, vt ad debitam ſibi regni conſcendat hereditatem, ſi contigerit hunc ſibi propinquũ cadere Karolum. Adnectit etiam, quòd in omnibus penè gentibus notum fuerit, gentem Francorum reges ex ſucceſſione habere conſueuiſſe, proferens ſuper hoc teſtimonium beati Gregorij Papæ. Subijcit etiã ex libris Teutonicis de rege quodam, Hermenrico nomine, qui omnem progeniem ſuam morti deſtinauerit impijs conſilijs cuiuſdam conſiliarij ſui, ſupplicatque ne ſceleratis hic rex adquieſcat conſilijs, ſed miſereatur gentis huius, & regio generi ſubueniat decidenti: ſatagens vt in diebus ſuis dignitas ſucceſſionis ſuæ roboretur, & hi qui ex alieno genere reges extabant, vel exiſtere

Gregor. hom. 10 in Euang.

exiſtere cupiebant, non præualerent contra eos, quibus ex genere honor regius debebatur. Aſſeritque ſe miſiſſe *Aledrannum ad eumdem Arnulfum, ſuggerendo vt quoſcunque ſibi placeret, ex his qui Karolum regem conſtituerant, in ſuum pergere ſeruitium præciperet, qui coram ſublimitate ipſius hæc ita eſſe rationabiliter oſtenderent. Flagitans etiam orat, vt hæc præmiſſa benigno rex tractet animo, & hanc ſciat ipſius eſſe deuotionem vel intẽtionem erga ipſius fidelitatem, vt hic Karolus ad ipſius conſilium in omnibus, quæ acturus eſt, reſpiciat, & ipſius pietate tutus conſiſtat, & vt nemo huius regis animum ab auxilio iſtius regni, vel eiuſdem Karoli deflectere valeat. Item ad eumdem regem, ſignificans ei de fidelitate & deuotione, quam erga ipſum habebat, & quia in eius ſeruitium ad ipſius iuſſionem properare deſiderabat. Promiſſionem quoque, quam rex ſuus Karolus eidem Arnulfo, qui regnum ſibi contradiderat, promiſiſſet, manere inconuulſam, tam in ipſo rege, quàm in ſubditis ſibi. Et quia proponeret idem Karolus Odonem inimicum ſibi regem, & inſidias ſibi magnopere paratẽ armis aggredi. WIDONEM Imperatorem legatione ſuarum viſitans litterarum, admodum ſe de ipſius

*ms. Papir. Alerannũ.

ipſius gaudere fatetur gloria & exaltatione: mirari verò atque turbari, quia nullis nuncijs iam longo tempore tranſacto ſibi aliquid de ſtatu & proſperitate ſua notificauerit. Exorat autem, vt regi ſuo Karolo ſuffragium impendat, & talis erga ipſum exiſtat, qualem eum erga propinquum exiſtere decet, & vt celeriùs illum ſcire faciat, qualem voluntatem circa ipſum habeat. De Arnulfo quoque rege ſignificat, quòd non velit eidem Widoni pacem ſeruare. Karolum denique ſedi Apoſtolicæ ſuam epiſtolam dirigere, orationibus ſe commendando Papæ, atque ipſius petens roborari benedictione, & vt idem Papa huius Widonis eum coniungat amicitiæ. Poſcit etiam, vt eidem regi de amicitia ſua per ſuum miſſum, aut per ſua ſcripta Wido remandet. Sed & ſuis, vel Eccleſiæ ſibi commiſsæ compatiatur iniurijs, quas fidelitatis ipſius cauſa tolerabat. Notificat etiam abbatiam ſancti Martini à rege ſibi * conceſſam, rogans vt res eius, quæ in regno ipſius erant, in ſua tutela Wido recipiat. *ms. cõmiſſam.*

ODONI regi litteras dirigens, rogat pro concedenda Eccleſiæ Laudunenſi poſt deceſſum Didonis Epiſcopi, electione libera: oſtendens non oportere violenter eos ad eum, quem nolint, ſuſcipiẽdum compelli. Preca-

Precatur etiam, vt eamdem Eccleſiá abſq; inquietudine degere iubeat, neque res ipſius à peruaſorib⁹ deprædari ſinat, ne particeps diripiẽtiũ fiat, ſi talia fieri permittat. KAROLO regi ſuo ſcribens, indignatur valde ſibi perlatum, quòd prauis quorumdam conſilijs vellet idem rex ſe ſociare Normannis, vt illorum auxilio ad regni decus obtinendum iuuari poſſet. *Quis enim*, inquit, *qui vobis ſicut oportet fidelis eſt, non expauceſcat, vos inimicorum Dei amicitiam velle, & in cladem ac ruinam nominis Chriſtiani pagana arma & fœdera deteſtanda ſuſcipere? Nihil enim diſtat, vtrùm quis ſe paganis ſociet, an abnegato Deo idola adoret.*

1. Cor. 15. *Nam ſi (vt ait Apoſtolus) mores bonos colloquia praua corrumpunt, quantò magis corrumpitur caſtitas animæ Chriſtianæ Ethnicorum conſilijs & ſocietate? Neque enim poterit non imitari quod aſſiduè viderit: quin potiùs aſſueſcet paulatim, & quaſi vinculo malæ conſuetudinis trahetur ad facinus. Certè progenitores veſtri reges, depoſito gentilitio errore, diuino cultui ſe ſublimiter ſubdiderunt, & à Deo ſemper auxilium expetiuerunt, propter quod & feliciter regnauerunt, & regni hereditatem ad ſuos poſteros tranſmiſerunt. Vos è contra nunc Deum relinquitis. Dicam certè, licet nolens, quia*

quia Deum relinquitis, cùm vos eius hoſtibus ſociatis. Vnde & meritò prophetica illa vox ad vos dirigitur, quæ quondam ad regem † Iſraël ſimilia facientem directa eſt: Impio præbes auxilium, & his qui oderunt Deum amicitia iungeris. Et certè cùm deberetis malis præteritis terminum ponere, & rapinis & deprædationibus pauperum renunciare, ac pro his omnibus pœnitentiam agere, nunc ad maiorem iram Dei prouocandam, his qui Deum ignorant, & in ſua feritate confidunt, vos coniungitis. Credite mihi, quia nunquam ſic agendo ad regnum peruenietis, immo velociter diſperdet vos Deus, quem irritatis. Hactenus quidem de vobis meliora ſperabam: nunc video vos cum omnibus conſanguineis veſtris periturum ſi tamen hoc verè vultis agere, & talibus conſilijs adquieſcere. Re vera qui tale vobis dant conſilium, non fideles, ſed per omnia infideles eſſe comprobantur, quos ſi audire volueritis, terrenum ſimul & cæleſte regnum amittetis. Deprecor itaque vos per Deum, vt tale deſeratis conſilium, neque velitis vos in æternum præcipitare interitum, & mihi ceteriſquè, qui ſecundum Deum vobis fideles ſunt, æterni doloris afferre diſpendium. Meliùs enim fuerat vos non naſci, quàm diaboli patrocinio velle regnare, & illos iuuare, quos*

† Sunt verba Iehu ad Ioſaphat regem Iuda 2. par. 19.

* ms. i. Pippir. conſentaneis.

re, quos deberetis per omnia impugnare. Sciatis enim, quia ſi hoc feceritis, & talibus conſilijs adquieueritis, nunquam me fidelem habebitis, ſed & queſcumque potuero à veſtra fidelitate reuocabo, & cum omnibus coëpiſcopis meis vos & omnes veſtros excommunicans, æterno anathemate condemnabo. Pro fidelitate quam vobis ſeruo, hæc gemebundus ſcribo, quoniam cupio vos ſecundum Deum & ſeculum ſemper eſſe honoratum, & non Sathanæ, ſed Chriſti adiutorio, ad debitum vobis conſcendere regni faſtigium. Regnum enim quod Deus dat, firmum habet fundamentum: quod verò per iniuſtitiam & rapinas adquiritur, caducum eſt, & citò decidiuum, nec poterit diu permanere.

LAMBERTO imperatori congratulationis apices dirigens, notificat quid ſibi de ipſo domnus Papa Formoſus ſuis litteris intimauerit: quòd ſcilicet eumdem Imperatorem multùm diligeret, & in omnibus ei conſulere, loco cariſſimi filij, atque indiſſociabilem vellet ad eum ſeruare concordiam. Hortatur ergo hunc principē, & admonendo flagitat, vt tantæ benignitati eiuſdem Papæ gratus exiſtat, illum vt patrem pijſſimum diligat, omnemq́ue illi fidelitatem & obedientiam ſeruet, eiuſq́ue monitis, vt verus filius, obtemperet, & ſedem

ſedem Romanam digna veneratione honoret. *Ita enim veſtrum*, inquit, *perenni ſoliditate ſtabilietur imperium, & contra omnes inimicos & hoſtes veſtros diuinum vobis auxilium ſuffragabitur, fiétque vt omnibus aduerſarijs, diuino adiutorio, ſemper ſuperior & fortior ſitis. Recordamini quaſo auunculi veſtri & aquiuoci Lamberti illuſtriſſimi, qualis erga ſanctam Romanam ſedem fuerit, qualémque exitum conſecutus ſit, & cauete ne in idem exemplum deueniatis, ſi aliquid ſimile agere volueritis. Domnum etiam Apoſtolicum deprecamini, vt eum dignetur abſoluere, & pro illo apud Deum interuenire. Pro me quoque attentiùs poſtulo, vt eius mihi beneuolentiam concilietis, quatenus tam de me, quàm etiam de ſede Remenſi mercedem dignetur habere, & ſua illi priuilegia inuiolabiter cuſtodire, ſicut omnes ſancti prædeceſſores ipſius ſemper feciſſe noſcuntur: & ſi aliquis * vnquam aures clementia ipſius inquietare, & de nobis ſiniſtri aliquid dicere præſumpſerit, non priùs obloquentibus credere, donec per me, aut certè per ſuum, vel meum miſſum, quod verum ſit, poßit agnoſcere. De cetero cognoſcat imperialis dignitas veſtra, Ramponem propinquum veſtrum & meum, ab eodem domno Apoſtolico excommunicatum, ſicut ex eius lit-* j. nequam.

ms. magnitudinem. *teris agnouimus. Pro quo obſecro * manſuetudinem veſtram, vt eum deprecemini, quatinus illi locum pœnitendi, & quod admiſit emendandi non deneget, nec eum perpetuo anathemate innodatum inrecuperabiliter perire ſinat: ſed quam illi placet, pœnitentiam & ſatisfactionis menſuram illi iniungat. Nobis etiam & vniuerſis Italiæ vel Galliæ Epiſcopis, quibus de eius damnatione ſcripſit, viciſſim de ſua miſericordia quid illum agere, & qualiter eſſe conueniat, reſcribi iubeat.*

Albradus rex Angliæ. ALBRADO regi Tranſmarino amicabiles litteras mittens, grates refert, quia tam bonum virum & deuotum Eccleſiaſticiſq; regulis congruentem deſtinauerit Epiſcopum in ciuitate Cantaburg nomine. Audierat enim, quòd * peruerſiſſimam ſectam paganicis erroribus exortam, & in illa gẽte tunc vſque relictam, verbi mucrone ſatageret amputare. Quæ ſecta ſuggerere videbatur: Epiſcopis & presbyteris ſubintroductas habere mulieres: ad propinquas quoq; generis ſui, quiſque vellet, accedere: inſuper & ſacratas Deo feminas inceſtare, & vxorem habens concubinam ſimul habere. Quæ omnia, quàm ſanæ fidei ſint aduerſa documẽtis manifeſtat euidentiſſimis, ex ſãctorũ patrũ * probatis auctoritatibus.

ms. peruertiſſimam.

ms. j. prelatis.

RICHI-

RICHILDIM reginam vel imperatricem litteris commonens atque redarguēs, dolore multo ſe fatetur eſſe correptum, pro fama non bona, quæ ad ipſum de vita vel actibus eiuſdem reginæ peruenerat: quòd ſcilicet eſſet diabolus, vbi fuiſſet illa, magis quàm Deus, cùm forent circa illam quæ contra ſalutem militant animæ, id eſt, iræ, rixæ, diſſenſiones, incendia, homicidia, luxuriæ, rapinæ quoque pauperum, peruaſiones Eccleſiarum. De quibus omnibus debita ſollicitudine & paſtorali diligentia commonet eā, vt transferat ſe de tātis malis ad fructum æternæ ſalutis: proponens ei quadriuium vel quadrigam virtutum, quā aſſumens & aſcendere nitens, apprehendat ea quæ ſunt ſapientiæ atque ſanctimoniæ, ac felicitatis æternæ. Velamē quoque Chriſti, quod aſſumpſerat viduitatis, incorruptum ſeruare ſtuderet, vt illud inuiolatum Deo repræſentare poſſet: nec properare velit ad inferos, vt inueniat inæſtimabile malum multarū, quas ei propalare nititur, miſeriarum. Perpendat, ſi eſt amica Dei vel ſoror. Quòd ſi nō eſt ſine intermiſſione det operam, vt eſſe poſſit, etſi nō candore virginitatis, ſtudio tamen continentiæ ſalutaris, rectè credendo, Deum ac proximum diligēdo, pietatis opera faciendo, ſobriè & iuſtè

Richildis vidua Caroli Calui de qua lib. 3. c. 27.

Tit. 2.

iuſtè & pie viuẽdo: attendat vt vitã corrigat donec hodie cognominatur, ne incidat in laqueum confuſionis æternæ, dum non recogitat quã velociter præſens hodie trãſeat. Parcat animæ ſuæ, & attendat vt Deo proxima fiat, & * habeatur columba per ſimplicitatem & innocentiam, vt audire mereatur à Chriſto cùm exierit è corpore: Hiems trãſijt, & receſſit, columba mea veni, mecumque requieſce, ſedens in dextera patris mei. Multumque, ſe ideo loqui aſſerit, quòd de ipſius ſalute plurimùm ſollicitus ſit, optans vt verè fiat regina, ornando virtutibus viduitatem ſuam, præ oculis habens diem mortis vel reſurrectionis ſuæ, audiatque Apoſtolum dicentem: Euigilate iuſti, & nolite peccare. Det tandem Deo ſuo gloriam, & operetur ſalutem propriã, diuertat à malo, & faciat bonum. Oratque exoptans vt correptio ſua & emendatio neceſſaria ſalubriſque compunctio tangat cor eius, vt tandem aliquando reſipiſcat à diaboli laqueis: gratia quoque Dei reſuſcitet eam de ſepulchris vitiorum. & cætera. Febricitantem quoque in malis, faciat eam firmam & ſtabilem Deus, fixamque in bonis, vt hîc & in æterna vita poſſit gaudere cum ſanctis. *Quòd ſi conſilium noſtrum*, inquit, *audieritis, ta-*

les

Heb. 3.

al. habeat columba ſimplicitatem.

Cant. 2.

1. Cor. 15.

Pſalm. 36.

2. Tim. 2.

les vobis erimus, quales eſſe debemus, in omni fidelitate & reuerentia, atque debito ſeruitio, & quod his omnibus maius eſt, erit vobis Deus propitius ſicut optamus, & oramus. Alioquin volumus vt ſciatis reuera quòd pro vobis nolumus incurrere offenſionem Dei, ſed ſecundum miniſterium noſtrum, faciemus de vobis, quod canonica nobis iubet auctoritas. Quod quàm inuitus faciemus, Deus teſtis eſt, non enim poſſumus diſcedere ab Apoſtolo, qui dicit: Quamdiu Apoſtolus ſum gentiũ, Rom. 11. *miniſterium meum honorificabo, &, Dei adiutores ſumus,* 1. Cor. 3. *&, Deus eſt, qui operatur in* Philip. 2. *nobis. &, An experimẽtum quæritis eius qui* 2. Cor. 13. *in me loquitur Chriſtus? Vnde precor Deum in conſcientia mea, vt adhæreant cordi veſtro verba mea, & ipſe qui per me loquitur, hæc in auribus veſtris per ſeipſum loquatur in corde veſtro. Deus omnipotens ad vota noſtra mittat manum ſuam de alto, & liberet vos de cœnulento huius ſeculi profundo.*

Quæ diuerſis ſcripſerit Epiſcopis.

CAP. VI.

DIVERSIS etiam Præſulibus diuerſa reperitur direxiſſe ſcripta, pio ſale reſperſa, & diuinis auctoritatibus referta.

FROTHERO Archiepiſcopo pro rebus Remẽſis Eccleſiæ in ſua coniacentibus diœceſi, quæ ab inuaſoribus non modicum patiebantur diſpendium: monens & rogãs, vt memor miniſterij ſibi à Deo collati, & Apoſtolicorum præceptorum, quorũ plura ſubiungit exempla; his peruaſoribus auctoritate canonica interdicat, ne de rebus huius Eccleſiæ ampliùs præſumere audeãt, Rectiùs ſi. * ſicut offenſam Domini ſanctorũq; ipſius incurrere nolint. ROSTAGNO Arelatenſiũ præſuli, grates referens quòd eum de rebus Eccleſiæ Remenſis ſollicitum eſſe compererat, quas ſub ipſius prouidentia & tutela conſtituerat: ſed audiebat eas à quibuſdam prauis inuaſoribus infeſtari vel vſurpari. Vnde hortatur, vt eoſdem peruaſores, niſi reſipiſcant, diſtricta percellat excommunicatione, ſi non iudicet rem huiuſmodi ad Apoſtolicam ſedem deferri. HERIMANNO Agrippinenſiũ Archiepiſcopo, ſignificans ſe deſiderare cum ipſo, ceteriſque diœceſeos ipſius Epiſcopis loqui, & de neceſſarijs Eccleſiarum cauſis, vt ab eodem ſibi ſuggeſtum fuerat, pertractare: id tamen inſurgentibus Nordmannicæ perſecutionis turbinibus impediri. Vt autem oportunitas ſe temporis aperuerit, maturata facilitate adimplere conari.

Intimat

Intimat prǽterea res quaſdam Remenſis Eccleſiæ in ipſius parochia peruerſo iure à quibuſdam peruaſoribus poſſideri. Qua de cauſa expetierat Arnulfum regem apud Warmaciam, vt ipſe willeberto præſuli huius prædeceſſori præciperet, quatinus ipſe ſuper hoc negotio ſecundũ edicta canonum ageret. A quo ſcilicet rege idem etiam Herimannus ſuper hoc ipſo legatus ad præmiſſum Epiſcopum fuerat deſtinatus. Sed quia idem Willebertus præceptum regis in hoc adimplere non potuit, hunc monens rogat, vt eoſdem peruaſores, vel qui res ipſas inquietare conantur, animaduerſione canonica feriat, niſi à cœpta præſumptione reſipiſcant. Decretum quoque Symmachi Papæ eidem Herimanno dirigit, vbi quid de talibus ſit agendum maniſeſtiſſima poſſit aſſertione cognoſcere. Item eidẽ, pro quibuſdã rebus huius Eccleſiæ ſuper Rhenũ ſitis, in loco qui dicitur * Bothert, quas *Maingaudio cõmẽdauerat: quo defuncto petit, vt idẽ præſul Herimãnus eas tutãdas ſuſcipiat. Quẽdã etiã Wibertũ, qui res alias Remenſis Eccleſiæ tenere videbatur, admoneat, vt eas cum amicitia ſibi reſtituat. De rebus quoque cuiuſdam abbatiæ ſibi à rege conceſſæ, quæ in partibus ipſius Heri-

J. Bobert.
J. Manigaudo.

Herimanni coniacebant, rogat vt eas ab extraneorum perualione defendat. & cæt. WALTERO Senonenſis Eccleſiæ Archiepiſcopo, pro cauſa Hildegardis Abbatiſſæ, de qua placita quædam conſtituerat, ſed ad nullum idem VValterus, partim occupatione, partim infirmitate preſſus, attenderat. Vnde præſcribit eidem, qua res ipſa finem legitimum ſit habitura: precanſque monet vt nullatenus omittat, quin ad id placitum veniat. Si verò non venerit, ipſe tamen, ſalua caritate, quod agendũ eſt, auctore Deo, inde perficere conabitur: & quòd hactenus id diſtulerat, non quaſi auctoritatem aut priuilegium hoc agendi non haberet, egerat: ſed potiùs cauſa dilectionis ipſius, quàm per omnia inuiolatam ſeruare cupiebat. Petit etiam vt præfatam abbatiſſam idem Walterus, vtpote diœceſaneam ſuam, præmoneri faciat, quò ne velut ignaram ſe à conuentu ipſius ſubtrahere, ſed potiùs die prænominata præſentem ſtudeat exhibere. Itẽ conſolatorias eidem dirigens ſuper ipſius ægrotatione litteras, & de abſolutione, quam ſibi petierat idem VValterus, tam ab eo, quàm à fratribus ipſius fieri: ſimulque de ipſorum prouidendo ab eodem domno Fulcone, quando fieri poſſet, colloquio. PLEONICO Archie-

Archiepiſcopo Tranſmarino, congratulãs bonis eius ſtudiis, quibus eũ laborare cœperat, pro abſcindendis & extirpandis inceſtuoſis luxuriæ fomentis, ſuprà in his litteris, quæ Albrado regi ſcripſerat, commemoratis, quæ in ea gente videbantur inoleuiſſe: ſacris eum inſtruens & armãs auctoritatibus † cẽſuræ canonicæ, particeps nimirum piis ipſius laboribus cupiens exiſtere. IOHANNI cuidam Romano præſuli, commemorans affectionem dilectionis, quam habebat erga eum, ita vt diceret, nullum ſe inueniſſe recordari, cum quo ſic concorditer mutuo coniungeretur caritatis affectu: rememorans magna ſe quondã beniuolentia ſuſceptum ab eo fuiſſe, liberaliſſimaque humanitate tractatum, magniſque beneficiorum impendiis accumulatum. Aſſeritque ſe quantocius, pace reddita, dignis ſeruitiis oſtenſurum, tam erga eum, quàm erga domnum Papam Stephanum gratam animi deuotionem: precaturque vt eum ſuo fauore tueatur apud ipſius excellentiam Papæ, & in quibuſcumque neceſſarium viderit, ei ſicut optimè in ipſo confidit, aſſiſtat. DODILONI Camaracẽſiũ præſuli, pro placitis ſibi ab eo datis, ad quæ minimè attenderat: monens & rogans, vt ſatagat venire ad proximum placitum vbicumque

Cap. 5.

for. ſcripturæ.

cumque rex Odo fuerit cum Epiſcopis, quãdo rem de qua tunc agebatur de Hildegarde & Hermingarde terminare deberent. Accuſatores quoque ipſius Hirminmardis, eoſq; qui presbyterum luminibus priuari, ac ſuſpẽdi iuſſerunt, cum omnibus qui eidem nefandæ iuſſioni paruerunt, vel fautores huius ſceleris extiterũt, cõmoneri faciat, & canonicè cõuocari, vt huic cõuẽtui ſe ſtudeant præſentare. Item pro eadẽ cauſa, gratias referens quia deuotè ipſius commonitionem ſuſceperit, & ad conſtitutam diem paratiſſimus occurrerit. Illud verò ſuccenſere videtur, cur cùm de negotiis Eccleſiaſticis ageretur cauſa, non per clericum, ſed per laïcalis ordinis hominem ſibi mandare voluiſſet. Ipſe verò domnus Fulco, partim ſenioris ſeruitio detentus, partim corporeæ incommoditatis moleſtia præpeditus, iuxta condictũ venire nequiuerat. Admonet etiam, eum meminiſſe debere, qualis ipſe erga eum quondam extiterit, qualiter ſine rege, ſine vllo ipſius parti conſulente modis omnibus inſtiterit, vt ad hunc Epiſcopalem perueniret honorẽ, cùm adhuc ſibi perfectè notus non eſſet. Ita tamẽ pro eo egerit, veluti pro fratre cariſſimo, quia crediderat & credebat in eo ſimplicem pruden-

tiam,

tiam, fidem non fictam, firmam & indemutabilem ſtabilitatem: ſperauerat etiam in omnibus ſibi cooperatorem & adiutorem fore. Per illam ergo ſinceram dilectionem, quam in ipſo credebat, eum ſe dicit monere: mandans vt poſthabita omni dilatione vel occupatione, ad condictum conuentum Epiſcoporum præſens adeſſe ſtudeat, nulla cauſa excepta, niſi tãtùm infirmitate corporea. Perſonas etiam præmiſſas, quas per alterã ſignificauerat epiſtolam, commoneri canonicè faciat, vt præparatæ ad ſolennem cœtum Epiſcoporum die præfixa ſe ſatagant præſentare. Item cum ceteris coëpiſcopis, Didone ſcilicet Laudunenſi, Hetilone Nouiomenſi, Riculfo Sueſſorum, *Herinando Morinenſi ſcribẽs, huic Præſuli Dodiloni ſignificat, hos præmiſſos in vrbem Remenſem conueniſſe Præſules, ad tractandum de peruaſione Balduini, de quo ſcripſerat eidem *Dodilo, admonere illum, vt reſipiſceret à prauo temeritatis ſuæ faſtu. Sed quoniam idem Præſul reſcripſerat, occurrere eiſdem Præſulibus ſe nequiuiſſe, quia ſuum iter Nordmannorum præripuit gladius, ceu de communi compatitur exitio. Ceterùm quòd petierat de Balduino, in hoc adquieſcit

Suprà c. 9. Herilando.

Bald. Caluus fland. Comes.

f. Dodiloni.

ſcit ei, vt admonendo, exhortando, & increpando, ſedulò eum corripiat, vt à ſua corrigatur prauitate, diuinas ei proponens ſanctorum ſententias patrum: litteras etiam eidem Balduino ab ipſorum Epiſcoporum parte dirigi ſignificat. De quibus hortatur, vt ſi fuerit præſens, ei recitentur: ſi abſens fuerit, per ſuũ archidiaconum ipſi tranſmittat, qui etiam illas eũ intelligere faciat. Quòd ſi & eum ille nequiuerit adire, litteras ipſas publicè corã ſe legi faciat in loco, vbi Balduinus religionem peruaſit, & deinceps, niſi reſipuerit, non ei vel monachus, vel canonicus, vel quilibet ritè Chriſtianus adiungatur, ſi non anathematis vinculo implicari voluerit. Si Hetilo quoque ad ciuitatem Atrabatenſem venerit, Dodilo illi occurrat, vt de hac re quod agẽdũ eſt, canonicè peragere poſsint, & quidquid inde fecerint, litteris ſibi ſignificet. HETILONI præſuli litteris mandat, vt proficiſçatur cum fidelibus regis ad Attrabatem, agens pro poſſe quod in alio ſcripto agendum ſibi repererit ſignificatum. Item pro his quæ à Dodilone Cameracenſi patiebatur Epiſcopo, aſſerens quomodo pro benefactis, ab eo ſibi contumelioſa retribuãtur: adſciſcensq; hunc ſibi teſtem, qualiter eumdem Dodilonem

lonem paterno ſimplicique benignitatis affectu ad potiora prouexerit. Sed & quomodo Rodulfus vir deuotus abbatiã quãdam in huius Hetilonis parochia ſitam, Remenſi delegauerit Eccleſiæ, committẽs ſimul eidem corpus beati Calixti Papæ & martyris,quod impetratum à Romana detulerat vrbe. Intimat ergo qualiter precatus ſit amicabiliter præfatum Dodilonem, ad Atrabatenſe caſtellum venire, & inde pignera præfati martyris honorificè leuare , atque vſque ad cœnobium ſancti Quintini deducere. Hunc etiam Hetilonem expetierat, vt ad ipſum cœnobium occurreret, & tamdiu cum ſacro comitaretur corpore , donec ipſe domnus Fulco veniret, & illud decenter excipere, & vſque ad hanc Remenſem valeret vrbem deducere: vbi tamdiu ſeruaretur, quouſque, pace reddita, loco proprio ipſius Hetilonis parochia ſito reſtitui poſſet. At dodilo cũ debuiſſet agere quod petebatur, è contra, filiationis ac fraternitatis poſthabita reuerentia, in medio occurrens viæ,& de manibus geſtantium ſanctum pignus abripiens,apud ſe repoſuit,dicens:non illud cuiquam ſe redditurum, niſi eidem Hetiloni, in cuius dinoſcebatur fuiſſe parochia depoſitum: & hoc ipſum nouæ fraudis argumen-

al. Buchaldo.

gumento geſſiſſe, quò valeret præfatum corpus ſacrũ cuidam *Hucboldo Comiti tradere. Quocirca petit hunc Hetilonẽ, vt miſſum ſuum ad eum dirigat, & paternò ac fraterno amore ipſum redarguens, corrigat, & in memoriam ei reuocet, quomodo religionis ſolius & fidei, quam in eo fore credebat, intuitu, illum abſque regis aut principis alicuius expectatione in ſede Pontificali locauerit, moneatque vt à cœpta temeritate pedem reuocet, ne aliquid hunc eumdem Archiepiſcopum contra ſe, quod idem nolit, agere compellat. Hunc quoque precatur Hetilonem obnixè, ne illi aſſenſum in re tali præbeat, ſed iuſtæ parti in omnibus faueat, & theſaurum cæleſtem, Remenſi Eccleſiæ à præmemorato viro traditum, vrbi ac baſilicæ ipſius reſtitui non ſolùm conſentiat, ſed etiam totis viribus adiuuet. DIDONI Laudunenſi Epiſcopo, pro reconciliatione animæ cuiuſdam Walcheri, qui reus maieſtatis inuentus, ſupplicium mortis incurrit. De quo audierat, quòd in articulo mortis pœnitentiam per confeſſionem & ſacræ communionis viaticum ab ipſo expetierat, nec impetrare valuerat. Inſuper & ſepulturæ beneficium fuerat ei denegatum, & orari pro eo prohibitum.

Suc-

Succenſet ergo eumdem Præſulem, horrens cur ſic voluerit agere, cùm ſciret optimè, quòd auctoritas ſacra de nõ neganda in vltimis ſtatuerit pœnitentia: adhibetque nonnulla ſanctorum patrum ſuper hac re teſtimonia, monens vt conſiderato communi periculo, imitetur communis Domini pietatem, & huic peccatori remediũ pœnitentiæ in vltimis deprecato, impendat miſericordiam, vt & orari pro eo faciat, & per ſeipſum reconciliationem, animæque commendationem more Chriſtiano perſoluat: eumque de loco peruio, in quo non ſepultus, ſed proiectus erat, ad cœmiteriũ fideliũ transferat. Item pro hac eadẽ cauſa, poſtulãs & adhibens exẽplũ beati Gregorij de quodã monacho, quem iuſſerat nec ſepulturæ communi tradi, nec orationibus iuuari: at poſt *legitimũ ſpatiũ recõciliationẽ eidem præcepit impẽdi: adſciſcens etiã illud Euangelicũ: quia filius hominis venit quærere, & ſaluum facere quod perierat. Sed & Nicæni Concilij teſtimonium, quo generaliter cuilibet in exitu poſito, & poſcenti gratiam communionis, tribui præcipitur. PETRO cuidam Romano ſcribit Epiſcopo, pro his de quibus Formoſũ Papam conſuluerat ſuper Herinando Mori-

Gre. lib. 4. dial. c. 55.

ms. c. longum.

Luc. 19.

Con. Nic. c. 13. al. 12.

nenſi Epiſcopo, quē Catalaunicæ præficere decernebat viduatæ Eccleſiæ, petitque vt ſuggerat Papæ pro hoc ſuo conſultu, quatinus optatum ſuper eo citiùs adipiſci mereatur reſponſum : cōmemorans quod geſtum reminiſcatur ſuper Actardo Namneticæ vrbis Epiſcopo, quòd eum Nicolaus Papa Morinenſi Eccleſiæ poſtea cenſuerit præficiendum, ac demum in Archiepiſcopatu ſedis Turonicæ decreuerit incardinandum. Precatur etiam vt idoneam ſuper hoc exquirat auctoritatem, repertamque ſibi deſtinet exequendam. HONORATO Beluacenſium Præſuli ſcribens, aſſerit ſe mirari vehementiſſimè, quomodo id potuerit contingere, vt animus ipſius tam contrarius & aduerſus ſibi exiſteret, cùm ſciret qualis erga eum fuerit, & qualiter eum loco fratris ac filij ſemper habuerit, qualique affectu, vt ad eumdem honorem perueniret, decertauerit. Nec tamen ideo deſperare debeat, ſed quantocius ad pacem & concordiam ſecum tenendam redeat. Monet igitur eum tanquam filium cariſſimum, redire ad ſemetipſum, & cogitare cuius ſit ordinis, cuiuſque profeſſionis, perpendatque quòd in nullo ab ipſo læſus exiſtat, & ſi poſſibile ſit, ad ſe veniat, quatinus de his collato ſermone

ſermone meliùs conferant. Si verò id fieri nequit, quemdam familiarem ſibi dirigat, per quem quæ fert animus eidem remandare valeat. Notificat etiam ſe audiſſe quædam de ipſo, quæ non facilè credere potuerit, ſcilicet quòd rapinis inſiſteret, alienas poſſeſſiones inuaderet, & pecunias diriperet: nominatimque deſignat Rotbertum quemdam apud ſe fuiſſe conqueſtum, quòd vniuerſa mobilia ſua ei abſtulerit. *Ego autem*, inquit, *non hoc de vobis credere poſſum, ſed puto eſſe aliquem, qui veſtra gratia & auctoritate fretus, hac agere præſúpſerit, & idcirco vobis adſcribitur quod ab alio geſtũ eſt. Si ergo à quocũq; veſtro id factum eſt, obſecro vt auctorem huius mali dignè coerceatis, & damnum omne emendare iubeatis. Si autem verum eſt, quòd vos ipſi hoc egeritis precor vt à tali intẽtione deſinatis, & ei qui damnum paſſus eſt, ſua ex integro reſtitui faciatis.* Item redarguens eum de nonnullis, quæ ad ſe non ſimplici profeſſione ſcripſiſſe videbatur; quaſi domnus Fulco pacem & concordiam perturbaſſet. Significauerat etiam à prauis quibuſdam ſuam vexari Eccleſiam, & ſuper hac re nullum ad hoc Archiepiſcopo petentem ſe ſuſcepiſſe reſponſum. Vnde reuocat ad memoriam, quia precatu, quàm

præcepto apud ipſum maluerit obtinere, illis hominibus inducias interim dari, quouſq; ſimul quiuiſſet ipſi Præſules loqui. De quodã quoq; Aledramno, quem tunc excommunicare minabatur, & Archiepiſcopo ſuam exequi cenſuram præcipere videbatur: aſſeritque ſe nunquam deſtinaſſe communibus & collatis coëpiſcoporum præceptionibus ac ſuggeſtionibus non parere: Beluacenſi tamen Eccleſiæ ſingulariter Eccleſia Remenſis parere neſciret. Et quia in hac excommunicatione non Eccleſiaſtica vigere cenſura, ſed præceps præualere cernebatur animoſitas. Cuius rei erat initium deſertio regis Odonis, & inſtitutio Caroli. Anneƈtitq; poſt aliquãta, de viduatione Eccleſiarũ, Siluaneƈtẽſis videlicet atq; Catalaunenſis, quarũ Siluaneƈtẽſis tũc elegerat Otfredum, quẽque ad Remenſẽ Præſulẽ perduxerant, ſibique petierant ordinandum Pontificem. Ad quam petit hunc ordinationem venire, remota, vt canonica iubet auƈtoritas, omni excuſatione. Subiungit quoque monens, ne intendat eius animus hæc ita diƈta, tanquam eumdẽ non liceat Epiſcopum vltrà in ipſius ſperare amicitiam, quam ſibi mutuò coniunxerant, quamque inconuulſam omni tempore

pore Archiepiſcopus tenere cupiebat, & ad honorem ſuæ ſedis, ſedem ipſius honorare ac ſublimare deſiderabat. Sed quia ſe mordaci reprehenſione viderat eius latenter corrodi litteris, à tanta ſubreptione ſe voluerit excuſabilem reddere, ne videretur in hoc ei ſilendo aſſentire. Item pro ordinatione Mãcionis Catalaunenſis Epiſcopi, ad quam eumdem Honoratum venire mandauerat: ſed ille non veniens, etiam ipſam ordinationē reprehenſionis elogio notarat: quam tamen reprehenſionem Archiepiſcopus caritatis ſtudio patienter ferebat, mandans & poſcens vt ad ordinationem præmiſſi Otfridi occurrere ſtudeat, &c. Item pro litteris ab eo ſibi directis, in quibus hortatus fuerat, vt ſtatui, & religioni ſanctæ Eccleſiæ labentis ſuccurrere deberet. Vnde gratiarum vota Deo ſe perſoluere Archipræſul aſſerit, qui ad hoc ſuadendum eius excitauerit animum, cùm priores ipſius Epiſcopi epiſtolæ tumidum viderentur præferre rancorem: hæc verò tota fraternum teſtaretur amorem. Si verò quod verba reſonabant, Honoratus corde teneret, paratū ſe dicit eius caritati reſpondere, eáq; inuiolabiliter conſeruare. Sed quia tunc opportunū tempus, quo ſi-

ſimul conuenire valerent, non videbatur, cùm, Domino iuuante, tempus arriſiſſet, id competenter tam ipſi, quàm ceteris ſuffraganeis prænunciare curaret. Item pro iuſſione Stephani Papæ, qua mandauerat domno Fulconi, data eidem licentia interim, vt petierat, remorãdi, quatinus hũc Honoratum Epiſcopum, atque Rodulfũ Laudunenſem Rauennam mitteret ad ſynodum ibidem celebrandam. Vnde monet, vt ſicut Papa iubet, eius præceptioni obtemperet. TEVTHBALDO Lingonenſi Epiſcopo amicabiles & caritatis vtrimq; * cõiunctrices dirigit literas, ſignificans de priuatis inter ſe rebus, quas ei Teuthbaldus per ſuũ ſignificauerat miſſũ, & de cõmuni colloquio ſecũ, de regia quoq; & ipſius Teuthbaldi cõſãguinitate, atque amicitia ipſius Epiſcopi Regi Karolo grata. Rogat etiam ſibi remandari de Richardo Burgundionum principe, & de Aquitanis, quod eum contigerit ſcire. & cetera. RODVLFO iam dicti Didonis Epiſcopi ſucceſſori, gratulando de honore ipſius, & profectu in Domino. Item pro quodam ipſius Rodulfi ſubiecto, ſed ab eodem abiecto, monens cauendum ne lædatur in hoc Epiſcopalis opinio, dum quod agitur zelo rectitudinis, feratur fieri

*ms. cõuinctrices.

fieri zelo exercendæ vltionis: inferens Eccleſiam Remenſem hoc ex antiquo priuilegium habuiſſe, vt quicumque diœceſaneorum proprios Epiſcopos quolibet offendiſſe ſe modo ſenſiſſent, ad hanc ceterarum matrem confugerent Eccleſiarū, auxiliū ſibi veniæ flagitantes ab ipſa. *Aſt ego*, inquit, *nulla in hoc negotio vti volui auctoritate: ſed ſicut amicus ab amico, immo ſicut à ſpecialiter dilecto filio poſtulare: eò quòd me apud vos, non dicā aliquid, ſed bene poſſe confidebam.* Subiungens quoque poſt aliqua, quia miſeratio non eſt præuaricatio: cùm Deus quotidie, poſt minas diſtrictæ vltionis, ad ſe conuerſis paternæ conſueuerit impēdere viſcera pietatis: & quia nemo ſic vnquam cadit, vt ei reſurgendi copia debeat denegari. & cæt.

Quæ Abbatibus, vel illuſtribus viris quibuſdam.

CAP. VII.

STEPHANO cuidam abbati ac nobiliſſimo viro, qui ad Epiſcopatū electus videbatur, tunc autem fortè reiectus vel reprobatus, conſolatorias dirigit litteras, amicitiam, quam ei promiſerat, aſſerens ſe

 per-

perpetuò ſeruaturum. Dolens verò & ingemiſcens, quòd eum, quem prælectum regimini gaudebat Eccleſiæ, hoc videbat tunc effectu fruſtratum: hortatur tamen, vt licet eliſus ſit fortiter, validiùs reſurgat: cupiens eidem omnes propinquos & amicos ſuos, vel quoſcumque alios poſſet ad pacem & concordiam reuocare, & cætera. BALDVINO Comiti Flandrenſi, pro admiſſis ipſius, de quibus cum coëpiſcopis diœceſeos ſuæ, quæ forent agenda tractauerat. Qui Balduinus inter alia quælibet praua, etiam presbyterum flagellauerat. Quod factum quanti ſit ſceleris, ex diuinis oſtendit auctoritatibus. Baſilicas etiam quaſdam abſtulerat à presbyteris inibi ordinatis, & aliis dederat, inconſulto ipſorum Epiſcopo. Poſſeſſionem quoque quamdam, quam rex Eccleſiæ Nouiomenſi tradiderat, idem Balduinus inuadens, per violentiam retinebat. Adnectit ergo canonica & legalia ſuper huiuſmodi facinoribus capitula. Redarguit etiam eumdem pro eo quod monaſterium monachorum ſibi vſurpauerat, & inſurrexerat contra regem cum infidelitate & periurio. Super quibus rebus iamdudum data ſibi dilatione, & adhibita Epiſcopali admonitione, hanc,

S. Vedaſti Attrebat.

de

de loco ad locum ſeſe conuertendo, videbatur ſubterfugere. Vnde & his eum litteris paterna vocans admonitione, hortatur emendationem profiteri. Quòd ſi non faceret, extorrem ſe ſciret eſſe* à Chriſtiana communione. & cetera. Item ad eumdem cũ coëpiſcopis ſuis ſcribens ex ſynodo Remis habita Dominicæ incarnationis anno DCCC. xcij. arguit eũ quòd Eccleſiaſtica ſimul & legalia iura contémeret, res Eccleſiaſticas, & honores ſibi non conceſſos inuaderet, Dei timorem à ſe proijciẽs, & fidem quam in baptiſmate Deo promiſerat, operibus abdicans, locum ſacri monaſtici ordinis peruadens, & abbatis ſibi nomen vſurpans. Vnde communi decreto Epiſcoporum iudicatum fuerat, eum auctoritatis canonicæ anathemate feriendũ. Sed quoniam & Eccleſiæ, & publicis regni vtilitatibus videbatur accommodus, cenſura ſuſpenditur adhuc animaduerſionis Eccleſiaſticæ, recogitandique ſibi & emendandi ſpatium reſeruatur, & obſecratur per miſericordiam Dei, vt ab hac præſumptione animum reuocet, nec amplius iram Dei contra ſe prouocet,* nec illi quodammodo gladium præbeat, & cætera. Diuinarũque ſequuntur auctoritatũ teſtimonia ad correptioné ipſius quoque pro-

*ms. deeſt à.

*ms.). ms.

prolata. Quibus ſi adquieſcere nollet, ab omni ſe noſſet Eccleſiæ conſortio ſequeſtrandum, perpetuoque anathemate feriendum. Ipſius quoque propalat excommunicationis ſententiam in eumdem, ſi ſe corrigere noluerit, quãtocius iaculandam. CLERO & plebi Siluanectenſis Eccleſiæ, pro paſtoris ſibi præferendi ſcribit electione, ſuccenſens cur ad ſe venire diſtulerint, vel apicibus alloqui ſe, quã viua voce maluerint: mandans vt electas è collegio ſuo perſonas, tam ætate, quàm ſapientia maturas & idoneas, ad ſe mittere maturent, qui nec gratia, nec odio, aut vllius auaritiæ obtentu, à tramite recto exorbitare vllatenus
j. appelãt. *appareant. MINISTRIS quoq; Laudunẽſis Eccleſiæ, pro eo quod audierat inter eos contentiones eſſe, & cõuenticula ſeorſum facere. Quapropter monet eos vt filios, quòd ſi hæc ita fuerint, omnimodis amputentur: conuentus autẽ ipſorũ fiat moderatus atq; iocundus, in quo ſecundũ ætatem, vel datam ſibi à Deo probitatem, omni depoſito ſupercilio, quiſque loquatur, &c. De concordia & caritate vera cõſtituenda atque ſeruanda, mittens eis exemplar epiſtolæ ad Odonem regem pro obtinenda ipſis canonica electione à ſe miſſæ, & exhortans, vt vnanimes cũ ſancti Spiritus ad-
iutorio

iutorio congregati, magnopere ſatagant, & Dei clementiã attentiſſimè implorét, vt eorum paſtorali dignetur adeſſe electioni. FRATRES Corbeiacenſis cœnobij literis ſuæ viſitans admonitionis, redarguit & vehementer increpat ſuper abiectione ſui abbatis, quem graui correptum infirmitate, crudeli abdicauerant temeritate, nec eum ad ipſos venientem, ſaltem vt peregrinum ſuſceperant, aut ei vllam humanitatem impenderant: ſed eum de communi habitatione perturbantes, in viliſſimo extra clauſtra monaſterij loco retruſerant, & communi ſtatuto firmauerant, vt ad eumdem viſitandum vel conſolandum venire nullus auderet: ſed neque moriens cõmuni ſepultura dignus haberetur. Vnde admirans talem ſenſibus eorum obrepere potuiſſe improbitatem, & Apoſtolicas atque regulares, ſuper obedientia præpoſitis exhibenda, proponens præceptiones, oſtendit nõ eis licuiſſe abbatem regulariter electum, & Archiepiſcopi ordinatione rationabiliter inſtitutum, ita contra fas omne dehonorare, & diuina humanaque in eo iura vel inſtituta conuellere atque confundere: cùm non ſit in eorum arbitrio vel poteſtate, cùm voluerint, abbatem deponere, & alium ad libitudinẽ ſuæ volunta-

tis

tis inſtituere. Proponit etiam maledictionem Cham, qui pudenda patris irriſit, & eiuſdem complices eos oſtendit eſſe maledictionis: ac proinde interpoſito ordinis ipſorum periculo, monet, auctoritate & miniſterio ſibi à Deo iniuncto præcipiens, vt ab hac pertinacia reſipiſcant, eumdemque ſui loci patrem, ſicut abbatem honorent ac diligant, donec ſi conualuerit, & ipſe tale onus ferre non potuerit, ipſe ad regem excuſaturus accedat, vt eius præceptione, & Archiepiſcopali auctoritate ipſius in loco alius ſubſtituatur abbas.

Gen. 9.

De rebus quibus Epiſcopium auxit, & ceteris bonis, quæ in epiſcopatu egit.

CAP. VIII.

MVLTA denique bona in hac ſede Remenſi Præſul hic operatus eſt. Nam & Epiſcopium, rebus impetratis pluribus, tam monaſterio Auennaco, quàm nonnullis alijs, à regibus, ac diuerſis perſonis obtentis poſſeſſionibus, amplificauit, atque diuerſis muneribus & ornamentis hanc Remenſem Eccleſiam decorauit. Vrbem quoque (cuius murum, ob ædificationem baſilicæ Dei genitricis Ebo deſtruxerat) iſte nouo circumdedit muro. Quædam

dam etiam caſtella à nouo inſtituit, Alti- Omon.
montem ſcilicet, & aliud apud opidum Sparnacum, quod Odo rex, quia deſciuerat ab eo propter eue&ionẽ Karoli, ſubuertit. Venerabile quoque beatiſſimi Remigij corpus ab Orbacenſi monaſterio Remenſem reuocauit ad vrbem. In qua relatione multa & magna ſunt oſtenſa miracula ſuperiùs à nobis partim declarata. Eo tem- Lib, 1. c. 21.
pore Nordmannis Francorum terras infeſtantibus, & diuerſa loca depopulantibus, hic Pontifex plures, tam ſacerdotes, quàm ceteros clericos & monachos, ad ſe vndecumque confluentes benignè ſuſcepit, & paternè fouit. Inter quos etiam monachos S. Dionyſij cum ipſius martyris pretioſo corpore, aliorumq; ſanctorum pigneribus recepit, & aluit. Corpus etiam beati Calixti, conceſſæ ſibi vel Eccleſiæ Remenſi abbatia eiuſdẽ ſancti, Remos deduci fecit, & poſt altare ſanctæ Mariæ venerabiliter collocauit, iuxtaque illud pignera beati Nicaſij, & ſanctæ ſororis eius Eutropiæ, ab Eccleſia tituli ſancti Agricolæ honorificè delata, conſtituit.

De

De ſancto Gibriano & fratribus eius.

CAP. IX.

DELATA ſunt etiam tunc temporis ad Eccleſiam beati Remigij membra S. Gibriani à pago Catalaunenſi, vbi peregrinatus fuiſſe noſcitur & humatus. Aduenerant ſiquidem in hanc prouinciam ſeptem fratres ab Hibernia, peregrinationis ob amorem Chriſti gratia: hi ſcilicet, Gibrianus, Helanus, Treſanus, Germanus, Veranus, Abranus, Petranus, cum tribus ſororibus ſuis Francla, Promptia, Poſſenna eligentes ſibi ſuper fluuium, nomine Maternam, opportuna degēdi loca. Quorum hic Gibrianus ſanctus ſacerdos quemdam vicum elegit ad habitādum Coſſa vocatum, vbi plurimis annorum curriculis ſobriè, iuſtè, & piè viuens, vſque ad exitum vitæ bonū ſtuduit certamen certare. Cuius corpus primò iuxta publicum fertur aggerem ſepultum fuiſſe, vbi poſtea ſupra tumbā ipſius eſt oratorij ædicula conſtructa, ob inſignia ſcilicet quædam miraculorum ibidem manifeſtata. Ad quam confluere populi ſolita fuerat frequētia, maximè cùm depoſitionis eiuſdem celebrarentur feſta. Multa nāque inibi ſanitatū tribuebātur remedia, ex quibus

bus quædam habentur deſcripta, ſed plurima celantur ignota. Tres tamen mulieres nominibus adſcriptis ibidem notantur illuminatæ. Cuidam præterea * Grimoaræ j: manus cum integra eſt ſanitate reſtituta. Tempore denique Regis Odonis, graſſante Nordmannorum crudelitate, terraſque Francorum vaſtante, huius ſancti Eccleſiola igne cremata eſt cum alijs multis eiuſdem pagi. Poſt cuius combuſtionem ſæpius auditæ feruntur voces inibi pſallentium perſonarum non apparentium: luminaria tamen quædam noctibus inibi videbantur ardentia. Cùmque fama huiuſcemodi virtutum circumquaque percrebuiſſet, ſuperno ductus amore, ſanctique veneratione * Hadericus religioſus Comes, acceſſit ad Rodoardum Epiſcopum Eccleſiæ Catalaunicæ obnixè flagitans, vt quia locus ille, vbi hoc ſacrum corpus ſub dio iacebat, funditus erat deſtructus, daret ei licentiam illud transferendi, vbi deuotiùs & venerabiliùs ſeruari valuiſſet. Qui dum diu perſiſtens in precibus tandem ſuæ petitionis obtinuiſſet effectum, vocato nauta fertur ei naulum dediſſe, eo tenore, vt noctu ante gallicantum ad oram fluminis eius præſtolaretur aduentum. Cùmque ſtatuto noctis tempore viri tres cum quo-dam

nomine Grimoart.

ms. Haidericus.

dam ſacerdote adeſſent fluuij ripæ, miſſi ab hoc Comite, nauta defuit, naue vlteriori defixa fluminis oræ. His quoque viris aduentum nauigeri diu præſtolantibus, & viciſſim clamantibus cùm nemo eis reſponderet, dolore perculſi corruunt in terram proni, deuotè precantes, vt ſi Deo placitum foret, corpus illius ſancti de loco eodem transferri, aliquibus id eis dignaretur oſtẽdere ſignis. Moxque nauis ſoluta diuina virtute, nexu quo tenebatur affixa, ripæ qua expectabatur mirabiliter accedit appulſa. Quod admirando perſpicientes, & maximas Deo gratias referentes, aſcendunt nauem, de voluntate Dei ſecuriores effecti. Accedenteſq; ad locum ſepulchri, & aperto ſaxeo in quo ſacra membra iacebant ſarcophago, reuerenter eleuant, tranſponentes hæc in præparato ad id opus nouiter ſcriniolo: ſicque cum ingenti gaudio remeantes ad nauem, tranſeunt celeriter flumen, hoc pignus cum laudibus deferentes
Balby. ad vicum Balbiacum, vbi per triennium conſtat venerabiliter conſeruatum. Poſt hæc ad Eccleſiam beati Remigij honorificè eſt delatum, & cuſtodi Eccleſiæ deuotè commiſſum, iuxtaque ſepulchrum huius ſanctiſſimi patris honorificè collocatum. Poſt bienniũ præfatus Comes cum vxore

ſua

ſua Heriſinde domnum Fulconem præſulem humiliter expetijt, poſtulans vt ei locum ſepulturæ concederet in dextera huius Eccleſiæ parte, iuxta oſtium cryptæ. Quo impetrato, & altari ſtatuto, atque argenteo decore cooperto, illic decenter hæc venerabilia deponũtur membra. Denique poſtquam à præfato ſepulturæ ſuæ ſublata ſunt loco, quædam mulier cæca, Erentrudis nomine, illò candelam deferens acceſſit, impetrandæ cauſa medelæ. At comperto ſacrum corpus inde ſublatum penitus eſſe, nimio angore affecta cœpit flendo cõqueri, cur ſanctus hic Domini abinde ſe permiſiſſet auferri? cur deſeruiſſet vicinos, quibus beneficia ſolitus erat præbere diuina? Subueniri ergo ſibi gemitibus expoſcens, viſum ſibi eſt proficiſci debere ad vicum Matuſgũ, vbi frater eius ſanctus quieſcebat Veranus. Ad cuius ſepulchrum candelam ponens, ſeſeque in oratione proſternens, cœpit flendo vtrumque inuocare fratrem. Dumque ſancti nomen crebrò repetit Gibriani, cœpit caligo albuginis ab oculis eius abrumpi: ſicq; diuina propitiãte pietate, priſco redonatur lumine. Præfatus denique Præſul honorabilis Fulco, ſollicitus circa Dei cultum & ordinem Eccleſiaſticum, amore quoque ſapientiæ

Matong.

S ſ ferrens,

feruens, duas ſcholas Remis, Canonicorum ſcilicet loci, atq; ruralium clericorum, iam penè delapſas reſtituit, & euocato Remigio Antiſſiodorenſe magiſtro, liberaliũ artium ſtudijs adoleſcẽtes clericos exerceri fecit, ipſeque cum eis lectioni ac meditationi ſapientiæ operam dedit. Sed & Hucbaldum ſancti Amandi monachum, virum quoque diſciplinis ſophicis nobiliter eruditum accerſiuit, & Eccleſiam Remenſem præclaris illuſtrauit doctrinis.

Remig. Antiſſ.

Hucbaldus

De interemptione Fulconis Archiepiſcopi.

CAP. X.

ACCIDIT autem vt abbatiã ſancti Vedaſti, quam Balduinus Comes tenebat cum Atrabatenſi caſtro, rex Karolus pro infidelitate Balduini ab eo auferret, atque huic Præſuli eam concederet, Altmaro quodam Comite abbatiam ſancti Medardi tenente: quam ſibi viſum eſt, oportunitatis gratia, cum eodem Comite commutare debere, quod & egit. Accepit itaque ab eodem Altmaro abbatiam ſancti Medardi, & dedit illi abbatiam S. Vedaſti, recepto per vim obſidionis à Balduino Attrabatẽſi caſtro. Cuius anxietatis dolore ſuccenſus tam Balduinus, quàm omnis eius comitatus,

tus, dum quærunt qualiter vlciſci ſe poſſint, amicitiam cum eodem Præſule ſe fingunt reſarcire: quærentes vltionis locum, explorantesque quomodo à metatu ſuo ad regis colloquium ſtipatoribus vallatus proficiſci ſoleret: quadam die, dum paucis admodum comitatus, regis peteret alloquiũ, eum in via, duce quodã Winemaro aggredientes, intercipiunt. Et quidem primùm quaſi de amicitia & recuperatione Balduini affantur, demum verò improuiſum lanceis impetunt, proſternunt, ac perimunt. Quidam verò ſuorum ſeſe ob nimium eius amorem ſuper ipſum proſternentes, pariter cum eo trãsfixi & interempti ſunt. Ceteri qui ſuperfuere, his qui ad hoſpitalia remanſerant, hæc maximi ſui doloris nuntia portant. Qui rei nouitate perculſi, armiſque muniti percuſſores Epiſcopi conantur vltione adoriri. Quibus minimè repertis, corpus exanime, immenſis eiulantes plangoribus, leuant, & cum ingenti ſuorum omnium luctu Remenſem ad vrbem deferunt. Ibi tandem lotum, & dignis exequijs honoratum, decenti eſt ſepulturæ mandatum. Cuius Antiſtitis hoc habetur Epitaphium.

Hoc tumulo magni Fulconis membra tegũtur,
Remorum ſedis Præſulis egregij.

Sſ 2 *Ger-*

Germine nobilium quẽ Francia protulit ortũ.
Aulaq; de ſcholis ſumpſit, & excoluit.
Hinc Deus aſſumptũ ſtatuit virtute probatũ,
Eccleſiæ ſpeculum pontificemq; pium.
Septenos denosq; ſimul cui præfuit annos,
Tres menſes, denos inſuper atque dies.
Auxit Epiſcopium ſuperaddens plurima rerũ,
Vrbis & iſtius mœnia reſtituit.
Orbis honor, patriæ tutor, pietatis amator,
Pro ſtudio pacis confoditur iaculis.
Septenum denumq; diem iam menſis agebat
apud Barõ. obit. *Iunius, vt dira morte peremptus * abit.*
Cui matris Domini, pariter quoq; præſulis almi
Remigij pietas obtineat requiem. Amen.

Denique Winemarus eius interemptor ab Epiſcopis regni Francorum cum ſuis cõplicibus excommunicatus & anathematizatus, inſuper inſanabili à Deo percuſſus eſt * vulnere: ita vt computreſcentibus carnibus, & exundante ſanie, viuus deuoraretur à vermibus: & dum propter immanitatem fœtoris nullus ad eum accedere poſſet, miſerrimam vitam miſerabili deceſſu finiuit.

Barõ. ulcere.

De

De præſulatu domni Heriuei.

CAP. XI.

SEQVITVR in Pontificatu Remenſi domnus Heriueus, ex aula quoque regis ad Epiſcopatum aſſumptus, vir genere nobilis, nepos videlicet ex ſorore Hucbaldi Comitis, qui iuuenis quidem ad hũc proue&us eſt honorem, exequentibus & ritè celebrantibus eius ordinationem Riculfo Sueſſorum Epiſcopo, Dodilone Camaracenſi, Otgario Ambianenſi, Mancione Catalaunenſi, Rodulfo Laudunenſi, Otfrido Siluanectenſi, ceteriſque diœceſaneis conſenſum præbentibus, & decretum huius ordinationis corroborantibus. Qui mox huic adeo gradui ſeſe exhibere ſtuduit habilem, bonis omnibus præbens amabilẽ, ipſis etiam ſenibus imitabilem: benignus amator exiſtens pauperum, largus ſolator religioſorum, multùmque miſericors recreator lugentium miſerorum: Eccleſiaſticis apprimè cantilenis eruditus, ac pſalmodia præcipuus, & huius exercitatione limatus, animo vultuque iocundus, ſuauis atque mitiſſimus, omnique bonitate conſpicuus, pater cleri, atque totius populi pius patronus: tardus

ad iraſcendum, & velox ad miſerandum amator Eccleſiarum Dei, & fortiſſimus ouilis ſibi commiſſi cum Dei virtute defenſor. Recepit denique res diuerſas & villas Eccleſiæ, quas anteceſſor ſuus per precarias ſiue præſtarias diuerſis contulerat perſonis. Cui ſedula intentione ſectanti ſpiritalia, affluenter exuberabant temporalia, quæ ipſe honeſta diſpenſabat prudentia, diſponens competentibus Epiſcopium miniſterialibus, ipſe orationibus inceſſanter intẽtus. Replentur igitur Eccleſiæ diuerſa bonis vberrimis tam horrea, quã prõptuaria: diſponuntur cuncta tum rationabiliter, tum miſericorditer prædia: ſed & quædam reparantur ab eo, vel etiam inſtituuntur municipia.

De relatione beati Remigij ad monaſteriũ ſuũ.

CAP. XII.

an. 901. 4. Cal. Ianuarij. HIc præſul corpus beati Remigij, quod hactenus in ciuitate ſeruabatur locatũ poſt altare Dei genitricis maioris Eccleſiæ, ad baſilicam ſepulturæ ipſius ſancti referre diſpoſuit. Erat autem hyemale tempus, & ad celebrandam Dominici natalis ſolemnitatem, tam rex Karolus, quàm nonnulli proceres eius in hanc conuenerãt vrbem.

vrbem. Cumque his diebus, multis imminentibus imbribus, nimium per totam vrbem, & circumquaque haberetur lutum, conqueri multi cœpere, qualiter illud ſanctum corpus tunc ad locum deſtinatum valerent efferre. Factum eſt autem, vt nocte poſt ſanctorum Innocentium natale, cuius inſequẽte die id operis diſponebatur expleri, Borea ex improuiſo media nocte inſurgẽte, totius ſubitò cœni gelaretur immanitas, ita vt humi limique humore deſiccato, per glaciei repentè datæ ſuperficiẽ, ſicco liberoque veſtigio, membra * ſacra valerent deferri Pontificis. At vbi extra ciuitatem ventum eſt ad locum, vnde monaſteriũ ipſius directo iã peteretur itinere, claudus quidam, de quo iam ſuprà retulimus, virtute diuina erectus, & incolumitati eſt reſtitutus. Vbi cùm multus haberetur populus, turbis vndique confluentibus, principi Burgundiæ Richardo vaginæ auro exornatæ, gemmiſq; decenter excultæ, agminis denſitate ſtipato, abſcinduntur à baltheo. Quas quidam negotiator emptas per diuerſa detulit fora, nec alicubi venundare potuit, donec poſt annum ad eumdem principem * in Burgundiam retulit, quas ille cum gratiarum actione, & ſancti Remigij benedictione recepit.

ms. ſacri.

lib. 1. c. 22.

ms. in Burgundia.

De reparatione caſtri Moſomi, aliarumq́ munitionum quarundam, vel Eccleſiarum.

CAP. XIII.

Mouſom. HIc Pontifex caſtrum Moſomum reparatis munijt muris, & Eccleſiam inibi dirutam à nouo reſtaurauit, atque in honore ſanctæ Dei genitricis, vt olim fuerat, dedicauit,* collocatis ibi ſancti Victoris oſſibus, quæ haud procul ab eo fuerant caſtello reperta. Munitionem quoque apud Codiciacum tuto loco conſtituit, atque firmauit. Aliam nihilominus munitionem apud Sparnacum ſuper fluuium Maternam conſtruxit. Eccleſias etiam nonnullas, quæ ſub perſecutione Nordmannorum dirutæ fuerant, reſtaurari fecit atque conſecrauit. Sed & in Voſago infra poſſeſſionem beati Remigij Eccleſiã conſtruxit, ac per aſſenſum Magontiacenſis Epiſcopi, depoſitis inibi pigneribus eiuſdem ſancti, dedicauit. Remis quoque Eccleſiam in honore ſancti Dionyſij extra murum ciuitatis à canonicis vrbis conſtructam conſecrauit, vbi & membra ſanctorum beati Rigoberti Epiſcopi, & ſancti Theodulfi abbatis ſeruanda depoſuit. Cryptam quoque ſub ipſa ſede maioris Eccleſiæ, quæ diu tellure mãſerat

Margin notes: *Mouſom.* — *c.j. collatis.* (beside "rat, dedicauit") — *Coucy.* (beside "Codiciacum")

ſerat oppleta, vbi beatus Remigius ſecretò preces Deo fundere fertur aſſueuiſſe, mundatam & excultam in honore ipſius ſancti præſulis conſecrauit. Multis quoque donariis Remenſem Eccleſiam perornauit, coronis argenteis atque lampadibus, tam aureis, quàm argenteis, illuminauit. Alijs etiam vaſis vtriuſque huius precioſi metalli, ſed & * gemmeis locupletauit. Inſuper & altare in medio chori ſub honore ſanctæ Trinitatis edidit atque dicauit, & tabulis argento coopertis circumdedit. Crucem quoque maiorem auro cooperuit, & gemmis cum ſacroſanctis pigneribus decenter inſigniuit. Ornamentis etiam holoſericis quàm plurimis almam decorauit aulam. Mihi quoque & ceteris tam clericis canonicis, quàm monachis, & ſanctimonialibus, omnibuſque pro diuerſis eum petentibus neceſſitudinibus multa largitus eſt bona.

* *ſ. gemmis.*

De Synoda-

De Synodalibus Conciliis habitis, & Nordmannorum conuerſione, vel expeditione contra Hungaros.

CAP. XIV.

CONVENTVS denique ſynodales ſæpe cum coëpiſcopis ſuæ diœceſeos habuit: in quibus de pace & religione ſanctæ Dei Eccleſiæ, ſtatuque regni Francorum ſalubriter competenterque tractauit. De Nordmannorum quoque mitigatione, atque conuerſione valde laborauit, donec tandem, poſt bellum, quod Robertus Comes contra eos Carnotenus geſſit, fidem Chriſti ſuſcipere receperunt, conceſſis ſibi maritimis quibuſdam pagis, cum Rotomagenſi, quam penè deleuerant vrbe, & aliis eidem ſubiectis. Ad petitionem quoque Wittonis tunc Rotomagenſis Epiſcopi, collecta ex diuerſis auctoritatibus ſanctorum patrum xxiii. capitula, qualiter ipſi Nordmanni tractari deberent, eidem Archiepiſcopo delegauit. Inſuper etiam Romanum Pontificem ſuper huiuſcemodi negotio conſulere ſtuduit. Ad cuius conſulta quæ circa gentis huius conuerſionem exequenda

Extăt inter epiſtol. Hincmari à Ioă. Cordeſio editas.

quenda forent, inſinuare non deſtitit. Hungaris quoque regnum Lotharienſe deprædantibus, dum Karolus proceres Francorum in auxilium ſibi contra gentem ipſam conuocaret, ſolus hic Præſul ex omnibus regni huius primatibus, cum ſuis tantùm in defenſionem Eccleſiæ Dei, regi occurrit, habens armatos ſecum (ceu fertur) mille quingentos.

De Karoli Regis à ſuis dereliƈti ſuſtētatione.

CAP. XV.

SEQVENTI verò anno, cùm penè cunƈti Francorum optimates apud vrbem Sueſſonicam à rege ſuo Karolo deſciſcentes, propter Haganonem conſiliarium ſuum, quem de mediocribus eleƈtum ſuper omnes principes audiebat & honorabat, eum penitus reliquiſſent, hic Pontifex fidelis & pius atque robuſtus in periculis ſemper exiſtens, regem intrepidus ab eodem loco ſuſcipiens, ad metatum ſuum deduxit: indeque ſecum ad vrbem Remenſem perduxit, & per ſeptem ferè menſes eum proſecutus atque comitatus eſt, donec illi comites ſuos, eumdemque regno reſtituit. *an. 920.*

De

De Erlebaldi Comitis excommunicatione, vel abſolutione.

CAP. XVI.

EXCOMMVNICAVIT hic præſul Erlebaldum Comitem Caſtricenſis pagi, propter Remenſis Epiſcopij terram, quam peruaſerat, ibique munitionem quamdam ſuper Moſam conſtruxerat, indeque frequentia Eccleſiaſticæ familiæ mala ingerebat. Inſuper & caſtrum Altimontem furtim irruperat. Sed cùm nec ita ceſſaret à malis quæ cœperat, pergit Archiepiſcopus cum ſuis ad capiendam munitionem, quam ille conſtruxerat, Maceriaſque nominabat. Quam per quatuor penè hebdomadas obſidens, deſerente tandem illam Erlebaldo, cepit, & diſpoſitis inibi cuſtodiis Remis rediit. At Erlebaldus profectus ad regem, qui tunc morabatur in pago Warmacenſi contra Henricum principem Tranſrhenenſem, ibidem ab hoſtibus regis ſibi ſuperuenientibus interemptus eſt. Quem tamen poſtmodum in ſynodo, quam apud Troſlegium idem domnus Archiepiſcopus cum diœceſaneis ſuis habuit, intercedente

Maſieres ſur la Meuſe.

dente rege & obnixè flagitante, à vinculo excommunicationis abſoluit.

De obitu Herinei præſulis.

CAP. XVII.

EXCRESCENTE deniq; diſcordia inter regem Karolum & Rotbertum, cùm penè cuncti regni proceres ad conſtituendum regem Robertum apud S. Remigium congregati eſſent, idem Archiepiſcopus, languore depreſſus, vita deceſſit, tertia die ſcilicet poſtquam Robertus rex factus fuerat, quarto verò die antequam viceſimum ſecundum ſui Epiſcopatus expleret annum. Contigit autem vt ipſa die ſui deceſſus plures qui aduenerāt Epiſcopi, Remenſē ingrederētur vrbē, quiq́ue funus ipſius dignis exequiis celebrantes, cum maximo ſuorum, ſed & exterorū luctu, decenti tradidere ſepulturæ.

Robert. rex Francor.

an. 922. 2. Iulij.

De ſucceſsione Seulfi Epiſcopi.

CAP. XVIII.

SVCCESSIT huic præſuli Seulfus, qui tūc vrbis huius miniſterio fungebatur

Archi-

Archidiaconatus: vir tam Eccleſiaſticis, quàm ſæcularibus diſciplinis ſufficienter inſtructus: quique apud Remigium Antiſiodorenſem magiſtrum in liberalibus ſtudium dederat artibus. Quo per conſenſū & iuſſionē Roberti regis ab Abbone Sueſſonico, ceteriſque Remēſis prouinciæ Præſulibus ordinato Epiſcopo, delati ſūt Odo frater quondam Heriuei Archiepiſcopi, & Heriueus nepos ipſius apud eumdem Præſulem, quòd fidelitatem, quam ei promiſerant, minimè ſeruarent. Qua de re, quia noluerunt ad reddendam venire rationem coram eodem Pontifice, vel ſingulari certamine cum accuſatoribus decernere, ſublatis ſibi Eccleſiæ poſſeſſionibus, quas plures ex hoc retinebant Epiſcopio, per Heribertum Comitem deducti ſunt ad Robertum regem, & ſub cuſtodia vſque ad mortem regis Rotberti, Odo quidem penes eumdem Heribertum, Heriueus verò Pariſius detenti ſunt. Fertur autem tunc ab hoc Archiepiſcopo, & à conſiliariis ſuis, Heriberto Comiti depactum, de electione filij ſui in hac ſede pro prædictorum virorum expulſione. Hic denique Præſul Legatos huius Eccleſiæ Romam dirigens, pro conſenſu Papæ Iohannis in ordinatione ſua, pallium ab eodem ſibi

Heribert. Comes Aquitaniæ.

an. 923.

Ioan. X.

ſibi miſſum cum litteris priuilegij huius ſedis ſuſcepit.

De Synodo quam habuit, & ceteris actibus, vel fine ipſius.

CAP. XIX.

HIC etiam Synodum habuit in villa Troſleio cum Epiſcopis Remenſis diœceſeos, vbi affuere nonnulli quoque Comites: in qua & Iſaac Comes ad ſatiſfactionem venit pro his, quæ praue perpetrauerat aduerſus Eccleſiam Camaracenſem, quoddam caſtellum Stephani præſulis eiuſdem vrbis, doloſa comprehenſum peruaſione, ſuccendens. Pro quo facinore vadatus in hac ſynodo, centum libris argenti pacatur cum præfato Stephano Epiſcopo, ſatagente Heriberto, & aliis qui aderant Franciæ Comitibus. Hic præſul monaſterium ſancti Remigij, cum adiacentibus Eccleſiis, vel domibus muro cingens, caſtellum ibidem inſtituit, domum Epiſcopalem cameris reparans, picturis excoluit. Fecit & calicem aureum maiorem cum gemmis, in honore Dei genitricis, pondo decem librarum: ſed & alia quædam Eccleſiæ præparauit ornamenta.

924. miſſa Oct. 6.

menta. Ciboriũ quoque ſuper altare ſanctæ Mariæ argento aggreſſus eſt operire, quod opus morte præuentus explere nequiuit. Fertur autem veneno potatus à domeſticis vel familiaribus Heriberti Comitis vitam finiſſe.

De electione Hugonis filij Heriberti.

CAP. XX.

an.925. NEC mora, poſt obitum ipſius Heribertus Comes Remis venit, aduocans Abbonem Epiſcopum Sueſſonicum, & Bouonem Catalaunicum. Quibus ſibi iunctis, tractans ſuper electione rectoris huius Remenſis Eccleſiæ, tam clericos, quàm laicos ad voluntatem ſuam intendere fecit. Sequentes igitur eius conſiliũ, ne fortè per extraneas perſonas Epiſcopatus diuideretur, eligunt filium ipſius, nomine Hugonem, admodum paruulum, qui nec adhuc quinquennij tempus expleſſet. Qua re patrata ad regem properant, eius auctoritatis impetrandæ gratia. *Rodulf. rex Burgũdia.* Rodulfus igitur rex, hac electione comperta, præfatorum Epiſcoporum conſilio Remenſem Epiſcopatum committit Heriberto, æquitatis cenſura diſponen-

ponendum atque regendum ab ipſo. Qui etiã legatos Eccleſiæ cũ Abbone præſule Romam mittere ſatagit, huius electionis decretũ ſecum ferentes, & aſſenſum Papæ ſuper ea petentes. Iohannes itaque Papa, interueniẽte Abbone præſule, petitioni eorum conſenſum præbens, Epiſcopium Remenſe Abboni Epiſcopo delegat, quæ ſunt Epiſcopalis miniſterij ab ipſo in eodẽ Epiſcopio tractanda ac finiẽda decernẽs. Heribertus itaq; Comes poteſtate potitus Remenſis Epiſcopij, iniuſtè priuauit tam me, qui non interfuerã præmiſſæ electioni ſuæ, quàm nonnullos alios, & clericos, & laicos beneficijs poſſeſſionum Eccleſiaſticarum, quibus à præcedentibus Epiſcopis munerati videbamur obſecundationis gratia. Quæ pro libitu ſuæ voluntatis, quibus ſibi placuit, impertiuit. Nec lõgùm poſtea, tumultu infra clauſtrum canonicorum inter clericos exorto, ſuperuenientibus quibuſdam militibus cum armis, duo interempti ſunt ibidẽ clerici, quorum alter diaconus, alter habebatur ſubdiaconus.

De infeſtatione Hungarorum, *& diſcordia inter Rodulfum Regem, & Heribertum Comitem.*

CAP. XXI.

926. HVNGARIS Rhenum tranſgreſſis,
& vſq; in pagum Vonzinſem depo-
pulationibus incendiiſq; bacchātibus, cor-
pus ſancti Remigij, aliorumque quorum-
dam ſanctorum pignera Remis hoc metu
927. à ſuis ſunt locis delata. Sequenti denique
anno ſimultas inter Rodulfum regem, &
Heribertum Comitem exoritur pro Lau-
dunenſi Comitatu, quem Heribertus O-
doni filio ſuo dari petebat, concedente
Rotga. Comes Laudun. illum rege Rotgario Rotgarij Comitis
filio. Acies igneæ Remis in cælo viſæ
quadam Dominica die in Martio menſe.
Cui ſigno peſtis è veſtigio ſucceſſit, quaſi
febris & tuſſis: quæ proſequente quoque
mortalitate, per cunctas Germaniæ Gal-
liæque gentes deſæuiit. Heribertus Co-
mes legatos ſuos trans Rhenum dirigit
ad Henricum, per quos ad ipſius euoca-
tus colloquium, properat cum Hugone
Rotberti filio, pactoque inter ſe fœdere,
muneribus Henricum honorant, & ho-
no-

norantur ab ipſo. Synodus ſex Epiſcoporum Remenſis diœceſeos apud Troſleium, Heriberti Comitis iuſſione conuocata, rege tamen Rodulfo contradicente, patrata eſt. Poſt quam ſynodum Heribertus Karolum de cuſtodia, in qua eum detinebat, eiecit, & ad ſanctũ Quintinum deduxit, indeque cum eodem Karolo Nordmannorum colloquium expetiit: vbi ſe Willelmus, filius Rollonis principis Nordmannorum, Karolo commendauit, & amicitiam cum Heriberto confirmauit. Deinde Remis veniens cum Karolo Heribertus Comes, litteras Romam Iohanni Papæ dirigit, ſignificans ei de reſtitutione & honore Karoli, vt ille ſibi, etiam ſub excommunicationis interminatione, mandauerat ſe pro viribus decertare. Reuerſus autem miſſus, qui eaſdem pertulerat litteras, nunciat Iohannẽ Papam retruſum in cuſtodia detineri à Widone regis Hugonis fratre. Heribertus Comes Lauduno potitus, exinde ad placitum Nordmannis obuiam proficiſcitur, amicitiamque cum eis componit, filius tamen ipſius Odo, quem Rollo habebat obſidem, non illi redditur, donec ſe committit Karolo pater, cum aliis quibuſdam Franciæ Comitibus & Epiſcopis.

Syn. Troſleienſis. an. 927.

Carol. Simplex.

928.

De introductione Odalrici Aquenſis Epiſcopi Remis, & redactione ſub cuſtodia Karoli Regis.

CAP. XXII.

PER idem ferè tempus Odalricus Aquenſis Epiſcopus, qui ob perſecutionem Sarracenorum à ſede ſua receſſerat, in Eccleſia Remenſi recipitur ab Heriberto Comite, ad celebrandū Epiſcopale dumtaxat miniſterium, vice Hugonis, ipſius Comitis filij, tunc adhuc paruuli, conceſſa eidem Præſuli abbatia ſancti Timothei, cum vnius tantùm præbenda clerici. Hugo & Heribertus Comites ad colloquium proficiſcuntur Henrici. Vnde reuerſi pergunt obuiam Rodulfo regi, rurſuſque Heribertus committit ſe illi, redacto iterum ſub cuſtodia Karolo. At Rodulfus rex Remis veniens, vbi Karolus cuſtodiebatur, pacem fecit cum illo, humilians ſe ante ipſius præſentiam, & reddens illi Attiniacum fiſcum, muneribus quoque quibuſdam regiis eumdem
Vitry. honorat. Heribertus Comes Victoriacum
929. caſtellum Boſonis fratris Rodulfi regis
Monſtreuil. cepit. Deinde cum Hugone Monaſteriolum

lum munitionem Erluini Comitis iuxta mare ſitam obſidet, obſidibuſque tandem acceptis, ab obſidione diſcedit.

De ſimultate inter Hugonem & Heribertum Comites, ac Rodulfum regem exorta.

CAP. XXIII.

NEC longum, ſimultas inter eoſdẽ Comites, Hugonẽ ſcilicet ac Heribertum, exoritur, recepto Erluino ab Hugone cum terra ſua, & Hilduino, nec non & Arnaldo, qui erant Hugonis, ab Heriberto: indeque diuerſi motus agitantur bellorum per Franciam inter Hugonem & Heribertum. Cuius rei gratia Rodulfus rex de Burgundia veniens, pa- 930.
cem inter eos atque Boſonem, multo labore per diuerſa placita componit, & Heribertus Boſoni Victoriacum reddit. Paucis autem diebus pace ſeruata, Heribertus Anſellum Boſonis ſubditum, qui prædictum cuſtodiebat caſtrum, cum ipſo caſtello recipit, & Codiciacum ſancti Remigij municipium illi cum alia terra concedit. Nec longũm, Boſonis fideles oppidanorum proditione Victoriacum recipiunt, & Moſomum fraude perua-

dunt. At Heribertus à quibuſdam Moſomenſibus euocatus, ſuperuenit inſperatus, tranſmiſſaque Moſa vadis inopinatis, & intrans opidum, porta latenter à ciuibus aperta, milites Boſonis, qui ad cuſtodiam loci reſidebant, ibidem omnes capit. Eodem tempore ante Natalem Domini, Remis infrà & circa Eccleſiam ſanctæ Mariæ lumen magnum ab Aquilonari & Orientali parte paulò ante initium diei apparens, ad Auſtralem partem pertranſiſſe viſum eſt. Anno poſt hunc Heribertus
931. Comes à rege Rodulfo deſciſcit, & milites ipſius ab vrbe Remenſi profecti, quoddam Hugonis caſtrum ſuper Vidulam ſitum, nomine Brainā, quod idem
Braine ſur Vesle. Hugo tulerat ab Epiſcopo Rotomagenſi, capiunt ac diruunt.

De ordinatione domni Artoldi Epiſcopi.

CAP. XXIV.

RODVLFVS rex litteras Remis mittit ad clerum & populum, pro electione Præſulis celebranda: ad quas illi reſpondent, id agere ſe non poſſe, ſaluo ſuo electo, & electione, quam fecerant, permanente.
932. Interea Heribertus Comes ad Hen-

Henricum profectus, ei ſeſe committit, & exercitus regis atque Hugonis Remenſem & Laudunenſem deprædantur pagũ: obſeſſaque ciuitate Remorum, tertia tandem rex potitur obſidionis hebdomada, aperientibus ſibi militibus Eccleſiæ. Cõiunctis igitur ſibi nonnullis Epiſcopis ex Francia vel Burgundia, facit ordinari hac in ſede præſulem Artoldum quemdam ex cœnobio ſancti Remigij monachum. Exinde rex pergens Laudunum, obſidet inibi Heribertum, qui aliquãdiu reſiſtens, petit demum egrediendi locum. Quo accepto, recedit à Lauduno, dimiſſa vxore ſua in arce, quam conſtruxerat ipſe infra idem caſtrum, & ad quam poſtea capiendam maioris laboris & moræ opus regi fuit. Artoldus Epiſcopus poſt annum ordinationis ſuæ pallium ſuſcipit miſſum ſibi per legatos Eccleſiæ Remenſis à Iohanne Papa, filio Mariæ, quæ & Marocia dicebatur, vel ab Alberico patricio fratre ipſius Papæ, qui eumdem Iohannem fratrem ſuum in ſua detinebat poteſtate, & prædictam matrem ipſorum in cuſtodia clauſam tenebat: Hugonem quoque regem Roma depulerat. Rodulfo rege præſidium Heriberti, quod dicitur caſtellum Theoderici, obſidente, congregatis ad hãc obſi-

933.

Ioan. x).

Syn. apud Caſt. Theoderici.

obſidionem nonnullis Franciæ vel Burgundiæ Præſulibus, ibidem celebrari viſa eſt ſynodus, præſidente eidem Teutilone Turonenſi Antiſtite, & Artoldo Remenſi: quique tunc Hildegarium Beluacenſi vrbi ordinauit Epiſcopum. Eodem quoque anno Fulbertum Camaracenſis vrbis præſulem conſecrauit.

De ſignis Remis viſis, & morbis inde ſecutis.

CAP. XXV.

934. SEQVENTI anno igneæ Remis in cælo diſcurrere viſæ ſunt acies, & iacula quædam. Sed & ſerpens igneus per cælum celeri deferri meatu, moxque ſubſecuta peſtis diuerſis affecit humana corpora
Syn. apud S. Macram an. 935. morbis. Anno poſt iſtum ſecuto ſynodus ſeptem Epiſcoporum apud ſanctam Macram, Artoldo Epiſcopo vocante, conuenit: in qua prædones & Eccleſiaſticarum rerum peruaſores ad ſatisfactionem venire vocantur.

De receptione Ludouici poſt mortem Rodulſi regis.

CAP. XXVI.

936 ANNO denique ſubſequente, defuncto rege Rodulfo, Hugo Comes trans mare

mare mittit pro accerſiendo Ludouico Karoli filio, quem rex Alſtannus auunculus ipſius nutriebat, quique accepto iureiurando à Francorum Legatis, eum in Frãciam dirigit. Cui Hugo, ceterique Francorum proceres ad eum ſuſcipiendum profecti, mox nauem egreſſo in ipſis littoreis arenis apud Bononiam ſeſe committunt, vt erat vtrimque depactum. Inde Laudunum deductus, ab ipſis regali benedictione ditatur, vngitur, atque coronatur ab Artoldo Archiepiſcopo, præsẽtibus regni principibus, & Epiſcopis ampliùs viginti. Epiſcopatus etiam Laudunenſis datur Rodulfo eiuſdem loci presbytero concorditer à ciuibus ſuis electo, quem præfatus quoque ordinauit Archiepiſcopus. Sed & per alias Remenſis diœceſeos ſedes, excepta Catalaunenſi & Ambianenſi, diuerſos ordinauit Epiſcopos. Heriberto denuo cum Hugone pacato, homines eiuſdem Heriberti Comitis quoddam caſtrum Remenſis Eccleſiæ, quod vocabatur Cauſoſtis, ſuper Maternam fluuium ab Artoldo Præſule conſtructum, prodente quodam Wicperto capiunt, & Ragenbertum Artoldi præſulis conſobrinum, qui eidem præerat munitioni, comprehendunt, circumpoſitaſque villas Eccleſiæ crebis deprædantur in feſtationi-

Lud. Caroli Simpl. filius.

936.

tionibus. Interea rex Ludouicus, accerſitus ab Artoldo Epiſcopo, Laudunum venit, & arcem nouam inibi nuper ab Heriberto editam vallat obſidione, multiſque tentato machinis muro, tandemque ſuffoſſione diruto, magno capit irruptum labore. Cor-
Corbeny. banacum quoque caſtrum, quod pater eius ſancto Remigio tradiderat, quodque ſibi monachi ipſius monaſterij commiſerant, ab Heriberti ſubiectis bellando recepit: & homines Heriberti, qui erant in eo, cõprehenſos, rogante Artoldo præſule, ſaluos ad ſuos abire permiſit.

De excommunicatione Heriberti Comitis.

CAP. XXVII.

939. ARTOLDVS denique Epiſcopus cum quibuſdam alijs Epiſcopis collocutus, Heribertum, qui oppida quædam villaſque Remenſis Eccleſiæ peruaſerat ac detinebat, in præſentia quoque regis excom-
940. municat. Poſt hæc rex Ludouicus dedit Artoldo Epiſcopo, ac per eum Eccleſiæ Remenſi, per præceptionis regiæ paginam, Remenſis vrbis monetam iure perpetuo poſſidendam. Sed & omnem Comitatum Remenſem eidem contulit Eccleſiæ. Artoldus Epiſcopus Cauſoſtem munitionẽ obſidet:

Comitatus Rem. & eius moneta dãtur Rem. Eccleſiæ.

det: quam quinto tandem die, Ludouico rege illuc veniente, hij qui erant intus reddentes, deſerunt. Nec longùm, ſubuerſa funditus ab his qui recepere diſſipatur. Miſſi Hugonis ad regem veniunt, & de pace cum eis rex inter Artoldum præſulem & Heribertum laborare ſtudet. Deinde ad caſtrum quoddam, quod Heriueus nepos Heriuei quondam Archiepiſcopi ſuper fluuiū Maternam tenebat, vnde & villas Epiſcopij Remenſis circumquaque poſitas deprædabatur, proficiſcitur cum Artoldo Epiſcopo. Nec mora, obſidibus acceptis ab ipſo Heriueo, reuertitur Remis, pergenſque in craſtinū ad ſanctum Remigium, ſeſe ipſius ſancti committit interceſſionibus, promittēs vadibus libram argenti ſe daturum annis ſingulis. Monachis quoque eiuſdem loci præceptum de eodem caſtello dedit immunitatis.

De expulſione domni Artoldi ab vrbe Remēſi.

CAP. XXVIII.

HVGO princeps filius Rotberti, iunctis ſibi quibuſdam Epiſcopis, tam Franciæ, quàm Burgundiæ, cum Heriberto Comite, & Willelmo Nordmannorum principe Remenſem obſidet vrbem, ſextaque *Hugo dictus magnus.*

que obſidionis die, deſerente omni penè militari manu Artoldum Epiſcopum, & ad Heribertum tranſeunte, idem Comes Heribertus vrbem ingreditur. Artoldus præſul ad ſanctum Remigium, euocatione procerum & Epiſcoporum profectus, perſuaſus eſt, vel conterritus à principibus, Epiſcopij ſe procuratione vel poteſtate abdicare, conceſſaque ſibi abbatia ſancti Baſoli, & Auennaco monaſterio, ad ſanctum Baſolum commoraturus abſceſſit, poſt an-
ms. ſex. nos octo & menſes * ſeptem in Epiſcopatu exactos. Hugo & Heribertus locuti cum quibuſdam Lotharienſibus, ad obſidionem Lauduni cum Willelmo proficiſcuntur, relicto Remis Hugone diacono Heriberti filio, iampridem ad Epiſcopatum ipſius vrbis euocato, quique tertio poſtquam regreſſus eſt menſe, presbyter à Widone Sueſſonico præſule ordinatus eſt, expletis poſtquam fuerat electus annis quindecim, quos Antiſiodori commorans egerat, litterarum ſtudijs occupatus, apud widonem ipſius vrbis Antiſtitem, à quo & diaconus ordinatus fuerat. Nam ceteros inferiores gradus ab Abbone Sueſſonico præſule Remis acceperat. Ludowico rege poſt hæc à Burgundia regreſſo, Artoldus Epiſcopus deſerens cœnobium ſancti Baſoli, ad eumdem

Digitized by Google

dem regem proficiſcitur cum quibuſdam propinquis ſuis, à quibus Eccleſiæ beneficia, quæ tenebant, Heribertus Comes abſtulerat. Mihi quoque Eccleſiam Colmiſiaci vici abſtulit cũ terra beneficij, quam tunc temporis tenebam. Ego denique diſponens, orationis gratia, ſepulchrum viſere ſancti Martini, retentus ſum ab ipſo, clam me quibuſdam perſonis inſimulantibus apud eum, quòd ſui cauſa nocumenti, vel filij ſui vellem proficiſci: & quia renutabã me huic electo noſtro committere, neſciens vtrùm Deo placeret eum præſulem noſtrũ fore. Sicq́ue plenis quinque menſibus apud fratres noſtros, ipſo Comite iubẽte, ſub cuſtodia partim libera ſum detentus. Contigit autem mihi, Domina mea beata Dei genitrice intercedente, vt ipſa die conceptionis & paſſionis Domini noſtri Ieſu Chriſti abſoluerer à cuſtodia, & die tertia ſcilicet vi. Kal. Aprilis, qua Dominus à mortuis reſurrexit, egreſſus ipſe cũ præfato electo noſtro ad vrbẽ Sueſſonicam profectus ſum. Vbi cõuenientes Epiſcopi huius diœceſeos cum principibus Hugone ac Heriberto, tractarunt quid eis eſſet agendum ſuper Epiſcopali huius Hugonis ordinatione: ſicq́ue decreuerunt, petentibus quibuſdam filijs Eccleſiæ Remenſis,

Cormicy.

25. Martij.

27. Martij.

Syn. Sueſſ. an. 941.

tam

tam clericis, quàm laïcis, eum ordinandũ, aſſerentibus fautoribus ipſius, quòd Artoldus nequaquam electus, ſed per violentiá fuerit intromiſſus, ſeſeque Epiſcopali abdicauerit ditione. Ibi ergo Hugo princeps

i.j.manus. tunc me per * manum accipiẽs, huic Hugoni nepoti ſuo ad benefaciendum commiſit: quique mihi Eccleſiam ſanctæ Mariæ dedit in Colrido ſitam, terram quoque quam pater ſuus mihi abſtulerat, reddidit, & aliam in prædicta villa ſuperadiecit.

De malis quæ deinceps conſecuta ſunt.

CAP. XXIX.

NEC mora, ciuitatem Remenſem à præfato conuentu adeuntes Epiſcopi, prætaxatum electum noſtrum in Eccleſia ſãcti Remigij dignitate ſublimãt Archiepiſcopali. Sub hiſdẽ ferè diebus monaſterium ſancti Theoderici nonnullis illuſtratur miraculis, de quibus iam quædam ſuprà retulimus, vbi commemorationem

lib. 1. c. vlt. eiuſdẽ beati viri fecimus. Ab Eccleſia verò S. Mariæ Remis crux maior, quã domnus Heriue' Archiepiſcop' auro cooperuerat, & gemmis ornauerat, à furibus noctu, tenebrarũ ſcilicet amatoribus, aufertur. Qua diu quæſita, tandẽ poſt annum, pars auri gemmarum-

marumque ipſius, multatis reperitur latronibus. Ex quo poſtmodum auro hic Præſul, adiecta quadam ſui quoque muneris quantitate, calicem ſub honore Dei genitricis fabricari fecit. Hugone ac Heriberto Laudunum pariter obſidentibus, rex Ludouicus, ſumptis ſecum quos vndecumque colligere potuit, in pagum Portensẽ venit. Quo audito, Hugo & Heribertus, ſcilicet quòd rex eis appropinquaret, obſidione relicta, properant contrà, & inſperatum regis inuadentes exercitum, nonnullos ſternunt, reliquos in fugam vertunt. Rex ipſe cum paucis eductus à ſuis, & eximere ſe bello coactus, vix euaſit, Artoldo Epiſcopo & Rotgario Comite comitantibus ſecum. Artoldus Epiſcopus perditis rebus, quas ibi habuerat, ad Hugonem & Heribertum acceſſit adductus ab amicis, redditiſque ſibi abbatiis ſancti Baſoli & Auennaco cum villa Vindeniſſa, & pacta pace cum Hugone præſule, ad ſanctum Baſolum, illic habitaturus deuenit. Sequenti anno proditores quidam Remis reperti, & interfecti ſunt: quidam rebus Eccleſiæ priuati ab vrbe depelluntur. Legati Reméſis Eccleſiæ Roma regreſſi pallium deferunt Hugoni Archiepiſcopo, ab Stephano Papa tranſmiſſum.

Vendeure. *942.* *Steph. ix.*

Cum

Cum quibus pariter & legatio venit principibus regni, vt Ludowicum regem recipiant, & ſic Legatos ſuos Romam dirigant.

De occupatione Altimontis caſtri, vel Moſomi, & morte Heriberti.

CAP. XXX.

943. ANNO quoque poſt iſtum Artoldus Epiſcopus, relicto cœnobio ſancti Baloli, ad regem profectus eſt. At ille promittit ei ſe redditurum Remenſem Epiſcopatum. Qui aſſumptis ſecum fratribus ſuis, & alijs quibuſdam, qui abiecti fuerant ab Epiſcopatu Remenſi, Altimontem caſtrum occupat. Cum quibus rex Ludouicus etiã Moſomum aggreſſus, repellitur à fidelibus Hugonis Epiſcopi, quibuſdam ſuorum interéptis: ſuburbanas tamen domos quaſdã ipſius caſtri ſuccendit. Interea defuncto Heriberto Comite, de recipiendis filijs ipſius à rege, crebra inter ipſum regem & Hugonem principem verſabatur intentio. Quorum rex primùm tunc Hugonem Archiepiſcopum, mediatoribus Othone duce Lotharienſium, & Adalberone Præſule, Hugone quoque Duce præcipuè inſiſtente, recepit eo tenore, vt abbatiæ, quas dimiſerat Artoldus ad regẽ profectus, Artoldo Epiſco-

Epiſcopo reſtituerentur: aliud etiam Epiſcopium ipſi prouideretur: fratribus quoque & propinquis eius honores, quos ex Epiſcopatu Remenſi habuerant, redderentur. Poſtea ceteri quoq; filij Heriberti Comitis recipiuntur à rege. Hugo denique Præſul Amblicum caſtrum cepit atque cōbuſſit, quod Robertus & Rodulfus fratres, qui fuerant Remis expulſi, detinebant: vnde & deprædationes per Epiſcopium Remenſe faciebant. Item præfatus Archiepiſcopus Altimontem munitionem obſidet, quā tenebat Dodo frater Artoldi Epiſcopi: tandemque accepto paruulo ipſius filio obſide, diſcedit, rege quoque mandante. *Ambly.*
Anno ſequente regij milites Epiſcopatum Remenſem deprædantur, & filij Heriberti abbatiam ſancti Criſpini: Ragenoldus quoque Abbatiam ſancti Medardi: ſicque alterutris debacchantur rapinis atque deprædationibus. 944.

De obſidione vrbis Remenſis ab exercitu Ludouici regis.

CAP. XXXI.

ANNO poſt hunc, qui eſt huius Præſulis quintus in Epicopatu, Rex Ludouicus, collecto ſecum Nordmannorum 945.

exercitu, Veromandēſem pagum deprædatur. Aſſumptoque cum ipſis Erluino cum parte militum Arnulfi, ſed & Artoldo Epiſcopo cum his qui dudum Remis eiecti fuerant, Comite quoque Bernardo, ac Theoderico nepote ipſius, Remorum vallat vrbem, vaſtantur circumquaque ſegetes, villæque diripiuntur, & partim exuruntur, nec non Eccleſiæ plures effringuntur. Quotiēs pugnatum ad portas, vel circa murum, vulnerati ex vtraque parte non pauci, quidam etiam interempti ſunt. Hugo denique Dux præliatus cum Nordmannis, qui fines ſuos ingreſſi fuerant, eos non modica cæde fudit, & à terminis ſuis eiecit. Poſt hæc Remos ad regem mittit, dans obſides, vt Ragenoldus ex parte regis ad colloquium ſibi occurrat. Quo abeunte, tractat cum eo, vti rex obſides ab Hugone Archiepiſcopo accipiat, & ab obſidione Remenſi diſcedat: quatinus idem Præſul, denominato placito, ad reddendam rationem de omnibus, quæ rex ab eo quæſierit, accedat. Quibus hoc ſibi tenore datis, rex ab obſidione recedit, poſt quintam decimam, qua ciuitas obſeſſa fuerat, diem. Nec multò pòſt idem rex à Nordmannis comprehenſus eſt, & Rodomi detentus. Hugo Præſul Altimontem caſtrum obſidens,

Arnulfus Comes Flaud. filius Bald. Bernard. Comes Siluanect.

dens, poſt ſeptem ferme obſidionis hebdomadas recipit, reddente illud ſibi Dodone domni Artoldi fratre, tali ſub conditione, vt filium ipſius, & filium fratris ſui ſuſcipiens idem Præſul, concederet eis terram patrum ſuorum.

De reſtitutione regulæ in monaſterio ſancti Remigij, & conſtitutione Abbatis Hincmari.

CAP. XXXII.

ADVOCANS deniq; hic Pontifex Ercamboldũ monaſterij ſancti Benedicti abbatem, regulam monaſticam in monaſterio ſancti Remigij reſtituere decertat, conſtituens ibi abbatem Hincmarum eiuſdem loci monachum. Regina Gerberga nuper ad Othonem regem fratrẽ ſuum legationẽ 946.
direxerat, auxilium depoſcens ab eo contra Hugonem principem, cui Laudunum reddiderat, vt reciperet Ludouicum regem, quem Hugo, ſub cuſtodia receptum à Normannis, retinuerat. Qui Otho maximum colligens ex omnibus regnis ſuis exercitũ, venit in Franciam, Conradum quoque ſecum habens Ciſalpinæ Galliæ regem. Quibus rex Ludowicus obuiam profectus, ſatis amicabiliter & honorificè ſuſcipitur ab

 eis.

eis. Sicque pariter Laudunum venientes, conſiderataq; caſtri firmitate, deuerterunt ab eo, Remenſem aggredientes vrbem, quam cingentes obſidione, ingenti vallarunt exercitu.

De repulſione Hugonis Epiſcopi.

CAP. XXXIII.

VIDENS autem Hugo Præſul obſidionem ſe tolerare non poſſe, neque tantæ reſiſtere multitudini, locutus eſt cũ quibuſdã principibus, qui videbantur eſſe ſibi amici, videlicet cum Arnulfo, qui eius ſororem, & * widone, qui amitam ipſius habebat vxorem, ſed & cum * Herimanno widonis fratre quæſiuit ab eis, quid ſibi foret agendũ. Qui tale conſiliũ dederunt ei, vt egrederetur cũ ſuis, & relinqueret vrbẽ, quia id diſpoſitum à regibus erat, vt omnimodis expelleretur, neque interuenire poſſent apud reges pro ipſo, quin ei eruerentur oculi, ſi vrbem vi capi contigiſſet. Quo cõſilio percepto, ac ſuis intimato, poſt tertiam obſidionis diem cum penè cunctis qui ſecum tunc aderant militibus, egreſſus eſt. Sicque reges cum Epiſcopis & principibus ingredientes vrbem, domnum Artoldum præſulem, qui dudum fuerat eiectus, iterum inthro-

Arnulf. Comes Fland.
j. Vddone, & infrà Vddonis.
ms. Hermãno.

inthronizari fecerunt. Quem Rotbertus Treuerenſis Archiepiſcopus, & Fredericus Magontiacenſis accipientes vtraque manu eidem ſedi reſtituerunt. Deinde relinquentes Gerbergam reginam Remis, ipſi reges cum exercitibus ſuis terram Hugonis ingrediuntur, & grauibus atterunt deprædationibus. Terram quoque Nordmannorum peragrantes, loca quæque deuaſtant, & inde remeantes ad ſua quique regrediuntur.
Anno ſequenti rex Ludouicus Moſomum 947.
caſtrum, quod Hugo Remis eiectus retinebat, obſedit: ſed nihil pro votis efficiens, recedentibus tandem poſt menſem Lotharienſibus qui ſecum erant, ipſe Remos reuertitur. Quo ad Othonem regem ad celebrandum Paſcha profecto, Hugo princeps à quibuſdã præſumptuosè perſuaſus, Remenſem cũ Hugone Præſule, quaſi mox capturus, aggreditur vrbem: fruſtratoque negotio, reſiſtentibus regis & Artaldi Epiſcopi militibus, octauo poſtquam aduenerant die, illuſi recedunt. Defuncto Deraldo Ambianenſium præſule Tetbaldus quidam Eccleſiæ Sueſſonicæ Archidiaconus ordinatur ab Hugone Ambianenſis Epiſcopus. Conuentu placiti regum Ludowici & Othonis ſuper Charam fluuiũ congregato, res litis inter Artaldum & Hugonem Chere.

Remenſis Eccleſiæ præſules, ab Epiſcopis auditur: & quia ſynodus tunc congregata non fuerat, altercatio determinari non potuit. Synodus autem circa medium menſis Nouembris habenda denunciatur. Interim verò ſedes Remenſis Artoldo conceditur, Hugo Moſomi remorari permittitur. Heriueus nepos Heriuei Archiepiſcopi habens munitionem quam ædificauerat citra Matronam fluuium, villas Remenſis Epiſcopij circumquaque ſitas deprædabatur, excommunicatus ab Artaldo præſule, pro rebus quas inuaſerat Eccleſiæ. Contra cuius prædones egreſſi quadam die Ragenoldus Comes, & fratres Artaldi præſulis cum quibuſdam militibus Eccleſiæ, ipſos graſſatores in fugam vertunt. Quo audito, Heriueus, armatis quos ſecum habebat militibus, egreſſus à ſua munitione, contra noſtros ad pugnam venit, & congreſſus cum eis interemptus eſt cum ſuorum quibuſdam, reliqui omnes in fugam ſunt acti, vulneratis vtrimque nonnullis. Corpus eiuſdem Remos à victoribus perlatum eſt. Hugo Præſul aſſumens ſecum Theobaldum de Monte acuto, ſororis ſuæ maritum, cum alijs quibuſdam graſſatoribus, in villas Remis contiguas vindemiæ tempore venit. Qui omne

Theobald. de monte acuto.

ne penè vinum abinde colligentes, in diuerſos pagos abducunt.

De Synodo Virduni habita.

CAP. XXXIV.

SYNODVS poſtea Virduni habetur, præſidente Rotberto Treuirenſi præſule, cum Artoldo Remenſi, Odalrico Aquenſi, Adalberone Metenſi, Gozlino Tullenſi, * Hildeboldo Tranſrhenenſi, Iſrahele Britone, præſente quoque Brunone abbate, regis Othonis fratre, Agenoldo etiam, & Odilone abbatibus, cum alijs nonnullis. Ad quam Hugo euocatus, miſſis quoque duobus ad eum deducendum Epiſcopis, venire noluit. Vniuerſa verò ſynodus Artoldo Remenſe regendum decernit Epiſcopium. Indicitur itaque ſynodus, quæ & conuenit in Eccleſiam ſancti Petri in proſpectu Moſomi, ex diœceſi Treuirenſi atque Remenſi. Veniens autem illuc Hugo Præſul, & locutus cum Rotberto Archiepiſcopo, ſynodum noluit ingredi. Litteras verò quaſdam ex nomine Agapiti Papæ miſit ad Epiſcopos per clericum ſuum, qui eas Roma detulerat, nihil auctoritatis canonicæ continentes, ſed hoc tantùm præcipientes, vt Hugoni Remenſe redderetur

an. 947.

ms. Hildebaldo.

Alia Syn. iuxta Moſomũ Idib. Ianuarij. 948.

Agapit. ij.

tur Epiſcopium. Quibus lectis reſponderunt Epiſcopi, non eſſe dignum vel congruum, vt Apoſtolicæ legationis mandatum, quod dudum Rotbertus Archiepiſcopus, deferente Frederico Magontiacenſi Præſule, coram regibus & Epiſcopis ſuſceperat, intermitterent propter has litteras, quas inſidiator & æmulus Artaldi Præſulis exhibebat: immo quod regulariter cœperant canonicè pertractaretur. Sicque præcipitur recitari capitulum XIX. Carthaginenſis Concilij de accuſato & accuſatore. Quo recitato, dijudicatum eſt iuxta diffinitionem huius capituli, vt Artoldo communionem & parochiam Remenſem retinente, Hugo qui ad duas iam ſynodos euocatus venire contempſerat, à communione & regimine Remenſis Epiſcopij abſtineret, donec ad vniuerſalem ſynodum ſeſe purgaturus occurreret. Ipſumque capitulũ mox in charta deſcribi fecerunt Epiſcopi coram ſe, ſubnectentes hanc etiam diffinitionem ſuam, & eidem Hugoni miſerunt. Qui poſt alteram diem eamdem chartam Rotberto Pontifici remiſit, hoc verbis remandans, quòd ipſorum iudicio nequaquam obediturus eſſet. Interea litteræ proclamationis Artoldi præſulis ad Romanã diriguntur ſedem. Domnus igitur Agapitus

tus Papa vicarium ſuum Marinum Epiſcopum miſit ad Othonem regem, propter euocandam & aggregandam generalẽ ſynodum: Litteræ quoque ipſius Papæ mittuntur ab vrbe quibuſdam ſpeciatim Epiſcopis, vocantes eos ad eamdem ſynodum. Congregata denique ſynodo in palatio Engulenheim, recitata ſunt hæc quæ ſequuntur coram regibus & Epiſcopis. 948. 7 Iunij.

De ſynodo apud Engulenheim congregata, & excommunicatione Hugonis Epiſcopi. Series litis inter Artaldum & Hugonem Epiſcopos agitata.

CAP. XXXV.

SANCTAE *Romanæ & Apoſtolicæ ſedis vicario domno Marino, vniuerſæq́; ſanctæ Synodo apud Engulenheim congregatæ, Artoldus, diuina propitiante clementia, Remorum Epiſcopus. Domnus Agapitus Papa litteras nobis & ceteris coëpiſcopis noſtræ diœceſeos direxit, in quibus præcepit, vt ad hoc veſtræ ſanctitatis Cõciliũ conuenire ſtuderemus, ita inſtructi de omnibus, vt rei veritas miſeriarũ noſtræ ſedis, quas patimur, coram sãctitate veſtra manifeſta fieri poſſet. Quocirca propalare prudentiæ veſtræ cõmodũ duximus, qualiter res exordium cœperit litis huius,*

quæ

quæ adhuc inter me & Hugonem miſerrimè ventilatur. Defuncto ſiquidem Heriueo Archiepiſcopo, Seulfum, qui Archidiaconatus vrbis noſtræ tunc officio fungebatur, ad præſulatum eiuſdem ſedis elegimus. Qui Pontifex ordinatus, aſſumens zelum contra proximos prædeceſſoris ſui, cùm eos per ſemet à loco depellere non valeret, conſilio inito cum quibuſdam laïcis ſcilicet conſiliariis ſuis, amicitiã quæſiuit Heriberti Comitis, quam dato iureiurando per eoſdem conſiliarios obtinuit eo tenore, vt poſt obitum ipſius ad electionem Pontificis milites Eccleſiæ nullatenus aſpirarẽt ſine conſilio ipſius Heriberti: idem verò Comes fratrem Heriuei præſulis, & nepotes ipſius à participatione rerum Remenſis Epiſcopii ſepararet. Quibus patratis, inſimulati ſunt iidem propinqui Heriuei præſulis à conſiliariis Seulfi Epiſcopi de infidelitate ipſius ſenioris ſui, accerſitique Heriberto Comite cum pluribus ſuis iubentur ad rationem reddendam coram ipſis venire. Et quia contra eos à quibus accuſati fuerant, ſingulari congredi certamine noluerunt, ſublatis ab eis rebus, quas ex Epiſcopio poſſidebant, comprehenſi ſunt atque deducti per Heribertum Comitem ad Rotbertum regem, à quo etiam ſub cuſtodia ſunt detenti vſque ad mortem ipſius Rotberti. Tertio demum ſui Epiſcopatus anno Seulfus Epiſcopus

Vide ſuprà cap. 18.

pus (vt plures aſſerunt) ab Heriberti familiaribus veneno potatus defungitur. Mox itaque Comes Heribertus vrbem Remenſem adijt, & Eccleſiæ milites, clericorum quoque quoſdam de rectoris electione ad ſuum conſiliũ (ceu iuratum fuerat) intendere fecit. Cum quibus ad Rodulfum regem pergens in Burgundiam, obtinuit ab eo, vt ſibi committeretur idem Epiſcopium, eo tenore, vt tam clericis, quàm laïcis debitum honorem concederet & conſeruaret, nec iniuſtitiam alicui faceret: ſed ipſum Epiſcopium æquo iure gubernaret, donec talem clericum eidem regi præſentaret, qui ad Epiſcopale miniſterium exequendum ritè ordinari valeret. Qui Comes ad eamdem vrbem regreſſus, res Epiſcopij (pront ſibi placuit) fautoribus ſuis diuiſit, ceteris abſtulit, & abſque vllo iudicio vel lege, quos voluit rebus expoliauit, vel ab vrbe propulit. Odalricum denique Aquenſem Epiſcopum in eadem vrbe ſuſcipiens, Epiſcopale inibi miniſterium celebrare præcepit. Sicq; per annos ſex, & eo amplius idem Epiſcopium ſuo dominio vendicauit, pro libitu proprio illud tractans, & in ſede Præſulis reſidens tam ipſe, quàm coniux ſua, donec ſeptimo tandem anno, ortis inter ipſum & regem Rodulfum atque Hugonem Comitem quibuſdam ſimultatibus, Rodulfus rex cum Hugone & Boſone fratre ſuo, cæteriſq;

riſq; pluribus tam Epiſcopis, quàm Comitibus Remorum obſidet vrbem, ſuccenſentibus ſibi Epiſcopis, & conquerentibus aduerſus eum, quòd tam diuturno tempore, contra diuinæ legis auctoritates, hanc vrbẽ permiſerit vacare paſtore. Quorum querimonijs permotus rex, admonet clerum & populum de paſtoris electione, dans eis id agendi facultatem ad Dei honorem & ſui fidelitatem. Sicq; concordantibus cunctis, tam clericis, quàm laïcis, qui extra obſidionem erant, pluribus etiam eorum qui clauſi tenebantur in idipſum fauentibus, eligitur humilitatis noſtræ perſona in hoc magis onere, quàm honore ſubeundo. Aperientibus tandem tam militibus, quã ciuibus portas vrbis regi Rodulfo, & Epiſcopalem benedictionem mihi tradentibus Epiſcopis qui aderant decem & octo, & ſuſcipientibus noſtram humilitatem tam clero vniuerſo, quàm reliquis ciuibus, inibi inthronizatus ab Epiſcopis noſtræ diœceſeos, impoſitum mihi, prout Deus conceſſit, miniſterium per annos fermè nouem tractaui, ordinans per diœceſim Epiſcopos octo, & in Epiſcopio multos, prout competens videbatur, clericos, quouſque nono poſtmodum anno, poſtquam Ludouicum regem, fauente Hugone cunctiſq; regni principibus, Gerbergam quoque reginam benedixeram, & ſacro perfuderam chriſmate, inſtigatus Hugo Comes iracundia,

cundia, quòd ei conſentire vel coniungi noluerim ad ipſius regis infidelitatem, adhibitis ſecum Heriberto Comite, & VVillelmo Nordmannorum principe, Remenſem obſidet vrbem. Nec longùm, ſexta ſcilicet obſidionis die, deſeror ab omni penè cœtu laïcalis militiæ. Sicq́ derelictus ab his, ad Hugonem & Heribertum compellor exire; à quibus coarctatus & conterritus, cogor memet Epiſcopali procuratione abdicare, & ita me propellentes, in cœnobio ſancti Baſoli habitare conſtituunt: Hugonem verò filium Heriberti, qui Antiſiodori diaconus ordinatus fuerat, in vrbem introducunt, & ciuitate potiuntur. Ludouicus autem rex à Burgundia rediens, me apud ſanctum Baſolum reperit, & aſſumens ſecum, ſimul cum propinquis meis, quorum res Heribertus Comes abſtulerat, Laudunum deducit, quod caſtrum tunc obſidebant Heribertus & Hugo: ſolutaq́ obſidione oppidum ingredimur, nobiſq́ metatus degēdi diſponitur. Interim clerici noſtri loci, ſed & laïci quidam peſſimè ab Heriberto tractantur, & quidam clericorum in cuſtodijs retruduntur, res eorū auferuntur atque diripiuntur, rapinæ per totam vrbem licitè perpetrantur. Interea conuocantur Epiſcopi noſtræ diœceſeos ab Hugone & Heriberto, ſatagentibus & quærentibus

Suprà c. 27

rentibus ab eis de ordinatione Hugonis filij Heriberti. Qui Sueſsionis congregati, mittunt ad me Laudunum Hildegarium Epiſcopũ cum alijs quibuſdam legatis, mandantes vt ad eos venirem, ad conſentiendum ſcilicet huius ordinationis peruerſitati. Quibus remandaui, quòd non eſſet mihi competens ad eos illò proficiſci, vbi aduerſarij & inimici mei cum ipſis erant aggregati. Quòd ſi loqui mecum vellẽt, ad talem locum deuenirent, vbi ſine periculo ad eos accedere poſſem. Quibus aduenientibus in locum ab eiſdem delectum, profectus ſum ad eos, veniensq́; proſternor coram ipſis, obſecrans vt propter amorem & honorem Dei, tam mihi, quàm ſibi competens conſilium dare ſtuderent. Qui me de ordinatione prædicti Hugonis interpellare cœperũt, & hoc omnimodis ſuadere, vt eis in hac ordinatione conſenſum praberẽ, promittentes res nonnullas Epiſcopij mihi ſe impetraturos. At ego poſtquam reſponſum diu diſtuleram, videns eos cunctos in propoſito quod ceperant perſeuerantes, ſurgens interdixi palàm cunctis audientibus, excommunicans auctoritate Dei Patris omnipotentis, & Filij, & Spiritus ſancti, vt nullus eorum ad eamdem ordinationem accederet, nec alicui in Epiſcopali honore, me viuente, manus imponeret: ſed nec vllus eamdem benedictionem ſuſcipere præſumeret. Quod ſi fortè fieret, ad ſedem

dem Apoſtolicam eos prouocabam. Illis inde furentibus, vt poſſem exire de medio eorum, & Laudunum reuerti, temperaui reſponſum: dicens vt mitterent mecum, qui eis renunciaret, quid conſilij reperire valerē ſuper hac re in domina mea regina, & fidelibus eius, quia rex non aderat. Ad hoc illi mittunt Deroldum Epiſcopum, putantes me eſſe mutaturum conſilium. Quo veniente, & coram domina regina & fidelibus eius inde me interpellante, iterum exurgens præfata modum excommunicationis in eoſdem Epiſcopos iaculatus ſum: vocationem quoque ad ſedem Apoſtolicam iterare curaui, excommunicans ipſum hunc Deroldum, id vt eis omnino non taceret, ſed cunctis manifeſtè proferret. His ita geſtis, paruipendentes illi noſtram excommunicationem, Remis accedunt, & quidam eorum ordinationi huic manus applicuerunt, quidam verò ſe ſubduxiſſe ſciuntur. Ego verò cum rege manens, quas ille ſcitur anguſtias pertuliſſe, ſecum pertuli: & quando eum bello aggreſſi ſunt Hugo & Heribertus, cum ipſo eram, & vix mortis euaſi periculum. Prolapſus itaque, auxilio & protectione Dei, de medio inimicorum, profugus & vagabundus loca inuia quæque, ſiluaſq; perluſtro, non auſus certo conſiſtere loco. Comites autem Hugo & Heribertus affati quoſdam noſtros amicos ſibi ſubditos, ſua-

ſuadent vt me requirentes, ad ipſos deducant, pollicentes ſe mihi benefacturos, & rebus quas ipſi petiſſent ditaturos. Requirentes ergo me amici, reperiunt per diuerſa vagantem, & ita perducor à fratribus meis & amicis ad præfatos Comites. Qui poſtquam me in poteſtate ſua conſpiciunt, quærere cœperunt, vt eis pallium à ſede Romana mihi collatum traderem, & ſacerdotali me miniſterio penitus abiurarē. Quod ego nullatenus me facturum, neque pro amore huius vitæ præſentis atteſtor. Diſtrictus igitur & coanguſtiatus ab eis, Epiſcopij tandem rebus abrenunciare compellor: ſicq; rurſus ad S. Baſolū, quaſi vacans, habitaturus deducor. Manſi denique paucis diebus in ipſo cœnobio, quoaduſque comperiens per certos ex familiaribus Heriberti Comitis nuncios, quod ab eo malè de mea tractabatur perditione, iterum iterumq; nuncijs huiuſmodi pauefactus & impulſus, locum deſerui, & abdita luſtra ſiluarum vagabundus repetij, horiſq; ſilentibus, & itinere deuio Laudunum reuertor, ibiq; ſuſceptus à Rege, ſecum manere conſtituor. Manſi verò ibidem cum ipſo vel fidelibus eius, expectans & deprecans miſericordiā Dei, donec ipſe dignatus eſt in cor domni Regis Othonis mittere, vt ad ſubuentionem ſenioris mei Regis, & noſtram, properaret in Franciam. Denique poſtquam domina noſtra

Regina

Regina Laudunum, propter abſolutionem Vide ſuprà
Domni Regis, reliquerat, egreſſus inde c. 32.
ad domnum Regem Othonem cum ſeniore meo deueni Rege, ſimulq́; Remos acceſſimus. Cin- Suprà cap.
gitur itaque vrbs exercitibus, & Epiſcopi 33.
qui aderant, me ſedi noſtræ reſtitui cenſent. Mandatur ergo Hugoni à domno Rege Othone, ut egrediatur, & peruaſam deſerat vrbem. At ille nutans aliquamdiu & pro poſſe, vbi vidit ad reſiſtendum penitus ſufficere ſe nequaquam valere, nec amicorum ſibi præſidia ſubuenire, decernit exeundum, quærens vt liber cum ſuis dimittatur abſcedere. Permittitur itaque ſanus exire, cum omnibus qui ſecum voluere comitari, & quæcunque ſecum voluit ferre, nullo contradicente, aſportauit. Sicq́; cum Regibus introgreſſus vrbem, pręcipior loco noſtro & honori reſtitui. Suſceptus igitur à domnis Archiepiſcopis Rotberto Treuirenſi, & Frederico Magontiacenſi comitantibus ceteris & congratulantibus, tam clericis Eccleſiæ noſtræ, quàm reliquis ciuibus, ab ipſis reſtituor cathedræ Epiſcopali. Hugo verò Rêmis egreſſus Moſomum caſtrum cum ſuis occupat, & muniens contra fideles regis ſenioris noſtri detinet. Habito denique colloquij placito inter reges, ſeniorem meum videlicet ac domnum Othonem,

Xx ſuper

m. Karā. ſuper * Charam fluuium, conuenimus ad illud tam ego, quàm ipſe Hugo cum ordinatoribus ſuis. Ibiq; res litis huius ab Epiſcopis auditur: protulitq; litteras ad ſedem Romanam, quaſi ex noſtra perſona datas, excuſationis meæ, ac ſi vacationem petentes adminiſtrationis Epiſcopij noſtri: quas me nunquam dictaſſe, neque vel ſubſcribendo aliquatenus corroboraſſe proteſtatus ſum, atque proteſtor. Et quia tunc ſynodus conuocata non fuerat (id opponentibus fautoribus ipſius Hugonis) altercatio noſtra determinari non potuit. Synodus autem circa medium menſis Nouembris habenda Virduni vtriuſque partis Epiſcopis annuentibus denunciatur. Interim verò ſedes Remenſis mihi regenda decernitur: idem verò Hugo Moſomi commorari permittitur. Nec longùm, inſtante ſcilicet vindemiæ tempore, hic noſter æmulus Hugo, aſſumens ſecū Theobaldum regis inimicum, & regni noſtri, cum alijs pluribus malefactoribus, in villas Remenſis Epiſcopij contiguas vrbi deuenit, & omne penè vinum ex his colligens in diuerſos pagos abduci fecit. Tum multa mala inibi perpetrata, & Eccleſiæ noſtræ homines captiui abducti, & ad redemptionem varijs ſunt adacti tormentis. Synodus autem circa medium menſis de- Suprà c. 34 nunciata, Virduni celebratur, præſidente Rotberto Præſule Treuirenſi, præcepto domni Papæ Ro-

pæ Romani, præſente quoque domno Brunone, cum Epiſcopis & Abbatibus nonnullis. Ad quam præfatus Hugo euocatus, miſsis etiam duobus ad eum deducendum Epiſcopis, Adalberone & Gozlino, venire contempſit. Vniuerſa verò ſynodus mihi Remenſe regendum decernit Epiſcopium. Indiciturq́ iterum ſynodus habenda die Iduum menſis Ianuarij, quæ & aggregatur, vt denunciatum fuerat, in Eccleſia ſancti Petri ante proſpectum caſtri Moſomi, à domno Rotberto, conuenientibus ceteris quoque Treuirenſis diœceſeos Epiſcopis, & aliquibus Remenſis. Veniens autem illuc æmulus noſter Hugo, & locutus cum domno Rotberto ſynodum noluit ingredi: litteras verò quaſi ex nomine domni Papæ direxit ad Epiſcopos per clericum ſuum, qui eas Roma detuliſſe ferebatur, nihil auctoritatis canonicæ continentes, ſed hoc tantùm præcipientes, vt Hugoni Remenſe redderetur Epiſcopium. Quibus recitatis ineuntes Epiſcopi conſilium cum Abbatibus & ceteris qui aderant ſapientibus, reſponderunt non eſſe dignum vel congruum, vt mandatum legationis Apoſtolicæ, quam dudum Rotbertus Archiepiſcopus, deferente Frederico Præſule Magontiacenſi, coram regibus & Epiſcopis tam Galliæ, quàm Germaniæ ſuſceperat, & partem iam præceptionis ipſius exegerat, propter illas litteras

 inter-

*intermitteret, quas inſidiator noſter exhibebat: immo quod regulariter cæptum fuerat, vt canonicè pertractaretur, vnanimiter cenſent: præcipiturq́ recitari capitulum Carthaginenſis Concilij nonum decimum De accuſato & accuſatore. Quo recitato, iudicatum eſt iuxta diffinitionem ipſius capituli, vt communionem & parochiam Remenſem me retinente, Hugo * qui ad duas iam ſynodos euocatus intereſſe contempſerat, à communione & regimine Remenſis Epiſcopij abſtineret, donec ad vniuerſalem ſynodum, quæ indicebatur, ſeſe purgaturus, vel rationem redditurus præſentaret. Ipſumq́; capitulum mox in charta Epiſcopi coram ſe deſcribi fecerunt, ſubnectentes hanc etiam definitionem ſuam, & eidem Hugoni miſerunt. Qui poſt alteram diem chartam eamdem Rotberto præſuli remiſit, hoc verbis remandans: quòd ipſorum iudicio nequaquam obediturus eſſet. Sicq́; abſoluto Concilio, ipſe Moſomum contra mandata regum & Epiſcoporum retinet, & ego Remos regreſſus reclamationis meæ querelas ad ſedem Romanam per legatos domni regis Othonis deſtinaui, præſtolans mandata ipſius ſanctæ ſedis, eius decretis & vniuerſalis huius ſancti concilij veſtri iudicijs parere paratus.* Poſt quarum litterarũ recitationem, & earum propter reges iuxta Thudeſticam linguam interpre-

* ms. quia

ms. Teutonicam.

J. Theotiſcã.

terpretationem, ingreſſus quidā Sigebaldus, præmiſſi Hugonis clericus, attulit litteras quas Roma detulerat, quaſque iam in alia ſynodo Moſomi propalauerat. Aſſerēs eaſdē litteras ſibi Romæ ab ipſo qui aderat Marino vicario datas. Qui domnus Marinus proferens litteras quas idem Sigebaldus Romam detulerat, præcepit eas coram ſynodo recitari, in quarum recitatione repertum eſt, prout ipſæ litteræ fatebantur, quod Wido Epiſcopus Sueſſonicus, Hildegarius quoque Beluacenſis, Rodulfus Laudunenſis, cæterique cuncti Remenſis diœceſeos Epiſcopi, eaſdem litteras ad ſedē delegauerint Apoſtolicam, pro reſtauratione Hugonis in ſede Remenſi, & expulſione Artoldi. Poſt quarū lectionē, exurgētes Artoldus præſul, & præfatus Rodulfus, qui in eiſdē litteris nominabatur, Fulbertus quoque Camaracenſis Antiſtes, eas litteras refutarūt, adſtruētes quòd eas antea nunquā viderint vel audierint, neque in earū delegatione conſenſum præbuerint. Quibus dū idem clericus contraire non poſſet, licet in eos calumnijs obſtrepones, præcepit domnus Marinus, ſuggerēs vniuerſæ ſynodo, vt ſibi conſilium & rectum iudicium proferrent ſuper huiuſmodi calumniatore, & calumniarū in Epiſcopos delatore. At illi,
 poſt-

poſtquam delator publicè confutatus eſt falſa detuliſſe, lectis capitulis de huiuſcemodi calumniatoribus, iudicant & vnanimiter cenſent eum quo fruebatur honore priuari debere, ac ſecundum capitulorum tenorem in exilium retrudi. Diaconatus igitur quo fungebatur miniſterio mulctatus, à conſpectu ſynodi reprobatus abſceſſit. Artoldo verò præſuli, qui omnibus ſe ſynodis præſentem exhibuerat, non refugiens ſynodale iudicium, Epiſcopium Remenſe iuxta canonum inſtituta & ſanctorum patrum decreta, omnino retinendum atque diſponendum decernunt, laudant, atque corroborant. Secunda confeſſionis die, poſt recitatas diuinæ auctoritatis lectiones, & Marini vicarij allocutionem, ſuggeſſit domnus Rotbertus Treuirenſis Archiepiſcopus, vt quoniam iuxta ſacræ legis inſtituta, reſtitutum atque reſtauratũ fuerat Remenſe Artoldo præſuli Epiſcopium, in eiuſdem ſedis inuaſorem ſynodale perageretur iudicium. Præcepit itaque Marinus Vicarius, vt canonicam ſuper hac præſumptione ſynodus proferret ſententiam. Iubentur ergo ſanctæ legis catholica recitari capitula. Quibus recitatis, ſecundum ſacrorum inſtituta canonum, & ſanctorum decreta patrum, Sixti, Alexandri, Inno-

Innocentij, Zozimi, Bonefacij, Cæleſtini, Leonis, Symmachi, ceterorumq́ue ſanctorum Eccleſiæ Dei doctorum, excommunicauerunt, & ab Eccleſiæ Dei gremio repulerunt prædictum Hugonem Remenſis Eccleſiæ peruaſorem, donec ad pœnitentiam & dignam ſatisfactionem venire procuraret. Ceteris quoque diebus ſynodi tractata ſunt quædã neceſſaria de inceſtis coniugijs, & Eccleſijs, quæ presbyteris in partibus Germaniæ dabãtur, immo vẽdebãtur indebitè, & auferebãtur illicitè: prohibitumq́ue ac ſtatutũ, ne id omnino præſumeretur ab aliquo: ſed & de alijs Eccleſiæ Dei vtilitatibus tractata sũt & definita nõnulla. Interea rex Ludowicus deprecatur regẽ Othonẽ, vt ſubſidium ſibi ferat cõtra Hugonem, & ceteros inimicos ſuos. Qui petita concedens, iubet vt Conradus Dux cum exercitu Lotharienſium in eius pergat auxilium. Interim verò dum congregaretur exercitus, rex Ludouicus cum ipſo duce maneat, & Epiſcopi, ſcilicet Artoldus & Rodulfus, qui erant cum rege, ne quid in via pateretur aduerſi, degerent cum Lotharienſibus Epiſcopis. Manſimus itaque cum Rotberto Treuerenſi, Rodulfus Laudunenſis cum Adalberone Mettenſi, hebdomadas ferè quatuor. Exercitu denique

Xx 4 colle-

collecto, Lotharienſes Epiſcopi Moſomum petunt, ipſumque obſidentes caſtrum atq; oppugnantes, milites qui erãt ibi cum Hugone ad deditionem compellunt, & acceptis ab eis obſidibus pergunt obuiam Ludouico regi & Cõrado duci in partes Laudunenſis pagi. Obſident igitur ibi Dux & exercitus quamdam munitionem, quam ædificauerat & tenebat Theobaldus in loco qui dicitur Mons acutus, qui & Laudunum contra regem retinebat. Hoc etiam oppidum expugnantes, tandem non ſine mora capiunt, indeq; Laudunum adeunt: & in Eccleſia S. Vincẽtij congregati Epiſcopi prædictum Thetbaldum excommunicant: Hugonem verò principem vocant litteris ex parte Marini legati ſedis Apoſtolicæ & ſua, venire ad emendationem pro malis quæ contra regem & Epiſcopos egerat. Wido denique Sueſſonicæ vrbis Epiſcopus ad regem Ludowicum veniens, eidem ſeſe committit, pacaturque cum Artaldo Archiepiſcopo, ſatisfaciens illi pro ordinatione Hugonis. Conradus quoque Dux filiam Ludowici regis ſacro de fonte ſuſcepit. Sicque recepto Moſomo caſtro, & euerſo, Lotharienſes reuertuntur in ſua.

De

De obſeſſione vel incenſione vrbis Sueſſonicæ ab Hugone Comite.

CAP. XXXVI.

IGITVR Hugo nullam moram faciens, collecta ſuorum multa, Nordmannorũque manu, Sueſſonicam aggreditur vrbem, & obſidens oppugnat, ceditque nonnullos. Iniectis etiam ignibus domum matris Eccleſiæ ſuccendit, ſimulque clauſtra canonicorum, & partem ciuitatis: nec tamen ipſam capere valens vrbem reliquit, & ad quandam munitionem, quam Ragenoldus Comes Ludouici ſuper Axonam fluuiũ, in loco qui dicitur Rauciacus, ædificabat, deuenit, ipſamque adhuc imperfectam caſtris vallauit. Sed nec ipſam cepit: villas tamen Remenſis Eccleſiæ caſtris ſuis contiguas deuaſtauit. Plures quoque colonorum prædones ipſius interemerunt, violantes Eccleſias, & in tantum debacchantes, vt in Culmiſciaco vico, tam infra quàm circa Eccleſiam ferè quadringentos homines interfecerint, ipſumque templum rebus penitus exſpoliarint. Multis ergo flagitijs tunc perpetratis, Hugo tandem cum ſuis regreditur graſſatoribus. Itaque milites qui hactenus cum Hugone fuerant

Roucy.

rant excommunicato, ad Artaldum præſulem reuertuntur. Qui nonnullos eorum, redditis eis rebus quas habuerant, recipit, quoſdam verò reijcit. Poſt hæc Treueros proficiſcitur ad ſynodum cum Epiſcopis Widone Sueſſonico, Rodulfo Laudunenſi, & Winefredo Morinenſi. Quò peruenientes Marinum ſeſe præſtolantem reperiunt cum Rotberto Archiepiſcopo: ceterorum verò Lotharienſium vel Germanorũ præſulum illic inuenere neminem. Confidentibus igitur illis, ſciſcitari cœpit Marinus vicarius, quid egiſſet poſt præmiſſam ſynodum Hugo princeps erga ipſos, vel regem Ludouicum. At illi referunt ſuprà memorata quæ ipſis, & * Eccleſijs eorum intulerat mala. Requirit ergo de vocatione ipſius Principis Marinus, vtrùm perlatæ ei fuiſſent litteræ vocationis, quas ei perferendas delegauerat. Cui reſpondetur ab Artoldo Archiepiſcopo, quòd quædam earum perlatæ ſint, quædam verò perferri nequiuerint, earum gerulo ab ipſius graſſatoribus intercepto: vocatus tamen fuerit tam litteris, quàm quibuſdam internuncijs. Requiritur itaq; ſi adſit aliquis ex parte ipſius legatus. Vbi cùm nullus fuiſſet inuentus, decernitur expectandum, ſi fortè aduenturus eſſet in craſtinum. Quod cùm minimè conti-

Syn. Treuirenſis.

ms. j. Eccleſia Sueſſorũ

contigiſſet, & omnes qui aderant, tam clerici, quàm illuſtres laïci, eum excommunicandum eſſe acclamarent, definitur ab Epiſcopis hanc excommunicationem adhuc differendam vſque ad diem ſynodi tertiam. Tractatur autem de Epiſcopis, qui vocati fuerant & venire diſtulerant, vel his qui ordinationi Hugonis participes extiterant. Et wido quidem Epiſcopus Sueſſonicus ſe culpabilem, proſtratus coram Marino Vicario, & Artoldo Archiepiſcopo, confitetur. Intercedendibus autem pro eo apud Marinum Rotberto & Artoldo Archiepiſcopis, abſolui ab hac noxa meretur. wicfredus Morinenſis immunis ab eadem ordinatione reperitur. Adeſt Tranſmari Nouiomenſis Epiſcopi legatus quidam presbyter, aſtruens eumdem Præſulem ita graui languore detentum, vt ad eamdem ſynodum venire non valuerit. Id quoque noſtrates, qui aderant, atteſtãtur Epiſcopi. *Tranſmarus 42. Nouiom. epiſ. in tab. Democh.*

De excommunicatione Hugonis Comitis.

CAP. XXXVII.

TERTIA tandẽ die, inſiſtente præcipuè Luitdulfo legato & Capellano regis Othonis, quoniam idem rex id omnino fieri præcipiebat, excommunicatur Hugo Comes,

Comes, inimicus Ludowici regis, pro ſuprà memoratis malis ab ipſo perpetratis, eo tamen modo donec reſipiſcat, & ad ſatisfactionem coram Marino Vicario, vel Epiſcopis, quibus iniuriam fecit, deueniat. Quod ſi facere contempſerit, Romã pro ſui abſolutione proficiſcatur. Excommunicantur & duo pſeudoëpiſcopi ab Hugone damnato ordinati, * Tetbaldus & Iuo: prior poſt expulſionem ipſius in Ambianenſi vrbe, alter poſt damnationem eiuſdem Hugonis, in Siluanectenſi ab ipſo conſtituti. Excommunicatur etiam quidam clericus Laudunenſis, nomine Adelonus, quem accuſauit Rodulfus Epiſcopus ſuus, eo quod Tetbaldum excommunicatum in Eccleſiam introduxerit. Vocatur Hildegarius Beluacenſis Epiſcopus litteris præfati Marini, vt veniat coram ipſo, vel eat Romam rationem redditurus coram domno Papa, pro illicita ordinatione prædictorum pſeudoëpiſcoporum, cui interfuerat. Vocatur & Heribertus Heriberti Comitis filius, ad ſatisfactionem venire pro malis, quæ contra Epiſcopos agebat. His ita geſtis, Epiſcopi reuertuntur in ſua. Luitdulfus autẽ capellanus Othonis Marinum Vicarium deducit ad regem ſuum in Saxoniam, vbi conſecraturus erat Eccleſiam

ms. Theobaldus.

cleſiã Vuldenſis monaſterij. Poſt cuius cõſecrationem idem Marinus, exacta hieme Romam reuertitur. Naſcitur regi Ludowico filius, quem Præſul Artoldus de ſacro fonte ſuſcepit, patris ei nomen imponens.

De quibuſdam Eccleſijs vel Monaſterijs vrbis Remenſis.

CAP. XXXVIII.

PLVRES denique apud nos quondã ſanctorum fuere baſilicæ, ſed & monaſteria infra vel circa Remẽſem hanc vrbẽ, quæ modo non haberi probantur. Duo tamẽ adhuc ſuperſunt infra vrbem puellarum monaſteria: quorum vnum (quod ſuperius à ſitu ſcilicet loci nũcupatur) S. Baldericus presbyter cũ ſorore ſua Boua, eiuſdem cœnobij poſt modum abbatiſſa, in honore ſanctæ Mariæ, vel ſancti Petri conſtruxiſſe traditur. Qui regali genere exorti fuiſſe referuntur, patre ſcilicet Sigeberto rege, habentes neptem, nomine Dodam, caſtiſſimam puellam, quæ deſponſata fuiſſe fertur cuidam magnati eiuſdem regis Sigeberti: quamq́ue præfata ipſius amita Boua inſtituens ad ſeruiendum Deo, ſeruandamq́ue perpetuò virginitatem, ab amore terreni auertit ſponſi. Qui cùm ſibi

aduer-

aduerſaretur, ſponſam innitens eamdem corripere, aſcenſo equo, dum id conatur quoquo modo adimplere, furente lapſus ab equo, fractis ceruicibus, traditur interijſſe. Beata deniq; Doda in caſtitatis propoſito permanens, amitæ ſuæ in eiuſdē monaſterij ſucceſſit regimine. Quæ præceptum quoq; immunitatis, quod adhuc apud nos habetur, à principe Pippino eidem poſtmodum obtinuit fieri cœnobio. Quarum corpora in Eccleſia extra muros vrbis, vbi primum puellarum fuerat monaſterium, tumulata diu quieuerunt, donec poſtmodum, reuelationibus quibuſdam eleuata, & ad hanc nouam ſunt Eccleſiam perlata, ibidemque venerabiliter collocata, continua honorificantur inibi Deo famulantium reuerentia puellarum.

De ſancto Balderico Abbate.

CAP. XXXIX.

S. Baudry. SANCTVS autem Baldericus poſt huius monaſterij conſtructionem, locum quærens, vbi ſuam quoque conſtitueret habitationem, in qua collectis ſecum viris religioſis religioſè conuerſari, Deoque deuotè ac quietè ſeruire valeret, tandem reperit ſibi placitum, quem dicunt Mon-

Montem falconis locum. Qui locus tunc temporis inhabitabilis, denſis operiebatur ſiluis, quas ipſe ſuccidens, proprio ſibi labore condidit habitaculum. Fertur autem auem, quam nuncupamus falconem, præuiam & quaſi præducem itineris, dum locum illum expeteret, habuiſſe, quæ loco eidem inſederit, ac per triduum illo rediēs in loco, vbi nunc habetur altare in honore ſancti Petri Apoſtoli, ſine permutatione reſederit. Vnde & cœnobium ab hoc euentu ſic vocitatum plurimi aſſerunt. Vbi cùm Deo deuotiùs ſeruire cœpiſſet, nonnulli Deum timentes res ſuas eidem contulere: ſicque collectis ſecum monachis, cœnobium ſub regulari conſtituit inſtitutione: atque idem ſub honore beati Germani ædificauit monaſterium. Quibus patratis, ad ſororem ſuam reuerſus Remis, vltimum ſui curſus ibidem clauſit diē, vbi & ſepultus tempore non modico requieuit. *Mōſfauc.*

De miraculis poſt obitum ipſius oſtenſis.

CAP. XL.

PROCESSV denique temporis, diligentia clericorum prænotatum ipſius beati viri monaſterium incolentium, eius eſt

eſt illuc furtim corpus delatum, deluſis fraude cuſtodibus, Remis ablatum. Quos dum inſequerentur quidam ciues Remenſes, eo vſque ſunt perſecuti, donec eos viſu quidam deprehenderent. Dumque turbarentur horum aduentu ſacri latores pigneris, inter vtroſque denſa dirimens nebula diuinitus creditur illata, qua ſequentes obtenebrati, & errore in deuia rapti, veſtigia præcedentium ſeruare nequiuerunt. Euectores autem ſacri corporis in nocte ſplendor ſupernè miſſus irradiauit, donec ad proximam cœnobio poſſeſſionem, quæ dicitur villa * Spanulfi, infatigabiles peruenerunt. Vbi quia ſancta depoſuere membra, in honore ipſius poſtea conſtructa eſt eſt Eccleſia. Quibus abinde cum ſacro promouentibus pignere, vbi monaſterio propinquare cœperunt, Eccleſiæ ſigna cœnobij ſponte, abſque humano ſcilicet impulſu, ſonuiſſe feruntur. Quod audientes fratres obuiam ſunt egreſſi: ſicque diu deſiderata ſuſcipientes munera, dum in Eccleſiam ſancti Germani ea conantur inferre, tanto perſentiunt ante ipſius introitum baſilicæ defixa pondere, vt hæc nequaquam potuerint vlterius emouere, cùm per triduum id enitentes omni geſtierint conamine perpetrare. Sic demum. tecto ſuper

al. Spamulfi.

ſuper defixa condito membra confeſſoris, per triennium illic ita manſiſſe traduntur. Quo temporis peracto ſpatio, ad Eccleſiam ſancti Laurentij, vbi viuens ipſe ſibi ſepulchrum parauerat, celebrato per triduum ieiunio, venerabile corpus eius perlatum, & in ſuo reuerenter eſt depoſitum ſarcophago. Ibíque conſtat venerabili cultu ſeruatum, vſque ad tempora Karoli regis, & Hincmari Archiepiſcopi, quãdo Nordmanni hoc cœperunt regnum depopulari. Quorum terrore compulſi canonici eiuſdẽ loci, corpus huius patroni ſui de ſepulchro leuatum ſuper altare ſancti Laurentij poſuerunt. Quod dum fieret, tres guttæ ſanguinis de capite ipſius defluxerunt, ita recentes & calidæ, ac ſi de viuente profluerent corpore. Sicque delatum eſt Virdunum. Vnde relatum in Eccleſia eſt ſancti Germani locatum. Interim dum ſuo abeſſet monaſterio, Nordmanni ad id peruenerunt: ſed Domino illud protegente, nec Eccleſias incenderunt, nec homines, niſi vnam duntaxat mulierem, occiderunt. Vt autem receſſerunt, altaria muneribus ſuis cumulata dimiſerunt. Altera vice dum Nordmanni ad eumdem locum rurſus accederent, quidam canonicus loci, nomine Ottradus, corpus ſancti accipiens,

eſt illuc furtim corpus delatum, deluſis fraude cuſtodibus, Remis ablatum. Quos dum inſequerentur quidam ciues Remenſes, eo vſque ſunt perſecuti, donec eos viſu quidam deprehenderent. Dumque turbarentur horum aduentu ſacri latores pigneris, inter vtroſque denſa dirimens nebula diuinitus creditur illata, qua ſequentes obtenebrati, & errore in deuia rapti, veſtigia præcedentium ſeruare nequiuerunt. Euectores autem ſacri corporis in nocte ſplendor ſupernè miſſus irradiauit, donec ad proximam cœnobio poſſeſſionem, quæ dicitur villa * Spanulfi, infatigabiles peruenerunt. Vbi quia ſancta depoſuere membra, in honore ipſius poſtea conſtructa eſt eſt Eccleſia. Quibus abinde cum ſacro promouentibus pignere, vbi monaſterio propinquare cœperunt, Eccleſiæ ſigna cœnobij ſponte, abſque humano ſcilicet impulſu, ſonuiſſe feruntur. Quod audientes fratres obuiam ſunt egreſſi: ſicque diu deſiderata ſuſcipientes munera, dum in Eccleſiam ſancti Germani ea conantur inferre, tanto perſentiunt ante ipſius introitum baſilicæ defixa pondere, vt hæc nequaquam potuerint vlterius emouere, cùm per triduum id enitentes omni geſtierint conamine perpetrare. Sic demum. tecto ſuper

*al. Spamulfi.

ſuper defixa condito membra confeſſoris, per triennium illic ita manſiſſe traduntur. Quo temporis peracto ſpatio, ad Eccleſiam ſancti Laurentij, vbi viuens ipſe ſibi ſepulchrum parauerat, celebrato per triduum ieiunio, venerabile corpus eius perlatum, & in ſuo reuerenter eſt depoſitum ſarcophago. Ibique conſtat venerabili cultu ſeruatum, vſque ad tempora Karoli regis, & Hincmari Archiepiſcopi, quãdo Nordmanni hoc cœperunt regnum depopulari. Quorum terrore compulſi canonici eiuſdẽ loci, corpus huius patroni ſui de ſepulchro leuatum ſuper altare ſancti Laurentij poſuerunt. Quod dum fieret, tres guttæ ſanguinis de capite ipſius defluxerunt, ita recentes & calidæ, ac ſi de viuente profluerent corpore. Sicque delatum eſt Virdunum. Vnde relatum in Eccleſia eſt ſancti Germani locatum. Interim dum ſuo abeſſet monaſterio, Nordmanni ad id peruenerunt: ſed Domino illud protegente, nec Eccleſias incenderunt, nec homines, niſi vnam duntaxat mulierem, occiderunt. Vt autem receſſerunt, altaria muneribus ſuis cumulata dimiſerunt. Altera vice dum Nordmanni ad eumdem locum rurſus accederent, quidam canonicus loci, nomine Ottradus, corpus ſancti accipiens,

reliquis fuga dilapſis, ipſe cum ſacro corpore in quamdam conſcendit arborem. Quem inſecuti pagani, vſque ad ipſam peruenerunt arborẽ, & reſpiciẽtes ſurſum, neminem potuerunt eamdem conſcendiſſe deprehendere. Idem verò frater per nouẽ dies inibi permanens, nihilq́ue victus, præter vnam ſolummodo ſumens glandem, neque famem, neque ſitim paſſus fuiſſe memoratur. Iterumq́ue tunc locus idem meritis huius beati viri à cædibus & incendio paganorum liberatus eſt. Poſtea contigit, vt quidam prædones, regiæ maieſtatis infideles, ad eumdem deuenirent locum, & non inuenientes ibi manum repugnantem ſibi, deſolatũ prædari aggreſſi ſunt locum. Quod dum peragerent, ſigna Eccleſiæ ſancti Laurentij, nemine pulſante, ſonare cœperunt, & duo cerei ſupero ſunt igne diuinitus accenſi. Prædonibus verò timore perculſis, & aufugientibus, vnus eorum prolapſus ad ipſam monaſterij portam corruit, tamq́ue ipſo, quàm ſuperbo eius equo ruina contrito, vtres quoque, in quibus vinum deferebat ablatum, diſrupti ſunt. Ceteri hoc videntes, donis Eccleſiam munerauerunt, metuq́ue affecti receſſerunt.

De

De villa VVaſlicia.

CAP. XLI.

HVIVS venerabilis loci canonici famis quondam neceſſitate cõpulſi, ſumptis à corpore venerandi patroni ſui reliquijs, ad ſuam quamdam villam, ſupra ripam Rheni ſitam, cognomento Waſliciam, quam quidam eorum Abbas, nomine Adelardus, eidem contulerat cœnobio, profecti ſunt. Vbi dum pagenſes, alma venerantes pignera, ſua dona deferre cœpiſſent, Abbas quidam monaſterij, quod vocatur Bunna, pergens ad willebertum Colonienſem præſulem, cœpit hanc infamare deuotionem, nec re vera ſancti alicuius pignera illuc adſtruens eſſe delata. Timentes autem Canonici qui aduenerãt, ne fortè conſtringerentur & diſcuterentur ab Epiſcopo, quoniam totum ipſius ſancti corpus ſecum haberi ferebant, mox vt hæc audiſſent, ſub duobus diebus ad ſuum per leucas ferè centum rediere monaſterium: aſſumenteſque cum integritate beati viri membra, ſub totidem diebus ad prænotatam remeant villam. Cui dum propinquare cœpiſſent, eis adhuc ab ipſa villa ſpatio leucæ ferè diſtantibus, Eccleſiæ ſigna, nul-

lo impellente, reſonare cœpere. At hi qui remanſerant in eodem loco clerici hoc audientes, & patronum ſuum aduenire intelligentes, obuiam cum crucibus pergunt, & honore digno tutorem ſuum ſuſcipiunt. Quibus miſſarum ſolemnia celebrantibus, tria inibi repentè mira contigerunt. Contractus vnus erectus, cæcus quidam illuminatus, & loquelam mutus adeptus eſt. Iterum præfatus Abbas blaſphemare Dei non ceſſabat miracula, quos poterat à viſitatione ſancti auertens. Quæ dum gereret, febre correptus ita grauiter eſt vexatus, vt nec manducare, nec bibere, vel incedere poſſet. Ardoribus autem languoris huiuſce
al. excoctus * coactus, tandem peccatum ſuum recognouit, & ſella ſe geſtatoria vſque ad Rhenum, indeque nauigio vſque ad prædictam villam, ſicque ante corporis almi præſentiam perferri fecit: ibique culpam ſuam confeſſus, abſolui ſe petijt, & quantitatem ceræ ſui corporis ponderi coæquans dedit: factiſque votis annuatim ſoluendis, per ſex remoratus dies, ſanitatem integerrimā recipere meruit, & ſic pedibus ſuis ad ſua ſanus receſſit. Demorantibus hîc præfatis per anni ſpatium cum patrono ſuo clericis, nulla vt ferunt dies præterijt, quo non ibidem Dei miracula patrarentur.

In

In ipſis autem vigilijs ſancti Iohannis Baptiſtæ, confluentibus de Saxonia pluribus, & à lõginquis etiam regionibus, decem & octo inſignia probantur oſtenſa: vixque aliquis æger acceſſit, qui non ſoſpes, alacerque receſſerit. Vbi tanta rerum delata eſt copia, vt & ipſi clerici exinde viuerent, & ceteros qui remanſerant in monaſterio ſuſtentarent, Eccleſiamque ipſius villæ amplificarent, vel decorarent. Poſtea contigit vt propter aquæ indigentiam, foras extra monaſterium ſuum, idem ſacrum corpus efferretur, & obuiam ſancti Iouini pigneribus portaretur. Cuius dum fuiſſet in occurſum perlatum, mox vt ſimul venerunt, obnubilato cælo cùm magna ſiccitas exiſteret, copioſa pluuiarum vis effuſa eſt: & dum humectarentur imbre omnium veſtimenta, pallia duntaxat, quæ ſupra Sanctorũ præfatorum ferebantur corpora, penitus intacta manſerunt à pluuia. Ibi quidam luſcus lumen amiſſi recepit oculi. Qui ſtatim fugiens, nec Deum glorificans, vt erat iocularis, ingratus receſſit: at vbi domum peruenit, lumen quod receperat, iterum perdidit. Dum verò peruentum eſt ad monaſterium cum vtriuſq; ſancti corpore, ita ſancti Balderici pignus eſt aggrauatum, vt nullatenus moueri poſſet, donec ſancti

Iouini vſque ad cœnobium præcedere mē-bra feciſſent. Cùm autem domnus Dado Virdunenſis Epiſcopus hanc à rege † impetraſſet abbatiam, & hæc mira cœpiſſet audire, conſtituit vt omnibus annis trium monaſteriorum ſacra pignera ſimul in quē-dam medium deferrentur locum, nomine Gaudiacum. De ſede ſcilicet vrbis Virdunenſis S. Vitonus, & S. Agericus, ſanctus verò Baldericus de monaſterio ſuo, & ſanctus Roduicus de Waſloio. In quo conuentu innumera poſtmodum ſunt patrata miracula, vt vix præterierit huiuſmodi coitio, in qua non aliquis infirmorum fuerit ſoſpitate redintegratus: maximè tamē illi, qui patrocinia beati Balderici ſunt expetere viſi. Quodam tali conuentu quidam locutus eſt mutus, quem Virdunenſes arripientes ſecum ducere cœperunt, aſſerentes quòd ſanctorum virtus quos detulerāt, hoc miraculum perpetraſſet. Sicque dum ſeparati quique referrentur ad ſua, tanto ſancti Balderici pondere aggrauata ſunt oſſa, vt penitus manere viderentur immobilia. Ad quem miraculi ſtuporem recurrentibus multis, dum queruntur ſui, cur inibi vellet immorari, & quid ibidem diſponeret operari, accidit vt requireretur ille qui locutus fuerat mutus. Tandemque reuocatus, vbi

† *Arnulfo Transrhenenſi.*

vbi ad locum defixi perductus eſt pigneris, mox abſque difficultate ſublatum, & ad ſuum, ſacrum corpus gratanter eſt cœnobium reportatum. Præfatus præſul Dado, poſtquam hanc ſancti Balderici obtinuit abbatiam, res quaſdam trans Rhenum ſitas ab Adelardo Abbate ad idem dudū monaſterium datas, pro villa Gerlani monte, ſuper Moſellam coniacente, mutauit. Ad quam villam, dum ſanciendi ſibi cauſa, proficiſci fratres huius cōgregationis præcepiſſet, illi aſſumentes ſecum patroni ſui, domni videlicet Balderici membra, profecti ſunt exequi iuſſa. Qui dum ad villam, quæ * Deua dicitur, perueniſſent, tanto pondere ſancta defixa ſunt pignera, vt progredi nequaquam valerent vlteriùs ea ferentes: initoque conſilio vt ad Eccleſiam deferrentur ipſius villæ, ſub honore S. Martini dicatam, perferendi recipiunt poſſibilitatem. Quò perlatis pigneribus, vt poſt orationem ab Eccleſia eſt delatum, iterum ſancti aggrauatur corpuſculum: mirantibuſque cunctis, & quòd aliqua inibi Deus pro ſancti ſui glorificatione ſigna vellet oſtendere quibuſdā ferentibus, ſi qui adeſſent fortè debiles, eſt requiſitum. Aduenientibus autem læſis aliquibus, atque delatis quibuſdam, vir quidam claudus erigi-

j. *Dena.*

tur, & femina quædam brachijs ab octo retro annis contracta reſoluitur, duæque feminæ cæcæ ſunt illuminatæ, & infans annorum ſeptem mutus loqui cœpit. In quo loco crux ab ipſius villæ hominibus poſita eſt, vbi poſtea duæ feminæ lumen oculorũ receperunt, & candelæ diuinitus accenſæ, multique diuerſis ſunt ab infirmitatibus liberati.

*De Eccleſia ſancti Romani, & miraculis in * Gellani monte.*

** Gerlani*

CAP. XLII.

ECCLESIAM ſancti Romani in præfata villa Gellani monte conſtructam dudũ Milo præpoſitus Canonicorum huius loci ab eis auferebat: quam dum Boſone Comite ſibi eam reddente, recepiſſent, & ſancti Balderici membra illuc detuliſſent, audientes multi ad ipſius cœperunt confluere patrocinia. Inter quos duæ cæcæ nobiles feminæ deductæ ſunt, & quædã perlata paupercula omnibus ferè membris cõtracta. Nocte verò vigiliarum ſancti Romani, dum de more priuigiles in Eccleſia celebrarentur excubiæ, ſubitò tantũ cælitus eſt lumẽ effuſum, vt omnia quæ fuerãt accenſa videretur luminaria ſuperare. Altare

Vigiliæ in eccleſijs.

tan-

tantùm, ſupra quod ſancti erant oſſa depoſita, denſa tegi videbatur nebula, ipſumque ſacri pigneris quaſi moueri cernebatur geſtamen. Cùm repente vna cæcarum primùm, moxque altera ſeſe videre proclamant. Tum media iacens contracta, vbi cœpit clamare, auxiliumque Dei & ſancti Balderici deprecari, paulatim reſoluitur, primùm brachijs, & inde poplitibus, donec erecta ſtetit in pedibus. Quæ poſtmodum ſana effecta, clericorum ſtipe hucuſque ſuſtentatur. Igitur dum præfato morarentur in loco clerici cum pignere ſacro, contigit quadam veſpera cùm ſimul reſiderent, vt cuiuſdam Milonis amici homo, ebrietate atque furore ſuccenſus, cœpiſſet ad eos dicere, quid ibi facerent, & quare in villam Milonis ingreſſi fuiſſent? Quibus reſpondentibus, quòd ſancti Balderici non Milonis eædem res eſſent, illoque contradicente: quòd non Balderici, ſed Milonis haberentur, comminantibus eum clericis receſſit, & in eminentem villæ contiguam rupem cõſcẽdens ſeſe in præceps dedit, ſicque attritus iacuit, vt mortuus, vel morti videretur proximus: indeque ſublatus ante ſancti corporis præſẽtiã eſt deportatus, ibique tandẽ ſe culpabilẽ reddẽs, inſperatè ſanatus, & integræ in breui reſtitutus eſt ſoſpitati.

ſpitati. Item dum nuper ad præmemoratam villam Waſſiciam huius ſancti membra relata fuiſſent, quoniam Godefridus principis Henrici Comes palatij eamdem peruaſerat villam, quidam clericorum ſancti Balderici ad eumdem Godefridum pro hac cauſa perrexerunt: et cùm nullam dignam potuiſſent apud eum percipere reſponſionem, nec magis ſe pro eis inde quàm pro ſuo cane facturum reſpondiſſet, clericus quidam ex his intentando ſubiecit, quòd calidum proinde ſudorem ſudaturus eſſet, nec canis ſuus adiuturus eum foret. Ille furibundus ad hæc eos à ſuo præcipit eijci cōſpectu. Quibus recedentibus ipſe mox diuina plectitur vltione, validaque correptus febre cœpit grauiſſimè vexari, nimijſque ſuccendi ardoribus, atque feruentiſſimis effluere ſudoribus. Mittens igitur ad Epiſcopum Colonienſem Wicfridum, hunc ad ſe venire petijt, eique rem retulit, atque id ab eo conſilij percepit, vt ad præfatos clericos mitteret, eoſque ad ſe venire faciens, & errata corrigens, ab eis de ſua infirmitate conſilium & pariter auxilium quæreret. Quod ille obaudiens, & ad eos mittens, ad ſe venire mandauit. At miſſus eius typho, ceu videbatur, inflatus ſuperbiæ, cœpit vt ad ſuum dominum mox clerici

rici pergerent, imperitando præcipere. Quibus renuentibus, ſed eum caritatem ſecum facere rogantibus, ille contempſit, eoque recedente, in ipſo egreſſu equus eius incitatus ab ipſo proſiliēs ruit, & collo fracto interijt. Sic ille humiliatus ad fratres redijt, caritatem quam ſpreuerat egit, & ita correctus receſſit. Hinc iterum, tertioque vocati, atque petiti, huius tandem viri compertis incommodis, ad eum tum demum veniunt, patientis compatiuntur cruciatibus, & confitentem peccatum ſuum, emendationemque promittentem precibus ſuis abſoluere ſtudent. At ille ſtatim ſe meliùs habere profeſſus, vbi receſſere fratres, conualuit, res quas inuaſerat reddidit, ac deinceps ab earum ſe læſione continuit. Verùm tāta domus eius affecta clade fuiſſe perhibetur, vt vix aliqui remanſerint, qui eiſdem rebus vſi fuerant: ipſi etiam equi & canes interierint, & ipſe peruaſor, perditis cum cute capillis & vngulis, vix euaſerit.

De miraculo in Rheno flumine patrato.

CAP. XLIII.

TVNC ob infeſtationem Hungarorū, quæ primitus eo tempore in hoc emerſerat regnum, conſilio inito Canonici ſancti

ſancti Balderici Rhenum cum domino ſuo tranſmeant. Inde quadam veſpera remeantes, in fluminis medio nauem iactis defigunt ancoris. Relictiſque paucis in naui cum ſacro pignere cuſtodibus, ipſi ad prædictam ſcaphâ properant ſuæ poſſeſſionis villam. † Tres verò quidam latrones, comperto quòd pauci reſediſſent in naui cuſtodes, ibique theſauros vel ornamenta ſancti remanſiſſe rati, conſcenſa tendunt illò cymba. Sed antequã pertingerent ad ipſam quam petebant nauem, cæcati diuinitus, perditoque ſenſu remigare non valentes, impetu fluminis ferri cœperunt. Sicque nauicula eorum naui, qua ſancti corpus ſeruabatur, impacta, contritaque, mediis eos in fluctibus dereliquit. Quorum duobus fluuio mox abſorptis, tertius, qui etiam famulus erat ſancti Balderici, iacta manu nauem ſancti arripuit, & taliter euadens mortem, clericorumque perductus in præſentiam, nihil eorum quæ paſſus fuerat edicere valuit, donec in craſtinum refocillatus, ſenſuque recepto tandem quæ geſta fuerant enarrauit. Poſtquam verò à præfato loco huius beati viri ad ſuum monaſterium ſunt oſſa relata, multa inibi feruntur oſtenſa miracula, quæ præ multitudine nõ habẽtur ſcripta. Illuc nuper quidã pauper

† *ſcz. VVaſtiniam.*

per candelam deferens in circulo deuolutam, paulò ante horam veſpertinam ſupra loculum ſacrorum hanc poſuit oſſium. Qui dum data oratione recederet, ſubitò candela, ſupero accenſa igne, cœpit ardere. Quæ donec cuſtos Eccleſiæ ad veſpertinalia pulſanda venit ſigna, pallio, cui ſuperiecta iacebat, illæſo, deflagrauit, nec vllam pallio læſionem, cui adhærebat, aggeſſit. Multa præterea ſanitatum, clarificationũque ibidem creberrimè ad declaranda ſancti ſui merita Dominus oſtendere dignatur miracula, ad honorem ſcilicet ac laudem nominis ſui, quod eſt benedictum in ſæcula.

De miraculis in monaſterio ſanctarum Boua ac Doda factis.

Cap. XLIV.

IN præmemorato denique puellarum monaſterio, in quo præfatarum ſanctarũ Bouæ ac Dodæ tranſlata præfati ſumus corpora, nõnulla poſtmodum patrata probantur miracula. Vbi frigoritici, atque diuerſis ægritudinibus occupati venientes optata merẽtur ſoſpitate donari: maxime in die ſolẽnitatis earumdẽ. † In qua quædã nuper puella, auditu fruſtrata, vi inualitudinis ſenſus

Suprà c. 38

Id eſt 24. Aprilis,

ſenſus huius obturatis meatibus, interuentu earumdem ſanctarum Chriſti ſponſarum, perdita dudum munia recipere meruit aurium.

De viſione cuiuſdam puellæ.

CAP. XLV.

HABETVR in hoc monaſterio quædam ſanctimonialis virgo, neptis quondam Gontmari religioſi presbyteri, nomine Ricuidis, cui apparuerunt olim per viſum beatus Petrus Apoſtolus, & beatus Remigius, ſignificantes ei quòd iter Romæ eidem, dum reuerterentur ad ipſam, præcepturi eſſent: aſſeruerúntque ſe medio menſe Septembri, ſcilicet Exaltationis ſanctæ crucis die, reuerſuros. Qua expectatione ſuſpenſa nihil inde alicui, prohibita ſcilicet ab eis, auſa eſt intimare. Die verò qua prædixerant redituros, iterum apparuerunt ei, iubentes vt accerſiret fratrem ſuum Fredericum presbyterum, & exhortaretur eũ ſequi, prout magis potuiſſet, veſtigia præmiſſi ſacerdotis Guntmari, & ex ipſorum iuſſione prædictum iter iniungeret illi ſecum exequi, tali videlicet tenore, vt ab ea die nec ille, nec ipſa carnem comederent, aut vinum biberent, donec iter ipſum arriperent,

perent, niſi tantum vini, quantum emi potuiſſet ex pretio, quod ſuper altare quoddã ab ipſis ei deſignatum repertura eſſet, ipſa duntaxat perciperet. Vt ergo inde magis crederetur, quaſdam ſorores, tres videlicet ſanctimoniales huius monaſterij, ad id inquirẽdũ ſibi teſtes aſſciſceret, denominatis ſcilicet perſonis, quas aduocare debuiſſet. Sanctus autem Remigius hoc inſuper addidit, vt diceret illa fratri ſuo, quatinus eſſet memor, quòd illi quondam apparuerat, & ei locutus fuerat. Addens etiam pro ſigno recognitionis, quod eum in palma de cultello viſus fuerat percuſſiſſe. At illa mox ad præfatum fratrẽ ſuum mittens, mandauit ei vt ad ſe feſtinanter veniret. Qui veniens ſororem ſuam hora iam veſpertina ieiunam adhuc, & de viſione valde ſtupefactam inuenit. Quæ aduocans denominatas ſibi ſanctimoniales, pariter ante denotatum altare ſeptem pſalmos pœnitentiales decantauerunt, additis inſuper litaniarum precibus, acceſſerunt ad altare, & exuentes operimentis, repererunt in cornu eiuſdem altaris obolum paruum, quem aſſumentes cum gratiarum actione dederunt pro vino, quod tãtummodo hæc ſanctimonialis bibit, non deinceps ampliùs vinum ſumptura, donec iter iniunctum tam ipſa,
quàm

quàm prædictus frater ſuus, inirent. Quod fideliter & fiducialiter arripientes, proſperè, Deo iuuante, & ſancto Petro & ſancto Remigio ſuffragantibus, vt ipſis promiſerant, peregerunt. Ac deinceps à carnibus illa (præter Dominicam) abſtinet, ac tribus diebus in hebdomada, vſque dum ſignum ſonet ad ſecundam, nihil operis agit, orationibus & pſalmodiæ vacans: quod ſibi vſque ad ſeptem annos commemorat adimplere præceptum. Fratri verò ſuo præmemorato hoc à ſuprà dictis Sanctis per ipſam mandatum eſt, vt quatuor diebus in hebdomada à carnibus, omni verò ſexta feria à vino ſemper, dum aduixerit, debeat abſtinere. Quæ & obſeruare viſi ſunt.

De altero Remis puellarum monaſterio.

CAP. XLVI.

ALTERVM denique puellare monaſterium Remis habetur ſitum ad portã, quæ olim Collaticia, ſcilicet à conferendis mercibus, nunc Baſilicaris vocatur, eò quòd circa ſe baſilicis dudũ, præ ceteris portis, abũdaſſe feratur: ſeu quòd euntibus ad baſilicas in vico sãcti Remigij cõſiſtẽtes, peruia fuerit. Supra quã domno Rigoberto habitaculũ fuiſſe cõmemorauim⁹. Quod

Porte Baſeille.

lib. 2. c. 12.

Quod monaſterium domnus Guntbertus vir illuſtris in honore ſancti Petri conſtruxiſſe traditur, quod regale vel fiſcale vocatur, eò quòd in regali poteſtate vſque ad moderna tempora fuerit habitum. Quod monaſterium Ludowicus imperator * Alpheidi filiæ ſuæ, vxori Begonis Comitis, dono dedit, eidémq; ſacro loco immunitatis præceptum delegauit, vt & pater ipſius Karolus imperator egerat olim. Quod cœnobium poſtea per precariam ipſius Alpheidis, vel filiorũ eius Letardi & Ebrardi, ad partem & poſſeſſionem Remenſis deuenit Eccleſiæ. Hîc haberi aſſeritur dens ſancti Andreæ Apoſtoli: cuius beneficia multi, qui eum oſculari promerentur, frequenter experiuntur infirmi. Vidimus hîc, in Eccleſia ſcilicet huius cœnobii, cereum igne cæleſti ter quoque accenſum, quem cereum collata cera fecerãt quidam ciues Remenſes, qui ad viſitanda nuper Apoſtolorum limina profecti fuerant. Vidimus in hoc quoque monaſterio puellam quamdam ſudaſſe ſanguinem, quæ tunc hebdomada plena iacuit immota, quaſi mortua, & viſiones ei ſunt oſtenſæ nonnullæ.

* al. Alpaïdi & infrà.

De domno Guntberto, & ipſius vxore Berta.

CAP. XLVII.

PRAEMISSVS itaq; domnus Gũtbertus huius inſtructor cœnobij, relicta coniuge, maritima petens loca, illic etiam monaſterium quoddam condidiſſe fertur. Vbi & à barbaris decollatus fuiſſe traditur. Relicta verò ipſius domna Berta cœnobiũ puellare apud Auennacum, Domino ſibi locum per Angelum demonſtrante, conſtruxit. Et dum inibi aquam non haberet, impetrauit à poſſeſſoribus proximæ ſiluæ, argenti libra data, fontem quemdam, duobus ferè milibus à ſuo monaſterio diſtantem. Ex quo fonte mox riuus egreſſus, ſecutus eſt eam ad cœnobium remeantem. Qui adhuc largiter effluens, pro eo quòd tãtumdem fuerit emptus, Libra vocitatur. Priuigni denique ipſius domnæ Bertæ inſurgentes contra eam, interemerunt illam. Qui ſtatim traditi Sathanæ in interitum carnis, ab humano ſenſu in beluinã feritatem mutati, * deceſſiſſe feruntur. Nepti verò domni Gontberti, nomine Montiæ, quæ ſceleris huius cõſentanea fuerat, noctu vigilanti domna Berta fertur apparuiſſe, eiq; præcepiſſe, vt corpus domni Gontberti ad hunc

ms. r. defeciſſe.

hunc locum referre ſatageret, ac iuxta ſuum funus collocaret: ſicque illi peccatum conſciæ necis ſuæ Dominus indulgeret. Quæ ſignum petens, quo ſibi dimiſſum id eſſe ſciret, audiuit quòd mox vt iuſſa compleſſet, ex eius ore vel naribus erumperet ſanguis. Quod & impletum eſt, dum corpus domni Gontberti iuxta pignus beatæ Bertæ reconditur. Huius domnæ Bertæ corpus poſt centum circiter annos inuentum eſt integrum, & plagæ ipſius ita tunc recēti affluxere ſanguine, ac ſi eadem hora viuenti fuiſſent ingeſtæ. Ad horum denique ſanctorum honorem & meritum demonſtrandum, multa poſtmodum Dominus dignatus eſt operari miracula, quæ cauſa negligentiæ non habentur aſſcripta. De quibuſlibet autem tribulationibus ipſorum congregatio Domini miſericordiam, per eorum interceſſionem expetijt, miſericorditer impenſam ſibi conſolationem percipere meruit. Quædam præterea mulier ab altari huius monaſterij linteum nuper furata ſecum ferre voluit, ſed egredi Eccleſiã nullo modo potuit, donec ſuum confeſſa reatum, ſublatum reſtituit altari velum. Hoc monaſterium vel Abbatiam domnus Fulco Præſul ab Odone rege concedi Eccleſiæ Remenſi per paginam præceptionis

ipſius regis obtinuit, & pro confirmando eo huic Eccleſiæ, à Formoſo Papa priuilegium Apoſtolicæ ſedis impetrauit.

De duabus Eccleſijs ſancti Hilarij Remis.

CAP. XLVIII.

SVNT hic Remis Eccleſiæ duæ in honore ſancti Hilarij: vna infra ciuitatē, in qua nuper quædam puella contracta & paralytica diuina eſt erecta virtute: altera, quæ eſt antiquior Eccleſia, ante portam Martis ſita, quam ſanctus Rigobertus Pontifex anteceſſoribus noſtris clericis ad ſepulturam ipſorum dedit. Quæ dudum, ſcilicet ante diſceſſionem vel expulſionem domni Artaldi Epiſcopi, crebris illuſtrabatur miraculis. Vnde & tunc ab eo, ciuibus quoq; ſuffragia ferētibus, tectis ac nouis eſt reparata laquearibus. Nam quidam cæcus, nomine Paulus, admonitus in ſomnis, vt ad eamdē pergeret Eccleſiam, lumen ibi recepturus, aduenit, & recuperato lumine, nec mora, videns abceſſit. Quidam ex Epiſcopi famulis cùm ad ipſam pergeret Eccleſiam, piſcatorem cum piſcibus ante fores Eccleſiæ obuium habuit: quos apprehendens velut empturus abſtulit. At pauper ille piſcator, vt inde ſibi cum ſancto

ſancto Hilario conueniret, deuotationum clamores lugubri mẽte in eum ingeſſit. At ille deſpiciens huiuſcemodi voces, Eccleſiam, quaſi miſſam auditurus, intrauit. Vbi dum ſtaret, ſubitò corruit, grauiterque vexatus eijcitur. De qua vexatione non paruo tempore laborauit. In huius Eccleſiæ cœmiterio quidam Scotigena Dei ſeruus olim ſepultus eſt. Sed cùm iam à noſtris & nomen, & memoria ipſius ſepulturæ videretur abolita, apertis ſeſe cœpit manifeſtare viſibus. Nam dum quidam ciuium nõ de inferioribus, ſed pauper rebus, olim noſtris diebus obiſſet, amici eius ad Hildegarium huius Eccleſiæ presbyterum accedẽtes, petunt ab eo, vt locum ſibi ſepulturæ impertiret, vbi ſarcophagum reperirent, in quo corpus ipſius recondere poſſent, quia de rebus ipſius vnde emerẽt non haberent. Qui dum eis petita conceſſiſſet, ſepulturam ſerui Dei aperuerunt: ſed ipſum eius ſarcophagum aperire nequiuerunt. Quo audito, presbyter acceſſit, & coopertorium ſarcophagi leuare tentans, aliquantulùm aperuit ſepulchrum. De quo mox fragantia tantæ ſuauitatis emanauit, vt nunquã ſe delectabiliorem teſtatus ſit hauſiſſe odorem. Introſpicienſque videt corpus integrum ſacerdotalibus infulis redimitum:

recomponenſque ſepulchri pallam, nõ auſus eſt hanc ampliùs violare ſepulturam: permiſit tamen vt idem corpus, depoſitis quibuſdam, ſuperponeretur tabulis. Ipſa nocte viſus eſt ei auunculus ſuus presbyter in ſomnis, qui iam dudum deceſſerat, aſſerẽs quòd valde offendiſſet Deum præterita die, maximè ſi ſepulchrum ſancti violare præſumpſiſſet. Idem quoque beatus vir cuidam ſub ipſis diebus apparuit, & quia valde grauaretur præ pondere & indignitate ſuperiecti ſibi cadaueris intimauit, & vt indicaret presbytero iuſſit: quia niſi citò corpus * id fœtidum à ſepultura ſua repelleret, diuina quantocius vltione plectendus eſſet. His presbyter admonitionibus pauefactus, cadauer quod ſepulturæ ſancti ſuperpoſitum fuerat, eijci fecit cum feſtinatione, & aperta alibi ſepultura recondidit. Viſus eſt idem ſanctus Domini poſtea cuidam ruſtico, præcipiens ei vt iret ad Epiſcopum Artoldum, & indicaret ei ex verbis eius, vt corpus ipſius, quod extra iacebat, intra Eccleſiam transferret. Quod idem ruſticus intimare timẽs, neglexit mãdatum. Nec longè pòſt iterum apparens euigilanti, duriter increpauit illum, quare præceptum neglexit, & corripiens alapa eius percuſſit maxillam. Qui mox auditum amiſit

ms. iam

amiſit ipſius auris,in qua percuſſus eſt parte, capitiſque dolore per dimidium ferè vexatus eſt annũ.Deinde cuidã presbytero in eadem Eccleſia,ſub præmiſſo ſacerdote ſeruienti,apparens in viſione quadam Dominica nocte,admonuit eum, vt Epiſcopo indicaret, quatinus corpus ipſius in prædictam Eccleſiam transferret:locum quoque vbi ponendum foret oſtendere non omiſit, intimans ei obitum, & cauſam obitus vel aduentus ſui: ſignificãs ſe Scotigenam fuiſſe, Romamque orationis gratia cum ſocijs petẽdi itinere occupatum, à latronibus ſuper Axonam fluuium fuiſſe peremptum, indeque corpus ſuum à ſocijs huc delatum, ibique ſepultum: propalans etiam nomen ſuum, quòd vocaretur Merolilanus, iubens vt id nomen, ne fortè memoria delaberetur, aſſcribere curaret, inclinanſque ſe, partemque cretæ, quæ fortuitu iacebat, apprehendens dedit ei, præcipiens vt illud cõtinuò adnotaret in arca quæ lecto ipſius adhærebat. Quam ille cretam viſus eſt accepiſſe,nomenque deſcripſiſſe.In quo dum pro L littera, R ſcriberet, corrigere hoc eum monuit, & ita in craſtinum hoc nomen adſcriptum inuẽtum eſt, vt teſtaretur idem presbyter, quòd vigilando per diem tam bene ſcribere nequiuiſſet. Quibus reuela-

S. Merolilanus.

uelationibus monitus Epiſcopus, Eccleſiã quidem reſtaurari fecit, ſed corpus ſanctũ non tranſtulit. Nec diu poſtea ſic ei contigit, vt in eadem Eccleſia coram Hugone principe ſe abdicaret Epiſcopij gubernatione.

De Eccleſijs in honore ſancti Martini circumquaque per totum circiter Epiſcopium conſtructis.

CAP. XLIX.

IN honore quoque beati Martini multæ circumquaque per totum circiter Epiſcopium habentur Eccleſiæ, diuinis miraculis illuſtratæ, ad quæ neminem credimus enarranda ſufficere. In vico denique ſancti Remigij conſtat Eccleſia huius beati confeſſoris, quæ clericorum olim fertur habuiſſe congregationem, de qua tale apud nos refertur miraculum. Quidam vir illuſtris, cùm duxiſſet vxorem, non longè pòſt in expeditionem præcepto regis profectus, diuque moratus, poſtquam domum redijſſet, ſignificatum eſt illi, quòd vxor eius adulterio fuiſſet corrupta. Quam vir vxorem diligens, tali examinatione probare voluit audita, vt ſuper ſacra Eccleſiarũ, quæ in hoc vico habentur, vxor ſibi iuraret

raret altaria, quòd hoc crimine eſſet innoxia, ſicq; immunis ſibi poſtmodum foret à noxa. Quod illa non abnuens, prompta ſuſcepit, facturaque fidem dictis, cum marito ad vicum peruenit, & dans ſuper quarumdam Eccleſiarum altaria iuſiurandum, tandem peruenit ad huius Eccleſiæ domũ, accedens ad altare, dum falſa mẽte deierat improba, repentè vtero diſrupto eius labuntur humo intranea, procidenſq; mortua, oſtendit quàm vera eſſent quæ de ſe marito fuerant intimata. Ille nutu Dei cõpunctus ad miraculum, vouiſſe traditur, ſe vlteriùs mulierem non habiturum: familiamque vxori delegatam eidem addicens Eccleſiæ, hanc eis dedit legem, vt capitis cenſum ibidẽ dependerent, nullique præter id obnoxij ſeruitio forent. Quæ familia hac ſibi lege ſeruata, ad duo millia vel amplius excreuiſſe reperitur capita, vt olim, ſcilicet antequam vaſtaretur à barbaris, duodecim libras argenti partibus præſtaret Eccleſiæ.

De miraculis ſancti Martini Remis oſtenſis.

CAP. L.

ALIIS etiã nonnullis beati patris huius vrbs noſtra fertur inſignita miraculis.

Greg. li. 4. mirac. S. Martini c. 26. raculis. Ex quibus ea quæ ſanctus Gregorius Turonenſis in ſuis miraculorum libris enarrat hîc indere placuit: vt ſi qui hæc legentes, ea fortè non legerint, hîc reperire poſſint. Refert enim, quòd tranſeunte ſe quondam per pagum Remenſem, retulerit ei quidam Remenſis, carcerẽ in quo famulus ipſius hominis inter reliquos vinctus tenebatur, beati Martini virtute patefactũ, vinctoſque ab ergaſtulo abſolutos, liberos abſceſſiſſe. Erat enim huiuſmodi carcer, vt ſuper ſtruem tignorum axes validi ſuperpoſiti pulpitarentur: ac deſuper qui orig. eoſdẽ. * eumdẽ opprimerent, inſignes fuerant lapides collocati. Nihilominus & oſtium carceris ſera ferro munita, obducto, claue peſſulo, obſerabatur. Sed virtus antiſtitis, vt ipſe relator aſſeruit, lapides pulpitaq; diſiecit, catenas confregit, trabem, quæ vinctorum coarctabat pedes, aperuit, ac nec reſerato oſtio, homines per aëra ſubleuatos foras, tecto patente, produxit, dicens: *Ego ſum Martinus, miles Chriſti, abſolutor veſter abſcedite cum pace, & abite ſecuri. Sed cùm nos*, inquit Gregorius, *ad regem accedentes huius virtutis miraculum diffamaremus, affirmauit rex quoſdam ex his qui abſoluti fuerant ad ſe veniſſe, atque compoſitionem fiſco debitam, quam illi fredum vocant, à ſe*

à ſe fuiſſe reis indultam. Refert etiam idem Gregorius ſe quondã hanc vrbem petiſſe, & in ſacrario huius Remenſis Eccleſiæ Sigonis aurẽ ſurdam referẽdarij Sigeberti regis, virtute beati Martini, cuius habebãtur apud ſe pignera, dũ colloqueretur ſecum, ſubitò patefactam atque ſanatam fuiſſe. *Greg. vbi ſuprà li. 3. c. 17.*

De ſancta Macra virgine.

CAP. LI.

PASSA eſt in hoc Remenſi pago beata Macra virgo ſub Rictiouaro Præfecto, quæ poſt inſuperabilem Chriſti confeſſionem grauiſſima tormenta perpeſſa, poſt mammillarum abſciſſionem, & repentinã curationem per Angelicam in carcere viſitationem, dum ſuper prunas & teſtulas accenſas nuda volutaretur, cum precibus & gratiarum actionibus, immaculatũ Deo reddens ſpiritũ, ac triumphans aduerſariũ, inibi læta petijt cælum. Corpus eius haud procul à loco vbi paſſa eſt, tunc extitit tumulatum. Multa verò poſt annorum curricula cuidam bubulco per viſionem locus, quo beatiſſima virgo condita fuerat, iuxta quamdã in honore beati Martini conſtructam Eccleſiam, reuelatus eſt. In quo viſu admonetur, vt corpus ſacratiſſimæ virginis

nis intra præfatam Eccleſiam recondere-tur honorificentiùs, quatinus incolis eiuſdem loci, prout decebat, innoteſceret manifeſtiùs. Quod & mox à viris Deo amabilibus magno conſtat peractum decore. In qua donec venerabile corpus eius requieuit, inſignia per ipſius interceſſionem ſunt patrata miracula. Ibi cæci viſum, claudi greſſum, ſurdi auditũ, Domino eius obtentu largiente, promeruerunt. Procedenti verò tempore vir quidam ſtrenuus ſanctarũ fundator & cultor ædiũ, nomine * Daugulfus, eius, vbi nunc veneratur, fundauit templũ, in quo illius ſacratiſſima tranſtulit membra, regnante magno Imperatore Karolo: vbi non minima quoque, Domino præſtãte, ſæpe * miracula peraguntur. Quã nuper Eccleſiam, tempore ſcilicet perſecutionis Hungaricæ, ijdem barbari ſuccendere cupientes, aceruos quoſdam frugum magnos qui parieti eiuſdem adhæſerãt incendunt, exuſtiſque ſegetibus, flamma licet Eccleſiæ tecta lambente, eamdem tamẽ accendere nequiuerunt.

margin: ǁ. Dangulfus. Loco nomẽ eſt Fiſme.

margin: ms. magnalia.

De ſanctis Rufino & Valerio martyribus.

CAP. LII.

EODEM tempore quo hæc ſacra virgo

virgo paſſa eſt, lancinator eius Rictiouarus per vrbem Remorum tranſiens, & quoſdam Chriſtianos ad culturam deorum compellens, vt eos ſuperare nequiuit, trucidari præcepit. Et egreſſus inde reperit duos quoſdam viros Rufinum & Valerium, fide Chriſti robuſtos, regalium tamen horreorum cuſtodes. Quos comprehenſos, vbi comperit Chriſti dilectione & confeſſione firmiſſimos, plagis afflictos diuturna carceris macerauit retruſione: vbi Angelica viſitatione ac conſolatione releuati, & confortari ſunt. Sic inuicti tandem reperti, capitalem ſubiere ſententiam. Cumque non poſt longa temporis interualla ad vrbem Remorum ſacratiſſima deducerentur eorum membra, feretris impoſita, in loco illo, vbi nunc tumulata ipſorum requieſcunt oſſa, ita tunc * feretra ſunt aggrauata, vt nequaquam loco moueri valerent. Et ita Deo iubente factum eſſe probatur, vt vbi pauperibus eleemoſynæ diſtribuerant largitatem, ibidem ſuorum corporum gratam preciperent requietionem. Sed dum nuper gens barbara Nordmannorum ſæuitura ſe Gallijs infudiſſet, ob vitandam huius perſecutionis procellam, eorum pignera ad vrbem ſunt Remenſem delata, poſitaque in beati Pe-

c. j. feruntur.

ti Petri Eccleſia, & per dies plurimos ibidem ſub honore ſeruata. At cùm iam demum, barbaris recedentibus, in nos bacchata diu tẽpeſtas * deſediſſet, rediſſetque tandem, Deo iubente, tranquillitas, preſbyter, qui ſanctis deſeruiebat, & ad propria iamdudum redire cupiebat, accelerauit ſanctorum martyrum glebas tollere, & ad dicatum ſibi locum referre. Poſtque celebrata miſſarum ſolemnia leuantur à ſacerdotibus ſacrata Chriſto corpora, atque cum magna populorum referunt comitante caterua. Contigit autem diem illam, quæ Dominica ſcilicet habebatur, ventorum flatu fuiſſe nimboſam, ita vt omnes candelæ, quæ ad obſequium ſanctorum ferebantur, vi turbinis extinguerentur. Cumque carpentes iter partem fluminis fuiſſent ingreſſi, cereus qui ante ſanctorum pignera ferebatur extinctus, repentè cælitus accenſus, omnibus mirum exhibuit ſpectaculũ. Sicque inter commixtos grandine nimbos, & ventorum flatus ad quatuor ferè milia durauit ex miraculo flamma. Diſpoſuit denique poſtea presbyter cereum ipſum in meliorem formam de eadem reficere cera. Cumq; id à ſacerdotibus ſibi ſubiectis efficeretur, mirum dictu, inter manus eorum mollis cœpit creſcere cera, & in magnam gran-

* i. deſaeuiſſet.

grandeſcere quantitatem.

De miraculis eorumdem ſanctorum.

Cap. LIII.

Cvmqve illi ſtupentes, admirantesq́ue perſtreperent, ingreſſus preſbyter, & videns auctam ſic fuiſſe ceram, credidit eos aliã ceram illi, quod non præceperat, adieciſſe. Sed cognito tandem à ſacerdotibus, quod acciderat, miraculo, Deo gratias egit, & ceram in Eccleſia ad memoriam tantæ rei repoſuit. De qua cera Riculfus Sueſſionum venerabilis Epiſcopus reliquias ſibi deferri iuſſit. Sed & vicinarum Eccleſiarũ religioſi presbyteri exinde ob deuotionem expetitas particulas in Eccleſijs venerabiliter condiderunt. Alia autem vice, cùm de Sueſſonica ciuitate, in qua ob ſimilem perſecutionem delati fuerant, ad locum proprium referrentur, claudus quidam cum ceteris, qui ſanctorum corpora deuoto comitabantur obſequio, reptabundus, adniſu quò poterat, incedebat. Non quidem hunc natura claudum produxerat, ſed ex tempore illi acceſſerat greſſuum dolenda debilitas. Cumq́ue ad villam, quæ Vaſneia dicitur, veniſſent, mox natiuæ rectitudini reſtitutus, proie-

ctis

tis adminiculis ſuis cœpit vadere plantis, & Deum in ſanctis ſuis mirabilem ore collaudare gratanti. Præterea in eos qui ſacrum locum violare, & res ſanctis martyribus delegatas peruadere nituntur, quàm citò diuina vltio exeratur, vno exemplo ſufficiat demonſtrare. Tempore quo inter reges Odonem & Karolum graues agebãtur Francorum in regno diſcordiæ, per hanc occcaſionem licitò rapinæ & depredationes fiebant, confuſum erat faſque nefaſque: nuſquam Dei aut humanarum timor legum, ſed vi & potentia vniuerſa conſtabant: aliquando ad villam, quæ Baſilica dicitur, prædones affuerunt, cœperuntq; omnes pauperum ſubſtantiolas auferre. Tunc quædam muliercula cum ſupellectili ſua fugiens ad Eccleſiam ſanctorum martyrũ, curſu rapidiſſimo tendebat. Quam quidam ex his qui ad prædandum venerant, ita vt ſedebat equo velociſſimè inſequi cœpit, volens eam capere, & ſeria ſua illi auferre. Sed cùm quidam de adſtantibus diceret: Noli miſer, noli illam in atrium ſanctorum inſequi martyrum, ne tibi mali aliquid contingat. Ille nihil veritus, admiſſo equo rapidiſſimè fugientem inſequebatur mulierculam. At vbi primis atrio pedibus equus inſtitit, ſubitò cernuatus

tus cecidit. Seſſor autem eius tam graui alliſione vexatus eſt, vt à ſummo genu vſque pedem diſrupta tibia, caro, velut ferro inciſa, dehiſceret, oſque ipſum, carnis * tegmine nudatum, pareret, & qui *ms. ſ. tegmini.* ſuperbus eques venerat, iam humiliatus, nec ſuis pedibus incedere valens, manibus alienis de atrio Eccleſiæ proiectus eſt. Tũc equo & quæ habere potuit ſanctis martyribus pro eo datis, morti quidem ſubtractus eſt: ſed quod ſuperuixit temporis inutilis & nulli operi aptus fuit, teſtimonium diuinæ virtutis in ſua debilitate circumferens, & alijs quibuſque ſalubrem timorem, exemplo patratæ in ſe vltionis, incutiens, ne talia agentes ſimilia patiantur. Illud quoque notiſſimum, & omnibus habetur peruulgatum, ad ſanctorum martyrum ſepulchra oleum aliquando creuiſſe. Siquidem presbyter vas quoddã fictile iuxta altare poſuerat, ad ſeruandum oleum, quod ibidem ad fomitem luminis, ardere debebat. In quo vaſe parum quidem olei remanſerat, maiore eius parte in lychnorum lumine conſumpta, cùm repente cœpit creſcere, & nullo inſpiciente in maius augeri, donec os vaſis creſcens oleum exæquaret. Quod cùm per dies aliquot fieret, nec iam ſe intra vaſis anguſtias liquor

diuinitus auctus caperet, ac guttatim in terram fflueret, clericus Eccleſiæ ipſius cuſtos hoc ſolus animaduertit, & ſubiecto vaſe altero, intra paucos dies ad vnum ſextarium collegit, furtimque abſcondit, putans infelix diuinum miraculum cupiditatis ſuæ fore compendium, & vnde prouidebatur omnibus patrocinium, inde clandeſtinum ſe poſſe credidit perficere furtum. Sed Chriſtus, qui ſanctos ſuos mirificare apud omnes decreuerat, non diu permiſit latere vel illius pudendum facinus, vel quod ad ſuorum martyrum gloriam contulerat munus. Nam quadam die domum, quæ baſilicæ adhæret, in qua etiam Sueſſonicus Epiſcopus, cùm illuc accedit, manere conſueuit, presbyter neſcio quid cauſæ fuerit, ingreſſus, vidit vas illud oleo ſuperfluere, & miratur vnde illa eſſet olei copia, cùm illic perrarò huiuſmodi inueniri poſſit liquor, cœpit percunctari clericum tanti criminis conſcium, cuius eſſet oleum, aut quis illud ibi depoſuiſſet. Sed cùm ille diceret, neſcire ſe vnde eſſet, pueri qui ad diſcendos pſalmos ibidem reſidebant, & rem omnem nouerant, indicauerunt presbytero & factum miraculum, & cuſtodis furtum. Ille hoc audito, citò ad vas quod iuxta altare ſtabat recucurrit, & paui-

pauimentum adhuc olei exundatione madens inuenit. Cumque immenſum in ſanctis ſuis glorificaret Deum, alius quidam de cuſtodibus aduenit, & confeſſus eſt ſe magnam partem olei ipſius, nullo teſte, tuliſſe, & vbi voluit, & ſicut voluit, expendiſſe.

FLODOARDI HISTORIÆ
REMENSIS ECCLESIAE
FINIS.

Digitized by Google

IN QVATVOR LIBROS FLODOARDI HISTORIAE REMENSIS ECCLESIAE

SCHOLIA SEV NOTÆ, QVIBVS OBSCVRA QVÆQVE ILLVSTRANTVR, DVBIA & inuoluta explicantur, mutila ac deprauata ſupplentur & emendantur.

Auctore GEORGIO COLVENERIO *S. Theol. Doctore, & Regio ac ordinario in Academia Duacenſi Profeſſore, collegiatæ eccleſiæ S. Petri Præpoſito, & Academiæ Cancellario.*

IN PROLOGO.

PRAECLARO Præſuli R. Flodoardus.) Sic cum R. P. Iacobo Sirmondo extēdimus, cùm in ms. ſic R.F.L. Vbi, vt idem Sirmondus ait, per litteram R. nonnulli putant Rodulphum Epiſcopum Laudunenſem intelligi, quem ſcribit in chronico ſuo hic auctor noſter obijſſe anno 948. neq; hæc hiſtoria vlterius progreditur.

LIBRI I. CAP. I.

FRatris, militibus &c. interfectum.) Sic omnia exemplaria, atque ita frequenter loquitur, ſubaudita præpoſitione, pro à fratris militibus, quam adieci j. Sic infrà c. 6. turbis remotus popularibus.

Cuius etiã fornicem prodeuntibus dexterum.) Hoc eſt eum qui à dexteris eſt ijs qui ciuitatem egrediuntur.

Nautæ ſiquidem cygnum bonam prognoſin prodere ferunt, vt ait Æmilius.) Hæc verba cũ diſticho ſequente ſumpta ſunt ex Iſidoro lib. 12. Originum ſiue etymologiarum cap. 7. ex quo adieci voculam (ait) Iſidorus ea deſumpſit ex Seruio in j. Æneid. ad verſum: *Aſpice lætantes bis ſenos agmine cygnos.* Habet autem diſtichõ hoc Æmilius Macer in Ornithogonia, quem librum citat Seruius: item Nonius Marcellus verbo, profecta. Vbi tamen pro Æmilius, malè legitur Licinius, vt docti adnotarunt. Seruius vbi ſuprà ad verſum: Ignauum fucos. nominat Marcum Æmilium. Quod verò de anſeribus hîc ſubiungitur, ſumptum eſt ex eodem Iſidori loco, vbi de Capitolio per anſeres ſeruato citat Liuium, Plutarchũ, & Florum. Quibus addi poteſt Plinius lib. 10. Hiſt. Nat. c. 22. & lib. 29. c. 3. & ipſe Virgilius lib. 8. Æneidos ſub finem.

Vrbis autem noſtræ nomen Durocortorum quondam dictum.) Ita hoc loco & infrà

infrà ſemper legunt exemplaria c m. & j. pro quo s. vbique ſubſtituit Durocortum: quod legitur quidem vulgariter in textu Iulij Cæſaris loco hîc allegato. Verùm Fuluius Vrſinus in ſuis emendationibus teſtatur in libro ſuo à ſexcentis penè annis conſcripto, & alio codice Vaticano legi Durocortorum, quomodo & Ptolomæus legit Δουροκόρτορον. Eadem lectio probatur ex Æthico, & commentario Hieronymi Suritæ ad Itinerarium Antonini, & ex Hincmaro epiſt. 6. inter eas quæ à R. P. Ioanne Buſæo editæ ſunt c. 18. Petrus Diuæus, & Abrahamus Ortelius in ſuo theſauro Geographico Durocottorum ſcribunt, mutata littera r. in t.

Vaſtatis regionibus, exercitum Cæſar) Sic orig. & c. pro quo ms. j. malè legunt factis legionibus, vt declarant ea quæ in Cæſare præcedunt.

Æthicus etiã in Coſmographia ſic memorat.) Verba quæ citat legũtur in Itinerario prouinciarũ, quod Antonio Auguſto, aliàs Antonino Imp. adſcribitur, & in editione Baſileẽſi 1575. Æthici Coſmographiæ ſubiungitur, eſtque veriſimile Æthicum vtriuſque auctorem eſſe. Videatur præfatio dictę editionis. Coſmographiæ Æthici philoſophi meminit S. Euerardus Ciſonienſis in ſuo teſtamento.

M. P M.) Ita vbique exemplar noſtrum m. Quod lege, millia plus minus, vel potiùs, millia paſſuũ, vt vult Hieronymus Surita initio ſui commentarij in iam dictum Itinerarium, refutans aliam interpretationem: Quòd liquidò, inquit, confirmare poſſimus, vias eas certis &

conſtantibus lapidum dimenſionibus fuiſſe demetatas. Pro quo & illud facit, quòd in ipſo itinerario non legantur niſi duæ litteræ M.P. j. diſtinctis punctis poſuit M. P. M. omiſſa virgula ſuperiacente.

Item à Durocortoro Diuodorum. & paulò poſt. *Diuidorum.*) Frequentius in dicto Itinerario ſcribitur Diuodurum, & interdum Diuiodurum & Diuodorum, quomodo veriſimile eſt ſecundo quoque loco legendum eſſe, vti legit j. Hæc hodie ciuitas Merenſis, aut Theonis villa eſſe creditur.

Item à Bagaco Neruiorum.) Reſtitui pro ab Agracco ex dicto itinerario, in quo tamen quædam exemplaria legunt Baiacum. Videtur autem intelligi opidum Hannoniæ, quod nunc Bauacum dicitur.

CAP. II.

CAſtra in altitudinem pedum xij. foſſamq; pedum xviij. munire iubet.) Clariùs orig. Caſtra in altitudinem pedum xij. vallo, foſſaque duodeuiginti pedum munire iubet.

Cùm finem oppugnandi nox feciſſet.) Sic reſtitui ex orig. pro, non feciſſent. Et paulò poſt. *Eò de media nocte,* pro, Eo die media nocte.

Et docilis rector roſtrati Belga couini.) Ita in s. correctum ex orig. quomodo & j. legit,

j.legit, cùm m. legat monſtrati Belgaco vinci. In corpore Poëtarum edito Lugduni 1603. legitur quoque monſtrati, & in primo verſu *Aturi* pro *Satyri*, cùm vera lectio, vt in theſauro ſuo docet Ortelius, ſit Atyri. Eſt autem Atyrus Tarbellorum in Gallia Aquitanica fluuius erũpens in Oceanum. Porrò couinus eſt rhedæ ſeu vehiculi falcati genus, quo Britanni & Galli in prælijs vtebantur.

CAP. III.

S. Sinicium videlicet Sueſſonicæ ſedis primò, noſtrũm poſtea Præſulem. Et infrà. Sueſſonicam, & Sueſſoni.) Hæc eſt quaſi perpetua lectio antiquioris exemplaris m. quàm s. vbique mutauit addita littera j. ſcripſitq; Sueſſionicę & Sueſſioni &c. Sed antiquã retinere placuit, eò quòd probationem ſuam habeat ex Ptolomæo, Æthico, & alijs, atque etiam ex Gallica voce *Soiſſons*, tametſi poſterioribus ſeculis alia ſit vſitatior, quæ & in Iulio Cæſare interdum reperitur. Nec refert vtrùm hoc, an illo modo efferatur. Ceterùm veritas hiſtorię hîc narratæ ex eo confirmatur, quòd S. Sixtus, & S. Sinicius (de quibus Martyrologia calendis Septembris) ponantur primi in catalogo Epiſcoporum Sueſſonenſiũ, ſicut & Remenſiũ, vt videre eſt in tabulis Antonij Democharis, vbi referũtur martyriũ paſſi ſub Nerone, ſicut & Amanſius horum ſucceſſor. Atque ob eam cauſam, teſte eodem Demochare, Epiſco-

pus Sueſſionenſis primum locum obtinet inter ſuffraganeos Epiſcopos prouinciȩ Remenſis,& inter eos Decanus appellatur,primáque vocem obtinet in deliberationibus &c. Quia videlicet ijdem fuerunt primi Epiſcopi Sueſſionenſes & Remenſes. Nomina verò Epiſcoporũ, qui olim ſubeſſe ſolent Archiepiſcopo Reměſi hæc ſunt: Sueſsionenſis, Cathalaunenſis, Laudunenſis, Bellouacenſis, Ambianenſis, Nouiodunenſis, Siluanectenſis, Cameracenſis, Atrebatenſis, Tornacenſis, & Morinenſis. Deletis autem Morinis à Carolo V. Imp. anno 1553. ſedes Epiſcopalis ex parte tranſlata eſt Bononiam, manetque Bononienſis Epiſcopus eidem Remenſi metropolitano ſubiectus. Sed anno 1559 in erectione nouorum in Belgio Epiſcopatuum per bullam Pauli iiij. ſubtractæ ſunt à metropoli Remenſi Cameracenſis, Atrebatenſis, & Tornacenſis, & ſedes Cameracenſis erecta eſt in metropolitanam, cui ſubiectæ ſunt Atrebatenſis, & Tornacenſis, & aliæ duæ recenter erectæ, videlicet Audomarenſis, & Namurcenſis.

Ac Beatũ Memmium Catalaunicæ vrbis rectorẽ.) Hic primus ponitur in catalogo Cathalaunenſium pontificum. De eo Romanum martyrologium, Vſuardus, & alij 5. Auguſti.

Nepote ſuo, vt ferunt, Sancto Diuitiano Sueſſoni à ſe pontifice ordinato.) In c. deeſt Sancto, neque titulus ſanctitatis apponitur in tabulis Democharis, in quibus tertium locum obtinet. Et cùm omnia exemplaria noſtra legant Sueſſoni in datiuo ſingulari, j. habet Sueſſo-

Sueſſonis.

Fouebat pignera.) Sic ferè vbique omnia exemplaria, etſi ms.j. hoc loco pignora & s. ferè vbique. Illud tamen antiquitati conſonat. Hinc Aldus Manutius in epitome orthographiæ ſuæ: Pignus pigneris dicebant veteres, pignoris poſteriores.

Clericorum pariter enituit miniſterijs decorata.) Qui nunc Canonici, olim ſimpliciter Clerici nominabantur, vt conſtat ex antiquorum ſcriptis, & ex Ioanne Molano lib. 1. de Canonicis c. 2.

CAP. IIII.

QVæ narrantur hoc c. de primis martyribus vrbis Remenſis, Timotheo, Apollinari, & alijs, deſumpta ſunt ex actis, quæ manuſcripta ſe habere teſtatur Baronius in notis ad Rom. Martyrologium die 23 Auguſti, quorum hoc eſt exordium: Sub Nerone Imperatore, Lampadio Præſide &c. Eo enim die, conformiter Flodoardo, dies natalitius eorum aſſignatur, & die præcedenti S. Mauri & ſociorum martyrum. Tempus etiam addit Petrus de Natalibus lib. 7. c. 95. videlicet circa annum Domini 57. De ijſdem, & præcipuè B. Mauro, latè agit Ioannes Molanus in natalibus SS. Belgij die 22. Auguſti. Nam corpus eiuſdem B. Mauri, quod hoc c. ſcribit Flodoardus reſeruari in eccleſia B. Celſini, poſt ætatem ipſius Flodoardi, ſub Arnulpho Remēſi Archiepiſcopo, reſeruato capite, circa annum Domini 1012. tranſlatum eſt in Belgium, ad locum dictum

Florinas, diœceſis Leodienſis, vt patet ex litteris ipſius Arnulphi ad Baldricum Leodienſem Epiſcopum, quas videre eſt in Molano.

Vbi domnus Gondebertus, vir clariſſimus, cum vxore ſua Bertha.) De his latè infrà lib. 4. c. 46. & 47.

CAP. V.

SVB quo Betauſius reperitur, qui cum Primogenito Diacone ſuo, primus ex hac Belgica prouincia legitur Arelatenſi primæ interfuiſſe Synodo, relatæ per Marinum Epiſcopum beatiſſimo Papæ Siluestro, Voluſiano & Aniano Conſulibus.) Betauſius legit m. & j. in elencho Archiepiſc. Remenſium, quomodo etiã legitur ad marginẽ to. 1. Conciliorum in ſubſcriptione. In epiſtola verò à Synodo ſcripta ad Silueſtrum Ambitauſus, & in marg. Bethauſus, vt Baronius anno 314. corrigit. c. s. & j. hoc loco Betanſius, ex tabulis, vt apparet, Democharis ſcripſerunt, qui teſtatur eum in concilio Arelatenſi ſecundo Bethanium dici, quod notat habitum eſſe anno 316. Verùm ex Baronio & dictis conſulibus oſtenditur celebratum fuiſſe anno 314. qui eſt Silueſtri Pontificis primus, & Conſtantini Imp nonus. Porrò ex prǽſenti Flodoardi loco confirmatur ſententia Cæſaris Baronij qua ait Epiſcopos illos, qui in tomis Conciliorum ſubſcripti ſunt ſecundæ Synodo Arelatenſi, ſubſcribendos eſſe primæ, quod ſecutus eſt in noui-

nouiſſima Conciliorum editione Colonienſi anno 1606. vir doctiſſimus Seuerinus Binius. Poterit & hinc textus ſubſcriptionis emendari. Cùm enim ibi legatur: Ex prouincia Galliarum, ciuitate Remorum, Ibethanius epiſcopus, Prigenius Diacon, & in margine Betauſius, Prigemus, rectè reponatur in textu, Betauſius, & Primogenitus. Sequitur.

Poſt quem Aper, inde Maternianus.) De hoc additio Molani ad Martyrologium Vſuardi 30. Aprilis. Eodem die Natalis ſancti Maderniani Remenſis Archiepiſcopi, qui ſextus rexit eandem eccleſiam]

Inter Aprum & Maternianum Demochares adijcit Diſcolium, quem ſextum facit huius ſedis Epiſcopum, qui ſubſcriptus legitur in Concilio Agrippinenſi ſub Iulio Papa primo contra Euphratem celebrato, circa annum Domini 346. Sed fortè fuerit tantùm Chorepiſcopus, vel titulo tenus Remorum Epiſcopus, vt de Abel quidam reſpondent. Nam Diſcolium illum non eſſe addendum probatur in primis ex teſtamento B. Remigij infrà cap. 18. Eccleſiæ inquit S. Sixti, vbi cum tribus ſucceſſoribns ſuis requieſcit. Et ſuprà. Eccleſiæ Iouinianæ &c. vbi etiam quinque confeſſores, proximi anteceſſores domni Nicaſij &c. conditi ſunt. Non ſunt igitur plures quàm nouem qui præcedunt S. Nicaſium. Secundò ex epiſtola Ebonis ad Balduinum Ferreum Flandriæ Marchionem, quæ exſtat apud Molanum in Natal. SS. Belgij 14. Octobris, in qua diſertè ſcribit

B. Do-

B. Donatianũ ſeptimum fuiſſe ſedis Remenſis Epiſcopum. Tertiò ex Hincmari epiſtola quæ infrà exſtat lib.3 cap. 22. vbi S. Remigium vocat decimum quintum Remorum Archiepiſcopum. Cur autem de his epiſcopis & alijs huius prouinciæ Sanctis pauca ſcribantur, cauſam adfert Ebo in citata epiſtola: Eius, inquit, (Donatiani) ſanctique Remigij, ac innumerabilium Sanctorum vitæ ſcripta, Wandalorum vaſtatione ſcias eſſe deleta.]

Hinc Donatianus extitit Epiſcopus, cuius etiam pignera maritimas in partes Epiſcopij Nouiomagenſis vel Tornacencenſis perlata.) Sic & infrà loquitur auctor, nominatim lib. 3 c. 23. quia eccleſia Nouiomagenſis & Tornacenſis ſexcentis annis vnitæ fuerunt, videlicet à tempore S. Medardi, qui obijt anno Domini 556. vſque ad ætatem S. Bernardi Clareuallenſis abbatis. Nouiomagenſis alio nomine Nouiomenſis, & Nouiodunenſis, *Gal*. *Noyon* dicitur. Tranſlatus eſt autem hic beatus pontifex ad inſignem Flādriæ maritimæ ciuitatem, Brugas dictam, quæ antè ſubiecta fuit eccleſiæ Tornacenſi, ſed nuper, videlicet anno 1559. ipſa S. Donatiani eccleſia erecta eſt in cathedralem. Fuit eò tranſlatus tempore dicti Ebonis Archiepiſcopi Remenſis, & Caroli Calui, anno, vt Iacobus Meyerus ſcribit in ſuis Annalibus Flandriæ, 863. Illud tamen non poteſt cum veritate ſubſiſtere, quod non aſſerit quidem, ſed ſe inueniſſe ſcribit idem Meyerus, videlicet eũ ab Dionyſio vrbis Romæ Epiſcopo ſacris ablutum fontibus, creatumque

ab

ab eodem Remorum Pontificem circiter ſalutis annum 270. Nam vt ex prædictis conſtat Betauſius fuit Remenſis Epiſcopus anno 314. Succeſſerunt ei Aper,& Maternianus, deinde Donatianus. Vt verò nihil omittamus, in tabulis Democharis vocatur L. Donatianus Romanus, Cornelij & Lucinæ filius. Quæ de vita ipſius exſtant, adnotat Molanus ad Vſuardum 14. Octobris, & de ipſius tranſlatione ad eumdem diem Laurentius Surius.

Quem beatus Viuentius.) Huius meminit Molanus in additione ad Vſuardum die 7. Septembris.

CAP. VI.

ANtiquitus in eccleſia, quæ ad Apoſtolos dicitur, extitiſſe fertur.) Ita m. et c. Sed in m. recentiori manu ſuperſcriptum eſt S. Simphoriani. Quod s. retulit in textum, ſicut & alia quædam ad explicationem pertinentia, hoc modo: Quæ ad Apoſtolos olim, nunc S. Simphoriani dicitur, quomodo etiã legit j. Eamdem adnotationem habet in Gallico ſuo exemplari Nicolaus Cheſneau, Decanus & Canonicus eiuſdem eccleſiæ S. Simphoriani. Sed non probo, quòd adnotationes marginales in textum referantur. Idem tamen in textu habent omnia exemplaria lib. 2. c. 6.

Quæ autem hoc c. de martyrio S. Nicaſij, Eutropię, & ſociorũ narrat auctor, ea deſumpſit pro maiore parte ex geſtis ipſorum martyrum, quæ ex manuſcripto codice accepta, habentur apud Surium to. 7. apud Vincentium in ſpeculo hiſt.

lo hiſt. lib. 21. c. 37. & 38. Petrum de natalibus lib. 1. c 69. & S. Antoninum part. 2. hiſt. tit.11. cap. 8. Sed pleniùs & perfectiùs inter vitas Sanctorum Coloniæ excuſas in folio, in ipſa adhuc quaſi typographiæ infantia anno 1483. Item in Breuiarijs proprijs cathedralium eccleſiarum, Remenſis, Ambianenſis, Attrebatenſis, & Brugenſis. Vbi ante omnia conſtituendum eſt de tempore quo hęc acciderunt. Qua in re magnam nobis pręferunt lucem ea quæ in fine huius cap. citantur ex epiſtola B. Hieronymi 11. ad Ageruchiam ſiue ad Gerontiam, quam ſcriptam docet Baronius in Annal. anno 407. Quare eodem anno veriſimile eſt ea contigiſſe. Nam Wandali & Alani pridie Kalendas Ianuarij anni 406. tranſito Rheno, Gallias ſunt ingreſſi, vt habet B. Proſper in Chronico, videlicet Arcadio ſextùm, & Anicio Probo Conſulibus, quos ad annum hunc refert Chriſtianus Maſſæus & Baronius, etſi Proſper ad annum 408. Alia enim chronica chronologiam Baronij duobus annis ſuperant. Hoc idem referunt ijſdem coſſ. Caſſiodorus in chronico, & Zoſimus lib. 6. Eodem pertinere quæ de hac calamitoſa irruptione ſcribit Hieron. epiſtola iam dicta, circa eumdem annum aſſerit Arnaldus Pōtacus in ſuis notis ad Chrō. Proſperi. Atque inprimis hæc ſententia probatur Baronio, dum anno 407. poſt citata eadem Hieronymi verba, ita ſubiungit: Quòd autem inter alias Galliarum vrbium clades Rhemos à Wandalis referat deuaſtatos; in eam ſententiam me magis trahit, vt exiſtimem S. Nicaſium eius

ciui-

ciuitatis Epiſcopum, vnâ cum ſorore Eutropia & ſocijs eſſe martyrio coronatos, licet aliqui ad Hunnorum id referant tempora, quorum acta paſſionis æquè ſub Wandalis ipſos eſſe paſſos habent, ſed planè corrigenda in eo, dum Wandalos Paganos fuiſſe tradunt, quos liquet fuiſſe Chriſtianos. Sic ille. Verùm quod ad poſterius attinet, veriſimile eſt, non omnes Wandalos fuiſſe Chriſtianos, ſed multos Paganos Wandalis Arianis fuiſſe permixtos. Quòd verò prędicto tempore contigerit hoc martyrium (non autem, vt Sigebertus notat in chronico, ex vulgaribus, vt veriſimile eſt Francorum Annalibus, ſub Hunnis anno 453. aut, vt Demochares, 454.) ex Flodoardo noſtro probatur, quia inter S. Nicaſium, & S Remigium intercedunt quatuor alij Epiſcopi, qui infrà recenſentur cap. 9. Porrò S. Remigius obijt anno Domini 544. Epiſcopatus ſui 74. ætatis 96. vt patet ex ipſius epitaphio infrà hoc eodem lib. c. 21. Ex quo ſequitur, eum factum eſſe Epiſcopum anno 470. Atque ita pro quatuor iſtis Epiſcopis, intermedijs non relinquerentur niſi anni 16. aut 17. Adde quòd S. Hieronymus iuxta chronologiam Baronij obijt anno 420. iuxta aliorum 421. aut 422. Quare omnino ante hoc ſaltem tempus contigiſſe oportet. Denique pro hac ſententia facit, quòd inter coætaneos B. Nicaſii nominetur B. Seruatius, qui nequaquam vixiſſe poteſt vſque ad annum 453. Fuiſſet enim pluſquam centum annis Epiſcopus.

In-

Interfuit enim Cōcilijs Sardicēſi & Agrippinē-ſi celebratis reſpectiuè anno 343. & 346. Quod autem legitur trecentis annis vixiſſe neutiquā probabile eſt. Quod tamen ad dictam B. Hieronymi epiſtolam attinet, ſalua auctoritate Baronij, magis credo eam ſcriptam eſſe anno 408. Nam cùm excidium vrbis Remorum cōtigerit in fine anni 407. videlicet 14. Decembris, non potuit eodem anno eius rei notitia ad B. Hieronymum in Bethlehem commorantem perueniſſe. Altera difficultas hîc eſt: An à Wandalis, an verò ab Hunnis paſſi ſint: ſed quæ iam manifeſta relinquitur ex ſolutione prioris. Nam Hunnorum perſecutio, & Galliarum per eos vaſtatio ſub rege Attila poſterior eſt, videlicet circa annum 450. Quo ſanè tempore vixit B. Anianus Aurelianenſis Epiſcopus, & B. Lupus Trecenſis, qui pręproperè ab auctore hîc nominantur, quique ſuas ciuitates precibus ſuis & meritis liberauerūt à vaſtatione Attilæ Hunnorum regis. Sed de S. Lupo facilis videri poſſet conciliatio, quia annis 52. fuit Epiſcopus. At obſtat, quòd demum anno 427. ad epiſcopale ſolium euectus ſit, iuxta calculum Baronij, qui eum defunctum recenſet an. 479. Sed excuſandus Flodoardus, qui in hac re ſequitur Hincmarum epiſt. 5. c. 17. inter eas quas R. P. Ioan. Buſęus edidit. Quot annis ſederit S. Anianus non inuenio in hiſtorijs, ſed obijſſe ſcribitur anno 453 Verùm & hunc diu in epiſcopatu vixiſſe, & vtramque perſecutionem videre potuiſſe ex eo poteſt colligi, quia Vincentius Bellouacenſis de ipſo agit vbi de morte B. Hieronymi & Wandalorum perſecutione, tanquā ab

ab eo tempore fuiſſet Epiſcopus, nempe lib. 20. c. 11. 12. & 13. ſecutus, vt ipſe ait, Hugonem Floriacenſem. Certè omnia eorum geſta, tam in Breuiarijs, quàm ſeorſim edita, meminerunt Wandalicæ perſecutionis, non autem Hunnorum, quos de ſuo, motus fortè auctoritate Sigeberti, Franciſcus Haræus Wandalis coniungit in compendio de vitis Sanctorum, cùm integra acta non habeant. Poſtremò Wandalorum, non Hunnorum, meminerunt Hieronymus & Ebo locis antè citatis. Item martyrol. Vſuardi à Ioanne Molano auctum, & Martyrologium proprium eccleſiæ Cameracenſis. Sigebertum tamē ſecutus eſt Ottho Friſingenſis in Chron. lib. 4. c. 28 Ioannes Tilius in Chronico Francorum, & Vitæ SS. Gallicę à Pariſienſibus Doctoribus editæ. Poſt hæc omnia à me digeſta, inuenio Maſſæum nō indiligentem hiſtoricum lib. 11. Chronicorum mundi anno 406. mecum idem ſenſiſſe, ijſdem ferè nixum rationibus, dum ait: Eodem conſulatu, (videlicet Arcadij ſextùm & Anicij Probi) teſte Proſpero, pridie Kal. Ianuarij, traiecto Reno, Wādali, Alani, & aliæ barbaræ nationes in Gallias irruerunt, & infinitas cædes perpetrauerunt: inter quas ſanctus Nicaſius Remis occubuit. Teſtatur idipſum propria ipſius hiſtoria, nullā Hunorum, ſed Wandalorum tantùm faciens mentionē. Hoc & S. Hieronymus ad Geruntiā apertiſſimè conteſtatur, qui diu ante aduentum Hunorum in Galliam defunctus eſt. Quare meritò deteſtamur eorum negligentiam qui pluſquam 40. annis poſteriùs ſanctum Nicaſium paſſum ſcribunt, vt nullum ferme inter ipſum

&

& Remigium tempus fuerit. Hactenus ille. Idem aduertit Nicolaus Camuzat in fine ſui promptuarij ſacrarum antiquitatum Tricaſſinæ diæceſis, docens non rectè Attilæ tribui cædē S. Nicaſij à Sigeberto, Floardum, inquit, auctorem paulò antiquiorem fortè ſequuto, qui ſanctiſſimos præſules Seruatium Tungrenſem, Nicaſium, & Lupum æquæuos & contemporaneos facit, cùm tamen perſpicuè palam ſit, D. Lupum non niſi 20. annis poſt obitum ipſorum antiſtitum, ad Epiſcopalem apicem euectum Sic ille. Quòd verò quidam ratiocinantur, quia legitur hîc Eutropia timuiſſe caſtitati ſuæ, propter pulchritudinem, idcirco potiùs ab Hunnis id factum, quàm à Wandalis, quòd gens Hunnorum prę ceteris in Venerem fuerit prona, & impudica, vt teſtis eſt Saluianus lib. 4. de recto iudicio & prouidentia, id nimis leue argumentum eſt. Nam in quauis hoſtili irruptione talia meritò timeri debent.

Alijq̃ue nonnulli virtutibus inſignes.) Vt Nicaſio coæuus S. Exuperius Toloſanus Epiſcopus, cuius meminit, vbi ſuprà, Hieronymus, & S. Germanus Antiſiodorenſis æqualis Lupo Trecenſi, ſed S. Nicaſio poſterior.

Vnde & iuxta beati Auguſtini ſententiam, maiorē caritatis reperit fructū.) &c. Locus eſt epiſtola 180. ex cuius ferè verbis appoſitè ſuæ narrationis filum contexuit auctor ab eo loco: Beatus itaque Nicaſius animam ſuam pro fratribus. vſque ad illud. Non vt mercenarius videns lupum venientem.

Hæc

Hæc verò ſententia Auguſtini integrè ſic habet. Nam qui clades hoſtiles ideo non fugit, cùm poſſit effugere, ne deſerat miniſterium Chriſti, ſine quo non poſſunt homines vel fieri, vel viuere Chriſtiani: maiorem charitatis inuenit fructum, quàm qui non propter fratres, ſed propter ſeipſum fugiens, atque comprehenſus non negat Chriſtum, ſuſcipitque martyrium.

Viduã Aggerunchiam.) Ita m. accedit j. Ageruchiam, c. Geruntiã, ſimiliter s. Gerontiã, quam lectionem in operibus Hieronymi prętulit Eraſmus, Marianus eã quæ legit Ageruchia. Vide notas noſtras ad Chron. Camer. lib. 1. c. 5.

Nemetes, Argentoracus tranſlatæ in Germaniam.) In Hieronymo nunc legitur, Nemetæ, Argentoratus, tranſlati in Germaniam, quomodo mutauit s. Verùm rectè legitur trãſlatæ, vt ad vrbes referatur.

Iſtuc enim intentus his degebat officijs.) m. Iſto. Vera lectio iſtuc, vel iſtic, quomodo legitur in vita B. Remigij per Hincmarum, vbi paulò latiùs declaratur, quod hîc dicitur de incẽdio vrbis Remorũ, & veſtigijs pedũ eius lapidibus impreſſis, ſicut & infrà ab auctore cap. 12.

CAP. VII.

QVæcumque hoc cap. referuntur (excepta tranſlatione per Fulconem facta) ijſdem penè verbis habentur in actis horum martyrum Coloniæ excuſis 1483. de quibus ſuprà.

Quàm & apud Tornacum caſtrum (vbi nunc quoque ſeruari perhibentur.) Fuerunt olim Tornaci in eccleſia B. Mariæ notabiles reliquię S. Nicaſij, ſed centum annis poſt tẽpora

Flodoardi Remos ſunt relatæ, tempore Geruaſij Archiepiſcopi, qui antea Cenomanēſis fuerat Epiſcopus. Vnde & Remenſis Eccleſia feſtum tranſlationis S. Nicaſij celebrat die 23. Iulij. Quo die in Breuiario eiuſdem eccleſiæ ſic legitur. Quidam è clericis Tornacenſibus audiens Geruaſium, præfatum ſacrarium (S. Nicaſij Remis) inſtaurare cœpiſſe: vt partem corporis B. Nicaſij, quæ in Tornacenſi Eccleſia ſeruabatur, ſuæ reſtituat eccleſiæ omnibus modis elaborat, tempuſque & locum perficiendo deſiderio quærit. Cumque id per ſe præſtare nō poſſet, quadam nocte Tornacenſis ardet eccleſia: quod incendium vniuerſæ ciuitati minatur ruinam. Prædictus verò clericus opportunam nactus occaſionem, intrepidè ardentem eccleſiam ingreditur, glorioſumque theſaurum deferens, Rhemos peruenit, Geruaſioque vt res ſe habebat, ordine exponit. Qui exceptam hanc beati corporis partem, alteri (quæ in arca recondita erat) apponens, æqualia omnia inuenit. Poſtmodum verò integrum corpus in ædem diuæ virgini ſacram, vbi nunc religiosè colitur, tranſlatum eſt. Hæc ibi.

CAP. VIII.

DE S. Oricolo & ſocijs agit Molanus in additione ad martyrologium Vſuardi 18. Nouembris, his verbis: Ipſo die, beati Oricoli martyris, ſociorumque eius, qui ſub Wandalica perſecutione paſſi ſunt. Et Romanum Martyrol. Eodem die ſanctorum Oriculi & ſociorum, qui in perſecutione Wandalica pro fide catho-

lica

lica paſſi ſunt. In notis ibidem Baronius hoc tantùm adnotauit. De eo, videlicet Oriculo, cetera manuſcripta, & quibus Molanus apud Vſuardum. Eoſdem lego in additione Colonienſi, quæ facta eſt ad Vſuardum anno 1521.

Quod adhuc manifeſtè parere dicitur.) Ita m. c. ſed in m. recenti manu ſyllaba ap adiecta eſt. Vnde s. & j. legunt apparere. Cùm parere pro apparere vſitatiſſimum ſit, vt Mat. 24. Tunc parebit ſignum filij hominis.

Presbyter eiuſdem loci, nomine Betto.) ms. Becco, c. Beto. Per presbyterum autem huius aut illius loci paſſim in hac hiſtoria, & antiquorum ſcriptis intelligitur is, qui nunc paſtor, parochus, aut Gallica voce Curatus dicitur. Sic in vita S. Bauonis Domlinus presbyter ex Thurolto veniſſe dicitur, qui eiuſdem loci paſtor erat.

CAP. IX.

TVm Bennadius, cuius tamen Bennagius nomen in teſtamento ſuo.) In tabulis Democharis, & in Annalibus Baronij malè legitur Gennadius: vbi & obijſſe ſcribitur anno 471. cùm potiùs vno anno ante obierit. Nam vt conſtat ex adnotatis ad cap. 6. & infrà ad cap. 13. Remigius Epiſcopatum ſuſcepit anno 470.

CAP. X.

QVæ de natiuitate & vita S. Remigij hoc cap. & ſequentibus differit, ea ferè deli-

bata ſunt ex vita ipſius per Fortunatū & Hincemarum deſcripta. Illa extat apud Surium di 1. Octobris, hæc 13. Ianuarij, quas accuratè cum his quæ Flodoardus habet contuli. Et in Hincmaro quidem omnia vberiùs, interdum etiā clariùs, recenſentur. Nonnulla tamen addidit Flodoardus aliunde accepta. Natus eſt autem S. Remigius teſte Sigeberto, Chriſtiano Maſſæo, & alijs anno 449. Vide infrà notas ad cap. 13.

Principium, Sueſſorum ciuitatis poſtea ſanctum Epiſcopum, & patrē beati Lupi, eiuſdem Principij ſucceſſoris.) Hic S. Principius in catalogo Sueſſionenſium Epiſcoporū apud Democharem eſt 12. beatus verò Lupus 13. De Principio Romanū martyrol. 25. Septēbris, & eodem die additio Molani ad Vſuardum. De vtriuſq; verò, id eſt Principij & Lupi eleuatione Calēdis Iunij. Ceterū etſi hęc verba accipi poſſent vt ſignificent B. Ciliniā matrem S. Remigij nō duos habuiſſe filios in iuuentute, ſed ipſum Principium fuiſſe patrem B. Lupi, vt expreſsè in Gallica trāſlatione dicitur: in vita tamē S. Remigij per Hincmarū diſertè ſignificatur duos habuiſſe. Sic enim ibi legitur. Quæ in flore iuuentutis pepererat de vnico viro ſuo Æmilio Principiū, Sueſſionū ciuitatis poſtea ſanctū Epiſcopum, & fratrē eius, patrē beati Lupi Epiſcopi, eiuſdē Principij ſucceſſoris.] Idē dicere voluiſſe Flodoardū, qui Hincmarum abbreuiat, non eſt dubiū. Quare non rectè Baronius in Annalibus anno 463. & 507. dicit S. Lupum Sueſſionenſem, fuiſſe filium S. Principij Epiſcopi Sueſſionenſis. Sed illud verum eſt, fuiſſe ſucceſſorem Principij & nepotem S. Remigij, vt patet ex actis,

actis, & ex teſtamento eiuſdem. Sanè Ioannes Sauaro in notis ad epiſtolam Sidonij 14. lib. 8. & 8. libri 9 dicit Principium fuiſſe patruum Lupi Sueſſionis Epiſcopi, ſuique ſucceſſoris, non patrem. De hac difficultate conſultus à me Dominus Guillelmus le Begue, S. Theol. doctor, & Archimagiſter collegij Remenſis, reſpondit conformiter his quæ habent Hincmarus & Sauaro, addens teſtimonium anonymi cuiuſdam ſcriptoris monaſterij S. Remigij, quem vixiſſe ſcribit circa annum Domini 1400. quod ſic habet. Cilinia in flore iuuentutis, peperit de vnico viro ſuo Æmilio duos filios, videlicet Principium, & alium cuius nomen nobis eſt incognitum, qui duxerat vxorem, ex qua filium procreauit, nomine Lupũ, qui quidem poſt S. Principium auunculum ſuum (vult dicere patruũ) Epiſcopatum Sueſſionenſem ſuſcipit.]

In cuius lactatione.) Sic omnia exẽplaria, ſed ex Hincmaro videtur legendũ ablactatione.

Iam tamen ſenum.) Ita c. j. In m. legitur dum tamen, quod s. in vnam dictionem coniungens, exponit, vt idem ſit quod verumtamen.

Et æquorũ maximè votis adhuc inſignis habetur.) Æquorum, id eſt bonorum & piorum virorum, vt opponatur iniquis.

In cuius & ipſa beata genitrix eiuſdem requieſcit eccleſia.) Loquitur de B. Balſamia, vel vt c. Balſemia, nutrice S. Remigij, quæ requieſcit in eccleſia S. Celſini filij ſui, quæ hodie vocatur eccleſia ſanctæ nutricis. Celſini autem meminit Molanus in additione ad Vſuardum die 25. Octobris, his verbis: Remis

B 3 ſanctæ

ſancti Celſini confeſſoris & presbyteri, diſcipuli beati Remigij.]

CAP. XI.

QVòd eccleſiaſtica regula hanc ætatem ad tantam non admitteret dignitatem.) Iuxta antiquos canones, vt patet ex decretis Fabiani papæ, & Concilio Neocæſarienſi can. 11. prohibetur ne quis presbyter ordinetur ante annum ætatis trigeſimum, etiamſi valde dignus ſit, qui canones habentur quoque apud Grat. diſt. 78. Quare multò minùs poterat Epiſcopus ordinari.

Paulus videretur in ſpiritu.) Sic omnia exemplaria præter c. quod legit inſpectu. Sed legendum in ſpiritu patet, tum ex Hincmaro, tum ex initio vitæ S. Rigoberti apud Surium 4. Ianuarij, vbi eadem ſententia repetitur.

CAP. XII.

IN vicum Calmiciacum nomine, ipſius acceſſit ſtudij deuotione.) Ita ms. j. & infrà c. 21. & lib. 2. c. 7. & 11. omnia exemplaria. Similiter in Fortunato, ex quo hoc miraculum eſt deſumptum: In vicum, cui vocabulum eſt Calmaciacus, ipſius deuotionis ſtudio acceſſit. Hoc loco c. legit Culmiciacum. Infrà interdum Calmiſciacum, vt c. 18. in teſtamento S. Remigij, aliquando Colmiſciacum, aliquando Colmiſiacum, Culmiſciacum, & Culmiſſiacum, vt c. 20. in fine. Eius loci paſtor fuit ipſe Flodoardus, vt patet ex lib. 4. c. 28. In Gallico vertitur

Cor-

Cormicy, & in margine ponit aliàs *Chaumuſy*, quomodo vertit cap. 20. huius libri, & lib. 2. c. 7. *Chaumuci.* cap. autem 12. iterum *Cormicy*, & ita conſequenter.

Pro ſaluando ſcilicet eodem.) ſubaudi vaſe: hoc eſt ne vas corrumperetur, ſi planè eſſet vacuum.

Per portam Patentem.) Hincmarus rationem nominis adfert, adiecta hac parentheſi: Sic enim tunc temporis vocabatur, quia portis alijs clauſis ob ciuitatis cuſtodiam, pro exeuntium & introëuntium commoditate, in die patebat. Locus, ait, Remis eſt, vbi nunc eſt eccleſia templi: quæ, vt reor, à Templarijs nomen habet.

Eorumque litteris ad beatum Remigium datis, (vt traditur) freti.) Litteræ S. Benedicti ad B. Remigium adhuc hodie exſtant in fine chronici Caſinenſis, & in Breuiario Benedictinorum calendis Octobris, & alibi aliquoties, teſte Arnoldo Wion lib. 1. ligni vitæ c. 1. Exſtant eædem to. 6. annalium Baronij anno 507. vbi eas vocat in ſuſpicionem impoſturæ, tum ex inſcriptione, quæ videtur ei inſolentior, tum ex eo quòd in teſtamento S. Remigij ille cuius filiam curauit à dæmone, & à morte ſuſcitauit Benedictus vocetur, & errore factum exiſtimat, ab Hincmaro (ex quo accepit Flodoardus) vt pro Benedicto iſto patre puellæ homine prædiuite in Prouincia, poſitus ſit Sanctus Benedictus hoc tempore monaſticam vitam in Italia excolens. Verùm hæc epiſtola, & narratio Hincmari de S. Benedicto neutiquam pugnat cum teſtamento S. Remigij. Nam vt

habet hiſtoria vitæ S. Remigij, iſte Benedictus filiã ſuã primò ad limina Apoſtolorũ, & ad S. Benedictum deduxit, deinde S. Benedictus cũ hac epiſtola ipſos parentes in Gallias remiſit. Quam epiſtolã nõ eſſe illius Benedicti cuius vult eſſe Baronius, ex eo deducitur, quòd ipſe in perſona, nõ per litteras ad S. Remigiũ venerit. Adde nec titulum, nec verba epiſtolæ vllo modo quadrare poſſe in Benedictũ huius puellæ patrem. Neq; verò quempiã moueat, quòd Flodoardus ait (vt traditur) quomodo loqui ſolemus dum res non eſt planè comperta, quia id non eſt in Hincmaro, ſed à Flodoardo adiectum, tum hoc loco, tum aliàs ſæpe, vbi nulla ſubeſt dubitatio, ac nominatim infrà cap. 17. Hincmarus autem planè aſſertiuè id refert, de litteris tam ipſius viri Dei Benedicti (ſic enim eum vocat) quàm Alarici regis Gothorum. Vtrarumque pariter meminit lõgè ante Hincmarum Fortunatus presbyter in vita S. Remigij, & ab antiquitate non eſt leuiter recedendum. Sed nec inuſitatum prorſus videri debet, conſiderata prꝗſertim priſcorum monachorũ verè candida & Chriſtiana ſimplicitate, quòd inferior ætate & dignitate ſcribens ad maiorem, ſe fratrem & conſeruum in Chriſto Ieſu nominet, & ęternæ benedictionis munus, non dico auctoritatiuè ſuperiori impertiatur, ſed humiliter exoptet: quomodo paſſim cuiuis ſcribentes, ſalutem, vitam æternam, vel aliud bonũ exoptamus. Vt autẽ de hac re quiſq; ſuum ferat iudicium, litteras illas, quæ breues ſunt ex dicto chronico hoc loco inſerendas cenſui, & quidem aliquantò correctiùs, quã Gallicę ſuæ verſioni inſeruit Nicolaus Cheſneau ex manu-

manuſcriptis chartis VV. Religioſorũ Monaſterij S. Remigij Remenſis. Sic igitur ſe habent:
Dominico ſacerdoti Remigio, frater & conſeruus in Chriſto Ieſu, cœnobialis vitæ humilis cultor Benedictus, ęternę benedictionis munus.

Sanctiſſimo tuo congratulans profectui, ſacerdos regis ſummi, quia ſummi capitis membra ſumus, quod mihi ſentio deeſſe in me, totũ, laus Deo, poſſidere me credo in te. Ecce quod mea peccata fieri prohibuerunt, tuæ authoritatis ſacerdotalia habent merita: & deſinant ammodo circa me rumores hominum, cùm apud te conſtet omnium eſſe perfectionem virtutum. Hanc captiuam, & ab antiquo hoſte obſeſſam tuæ delego celſitudini: quatenus pro eius liberatione ſacram hoſtiam offerre Deo debeas, & meam paruitatem victoria ipſa non minimũ lætifices. Vale ſacerdotum Chriſti limpidiſſime calcule.

Cum deuincta ſobole peruenerũt.) Deuincta id eſt ligata, vinculis conſtricta. Nã in Hincmaro eſt, illam ſecum vinctam adducentes.

Sidonius domno Papa Remigio ſalutẽ.) Nomẽ Papæ tribui ſolere omnibus epiſcopis patet innumeris exemplis in Cypriano, Hieronymo, Auguſtino, Sidonio, Fortunato, Eulogio Cordubenſi, & aliorum Patrum ſcriptis. Floruit autẽ hic Eulogius anno 850. ad quod vſq; tẽpus hoc nomen commune fuit omnibus Epiſcopis, licet paulatim frequentiùs ac peculiariùs tribui conſueuiſſet Romano Pontifici, vt facilè obſeruari poteſt ex ſcriptis Caſſiodori. Cùm igitur futuris temporibus obtinuiſſet communis vſus, vt Papæ nomẽ tantummodo Romano tribueretur Pontifici, & ſchiſmatici quidam Epiſcopi illud ſibi

ſibi in odium eiuſdem Romani Pręſulis faſtu ſuperbo vindicarent, aliaque non conceſſa præſumerent, tandem ſub Gregorio ſeptimo anno Domini 1073. habita Romæ ſynodo, inter alia ſtatutum eſt aduerſus prædictos ſchiſmaticos, vt papæ nomen vnicum eſſet in vniuerſo orbe Chriſtiano, nec liceret alicui ſeipſum, vel alium eo nomine appellare. Exſtat ea ſynodus in regiſtro epiſtolarum Gregorij vij. in bibliotheca Vaticana. Hæc ex notis Baronij ad Romanum martyrol. 10. Ianuarij. Vtinam verò in lucem aliquando proferantur, ſi ab æui dentibus abſumpta non ſint, ea B. Remigij ſcripta, quorum meminit Sidonius in hac epiſtola. Nam B. Remigium multa ſcripſiſſe teſtatur quoque Romanum Breuiarium Calendis Octobris, dicens eum multos interpretatum eſſe diuinæ ſcripturæ libros. Hincmarus eum vocat vndecumque doctiſſimum, & in ſcripturis ſanctis eruditiſſimum. Gregorius Turonenſis lib. 2. hiſt. Francorum. c. 31. recitat principium epiſtolę conſolatoriæ B. Remigij ad Clodoueum regem ſuper morte ſororis ſuæ Albofledis. Aimoinus li. 1. de geſtis Francorum c. vlt. recitat Epitaphiũ eiuſdem regis Clodouei, ab eodem, vt creditur, S. Remigio compoſitum. Guilielmus Eyſengrein in catalogo teſtium veritatis dicit eum, editis libris, adulterinas de Chriſti fide Arianorum opiniones prodidiſſe, & alia plurima litterarum monimenta reliquiſſe. Prodierunt nuper Mogũtię excuſæ in folio anno 1614. eius in epiſtolas Pauli explanationes opera R. P. Ioannis Baptiſtæ Villalpandi Societatis Ieſu Theologi, qui in præfatione ad lectorem probabi-

babiliter oſtendit eſſe huius Remigij, nō autem Remigij Antiſiodorenſis, diſſoluēs quæ contra obijciuntur. Certè non ſolùm Bellarminus, ſed ante eum Cuthebertus Tonſtallus Dunelmenſis Epiſcopus lib. primo de veritate corporis & ſanguinis Domini in euchariſtia, & poſt eum Ioannes Garetius de eodē argumento centenario ſexto, citant ex Remigio Remenſi Archiepiſcopo præclarum locum, qui exſtat in his explanationibus. Addit Cuthebertus: Huius Remigij librum vnum atque alterum vetuſta ſcriptos manu, atque illius inſcriptos nomine, nos aliquando vidimus. Villalpandus autem in dicta præfatione teſtatur in varijs libris Monaſterij Caſſinēſis varias aſſeruari homilias, quæ Remigij Epiſcopi nomen atque inſcriptionem retinent. Res tamē hæc mihi necdum çerta eſt. Eſt opus in folio Hanouiæ excuſum anno 1613. cui titulus: Corpus Francicæ Hiſtoriæ veteris & ſincerę. In eo eſt tractatus multas continens regum & Epiſcoporum epiſtolas, & inter ceteras quatuor ſunt S. Remigij, duæ videlicet ad Clodoueum, quarum prima eſt cōſolatoria, de qua ſuprà, tertia Heraclio, Leoni, & Theodoſio Epiſcopis, quarta Fulconi Epiſcopo dirigitur.

Quæcumq; detulerat, quanquam mercari paratis, quòd ciuis, nec erat iniuſtum, pro munere ingeſſit.) Ex operibus Sidonij caſtigatis ſtudio Ioannis Sauaronis reſtitui voculam paratis, pro, paratus, & ciuis pro cuius, & infrà tria alia verba: viciſſim ex noſtro auctore, in eadem Sidonij epiſtola poterunt nouem aut decem loca reſtitui. Sic autem ibidem legitur hęc ſenten-

ſententia. Quicquid detulerat, quanquam mercari paratis, quòd tamen vt ciuis, nec erat iniuſtum, pro munere ingeſſit. Eodem modo legit editio cum notis Ioannis de Wouweren & Petri Coluij, niſi quod in medio ita legat & diſtinguat, facta parentheſi (quod tamen cuius nec erat, iniuſtum) ſicut & alias in eadem epiſtola mendas habet, vt editio Sauaronis meritò ſit præferenda, ſi ex vngue leonem iudicare fas eſt.

CAP. XIII.

Siagrium, Romanum quemdam principem.) Is erat Ægidij filius, dux Romanorum, qui Sueſſione reſidebat. Gregor. Turonēſis lib. 2. hiſt. Francorum c. 27. Sigeb. in Chronico anno 489. quo eum occubuiſſe ſcribit.

Quo quondam ſecus vrbem Remorum trāſitū faciēte.) Scilicet per viā quæ vſq; hodie, inquit Hincmarus, propter Barbarorū per eam iter, Barbarica nuncupatur, Gallicè *Rue de Barbatre*, & in ea vicus *Barbaſtre*, vt in manuſcripto ſuo exēplari adnotauit Nicolaus Cheſneau. De his autē quæ deſcribuntur hoc cap. agit vbi ſuprà Gregor. Turo c. 27. 28. 29. 30. & 31.

Quo vitæ fontem perennis ingreſſo.) Nota olim baptizandos ingredi ſolere, ſaltem pube tenus, fontem baptiſmalem, non autem, vt nunc fit, caput tantùm aqua perfundi. Probant id antiquæ picturæ & hiſtoriæ. Vnde de Rabbodo Friſonum duce legitur in vita S. Vulfranni Epiſcopi, ſcripta per Ionam Fontanellenſem monachum, apud Surium to. 2. die 20. Martij, quòd poſtquam ad fontem proceſſerat, à fonte pedem retraxerit, dicens: Non ſe

carere

carere poſſe conſortio prædeceſſorum ſuorum Friſonum principum, & cum paruo pauperum numero reſidere in regno cæleſti. Interrogauerat enim Epiſcopū, vbi eſſet maior pars principum ſeu nobiliū gentis Friſonicæ, in illa videlicet cæleſti, an in ea quam dicebat Epiſcopus Tartarea regione. Idem refert Sigebertus in Chron anno 718. his verbis: Rabbodus dux Friſonum prædicatione Vulfranni Epiſcopi ad hoc inductus, vt baptizari deberet, cùm vnum pedem in lauacro intinxiſſet, alterum pedem retrahens, interrogauit vbinam plures ſuorum maiorum eſſent, in inferno, an in paradiſo? &c.

Mitis depone colla Sicamber.) Ex hoc videri poteſt Clodoueus ortu aut origine Geldrus fuiſſe. Nam Geldros Belgiæ noſtræ populos olim dictos Sicambros, multi cōſtanter aſſerunt, & inter eos Hermannus à Nuenare in narratione de origine & ſedibus priſcorum Francorum, & in commentariolo de Gallia Belgica. De hac re videatur Molanus in Natal. SS. Belgij die 13. Ianuarij.

Porrò in quem Domini annum inciderit baptiſmus Clodouei nō omnes conſentiunt. Poſt finem exemplaris m. eadem manu, qua ſcriptū eſt illud exemplar, hæc ſunt adiecta, & quidem integris dictionibus, non notis numerorum, in quibus facilis eſt lapſus. Ab incarnatione Domini ad tranſitum S. Martini anni quadringenti quadraginta tres. Ab incarnatione Domini ad baptiſmum Francorū anni quingēti quadraginta duo. Ab incarnatione Domini vſque ad trāſitū Clodouei anni quingēti quinquaginta ſex.

Ab

Ab incarnatione Domini vſque ad tranſitum S.Remigij anni quingenti ſeptuaginta quinque computantur. Sic ibi. Sed hæc mũltis modis à vero deficiunt. Nicolaus Cheſneau in tranſlatione ſua Gallica hoc loco margini adiecit, Clodoueum eſſe baptizatum in vigilia paſchę anno 487. regni ſui 25. quamuis idem in præfatione ad clerum & populum Remenſem, baptizatum dixerit anno 542. vt eſt in fine dicti exemplaris. Margarinus de la Bigne in indice chronologico Bibliothecæ Patrum ſecundæ & tertiæ editionis, ſeculo quinto, in Claudiano Mamerto dicit Clodoueum baptizatum anno 452. hoc eſt centum ferè annis citiùs. At iuxta Sigeberti, Sebaſtiani Munſteri, Ioannis Tielij, & Baronij Chronologiam baptizatus eſt anno 499. Ab his non longè recedit Aimoïnus in fine libri primi de geſtis Francorum, ſcribens Clodoueum regnaſſe annis 30. & obijſſe anno Dominicæ incarnationis 514. Cõſentiunt enim pleriq; eũ eſſe baptizatum anno regni ſui 15. vt Ioannes Trithemius, Franciſcus Belforeſtus in Annalibus Frãcorum, & alij. Ab ijſdem quoque parum, aut nihil diſſentiunt, qui docent eum fonte baptiſmatis lotum fuiſſe anno 500. vt Maſſæus, Belforeſtus, Genebrardus, & alij recentiores. Cùm enim conſtet eum baptizatum fuiſſe in vigilia paſchæ, & ſtilo Gallicano, ad noſtra vſque tempora etiam in Belgio vſitato, annus Domini inchoari ſoleat à feſto paſchæ, ſecundum illos baptizatus fuit vltimo die anni 499. ſecundum hos primo die anni 500. Quibus ex antiquitate accedit Hincmarus in epitaphio B. Remigij, quod refertur infrà c. 21. in quo exactiſſimè tem-
pus

pus ætatis,ordinationis,ſedis ipſius,& baptiſmi Francorum exprimitur. Nam conſtat ex illo epitaphio B. Remigium creatum fuiſſe Remorũ Epiſcopum anno ętatis ſuę 22. prę fuiſſe annis 74. obijſſe anno Domini 544. ætatis ſuæ 96. & gentem Francorũ baptizatam anno 500. Quare oportuit eum creatũ fuiſſe epiſcopum an. 470. Nec ab his quo ad obitum diſſentit Sigebertus, qui eum ponit natum fuiſſe anno 449. creatum Epiſcopum 471. & obijſſe 545. ſicut & Iacobus Meyerus in Annalibus Flandriæ. Nam cùm obierit 13. Ianuarij, vnus idemque annus incipiendo à Ianuario eſt 545. à paſchate (vt Galli hactenus vſque ad tempora Caroli IX. computauerunt) eſt 544. His tamen non conſentit, quòd Flauius, qui poſt Romanum B. Remigio ſucceſſit, legatur ſubſcripſiſſe Concilio Aruernenſi celebrato anno 541. iuxta Baronium. Sed ab Hincmaro non cenſeo recedendum, qui exactiſſimè ſingula deſcribit, ſed magis in eo falli Baronium, (vti mecum ſentit præfatus Guillielmus le Begue) quòd ponat illud Concilium Aruernenſe dicto anno celebratum, cùm potiùs 15. aut 16. annis poſtea habitum ſit.

Cum quodam Raganario principe trans Somnam fluuium.) &c. id eſt Cameraci, vt exponit hæc verba Baldericus auctor Chronici Cameracenſis lib. 1. c. 4. vbi plura de iſto Raganario, ſiue vt ipſe ſcribit, Ragnachario. ms. Somnam & codex monaſterij S. Remigij, vt notat Nicolaus Cheſneau, qui tamen in textu habet Somenam, & Gallicè vertit *Somme.* Similiter Somenam habet j. & Sigebertus anno 445.

Præ-

Præfato rege Ludouico.) Ita m. c. cùm m. infrà ferè ſemper ſcribere ſoleat Ludowico: quomodo, vt notauit idem Nicolaus Cheſneau, hîc etiam legit dictus codex S. Remigij. Quod nomē multis etiam alijs modis ſcriptum reperitur, vt notaui ad Chron. Cameracēſe lib. 1. c. 37. Obſeruant autē quidā Clodoueū poſt baptiſmū vocari Ludouicū, quòd eo nomine in baptiſmo dictus ſit, vt notauit Laurentius Surius die 13. Ianuarij. Quare, obnitentibus præſertim omnibus exemplaribus, non eſt hîc mutandum nomē Ludouici in Clodouei, vt in s. factum eſt & j. etſi idem nomen eſſe non ſit negandum.

CAP. XIIII.

NON modicam nec non earumdem partem rerum, eccleſiæ S. Mariæ Lauduni Clauati, Remenſis parochiæ caſtri, vbi nutritus fuerat, tradidit.) Scilicet S. Remigius. Cùm enim caſtrum Lauduni clauati, & Comitatus Laudunenſis pertinerent ad parochiam ſeu diœceſim Remenſem, ipſe B. Remigius nouum Epiſcopatum Lauduni erexit, vt tum ex hoc cap. tū ex Sigeberto patet in chronico. Sic enim ait ad annum Domini 500. Collatis à Clodoueo rege multis prædijs eccleſiæ Remenſi, Remigius, multa eorum parte data eccleſiæ Laudunenſi, ſedē Epiſcopatus ibi eſſe conſtituit: primumque illic Epiſcopum Genebaudum conſtituit, & eumdem in fornicationē cum ſua quondam vxore prolapſum, ſed ſeptennali pœnitentia purgatum, & de recluſione diuino iuſſu eductum, ſedi ſuæ reſtituit. Hæc Sigebertus. Sequitur in Flodoardo.

Ibi-

Ibique Genebaudum, carne nobilem virum.) Nicolaus Cheſneau in margine Gallicæ ſuæ tranſlationis vocat eum Comitem. Porrò noſtra exẽplaria perpetuò legũt Genebaudũ. In Hincmaro apud Suriũ vocatur Genebaldus, vti & in tabulis Democharis, qui addit à quibuſdã Geraldũ, ab alijs Genebaudũ dici, quomodo etiã legit Hincmarus manuſcriptus in Monte S. Eligij. Diuerſitas ex eo nata videtur, quia ex voce Gallica Genebauld, alij u abijciunt, alij l.

Tacituſque tam viri, quàm mulieris ardor, in corde libidinis.) ms. pro tacituſq; malè legit totiuſque. In Hincmaro integra ſententia ita habet: Sicq; factum eſt, vt tecta hominibus culpa, & in cordibus, tam Epiſcopi, quàm feminę, tectus luxurię ardor, quoniam, vt notum eſt, quò magis tegitur, tectus magis æſtuat ignis: contra culpam compunctus Epiſcopus &c. tacitum ergo dixit tectum & ſecretum. Patet autem ex hac S. Genebaudi hiſtoria, quã ſit à veritate aliena Sectariorum noſtri temporis doctrina, qui illud Apoſtoli: Vnius vxoris virum intelligi volunt de vxore quã habeat, cùm tanta pœnitudine elui oportuerit congreſſum cum vxore quam à ſe thoro ſeparauerat: & veriſſimum eſſe, quod ait Hieronymus lib. 1. aduerſus Iouinianum: Certè confiteris non poſſe eſſe Epiſcopum qui in Epiſcopatu filios faciat. Alioqui ſi deprehenſus fuerit, non quaſi vir tenebitur, ſed quaſi adulter damnabitur.]

S. Remigiũ petit ire Laudunũ) Hoc eſt vt iret, ſeu veniret. Clariùs Hincmarus: Ad ſanctũ, inquit, Remigiũ miſit, petẽs vt Laudunũ veniret.

Obijt igitur Genebaudus in pace, ſanctis Dei connumeratus.) Agunt de eo additio Colonienſis ad Vſuardum, & Molanus quinto Septẽbris, de quo (inquit additio Colonienſis) in geſtis S. Remigij legitur. Quæcũq; enim hîc de eo sũt cõmemorata fuſiùs explicat Hincmarus in vita S. Remigij. Petrus verò Equilinus de eodem, & filio eius S. Latrone agit lib. 1. c. 41.

Quarum reium ſunt Iuliacus & Codiciacus capita.) Ita conſtanter omnia noſtra legunt exemplaria, tum hoc loco, tum multis infrà, & Hincmarus manu ſcriptus. Quapropter quod apud Surium in Hincmaro typis excuſo legitur, Iudiacus & Ociliacus ex hoc auctore noſtro corrigendum eſt.

CAP. XV.

GOndebaudum & Godegiſelum.) Ita codex Remig. conformiter Gregorio Turonenſi lib. 2. hiſt. Francorum c. 32 & ſequentibus, & Aimoïno lib. 1 de geſtis Francorum c. 19. quibus locis eadem hiſtoria deſcribitur, & legitur Godegiſilus, quomodo hic legit j. Cui accedit quod in Hincmaro apud Suriũ legitur Godegliſſum. Alia noſtra exemplaria Godigeſelum legebant. Erat autem Gondebaudus iſte, vel vt in Hincmaro & Aimoïno Gundebaldus, in Gregorio Gundobaldus, rex Burgundionum, qui teſte eodem Gregorio hæreſi Ariana infecti erant. Maſſæus initio libri 12. Chron. ſcribit Gundebaldum & Gundegiſilum.

Venerunt ſuper Oſcaram fluuium, ſecus Diuionem caſtrum, &c. & in Auinione caſtro ſe Gondebaudus concludẽs.)

In

In Hincmaro Oſcharam quomodo ſcribit s. Omnia autem exemplaria præter j. Auionem habebant, ſed Auinionem ſcripſimus ex Hincmaro, & Gregorio, qui eum Auenionem vrbē ingreſſum eſſe dicit. Similiter & Maſſæus Auinionem nominat. Nicolaus Cheſneau vertit *Auignon*.

Et ſynodo, per ſancti patroni ſui Remigij conſiliū, in vrbe Aurelianenſi habita.) Hæc eſt prima Synodus Aurelianenſis: exſtat to. 2. Conciliorum. Eam vult Baronius habitam anno 507. Sigebertus, Maſſæus, Onuphrius, & alij anno 512. Inter ceteros ſubſcripti leguntur S. Gildaldus Rothomagenſis Epiſcopus, & S. Lupus Sueſſionenſis.

Tunicaque Blattea.) Sic m. j. & Hincmarus manuſc. & excuſus apud Surium, qui in margine quoque adnotauit: Blattam pro purpura ponit Sidonius. Sic & Sigebertus ex mss. codicibus à viro doctiſſ. Autberto Miræo editus, etſi Gallica exemplaria legant blacteam, Germanica Bracteam, c. baltea, s. blattrea. Verùm à prima lectione non eſt recedendum. Nam & blatteum pro purpureo vſurpant Eutropius, Caſsiodorus, & alij. Adde quòd tunicam blatteā legit Gregor. Turon. lib. 2. hiſt. Francor. c 38. Quod autem hîc dicitur iiſdem penè verbis habet Sigebertus ad annum 510. ita ſcribens: Clodoueus rex ab Anaſtaſio Imperatore codicillos de conſulatu, & coronam auream cum gemmis, & tunicam blatteam accepit, & ex ea die Conſul & Auguſtus eſt appellatus. Ipſe verò rex miſit Romam ſancto Petro coronam auream cum

gemmis, quæ regnũ appellari ſolet.] Pertinet ad eiuſdem rei clariorem intelligentiã quod ait Papirius Maſſonus lib. 1. Annalium Francorum, his verbis: Anaſtaſius Cæſar Clodouei nomen reſque geſtas miratus, legatos ad eum in Celticã miſit ex Græcia, honoraturos regem Francorũ Patricij dignitate à Conſulatu longè diuerſa, illa enim perpetua, hæc annalis. Sic ille.

Litteris ſuis ad ipſum directis.) Litteræ Hormiſdę Papæ, quibus vices ſuas B. Remigio in regno Ludouici commiſit, exſtant to. 2. Concil. & apud Surium to. 1. in vita ipſius B. Remigij per Hincmarum conſcripta.

CAP. XVI.

NOmen ſynodi in qua S. Remigius conuertit hæreticum, nuſquam inuenio. Baronius to. 6. anno 514. ait fuiſſe ſynodum Remis coactam ab ipſo S. Remigio poſt acceptas litteras ab Hormiſda Papa, quibus ei ſuas vices commiſit, quem vt in ceteris omnibus, ſequitur Seuerinus Binius to. 2. Conciliorum, ponens illud celebratum anno iam dicto, ſub Hormiſda, in cauſa eccleſiaſticę diſciplinæ in Gallia reformandæ. Verùm his aduerſatur quod initio huius capitis dicitur: Præſules Galliæ petiiſſe vt B. Remigius ad illud cõcilium veniret. Quod idẽ habet Hincmarus, & vterq; dicit in cauſa fidei celebratum eſſe, non tantùm ab Epiſcopis Galliæ, ſed & Belgicæ prouinciarum, vt diſertè aſſerit Hincmarus. Neque hanc Synodum, vt ad me ſcripſit ſuprà citatus Guillelmus le Begue, Remenſes agnoſcunt. Quare exiſtimat id factũ in prędicta ſynodo Aurelianenſi. Verùm id manifeſtè aduerſatur Hincmaro & Flodoardo, qui duas

duas ſynodos,& hanc à priore diuerſã recẽſent.

CAP. XVII.

Semper (inquiens) eſt bonus focus, ſi non ſuper poteſt.) Ita omnia exemplaria, & Hincmarus. Senſus eſſe videtur: ſi nihil amplius haberi poteſt. Quò facit quod in Hincmaro præcedit, B. Remigium hæc tranquillo corde & ore dixiſſe. In Gallico vertitur: Si non excedit, & non nimis potens eſt.

Viri ponderoſi fiant,& fœminæ gutturis calamitate plectantur.) Hîc ponderoſitas vitium eſt genitalium, quod quale ſit explicat S. Gregorius prima parte curæ paſtoralis cap. vlt.

Quoniam Vicedominum eccleſiæ Remenſis in eadem villa necarunt.) Quodnã fuerit olim hoc officiũ,videantur canones apud Grat. diſt 89. cap. Volum⁹,& ſequẽtibus. Ex quo loco, & infrà ex Flodoardo lib. 2. c. 13. conſtat eadẽ fuiſſe, Vicedominum & Oeconomũ eccleſiæ. Eodem modo exponit Onuphrius in interpretatione vocum Eccleſiaſticarum. Gallicè vertitur *Vidame de Reims*. Nã Gallicè *Dame* olim vſurpabatur genere maſculino pro Domino, vt probat Sebaſtianus Roulliard in ſua Parthemia Carnotenſi cap. 17. vbi latè agit de vicedominis eccleſiæ Carnotenſis, declarãs quodnam, & quale fuerit eorum officium.

Cùm dederit dilectis ſuis ſomnum, hæc eſt hereditas Domini.) Ita Pſalt. Romanum legit. Noſtrum vulgatę editionis,quod conſentit cum Gallicano, paulò aliter.

Et nullius propalati corpus ſeruabatur in ea Sancti,circumiacentibus tamẽ atrijs,eccleſiæ cœmiterium ferebatur ex antiquo Remẽſis.)

s. j. Remenſe, & tota ſententia clarior eſt in Hincmaro, ad hunc modum: Sed nullum corpus nominati Sancti in ea iacebat, & in qua eiúque circumiacentibus atrijs, ex antiquo erat cœmeterium Remenſis eccleſiæ. Vt enim ad marginem adnotauit in Gallica verſione Nicolaus Cheſneau, antiquum cœmiterium Remenſe extra vrbem fuit.

Adeloldi quoque tui miſerere famuli.) Hic videtur vel auctor monimenti ibi poſiti, vel potiùs horum rythmorum, quos per modũ verſuum excudi curauimus, quia facti ſunt inſtar proſarum ſiue ſequentiarum, quæ olim frequentes recitabãtur ad ſacrum Miſſæ officium.

CAP. XVIII.

BEati Remigij teſtamentum Barnabas Briſſonius lib. 7. de Formulis & ſollemnibus populi Romani verbis integrè tranſſcripſit ex hoc noſtro auctore, & aliunde, de quo ſic præfatur. Exſtat D. Remigij Remenſis Archiepiſcopi, qui laudum ſuarum præconem egregium Sidonium Apollinarem æqualem ſuum epiſtola 7. lib. 9. habet, elegans teſtamentum, à me pridem ex Hincmari & Flodoardi ſcrinijs, & ipſius Remenſis Eccleſiæ archijs deſcriptum, verſione & nuper à Nicolao Querculo in Gallica Flodoardi, editum &c. Habet eodem loco Briſſonius teſtamentum Hadoindi Cenomanenſis Epiſcopi, (Huius meminit Flodoard. lib. 2. c. 5.) eiuſdem ferè ſeculi & ſtili, quod ſic incipit: In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, & ſpiritus ſancti, viij. id. Februarij in anno v. regnante glorioſiſſimo Clodoueo rege. Ego Hadoindus,

doindus, ac ſi indignus tametſi peccator, Epiſcopus ſanctæ Dei Eccleſiæ Cenomannis ciuitatis, ſanus, Deo propitio, mente & corpore, ſanoque conſilio, metuens caſum humanæ fragilitatis, teſtamentum condidi, idque Cadulto Diacono ſcribendum dictaui. Quod teſtamentum meum, ſi quo caſu iure ciuili aut prætorio, vel alicuius nouæ legis interuentu valere nequiuerit, ac ſi ab inteſtato, ad vicem codicillorum valere id volo, & valeat. Itaque ſi quando ego Hadoindus ſupraſcriptus Epiſcopus è rebus humanis exceſſero, & debitum venturi temporis compleuero, tunc tu ſacroſancta Eccleſia venerabilis heres mea eſto, heredemque meam te eſſe conſtituo: ita vt vbicumque aliquid per hoc teſtamentum meum dedero, legauero, daréue iuſſero, id vt detur, fiat, præſtetur, fidei tuę heres mea committo &c. Quæ idcirco huc attuli, quia faciunt ad maiorem teſtamenti B. Remigij intelligentiam, quod quidem, etſi fideliſſimè à Briſſonio ſit editum, eſt tamen vbi maiorem admittere poteſt diligentiam & emẽdationem.

Si ei iuris aliquid videbitur defuiſſe.) Reſtitui, ſi ei, pro, fieri, ms. malè affuiſſe pro defuiſſe, niſi fortè ſcriptum fuerit abfuiſſe.

Donauero, legauero dariúe iuſſero.) Ita ms. j.& Briſſon. c. donando legauero. Paulò pòſt malè Briſſon. Pontenſi pro Portenſi, quod fortè typographi mendum eſt, ſicut & multò poſt, colonos pro colonas, & poſt tres dictiones omittit illa verba: *Cum omnibus quos inteſtatos reliquero,* quę deſunt etiam in c. & alia nonnulla, quæ ex alijs exẽplaribus ſuppleui.

Tuo Dominio vindicabis.) Sic tam hoc loco, quàm bis in medio teſtamẽti habent omnia exẽplaria, & Briſſon. cùm legendum videretur vendicabis. Sed etiam hodie docti ſic ſcribendum iudicant, & ita olim ſcriptum fuiſſe docet Aldus Manutius in ſua orthographia. Vnde vindex, nõ vendex, & vindiciæ. Certè vindicare inter cetera ſignificat aſſerere. Videatur Ludouicus Rhodiginus lib. 17. antiquarũ lectionũ c. 29.

In ptochÿs, cœnobÿs, martyrÿs, diaconÿs.) Ptochium, Græcè πτωχεῖον domum mendicorũ ſignificat, Martyria dicebantur eccleſiæ, vel oratoria, in quibus martyres colebantur. Diaconiæ, à Diaconis dictæ ſunt. Erant hæ publicæ pauperum hoſpitales domus, quæ oratoria & ſacella adiuncta habebant, in quibus à patre Diaconiæ ſiue Diacono egenis neceſſaria ſubminiſtrabantur. Vide Onuphrium vbi ſuprà. Meminit horum Zacharias papa epiſt. 7.

Vicus ex proprio in Portenſi, & .... Villanis quoq;.) &c. ms. hoc loco, & mox infrà Porcẽſi, itẽ villaris legunt, & in m. vacat ſpaciũ, vt ſignificetur deeſſe aliqua dictio, vti & infrà, quod à Briſſonio & alijs nõ eſt animaduerſum, ideoq; omnia cõtinẽter ſcribũt. Similis eſt varietas lib. 2. c. 11. vbi initio capitis ms. j. iterũ Porcẽſi legũt, ſed c. vertit *Poſtez*, & in s. littera t ſuperponitur. In fine verò m. et c. Portẽſi. Lib. 3, c. 7. omnia legũt Porcẽſi, & ibidẽ vertit, *Potez*, ſed in margine ponit *ou de Portiã* Itẽ lib. 4. c. 29. pagũ Portẽſẽ, c. j. Porcẽſẽ, & Gallicè vertit *la terre de Portiã*.

Duodeciacus verò ſicut à Clodowaldo.) &c. m. Ludowaldo, & ſimiliter infrà Ludowaldus Briſſon. Hlodouualdo, & ſimiliter infrà. Lib. 3.

c. 20.

c.20. in omnibus exemplarib⁹ bis legitur Sāctus Clodoaldus. Beatus Remigius paulò infrà vocat eum puerū ſanctiſſimū,ſibiq; vnanimem. Agunt de eo Vſuardus, Romanum martyrolog. martyrol.monaſticū Arnoldi Wiō, & alia die 7. Septēbris. Quieſcit iuxta Pariſios Gal. *s.Clou.* Agit de eo Gregor.Turon.lib.3.hiſt.Francorum c. 6. & 8. vbi ſcribitur Chlodoualdus,& Sigebertus anno 531. Filius fuit Clodomeris regis, nepos Clodouei primi.

In Auſtria ſiue Toringa.) Sic omnia exēplaria, ſed s. Thoringa, Briſſon. & j. Toringia.

Futuro Epiſcopo ſucceſſori meo Amphibalum albū paſchalē relinquo.) Sic cetera omnia præter tertiū exēplar, quo vſus eſt Nicolaus Cheſneau,quod legit paſtoralem, pro paſchalē. Amphibalus autem indumentū aliquod deſignat, à Græco ἀμφιβάλλω, circumpono,operio,induo.

Inter te, heres mea, & diœceſim tuā eccleſiā Laudunenſem, & infrà, *Lauduni.*) Ita hîc & infrà rectè correxit s.Similiter Briſſ.& j.perpetuò legit,cùm m.& r.vbiq; Lugdunensē & Lugdunum haberent,ſed perperam.Quid enim eccleſiæ Remēſi,cū Lugdunenſi? Laudunēſis verò cùm pars eſſet diœceſis Remenſis,ab ipſo Remigio erecta eſt in cathedralē Remēſi ſubiectā, vt adnotauimus ſuprà ad cap. 14.ideoq; eccleſiā Laudunenſem hîc vocat diœceſim Remenſem. Præterea ſic legendō patet ex c.20.infrà,vbi diſertè Aniſiacus Laudunēſi eccleſiæ attribuitur, & ex c.14.ſuprà,vbi dicitur S. Remigi⁹nō modicā partē poſſeſſionū ſibi à Clodoueo & alijs datarū tradidiſſe eccleſiæ S. Mariæ Lauduni clauati, quomodo legēdū eſt in Greg.Turō.lib.6.c.4.vbi

Lugdu-

Lugduni clauati legitur.

Illud quoque vas aureum decem librarum.) Sic ms. j. & c in margine. In textu verò ſic habetur: Aliud argenteum vas decem librarum. Quod ſecutus eſt Briſſon. Sed legendum aureũ patet ex antitheſi, cùm poſtea dicat: ***quæ Lauduni in argenteo ipſe dictaui.***

Iubeo Turriculum & imaginatum calicem fabricari.) Sic m. & j. ex quo alius fecit thuribulum, quomodo c. legit in textu, & Briſſonius, ſed in marg. notat c. aliàs legi turriculum: pro quo, inquit, turriculã cenſeo reponendum. Eſt autem turricula quod vulgò ciborium vocant. Sic ille, & propterea s. turriculam ſcripſit. Non eſſe legendum thuribulum, primùm ex eo probatur, quòd omnino ſit veriſimilius ex vaſe aureo (quomodo legendum docuimus) eum potiùs iuſſiſſe fieri vas ad vſum venerabilis ſacramenti Euchariſtiæ, quàm thuribulum. Secũdò quia addit. *Et epigrammata quæ Lauduni in argenteo ipſe dictaui, in hoc quoque conſcribi volo.* Quæ prorſus ea videntur eſſe quæ ſuprà habentur cap. 10. Imaginatum calicem dicit imaginibus & figuris ſculptum. Infrà quoque lib. 2. c. 6. mentio eſt turris aureæ ſuper altare B. Mariæ poſitæ, quam & ibidem ciborium interpretatur idem Nicolaus Cheſneau, hoc eſt repoſitorium venerabilis ſacramenti euchariſtiæ, à figura ſic nominatum. Et infrà lib. 4. c. 19. meminit Flodoardus ciborij ſuper altare S. Mariæ. Item turris aureę ad eumdem vſum mentionem facit Venantius Fortunatus lib. 3. c. 23. in epigrammate ad Felicem Bituricenſem, qui

qui ſubſcripſit ſynodo 2. Turonenſi habitæ anno 570. Abſolutè turrem nominat Gregorius Turonenſis, lib. 1. de Gloria Martyrum cap. 86. dicens: Acceptaque turre diaconus, in qua myſterium Dominici corporis habebatur, ferre cœpit ad oſtium: ingreſſuſque templum, vt eam altari ſuperponeret, elapſa de manu eius ferebatur in aëra &c. Vt tamen à veteribus exemplaribus non recedamus, quæ turriculum conſtanter legunt. (& plerumque ea lectio verior eſt, quę eſt minùs veriſimilis) poteſt illud accipi vt ſit adiectiuum, pro turritũ, vel turriculatum. Nam turricus, a, um legitur ea ſignificatione in ſumma Ioannis Ianuenſis, quæ Catholicon dicitur. Porrò ex eo quod huic calici velit inſcribi verſus illos, quos habes ſuprà cap. 10. intelligimus hunc fuiſſe calicem miniſterialem, vt docet Onuphrius vbi ſuprà. Idcirco autem calices miniſteriales dicebantur, quòd ad miniſtrãdum ſanguinem Chriſti populo deſeruirent.

Balatoſorum.) Sic omnia exemplaria, niſi quòd in manuſcripto c. ſit Badatoſorum, & videtur nomen proprium.

Alimoniam præſtolantibus.) Sic ms. j. & Briſſon. c. r. poſtulantibus.

Calmiſciaco, Teſſiaco.) Sic s. j. & Briſſon. aliàs vt in m. Colmiſciaco. Item aliàs Taſſiaco & Triſſiaco legitur.

Ad portam Sueſſonicam ſolidos duos.) Ita c. s. j. & Briſſon. tum hoc loco, tum ſequentibus quindecim articulis, videlicet vſque ad eccleſiã SS. Martyrum Coſmæ & Damiani. M. verò vbique in nominatiuo caſu ſolidi duo, ſicut & codex Remigianus. Quæ diuerſitas ex eo pro-

prouenisse videtur, quòd nō plena dictione, & per notas numerorum ſcriptum ſit ſol.ij.quomodo pleriſq; locis adhuc habetur in m.quod alius litteris extendit.

Supra cryptam Remorum ædificaui.) Sic omnia exemplaria. Quare malè Briſſon. ſuprà ſcriptam, niſi mendum ſit typographi.

Rebus prioribus ſuperaddidi.) Sic ms j. Briſſ. verò & c. reb⁹ ſuperioribus addidi, nec Briſſon. id bene iūgit ſequētibus cōtra omnia exēplaria.

Plebeias ſupra Matronam adiunxi.) Ita Briſſonius & omnia exēplaria,quomodo & infrà bis legitur in hoc teſtamēto,niſi quòd c.in impreſſo hoc loco habeat Maternā,quòd eiuſdē fluuij recentius nomen eſt: Gallicè *Marne*. Itaq; promiſcuè nunc vnum, nunc alterum in Flodoardo legitur. Nā lib.3 c.vlt.omnia exemplaria, & Aimoinus loco ibidē in marg.à me notaro Matronā legūt. Infrà autē primo lib.c.24.Maternā legunt ms. & omnia exēplaria lib.2.c.7.& 8.Rurſū lib. 4. c. 9.13.26.& 27.omnia noſtra exēplaria præter j.Maternam legunt,& ms.c.33,Similiter Materna legitur in litteris fundationis monaſterij ſeu prioratus S. Martini à Campis,Pariſijs anno 1060. per Henricum 1. Françorum regem fundati. Matronam habet Gregor. Turon. lib. 6. hiſt. c.25 & lib. 8. c.10.

Et Paſchaſidem coniugem ſuam.) Ita c.s.& Briſſon. ſed m. Paſcaſidam, j. Paſcaſidem. c. verò notat aliâs legi Paſcaſiolam.

Theodonima.) Briſſon. et c. in impreſſo, Teudonima. j. Theodoniuia.

Edoneïſā, quæ homini tuo.)Sic c.& Briſſ.Edouerſā autē legūt ms. In codice r. legi poteſt Edoueiſā(quomodo habet j.)& Edoueresā. *Ad*

Ad imitatem montium poſito) Sic j. & Briſſon. Sed ms. c. ad vnitatem.

Et quæ Iouia ſunt pratella.) Sic omnia exẽplaria. Legendum fortè adnotat Nicolaus Cheſneau, quæ iuxtà ſunt.

Et vxorem ſuam Moriam.) Sic ms. j. et c. in marg. ſed in textu vxorem eius Moram, quomodo & Briſſon.

Medaridus eorum filius.) Ita c. j. & Briſſon. ms. Medarius.

Delegoq́ nepoti meo Prætextato Moderatũ.) Hæc eſt vera lectio ex diuerſis reſtituta, quã habet c. & j. vt Prætextatus ſit nomen propriũ. Sic infrà meminit proneptis ſuæ Prætextatæ. Sed c. in textu excuſo, s. & Briſſon. legunt Moderato, vt cohęreat cum Prætextato, veluti cognomen, m. prætaxato Moderatũ, vt ſit appellatiuũ pro prædicto, quam lectionem c. notat in marg.

Totticionem.) Ita ms. Cetera Tottionem.

Lacernam.) Sic c. r. & Briſſon. aliàs laternam, ms. j lucernam. Eſt autem lacerna, idẽ quod penula, nimirum veſtis genus tunicę ſuperductum ad arcendam pluuiã. De qua in actis S. Cypriani, & in Sulpitio lib. 1 dialogi c. 14. Vtitur Martialis aliiq́; prophani ſcriptores. Videãtur loca in Baron. to. 2. annalium anno 261.

Et argenteam cabutam figuratam.) Sic omnia exẽplaria, Briſſonius cãbutam, qui nõ rectè ſequẽtia verba: *Filiolo illius Parouio.* iungit præcedentibus, cùm inde noua incipiat ſententia, vt quatuor noſtra declarant exemplaria. Et cui aliquid legat eum in principio nominare ſolet. M. j. paruulo legit, c. Parouio. s.

vtrum-

vtrumque coniungit, paruulo Parouio. Vera lectio videtur Parouio. Quid ſit Cabuta explicent alij. Hoc mihi tantùm occurit. Cùm Briſſonius cambutam legat, ſi cambuca legeretur, pedum Epiſcopale, vel potiùs baculum pedi Epiſcopalis ſignificaretur. Qua voce vtitur Petrus Comeſtor in hiſtoria Exodi c. 52. Sicut, inquit, in baculo cambucæ pontificalis eburneo fieri ſolet. Hinc in Pontificali Guillelmi Duranti, quod habeo manuſcriptum, parte 2. vbi agitur de conſecratione eccleſiæ, cùm accedit pontifex ad oſtium eccleſiæ, ita legitur: Faciat crucem cum gambuca in limine ſuperiori, & inferiori. Pro quo Pontificale Romanum excuſum anno 1503. & Venetijs 1561. & alia dicunt cum baculo paſtorali. Et antea diſertè dicit idẽ pontificale Duranti, cum inferiori parte gambucæ, ſeù baculi paſtoralis.] Quibus verbis apertè ſignificat illa eadem eſſe.

Hichinaculum quoque dono illi.) Ita c. r. & Briſſon. ms. j. hiclinaculum.

Vitium pedaturam.) Infrà c. 23. ms. peditura, ſed malè. Videtur autem accipi pro eo quod Columella vocat pedamentũ vitis, & ſtatumẽ, hoc eſt pro perticis & palis qui vitẽ ſuſtentant.

Aëtio nepotimeo.) Sic c. in marg. & infrà in textu cum Briſſonio & j. ms. hîc Actio, ſed paulò infrà, & c. 23. m. quoq; Etio, & s. j. Aetio. Nomen Actius legitur epiſtola 56. Leonis Papæ primi.

Ita vt à partibus ſuis.) Sic j. Cetera patribus.

Quos libertos eſſe præcipio, Catuſionem &

Aulia-

Auliatenam.) Ita ms. c. j. At. Briſſ. legit percupio, Cattuſionem, & Aulietenam, quomodo et c. in impreſſo.

Leutiberedum.) Sic ms. At c. j. & Briſſon. Leuberedum.

Vaſantem, Cocum.) Sic ms.c.& Briſſon.ſed c. notat in marg. aliàs legi Adcum.j. Vaſantem cocum, vt ſit appellatiuum, non autem duo propria nomina.

Dagaraſenam, & Baudoroſenam. Et infrà. *Flauaraſenam*) Sic c. j. & Briſſon. Item s. niſi quòd legat cum m. Degaraſeam. Reliqua duo m. legit per u. in vltima ſyllaba Baudoroſeuam, Flauaraſeuam.

Modoroſenam.) Sic c. & Briſſ. m. Odoreſeuam. s. j. Odoroſenam.

Leudoneram.) Ita c s.& Briſſ. Sed m.j.Leudoueram per u.

Saluonarias ſupra Moram.) Ita omnia exemplaria & Briſſon. Niſi quòd m. legat Saluanarias. c.hanc adnotationem margini adiecit: Fortè reponendum Salinarias ſupra Moſam, vel Sablonarias vt infrà.

Domitextilis caſulam ſubtilem.) In omnibus noſtris exemplaribus ſunt duę dictiones, ſed cum Briſſonio coniunxi.

Ceteri omnes exheredes eſtote, ſuntote.) Sic omnia exemplaria, niſi quòd m. omittit poſterius. Sed non rectè. Ita enim ad maiorẽ firmitatem & exaggerationem in formulis teſtamentorum dici ſolet.

In quo ſi qua litura, vel caraxatura fuerit inuen-

inuenta, facta eſt me præſente, dum à me relegitur & emendatur.) Similis eſt clauſula in fine teſtamenti S. Berthichranni apud Briſſ. his verbis: Siquæ lituræ, ſi quæ caraxaturæ, ſi quæ literæ adiectæ ſunt, vel detractæ, ego feci, fierique iuſſi, dum meam mihi ſæpius prelego voluntatem, & omnia per ſingula recognoſco, vel emendo, vt lex edocet, ſeptem virorum honeſtorum ſubſcriptionibus & ſigillis credidi muniendum, & pro totius rei firmitate, atque ſtipulatione adnecti præcepi. Actum Cenomãnis in ciuitate, die & anno ſuperiùs cõprehẽſo.] Vbi caraxatura ſeu potiùs charaxatura ſignificat obductionem ſiue deletionem. Verbo caraxare & caraxari, pro inſculpere & inſculpi vtitur Gregor. Turon. lib. 7. hiſt. c. 36. & lib. 8. c. 29. Auctor noſter in prologo, charaxatorum indigentia, id eſt ſcriptorum ſeu ſcribentium, lib. 1. cap. 9. caraxatum, id eſt, ſcriptum. Infrà lib. 3. c. 16. idem ſignificare videtur quod notare vel redarguere. Vide noſtrum indicem vocum obſcurarum in Chron. Cameracenſi, vbi & locum ex Prudentio citauimus.

Peractum Remis, die & cõſule ſupradicto.) Hinc conſtat quantacumque facta ſit à nobis diligentia, vt ſincerè & integrè hoc teſtamentum ederemus, tamen aliquid adhuc initio deeſſe, quia ibi nec diei, nec conſulis vlla ſit mentio. Quod dolendum eſt, quia ob hoc ignoratur tempus huius teſtamenti conditi.

Intercedentibus & medijs ſignatoribus.) Ita c. j. & Briſſon. quò tendit m. quod legit meridicis. Ex quo s. fecit veridicis. Quæ lectio vera

vera videri poſſet, niſi obſtaret illud (&)

Epiſcopi qui teſtamento ſubſignarunt, hoc ordine recẽſiti, hi ſunt. S. Vedaſtus Attrebatẽſis, S. Genebaudus Laudunẽſis, S. Medardus Nouiomenſis & Tornacenſis vnitarum, S. Lupus Sueſſionenſis, Benedictus, & Eulogius.

In exemplari m. poſt Medardum duo addendi videntur. Nam bis denuò ponuntur illa verba: *Cui pater meus Remigius* &c. addita cruce, ſed omiſſis nominibus, & ideo ab alijs præteriti. Quare operæprecium fuerit inquirere an in archiuis eccleſiæ Remenſis, vel in ſcriptis Hincmari nõ poſſit reperiri correctius aliquod exẽplar teſtamenti huius. Nam ſanè veroſimile eſt omnes illius prouinciæ Epiſcopos, qui tunc nouem erant, ſubſcripſiſſe.

In manuſcripto c. poſt Agricolam presbyterum ſequitur iterum Eulogius Epiſcopus: Cui pater meus et c. deinde iterum: Agricola preſbyter. Verùm hoc ſcriptoris mendum eſt. Nam etſi fieri poſſit, vt duo ſubſignarent Epiſcopi eiuſdem nominis, tamen nunquam Epiſcopus poſt presbyterum ſubſignaret. Itaque hæc cum reliquis omnibus exemplaribus & Briſſonio prætermiſi.

Theodonius presbyter.) Sic Briſſ. et c. notans aliàs legi Theodonus, ms. j. Theodericus. Fortè legendum Theodorus.

V̄. C̄. Pappolus interfui, & ſubſcripſi.) Sex aut Septem ſequentibus laïcis in exemplari m. præponuntur duæ iſtę litteræ, quas ex eo adieci, eaſdemque expreſſit j. Quæ ab alijs fortè non intellectæ,

D vel

vel non animaduerſæ, prætermiſſæ ſunt, vti abs c. s. & Briſſonio. Legendum porrò hoc eſt, vir clarus ſiue clariſſimus, aut vir conſularis. Inter ſubſignationem Euſebij & Ruſticoli in m. hæc interponuntur: *v̄. C̄. interfui*, ideoque videtur hîc vnus præteritus, & fortè Attolus, de quo infrà c. 23. vel illa verba abundant. Certè infrà c. 23. ſex tantùm laïci nominantur ſubſcripſiſſe, quorum ſunt expreſſa nomina.

Cap. XIX.

Hoc capitulum in exemplari ms. præcedit cap. de teſtamento, in alijs ſequitur, idque magis exigit ordo rerum geſtarum.

Populum primæ Germaniæ deuaſtaret.) Id eſt ſuperioris Germaniæ. Intelligit Treuiros & circumiacentes. Germania prima (inquit Papirius Maſſonus lib. 1. Annalium Francorũ in Moroueo) Saluiano, Sidonio, & veteribus cis Rhennm eſt, ad quam Ammianus narrat præter alia pertinere Moguntiacum, Vangiones, Nemetes, & Argentoratum. Idem Maſſonus in Clodoueo ait Agrippinam Coloniam inter ciuitates Germaniæ ſecundę primas tenere. In eadem eſt Tungrorum ciuitas. Vide infrà ad cap. 23. Contigit autem hæc peſtis anno 565. teſte Baronio.

Cap. XX.

In monte Bardonum.) Is eſt qui alio nomine Apenninus dicitur, qui Italiã ſecundũ lon-

longitudinem diuidit. Vide Ortelij theſaurum Geographicum.

Quod vocatur Bercetum.) Aliàs Bertetũ, Bertecũ,& Berletum. Sed Bercetum eſſe veram lectionẽ, quam habent meliora exemplaria, probatur quoque ex Paulo Diacono, qui meminit huius monaſterij in Bardonis alpibus à Luitprando conſtructi.

Quando tres fratres, Lotharius, Ludouicus & Karolus, regnum ſibi Francorum poſt patris obitum diuiſere.) ms. omittit dictionem Francorum, nec habet Hincmarus, & fortè rectiùs. Sunt autem hi tres filij Ludouici Pij Imp Lothario ceſſit imperium, Ludouico Germania, Karolo Caluo, Francia.

Villas Epiſcopij Remenſis, quod tenebat Fulco presbyter.) Sic omnia exemplaria vetera & Hincmarus, vt ad Epiſcopium referatur, quod tenuit, Ebone depoſito, vt patet ex vlt. cap. lib. 2. & cap. 1. lib. 3. quando ſedes per decem annos vacauit. Quare non rectè j. (quod) mutauit in (quas) vt ad villas referatur, ſicut & c. in Gallico retulit.

Villam Iuliacum quidam Ricuino dedit.) Quomodo hanc donationem poſtea idem Carolus Caluus reuocauerit, & villam iſtam cum alijs omnibus bonis, quę alienata fuerant eccleſię Remenſi reſtituerit per publicum edictũ videre eſt lib. 3. c. 4.

Moderno tempore colonus quidam.) Id contigit ætate Hincmari, nam ipſe pro eo dicit: noſtra ætate.

Pro qua re nuper anno præterito, cum rege Ottone, & præfato Duce locuti ſumus, quando Aquis ad eumdem regem miſſi fuimus.) Sermo eſt de Ottone primo, de quo infrà lib. 4. c. 33. & ſequētibus. Vera lectio eſt Aquis, Gallicè *Aix*, quomodo legunt omnia exēplaria: pro quo s. ſubſtituit Aquiſgranum eiuſdem ciuitatis nomen. Sed prius ſæpiſſime apud auctores inuenitur.

Cap. XXI.

INtegrumque illud cum brandeo, quo prius repertum fuerat inuolutum.) Hincmarus in vita S. Remigij, brandeo rubeo inuolutum. Quod Nicolaus Cheſneau Gallicè vertit: *Drap de ſamy vermeil*, vt cap. præcedenti legitur. Significat autem brandeum pannum ſericum ſiue linteum, quo Sanctorum corpora ſeu reliquiæ inuoluebantur. Moris enim fuit, & alicubi in Concilijs decretum, vt huiuſmodi pretioſis velis Sanctorum corpora inuoluerentur. Vtitur eadem voce S. Gregorius Papa lib. 3. epiſt. 30. pro ſerico aut velo, quod ad eum finem miſſum, Sanctorū corpora contigiſſet. Sic enim ſcribit ad Conſtantiam Auguſtam: Cognoſcat autem tranquilliſſima domina, quia Romanis conſuetudo non eſt, quando Sanctorum reliquias dant, vt quicquam tangere præſumant de corpore, ſed tantummodo in pyxide brandeum mittitur, atque ad ſacratiſſima corpora

pora Sanctorum ponitur. Quod leuatum in eccleſia, quæ eſt dedicanda, debita cum veneratione reconditur: & tantæ per hoc ibidem virtutes fiunt, ac ſi illuc ſpecialiter eorum corpora deferantur. Vnde contigit vt beatæ recordationis Leonis Papæ temporibus, ſicut à maioribus traditur, dum quidam Græci de talibus reliquijs dubitarent, prædictus pontifex hoc ipſum brandeum, allatis forficibus, inciderit, & ex ipſa inciſione ſanguis effluxerit. Hæc ille. Eiuſdem moris antiquiſſimi ponendi vela, vel alia eiuſmodi ſupra Apoſtoli Petri ſepulchrum, vt benedictione locupletata reciperentur, meminit Gregor Turonenſis lib. I. Miraculorum cap. 28.

Tertius & Karolus regni componeret actus.) Is eſt Carolus Caluus. Primus enim eſt Carolus Martellus, ſecundus Carolus magnus.

Octimber primam.] &c. Sic exemplaria, ſed j. Octember, s. mutauit October, cùm primum illud antiquitatem redoleat, & exprimat vocis originem, eodemque modo legitur in metrico martyrologio Wandelberti Prumienſis.

Ter centum fuerant, tres & deni quater anni.) &c. Id eſt trecenti, & quater tredecim, qui sũt quinquaginta duo anni elapſi erant à baptiſmate Clodouei & Francorũ, quãdo hęc trãſlatio corporis S. Remigij facta eſt, quod fuit anno 852. Ex quo ſequitur baptiſmum Clodouei contigiſſe anno 500. Non autem ſenſus

 eſt,

eſt, vt videri poſſet, treceni quadraginta tres anni. Tunc enim oporteret eum fuiſſe baptizatum anno 509. quod eſt contra communem ſententiam, vt ſuprà ad c. 13. annotauimus.

Comitantibus vndique ſecus populorum ſtipatus cateruis.) Secus, id eſt prope, & ſic omnia exemplaria, ne quis legendum putet ſecum.

Cap. XXII.

Mulier quædam de pago Trecaſſino membrorum omnium agitatione mulctata.) Similem punitionem ex maledicto matris prouenientem, eiuſque curationem ad memoriã S. Stephani protomartyris narrat Auguſtinus lib. 22. de ciuit. Dei c. 8.

Ex villa quæ vocatur Caucella.) Sic r. ms. j. ſed c. Caurella.

De relatione S. Remigij ad locum ſepulturæ ſuæ, ſeu ad monaſterium ſuum, per Heriueum Archiepiſc. facta anno 901. de qua in fine huius capituli paulò latiùs agit auctor lib 4.c.12.

In eo verò loco vbi hoc ſalutis accidit donum, poſita deinceps extat columna, cruce præfixa, glorificationis huius continens monumenta.) In circuitu pedis columnę crucis ſitæ in burgo S. Dionyſij Remis, eius rei teſtis eſt hæc inſcriptio. Nongento primo anno incarnati Domini, ſub quarto Cal. Ianuarij, ſecundaque ſabbati, glorioſo ab hac vrbe delato corpore Domini noſtri ac patroni beati Remi-

Remigij, cum honore dignitatis vtriuſque ordinis concurrebat plebs deuotè Heriueo præſuli, Carolo rege ſubſequente, cum Richardo principe, Chriſto laudes vna mente iubilando conſonè. Cùm fuiſſet huc perlatum pignus ſanctiſſimum, cęlitus virtute lapſa illico proſilijt (miro dictu) quidam claudus directis poplitibus, nouo greſſu ab hinc ſuum proſequens Remedium, cuius ope adiuuemur hîc & in perpetuum.

Sancte tui Sigloardi miſerere monachi,
Qui ductus amore iſtius narrati miraculi,
Ob iſtius monimentum hunc erexit titulum.

CAP. XXIII.

QVidam Belgicæ ſecundæ prouinciæ.) Belgica ſecunda continet Remos, Catalaunos, Ambianos etc. Vt enim doctè ſcribit Iacobus Meyerus in ſuis Flādriæ annalibus ad annum 453. Romani diuidebant Belgicam Galliam in Germaniam primam ſeu ſuperiorē, quæ Argentoratum, Magonciacum, Nemetas, Vāgiones, aliaſque Rheno propinquas continebat gentes. Et in Germaniam ſecundam ſeu inferiorem, cuius caput erat Colonia Agrippina cū Tungris ac Neruiorum Morinorumq; maritimis populis, qui nunc Brabantini & Flandri vocantur. Rurſus ſecabant eamdem Galliam in Belgicam primam, cuius caput Treueris, cum Mediomatricibus, Leucis & Virodunenſibus. Et in Belgicam ſecundam, vbi principatum tenebant Remi habentes ſub ſe Sueſſiones, Cata-

Laudunes, Camaracos, Neruios, Morinos, Atrebates, Ambianos, Bellouacos, Nouiomagenſes. In qua ſecunda Belgica Flandria includitur.

CAP. XXIIII.

EST ſiluula in monte ſita tribus à ciuitate milibus ſeparata.) Nomen monti eſt Hor, vt eſt in vita huius de quo agitur Theoderici apud Surium.

Quin vocetur Theodorio.) Sic c. & r. ſed s. j. Theoderiọ, alia Theoderico. Quomodocumque legatur, exprimere voluit nomen diminutiuũ, quæ apud Gallos deſinunt in o, vt à Petrus *Pierro*.

Die Kalendarum Iuliarum.) Natalem diẽ S. Theoderici ſiue Theodorici hoc die habet martyrologium Vſuardi, Romanũ cum notis Baronij, item Petri Galeſinij, Franciſci Maurolyci, qui Theodorum vocat, & Arnoldi Wion lib. 3. ligni vitæ. Eiuſdem vita exſtat hoc die apud Surium, conſona ijs quę hoc cap. habentur, ſed hîc aliquantò vberiùs.

Quadam denique ſabbatorum die, iam veſpera Dominici diei accedente, quædam paupercula.) &c. Grauiter punita fuit hæc mulier, quòd veſpere diei Dominicæ operaretur, quia tum celebratio Dominicæ incipiebat à tempore veſperarum, quod durauit ferè ad noſtra vſque tempora. Videantur quæ ſcripſi in notis ad Thomam Cantipratanum lib. 2. c. 53. parte 9. Idem verò patet ex hoc auctore

ſuprà c. 20. vbi Ragenbaldus quidam ob eamdem cauſam punitus eſt.

Cap. XXV.

De S. Theodulfo, de quo hoc cap. agit Molanus in additione ad Vſuardum Calendis Maij. Eodem die Petrus Galeſinius, & Arnoldus Wion. Vtriuſque, videlicet S. Theodorici, & Theodulphi meminit Sigebertus in chronico ad annum 534. his verbis: Theodoricus abbas diſcipulus ſancti Remigij, & Theodulphus abbas diſcipulus ipſius Theoderici in Francia clarent. Inuentionem corporis S. Theodulphi apud Treuiros notat ex Trithemio dictus Arnoldus Wion die vlt. Februarij, quam latè deſcribit Thomas Cantipratanus vbi ſuprà par. 2. Sed anne ſit idem Theodulphus ille cum iſto multùm ambigo. Eumdem facit Trithem. lib. 3. de viris illuſt. ord. S. Benedicti c. 260. vbi ſic habet: Theodulphus abbas in monte Hor, vir ſanctæ conuerſationis & innocentis vitæ, multis virtutibus clarus effulſit. Huius corpus non ante multos annos repertum integrum & incorruptum, cum magno honore Treueris apud Prędicatores reconditum eſt in ſummo altari. Hæc inuentio celebratur pridie Calendas Martij. Sic ille. Verius tamen exiſtimo diuerſos eſſe.

SCHO-

SCHOLIA IN LIBRVM SECVNDVM.

Cap. I.

BEATO Remigio ſuccepiſſe traditur Romanus.) Sub annũ videlicet 545. Hic B. Romanus Cœnobium in vico cui nomen Mentuniacum, duabus ab vrbe Trecenſi leucis ſemoto, condidit, & primus in eo Abbas fuit, quod à ſexcentis annis penitus eſt dirutum: nec quicquam eius ſupereſt præter crucẽ in rei memoriam ibi collocatam. De eo in vita S. Leonis abbatis ex breuiario Trecenſi ſic legitur: Beato Romano Mentuniaci cœnobij abbate in Epiſcopum Remenſem electo, beatus Leo eius monaſterij factus eſt abbas. Eiuſdem S. Leonis vita alia, ſed mutila, teſtatur eumdem S. Romanum à rege Clodoueo ſeniore confirmationem donationis quorumdam prędiorum impetraſſe, quæ Merobaudus patricius eidem cœnobio liberaliſſimè impertiuerat. Sequitur.

Romano Flauius.) Hic Flauius ſubſcriptus legitur Concilio Aruernenſi. Vide ſcholia in c. 13. libri præcedentis.

Cap. II.

EX ijs quæ hoc c. ex Fortunato citãtur nonnulla poſſent in ipſo reſtitui, vt in primis Egidi,

Egidi pro Igidi. v. 4. fauens pro fouens. 24. ſonet pro ſonat, & alia quædam.

Quòd legatus ex parte Childeberti regis, Sigeberti filij, ad Chilpericum regem patruum ipſius Childeberti.) &c. Sigebertus iſte rex Auſtraſiæ eſt, qui vxorem habuit peſſimam Brunechildem, fratres autem Guntramnum, qui fuit rex Burgūdiæ, Charibertum, & Chilpericum, qui omnes fuerunt filij Clotarij primi. Mortuus eſt autem Sigebertus anno 578. cui ſucceſſit filius Childebertus.

Vt ablato Guntramni regis, Chilperici fratris regno.) Nomen Guntramni vel Gontramni variè ſcribitur. Sic enim conſtanter legit m. cum littera m. in ſecunda ſyllaba, j. ſemper Guntrannus, quomodo interdum etiã c. Pro priore lectione facit, quòd Gregorius Turonenſis, locis in margine citatis, integrè nomen illud ſcribat Gunthchramnus, pro quo in tomis Conciliorum & alibi, Guntheramnus.

A Fredegunde regina fuerat miſſus.) Hæc erat vxor Chilperici, cuius perfidia ipſe Chilpericus tandem interfectus eſt. De ea Aimoïnus lib. 3 de geſtis Francorum c. 56. Erat, inquit, Fredegundis forma egregia, conſilio callida, dolis (excepta Brunechilde) parem non agnoſcens et c. Quæ verò deinceps hoc c. ſequuntur ad verbum penè ſumpta ſunt ex Gregorio Turonenſi lib 10. hiſtoriarum c. 19. Synodus autem hæc Metenſis, & Ægidij depoſitio facta eſt anno 594. vt to. 2. Concil. adnotauit Seuerinus Binius.

Multa

Multa enim auri argentique in huius Epiſcopi regeſto pondera ſunt reperta.) Eadem prorſus habet verba Gregorius.ms.pro regeſto vitiosè legit regeſta. Quæ vox regeſtum eodem cap. ſuprà legitur in Gregorio, cùm dicit: Scripta enim iſta in regeſto Chilperici regis in vno ſcriniorum pariter ſunt reperta. Nicolaus Cheſneau Gallicè vertit *Eſpargne*. Regeſtum Latinè dici poteſt, quod vulgò regiſtrũ vocamus, inquit Budæus. Hoc loco videtur theſaurum ſignificare, vel locum vbi theſaurus reponitur. Qua ſignificatione accipit Gregorius iam dictus lib. 9. hiſt. c. 10. & 34.

CAP. III.

DE S. Baſolo, Gallicè *S. Baſle*, agit Molanus in additione ad Vſuardum 26. Nouembris, quo die hoc cap. obijſſe legitur. Item martyrol. Romanũ ex veteribus manuſcriptis, vt notat ibidem Baronius, Petrus in Catalogo lib. 9. c. 69. Arnoldus Wion in martyrologio ſuo monaſtico, ſiue lib. 3. ligni vitæ ad eumdem diẽ, citans Galeſinium & alios, ac nominatim Vincentium in ſpeculo lib. 21 c. 116. De eodem Trithem. de viris illuſt. ord. S. Benedicti lib. 3. c. 45. & Sigebertus in chronico anno Domini 567. De eiuſdem tranſlatione per Hincmarum factaagit Molanus die 15. Octobris.

Quem nemus inde incipiens obumbrat Rigetium.) Sic c. & j. ſed ms. Rigen-

gentium. In breuiario Remenſis eccleſiæ Rietum, Gallicè vertitur, *Foreſt de la Route.*

Miſit ad nepotem ſuum nomine Balſemium, qui eum ad ſe, à Lemouicina regione perduceret.) Vitiosè j. Balſennum. Gallicè *S. Bauſſange.* Vitæ huius Balſemij martyris exſtat fragmentum in Promptuario ſacrarum antiquitatum Tricaſſinæ diœceſis, eumque adiecit Vſuardo Molanus 16. Auguſti, quo die feſtum eius celebratur in Tricaſſina diœceſi.

Ibique metatum ſuum conſtituentes, hunc vndecumque prædatu reuerti cœperunt.) Sic omnia exemplaria, id eſt à prædatu ſiue prædatione. Quare non rectè s. mutauit in prædati. Prioribus verbis ſignificatur eos ibi fixam ſedē ſeu tentorium habuiſſe, Gallicè *Retraicte,* vnde Latinè dicimus caſtrametari. Vide infrà ad cap. 10. lib. 4.

CAP. IIII.

POST Egidium Romulfus.) m. Remulfus legit hoc loco, & c. ſeq. Sed in ſummario huius cap. & ſuprà c. 2. & in textu Romulfus, quomodo legunt cetera exemplaria, & Gregorius Turon. lib. 9. hiſt. Francorum c. 30. vbi nominatur Comes palatij Childeberti regis, & lib. 10. c. 19.

CAP.

CAP. V.

De Sonnatio Epiſcopo.) Hæc eſt communis ſcriptura exemplarium, tam hoc cap. quàm præcedenti. m. ferè ſcribit Sompnacius, & interdum Sompniacius, c. Sonnacius. Remenſis verò Synodus ſub eo habita, de qua hoc cap. admodum celebris fuit, & pluſquã Prouincialis, vtpote cui multi etiam aliarum prouinciarum Archiepiſcopi interfuerint, quæ vtinam exſtaret in tomis Conciliorum.

Palladio Antiſiodorenſi.) ms. Altiſſiodorenſi, j. perpetuò ſcribit Autiſiodorenſi, cui fauet vox Gallica *Auxerre*.

Anſarico Sueſſionenſi.) c. j. Anſerico.

Claudio Reienſi.) Sic omnia exemplaria Videtur eſſe *Rieux* in Archepiſcopatu Toloſano, à quo aliàs Riuenſis & Riuenenſis Epiſcopus nominatur. Niſi quis legendum putet Regienſi ſiue Regenſi. Nam Claudius Regienſis Epiſcopus ſubſcriptus legitur Concilio 2. Cabilonenſi celebrato circa hæc tempora, videlicet anno 658. vel vt alij 664. In quo etiam ſubſcripti leguntur duo alij, qui huic Remenſi interfuerunt, Donatus Viſontienſis, & Palladius Antiſiodorenſis. Verùm in to. Concil. fortè legendum Reienſis, quod eſt ignotius, pro Regienſis.

Vero Rutenenſi.) Sic j. cui accedit ms. Rutemenſi. c. Teruenſi. Eſt autem Ruthenenſis Epiſcopatus, Gallicè *Rhodes* (Nam Ruthe-

num

num aliàs Rhodium dicitur) in Archiepiſcopatu Bituricenſi.

Agricola Gabalenſi.) Hoc eſt, vt poſterioribus ſeculis vocatur, Mimatenſi in eodem Archiepiſcopatu Bituricenſi, in quo eſt Aruernenſis & Ruthenēſis, qui proximè præcedunt. Nam Gauali, qui & Gabali Ptol. & Fortunato, & Gabales Cæſari, Plinio, & Straboni dicuntur, Gallicè *Mande* hoc eſt Mimatū in Aquitania regionis Gaualitanæ, quæ *Geuodan* dicitur, ciuitas primaria & caput eſt, vt docet Philippus Ferrarius in noua topographia Martyrologij Romani. Quod adnotamus, ne fortè quis putet eſſe oppidum Cabilonenſe, quod eſt ſub Archiepiſcopatu Lugdunenſi, præſertim cùm Robertus Cænalis ſentiat Gabales eſſe Cabilonenſes. Et quidem Agricola Cabilonenſis Epiſcopus ſubſcriptus legitur Concilio 4. & 5. Aurelianenſi, quorum poſterius habitū eſt anno 552. Item Pariſienſi 2. & Lugdunenſi primo, quod habitum eſt anno 570. Præfuit autem eccleſiæ ſuę annis 48. & vixit annos 83. vt habet Gregor. Turon. lib. 5. hiſt. c. 45. & ex eo Baron. in notis ad Rom. martyrol. die 17. Martij. Sed vt ſit idem cum eo qui huic Remenſi Synodo interfuit, obſtare etiam videtur diſtantia temporis.

Auderico Auſcenſi.) Auſcij, alio nomine Auxitani, vnde Auxitanus Archiepiſcopatus. Gall. *Auchx in* Vaſconia.

Vt capitula Canonum Pariſius acta in generali ſynodo, in Baſilica S. Petri, Lotharij regis ſtudio congregata, omni firmita-

firmitate cuſtodiantur.) Videtur intelligi Concilium iij. Pariſienſe cuius exſtant 9. Capitula to. 2. Conciliorum per Binium editorum. Nec obſtat quòd ibi dicatur celebratum ſub Childeberto, quia intelligitur Childebertus primus filius Clodouei magni, qui obijt anno 559. Quo eodem tempore regnauit frater ipſius Clotarius primus, qui hîc Lotharius nominatur, & obijt anno 565. Et quidem dictus Childebertus ſolium regni tenuit Pariſijs, Clotarius autem Sueſſione, ſed tandem etiam toti Galliæ præfuit. Vnde veriſimile eſt poſt annum 559. celebratam eſſe hanc ſynodum Pariſienſem, quod diſerté docet Binius.

Ad matriculam præterea ſanctæ Remenſis eccleſiæ.) Ante hæc verba ms. & j. adijciunt: Ad Baſilicam S. Medardi ſolidos quindecim. Quæ omiſimus alia exemplaria ſecuti, quia ſuprà de eccleſia S. Medardi dictum fuit.

CAP. VI.

POST hunc beatum virum Leudegiſelus, Attilæ Epiſcopi frater.) Hic attila, vt ex cap. ſequenti patet, fuit Epiſcopus Laudunenſis. In tabulis Democharis ſextum locum obtinet, quem vocat Attolam, vti & Hincmarus in opuſc. lv. Capit. c. j. Conſecrauit S. Autbertum Cameracenſem epiſcopum anno 642. vt adnotaui ad Chron. Cameracenſe lib. 1. c. 19. Sequitur:

Tempore Dagoberti regis Epiſcopium rexit.)

rexit.) Hic eſt Dagobertus primus, qui poſt patrem ſuum Clotarium ſecundum, regnauit adhuc annos 14. & obijt 645. Succeſſit ei filius natu maximus Sigebertus, de quo in fine capitis, qui obijt 656.

Hunc ſequitur Anglebertus.) Sic omnia exemplaria præter j. quod toto hoc cap. legit Angelbertus.

CAP. VII.

PEtente Berecario Abbate.) Sic omnia exemplaria, quod s mutauit vbique in Bercharium, ſicut & j. Quomodo per contractionem legitur apud Sigebertum in chonico, & in Promptuario ſacrarum antiquitatum Tricaſſinæ diœceſis Nicolai Camuzæi, in quo continetur integra vita eius & paſſio conſcripta per Aſſonem Abbatem Deruenſem, & apud Suriũ to. 5. vbi breuem eiuſdem vitam recenſet ex Vincentij ſpeculo hiſtoriali lib. 24. die 16. Octobris.

Eccleſiam in Viriziaco.) Ita legendũ patet ex cap. 1. & 3. huius libri, vbi conſtanter ſic legitur, Gal. *Verzy*. Alioqui tum hoc loco, tum infrà cap. 10. variant exemplaria, m. Viriaco, c. Viriciaco, quomodo m. legit cap. 10. Vbi c. legit Virigiacum.

Cui Ludouicus quoque rex.) Intelligitur Clodoueus ij. qui obijt 662.

Huius etiam tempore tradidit Grimoaldus vir illuſtris S. Remigio.) &c. Hic videtur fuiſſe Maior domus ſeu Magiſter palatij Francorum, filius beati Pipini de

E Landis,

Landis, & frater Sanctarum Gertrudis & Begghę, qui obijt anno 658.

Concilium præſulum Galliæ Namnetis habitum iuſſione Romani pontificis, cuius hîc meminit, videtur deeſſe in tomis Conciliorum. Niſi fortè ſit illud, quod 20. continens capitula, ponitur to. 3. poſt Concilium Triburienſe habitum anno 895. De quo ſic notat ibidem Binius: Incertum habemus quo tempore hoc Concilium actum ſit, itaque hoc loco collocauimus.

Poſt hæc in eccleſiola S. Mariæ, quam in eodem monaſterio conſtruxerat, obiiſſe fertur.) Quàm ſollemnes Niuardo exhibitæ fuerint exequiæ refertur vbi ſuprà, in vita & paſſione S. Bercharij abbatis. Obijt Calendis Septembris, ad quem diem ad Vſuardum adiecit Molanus: In Alto Villari depoſitio ſancti Niuardi Epiſcopi Remenſis. Quo die ponit eũdem in ſuo Martyrologio Petrus Galeſinius. Meminit eiuſdem Sigebertus in chronico anno 661. his verbis: Sanctus Niuardus Remenſis Archiepiſcopus, & Reolus ſucceſſor eius, Bercharius quoque martyr, qui fuit abbas primus Altiuillarenſium: Sancta etiam Bertha martyr. & abbatiſſa ſanctitate clarent in Gallia.] Hunc vitiosè quidam Viuiardum vocant.

CAP. VIII.

AD prænotatum huius ſancti viri (Niuardi) cœnobium (hoc eſt ad Altũvilla-

villare) Beatæ Helenæ reginæ conſtat corpus ab vrbe Roma deuectum.) Dies tranſlationis, & aduentus ad hoc monaſteriū adnotatur ſeptima Februarij in addit. Molani ad Vſuardum. Scripſit tranſlationis huius hiſtoriam Almannus monachus Altuillarenſis, teſte Sigeberto de viris illuſtribus cap. 99. & vt ibidem refert, vitam quoque S. Niuardi, & S. Sindulphi, de quo ſeq. cap. Hæc autem tranſlatio ab vrbe Roma in Gallias, teſte eodem Sigeberto in chronico, facta eſt anno 849. vt refert poſt eum quoque Baronius to. 10. in fine eiuſdem anni, addens: Sed de eius corpore inter Latinos & Græcos antiqua eſt controuerſia, vbi ſepultum fuerit. Veneti inſuper illud ab Oriente delatum, poſſidere ſe gloriantur, quod & digno cultu proſequuntur. Hæc Baronius.

Gemino ditati gaudent eſoce.) Sic m.ſ. reliquit locum vacuum. Significari putatur piſcis, qui alio nomine ſalmo dicitur. Sulpicius Seuerus lib. 3. dialogi de virtutib⁹ B. Martini cap. 13. Ad primum iactum reti permodico immanē eſocem diaconus extraxit. Ad quem locum Sur. to. 6. notauit ad marg. Ezocem id eſt ſalmonem. Scribit enim ipſe per z. Hadrianus Iunius in ſuo Nomenclatore, recenſens nomina piſcium, ita ſcribit: Exos, quòd oſſibus careat, vel vt alij legunt eſox Plinio. Anglicè *à Lax*. & diſtinguit à ſalmone. Plinius nat. hiſt. lib. 9. c. 15. Sunt & in quibuſdam amnibus haud minores, ſilurus in Nilo, Eſox in Rheno, attilus in Pado.] Qui ibidem cap. 18. agit de ſalmone.

CAP. IX.

DE S. Sindulfo agit Molanus ad Vſuardum die 20. Octobris, Romanum martyrol. cum Baronio, & Petro Galeſinio ad eumdem diem, ſicut & Wion. Item Trithem. de viris illuſt. ord. S. Benedicti lib. 3. c. 46. qui ſcribit eum claruiſſe anno Domini 600. & ſocium fuiſſe beati Baſoli abbatis, de quo ſuprà cap. 3. Vnde de ijſdem coniunctim ait in Chronico Sigebertus ad annum 567. Baſolus abbas, & Sindulphus presbyter & recluſus in Francia clarent.

CAP: X.

DE *Sancto Reolo Epiſcopo.*) De hoc nihil inuenio in martyrologijs. Hic ante Epiſcopatum neptem S. Niuardi, filiam Childerici regis, vxorem habuit, vt conſtat ex auctore ſuprà cap. 7. Poſt eius mortem præfuit in hoc Archiepiſcopatu annis 26. vt dicitur in vita S. Gumberti, fratris S. Niuardi, quæ eſt in vitis Sanctorum Gallicè editis per Pariſienſes die 29. Aprilis. Hunc alij, vt Papirius Maſſonus in ſuis annalibus, & Iacobus Sirmondus in catalogo Archiepiſcoporum Remenſium vocant Regulum.

Cruciniacum montem, Curbam villam, cum Aciniaco in pago Tardonenſi.) Hæc ita vertit Gallicè Nicolaus Cheſneau: *le mont de Cruny, Couruillé, & Acini en Tardenois.* Atque ita legunt omnia ferè exemplaria, tum hoc loco, tum cap. 17. huius libri, niſi quòd ms. hoc loco & c. 11. legunt Turbam, & Tardoniſſe.

CAP. XI.

GErniacam cortem.) Ita hîc & ſæpius infrà omnia exemplaria, Gal. *Gernicourt.* pro quo aliquoties s. ſubſtituit Germaniacam, quod ſuprà cap 5. vertitur *Germiny.* Ex hoc loco corrigendus Surius, Haræus, & Lippelo, qui in vita S. Rigoberti die 4. Ianuarij legunt Gremaca. Locus eſt non procul Remis, vt conſtat ex c. ſequenti. Corrigendum & illud in iiſdem auctoribus, quòd pugnam Caroli cum Chilperico & Ragemfrido ponant accidiſſe 12. Calendas Auguſti, cùm legendum ſit Aprilis. Nam accidit in quadrageſima, Dominica die ante paſcha, vt habent Annales Francorum à Pithoeo editi, & appendix Gregorij Turonẽſis, cuius auctor Fredegarius Scholaſticus, qui res ſui temporis deſcribit.

Villam nomine Cartobram.) Sic c. r. & j. Alia Carobram, Gal. *Chartreune.*

Et in villa, cui nomen Turba,) Ita hic omnia exemplaria, Gal. *Tourbe.*

De villa Bracaneio ſuper fluuium Rotumnam.) r. m. Bracaneco, j. Bracaneto.

A Dagoberto deniq; rege.) Intelligitur ſecũdus huius nominis, filius Childeberti, qui obijt anno 715. cui ſucceſſit fili⁹ Theodoricus ij.

In Rodonico etiam.) Sic j. ſed ms. Rodinico, c. Rodolito, aliud Rodocino.

Hic venerabilis præſul Pippinum Maiorẽ domus regiæ traditur amiciſſimũ habuiſſe: cui eulogias pro benedictione crebrò ſolebat mittere.) Hic eſt Pippinus Herſtallus, filius S. Begghę, pater Caroli Martelli ex pellice.

Eulogiæ erant panes benedicti, communionis mutuæ & amicitię ſymbola, de quibus latè Baron. to.3. Annalium anno 313. Concilium Namnetenſe cap 6. de quo ſuprà, formam benedictionis exprimit.

In monte Berelini.) Sic r. & j. cui accedit ms. Berelini, c. Belini.

In pago Caſtricenſi.) Sic & infrà c. 18. aliàs in vico Caſtricēſi. ms cōiunxit hîc vtrūque: In vico in pago Caſtricenſi.

CAP. XII.

ORta denique ſimultate inter regem Chilpericum & Karolum præfati Pippini filium, Maioremque domus Ragemfridum.) Hic eſt Chilpericus ij. frater Dagoberti ij. obijtq; anno 719. vel vt alij, 726. Hæc autem geſta ſunt anno 717. vt referunt Annales Francorū à Pithoeo editi. Sigebertus & Meyerus tribuunt anno 718. Quæſtio erat de obtinendo principatu, ſiue magiſterio equitū, vt eſt in vita S. Rigoberti. Nam Chilpericus magiſtrum equitum, ſiue Maiorem domus conſtituerat hunc Ragemfridum.

Quòd non illi eam priùs aperiret.) Sic c. r. & j. Quò accedit quòd in m. legebatur non nulli, ſed (non) transfixum eſt, & relictum eſt nulli, quomodo legit s.

Rigobertum patronum ſuum, qui (vt traditur,) eum de lauacro ſancto ſuſceperat, Epiſcopatu deturbauit.) s. corrigi vult

vult patrinum, Verùm obſtant omnia exemplaria. In vita ipſius dicitur S. Rigobertus hunc Carolum baptizaſſe, & de ſacro fonte ſuſcepiſſe. Sed & rectè ſuſceptores patroni dicuntur. Eius depoſitionem ab Epiſcopatu, ſicut & Eucherij Aurelianenſis, notant Sigebertus & Maſſæus anno 723.

De quo patrum ſcripta relatione traditur.) &c. Hiſtoria de viſione S. Eucherij Aurelianẽſis Epiſcopi de æterna damnatione Caroli Martelli ob inuaſas res eccleſiaſticas, iiſdẽ ferè verbis exſtat in Capitulis manuſcriptis, quę ab Epiſcopis prouinciarum Remenſis & Rothomagenſis Ludouico regi miſſa fuerunt: eſtq; adiecta in notis ad nouum corpus Canonicum cura Gregorij xiij. recognitum 16. q. 1. Cap. Quia. Exſtat item in vita eiuſdem S. Eucherij apud Surium 20. Februarij, ſcripta à contemporaneo, & in vita ipſius S. Rigoberti 4. Ianuarij: in quibus omnibus aſſeritur dictũ Martellũ ex nũc in corpore & anima pœnis ſempiternis eſſe deputatum. Meminit eiuſdẽ Hincmarus in præfatione vitę S. Remigij, & inter recentiores Paulus Æmilius lib. 2. de rebus geſtis Francorum, & Petrus Deſpinac Archiepiſcopus Lugdunenſis in oratione habita Bloſij coram rege Franciæ Henrico iij. anno 1575. vt teſtis eſt Arnoldus Wion lib. 3. ligni vitæ die 20. Februarij. Verùm his contradicit Petrus Pithœus in gloſſario Capitulorum litrera R. & Baronius to. 9. Annalium anno 741. idque ex eo quòd Eucherius vt minimum decem annis obierit ante Martellum. Quin etiam addit Baron. de

 ſalute

ſalute ipſius bene ſperandum eſſe, eò quòd pœnitentiam egerit. Quid de ea re ſit examinent alij. Flodoardus fideliter narrat quæ ex ſcriptis patrum accepit, quæ temere conuellenda non ſunt, & præcipuè Conciliorum acta.

Cuius in monaſterio S. Trudonis humatum eſt corpus.) Locus eſt in Hasbania, quæ Brabantiæ pars eſt, intra oppidum ſancti Trudonis, in quo ſepultus eſt S. Eucherius. Hæc contrario modo Gallicè vertit Nicolaus Cheſ. dicens: In monaſterio S. Eucherij ſepultum eſſe corpus S. Trudonis.

Qui regreſſus petitur à Milone.) &c. id eſt rogatur, requiritur. Eſt enim paſſiuum, eodem modo, quo ſuprà hoc libro c. 3. Petituſq; ſecretioris conuerſationis habitaculum concedere. Vbi contra omnia exemplaria malè correxit s. petentiſque. Senſus igitur eſt, quòd S. Rigobertus fuerit requiſitus à Milone.

Habitauit in Gerniaca corte tempore non pauco.) annis 15. aut 17. vt in marg. adnotauit qui ſuprà lib. 1. Guillelmus le Begue, idemque adnotat, eum quinque aut ſeptem annis exulaſſe in Vaſconia.

CAP. XIII.

HVius beati præſulis Adrianus ſedis Apoſtolicæ Pontifex meminit in epiſtola ſua Tilpino, pòſt Epiſcopo Remenſi directa.) Exſtat hoc fragmentum to. 3. Côcil. inter ſcripta Gregorij ij. idque factum eſt ex iudicio

dicio Baronij to.9.anno 717.Qui omnino aliter cēſuiſſet, ſi reliquam partem eiuſdem epiſtolæ, quæ habetur infrà cap.16.perlegiſſet. Nam inde planè conuincitur verè eſſe Adriani, non Gregorij: quia in ea meminit Zachariæ & Stephani anteceſſorum ſuorum, qui ſunt poſteriores Gregorio ſecundo. Poterit autem compleri hęc epiſtola additis duabus partibus quæ infrà cap. 16. & 17. recitantur, & corrigi adnotatio Seuerini Binij qui notat mendosè irrepſiſſe apud Surium die 4.Ianuarij, nomen Adriani, pro Gregorio ij. ſicut & Nicolaus Serrarius, qui in notis ad epiſt. 142. S. Bonifacij ſimiliter citat nomine Gregorij ij.

Simul cum alio Epiſcopatu.) Videlicet Treuirenſi, vt probatur ex epiſt. 6. Hincmari cap. 19. inter eas quæ prælo excuſæ ſunt, & ex præfatione eiuſdem Hincmari in vitam S. Remigij, in qua ait, quòd Milo, de quo ſermo eſt, Epiſcopia Remorum ac Treuirorum vſurpans inſimul, per quadraginta circiter annos peſſumdederit.

CAP. XIIII.

DEceſſit (S.Rigobertus) pridie Nonas Ianuarij.) Additū eſt in vno exemplari in margine: Anno incarnationis Dominicæ circiter ſeptingenteſimo ſeptuageſimo tertio. Quæ verba ms. c. j. non habent, etſi habeantur in vita apud Surium, ex qua ſumpta ſunt pleraque, quæ in hac hiſtoria de eo hactenus rela-

ta

ta ſunt. Additur quoque in vita, ad maiorem temporis certitudinem, indictione octaua eum obijſſe. Exſtat apud Surium die 4. Ianuarij. Quo die eius legitur memoria in Romano Martyrologio, tam Petri Galeſinij, quàm Baronij. Eodem quoq; die à Molano additus eſt Vſuardo. Scribit ibidem Baronius in notis, eum perueniſſe vſque ad tempora Hadriani papæ, qui, inquit, ipſo defuncto, reiecto Milone, in locum eius ſubrogauit Turpinum, vt eius acta teſtantur. Quod conforme eſt illis quæ de anno obitus ipſius dicta ſunt. Nam Hadrianus ſedere cœpit anno 772. Meminit eiuſdem Sigebertus in chronico anno 723. quo eum dicit ab Epiſcopatu depoſitum ſeu eiectum. Quæ ſi vera ſunt, oportet eum annis 50. exulaſſe. Verùm Franciſcus Haræus in vitis Sãctorum à ſe editis ponit eum obijſſe circa annum 733. hac appoſita adnotatione poſt vitam ipſius: Ponebatur obijſſe anno Chriſti 773. Sed omnino error videtur eſſe in numeris. Nempe Martellus Princeps, quem ille Epiſcopus puerum baptiſmate abluit obijt quinquagenarius anno ſalutis 741. ſicque debuiſſet S. Rigobertus Epiſcopatum geſſiſſe integris octoginta annis. Sigebertus quoque Hiſtoricus refert eum anno 23. illius ſeculi à Martello Epiſcopatu pulſum. Adde quòd ſolùm memoretur vixiſſe ſub his tribus Regibus, Childeberto, Dagoberto, & Chilperico, quorum poſtremus certè in vinis eſſe deſijt anno 727. Itaque ſuſpicor pridem pro xxxiij. ſubſtitutum lxxiij. vt anno 33. illius ſeculi, non 73. S. Rigobertus mortem obierit. Hæc Haræus ſatis probabiliter.

CAP. XV.

IN pagum Veromandenſem,ad villã Nemincum.) j. Memnicum.In hoc tractu Veromandenſi inſignis eſt ciuitas S.Quintini,non procul à Cameraco.

Hæc pretioſa illuc delata membra.) ms. j. munera,quomodo et c. vertit in Gallico, ſed alia lectio melior eſt, quam paulò pòſt habent omnia exemplaria.

Nec longum poſt hæc.)&c.Hæc eſt quarta tranſlatio S.Rigoberti, facta ab Heriueo Archiepiſcopo, de qua infrà lib. 4. c. 13.

CAP. XVI.

QVamuis eum quidam Corepiſcopum tantùm fuiſſe tradant.) Aliàs Coepiſcopum. Sed vera lectio eſt Corepiſcopũ, ſeu vt vt melius ſcribitur, Chorepiſcopum. Dicti ſunt enim Chorepiſcopi à χώρα, quę vox Græcis regionem vel agrum ſignificat, quaſi certarum regiuncularũ in qualibet diœceſi ſpeculatores. Quod officium in eos qui Archidiaconi, Archipresbyteri, & Decani rurales, & Decani Chriſtianitatis hodie vocantur maximè competere videtur. Hincmarus infrà lib. 3. c. 22. vicarium Epiſcopum à vico idem nomen interpretatur. Vnde & Gallicè Nicolaus Cheſneau interpretatur hoc loco, & infrà, *Doyen rural.* In m. ſcriptum fuit Corepiſcopum, ſed littera r. recenti manu ab aliquo imperito dele-

ta eſt,ad faciendum coëpiſcopum.Quòd autem Abel verè fuerit Remenſis Archiepiſcopus ſufficienter probat hoc cap. Flodoardus. Eodem facit & illud apud Surium in vita S. Rigoberti, vbi dicitur, quòd Hincmarus fuerit quintus à S. Rigoberto Remorum Archiepiſcopus. Si enim non connumeretur hic Abel, non niſi quartus erit.Cur autem à quibuſdam prętermittatur in catalogo Remenſium Archiepiſcoporum, rationem habemus ex ijs quę citantur ex epiſtola Adriani hoc cap. quia etſi ibi conſtitutus ſit Epiſcopus, tamen ibi permanere permiſſus non fuit, ideoque redijt Lobium celebre in Belgio monaſterium,vbi ad infidelium conuerſionem laboraſſe creditur, adeo vt ſanctè viuendo & prędicando pertigerit ad æternę vitæ brauium. Nomen eius ſacris martyrologij tabulis Vſuardi adiecit Molanus die 5. Auguſti. Quo diē agit de eo idē Molanus in Natalibus SS. Belgij, aſſcribens ei titulum Remenſis Archiepiſcopi, & in ſuis martyrologijs Petrus Galeſinius, & Arnoldus Wion. Item Trithemius lib. 3. de viris illuſt. ord. S. Benedicti cap. 298. & lib. 4. c. 118. Quo loco ſcribit feſtum eius agi nono calendas Octobris. Fuit natione Scotus.

Grimonem in ciuitate quæ dicitur Rodomus.) m. & aliud exemplar Rodomis, pro quo s. & j. ſubſtituerunt Rothomagus,eiuſdem ciuitatis nomen, quæ etiam Rodoma dicitur. Vide annotat. Nicolai Serrarij ad epiſtolam 143. S. Bonifacij. Sed non probo vt pro veteribus noua nomina, quamuis notiora, reponantur, quia hac ratione perit notitia antiquitatis

tatis. Sic & infrà lib. 4. c. 31. omnia exemplaria legunt, Rodomi, niſi quòd ibi c. vitioſè legit Rodonij, & vtrobique Gallicè vertitur *Rouen*. Vtitur ea appellatione Sigebertus anno 751. Remigius, inquit, Pipini regis frater Rodomenſis Archiepiſcopus in Gallia claret. Eſt autem hic Grimo 27. Rothomagenſis Archiepiſcopus in tabulis Democharis, Roberto ſubrogatus anno 733.

Tertium denique Hartbertum in ciuitate quæ dicitur Senonis.) Sic c. & j. At ms. Harbertum. In tomis conciliorum Artbertus, in tabulis Democh. Orbertus ſiue Ochibertus Cardinalis anno 762. eſtque numero 36. Porrò ex his quæ hîc citantur ex duabus Zachariæ epiſtolis non pauca poterunt reſtitui in tomis epiſt. decretalium, & to. 3. Concil.

CAP. XVII.

DE *Tilpino Epiſcopo*.) Ita conſtanter omnia exemplaria. Alij auctores vocant abſolutè Turpinum, aut Ioannem Turpinum. Exſtat eius nomine hiſtoria de vita Caroli Magni & Rolandi, tametſi Papirius Maſſonus lib. 2. Annalium Francorum exiſtimet non eſſe ipſius, ſed hominis otioſi, qui fabulas illas poſt Caroli Calui imperium deſcripſit in gratiam iuuentutis. Idem rectè docet Antonius Poſſeuinus in Apparatu ſacro, in Tilpino.

De ordinatione Epiſcopi nomine Lul, ſanctæ Moguntinæ eccleſiæ.) Sic omnia

omnia vetera exemplaria, pro quo s, & j. Lulli ſubſtituerunt. Sed in tomis Conciliorum ſæpe Lul appellatur, ac nominatim epiſt[illegible] Zachariæ papæ; ſicuti & in epiſtolis S. Bonifacij. Fuit hic B. Lullus S. Bonifacij martyris ſucceſſor, & ij. Archiepiſcopus Moguntinus.

Nouiliacum in pago Vrunſe.) c. Vrſincte, j. Vrcinſe.

CAP. XVIII.

Miſſus dominicus ad recta iudicia determinanda fuerat ante Epiſcopatū conſtitutus.) Miſſus id eſt legatus. Frequens eſt miſſorum mentio in capitulis Caroli magni & Ludouici Pij: quorum officium hoc c. deſcribitur. Miſſo autem dominico ferè addebatur comes, vt patet ex lib. 2. Capitulorum c. 25. Quod nomen officij erat, non dignitatis aut ſublimitatis vt hodie. De Miſſis dominicis lib. 1. capitulo 122. lib. 2. cap. 11. 16. 17. 19. 25. 26. 27. 28. lib. 3. cap. 17. 18. 33. &c. de Comitibus lib. 2. cap. 6. 9. 10. 12. 18. 23. 24. 25. 26. 28. 32. &c. De his & Petrus Pithœus in gloſſario Capitulorum verbo Miſſi dominici, Florentius Vander Haer in Caſtellanis Inſulenſibus, & Petrus Louuet in hiſtor. Bellouacenſi lib. 3. c. 9.

In his quoque pagis Dolomenſe ſcilicet, Vongenſe.) &c. Sic omnia hæc nomina per e legunt ms. quomodo olim frequenter loquebantur, quod ſeruari placuit, c. j. Dolomenſi, Vongenſi, &c. per i.

Vt

Vt bonos & idoneos Vicedomnos & aduocatos haberent.) Sic m. cetera Vicedominos. De his Vicedomnis & aduocatis eſt Capitulum 11. lib. 3. Capitulorum, vbi ſimiliter legitur vicedomnis. Nam ſi tunc pro dominus, domnus dicebatur, conformiter vicedomnum dicebant, & ſcribebant.

Hic Synodum inuenitur habuiſſe anno ab incarnatione Domini noſtri Ieſu Chriſti DCCCXIIII. in eccleſia Nouiomenſi.) Hæc ſynodus deeſt in tomis Conciliorum. Sed tom. 3. habetur Concilium Remenſe primum ſub eodem Vulfario & Carolo Magno celebratum anno pręcedenti 813. menſe Maio, quod habet Capitula ſeu Canones 44. Cuius auctor noſter mox infrà meminit, dicens in eo conſtituta fuiſſe capitula xliij. ſed facilè fieri potuit, vt vnum in duo diuideretur.

Congregatis ſecum coëpiſcopis ſuis Hildoardo, Ermenone, Ieſſe, Ragumberto, Grimboldo, Rothardo, Wendilmaro, Oſtroaldo.) j. ſcribit Hildoaldo. Erat hic Epiſcopus Cameracenſis. Ermeno Siluanectenſis, qui in tabulis Democharis vocatur Herminius. Ieſſe Ambianenſis. Ragumbertus, vel vt c. j. Ragimbertus, Bellouacenſis, cui ſucceſſit S. Hildemannus, de quo infrà cap. 20. qui obijt anno 848. die 8. Decembris. Grimboldus Morinenſis, qui aliàs Grimbaldus & Erembaldus. Rothardus Sueſſionenſis, qui infrà cap 20. & libro 3. ſemper Rothadus nominatur in omnibus ferè exemplaribus, quæ hîc vari-

variant. In tomis Concil. & to. 3. bibliothecæ Patrum 2. editionis ferè Rothaldus legitur. Wendilmarus erat Epiſcopus Nouiomenſis, Oſtroaldus Laudunenſis.

Adalbardo.) c. j. Adalardo.

Fulrado, Ericho.) Sic c. & j. Alia Folrado, Eriono. Paulò pòſt, pro Otnero, c. j. legit Othero.

Id eſt, Varinæ, Vrbs campus, Trapiacus, Ieruſalem, Harbaudianiſua, ſiue eccleſia S. Leodegarij.) Sic exemplaria, niſi quòd in ms. ſit Varinne, & poſtremum in duo diuidat, legens: Haer, Haudiauiſna. Quæ Nicolaus Cheſ. Gallicè vertit: *Vareſnes, Vrcamp, Trapi, Hieruſalem, Herbaudia viſpa.*

De annona modij M.D.CCCCLXXV.) Sic j. ſed ms. prętermittit vocem modij, vt dubium ſit an illud M.D. non ſit modij, vt paulò poſt in ms. ſcribitur m̃d.j̃. lij°. vini. hoc eſt modij mille quinquaginta duo vini.

CAP. XIX.

HVius Præſulis hortatu Alitgarius Camaracenſis Epiſcopus ſex libellos de Remedijs peccatorum, & ordine vel iudicijs pœnitentiæ conſcripſit.) Exſtant hi lib. to. 5. antiquæ lectionis, editi per Henricum Caniſium, præfixis quoque his duabus, quæ hîc referuntur, epiſtolis. Ex hoc autem loco auctoris probatur, ſextum quoque librum, quem ſeorſim ponit Caniſius, ipſius eſſe Ha-

lit-

litgarij, ſeu vt legit Chronicon Cameracenſe lib. 1. c. 38. Halitcharij. Hi libri meritò recenſeri debent inter primos Caſuiſtas. Fuiſſe tamen & alios, qui ante ætatem Halitgarij de eodem argumento ſcripſerunt, ex ipſa hac Ebonis conſtat epiſtola: vt eſt Pœnitentiale Romanum,& Theodori Archiepiſcopi Cantuarienſis, de quo Beda in chronicis ſub Dagoberto. Item liber ipſius Bedæ de Remedijs peccatorum. Præterea Otliberti & Hattonis Epiſcopi Baſileenſis, deinde Theodulphi Aurelianenſis, Rabani et c. quorum meminit Rhenanus in argumẽto libri Tertulliani de pœnitentia, & Iacobus Pamelius adnotatione j. ad eumdem librum. Patet antem ex hoc Halitgarij opere, adhuc tum temporis pœnitentias imponi ſolere ſecundum exigentiam Canonum.

Vbi cùm diu oraſſent.) ms. Deum oraſſent. Sed alia lectio, quæ ceterorum eſt exemplarium, meritò præferenda eſt, quæ congruit cum Thegano in opere de geſtis Ludowici Pij cap. 16. ex quo veriſimile eſt Flodoardum accepiſſe, cùm ijſdem etiam verbis vtatur. Contigit autem tam bellum contra Sclauos, quàm ipſius Ludowici in imperatorem coronatio anno 816. vt patet ex eodem Thegano, & Baronio.

Apoſtolica reperiuntur munia cõtuliſſe.) Sic omnia exemplaria. Legendum fortè quis arbitrabitur Imperialia, pro Apoſtolica, vt in 2. diplomate huius capitis: Imperialia ſumpſimus inſignia. Sed vera lectio eſt Apoſtolica munia, hoc eſt quæ à ſede Apoſtolica conferri ſolẽt. Eius enim eſt Imperatorem coronare. Quæ lectio probatur ex cap. 10. lib. 3. vbi refertur,

 quod

quod hîc citatur ex Lotharij Imp. epiſtola.

Et Lotharius adduxit ſecum patrem ad Compendium palatium, vbi eum afflixit cum Epiſcopis.) Exſtat to. 3. Concilium apud Compendium, in quo Ludouicus Imp. deponitur anno 833.

Moderamni Redonenſis Epiſcopi.) Sic rectè s. & j. & omnia exemplaria cap. 20. lib. 1. Gallicè vertitur *de Rēnes*. Eſt autem ſub Archiepiſcopatu Turonenſi. Cetera exemplaria, Rothomagenſis Archiepiſcopi hîc legebant. Quod ex eo veriſimiliter accidit: quòd pro Redonenſis aliquis ſcripſerit, Rodomenſis, pro quo alius ſcripſit Rothomagenſis. Nam Rothomagus alio nomine Rodoma & Rodomus dicitur, vt ſuprà ad cap. 16. probauimus. Adde quòd in catalogo Rothomagenſiũ Archiepiſcoporũ apud Democharem nullus inueniatur Moderamnus.

CAP. XX.

REquirente poſtmodum Papa Nicolao ab EpiſcopisGalliæ, maximeque Belgicæ prouinciæ, hæc inter alia in reſponſis accepit.) Non exſtat ſaltem plenè, Epiſcoporum Galliæ epiſtola ad Nicolaum primum, ex quo hæc omnia auctor delibauit. Nam hęc eum ex alijs recitare patet dum poſt multa narrata addit: Item poſt pauca. Rurſus: Item poſt aliquantula.

Aiulſum videlicet Archiepiſcopum, & Badaradum Epiſcopum.) Aiulſum legunt r. m. & j. ex quo s. fecit Anulſum c. Arnulfum. Badaradum legunt c. & j. quomodo & infrà legitur

legitur hoc eodem capit. ſatis conformiter ab omnibus, niſi quòd ms. habeat Baradus. Similiter & Synodus Sueſſionẽſis, de qua ſub finem huius capitis, legit Badaradum & Aiulfum. ms. & r. hoc loco Hadaradum legebant.

Quos ſecundum Africæ prouinciæ Canones elegerat ſibi iudices.) Concilium Africanum, quod aliquoties hoc cap. citatur, illud eſſe videtur quod exſtat to. 1. Concil. habitum ſub Pontificibus Bonifacio & Cæleſtino. Sunt autem Canones diuerſorum conciliorum Africanę prouinciæ numero 105. Quod hîc citatur habetur cap. 63. quod nominatim citat Hincmarus in Concil. Sueſſionenſi de quo lib. 3. cap. 11. Sed quæ infrà citantur ex cap. 59. & 74. in illo Concilio, prout nunc exſtat, non leguntur.

Theodericum ſcilicet Epiſcopum.) Hic erat Epiſcopus Cameracenſis, vt conſtat ex Chronico Cameracenſi lib. 1. cap. 41.

Anno incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti octingenteſimo triceſimo quinto, anno etiam Imperij glorioſi Cæſaris Ludouici xxj.) Sic c. Sed r. ms. & j. xxiij. non rectè. Nam cùm regnare cœperit initio anni 815. annus 835 eſt Imperij eius 21. vt conſentit Sigebertus in Chronico.

Hartgarius Epiſcopus.) Sic r. c. & j. at ms. & aliud exemplar Harogarius.

Rambertus Epiſcopus.) M. Hranbertus, a. Hrambertus.

Haiminus Epiſcopus.) Sic r. j. et c. in Gallico. ms. Hamnus, c. Lat. Hamius.

Cui reſtitutioni præfata, quæ Sueſſionis habita eſt contradixit Synodus.) r.ms. contradicit. Huius Synodi tacitè facta eſt mentio initio huius capitis.

A quo in regione Saxoniæ quoddam Epiſcopium promeruit.) &c. Factus enim eſt Epiſcopus Hildeſemenſis, ordine quartus, in quo 12. annis permanſit, vt ſcribit Albertus Krantzius lib. 1. Metrop. c. 30. Quo cum ſatis conſentit, quòd à Flodoardo lib. 3. c. 2. ſuperuixiſſe ſcribatur vſque ad annum 851.

SCHO-

SCHOLIA IN LIBRVM TERTIVM.

Cap. I.

ANno denique Dominicæ incarnationis DCCC.XLV. Karolus Synodum Epiſcoporum regni ſui apud Bellouagum.) Sic omnia vetera exemplaria, quomodo etiam ter quaterue legitur in Attrebatenſi Breuiario die 15. Iulij. Id s. & j. mutauerunt in nomen hoc ſeculo vſitatius Bellouacum. Baronius to. 10. ad dictum hunc annum ex noſtro hoc Flodoardo Gallicè edito, totum hoc caput primum inſeruit ſuis annalibus in Latinum conuerſum, & ex eo Binius to. 3. Conciliorum.

Archiepiſcopo Sennenſis eccleſiæ Wenilone.) Sic omnia antiqua exemplaria, quod rurſus s. & j. mutauerunt vbique in Senonenſis, quomodo etiam hîc correxit aliquis in m. cùm prius legeretur Sennenſis, quomodo & conſtanter legitur infrà c. 20. & 21. Idemque factum eſt infrà cap. 11. Nam & ibi in m. legebatur cum Wenilone Sennenſi. Eodem modo legit Chronicon Cameracenſe lib. 1. c. 43. cum Venelone Sennẽſi. Infrà c. 20. omnia exẽplaria Egilonẽ vocãt, c. 22. Wanilonẽ. In hiſt. Tilpino inſcripta Ganelo vocatur. Sic & manuſcript. exẽplar hiſtorię Scholaſticę Petri Trecẽſis, quod eſt in bibliotheca cathedralis eccleſię S. Audomari

legit Wilhelmo Sennenſi, vbi in excuſis eſt Senonenſi. Accedit & vox Gallica *sens*. Et in manuſcripto catalogo Epiſcoporum totius orbis, quem penes me habeo, lego Archiepiſcopatum Siennenſem. Denique Zacharias Papa in epiſt. ad S. Bonifacium, quę eſt inter epiſt. Bonifacij 143. de hac loquẽs ait: Tertiũ deniq; Haidthbertum in ciuitate quæ dicitur Sennis. Quo loco intelligi vrbem Senonenſem rectè ſuſpicatur Serrarius, & patet ex noſtro Flodoardo ſuprà lib. 2. c. 16. Denique Sennenſis perpetuò legitur in epiſt. Nicolai primi ad Karolum regem & ad Egilonem, quas edidit vnà cum Hincmari epiſt. Ioan. Cordeſius.

CAP. II.

QVæ toto hoc cap. habentur de Synodo Pariſienſi in cauſa Ebonis habita, ea ſimiliter ex Gallico conuerſa in Latinum habet Baronius anno 847. & ex eo Binius to. 3. Cõcil.

CAP. III.

ET impetrent pro nobis offerri ſacras oblationes.) Sic c. & j. aliàs imperent. m. intrent pro nobis offerre, pro quo s. inſtent pro nobis offerre. Sed prima lectio videtur melior. Hinc autem docemur viuorum ſuffragia prodeſſe defunctis.

CAP.

CAP. IIII.

Atque puſilluspumilio.) Incertum eſt an propria ſint nomina, an appellatiua, quod verius videtur. Vnde Gallicè vertitur: *le petit nain*, id eſt paruus nanus.

Sciat ſecundum digna memoria aui, & pia recordationis genitoris noſtri Capitula ſe emendaturum.) Loca Capitulorum Caroli magni & Ludouici Pij in margine notauimus. De eodem argumento Pithœus in gloſſario verbo Nonæ & decimæ citat Canonē 42. Syn. Mogunt. 46. Turonenſis, & 62. Meldenſis.

Poſſunt præbere conſultum.) Sic c. & ji Quomodo omnia legunt ſuprà lib. 2. c. 19. in litteris Ludouici Imperatoris. Aliàs cōſilium, vt ms. hoc loco. Vtitur eadem voce Nicolaus Papa. 1. epiſt. 32. Audiuimus, inquit, Lotharium à ſede Apoſtolica petitum non expectaſſe conſultum. Sic & in Rothaldi appellatione ad ſedem Apoſtolicam: Abſque meo conſenſu, ſeu conſultu. Et Chronicon Cameracenſe lib. 3. c. 62. Vt cum à conſultu pontificis longè faceret. Quibus locis conſultus ſignificat conſultationem, vel conſilium. Vtitur eadem voce Fulbertus epiſc. Carnotenſis epiſt. 39.

CAP. V.

HViuſmodi regiæ benignitatis functus auctoritatibus.) Sic omnia exemplaria, pro quo s. ſubſtituit fretus. Senſus eſt cùm haberet huiuſmodi auctoritates, hoc eſt,

edicta ſeu diplomata.

Librum quoque Sacramentorum, ſed & Lectionarium, quos ſcribi fecit, ebore, argentoque decorauit.) Liber Sacramentorum veteribus, ac nominatim B. Gregorio, eſt quem nos librum Miſſalem, vel in neutro genere, Miſſale dicimus. Lectionarius qui lectiones cuiuſque diei continebat. Similia leguntur infrà cap. 9. data ab eodem Hincmaro eccleſiæ S. Remigij.

CAP. VI.

PRæparanſque cãdelarum munuſcula.) Hæc vera eſt lectio. Sed m. candelabrꝝ munuſcula, ex quo fecit s. & j. Candelabrum & munuſcula. Ex hoc autem diſcimus fuiſſe etiam illo tempore vſitatam fidelium deuotionẽ, quã etiamnum cernimus, vt Sanctis luminaria accenderent.

CAP. VII.

VElum verò quoddam oppanſum ibidem videbatur.) Sic m. & r. Sed c. j. appenſum, s. oppenſum.

CAP. VIII.

SCamnis tapetia reddit.) Hoc eſt reponit. Sic omnia exemplaria, præter ms. quod habet: ſancta tapetia reddidit. Ex iis autem quæ hîc referuntur diſcimus ornamenta eccleſię non eſſe applicanda ad vſus prophanos.

CAP.

CAP. IX.

VErſibus etiam auro inclytis prætitulauit.) Sic ms. At j. inlitis. c. inditis.

CAP. X.

QVem cotidianum pallij vſum nulli vnquã Archiepiſcopo ſe cõceſſiſſe.) De auctoritate & vſu pallij eſt titulus 8. lib. 1 decretalium. Baronius to. 10. duobus locis, videlicet 849. & 852. ſcribit Nicolaum Papam negare, fuiſſe conceſſum Hincmaro pallium ad vſum quotidianum à Leone Papa, vt, inquit, ſuo loco dicetur; Verùm in geſtis Nicolai Papæ id nuſquam oſtẽdit falſum fuiſſe, etſi de alijs Hincmarum redarguat.

Commendaſſe reperitur Epiſcopis atq; Legatis.) Sic ms. At c. j. epiſtolis. Prior lectio magis placet, quia de epiſtolis mox infrà ſequitur.

CAP. XI.

DE *Synodo comprouinciali apud Sueſſonicam vrbem habita.*) Exſtat. to. 3. Conciliorum parte prima celebrata anno 853. tempore Leonis iiij. Sed vt ibi notatur (& infrà fatetur auctor noſter hoc eodem cap.) reprobata à Nicolao Papa j. Ex iſtius Synodi actis ea quæ hîc ſcribit auctor deſumpſit, plerumque etiã verba ipſa mutuatus. Quòd à Nicolao Papa

Papa retractata ſit & reprehenſa, quoad depoſitionem illorum clericorum, qui ab Ebone ordinati fuerant (quamuis ſubreptitiè eiuſdem Synodi approbationem à Benedicto Papa, & ab ipſo Nicolao iã antè Hincmarus obtinuerit, vt oſtendit epiſtola Nicolai 52. & 5. inter eas quæ ſunt in appendice epiſtolarum eius, quod fatetur etiam ipſe Baronius to. 10. anno 863. vbi eamdem intexit epiſtolam.) quòd inquam à Nicolao Papa reprobata ſit, patet ex epiſtola 46. & 47. eiuſdem, & in appendice epiſt. 13. & 15. qui aliam iuſſit congregari Synodum in eadem ciuitate Sueſſionenſi ſuper eadem difficultate, quæ dictos clericos reſtituendos eſſe decreuit. Hæc habita eſt anno 866.

Amalrico Turonenſi.) Ita c. j. tomi. Concilior. & chron. Cameracenſe. ms. Almarico & infrà Almaricum, & ſimiliter bis cap. 21. Plena dictio eſt Amalaricus, regis Wiſegothorum nomen. Item m. Turonenſe, Cathalaunenſe, Nouiomagenſe, & ita de ceteris omnibus per e, niſi quòd legat Sennenſi, pro quo mutatum eſt: Senonenſi, & Cameracenſi. Verùm hoc loco retinuimus vſitatiorem declinationem ſecuti alia exemplaria, & prout legitur in tomis Conciliorum, vt pronuncietur ablatiuus per i.

Huberto Meldenſi.) Ita c. j. ſicut & tabulæ Democharis. At reliqua Hucberto vt in to. Concil. quomodo etiam nomen Leodicenſis Epiſcopi in manuſcriptis codicibus Sigeberti perpetuò legitur.

Iona Auguſtudunenſi.) m. Auguſtidunẽſe, pro quo s. j. Auguſtodunẽſi, quod nũc vſitatius.

Godel-

Godelſado Cauilonenſi.) Sic omnia antiqua exemplaria.s. & j. ſubſtituerunt nomen recentius Cabillonenſi.

Hildebranno Sagienſi.) m. Sagenſe, j. Sagenſi, quomodo & in tomis Concil. hîc legitur. At in ſubſcriptione Concilij Tullenſis & 2. Sueſſionenſis Hildebrandus Sagienſis. Similiter in tabulis Democharis inter Epiſcopos Sagienſes nono loco ponitur S. Hildebrandus. Oppidum Sagium appellatur & Saium, Gal. *ſeez* in Nordmandia.

Rigboldo Remorum Chorepiſcopo.) Sic c. & tomi Concil. vbi vocatur Rigbaldus, pro quo non rectè Coëpiſcopo legunt ms. & j.

Lupo abbate monaſterij, quod dicitur Ferrarium.) Sic omnia exemplaria. In to. Cõcil. Lupo abbate monaſterij Bethleem, quod Ferrarias dicitur. Vtroque enim vocabatur nomine. Huius Lupi abbatis extat liber epiſtolarum.

Heriaco.) m. & aliud exemplar Heirico. s. j. Herico. to. Concil. Erico.

Hairohaldus.) Sic ms. al. Hairoldus, vt c. j. In to. Concil. Harouualdus.

Nomine Halduino.) Ita r. c. & to. Concil. Sed ms. Balduino, tametſi m. infrà Halduinum legit, pro quo malè correctum Balduinum. j. Harduino vtrobique.

Præmiſſi denique Concilij Præſules, Apoſtolicæ ſedis obedientes præceptis, &c. huiuſmodi præferentes epiſtolam.) Hæc epiſtola, cuius ſummaria capita tantummodo hîc

hîc inſeruntur, eſt Synodica epiſtola Concilij Trecenſis, de quo infrà c. 17. quod celebratum eſt ab iiſdem Epiſcopis anno ſequenti, videlicet 867. à quibus celebratum erat Sueſſionenſe anno 866. vt ipſe titulus indicat, deſtinata quidem ad Nicolaum, ſed reddita eius ſucceſſori Hadriano 2. Exſtat to. 3. Concil in fine primæ partis, vbi præcedit & alia epiſt. eorumdem Epiſcoporum ex Concilio Sueſſionenſi ſcripta anno ſuperiori, cuius paulò ſuperiùs auctor noſter meminit. Hac autem 2. epiſtola plenè ſatisfaciunt iis quæ Nicolaus Papa epiſtola 46. ipſis iniunxerat. Inſcriptio paulò plenior eſt in tomis Conciliorum: & in opuſculis Hincmari nupereditis per Ioannem Cordeſium Lemouicenſis eccleſiæ Canonicum. Reuerentiſſimo & ſanctiſſimo domino Patri, ac vniuerſali Papæ Nicolao, Epiſcopi qui præterito anno per gratiam Dei, & decretum veſtrum apud Sueſſonicam vrbem cum alijs qui tunc nequiuerunt adeſſe, viij. Kal. Nouembris, prima indictione apud Trecas conuenimus.] Præter litteras Synodales ex Concilio 2. Sueſſionenſi dedit & priuatã epiſt. Hincmarus ad Nicolaum Papam, qua ſe excuſat, quòd non ſtatim Clericos illos reſtituerit. Exſtat apud Baronium dicto anno 866. poſt epiſtolam Synodalem. Vtraque miſſa eſt per Egilonem Archiepiſcopum Senonenſem. Vt autem epiſt. Synodica Trecenſis tota huic cap. non inſeritur, ſic ex ijs quæ habet Flodoardus poterunt aliquot locis ſuppleri ea quæ deſunt in tom. Conciliorum, & apud Cordeſium.

In

In ſuis ordinibus reſtituere maturaſſemus.) Sic quidem s. & 1. ſed errore hîc poſitum, cùm vera lectio ſit, quam habent m. & c. maturaremus. Ita enim eſt in to. Concil. ita in eadem epiſtola edita per Cordeſium, & in epiſtola Hincmari ad Nicolaum Papam, quæ eſt 2. inter eas quas Cordeſius edidit, & in epiſtola ſecundi Concil. Sueſſ. ad eumdem Nicolaum.

Scripta quoque, quæ hinc à veſtra auctoritate directa.) Sic c. & j. Conſentit lectio quę eſt in to. Concil. niſi quòd pro hinc legat huc. At hinc accipi poteſt, non vt aduerbium loci, ſed quæ hinc, id eſt, de hac re. ms. quæ hinc à noſtra auctoritate. Sed priorem lectionem requirunt ea quæ præcedunt & ſequuntur.

CAP. XII.

CAnonicam in iam dictum Balduinũ & Iudith, ſecundum edicta B. Gregorij, ab Epiſcopis depromi ſententiam fecit.) id eſt curauit eos excommunicari. Reſpicitur autẽ, vt apparet, ad decretum 10. & 11. Gregorij ij. in ſynodo Romana cap. Si quis virginem. 36. q. 2. quo cap. raptores virginum & viduarum excommunicari iubentur.

Et honores Balduino pro veſtra ſolummodo petitione donauit.) Hic Balduinus cognomento Ferreus, primus dicitur creatus Comes Flandriæ ſeu Comes regni à Carolo Caluo, patre ipſius Iudith. Videatur Iacobus Meyerus in Annalibus Fland. anno 863 Inter epiſt. Nicolai hæ ſunt de cauſa Balduini 20. 21. 30. 32.

50. 32. & 52. quæ omnes ferè ſunt ad ipſum Carolum regem vt Balduino parcat. 21. eſt ad Hermentrudem reginam. Eæ quæ ſunt ad Hincmarum, quarum meminit hoc cap. non exſtant.

CAP. XIIII.

DE *cauſa Rothadi Sueſſonici Epiſcopi depoſiti.*) Depoſitus fuit hic Rothadus, ſiue (vt eſt plerumq; in to. Conciliorum, & bibliotheca Patrum) Rothaldus, auctore Hincmaro congregatis aliquot Epiſcopis in Synodo Siluanectenſi anno 863. menſe Iunio. Qui, illo in monaſterium detruſo, alium ſubſtituerunt, non obſtante appellatione ad ſedem Apoſtolicam, à qua poſtea ſedi ſuæ eſt reſtitutus, cùm nulli contra eum accuſatores Romæ comparerent. Nec ipſe Odo Bellouacenſis Epiſcopus, qui ab hac Synodo Romam miſſus fuerat, eum accuſaret. De quibus omnibus latè videre eſt epiſtolam 28. Nicolai Papæ primi, & ſequentes vſque ad 44. Quæ ſexdecim epiſtolæ exſtant quoque to. 3. bibliothecę Patrum 2. editionis. Et certè Hincmarus in ſua epiſtola apologetica, quæ toto hoc capite continetur, ſcribit ſe mittere vicarios ſuos, non vt accuſatores ad confligendum, ſed vt à Rothado, atque à vicinis accuſatus, ad intimandum, quòd non in contemptum ſedis Apoſtolicæ, appellantem Rothadum ſecundum Sardicenſes Canones ſedem Apoſtolicam: ſed eum qui ad electorum iudicium de certis capitulis prouocauit, iuxta Carthaginéſes & Africanos Canones, ac decreta

ta Beati Gregorij, regulariter iudicauimus. Sic ille. Verùm id negat Rothadus in ſua appellatione, quæ exſtat poſt epiſt.37. Nicolai Papæ, atque in eo videtur præcipua controuerſia huius cauſæ conſiſtere. Exſtat totum hoc caput apud Baron. to. 10. anno 865. ſed ex vnico exēplari, eoq; vt fatetur Baronius, non ſine mendis.

Quidam Epiſcoporum regni Lotharij, zelo amaro contra nos ducti, quia illorum conſilijs de VValdrada non adquieuimus.) Lotharius rex, filius Lotharij Imp. repudiata legitima vxore Theutberga, hanc Waldradam concubinā ſibi in matrimonium aſſciuerat, qua de re multæ quoque exſtant Nicolai papæ epiſtolæ, & Hincmari prolixum opuſculum de diuortio Hlotharij regis & Tetbergæ reginæ.

Et ideo vt ſe concrederet, locarium ei promittere.) Sic c. & j. Dicitur autem locarium à loco, vbi locare, id eſt collocare te poſſis. Significat, teſte Varrone, pretium quod datur in ſtabulo & taberna. Vnde Gallicè vertitur *Moyens de viure*. m. s. & aliud exemplar legunt jocarium, quod idem ſignificare poteſt quod jocale, Gall. *ioiaux*. ſed huic loco non congruit: prior autē lectio & ſignificatio probatur ex ijs quæ non multò antè præcedunt.

Et itineris longitudine atque inſoliditate obſtrictus.) Iter inſolidum vocat, non tutum, Gallicè *mal ſeur*. Quædam exemplaria duo verba faciunt in ſoliditate, ſed non rectè.

Niſi quamdiu eiecto ſine vllo crimine ab ea ſuo Pontifice.) Scilicet Rigoberto, de

de quo ſuprà lib. 2. cap. 12. Quæ dictio alia manu ſuper lineas in m. poſita eſt. eamque s. & j. in textum retulerunt.

Quòd furatus ſit res & theſaurũ eccleſiæ.) Sic c. quæ vera videtur lectio. Reliqua fraudatus.

Cap. XIIII.

A*D conciliabulum nuper Metis habitum, quod vocari Synodum vetuiſtis.*) Extſtat to. 3 Concil. in fine primę partis, habitum anno 863 menſe Iunio, in cauſa repudij Theutpergæ reginæ à Lothario rege facti. Damnauit illud Nicolaus 1. in Concilio 3. Romano ſub ipſo habito eodem anno.

Tandem in Moguntina ciuitate habita Synodo, Rabano Archiepiſcopo libellum ſui erroris porrigens, damnatus ab omnibus Germaniæ Epiſcopis.) &c. Hæc eſt 2. Synodus Moguntina ſub Rabano anno Domini 848. tempore Leonis Papę 4. de quo eodem anno Baronius, ſed ex his Flodoardi ſcriptis ex Gallica lingua ſolùm tranſlatis.

Poſtea autem à Belgicæ Remorum, ac Galliarum prouinciarum Epiſcopis auditus.) Videlicet in Synodo Valentina anno 855. ab Epiſcopis trium prouinciarum, quæ exſtat to. 3. Concil. parte 1. & in Synodo Tullenſi in ſuburbio illius vrbis, villa Saponarias dicta, ab Epiſcopis 12. prouinciarum anno Domini 859. quæ ibidem non integrè exſtat, Videatur Baronius

nius hoc anno in Annalibus. Vtriuſque infrà meminit auctor cap. 16.

Quæ contra catholicam fidem ex veteri hæreſi Prædeſtinatiana &c. dicere videatur.) Rectè dicit videatur, quia quædam ex his bene intellecta fidei non aduerſantur: vt quod ſecundo loco adfertur, diſtinguendo de voluntate Dei beneplaciti & ſigni. Item tertio loco, quòd Chriſtus pro omnibus ſit mortuus & crucifixus ſufficienter, quia pretium fuit ſufficiens quod dedit: ſed non pro omnibus efficienter, quia non omnibus applicatur. In quem ſenſum reſpondit olim S. Proſper ad Capitula Gallorum, & obiectiones Vincentianas. Quod primo loco adfert Hincmarus his verbis: *Dicit* (nimirum Gotheſcalcus) *quod & veteres Prædeſtinatiani dixerunt, quoniam ſicut Deus quoſdam ad vitam æternam, ita quoſdam prædeſtinauit ad mortem æternam.* Hoc impiè ab ijs, & à Gotheſcalco dictum, quia dicebant fatali neceſſitate ex prædeſtinatione Dei eos ad peccata, deinde in mortem compelli, vt conſtat ex obiectione prima in Capitulis Gallorum, & can. vlt. 2. Concil. Arauſicani, & cap. 3. Concil. Valentini, in quo, citato eodem Concil. Arauſicano, ſic dicitur: Verùm aliquos ad malum prędeſtinatos eſſe diuina poteſtate, videlicet vt quaſi aliud eſſe non poſſent, non ſolùm non credimus, ſed etiam ſi ſint qui tantum mali credere velint, cum omni deteſtatione, ſicut Arauſica ſynodus, illis anathema dicimus. Legant autem, & apud

ſe perpendant caput ſextum eiuſdem Concilij Valentini, qui huiuſmodi quæſtiones hoc ſeculo ſuſcitarunt. Ceterum de hęreſi Prædeſtinatiana apud veteres rara eſt mentio ſub illo nomine, & recentiores ſcribentes de hæreſibus ſolùm illud adferunt, quod habet Sigebertus in Chronico anno 415. his verbis: Prædeſtinatorum hæreſis hoc tempore cœpit ſerpere: qui ideo Prædeſtinati vocātur, quia de prædeſtinatione & diuina gratia diſputantes, aſſerebant, quòd nec piè viuentibus proſit bonorum operum labor, ſi à Deo ad mortem prędeſtinati fuerint: nec impijs obſit quòd improbè viuant, ſi à Deo prędeſtinati fuerint ad vitam. Quæ aſſertio & bonos à bonis auocabat, & malos ad mala prouocabat. Hæc ille.

Quod Prædeſtinatiani veteres non dixerunt, iſte vt audaciùs, ita & pernicioſiùs dicit, Deitatem ſanctæ Trinitatis trinam eſſe.) Id quidem minus rectè, & impropriè dicitur, cùm trium perſonarum in ſancta Trinitate non ſit niſi vna numero deitas. Sed eo ſenſu dici poteſt trina deitas, quia eſt in tribus perſonis. Vnde in eccleſia Romana à trecentis & quinquaginta circiter annis decantus eſt ille S. Thomæ hymnus de V. ſacramento in quo dicitur: Te trina Deitas, vnaque poſcimus. Cumque de eo mutando ageretur in poſtrema correctione Romani Breuiarij ſub Clemente VIII. vt à viris doctis accepi, propter auctoritatem tamen tanti Doctoris, nihil eſt mutatum. Sic apud Chryſoſt. to. 3. homil. de S. Ioanne baptiſta (quæ quidem ipſius non eſt, ſed incerti auctoris) legitur, quòd in Patre, filio, & ſpiritu ſancto

ſācto eſt triplex & vna diuinitas. Vbi triplex pro trina ponitur, ſicut & in hymno Prudentij de cereo paſchali, cùm ait de Deo: Regnum continuat numine triplici. Nam Deus non rectè triplex dicitur, ſed trinus, vt docent Scholaſtici doctores in 1. librum ſententiarum diſt. 19.

Et non ſolùm doctorum ſuorum doctor videri appetit.) &c. Sic omnia exemplaria, eſtque hæc vera lectio, ideoque in m. malè correctum, dictorum, quod ſecutus eſt s. Eſt autem ſenſus: Doctorum ſuorum, id eſt eorum qui eum docent & inſtruunt, doctor videri appetit, quos conuincere nititur de eo quòd contra ſeipſos, & propriam doctrinam doceant.

CAP. XV.

C*Eterùm capitula ſynodalia venerabiliū conſacerdotum noſtrum, trium ſcilicet prouinciarum, ſicut ibidem continetur.*) &c. Loquitur de Concilio Valentino, vt patet ex ſequentibus, cui interfuerunt in vniuerſum 13. aut 14. Epiſcopi, & inter eos tres Metropolitani, Remigius Lugdunenſis, Egilmarus Viennenſis, & Rodlandus Arelatenſis, quorum tantùm nomina initio exprimuntur, cum nomine Ebbonis Gratianopolitani Epiſcopi. In quo Concilio capite 4. illa habentur quæ contra ſe dicta eſſe hac epiſtola Hincmarus agnoſcit, tam de quatuor, quàm de 19. capitulis à ſe collectis.

In Africana & Arauſica ſynodo.) Hæc eſt 2. ſynodus Arauſicana, quæ etiam hodie exſtat. In Africa tria de hac re Concilia celebrata ſunt, duo Carthagini, vnum Mileui in Numi-

dia, vt patet ex epiſt. 47. S. Auguſtini, vbi vnum vocat plenarium totius Africæ Concilium, quod dolendum eſt non exſtare, ſed eius quędam fragmēta citat Proſper in reſponſ. ad Capitula Gallorum cap. 8. & lib. contra Collatorem cap. 10.

Veluti epiſtola Capitulorum extitit, quam venerabilis Ibas Epiſcopus ſuam eſſe in ſynodo denegauit.) Hic eſt Ibas Edeſſenæ eccleſiæ Epiſcopus, de quo in Conciliis, ſeu potiùs iudicijs eccleſiaſticis Tyrio & Berithenſi, & in Concil. Chalcedonenſi actione 10. Item Baronius anno 448. qui epiſtolam quidem ipſius eſſe ait, ſed negauit Ibas ſe dixiſſe hęc aut ſimilia verba: Non inuideo Chriſto facto Deo, ſi voluero & ipſe fieri poſſum. Et de eo crimine, audita teſtificatione clericorum Edeſſenę eccleſię, fuit abſolutus.

Tempore diuæ memoriæ Karoli Imperatoris, quando ſynodus pro cognita infidelitate Felicis eſt habita.) ms. infelicitate. Loquitur de Carolo Magno, & Felice Vrgelitano Epiſcopo. Agunt de eodem Felice eiuſque errore Annales Francorum à Pithœo editi anno 792. Sigebertus in Chron. 793. Aimoïnus lib. 4. c. 83. & 85. Ionas Aurelianenſis lib. 1. de cultu imaginum, & Paulus Aquilegienſis, qui contra errorem eius librum ſcripſit, qui exſtat to. 4. bibliothecæ Patrum ſecundę editionis. Damnata eſt eius hæreſis in ſynodo Francofordiēſi, quæ exſtat to. 3. Concil. ad annum 794.

Et ſic tandem ſubijciemus illa decem & nouem

uem capitula.) Sic omnia exemplaria noſtra, & Concil. Valentinum. Quare j. vitioſe legit decem & ſex.

CAP. XVI.

AN *quia vobis à cana patrum fide.*) Sic c.id eſt antiqua, vt Gallice vertit Cheſneau, & eò accedit ms. quod pró à cana, legit, archana. j. ſubſtituit ſana. Ita Sidonius Apollinaris carmine 2. Ætas cana patrum, id eſt priſca ætas, & Iſidorus in gloſſis manuſcriptis: Cana fides, antiqua ſenectus. Et ante hos Virg. 1. Ænead. Cana fides, & Veſta, Remo cum fratre, Quirinus Iura dabunt.

In conventu Epiſcoporum habito in territorio Tulleſi, in villa quæ dicitur Saponarias.) De hoc Concilio adnotaui ſuprà ad cap. 14.

Et in ſuburbio Lingonicæ vrbis.) Hæc ſynodus non exſtat.

Quia non ex ipſis, vt non dicamus per ipſos, Synodo Capitula ipſa fuere prolata.) Senſus eſt non fuiſſe prolata, quaſi ab ipſis profecta.

Timeo ne conniuere ſit, hoc tacere.) Sic reſtitui ex orig. ipſius Cęleſtini epiſt. 1. pro cohibere, j. ſubſtituit committere.

In villa Rothomagenſis Epiſcopij quæ Melpſa dicitur.) Aliàs Melpha, vel Anelpha, ſiue Auelpha, vt in ms. j. Nelpha.

CAP. XVII.

De ſynodo ſex prouinciarum Galliæ apud Trecas habita.) Hæc ſynodus exſtat to. 3. Concil. parte 1. parte autem 2. exſtat epiſtola Adriani ij. reſponſoria ad hanc ſynodum, quæ inter ipſius epiſtolas eſt 9. Suprà verò cap. 11. huius libri poſita eſt bona pars Synodalis epiſtolæ eiuſdem Concilij Trecenſis.

Per Actardum venerabilem Nannetenſem Epiſcopum.) Sic & in tomis Concil. ms. hoc loco, & infrà aliquoties Acardum, interdum Accardum, Arctardum, & Artardum. Sed prima lectio communior eſt.

Nicolaus verò Papa gratanter ſuſcipiēs quæ Hincmarus ei ſcripſerat, de omnibus ſibi ſatisfactum eſſe reſcripſit.) Hæc epiſtola apologetica Hincmari bene prolixa exſtat apud Baronium anno 867. Sed reſponſio Nicolai non exſtat.

Dicentes ipſi Græci, quòd chriſma ex aqua fluminis Latini conficiamus.) Hoc ſic intelligo, quòd nos Latini Chriſma ex aqua fluminis conficiamus. Vnde in editione Romana epiſt. Decretalium legitur: Quòd tamen Chriſma nos ex aqua fluminis conficere fallaciter arbitrantur. Miror Nicolaum Cheſneau ſic tranſtuliſſe, quaſi Latini eſſet genitiuus cohærens cum dictione fluminis, addita in margine hac adnotatione: Flumen Latinum eſt Tybris. Nam & in refutatione decem calumniarum à Grȩcis obiectarum, quam poſt eam, quæ hîc citatur

tatur, Nicolai epiſtolam apponit Baronius, illud ſolùm dicitur: Quòd vtatur eccleſia Occidentalis aqua pro Chriſmate, omnium teſtificatione eſt manifeſta calumnia.] Certè non videntur voluiſſe Græci dicere totam eccleſiam Occidentalem vti aqua Tybris pro Chriſmate, ſed fluminis cuiuſcumque.

CAP. XVIII.

IN viſione Bernoldi rediuiui.) Huic viſioni Bernoldi de loco tenebroſo & altero lucido ſimilia ſunt quæ ſcribit V. Beda lib. 5. hiſtoriæ gentis Anglorum cap. 13. & Lupoldus Babenburgius de zelo veterum principum Germaniæ cap. 14. vbi ex Vincentij ſpeculo, & ex hiſtoria Francorum agit de Ludouico Pio Imp. in pœnis detento, petente auxilium à Ludouico Germanico filio ſuo. De quo & Sigebertus in Chron. an. 875.

Quia ſi inde certamen habuerint, citò de iſta pœna ero liberatus.) Id eſt, ſi certatim hoc egerint, ſicut in præcedẽtibus dicitur: Vt ibi quod rex mãdaret de pace ſtabilire poſſent, agereq́ue certarent.

Itẽ de paſſione S. Dionyſij à Methodio.) &c. Hæc epiſtola exſtat apud Surium de vitis Sanctorum die 9. Octobris.

CAP. XIX.

DE coniecto Normannis dando.) Coniectũ genus erat tributi à coniacendo

dictum,vt patet ex lib. 4. Capitulorum cap.69. & ex edicto Karoli in Cariſiaco anno 861. Vide Gloſſarium Pithœi, verbo coniectum. Papirius Maſſonus lib. 2. Annal. Franc. in Ludouico Balbo hæc verba Flodoardi recitans, notat in margine: Coniectus ſignificat annonam.

Ad filios quoque ipſius defuncti regis, Ludouicum & Karlomannum.) Hi ſunt filij Ludouici Balbi ex Anſgarde priori coniuge: Ex poſteriori, cui nomen Adeleidis, genuit Carolum poſthumum, cognomento Simplicē. De illis & infrà meminit cap. 24. recenſens litteras ad Hugonem Abbatem de eodem negocio. Sigebertus in chron. an. 880. filios ex concubina nominat. Verùm eos natos eſſe ex legitimo matrimonio docet Papir. loco iam citato.

Poſt obitum Ragenelini Epiſcopi.) Sic & infrà conſtanter c. 23. & 24. legunt ms. s. hoc loco Ragelini. j. vbique ferè Ragenelmi, quomodo & Papirius Maſſ. lib. 2. Annal. Francor. bis legit. ſed c. 23. in Bernone omnia noſtra Rainelini, j. Rainelmi. Is eſt qui in catalogo Tornacenſium & Nouiomēſium Epiſcoporum 37. vocatur Rancelinus, aut Raymelinus, & in ſubſcriptione Concilij Sueſſionenſis habiti anno 866. Remelinus, cui ſucceſſit Hedilo.

CAP. XX.

ARduico Veſontionenſi.) Ita c. & j. & infrà ſequentibus capitibus omnia exemplaria, vel cū aſpiratione Harduico. ms. hoc loco habent Radvico, quomodo c. legit ſuper lineas,

lineas, & in Gallico.

Pro villa Deduciaco.) Sic ms. etiam infrà, ſed ibi facit duas dictiones, j. hoc loco Dudiciaco, infrà Dudeciaco. In teſtamento S. Remigij conſtanter ab omnibus exemplaribus legitur integrum nomen Duodeciacus, quomodo & infrà hoc libro 3. cap. ſeq. villam Duodeciacam, etſi omiſſa vna littera in ms. legatur ſolummodo Dudeciaca. Sic & c. 26. in ms. bis legitur Dudeciaco, vbi j. priore loco habet integrè Duodeciaco, quomodo rurſus omnia legunt lib. 4 c. 2.

Sed & de villa Nouiliaca.) &c. De hac ſuprà lib. 2. c. 17. & latiùs in fragmento Hincmari quod poſt finem huius operis adiecit Iacobus Sirmondus, quod videtur partem aliquam huius epiſtolæ continere.

Karolo quoque Ludouici Tranſrhenẽſis filio.) Hic eſt Carolus craſſus, filius regis Germaniæ, fratris Caroli Calui.

CAP. XXI.

AD Lotharium Italiæ regem, qui ſe, relicta vxore propria, cuidam feminæ copulauerat.) Hic eſt Lotharius de quo ſuprà ad cap. 13. Et rurſum c. 20. videlicet Lotharij Imperatoris filius. Verùm Baronius ad annum 855. quo obijt Lotharius Imp. dicit eum, diuiſo regno, Ludouico Italiam dediſſe, qui & ſucceſſit ei in Imperio, Lothario autem regnum quod in Francia poſſidebat, præterquã Prouinciam, quam Carolo tradidit, & paſſim anno 868. hunc Lotharium adulterum, vocat regem

regẽ Galliæ & Frãcorũ, & Sigebertus in Chron. dicto anno 855. dicit eum Lotharingiam tenuiſſe, & anno 862. quo Waldradam pellicem ſuperduxit, vocat regem Lotharingiæ. Similiter Papirius Maſſonus lib. 2. Annal. Franc. in Carolo Caluo. Deceſſit, inquit, Lotharius Imp. relictis liberis Ludouico, Lothario, & Carolo. Hic Prouinciam habuit, ſecundus Leucorum & Mediomatricum terras, quæ priſcum nomen in Lotharingiam mutarũt. Ludouicus rex Italiæ fuit.] Itaque pro Italiæ ſubſtituendum videtur Lotharingiæ.

Scripſit etiam quædam ad Adrianum Papam.) Inter Hincmari epiſt. à Cordeſio editas vnica eſt ad Adrianum ij. Eiuſdem Adriani ad Hincmarum duæ exſtant tom. 3. Concil. 13. & 28.

Formoſo ſedis eiuſdem (ſcilicet Romanæ) religioſo Epiſcopo.) Intellige ſuffraganeo, vt exponit Baronius, eadem verba citans anno 891. quo idem Formoſus, longè poſt obitum Hincmari, creatus eſt ſummus Pontifex, cùm antè eſſet Epiſcopus Portuenſis. Sic infrà lib. 4. c. 6. tempore Stephani vij. ſcribit Fulco Iohanni cuidam Romano Præſuli, quem Baronius anno 897. dicit vnum fuiſſe ex ſuffraganeis ſanctæ Romanæ eccleſiæ. Idẽ intellige de Gauderico & Iohanne, de quibus mox ſequitur.

Euangelium quoque Nazarenorum ſibi ad tranſſcribendum mitti petens.) Huius aliquotiens meminit S. Hieronymus, qui ſe illud ex Hebræo in Græcum Latinumque ſermonem tranſtuliſſe ſcribit in libro de viris illuſtribus

bus in Iacobo. De quo vide Sixtum Senenſem lib. 2. bibliothecæ ſanctæ verbo Hebræorum euangelium. Sic enim alio nomine appellatur.

Vulfado Biturigenſi Archiepiſcopo.) Is eſt qui ab Ebone fuerat presbyter ordinatus, de quo toties in ſuperioribus, vt patet ex epiſtola Karoli regis ad Nicolaum Papam, quæ exſtat inter Hincmari epiſtolas à Cordeſio editas.

Immoni Nouiomagenſi Epiſcopo.) Hic aliàs vocatur Himmo, & ſubſcriptus legitur in Conc. Tullenſi anno 859. Vocatur & Emmo & Emino, quem occiſum à Nordmannis in vrbis ſuæ direptione anno iam dicto, ſcribit Meyerus.

Prudentio Trecaſſino.) Hic in catalogo Trecenſium Epiſcoporum eſt 37. obijt circa annum 864. vt eſt in Promptuario ſacrarum antiquitatum Tricaſſinæ diœceſis, auctore ſeu collectore Nicolao Camuzat. Feſtum peragitur 9. lectionibus 6. Aprilis. Exſtat in eodem promptuario ſermo eiuſdem hoc titulo: Sermo B. Prudentij Epiſcopi Trecenſis de vita & morte glorioſæ virginis Mauręe. Scripſit quoque librum, quo eruditè confutat libellum Origenianis & Pelagianis erroribus refertum, quem Ioannes Scotus concinnauerat ex Gotheſcalci Orbacenſis monachi ſcriptis. Ei ſucceſſit Fulchricus, deinde Atulfus, ſiue Octulfus, de quibus infrà c. 23.

Æneæ Pariſiorum, pro Rothado Sueſſonico.) Dedit & alias literas ad hunc Æneã pro Bernone clerico, quæ exſtant apud Baronium

nium anno 912. & reſponſio Æneæ ad Hincmarum.

CAP. XXII.

IN *Synodo Epiſcoporum decem prouinciarum.*) Hæc eſt ſynodus Duziacenſis in prouincia Remẽſi. Fragmentum epiſtolæ huius Synodi ad Hadrianum Papam. ij. edidit Ioannes Cordeſius inter Hincmari epiſtolas. Meminit eiuſdẽ Aimoïnus lib. 5 c. 24. in fine: habita eſt anno 871. Exſtat to. 3. Concil. parte 2. Et præcedit ibidem Concilium apud Vermeriam palatium habitum viginti Epiſcoporum, & in villa & palatio Attiniaco, anno 870. quod ex Baronio ibidem illegitimum, & latrocinale fuiſſe dicitur, & in eo ipſum Hincmarum Laudunenſem iniuſtè depoſitum. Fuit fortè Hincmarus Remenſis, (quem patet fuiſſe vehementem in omnibus ſuis actionibus, & maximum veteris diſciplinæ aſſertorem) aliquanto ſeuerior in ſuum nepotem Hincmarum Laudunenſem, defenſorem, vt ait Baronius, iurium Romanæ eccleſiæ: ſed & iniquum fuiſſe in eum docet in annalibus ad annum 870. & 871. Vnde pro Hincmaro Laudunenſi eſt epiſtola 27. Adriani ij. & tres ſequentes. Eiuſdem reclamatio ſiue appellatio ad ſedem Apoſtolicam exſtat eodem to. Concil. poſt epiſtolam III. Ioannis viij. & tandem in Trecenſi Concilio, ſub eodem Ioanne

ne viij. anno 878. ſuo priſtino gradui dicit Baronius fuiſſe reſtitutum, & probat ex Adone in fine ſui chronici. Verùm Aimoinus dicto libro c. 37. potiùs contrarium ſignificat, dum ait: Ioannem Papam dixiſſe, vt Hedenulfus ſua auctoritate ordinatus Epiſcopus, ſedem ſuam teneret, & Epiſcopale miniſterium ageret, & Hincmarus, ſi vellet, Miſſam cantaret, & partem de rebus Epiſcopij Laudunenſis haberet. Certè Nicolaus Papa primus, etſi in litteris ad Hincmarum Remenſem datis, quæ exſtant tomo 3. Concil. eum in quibuſdam reprehendat, in ea tamen epiſtola, cuius fragmentum citat Iuo in ſuo decreto par 14. c. 46. & Grat. 11. q. 3. cap. 102. Excellentiſſimus, præclarum ei præbet teſtimonium, dicens: Quapropter nunc beatitudini tuæ iniungimus, vt ſuper hoc noſtra auctoritate fretus, curam de his ſumere ſtudeas: Quia DOCTA DIVINITVS ſanctitas tua valde nouit, aliud eſſe ex neceſſitate, aliud ex ignorantia, atque aliud quod ex ſtudio delinquitur &c. Eumdem fuiſſe virum pium, & admodum litteratum teſtatur Meyerus in Annalibus Flandriæ 885. Facit quoque pro Hincmaro Remenſi epiſtola eiuſdem Ioannis viij., quam, quia deeſt in tomis Conciliorum, hîc adſcribere placuit à. R. P. Iacobo Sirmondo ex bibliotheca S. Remigij priùs exſcriptam.

Ioannes Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei Hincmaro Archiepiſcopo Remenſi. Quamuis de ſanctitatis tuæ iudicio nihil dubitaſſemus: quia tamen cariſſimus filius noſter Carolus inuictiſſimus Imperator, à nobis diligentiſſimè percunctatus, circumſtantiam iudicij à beatitudine

tudine tua coëpiſcoporumque ſuorum in Hincmarum dudum Laudunenſem Epiſcopum prolati Apoſtolatui noſtro retulit, agnouimus iuſtum fuiſſe omnino iudicium. Neque enim tantus Princeps niſi veritate fultum quicquam poterat affirmare. Vnde nefas eſſe duximus eius relationi non præbere fidei incunctanter auditum. Noli ergo iam nunc Eccleſiam Laudunenſem viduatam & ſine regimine paſtorali dimittere, ſed indifferenter electum, & de Laudunẽſis eccleſię clero virum idoneum, & in quo omnium vota conſentiant, eidem eccleſiæ præfice prorſus Epiſcopum. Cui electioni volumus etiã Miſſum præfati pijſſimi Imperatoris intereſſe, vt ſine ſecularium ſtrepitu omni latere talis eligatur, qui aptus ſacris canonibus eſſe modis omnibus approbetur. Optamus ſanctitatem tuam in Chriſto bene valere. Data eſt Romæ Theoderico iuſſu Papæ Ioannis, & domni Caroli noui Imper. per manus Anaſtaſij Bibliothecarij in Secretario Eccleſiæ S. Petri. Anno incarnationis Dominicæ DCCCLXXVII. Non. Ianuarij, Indictione IX. & delata eſt ab eodem Theoderico in ciuitate Remis Hincmaro Remorum Archiepiſcopo eodem anno, & eadem indictione v. Idus Martij.

Et à Normanno in ſynodo accuſatus.) De hoc videatur epiſtola Adriani 28. & 29.

Municipium Lauduni &c. ab exordio ſui, poſtquam à Marcobrio prætore, vt produnt hiſtoriæ, conditum fuit.) De eadem re idem Hincmarus in opuſ. lv. Capitulorum Cap. XVI. ſic ait: Quod (nempe Caſtellum

lum Laudunenſe) ſicut Eutropius antiquus hiſtoriographus dicit, auctore Marcobrio prætore conditum, ab exordio ſui in paganiſmo inter ciuitates, vel prouinciales ſedes nomē & locum non habuit.

Olim ab horno habita.) Sic ms. & originale. j. orno, quomodo legit m. lib. 1. c. 20. horno autem idem eſt quod hoc anno. Dicitur & hornus, a, um, vt fructus horni, poma horna, id eſt huius anni.

Licet ad tomum caput inclinet, qui eis non obedit, ſed potiùs porrò obuias manus inferens.) Sic orig. & j. Phraſis eſt ſatis obſcura, ms. thomum. Exemplar quo vſus eſt Baronius legit Thomam, & putat reſtituendum Romam. Pro porrò legit, Petro. In ms. obuians legitur. Eſt autem tomus propriè fragmentum libri abſciſſum, & pro ipſo libro ſeu volumine imperfecto accipitur.

CAP. XXIII.

SYnodum apud Piſtas agendam.) Intelligitur Cōcilium Piſtenſe in loco qui Piſtis dicitur ad Sequanam fluuium celebratum anno 863. ſub Nicolao primo, quod exſtat to. 3. Conciliorum in fine prioris partis. Vnde & ſuprà cap. 21. legitur in omnibus exemplaribus: ad Piſtas in Sequana: hoc loco ms. Peſtas legit, ſed malè. Alio nomine Piſciacum & Piſtæ dicitur quaſi Piſciatæ, quia ſolet eſſe piſcina totius Frāciæ, vt ſcribit Sebaſtianus Roulliard in ſua Parthenia ſiue hiſtoria eccleſię Carnotēſis cap. 12. nu. 9.

num. 9. Gallicè *Poiſſy*.

Waloni Mettenſium præſuli.) Sic mſ. ſed j. Walæ, quomodo vocat eum Aimoïnus lib. 5. cap. 41.

Cap. XXIIII.

IN Pariſiacenſem parochiam.) Sic c. in Gallica tranſlatione, pro quo facit quòd ſcribat ad abbatem S. Dionyſij iuxta Pariſios. c. in Latino & j. Pariacenſem, mſ. Parnacenſem.

Cap. XXV.

MAgenardo Præpoſito.) mſ. Agenardo.

Cap. XXVI.

VIro illuſtriſſimo Eberardo.) m. Ebarardo j. Ebrardo per ſyncopen.

Rorico Normanno ad fidem Chriſti conuerſo.) Hic Roricus diuerſus eſt à Rollone Nordmannorum ductore, de quo chronicō Cameracenſe lib. 2. c. 29. qui ad fidem eſt conuerſus & baptizatus an. 912. vt ibidem adnotaui.

Cap. XXVII.

IRmintrudi reginæ.) Hæc eſt Caroli Calui prima vxor, quæ ab alijs ſcriptoribus Hermentrudis appellatur, qua defuncta Richildim duxit.

Vt timentes conuenientiam, qua dicimus:

Dimit-

Dimitte nobis debita noſtra, ſicut.) &c. Conuenientiam intelligit pactum, ſeu concordatum, aut iuridicam conuentionem. Reſpicit enim ad pactum orationis Dominicę,& ad c.13. regulæ S. Benedicti, in quo dicitur: vt conuenti per ipſius orationis ſponſionem, qua dicunt: Dimitte nobis, &c.

Quantum periculoſum malum, tam ipſa regina, quàm emptrix illa ſubierint.) m. periculum, j. quantum periculi malum, tam ipſa, quàm imperatrix illa ſubierint.

CAP. XXVIII.

CViuſdam fratris Ragamfredi.) Sic m. hoc loco, & paulò infrà. s. Ragemfredi, j. Raganifredi.

Si verò ipſe Comes hoc fieri negauit.) Sic ms. At j. Si verò Comes ipſe hoc fieri non rogauit. Senſus eſſe videtur: Si Comes neget ſe feciſſe.

Aut timore alicuius, vel hortamento de ipſo presbytero.) Sic j. verùm ms. aut timore alicuius impulſu præſumant inde damnari, vel iuramento de ipſo. &c.

Malos autem præſciuit tantùm, non prædeſtinauit, nec vt perirent ſua præſcientia compulit.) Sic. j. At ms. addit duas voculas (ad regnũ) hoc modo: Nõ prædeſtinauit ad regnum, nec vt perirent &c. Quæ ſanè lectio vitioſa eſt, & pro ea dicendum fuiſſet, ad interitum.

CAP. XXIX.

DE *libro edito à ſe, qualiter Domini vel Sanctorum ſint imagines veneranda.*) Quòd ſi liber iſte exſtaret, tum clarè conſtaret, quid de hac re ſenſerit Hincmarus. Certè, catholicè ſenſiſſe patet ex ipſius opuſc. lv. Capitulorum contra Hincmarum Laudunenſem cap. xxv. Quòd verò Matthias Illyricus ex eiuſdem operis cap. xx. locum allegat, quo Hincmarus ſeptimam ſynodum de imaginibus, quæ eſt Nicęna ij. damnare videtur: ſciendum textũ Hincmari corruptè allegare, pro Cõſtantinopoli ſubſtituendo Nicæę. Verba quæ allegat habentur in dialogo quarto Alani Copi c. 18. Item apud Baronium to. 9. anno 794. At videatur integrum opus ipſius Hincmari, quod demum anno præcedenti 1615. Pariſijs editum eſt, vbi ſine vlla lectionis varietate, Conſtantinopoli legitur. Videatur item Alanus loco iam dicto, & cap. ſeq. & latiſſimè de his diſſerens Seuerinus Binius in notis ad Concilium Francofordienſe to. 3.

CAP. XXX.

ANNO *Dominicæ incarnationis* DCCC. LXXXII.) Sic omnia exemplaria, & in hac re magis credendum auctori, quàm Sigeberto & Meyero, qui obijſſe ſcribunt Hincmarum anno 885.

SCHO-

SCHOLIA IN LIBRVM QVARTVM.

Cap. I.

FVLCO vir valde nobilis.) Aliàs Folco, quomodo vbique ferè ſcribit m.

Marino Papæ delegans.) Hęc eſt vera lectio, quomodo & infrà concorditer legitur, etſi in m. recenti manu ſuperaddita ſit littera t, vt legatur Martino, & hunc faciunt Martinum ij. Sed legendum Marinus Baronius & Binius atteſtantur, aſſerentes perperam nominari Martinum ſecundum.

Pro defenſione Frotharij Bituricenſis Archiepiſcopi.) Hic fuerat Burdegalenſis Archiepiſcopus, vt patet ſuprà lib. 3. c. 21. & infrà hoc eodem cap.

Ad quæ ille reſpondens.) Recēſentur hoc c. decem & ampliùs epiſtolæ Stephani VI. Papæ, quarum nulla exſtat in epiſtolis decretalibus, vel in tomis Conciliorum. Sicuti nec vlla exſtat Fulconis, quæ hoc c. enumerantur octo vel nouem, & plures cap. ſequentibus.

Quo, diuina vocatione, hominem excedente.) id eſt mortuo. Sic infrà c. 5. Tunc illis feliciter humana excedentibus. Sic chroni-

con Cameracenſe lib. 3. c. 19. Baldricus Epiſcopus hominem exiuit, id eſt mortuus eſt. Videãtur quæ ibidem adnotaui.

Sed Odonis regis ſui conſultu.) Hic Odo, filius Roberti Ducis, fuit tutor regis Caroli Simplicis, poſthumi Ludouici Balbi. Vide ſcholia infrà cap. 5.

Synodum conuocare apud Wangionem ciuitatem.) ms. Vangionem. Hæc alio nomine Wormatia dicitur à Sigeberto, & alijs. Vnde Luitprandus in libello de viris pontificũ in vita Stephani ſexti, dicit eum iuſſiſſe ſynodum conuocari Wormatiam, & titulo Wormatienſis Concilij ponitur to. 3. Conciliorum parte 2. anno 890. Verba eius ſic habent: Hic Herimannum Colonienſem Archiepiſcopum, & Adalgarium Hamburgenſem Archiepiſcopum de Bremenſi eccleſia contendentes, Wormatiam ad Synodum venire iuſſit, vbi Fulconi Remenſi Epiſcopo vice ſua commiſſa, cauſam eorum examinari mandauit.

Qui eorum vicaricatione perfuncti diſceptandi & deliberãdi libertatẽ poſſideãt.) Sic c. At m. viricatione, quod s. mutauit in Iuriſcautione, j. vicariatione, apud Baronium vicatione, in marg. pro vice. Eodem ſenſu in epiſtola S. Radegundis legitur apud Gregor. Turon. lib. 9. hiſt. Franc. c. 42. epiſtolæ vicarietate. Senſus eſt, qui ipſorum vicarias operas ſubeant, ſiue vt hodie loquimur, qui ſint eorum procuratores cum plena poteſtate rem abſolutè componendi. Sequitur enim.

Vt nullo vlterius tẽpore, precepta finiti-

ua

ua ſentētia, de hac re neceſſariū ſit vertere quæſtionē.) Sic legunt c. & r. ſed j. finitima. In ms. perfecta, pro percepta, & m. nectere pro vertere, quomodo etiam vtrumque apud Baronium legitur.

CAP. II

RODemiam videlicet.) Sic j. s. Rodennam, m. Todennam.

Imperatorem quoque Widonem coronatum eodem anno ſignificans indictione decima.) Videlicet anno 892. quamuis ſtatim à morte Caroli Craſſi, id eſt ab anno (iuxta Reginonem & Baronium) 888. Imperium occupauerit, cùm eſſet dux Spoletanorum, & de eo tota vita ſua cum Arnulfo & Berengario duce Foroiulienſi certauerit. Vtrumque, ſcilicet Widonem & Arnulfum, obijſſe ſcribit Baron. anno 899. Sigebertus Widonem anno 901. Arnulfum 902. & Lambertum Widonis filium 903. Verùm certiùs hæc omnia Baronius, qui Lamberti Imp. obitum aſſignat anno 910.

CAP. III.

QVod ſi auderet, apoſtolicæ ſedis ſententiam reformidaret.) Sic c. & j. At ms. Quod ſi non audiret, apoſtolicæ &c. Verùm in m. recenti manu adiecta eſt negatio, non. Quare non eſt dubium, priorem lectionem veram eſſe.

Item ſcribit eidem Archiepiſcopo (id eſt Formoſus Papa Fulconi.) pro Berthario quodam presbytero.) Ita ms. c. & j. aliàs Vertario. c. in Gallico hîc, & infrà Berchario.

CAP. IIII.

QVæ tunc à Zendeboldo Arnulfi regis filio,) j. Zeudeboldo, quomodo &c. Sigebertus Zuendebaldum nominat. Erat autem filius Arnulfi ex concubina, vt habet idẽ Sigebertus in Chron. 896. vbi ſcribit eum à patre factũ regem Lotharienſium, & ab ijs peremptum an. 903. vel vt Regino, 900.

CAP. V.

ARnulfo regi Tranſrhenenſi litteras mittens, pro cauſa regis Karoli, quem paruulum adhuc vnxerat in regem.) Hic Arnulfus erat filius Carlomanni, qui Carlomãnus fuit filius Ludouici Germanici. Hic enim Ludouicus filius Ludouici Pij Imperatoris, dictus Germanicus & Tranſrhenenſis, frater Caroli Calui habuit tres filios, Carolomannum, Ludouicum, & Carolum Craſſum, qui fuit Imperator: cui patruo ſuo in regno potiùs, quàm imperio ſucceſſit Arnulfus. Vnde tam à Flodoardo, quàm ab alijs ſcriptoribus ſæpius rex appellatur, quàm Imperator. Videatur Baron. to. 10. anno 888. Hæc autem quę ſequuntur vſq; ad illa verba: Item ad eumdẽ regẽ, ſignificãs ei de fidelitate, &c. ponit Seuerinus Binius pro geſtis Concilij Remenſis celebrati anno 892. in quo Carolus ſimplex filius poſthumus Ludouici Balbi ex Adeleide, Frãcorũ regni legitimus ſucceſſor, à Fulcone Remenſi Archiepiſcopo

vnctus, reiecto Odone Comite Pariſienſi, tutore eiuſdem Caroli, qui titulum regni Francorũ ab obitu Caroli Craſſi Imperatoris (qui teſte Reginone, quē ſequitur Baron. anno Domini 888. ex hac vita migrauit) tyrannicè vſurpauit. Sigebertus in Chron. an. 890. ſcribit Carolum Craſſum ab optimatibus repudiatum, & in locum eius ſublimatum prædictum Arnulfum, & Carolum obijſſe anno ſequenti: Addens, eodem anno 890. Francos, neglecto Carolo Ludouici Balbi puero vix decenni, regem ſibi præfeciſſe Odonem filium Roberti ducis. Item in eadem ſynodo de Balduino Comite Flandriæ tractatum eſt, vt patet ex cap 6. & 7. ſequenti. Sigebertus prædicta refert ad annum 894. quo anno ſic ait: Odone rege per conſilium Francorum in Aquitania demorante, Franci puerum Carolum duodennem, Ludouici Balbi filium in regnum paternum reuocant, & Remis à Fulcone Archiepiſcopo in regem benedici faciunt. Et anno 899. Odo rex Francorum moritur, obteſtans primates, vt Carolum in regno reciperent. Quod pluribus declarat ad eumdem annum 899. Meyerus.

Quòd Aſchericus ipſe.) Sic c. r. & j. ſed m. Addericus, pro quo s. clericus, quomodo in Baronio legitur to. 10. anno 892. & in Papir. Maſſono.

Filiorum Godfridi.) ms. Papir. Goffridi j. Goſfridi.

Quatenus tam de me, quàm etiam de ſede Remenſi, mercedem dignetur habere.) Ita r. ms. exemplar Baronij, & j. quod legit de

H 4 ſede,

ſede, cùm alia omittant (de) vt ſit dictum phraſi Gallica *mercy*. id eſt veniam & indulgentiam dare, aliàs legitur memoriam, quomodo vertitur in Gallico.

CAP. VI.

FRothero Archiepiſcopo.) Sic r.& j. At ms. Flothero Verùm illã lectionem preferimus, quia intelligi videtur Frotharius Bituricenſis Archiepiſcopus, de quo ſuprà cap. 1. & lib. 3. c. 21. quique in tabulis Democharis etiam Froterius vocatur, & ſubſcripſit ſynodo Sueſſionenſi habitæ anno 866. & Trecaſſinæ anno 867. vbi modò Frotarius, modò, addita aſpiratione, Frotharius nominatur.

Roſtagno Arelatenſium Præſuli.) Hic ſine dubio is eſt, qui ſuprà lib. 3. c. 21. Rothſtanus appellatur.

Pleonico Archiepiſcopo Tranſmarino.) Hic eſt qui numero 19. in catalogo Archiepiſc. Cantuarienſium vocatur Pleimundus.

Ad tractandum de peruaſione Balduini.) Inuaſerat hic Balduinus Flãdriæ Comes monaſteriũ Bertinẽſe ex donatione Caroli Simplicis, de qua re, ex Folchardo & Ioanne Iperio Molanus in Nat. SS. Belgij die 9 Septẽb. & 17. Iunij.

Abbatiã quamdã in huius Hetilonis parochia ſitã.) Intelligit Ciſoniũ in diœceſi Tornacẽſi, de qua ſuprà cap. 1. quæ ſita dicitur in parochia Hetilonis Epiſcopi Nouiomẽſis, quia vt ad cap. 5. librii. adnotauimus, Tornacẽſis & Nouiomẽſis eccleſia ſexcẽtis annis vnitæ fuerunt.

Quod

Quod impetratum à Romana detulerat vrbe.) S. Euerardus Marchio, vt eſt ſuprà cap. 1. huius libri, corpus S. Calixti Papæ & martyris à Romana ſede impetrauit, ſed fieri potuit, vt demum filius ipſius Rodulfus, de quo hîc eſt ſermo, inde detulerit. Scribunt tamen Iacobus Meyerus in Annal. Flandriæ, & Ioannes Molanus in Natal. SS. Belgij die 14. Octobris, beati Calixti reliquias Ciſonium allatas per Euerardum loci fundatorem anno 854. Addit Molanus eas Remis eſſe, quò delatas fuiſſe ſcribitur infrà cap. 8. In Epitaphio autem feretri Ciſoniũ delatas legitur anno 855. Quare falli videtur Sigebertus, vel quiſquis hoc Sigeberto adiecit anno 884. Hoc tempore Rodulfus quidam corpus ſancti Calixti Papæ & Martyris, à Romana vrbe in Franciam transfert.

Præmiſſi Otfridi.) Sic nominatur infrà c. 11. in omnibus exemplaribus, & in tabulis Democharis, atque in Chronico Cameracenſi lib. 1. c. 64. Suprà tamen hoc cap. ms. legit Etfredus. j. Otfredus.

Auxilium ſibi veniæ flagitantes ab ipſa.) j. omittit veniæ, fortè legendum venire.

CAP. VII.

Ex Synodo Remis habita Dominicæ incarnationis anno DCCC.XCII. arguit eũ.) Hæc eſt Synodus Reméſis in qua Carolus Simplex filius Ludouici Balbi in regem Francorum vnctus eſt, de quo ſuprà notaui ad cap. iiij.

Et

Et alium ad libitudinem ſuæ voluntatis inſtituere.) Hoc eſt, vt infrà loquitur c. 20. pro libitu ſuæ voluntatis. c. & j. hoc loco legunt libidinem, eodem ſenſu.

CAP. VIII.

AB eccleſia tituli S. Agricolæ.) Hæc hodie eſt S. Nicaſij.

CAP. IX.

HI ſcilicet, Gibrianus, Helanus.) &c. Sic ms. Verũ Helanus in m. alia manu additus eſt, cùm eſſet omiſſus. At c. in Latino & Gallico, & j. pro eo legunt Teſanus. Vtriuſque meminit Ioannes Molanus in additione ad Vſuardum. Illius 8. Maij his verbis: Remis depoſitio ſancti Gibriani confeſſoris, in eccleſia ſancti Remigij quieſcentis. Huius 7. Octobris: In pago Remenſi, vico, qui vocatur Buxiolus, depoſitio ſancti Helani presbyteri & confeſſoris. Eumdem S. Helanum habet hoc die Petrus Galeſinius in ſuo Martyrologio, ex tabulis Sanctorũ eccleſię Remenſis, & vtrobiq; ſine vlla varietate Helanus appellatur, ſicut & in Natal. SS. Belgij Molani die 3. Decẽbris, vbi diſtinctè recenſet Helanum, Treſanum, Germanum, & Veranum. De ætate horum Sanctorum hæc ſcribit Sigebertus in chron. anno 509. Gibrianus Scotus cum fratribus & ſororibus in Galliam peregrinatus, vrbem Remenſem vita & morte ſua illuſtrat.

Fran-

Francla.) Sic c. r. Sed ms. Franda, j. Frauda.

CAP. X.

DE hiſtoria interemptionis ſeu martyrij Fulconis videatur Molanus in Natalibus SS. Belgij 17. Iunij, ex chronicis Bertinenſium. Fuit occiſus anno 900. vt ibidem dicitur, & conſentiunt Sigebertus, Iacobus Guiſius, Meyerus, Baronius in annalibus, & alij, idque ex eo probatur, quia, vt patuit ſuprà in fine libri tertij, Hincmarus obijt anno 882. & Fulco ſedit annis 17. tribus menſibus, & decem diebus, vt habet hoc loco epitaphium. Quare fallitur Nicolaus Cheſneau dum in Gallica ſua editione notat in margine eum obijſſe anno 903. Idem probatur ex c. 17. infrà. Nam cùm ſucceſſor eius Heriueus, vt eſt in chronico auctoris, obierit anno 922. die 2. Iulij. & ſederit, vt ibidem dicitur, annis 22. demptis diebus 4. oportet eum ordinatum fuiſſe die 6. Iulij anni 900.

Explorantesque quomodo à metatu ſuo ad regis colloquium.) &c. Sic omnia exemplaria. Senſus eſt, quomodo à loco in quo metari ſolet, vel ex hoſpitio ſuo, proficiſci ſoleret. Vnde dicitur infrà. Ceteri qui ſuperfuere, his qui ad hoſpitalia remāſerant. &c. Vtitur eadē voce metatus infrà c. 15. vbi ſignificari hoſpitiū ex eo patet, quia quod ibi dicit: Ad metatum ſuum deduxit, in chronico ſuo dicit: Duxit eum ad hoſpitia ſua. Item eadem voce vſus eſt ſuprà lib. 1. c. 20. & lib. 2. c. 3. vbi vide ſcholion. Quare non rectè, reclamantibus omnibus

mnibus exẽplaribus, ſ. vult corrigi: Quot in comitatu ſuo. Voce metatus vtitur frequẽter Gregor. Turon. in hiſt. Francorum, vt lib. 3. cap. 8. Ad metatũ regreſſis. c. 15. in metatu eius. Lib. 5. c. 15. Recedente verò rege ad metatum ſuum, item ibidem c. 39. Lib. 7. cap. 29. bis. Lib. 8. c. 2. Ad metatum noſtrum aduenit. Quod poſtea dicit: In manſione mea, id eſt domicilio &c.

Cap. XII.

Et ſãcti Remigij benedictione recepit.) Hoc enim tributum eſt meritis S. Remigij, quòd is qui corporis eius tranſlationẽ honorauerat, nõ amitteret quod ei furto fuerat ablatũ.

Cap. XIIII.

Conuentus deniq; Synodales ſæpe cũ coëpiſcopis ſuæ diœceſeos habuit.) Nominatim duos, vnum anno 909. ſub Sergio iij. Papa in pago Sueſſonico apud Troſlegium, de quo infrà c. 16. vbi ms. legunt Troſleium, & omnia exemp. c. 19. & 21. Vtroq; enim nomine locus appellatus invenitur, vt illa appellatio ſit integra, hæc per abbreuiationem, ſicut Heriueus & Herueus. Huius acta ſummatim ex Baronio habentur to. 3. Conciliorum parte 2. Alterum anno 921. De quo auctor noſter in ſuo chronico, & Seuerinus Binius poſt ſynodũ ibidẽ celebratam ſub Seulfo, de qua infrà c. 19.

Poſt bellum quod Robertus Comes contra eos Carnotenus geſſit.) Sic omnia exemplaria, quod Gallicè rectè vertit *vers Chartres*, id eſt verſus Carnotum. Vnde ſ. Carnotenus mutauit in Carnototenus. Quomodo autem Rollo dux Normannorum Carnotum

notum obſidens, miraculosè ab vrbe repulſus fuerit ſub annum Domini 908. per camiſiam ſeu interulam B. Mariæ virginis latè deſcribit idiomate Gallico Sebaſtianus Roulliard in ſua hiſtoria eccleſiæ Carnotenſis cap. 7. nu. 5.

Fidem Chriſti ſuſcipere receperunt.) Ita c. & j. Sed ms. Baron. Papir. & auctor ipſe in Chron. ceperunt.

Inſuper etiam Romanum Pontificem ſuper eiuſcemodi negocio conſulere ſtuduit. Ad cuius conſulta,) &c. Reſcriptum Ioannis ix. Papæ ad Heriueum Archiepiſcopũ de ijs quę circa Nordmannorum conuerſionem facienda forent exſtat apud Baro. to. 10. anno 905. & to. 3. Concil. par 2.

CAP. XV.

SEquenti verò anno.) &c. Deinceps annotum numerus, quem margini adieci, ſumptus eſt ex Chronico noſtri Flodoardi, quod Pithœus edidit inter 12. auctores coëtaneos.

Propter Haganonem conſiliarium ſuũ.) Ita j. & c. in Latino & Gallico, m. verò Hagonem, ex quo s. fecit Hugonem. Sed eam quam retinuimus lectionem veram eſſe conſtat ex auctore in dicto chronico, vbi conſtanter ita legit multis locis. Aliam cauſam derelicti Caroli regis indicat Sigebertus in Chron. anno 920 his verbis: Robertus dux frater Odonis regis, appetens regnum Frãcorum contra Carolum, inquietabat Franciam, eiuſque inſtinctu omnes penè primores Franciæ aduerſabantur Carolo.

CAP. XVI.

DE *Erlebaldi Comitis excommunicatione.*) Ita perpetuò legit j. Alioqui varia eſt lectio etiam in eodem exemplari. ms. in titulo legit Heriboldi, mox in textu m. Herlebaldum, & poſtea Erbebaldus, s. Heribaldus, Legitur & Erebaldus, Ereboldus, & Erleboldus. Ex fine autem capitis nota eum abſolutum fuiſſe ab excommunicatione poſt mortem.

CAP. XVII.

TErtia die ſcilicet poſtquam Robertus rex factus fuerat.) Factus erat rex die vltima Iunij 922. Hic Robertus, frater Odonis regis, eodem anno, vt ſcribit Odorannus, & Sigebertus, auxilio Lothariẽſium, apud Sueſſionem interfectus eſt. Sed magis auctori noſtro res ſui temporis ſcribenti credendum, qui anno ſeq. 923. interfectum ſcribit in ſuo Chronico.

CAP. XIX.

VItam finiſſe.) Obijt Seulfus anno 925. expletis in Epiſcopatu annis tribus, & diebus quinque, Ita auctor in Chronico. Cui conforme eſt quod de eo legitur infrà cap. 35.

CAP. XX.

ROdulfus igitur rex.) De hoc Rodulfo

ſo ſcribit Meyerus anno 890. Eodem anno Burgundiones, Rodulpho Ricardi ducis ſui filio, diadema impoſuerunt, regemque ſibi conſalutauerunt. Hic igitur Rodulfus, filius Richardi Marchionis præfecti Burgundiæ, erat rex Burgundiæ, quem Franci, occiſo in prælio Roberto rege, ſocero ipſius anno 923. nolentes redire ad Carolum Simplicē, ſibi regem elegerunt, rexitque regnum Franciꝗ per duos annos, vt ſcribit Sigebertus, dicto Carolo in cuſtodia apud Peronam detento. Verùm ex cap. ſequentibus conſtat eum regnaſſe in Francia vſque ad annum 936. quo obijt, vt eſt infrà c. 26. Obijt autem 18. Cal. Iunij, atq; ita regnauit annos 12. Quod cōforme eſt Roberto Gaguino, Paulo Æmilio, & alijs multis. De hoc ita ſcribit lib. 2. Annalium Papirius in Carolo Simplice: Rodulphus Richardi filius in matrimonio habebat Emmam Roberti filiam, & Heribertus aliam eius filiam duxerat, ſocer generique & Hugo filius, auctoritate & gratia, atque opibus multum poterant.

CAP. XXI.

Heribertus Karolum de cuſtodia, in qua eum detinebat, eiecit.) Dolo enim Heriberti captus fuerat anno 923. poſt occiſum Robertum, & liberatus è carcere anno 927. ſed anno ſequenti iterū in cuſtodiam redactus, in qua obijt anno 929. Hæc ex auctore in chonico. Habet his conformia Sigebertus, ſed fallitur in tempore, dum ſcribit anno 924. eum in cuſtodiam Peronæ à Comite Heriberto detruſum ob

necem

necem Roberti Ducis ab eo perempti. Et anno 926. Carolus rex Francorum ſub cuſtodia Heriberti exul & martyr moritur. Similiter in tempore fallitur, dum ſcribit an. 928. Ludouicum filium Caroli in Franciam eſſe reuerſum, cùm id demum factū ſit anno 936. poſt obitum Rodulfi regis Burgundiæ.

Cap. XXIII.

NEc nō & Arnaldo.) Sic j.alia Arnoldo. Similiter in ſequētib' nūc Artoldus, quomodo ſæpius c. & j. nunc Artaldus, quomodo frequētiùs ms. legūt. Itē Sigeboldus & Sigebaldus, &c. & infrà c. 33. Deroldus & Deraldus.

Cap. XXIIII.

D*e ordinatione domni Artoldi Epiſcopi.*) Hæc facta eſt anno 931. & obijt anno 961. pridie Calend. Octobris, vt habet auctor in Chron. atque ita conſtat 30: annis eccleſiam gubernaſſe.

Cap. XXV.

SYnodus ſeptem Epiſcoporum apud S. Macram.) m. Magram. s. Machram. In to. 3. Concil. ponitur anno 935. ſub nomine Concilij Rhemenſis, cùm ſit pagus quidam eiuſdem diœceſis, alio nomine *Fiſmes* dictus, vt annotauit Nicolaus Cheſneau. De paſſione autem

tem S. Macræ virginis habes infrà c. 51.

CAP. XXVI.

LVdouico Karoli filio, quem rex Alſtannus auunculus ipſius nutriebat.) r. Alſtanus, j. Alſtranus. In catalogo regum Angliæ apud Ioannem Carionem Adelſtanus nominatur: Meyerus Atelſtanum vocat. Eſt autem hic Ludouicus Caroli Simplicis filius, dictus Tranſmarinus, quia trans mare apud regẽ Angliæ fuerat enutritus, eò quòd matrem haberet filiam regis Anglorum.

Quod pater eius (ſcilicet Carolus Simplex) S. Remigio tradiderat.) Id eſt monaſterio S. Remigij, vt patet ex verbis ſequentibus. Sic & infrà cap. ſeq. & alibi accipitur.

CAP. XXVIII.

HVgo princeps, filius Rotberti.) Hic infrà c. 35. 36. & alibi vocatur Hugo Comes, qui dictus eſt Hugo magnus, Comes Pariſienſis, & dux Aquitaniæ, filius Roberti Andegauenſis & Pariſienſis Comitis, qui in regem fuerat electus, de quo ſuprà c. 17. Vocatur idem Hugo Dux Francorum, qui Ludouico regi Francorum, filio Caroli Simplicis rebellauit, obijt autem anno 956. Hic ex vxore Aurea, quæ filia erat Henrici j. Aucupis, & ſoror Otthonis primi Imperatoris, quam alij Hauidem nominant, genuit Hugonem Capetum poſtmodum Franciæ regem, qui extincta ſtirpe Caroli magni, regnum

Francorum obtinuit. Hiſtoria deſcribitur apud Aimoïnum lib. 5. de geſtis Francorum c. 44. & 45. Erat autem dictus Robertus frater Odonis Regis, vxorem habens ſororem Heriberti potentiſſimi Comitis Aquitaniæ & Veromandiæ, de quo hîc eſt frequens mentio. Vnde Sigebertus in Chro. anno 949. Hugonem Heriberti filium vocat nepotem Hugonis Magni, ſicuti & auctor noſter in Chro. 943.

Mihi quoque eccleſiam Colmiſiaci vici abſtulit.) In Chronico ſuo anno 940. ait: eccleſiam quam regebam in Culmiſciaco. Vnde conſtat eum aliquando rectorem ſeu paſtorem fuiſſe loci illius, cuius frequenter meminit in hac hiſtoria. Variè autẽ hoc nomen ſcribitur, vt adnotauimus ad lib. 1. c. 12.

Cap. XXX.

Altimontem caſtrum occupant.) Sic integrè ſcribitur: at r. & j. plerumque Almontem legunt, tam ſuprà, quàm infrà.

Poſtea ceteri quoque filij Heriberti Comitis recipiuntur à rege.) Papirius Maſſonus lib 2. Annal. Francor. de iſto Heriberto Comite ſic ſcribit: Liberos reliquit, Heribertum, Hugonem illegitimum Rhemorum pontificem, Odonem, Adelbertum, & filiam vnicam Arnulphi Flandri vxorem.

Amblicum caſtrum cepit.) Ita j. c. Amblecum. ms. Amblidum, Gallicè *Ambly*.

Cap.

CAP. XXXI.

VT filium ipſius, & filium fratris ſui ſuſcipiens idem præſul.) Ita c. in Gallico & Latino, & j. ſed aliud exemplar, & ms. & auctor in Chronico, vt filium hominis ipſius &c.

CAP. XXXII.

MOnaſterij S. Benedicti abbatem.) Sic omnia exemplaria. Quare non rectè s. ſcripſit S. Remigij pro Benedicti. Vt autem adnotauit Nicolaus Cheſneau intelligit abbatē S. Benedicti ad Ligerim in diœceſi Aurelianenſi.

Regina Gerberga nuper ad Othonem regem fratrem ſuum legationem direxerat.) Hæc Gerberga ſoror Ottonis primi Imperatoris ſiue regis, (Sic enim ſæpe ab Hiſtoricis nominatur, quòd benedictionem Imperialem, non acceperat, ſicuti nec Henricus Auceps pater ipſius) hæc inquam Gerberga fuerat vxor Giſleberti ducis Lotharingiæ, quo interfecto, eam duxit vxorem Ludouicus rex Francorum, vt ſcribit Sigebertus in chron. anno 943.

CAP. XXXIII.

REmenſem cum Hugone præſule, quaſi mox capturus, aggreditur vrbem.) ms. poſt dictionem prẹſule addunt: & Theobaldus quidam, quod abeſt à ceteris, & à Chronico, nec videtur illud admittere orationis conſtructio.

Defuncto Deraldo Ambianenſium præſule Tetbaldus quidam.) Sic c. & r. ſed ms. vitiosè Derordo. j. & c. in Gal. Deroldo, quomodo & infrà bis c. 35. conformiter in omnibus exemplaribus. Pro Tetbaldo m. habet Teobaldus, ex quo s. fecit Theobaldus, quomodo ms. legit c. 37. In tabulis Demochatis legitur Deraldus, quem ſequitur Raimboldus, poſtea Theobudus. Auctor in chronico Deroldum & Tetbaldum legit.

CAP. XXXIIII.

PRæſente quoque Brunone abbate, regis Othonis fratre.) Ita etiam auctor in chronico, c. legit Brimone, & Gallicè vertit *Brimon*, quomodo etiam legi poteſt in m. ſed infrà c. 35. apertiſſimè legitur Brunone, quamuis & ibi in Gallico vertatur *Brimon*. Verũ placet alia lectio, quia de eo omnino loqui videtur, qui paulò poſt hęc tempora factus eſt Archiepiſcopus Colonienſis, ſuccedens Wicfredo, anno 953. vt habet auctor in chronico, & Sigebertus: qui ab omnibus Bruno appellatur, fuitq; frater Otthonis primi Imp. Henrici Aucupis Imp. filius.

Miſſis quoque duobus ad eum deducendum Epiſcopis.) Videlicet Adalberone & Goſlino, vt c. ſequenti dicitur in libello Artoldi, & exprimit auctor in chronico.

Ex diœceſi Treuirenſi atque Remenſi.) Senſus eſt, fuiſſe in illa Synodo Moſomenſi vtriuſque diœceſis Epiſcopos, quod c. in Gallico non eſt aſſecutus. Nam auctor ipſe in chro-

nico

nico ita ſcribit: Anno 948. Synodus prædicta celebratur in eccleſia S. Petri ante proſpectum Caſtri Moſomi à domno Rotberto, ceteriſque Treuerenſis diœceſeos Epiſcopis, & aliquibus Remenſis.

Capitulum XIX. Carthaginenſis Concilij de accuſato & accuſatore.) Videtur intelligi Capitulum 9. & 10. Concilij tertij Carthaginenſis. Pro quo facit quod infrà c. 35. legatur nonum decimum, vbi facilè omitti potuit coniunctio &.

CAP. XXXV.

DE *ſynodo apud Engulenheim congregata.*) Habita eſt 7. idus Iunij 948. in eccleſia B. Remigij honore dicata, vt eſt in chronico auctoris, vbi etiam recenſet nomina eorum qui interfuerunt numero 31. Regino lib. 2. chronicorum ſcribit interfuiſſe Epiſcopos 34 Tomo 3. Concil. parte 2. ſubſcripti leguntur 31.

Denique poſtquam domina noſtra regina Laudunum, propter abſolutionem domni regis, reliquerat.) Senſus patet ex ijs quæ dixit auctor ſuprà c 32. Hugo enim princeps, dictus Magnus, ipſum regem Ludouicum tenebat ſub cuſtodia, ipſaque regina Gerberga, eidem Hugoni Laudunum reddiderat, vt reciperet Ludouicum regem. Neque enim aliter abſolutio, id eſt liberatio eius potuit obtineri, vt ait in chronico 948.

Poſt quarum litterarum recitationem.) &c. Sequentia omnia vſque ad finem capituli, & duo capitula ſequentia, etiam quo ad verba, eadem ſunt in chronico, anno iam dicto.

Lectis capitulis de huiuſcemodi calumniatoribus.) Intelligere videtur Capitula concilij Carthaginenſis, vel Capitula Caroli Magni & Ludouici Pij, in quibus tamen hoc non reperio.

Artaldo verò præſuli, qui omnibus ſe ſynodis præſentem exhibuerat.) Multæ enim ſynodi pro hac cauſa congregatæ fuerunt, vt patet partim ex ſuperioribus, partim ex Chronico auctoris, & to. 3. Concil. parte 2. videlicet Virdunenſis, anno 947. Moſomenſis 948. idibus Ianuarij, Engelenheimenſis 948. ſeptimo idus Iunij, de qua hoc cap. quæ ceteris fuit celebrior. Poſtremò Romana 949. in qua Agapitus Papa ij. damnationem Hugonis Epiſcopi apud Engelenheim factam confirmauit.

Ceteris quoq; diebus ſynodi tractata ſunt quædam neceſſaria de inceſtis cõiugijs.) &c. Hæc videre eſt in actis & canonibus decem huius concilij, quæ edita ab Henrico Caniſio, adiecta ſunt ad finem 2. partis tomi 3. Concil. per Seuerinum Binium. Deeſt tamen ibidem canon de inceſtis coniugijs.

CAP. XXXVI.

FErè quadringentos homines interfecerint.) Ita c. in Gallico & Latino, & j. Verùm

Verùm mſ. quadraginta, quomodo legit auctor, in Chronico ad annum 948. quo hęc geſta ſunt.

Winefredo Morinenſi.) Ita mſ. hoc loco, ſed infrà Huicfredus. c. in Gallico vtrobique *VVinefrede*, ſed in Latino Wifredus, ſicut & j. In Chronico auctoris duplex quoque lectio eſt, Vincfredus & Wicfredus. In Chronico manuſ. Morinenſi Wycfridus appellatur Integra dictio videtur eſſe Wincfredus, ex qua per cõtractionẽ factum eſt Vincfredus & Wicfredus. Quo poſteriore nomine viuebat eodem tempore Colonienſis Archiepiſcopus, qui & Wicfridus nominatur infrà cap. 42. vbi m. legit Hincfridum, quod ſ. mutauit in Huicfridum.

CAP. XXXVII.

INſiſtente præcipuè Luitdulfo capellano regis Othonis.) Hæc vera & integra lectio omnium exemplarium, ſed infrà variant. Nam c. Lindulfus, m. Ludulfus. In chronico Luidulfus & Laudulfus. Eſt autem ſermo de Othone 1. eius nominis Imperatore, qui & Otto magnus dictus eſt, propter celebres bellorum eius victorias, vt ait Lupoldus Bebenbergius lib. de zelo veterum principũ Germaniæ. cap. 2. c. infrà Odonis legit. Nam interdum promiſcuè pro eodem vſurpantur Ottho, Otho, Odo, Ado, & Vdo.

Nomine Adelonus.) Ita c. & j. ſed mſ. Adelonius. In Chronico Adelomus, Gallicè vertitur *Adeloin*.

Acta Synodi Inghelheimenſis, de qua ſuprà cap. 35. & Treuirenſis, de qua hoc cap. & præcedenti, approbauit Agapitus Papa ij. habito Romę concilio ad S. Petrum, confirmans damnationem Hugonis Epiſcopi, & excommunicationem Hugonis principis donec Ludowico regi ſatisfaciat, vt teſtatur auctor in chronico anno 949. Quod chronicon vlterius extenditur quàm hęc hiſtoria. Pertingit enim vſque ad annũ 966. Porrò Artaldus obijt anno 961. pridie Kalendas Octobris, vt eſt in eodẽ chronico, & ſequenti anno ſucceſſit ei Odalricus.

CAP. XXXVIII.

IN honore Mariæ, vel S. Petri conſtruxiſſe traditur.) s. rectè notat in margine, vel, poni pro, &. Quod & alijs quibuſdam locis contingit, præſertim in ſummarijs capitũ.

CAP. XXXIX.

DE *Sancto Balderico Abbate*.) De hoc Ioãnes Molanus in additionibus ad Vſuardum die 16. Octobris: In monte Falconis, beatiſſimi Baldrici confeſſoris, cuius vita crebris miraculis declaratur.] De eodem Arnoldus Wion lib. 3. ligni vitæ in martyrologio ſuo monaſtico, ad eumdem diem, & Ioannes Trithemius de viris illuſtribus ordinis S. Benedicti lib. 3. c. 152.

CAP. XLI.

DE *villa VVaſlicia*.) Sic r. m. & j. quæ videtur vera lectio, pro quo s. Vaſlicia. c. autẽ Waſticia. In Gallico autẽ hoc loco vtrumq; ponitur, *Walſlice*, *ou Valliche*, ſed infrà ſemper *Walſlice*.

De

De ſede ſcilicet vrbis Virdunenſis S. Vitonus, & S. Agericus.) Vterque fuit Epiſcopus illius ſedis, ille octauus, hic decimus in tabulis Democharis. De illis enim ſic habet: 8. S. Videnus, ſeu Vitonus, eligitur 502. in Cōcilio Aurelianenſi primo, tempore Clodouei 10. S. Agericus eligitur 554. Videndus de his Richardus de Waſſebourg Archidiaconus Virdunenſis lib. 2. Antiquitatum Galliç Belgicæ, quod opus Gallicè cōſcripſit, qua lingua nominantur *Sainct Venne, & S. Agry.*

Et ſanctus Roduicus de Waſloio.) c. Rodincus de Vaſloio.

Pro villa Gerlanimonte, ſuper Moſellam coniacente.) Sic r. c. & j. ſed ms. Gelani, quomodo & cap. ſequenti tum in titulo, tum in textu legitur etiam in c. ſed m. ibi Gelani. c. & s. Gellani.

Ad quam villā dum ſanciēdi ſibi cauſa.) Sic c. & j. At ms. faciendi. Gallicè vertitur, cauſa accipiendi poſſeſſionem, quod Gallicè dicimus, *ſaiſir & ſaiſine*, id eſt poſſeſſio. Quod rectè Latinè dixeris ſancire, id eſt cōfirmare, quia poſſeſſio confirmat rem acquiſitam.

CAP. XLIIII.

SAnctarum Bouæ ac Dodæ.) Agit de his Ioānes Molanus in additionibus ad Vſuardū die 24. Aprilis his verbis: Remis ciuitate, ſanctarū Bonæ & Dodę. Ex quo, vt apparet, Baronius tranſſcripſit in Romanū Martyrologiū ad eūdē diem. De ijſdem Petrus Galeſinius, Felix, &

Arnoldus

Arnoldus Wion in ſuis martyrologijs, omnes in eo corrigendi, quòd legant Bona pro Boua. Nam hanc eſſe veram lectionem omnia noſtra probant exemplaria, tam ſuprà cap. 38. quàm hoc cap. Sic & ſuperiùs cap. 20. legimus Bouonem Catalaunicenſem Epiſcopum, quod non rectè s. mutauit in Bauonem, et c. in Bononem. Adde quòd hęc eadem Sancta lib. 2. c. 10. Boba nominatur in omnibus exemplaribus. Solet autem b in v mutari, aut contrà, vt Bibiana, Viuiana, Iobita, Iouita.

CAP. XLVI. & XLVII.

DE *domno Guntberto*, *& ipſius vxore Berta.*) Variè ſcribitur hoc nomen in exemplaribus, ſed hæc frequentior eſt, vel per o Gontbertus. Integra pronunciatio eſt Gondebertus, quomodo legitur ſuprà lib. 1. cap. 4. in fine, vel Gundebertus vt lib. 2. c. 10. Hîc verò ferè Guntbertus vel Gontbertus, ſed ms. in titulo cap. 47. Gombertus, quo nomine exſtat vitæ ipſius hiſtoria in vitis Sanctorum Gallicè editis per Pariſienſes die 29. Aprilis, vbi narratur fuiſſe frater Niuardi Remenſis Epiſcopi, quod iam dicto cap. 10. teſtatur etiam Flodoardus. Idem autem videtur eſſe de quo Molanus in additionibus ad Vſuardum 23. Nouembris: In territorio Remenſi, ſancti Goberti Confeſſoris. Sed obſtat quòd S. Gontbertus martyr obierit, ſicut & S. Berta. De qua Sigebertus in Chron. anno 661. S. Bertha martyr & Abbatiſſa ſanctitate claret in Gallia. Exſtat eius vita, in vitis SS. Gallicè editis à Doctoribus Pariſ. ad 1. diem Maij.

CAP.

CAP. XLVIII.

DE *duabus eccleſijs Sancti Hilarij Remis.*) Hæc eſt communis & frequentior lectio: ſed in. hoc loco Hillari, & in indice Capitulorum Hilari. Quomodo Baronius Romanum pontificem S. Leonis magni ſucceſſorem, Hilarum vocat, qui frequentiùs Hilarius nominatur.

Quòd vocaretur Merolilanus.) S.Merolilanus Scotus nunc Remis in eccleſia S.Simphoriani quieſcit.

CAP. XLIX.

EIus labuntur humo intranea.) Id eſt inteſtina, quomodo legit ms. Gallicè *entrailles*, c. humi, ſed altera lectio verior, vt dictum ſit humo, pro in humo. Hæc autem pœna adulteræ conſtituta eſt à Deo Num. 5.

CAP. L.

COmpoſitionem *fiſco debitam, quam illi fredum vocant, à ſe fuiſſe reis indultã.*) Reſtitui fredum pro fretum, etſi hoc etiã modo legatur in excuſo Gregorio Turonenſi, cuius allegatur locus, ſed & in multis alijs corrigendus, vt patebit, ſi quis ea, quę hîc refert Flodoardus, conferat cum loco eiuſdẽ Gregorij. Certè Pithœus in gloſſario Capitulorum, verbo freda, & Iacobus du Breul in adnotat ad c. 17. lib. 5. Aimoïni citantes eumdem Gregorij locũ, fredum

fredum legunt. Similiter ſemper numero plurali legitur freda in varijs diplomatibus, quæ exſtant in chronico Cameracenſi lib. 1.c.37.62. 76.& 107. & in litteris fundationis Prioratus S. Martini à Cāpis apud Pariſios datis anno 1060. ab Henrico 1. Francorum rege: in fredis. Exſtāt in Martinianis. In epitome tamen conſtitutionum Caroli Magni freta, pro freda legitur, in eo Capitulo, quod in libris Capitulorum à Pithoeo editis eſt 30. libri 3. vbi dicitur excepta freta, quę in lege Salica conſcripta eſt. Ad quem locum Vitus Amerpachius: Freta eſt, quam alioqui fredam & fredum vocant illa ſecula &c. Sed cùm exemplar ex quo impreſſæ ſunt iſtæ Conſtitutiones valde fuerit incorrectum, vix dubium eſt, quin ſit error librarij. Quid autem ſit fredum hîc indicatur, eſtque dictio Teutonicę originis pacem ſignificans, quam Germani dicunt, fred & frid, nos Teutones *vrede*. Fredas legitur tum alibi, tum in priuilegio Caroli Calui, quod exſtat in prōptuario Tricaſſino fol. 84.

Cap. LI.

B. Macra virgo ſub Rictiouaro Præfecto.) Sic legitur in c. & j. hoc loco & in ms. cap. ſeq. vt ſit vna dictio. At ms. hoc loco Rictio Varo ſeparatis dictionibus, quod magis probat Baronius in notis ad Rom. Martyrologium 6. Ianuarij. Quo die agit de hac virgine etiam Vſuardus. Porrò Rictiouarus ſæuiſsimus fuit Galliarum præfectus ſeu pręſes ſub Diocletiano & Maximiano, ſub annū

Domini

Domini 300. Martyres ſub eo paſſos complures recenſet Baron. to. 2. Annal. anno 303. vbi miſerandum eius quoque refert interitum.

CAP. LII.

DE *ſanctis Rufino & Valerio martyribus.*) De his Baronius, Vſuardus, & alij in martyrologijs die 14. Iunij.

CAP. LIII.

SVbitò cernuatus cecidit.) Hæc eſt vera lectio, quam habent c. & j. Sed quia nõ intellecta, idcirco in alijs exemplaribus eſt mutata. Vnum enim legit cernatijs. In m. legebatur conternatijs, at recenti manu correctum conſternatus, quomodo ſcripſit s. Eſt autem cernuatus idem quod cernuus, id eſt, in partem anteriorẽ inclinatus, vel in caput ruens. Hinc ad illud Virgilij Æneid. 10. Erectoque incumbit cernuus aruo. ait Seruius: Cernuus equus dicitur, qui cadit in faciem, quaſi in eam partem quam cernimus. Hinc & illud in hymno eccleſiæ: Tantum ergo ſacramentum veneremur cernui.

FINIS.

VOCVM

Capitularia, verbo Alode.

* *Amphibalum*. Vide ſcholia in cap. 18. lib. 1.

Atrium, cœmiterium. Gall. *l'atre*.

* *Beneficiare*, in beneficium dare.

Blattea, purpurea. Vide ſcholia ad cap. 15. lib. 1.

Brandeum, lib. 1. c. 20. & 21. pannus ſericus, ſeu linteum, quo Sanctorum corpora, ſeu reliquiæ inuoluuntur: vel etiam quod aliunde allatum eorum reliquias contigiſſet, vt hodie fieri ſolet. Vide ſcholia ad cap. 21. lib. 1.

* *Breuiculus*, lib. 3. c. 22. ſcheda ſeu ſchedula, à breui, forma diminutiua, deductum. Sic eſt in operibus S. Auguſtini to. 7. Breuiculus Collationum cum Donatiſtis, id eſt, (vt Auguſtinus alio nomine vocat ibidem, & epiſt. 158.) Breuiarium & breuiatio, ſeu compendium. Sic iuxta Alciatum & alios lib. 7. Codicis titulus 44. eſt de Sententijs ex breuiculo (pro quo vulgò legitur periculo) recitandis. Ad quem locum Chriſtophorus Hegendorphinus in exegeſi titulorum Codicis ita ſcribit: Hic titulus corruptè legitur. Nam pro periculo, breuiculo legi debet: ſiquidem hîc tractatur quomodo ſententiæ ex ſcripto recitari debeant. Breuiculus verò eſt vox diminutiua à breui, hoc eſt ab ſchedula, ſcriptura, dictaceoque.

* *Cabuta*, ſeu Cambuta. Vide ſcholia ad cap. 18. lib. 1. Quibus addo pedum paſtorale S. Burchardi primi Herbipolenſis Epiſcopi fuiſſe virgam ſambuceam, vt eſt in vita ipſius lib. 2. cap. 1. to. 5. Surij.

Caraxatum, lib. 1. c. 9. ſcriptum. Item caraxare, caraxatura, & caraxatores, ſeu potiùs per a-

ſpiratio-

ſpirationem charaxatum &c. Vide Scholia ibidem ad cap. 18.

Cellerarius, lib. 1. cap. 12. vel vt j.c. cellararius, idem qui cellarius, quomodò mutauit s. quomodo etiam nunc in Hincmaro legitur, miniſter cellę, ſeu promus, aut promus condus. Vide indicem vocum obſcurarum ad Thomam Cantipratanum.

Cernuatus, cernuus. Vide ſcholia ad cap. vlt. lib. 4.

Comes, nomen officij lib. 2. c. 18. & alibi. Hi enim comites cum Miſſis dominicis iudicia exercebant per ſingulas prouincias, vt patet ex eodem cap. & ex capitulis Caroli Magni. Vide ſcholia ad idem cap.

Coniectus, vel um, genus tributi. Vide ſcholia ad cap. 10. lib. 3.

Conſuerant, pro conſueuerant lib. 1. c. 12.

* *Conſultus*, us, conſultatio, conſilium. Vide ſcholia ad cap. 4. lib. 3.

Cors, cortis, pro aula regia, Gal. *Court.* lib. 3. c. 15. bis in litteris Hincmari: aliquando pro curte, vt lib. 1. c. 17. & lib. 2. c. 6.

Curs, curtis, id eſt villa. Capitula Karoli Magni lib. 3. cap 19. Curtes noſtræ remanent deſertæ. Vide indicem vocum obſ. ad Chron. Cameracenſe.

Decania, decanatus, lib. 3. cap. 25. ſicut canonia, pro canonicatu.

Decubauit, pro decubuit lib. 1. cap. 8.

Depactum, pro pactum ſiue conuentum.

* *Diaconiæ.* Vide ſcholia ad cap. 18. lib. 1.

Domnus, pro domino. Vide notas ad Chron. Camerac. lib. 1. c. 27.

Emouere,

Emouere, pro mouere, aut dimouere lib. 4. cap. 40. Gal. *emouuoir*.

Epiſcopium, Epiſcopatus. Vide indicem vocũ obſc. ad Chron. Cam.

Eſox, eſocis, genus piſcis, lib. 2. cap. 8. vbi vide ſcholia.

Eulogiæ, Vide ſcholia ad cap. 11. lib. 2.

Exinde, pro inde, id eſt ab eo loco, vel tempore. Vtitur Fortunatus in vita S. Medardi.

Fiſcalini, à fiſco dicti lib. 1. cap. 20. qui villas regij fiſci tenebant: Fiſcalini ſerui leguntur in Aimoïno lib. 3. de geſtis Francor. cap. 42. & 55. Lib. 3. Capitulorum cap. 16. Fiſcalini regij leguntur, & in epitome Conſtitut. Caroli Magni lege 2. Ripuarenſe: Homo regius, id eſt fiſcalinus. Vide Pithœi gloſſarium.

Flaſco, lib. 1. cap. 15. genus vaſis, Gall. *vn flaſcon*. Vtitur voce flaſconis B. Gregorius lib. 2. dialogi cap. 18.

Franciſca, lib. 1. cap. 13. bipennis, quomodo Hincmarus habet in vita S. Remigij, & ipſe Flodoardus etiam iam dicto cap. Sic & Gregorius Turon. lib. 2. hiſt. Francorum cap. 27. eamdem deſcribens hiſtoriam, bipennem & ſecurim nominat. Aimoïnus lib. 1. de geſtis Franc. cap. 12. Et extenſa manu franciſcam eius terræ deiecit, quæ ſpata dicitur.

* *Fredum*, Vide ſcholia ad cap. 50. lib. 4. & notas ad cap. 37. lib. 1. Chron. Cameracenſis.

Frigoritici, lib. 2. c. 14. & lib. 4. c. 44. febricitantes, frigido morbo laborantes. Vtitur eadem voce Fortunatus lib. 1. vitæ S. Radegundis cap. 10. quæ exſtat apud Surium to. 4. die 13. Augusti, vbi legitur frigoreticus, & in margine no-

tauit Surius: Frigoreticus, pro febricitante. Gregor. Turon. lib. 5. hiſtor. Francor. c. 10. Frigoriticis puſtulis laborantibus. Idem de Gloria Confeſſorum c. 64. Frigoritici ceteriq́ue infirmi ſanantur. Plura vide in indice vocum obſcur. in Chron. Camerac.

Glaucoma, æ, lib. 1. c. 24. Vtitur Plautus in Milite. Vſitatiùs dicitur glaucoma, atis, item glaucomatum, ti, & ſignificat vitium oculi.

Hichinaculum, vel *hiclinaculum* lib. 1. cap. 18. in teſtamento S. Remigij.

Homo huius aut illius, vt homo Arnulfi, id eſt vaſallus.

Hornò, id eſt hoc anno, lib. 1. c. 20. & lib. 3. c. 22. vbi vide ſcholion.

Imaginatum, imaginibus & figuris ſculptum & decoratum. Vide ſcholia ad cap. 18. lib. 1. Eiuſdem vocis fit mentio lib. 3. cap. 5.

* *In antè* lib. 2. c. 17. id eſt deinceps, quod alij frequentius dicunt, in antea. Vide indicem vocum obſc. in Chron. Camer. Præter loca ibi notata vtitur Gregor. Turõ. lib. 8. hiſt. Francorũ c. 28. & Eutychianus papa 35. q. 6. cap. Epiſcopus. Item Fulbertus Carnotenſis Epiſcopus epiſt. 89. Ex tunc in antea excommunicatus ſit.

Incardinari, inſtitui, vel conſtitui in Epiſcopatu vel alia dignitate lib. 3. c. 21. Vtitur Adrianus Papa ij. epiſt. 11. Item verbum incardinare, & incardinari frequenter vſurpat Ioannes Diaconus lib. 3. vitę S. Gregorij Papæ c. 15. & ſequẽtibus pro conſtituere, & ipſe Gregorius Papa in epiſtolis. Vide Onuphrium Panuinum in libello de interpretatione vocum eccleſiaſticarum in dictione Cardinalis.

Incardi-

Incardinatus, inſtitutus, lib. 3. c. 29. Iuo Carnotenſis epiſt. 131. vbi vide obſeruationes Franciſci Iureti, qui multa citat loca Gregorij Papæ de eadem voce.

Inſignè, pro inſigniter lib. 1. c. 10.

Intentio, pro lite ſeu contentione lib. 1. c. 10.

Intranea, inteſtina, lib. 4. c. 49. Vide ſcholia.

Iſdem, pro idem lib. 1. c. 25. lib. 3. c. 13. 17. & 19. quo poſteriore loco exemplar c. legit idem.

* *Lacerna*. Vide ſcholia in cap. 18. lib. 1.

Legatarius, legatus lib. 1. c. 25.

Libitudo, libitus, libido, lib. 4. c. 7. Vide ſcholia.

Licitò, pro licitè, lib. 4. cap. vltimo.

* *Locarium*. Vide ſchol. lib. 3. c. 13.

Maior domus, lib. 2. c. 12. prçfectus palatij.

Mallus, lib. 2. c. 18. lib. 3. c. 26. Vide notas noſtras ad cap. 72. lib. 1. chron. Cam. & notas Ioannis Buſæi ad epiſt. 4. Hincmari.

Mandare, ſignificare: *remandare*, renunciare, vtrumque phraſi Gallica.

Maniaticus, inſanus, à mania Græca voce inſaniam ſignificante. Eadem ſignificatione Gerſon, & Ioannes Nider in Formicario vtuntur voce maniacus.

Manſionile, lib. 3. c. 26. Videtur idem eſſe quod manſio, ſeu habitaculum villicorum.

Manſus & *manſum*. Vide indicem vocum obſcur. ad chron. Camer. Nicolaus Cheſneau manſos vel manſa vertit Gallicè *arpens* vel *arpens de terre*.

Matricula & *matricularij*. Vide indicem iam

 dictum.

dictum. Legitur lib. 1. c. 18. in teſtamento S. Remigij, & alibi frequenter. Item in Hincmaro epiſt. 7. c. 35. inter eas quas Buſæus edidit.

Matutinorum ſollemnia, lib 1. c. 25. Sic olim loquebantur, ſubaudientes hymnorum, nunc matutinarum dicimus, videlicet precum. Vide eumdem indicem.

Metatus,us, locus in quo quis metari, tentorium figere, aut hoſpitari ſolet. Vide ſcholia ad cap. 3. lib. 2. & ad c. 10. libri 4.

Mirum, miraculum.

Miſſaticum, legatio à miſſo, id eſt, legato, vel nuntium, Gall. *meſſage*. Legitur apud Hincmarum in opuſc. lv. Capit. poſt cap. 55.

Miſſaticus, idem quod miſſus, legatus, ſeu nuntius, vt clarè patet ex cap. 28. lib. 3.

Miſſorium argenteum, in teſtamento S. Remigij, & lib. 2. cap. 5. miſſorium argenteum deauratum. Vtroque loco Gallicè vertitur *vaze d'argent*. Gregorius Turon. lib. 6. hiſt. Francorum cap. 2. Nobis rex miſſorium magnum, quod ex auro gemmiſque fabricauerat in 50. librarum pondere oſtendit. Et lib. 7. c. 4. legitur miſſorium aureum.

Miſſus, nuntius, legatus, commiſſarius. Vide ſchol. ad cap. 18. lib. 2. & indicem vocum obſc. in chron. Camer.

Molendinus, pro molendinum, mola, lib. 1. c. 14. Sic in 2. appendice ad hiſt. Greg. Turon in deſcriptione dedicationis eccleſię Maioris monaſterij legitur, molendinos noſtros. Vide notas ad Chron. Cam. lib. 1. cap. 52.

Neceſſuoſi, lib. 3. c. 26. pauperes, quibus res neceſſarię

neceſſariȩ deſunt, *neceſſiteux*. Vtitur Hincmarus epiſt. 7. cap. vlt.

Nomenclator. lib. 3. c. 21. Vide Onuphrium vbi ſuprà.

Nonna, ſanctimonialis, lib. 3. c. 27. Hieronymus in epiſt. ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis: Et quia maritorũ expertæ dominatum, viduitatis præferunt libertatem, caſtæ vocãtur, & nonnæ. Ad quem locum Eraſmus ſuſpicatur eſſe vocabulum linguæ Ægyptiacæ. S. Benedictus in regula cap 63. Iuniores priores ſuos nõnos vocant, quod intelligitur paterna reuerentia. S. Bonifacius Arch. Mogunt. epiſt. 19. & Capitularia lib. 5. c. 2. & 3 eamdem vocem vſurpant. De eadem plura R. P. Heribertus Roſvveydus in ſuo onomaſtico rerum & verborum difficiliorum ad Vitas Patrum.

* *Octimber*, pro October. Vide ſcholia ad cap. 21. lib. 1. Quibus adde ex Beda de ratione temporum, vbi menſis Octobris nomina recenſens apud varios: Theſeri, inquit, in Hebræo, Paophi apud Ægyptios, Hyperboreteos apud Macedones, Octimbrios in Græco, (quod procul dubio ex Latino Octimber factum eſt) October in Latino.

Omnimodis, omnino, omnibus modis. Vide indicem vocum obſc. ad chro. Cam.

Pagus, regio, tractus, territorium, Gall. *pays*, vt pagus Laudunenſis. Sic teſte Petro Diuæo in antiquitatibus Galliæ Belgicæ c. 14. frequenter accipitur à Iulio Cæſare. Multos, inquit, pagos habebant (loquens de Morinis) teſte Cæſare: non quidem vicos, (vt nunc pagi nomen

accipiũt) ſed regiones: In qua ſignificatione Cæſari vocabulum hoc familiare eſt. Hæc Diuæus.

Pallium, Archiepiſcopatus inſigne, eſt faſcia ex candida lana contexta, habens deſuper circulum humeros conſtringentem, & duas lineas ab vtraque parte dependentes, quatuor purpureas cruces, antè, retro, à dextris, & à ſiniſtris. Vide Onuphrium vbi ſuprà, & Pithœi gloſſarium in Capitularia.

Pariſius, indeclinabiliter lib. 1. c. 15. lib. 2. c. 2. & alibi, pro Pariſij, orum. Indeclinabiliter vtitur Iuo epiſt. 16. ad quam vide obſeruationes Franciſci Iureti.

Parochia, ſeu *parrochia*, vt m. plerumque ſcribit. Pro diœceſi frequens in ſcriptoribus mediæ ætatis, & in Canonibus. Interdum tamen ſic diſtinguuntur, vt diœceſis ſit totius prouinciæ alicuius Archiepiſcopatus, parochia Epiſcopatus tantùm. Vnde Hincmarus in opuſc. lv. capitul. capit. 16. Beatus Remigius ſedem Laudunenſem in ſubſellio Remenſis metropolis conſedere fecit, quam à ſua parrochia, non autem à diœceſis prouincia ſcidit. Idem Hincmarus in epiſt. 2. ad Nicolaum Papam inter eas quas edidit Ioannes Cordeſius: Sed quia non ſolùm diœceſis, verùm & parrochia mea inter duo regna, ſub duobus regibus habetur diuiſa. Item in epiſtola ad Hadrianum papam: In cuius (nempe Lotharij) parte regni non ſolùm pars diœceſis, verùm & pars parrochiæ meæ coniacuit. Et infrà. In cuius regno parrochia, & prouincia mea conſiſtit. Idem denique in epiſtola ad clerum & plebem Belvacenſis eccleſiæ: Si etiam de alterius diœceſi

diœceſi Archiepiſcopi, vel parrochia Epiſcopi etc.

Pedatura vitium, id eſt pedamentum, ſtatumen. Vnde vitis pedata, & ſtatuminata apud Plinium, hoc eſt, palis perticiſque firmata. Vide ſcholia ad cap. 18. lib. 1. Deriuatum eſt à verbo pedare, quod eſt viti vel alteri arbuſculæ ſuſtentaculum adhibere.

* *Perdonare*, pro condonare, Gall. *pardonner*. Legitur in Capitularibus, vt lib. 4. c. 37 & alibi, & in Goffrido abbate Vindocinenſi, lib. 5. epiſt. 19.

* *Pitatium* & *pitatiolum*, vel vt j. ferè per c. pitaciolum lib. 3 c. 22. Fuit titulus opuſculi Hincmari Laudunēſis Epiſcopi, nepotis Hincmari Remenſis, cui carmen præfixerat ita incipiens.

Iſte pitatiolus planè depromit & aptè,
Sedem appellandam liberè Apoſtolicam.

Quod opuſculum latè refellit Hincmarus Remenſis prolixo opere lv. Capitulorum, præfixo etiam carmine in hunc modum:

Hoc tibi de titulo, iuuenis Hincmare ſacerdos,
Reſpondere mihi conuenit arte pari. etc.
Namque pitatiolum neutro dixere priores,
Et caput hoc languens cetera fluxa docet. etc.

Alioqui pitacium ſchedulam ſignificat, ſeu epiſtolium. Hadrianus Iunius in ſuo Nomenclatore: Pyctatium, vel potiùs pyctacium Caſſiodoro & Lampridio, exigua tabella, πιτάκιον Moſchopulo. Belgicè *een cleine cedulle*. Pittacium Celſo idem quod emplaſtrum. Gloſſarium B. Iſidori Pictacium, epiſtola breuis & modica. Pictatiuncula, membrana. De

Pittacio plura Heribertus Roſweydus vbi ſuprà.

Placitum, conuentus publicus, ſeu conventus procerum regni,comitia, Gal. *plaidz*. Vide indicem vocum obſ. ad chro. Cam. & notas Buſæi ad epiſt. 3. & 4. Hincmari, Et notas Iacobi Sirmondi ad epiſt. 36. lib. 3. Goffridi Vindocinenſis Abbatis.

Præceptum, reſcriptum principis, vel conſtitutio regis, priuilegium, litteræ immunitatis. Vide notas noſtras ad cap. 85. lib. 1. chron. Cam.

Præſtaria & *precaria* eadem ſunt, vt patet ex lib. 4. c. 11. vbi Nicolaus Cheſneau Gallicè interpretatur *vſufruict*. Quid autem ſit precaria vide dictum indicem. Præter loca ibi notata precariarum meminit Iuo epiſt. 271.

Præſentaliter, pro præſentialiter.

Præuidere, pro prouidere, lib. 4. c. 1. Sic & aliquoties Baldericus in Chro. Cameracenſi. Vide noſtrum indicem vocum obſc.

Precatoria lib. 2. c. 5. idē quod precaria.

Preſbyter, paſtor ſeu parochus. Vide ſcholia ad cap. 8. lib. 1.

* *Ptochium* lib. 1. c. 18. Græcè πτωχεῖον, domus mendicorum, ſeu locus ad recipiendos mendicos. Baſſianus Epiſcopus in litteris ad Valentinianum & Martianum Imperatores, quæ habentur in Concilio Chalcedonenſi act. 11. Sed ego à iuuenili ætate mea vixi cum pauperibus, & ptochium feci, & in eo poſui ſeptuaginta lectos, & omnes languentes & vlceratos hoſpitio ſuſcipiebam. Item in eodem Concilio

cilio can. 8. Clerici qui præficiuntur ptochodochijs, qui ordinantur in monaſterijs, & baſilicis martyrum ſub Epiſcoporum &c. poteſtate permaneant. Vbi 2. editio ſiue verſio in tomis Conciliorum habet in ptochijs. Tertia quę eſt Gentiani Herueti: Glerici ptochotrophiorum. Apud Gratianum 18. q. 2. cap. 10. Quidam monachorum. ex correctione Gregorij XIII. legitur vt habet 2. editio: In ptochijs, pro quo vitioſè vulgata exemplaria legebant, parochijs, ibique adnotatum eſt ptochijs eſſe vocem canonis Græci. De eodem vocabulo Roſweydus vbi ſuprà.

Quæque, pro quæcumque.

Quique & *quiſque*, pro quicumque lib. 3. frequenter. *Quibuſque* pro quibuſcunque.

Quiſque, pro quiſquis. Franciſcus Iuretus in ſuis obſeruationibus ad epiſt. 8. Iuonis: Vetuſtiores dixerunt quiſque, pro quiſquis, quod plerique non obſeruãtes ſępe mutarunt & corruperunt in authoribus contra fidem priſcarum membranarum. Sic ille. Et probat ibidem citatis exemplis ex Tertulliano, Hilario, & alijs.

Refutare, renuere, recuſare Gal. *refuſer* lib. 2. c. 19. Vtitur in eadem ſignificatione Iuo epiſt. 131. 173. 178. 186. & alibi ſępe.

Regeſtum lib. 2. c. 2. vbi vide ſcholia.

Remandare, renunciare.

Repedare, redire. Lucilius Rediſſe ac repedaſſe, vt Romam vitet.

Reuadiare, lib. 3. c. 4. dicitur à vas vadis, & Gall. ibidem vertitur debitorem ſe agnoſcere. Legitur eodem lib. c. 28. Vide indicem vocum obſ. ad chron. Cam.

Reueſtitus,

Reueſtitus, lib. 3. c. 18. indutus paramentis eccleſiaſticis, Gal. *reueſtu*. Aliquando *reueſtire*, eſt in poſſeſſionem inducere poſt priuationem, vt eodem lib. c. 26. & lib. 4. c. 1. Vnde veſtitura, de qua voce Pithœus in Gloſſario.

Rotula & *rotulus* lib. 3. c. 11. & alibi, ſcheda, volumen, ſcriptum conuolutum. Ibidem c. 22. rotulam prolixiſſimam, inquit Hincmarus. Vtitur idem in opuſ. lv. Capit. cap. 43. Eamdem vocem rotulus, pro ſcheda aliquoties vſurpat Stephanus Epiſcopus Pariſienſis in epiſt. præfixa condemnationi aliquot articulorum in fine Petri Lombardi magiſtri ſententiarum. Eſt autem rotula diminutiuum à rota.

Salarium argenteum, ſalinum lib. 2. c. 5. vbi ms. malè legit ſolarium Lib. 3. c. 23. leguntur duo vaſa ſalaria à rege S. Stephano miſſa. Vbi aliud fortè intelligit.

Sancire, poſſeſſionem accipere, Gal. *ſaiſir*. Vide ſcholia ad c. 41. lib. 4. Verbo ſaiſiuit, & reſaiſiuit vtitur Iuo Carnotenſis epiſt. 101.

Senior, dominus, Gal. *ſeigneur*. Vtitur Hincmarus epiſt. 1. inter eas quas edidit Buſęus, & paſſim ſcriptores mediæ ætatis. Vide indicem vocum obſ. ad chron. Cam. & Petrum Gregorium lib. 6. ſyntag. iuris vniuerſi cap. 11.

Signa eccleſiæ, campanę. Hinc in pontificali parte 2. titulus eſt, de benedictione ſigni ſeu campanæ. Vide Gloſſar. Pithœi verbo Signa.

Succenſere eum, vel eos cum accuſatiuo, id eſt contra eos iraſci.

* *Suetum*, conſuetum.

Sumptorium, lib. 3. c. 5. cochlear, vt Gallicè vertitur, quo nimirum vtimur in calice ſacro.

Tanti-

Tantitas, exiguitas, paruitas, in prologo auctoris.

Thudeſtica lingua, lib. 4. c. 35. vbi ms. Teutonica. j. Theotiſca. id eſt, Germanica, *Tduytſche*. Inter epiſtolas Hincmari à Cordeſio editas exſtat epiſtola Otfridi monachi ad Luidbertum Archiepiſcopum Moguntiacenſem, & præfatio in librum antiquũ lingua Saxonica conſcriptum, quæ ibidem vocatur Theudiſca, & legitur Aduerbium Theotiſcè. Item Teudiſcæ linguæ exemplum exſtat lib. 3. hiſt. Nithardi.

Titulare, inſcribere, inſignire.

* *Turriculum*. Vide ſcholia ad cap. 18. lib. 1.

Vadatus, lib. 4. c. 19. à verbo vador, ari, cõmune, id eſt, fideiubère pro alio. Vide indicem vocum obſ. ad Chron. Cam.

Vadius, lib. 3. c. 28. Hoc illi emendare per vadium faciat. Videtur ſignificare idem quod vas vadis, id eſt, fideiuſſor. Et teſte Iacobo Spiegelio in lexico iuris primùm dictum eſt vadis, deinde per ſyncopen vas. Vadimonium ſponſio eſt ſtandi in iudicio. Alij ſcribunt per duplex W, wadius, vt lib 2. Capitulorum cap. 38. Ab his qui decimas non dant wadios accipiant. Et lib. 3. c. 29. titulus eſt, de libero homine qui ſe loco wadij tradidit. In epitome Conſtitutionum Caroli Magni de lege Ripuarenſe cap. 3. Homo ingenuus, qui multam quamlibet ſoluere non potuerit, & fideiuſſores non habuerit, licet ei ſemetipſum in wadium, ei cui debitor eſt mittere, vſque dum multam quam debuit perſoluet. Ad quem locum notat Vitus Amerpachius: In vvadium dare hoc eſt pignori dare,

ri dare, hoc eſt pignori dare, aut addicere. Vide rub.ſ. l. 2. ll. Longobard. Plura loca profert Pithœus in gloſſ. verbo Wadij, & verbum Wadiare frequens eſt in legibus Longobardorum.

Vaſſalli aut vaſſalli, clientes. Vide idem gloſſar. in dictione Vaſſi.

Vel, ſæpe ponitur pro, &, præſertim in ſummarijs capit. Quomodo etiam vertit interpres Gallicus, vt lib. 4. c. 19. 36. & 38.

Vicaricatio, vices. Vide ſcholia ad cap. 1. lib. 4.

Vicedominus lib. 1. c. 17. vbi vide ſcholia. Vtitur & alijs locis.

Villa, pro pago, aut ciuitate ſæpe accipitur, phraſi Gallica, vt lib. 1. c. 14 Sparnacum villam ſuam, id eſt ciuitatem, Gal. *ville*. Nam aliàs eumdem locum oppidum vocat.

Villaris maſculino genere lib. 2. c. 2. & 5. villa.

Vnguen, vnguentum lib. 1 c. 11. ex Hincmare in vita S. Remigij. Vtitur Perſius.

Vtillimus, vtiliſſimus.

FINIS.

APPEN-

APPENDIX AD FLODOARDVM.

STATVTA SYNODALIA ECCLESIAE REMENSIS

per dominum Sonnacium.

CAPVT I.

SINE fide (teſte Apoſtolo) impoſſibile eſt Deo placere, ideoque mandamus omnibus, vt exactè doctrinã fidei, iuxta verbum Dei, & ſanctæ eccleſiæ Romanæ traditionem teneant, ſequanturque. Et quicumque paſtores ſunt, quæ ad inſtruendum populum & gregem pertinent diſcãt & ſciant, & ſuos ad officia virtutũ excitẽt. *Heb.11.*

II. Fidelibus piè ſacramenta miniſtrent, ſemperque adferant quod ad explicandam vtilitatem ſacramenti, & inſtitutionem pertinet.

Mercedem

III. Mercedem non accipiant, ſed in Deo confidant, qui dat eſcam pullis coruorum
Pſal. 146. invocantibus eum.

IIII. Baptizaturus ſit ſobrius, idque honeſtè expleat, verba attentè proferat, & debitè de parentibus informet.

V. Confirmationis ſacramentum habet donum roborantis ſpiritus ſancti, & vberiorem gratiam profert, ideoque non negligatur.

VI. Remiſſio peccatorum & expiatio ſanguini Domini noſtri Ieſu Chriſti nititur præcipuè, & ab eo pendet.

VII. Curet paſtor ouem ſuam, & non negligat: ei iniungat intereſſe Miſſæ ſacrificio
Pro. 27. diebus ſolemnibus & Dominicis, agnoſcat eius faciem: & ſi bis abſit in anno prohibeatur eidem eccleſiæ ingreſſus, & careat paſtorali ſepultura & conſolatione.

VIII. Nemo tempore quadrageſimæ pœnitentium confeſſiones audiat præter paſtorem. Huius enim intereſt ouem recognoſcere, pro qua ſuam animam ſfœnerat Domino.

IX. Sacroſanctam Euchariſtiam ſacerdos celebraturus ſe præparet, & probet: & vt minimum bis in menſe id faciat.

X. Feratur ægrotis vaſe honeſto, & lumine antecedente & præeunte: Et quicumque peregri-

peregrinari volunt, illud ad viaticum ſuſcipiant.

Et cur ad mortem condemnatis renuitur? cùm ijs maximè conducat ad ſpem & ſecuramen certi deceſſus, & præſentis agonis. XI.

Qui ad ordines promoueri volunt, habeant beneficium ad alimoniam ſufficiens, idque ad examinationem virorum proborum & iuratorum. XII.

Nulli tonſura detur, niſi idoneo, & ad ſacros ordines poſtea probabiliter aſcenſuro. Quid opus enim mittere panem filiorum canibus, & ſpiritalia mundi amatoribus? XIII. *Mat. 15.*

In matrimonio imago extat ſacroſancti coniugij inter Chriſtum & eccleſiam enati: ideoque vinculum eſt diuinitus firmatum, quod multum confert ad felicitatem rei familiaris, ad pacem inter partes, & ad proles ſuſcipiendas. XIIII. *Epheſ. 5.*

Extrema vnctio deferatur laboranti & petenti, eumque paſtor in propria ſæpius inuiſat, & piè viſitet, eum ad futuram gloriam animando, & debitè præparando. XV.

De clericis, luceant ſicut ſtellæ & perpetuæ claritates in firmamento eccleſiæ. Non ſint ebrij, nugaces, & ſecularibus immixti. XVI. *Dan. 12.*

Nec

XVII. Nec mulieres alloquantur, aut domi retineant: viuant in communi, & ædes pauperi patentes inhabitent.

XVIII. Suffragia defunctorum omnino ſeruari præcipimus, & ne Miſſarum ſolemnia, præter fundatorum mentem, alio modo conuertantur.

XIX. Sint Epiſcopi fideles & aſſidui verbi Dei diſpenſatores. In hoc enim eorum charitas dignoſcitur ſi gregem paſcant exemplo & verbo.

XX. Feſta abſque omni opere forenſi excolenda, & cum debita veneratione celebranda hæc ſunt: Natiuitas Domini, Circumciſio, Epiphania, annunciatio B. Mariæ, reſurrectio Domini cum die ſequenti, aſcenſio Domini, dies pentecoſtes, Natiuitas B. Ioannis Baptiſtæ, Apoſtolorum Petri & Pauli, aſſumptio B. Mariæ, eiuſdem natiuitas, Andreæ Apoſtoli, & dies omnes Dominicales.

XXI. Eccleſiæ debitè dotentur ad alimoniam paſtoris & cleri, vt ſecuriùs invigilent ſuper gregem, & de eius ſalute ſint anxij & ſolliciti.

Hęc ſtatuta accepta ex Maiori monaſterio (Gallicè Marmonſtier) à S. Martino ædificato in ſuburbijs ciuitatis Turonenſis, cùm ſeriùs ad ma-

ad manus noſtras perueniſſent, viſum eſt appẽdicis loco adijcere. Etſi enim ſint in his quædam, quæ nõ vidẽtur redolere tantã antiquitatem: vt quòd titulum paſtoris tribuat parochis, qui ætate Sonnacij & multo pòſt presbyteri tantùm aut ſacerdotes ſolent appellari: quòd item feſtum Nat. B. Mariꝑ inter feſta celebranda reponat, quod in his partibus non videtur tam antiquum fuiſſe, quandoquidem Fulbertus Carnotenſis, qui vixit anno 1017. id primùm in Gallia celebraſſe dicatur, ſi Demochari credimus. Verùm facilè potuit fieri, vt loco presbyteri à recentiori aliquo poſitum ſit nomen paſtoris, & feſtum illud ab aliquo fortè adiectum. Scribit tamen S. Hildephonſus (qui eadem ætatate vixit cum Sonnacio) in libro de virginitate & parturitione B. Mariæ, Natiuitatem eius ex auctoritate totius eccleſiæ celebrari & venerari.

Sunt his ſtatutis ſimilia quꝑ ſcribit Ieſſe Ambianenſis Epiſcopus in epiſtola ad ſacerdotes ſuæ diœceſis, & Conſtitutio Riculfi Sueſſionum Epiſcopi, quæ cum Hincmari opuſculis edidit Ioannes Cordeſius.

Quæ ſequuntur editioni ſuæ adiecit R. P. Iacobus Sirmondus, quæ nec in noſtra deeſſe voluimus, ſed ordine temporis diſpoſita.

I. DE MI-

DE MINISTRIS REMENSIVM Eccleſiæ, quos inordinatè Ebo Epiſcopus inuenit, & per deprecationem eorum, inſpirante ſancto Spiritu, hæc dictauit.

PRAEPOSITVM decet cura interior ac exterior. Exterior in rebus & familia ſaluandis, atque ſecundum Deum gubernandis, ſumma cum intentione, & pietate, & beniuolentia. Ibi etiam conſiſtit omnis nutriendi induſtria, cuncta proficua ingenia laborandi in agris, in vineis, in ſiluis, in hortis, in diuerſis emptionum generibus prouidè procurandis. Inſuper & de qualitate neceſſaria ædificiorum, ſiue quantitate. Interior verò ſollicitudo eius eſſe debere manifeſtum eſt diſpenſatio fratrum publica, honeſtè diſpoſita in victu & potu, ſiue omni ſubſidio corporali, quod adminiſtrat diuina pietas, ſiue per ſtudium laboris eius, ſiue de eleemoſynis fidelium, necnon & de dono propriæ procurationis publicæ. Cui non minor patet etiam alia diſpenſatio neceſſaria in infirmis & ſenibus, pro diuerſitate vniuſcuiuſq; neceſſitatis. Sequitur autem hinc ſtudium omnem ornatum corporalem ac ſpiritalem continens fratrum. Corporalem primùm

in

in clauſura, inde in refectorio, & in dormitorio, in cellario, in coquina, ſiue in cũctis habitationibus neceſſarijs, nec non in vaſculis omnibus. Spiritalem verò zelum talis miniſter veræ religionis habere debet ſanctæ conuerſationis nocte ac die canonicis partitis in horis. Correctionem morum, per grauitatem leuitatis motum deprehendens: vaniloquium ſecretis in locis & horis ſuo rigore omnino depellens: omnes negligentias omnium publicè deprehenſas in capitulo omnium fratrum iudicio puniens his tribus modis, id eſt aut carcere, aut ſeparatione menſæ, ſiue in omnium verberum diuerſitate. Cuius etiam prudentiſſima circumſpectio Decanis ſibi ſuppoſitis inuigilare debet, ne vnus quidem, à maximo vſque ad minimum, abſq; eius conſcientia & licentia vnius diei ſpatio nequaquam ab officij ſui loco deſit.

ARCHIDIACONI officium eſt, gradus Eccleſiaſticos ſumma cum prouidentia ætatum & meritorum ordinare: de tempore in tempore nominibus certis vniuſcuiuſque officium de omni regione præfigere, ſubtilitérve merito probare, & gratiã ſancti Spiritus vnicuique inueſtigando miniſtrare: in omnibus diuinis officijs ſanctæ Dei Eccleſiæ fideles miniſtros erudiẽdo &

excolendo efficere: feſtiuitatem omnium ac feriarum, nec non totius anni officia in canticis & lectionibus, non ſolùm litteraturam corrigere, ſed ſpiritalem intelligentiam omni clero in Capitulo tradere, libertates liberorum cum teſtibus probare, alienorum ſeruorum ad gradus venire volentium exigere, poteſtatem etiam habens libertatem Eccleſiaſtica propria de familia facere, & alienis exigere. Pro neglecta lectione aut officio gradus ſui à diacono vſq; ad infimum excommunicare: etiam & iuuenculos talibus pro exceſſibus verberibus arcere: verbum etiam faciendi ad populum in diebus feſtis prouidere & facere: & ſic omnia per ordinem dignè vſque ad conſecrationem presbyteri ſtudioſiſſima intentione veræ religionis perducere. Vinctorum etiam publicæ ciuitatis ex carcere curã in feſtiuitatibus ſolẽnibus Domini gerere, id eſt in Natale Domini, in Epiphania, in initio Quadrageſimæ, media Quadrageſima, in Palmis, in Sabbato ſancto, & in die ſancto Paſchæ, ſimiliter in Aſcenſione Domini, & in Pentecoſte ſumma cum diligentia eos excipere, & eis obſequia benignitatis corporalia ſpiritaliaque, ex diuinis & humanis beneficijs refectionem benedictionis parare.

CHO-

CHOREPISCOPI verò miniſteriũ eſt, omnem ſacerdotalem totius regionis ſibi commiſſæ conuerſationem corrigere atque dirigere, id eſt in conficiendis diuinis ſacramentis & baptiſterio omnium intellectum aperiens excitare, populum regionis prædicare, cõfeſſiones exigere, pœnitentiam cum diſcretione cautè imponere, hoſpitalitatem ſectari, infirmos viſitando obſequia benignitatis & benedictionis, & ſanctæ vnctionis inferre. Communioni ſanctæ dignos fieri populos aſſidua commonitione exercere, mortuos cum commendationibus animæ & orationibus dignis obſequijs ſepulturæ venerabiliter tradere, pro viuis etiam ac defunctis totius Eccleſiæ filijs rationabili aſſiduitate exorare. Inſuper verò omnia quæcumque intra Eccleſiam & extra Eccleſiam in clauſtro & in omnibus habitationibus à maximo vſque ad minimum quemcumque viderit negligere, ſecundum Eccleſiaſticum correptionis modum ſemper corripiat, & omnem veram religionem, prior ipſe faciendo, omnes facere doceat. Et hunc modum nequaquam, niſi præcipiente Epiſcopo, de cauſis ſubſequentibus excedat de omni iure conſecrationis.

EPISCOPVM verò ciuitatis propriæ diſponere oportet de conſecratione, de confirmatione, de reconciliatione, & de publico indicendo ieiunio, aut aliud aliquid publici iuris pro tempore digno Deo debito. Cuius officij ſumma ſpeculationis hæc eſt, vt & ſubtiliſſimè prouidendo inſiſtat qualiter omnium officia ſtudioſiſſimè gubernando ad portum perfectionis dirigat: quibus in cauſis, niſi iuſſus, Chorepiſcopus nullatenus excedat.

Iac. Sirmondi annot. Quod præceſſit opuſculum Ebonis, ex S. Remigij bibliotheca Remis exſcripſimus, cum Ioannis VIII. epiſtola & Decreto electionis Laudunenſis, quæ infrà ſequentur. Proximam verò Notitiam de villa Nouilliaco, cuius auctor Hincmarus ipſe videtur, nobis communicauit humaniſſimus Nic. Faber ex bibliotheca, vt aiebat, V. C. Claudij Puteani Senatoris Pariſ.

Flod. lib. 3. c. 20. *SEQVVNTVR GESTA QVOmodo D. Hincmarus villam Nouilliacum apud D. Carolum Imp. filium Ludouici Imp. impetrauit.*

an. 765. DEFVNCTO Pippino Rege VIII. Kal. Octob. in monaſt. S. Dionyſij, filij eius Carlomannus & Carolus ſecundum diſpoſitionem patris ſui, & conſilium regni primorum, diuiſerunt inter ſe regnũ paternum, & eleuati ſunt in Reges VII. Id. Octob.

Octob. Carlomannus in Sueſſionis, & Carolus in Nouiomo, ſicut in Annali regum ſcriptum habemus,

Anno iv. regni ſui infirmatus eſt Carlomannus infirmitate, qua & mortuus eſt in Salmuntiaco, & ante obitum ſuum per præceptum regiæ ſuæ auctoritatis, quod habemus, tempore Tilpini Archiep. tradidit villam Nouilliacum cum omnibus ad ſe pertinentibus, pro animæ ſuæ remedio & loco ſepulturæ, ad Eccleſiam Remēſem S. Mariæ, & baſilicam S. Remigij, in qua & ſepultus eſt. Poſt cuius obitum Carolus frater eius præcepto, quod habemus, ſuæ auctoritatis ipſam traditionem confirmauit.

Defuncto Tilpino Archiepiſcopo anno XXIII. poſtquam Carlomannus Remēſi Eccleſiæ villam Nouilliacum tradidit, tenuit D. rex Carolus Remenſe Epiſcopium in ſuo dominatu, & dedit villam Nouilliacum in beneficio Anſchero Saxoni, qui nonas & decimas ad partem Remenſis Eccleſiæ de ipſa villa vſque ad mortem ſuam perſoluit: & defuncto domno Carolo, ſed & ipſo Anſchero, poſtquam Carlomannus præfatam villam cum omni integritate Remenſi Eccleſiæ tradidit, ſemper ipſa Eccleſia inde veſtituram, ſicut

prædictum eſt, per annos XXXVII. habuit.
Poſt obitũ domni Caroli, & defuncto ipſo Anſchero, domnus Ludouicus Imperator donauit ipſam villam Nouilliacum Donato in beneficio. Qui Donatus, interueniẽte Bigone, per ſubreptionem, quaſi de fiſco Regis quaſdam colonias de ipſa villa obtinuit in proprietatem per præceptũ D. Ludouici Imp. Et quando Lotharius filius D. Ludouici Imp. Cauillonẽ veniẽs eã expugnauit, Donatus à villa ſupra Matronã, quæ Pomarius vocatur, ab Imperatore defecit, & illi mentitus ad Lotharium confugit, & veniente hoſtiliter Imp. Ludouico ad villã quæ Caleiacus dicitur, Lotharius ad eũ cũ ſuis conſtrictus venit, & ſacramentũ ipſe & ſui ab Imperatore quæſitũ illi iurauerunt. Inter quos & Donatus de infidelitate eius cõprobatus, ipſi Imperatori quæſitũ ſacramentũ iurauit, & Comitatũ Miridunẽſem, & villam Nouilliacum cũ ſuis appendicijs Imperator ab eo abſtulit, & Athoni, qui fuerat oſtiarius Caroli Imp. in beneficium dedit. Donatus autẽ in vita Imp. Ludouici nec Comitatũ recepit, nec de proprietate ſua vllã firmitatẽ promeruit. Poſt obitũ D. Ludouici Imp. diuiſo regno inter fratres, & pace facta inter eos, & mortuo Athone, dedit Carolus Donato in beneficiũ Car. Caluus.
Nouil-

Nouilliacum. Proceſſu deniq; temporis cõmẽdauit Donatus filiũ ſuum Gozeliũ Carolo Regi, cui in beneficiũ dedit Carolus villam Nouilliacum cum appendicijs ſuis. Deinde Landrada vxor Donati, ſed & filij eorum, pergente Carolo rege ad obſidendos Normannos, qui in Inſula, quæ Oſcellus dicitur, reſidebant, cum alijs defecerunt. Quorũ honores & proprietates à Frãcis auferri, & in fiſcũ redigi iudicatæ ſunt. Vnde Landrada & filij eius eatenus auctoritatem Caroli Regis non obtinuerunt. De quibus rebus anno xx. regni ſui Carolus villam fiſcalem præcepto ſuo, quod habemus, Orbacenſi Monaſterio dedit.

Anno xxxII. regni ſui venit D. Carolus rex glorioſus in baſilicam S. Remigij, vbi oſtendi ei locum ſepulcri Carlomanni Regis, & præcepta ipſius Carlomanni & Caroli aui de villa Nouilliaco, & auctores ſacrorum canonum, qualiter damnent Spiritus ſancti iudicio eos, qui eleemoſynas defunctorum retinent, & Eccleſijs tradere demorantur, qui vt infideles ab Eccleſia abijciendi, & quaſi egentum necatores, nec credentes iudicium Dei, habendi iudicantur. Et reddidit præcepto ſuæ auctoritatis, quod habemus, Remenſi Eccleſiæ ipſam villam cum omnibus, ad

ſe per-

ſe pertinentibus, quam tunc Bernaus poſt fratrē ſuū Rothaū in beneficio habebat.

Poſtea peruenit ad eius notitiam, quòd quidam homines de ipſa villa Nouilliaco per ſubreptionem, tam apud patrem ſuum, quàm & apud eum res & mancipia in proprietatem obtenta tenerent, Lādrada ſcilicet, vxor quondam Donati, Guntharinis, Hugo, & Waltrudis, & Elampodus filius eius, Rotbertus, & Boſo, miſit ſuos miſſos ad hoc inquirendum, & inquæſtione facta, & veritate, ſicut ei dictum fuerat, inuenta, quoniam prædicti ad rationem non venerunt, ſic vt banniti fuerunt, iuſſit vt præcepta Carlomanni & Caroli, ſed & ſuum præceptum coram ſuis fidelibus in generali placito ſuo apud Duziacum in cauſis palatinis legerentur. Vnde fideles eius, tam Comites quàm Vaſſi dominici, quorum nomina ſcripta habemus, ſed & cæteri omnes, qui adfuerunt, relectis eiſdē præceptis iudicauerunt, vt quicumque de rebus & mancipijs ipſius villæ Nouilliaci, per cuiuſcumque præceptum, vel quocumque modo, poſt donationem Carlomanni, qua cum omnibus appendicijs ſuis, vel cū omni integritate, ipſam villam Nouilliacum, ſicut tunc in fiſco erat, ad Eccleſiam Remenſem tradidit, & poſt confirmationem

nem fratris eius Caroli in proprietatem obtinuit, ſi commutationem oſtendere non poſſet, qualiter res & mancipia de ipſa caſa Dei iuſtè & rationabiliter commutata fuiſſent, quia non de fiſco regis, ſed de Eccleſiaſticis rebus & mancipijs per donationem obtinuit, vt ipſæ res & mancipia, quæ de villa Nouilliaco obtenta fuerunt, ad ipſam caſam Dei reſtituerentur, ſicut in præcepto reſtitutionis ipſius D. Caroli, quod habemus, plenius continetur.

Sed quando D. Carolus Romam perrexit, & D. Ludouicus frater eius ad Attiniacum venit, per quoſdam ex noſtris apud domnam Richildem Reginam, & apud D. Ludouicum filium D. Caroli Regis obtinuerunt Donati & Lãdradæ filij, vt villa Nouilliacum cum ſuis appendicijs eis conſignaretur, nõ attẽdentes, quia ſicut in Capitulis Auguſtorũ ſcriptum habetur, tales de Regis proprietate vt infideles iudicandi ſunt, & ſecundũ leges Eccleſiaſticas de rebus Eccleſiaſticis ſacrilegij iudicãtur.

Reuerſus autem D. Carolus Imp. Remos veniens, cùm tale factum audiuit, ſatis grauiter tulit, & miſit ſuos Miſſos: qui ſcilicet dictam villam Remenſi Eccleſiæ & aduocato noſtro reſtituerunt, ſicut pleniùs ſcriptum habemus.

Hic

Hîc ſequebatur epiſt.hoc titulo:Ioannis VIII. Papę iuſſio de ordinando Epiſcopo in Eccleſia Laudunenſi vacante. Quam quia ſcholijs noſtris ad cap. 22. lib. 3. inſeruimus, hoc loco prætermittimus.

DECRETVM CLERI LAVDVNENSIS de Hedenulfo electo Epiſcopo.

DOmino reuerentiſſimo & ſanctiſſimo Hincmaro Archiepiſcopo, cæteriſque noſtræ diœceſeos ſanctis patribus & Epiſcopis, clerus Laudunenſis cum totius parœciæ plebibus & ſibi coniunctis Præſulibus, æternam in Domino Ieſu Chriſto ſalutem, & pacem. Canonicis regulis & Apoſtolicis inſtitutionibus ſtatutum eſſe recolimus, vt quotiens qualibet ciuitas miniſterio Pontificalis dignitatis caruerit, proprioque paſtore vacauerit, cum decreto electionis, ſingulorum petentium manibus roborato, Metropolitanum adire Pontificem debeant, ac de ſubſtituendo in loco eius qui deceſſit paſtore petitione ſupplici commonere: quatinus & ciuitas ſollicitudine paſtorali deſtituta proprio recuperetur Pontifice, & qui ordinandus eſt gratioſiùs poſſit accedere. Quia cui debet ab omnibus obediri, vtique debet & ab omnibus eligi: ne ciuitas non optatum Epiſcopo-

piſcopum aut contemnat aut oderit, & fiat minùs religioſa quàm conuenit, cui non licuit habere quem voluit. Hi verò qui ordinaturi ſunt, in quem viderint omnium vota propenſiùs concordare, protinus liberiuſque illi manus imponere poſſint. Quapropter cum decreto noſtræ electionis manibus ſingulorum noſtro corroborato ad paternitatem veſtram accedentes, Hedenulfum Eccleſiæ noſtræ filium, & in Eccleſia noſtra ſuffragantibus ſtipendiorum meritis ad onus vſque ſacerdotale promotum, vita & moribus ac ſancta conuerſatione idoneum approbatum, quem per licentiam veſtram, fauente Chriſtianiſſimo Imperatore Carolo, pari conſenſu àc concordi deuotione, atque vnanima voluntate elegimus, per manus veſtras ac cæterorum veſtræ diœceſeos ſanctorum Epiſcoporum conſecrari, nobiſque & Eccleſiæ noſtræ doctorem atque Pontificem inſtitui imploramus, precamur, ac petimus. Eligimus autem eum nobis fore paſtorem, quem Apoſtolicæ formæ, qua Epiſcopum ornatum B. Paulus eſſe debere demonſtrat, congruere, & ſacris non obuiare canonibus, Chriſti gratia cooperante, confidimus. Oramus ſanctam paternitatem veſtrã nunc & ſemper in Chriſto bene valere.

Actum

Actũ v. Kal. Apr. in baſilica S. Mariæ genitricis Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti, anno Incarnationis eiuſdẽ Domini noſtri Ieſu Chriſti DCCCLXXVII. regni domni Caroli Imperatoris XXXVII. ac imperij primo, Indictione IX.

APPENDIX HISTORIÆ FLOdoardi, incerti ſed antiqui ſcriptoris, eiuſdem Remenſis Eccleſiæ Canonici, qui Flodoardum breuiauerat.

HACTENVS de Remenſibus Archiepiſcopis ſecundum traditionem Flodoardi, quomodo vnus poſt alium ſurrexit, narrationem digeſſimus. Nunc verò de cæteris, qui poſt Flodoardi deceſſum extiterunt, ſecundum quod à maioribus audiuimus, ſeu quod in antiquis chartis reperimus, opitulaute Deo, prælibato operi adnectemus. Præfatus Artoldus, de cuius deceſſu in libro Flodoardi nihil habetur, abbatiam ſancti Timothei, quæ vſque ad illud tempus Remenſium Epiſcoporum extiterat, S. Remigio, de cuius cœnobio aſſumptus fuerat, contulit. Hic autem cùm per triginta annos in multa aduerſitate, & aliquando in tranquillitate, Remenſem diœceſim gubernaſſet, vniuerſæ carnis viã

fine

ſine bono ingreſſus eſt. Quo defuncto, domnus Odalricus, vir nobilis & honeſtus, Pontificale onus ſuſcepit: de cuius operibus pauca apud nos monumenta habẽtur. Liquet tamen, quia ipſe Eccleſiæ Remenſi villam Vndeniſſam dedit: Pro cuius largitione beneficij in conuentu Remenſi memoria eius annuatim recolitur. Ipſo etiam die, pro animæ eius remedio, viginti quatuor pauperibus ſinguli panes, totidemq́ue vini metretæ, ſinguli etiam denarij diſtribuuntur. Prædicta verò villa in terra Comitis Regiſteſtenſis ſita eſt, quam modò Comes, Guiterus nomine, ſub trecenſu triginta ſolidorum tenet. Porrò anteceſſorum ſuorum tempore, pro commutatione eiuſdem villæ plurima bona Eccleſiæ Remenſi collata fuerunt: quod in ſubſequentibus pleniùs exponemus. At verò præfatus Antiſtes Odalricus pro vtilitate commiſſæ ſibi Eccleſiæ fideliter laborauit, maximeq́ue pro reſtitutione vallis Rodigionis, quam Hugo filius Rogeri Comitis Eccleſiæ Remenſi donauerat: ſed quidam malefactores de ſtirpe eius illam peruaſerant, & hæreditatis iure illam ſibi vendicare volebant. Quorum niſui venerabilis Archipræſul Odalricus, vt vir nobilis & potens, viriliter reſtitit, & prædictam vallem ad

lem ad ius Eccleſiæ Remenſis liberam reuocauit. Quod vt poſterorum notitiæ manifeſtiùs fiat, prædictæ vallis donationem, & rei geſtæ ſcriptum memoriale huic paginæ aſſignemus.

VNIVERSIS penè totius Franciæ primatibus liquet, Hugonem nobili proſapia genitum, in primo flore iuuentutis, cùm ſciret ſibi ſuperueniſſe ab hoc ſeculo diem egreſsionis, licet ſuæ conditionis plurimos inuenire poſſet heredipetas, Deum toto mentis conamine, eiuſq́; ſanctos ex patrimonio feciſſe heredes. Qui in primo ſuæ diſpoſitionis exordio beatæ Dei Genitricis ſemperq́; Virginis Mariæ, Dominæ ac Dominatricis noſtræ, præſidium inuocans, tradidit ad menſam fratrum, Deo eiuſq́; intemeratæ Matri in Eccleſia Remenſi deuotè famulantium, poteſtatem quamdam vallis Rodigionis à riuulo per medium decurrente vulgò nuncupatam, vt in eadem Eccleſia ipſius bonæ indolis viri haberetur memoria. Vnde & poſt eius exitum grandis altercatio habita eſt inter ipſam Eccleſiam & quoſdam præfati illuſtris viri parentum. Quibus vehementer reſiſtente domno ac venerabili Odalrico Antiſtite, eorum controuerſia ad nihilum redacta in nullo potuit proficere. Quapropter non immeritò fieri debet cenſeri, ſi illius cuiuſquam propaginis petitionibus accommodatur auris.

Idcirco

Idcirco notum ſit omnibus præſentibus ſcilicet ac futuris ſanctæ Remenſis Eccleſiæ Canonicis, monachis, laicis, vel nobilibus, quia ipſius venerandi Epiſcopi neptis, nomine Emma, adiens præſentiam prædictorum fratrum, petijt ſibi dari eandem poteſtatem ſub cenſu decem ſolidorum denariorum in Aſſumptione ſanctæ Mariæ perſoluendorum, duobus necne filijs Arnulfo & Odalrico, vt quiſquis eorum affectu dilectionis illi amicabiliùs obtemperauerit diebus vitæ ſuæ, in hereditate ſuccedere debeat, his ad indominatum prædictorum fratrum retentis, manſionile Seuiualdi *Curtis nuncupato, cum ſylua & dimidio brolio ad ipſum aſpiciente: ita duntaxat, vt porci in eodem manſionile degentium, & illi qui cũ porcis Canonicorũ Remenſiũ, qui ſunt tamen familiariũ eorũ, illuc ducti fuerint, fructus ſyluæ depaſcant, hominibus quoq; extra poteſtatem degentibus: de reliquo verò licenter ſalua poteſtate faceret veluti de proprio. Cuius voluntas cùm in nullo rationabiliter refragari poſſet, quod poſtulabat obtinuit, factum verò litteris memoriæ tradidit. Actum Remis Anno xiiij. Lothario Rege, Epiſcopatus domni Odalrici Archiepiſcopi ſexto. S. Odalrici Archiepiſcopi, cuius licentia atque conſenſu hoc ſcriptum factũ eſt, quod & ipſe manu propria firmauit, manibuſq; nobilium virorum corroborari fecit.*

Praefato Odalrico poſt ſeptem ſuſcepti regiminis annos ad patres ſuos appoſito, domnus Adalbero Henrici Comitis frater de terra Lothirienſium, ad Pontificalem cathedram, fauore & prouidentia Lotharij Regis, aſſumptus eſt. Qui ſiquidem vir nobilis, honeſtate morum cōſpicuus, & Eccleſiaſticis diſciplinis inſtitutus, religionem Remenſis Eccleſiæ nimis tepefactam in bonum reparauit ſtatum, & vtilitatibus inibi Deo ſeruientium inſtantem operam dedit & impenſam. Hic etiam Moſomenſe cœnobium à priori dignitate prolapſum in monaſticum ordinē reformauit, eiuſdemque reformationis tenorem, ne per ſuccedentia tempora immutaretur, huiuſmodi auctoritatis ſuæ priuilegio confirmauit.

Adalbero diuina propitiante clementia ſancta Remenſis Eccleſia Archiepiſcopus. Notum fiat vniuerſis, cùm præſentibus, tū etiā futuris fidelibus, quondam nobis Epiſcopio gratia Dei ac benignitate regia contradito, ſanctorum quoque loca quædam honore integro reperiſſe plurimùm valentia, quædam verò priſtinæ dignitatis ſtatu deficiente prorſus neglecta. Inter quæ etiam ille Moſomi cœnobialis locus, antiquitatis ſtudio certatim conſtructus, ab exordio ſcilicet ſanctimonialium vitæ

vitæ aptatus, poſtmodum verò Canonicorum ordine ab Heriueo prædeceſſore noſtro meliùs informatus, atque in honore ſanctæ Dei genitricis Mariæ dignè conſecratus, ſed nefandis vſibus, vtrobique negligenter incultus, rebus quidem partim ſubtractis, partim verò intercurrentibus malis ſiniſtræ ceſsit fortunæ. Quo igitur comperto, manus noſtra, adhibito fidelium noſtrorum diligenti conſilio, liquidò perpendens eumdem locum, pro mundi infelicitate, in canonicali ordine ſtare non poſſe, æternorum ſpe, prout opportunum extitit, ibidem monaſticæ religionis vitam, ordinato Abbate Ledaldo, conſtitui: vt eiuſdem loci religioſi cultores tam rebus delegatis, quàm etiam fortè delegandis vtentes, continua vota Deo ſoluentes, ſint pro nobis, pro poſteris noſtris, cæteriſq; ordinibus iugiter orantes. Quocirca paternitatem loco noſtri ſubrogandorum in illa caritate Dei enixiùs imploramus, quò ſub diuini amoris reſpectu, huius rei geſtæ conducibili negotio conſentaneæ pietatis faueant zelo, idq; liberalis auxilij indeficienti baſe dignentur curriculis conſolari atque fulcire, vt ex eo gratiã Dei feliciter adipiſcẽtes, huius præſtantioris emolumẽti mercantur fore conſortes. Sed & hoc ex decretis ſanctorum Patrum ſub auctoritate Paſtorali omnimodis inhibemus, immo etiam cum diuini nominis

 obteſtatio-

obteſtatione omnino interdicimus, ne vnquam huiuſcemodi ſtatutum qualibet temeritate ab vllo noſtri ordinis violetur: quin potiùs in reliquum ſtabile & inconcuſſum iure perpetuo idipſum venerabiliter conſeruetur. Si per laicos in rem hanc iniuria inuehatur, in eos procul dubio excommunicationis iaculum cum anathemate intorquetur. Anno igitur incarnationis Ieſu Chriſti Domini noſtri dccccclxxxiij. Prouinciali ſynodo menſe Maio generaliter congregata apud Montem ſanctæ Mariæ, in pago Tardanenſi, hoc decretum ſolemniter recitatum eſt coram venerandis Epiſcopis, Abbatibus, ceteriſq; nonnullis fidelibus huic noſtræ inſtitutioni pio aſſenſu fauentibus, immo etiam collaudantibus, atque confirmantibus. Quorum videlicet primus ego Adalbero iam præſcriptus Archipræſul, eidem Concilio, Deo auctore, Pontificali auctoritate præſidens, manu noſtra ſubſcribens idem corroboraui. Sed & ceteri non ſecus cenſuerunt manibus impoſitis ſolidari.

Huius etiam Adalberonis tempore de villa Vindeniſſa inter Manaſſem Comitem & Canonicos Remenſes conuentio talis facta fuit.

IN NOMINE Patris & filij & Spiritus S. Notum fiat omnibus tam præſentibus quàm etiam futuris fidelibus, quòd Manaſſes miles poteſta-

poteſtatem illam, quæ dicitur Vindeniſſa, à Canonicis Remenſis Eccleſiæ, fauente quoque domno Adalberone Archipontifice, totam ſibi ſuæq; coniugi Oidelæ, exceptis etiam Eccleſijs Canonicorum vſibus iure dominij reſeruatis, ſalua rerum commutatione, per precariam efficaciter obtinuerit. Dedit itaque contrà idem Manaſſes competenti modo Canonicorum parti quidquid poſſidebat in villa Tencauda: hoc eſt manſos ix. & molendinum, & in Verniaco viij. manſos & dimidium, & in villa Colummis adas duas in Comitatu Remenſi. Aliam autem villam nomine Loeium, in qua continentur manſi vij & dimidius, & quarta vna, excepto indominicato manſo, & quarta pars Eccleſiæ, pratum, molendinus, & ſylua cum mancipijs vtriuſque ſexus numero lxxi. in Comitatu Caſtricenſi ſuper fluuium Bair. Sed & in villa, quæ dicitur Eſcleis, duas partes de Eccleſia, & quidquid iuris habetur in ea, manſi ſcilicet v. pratum vnum, cum terris & mancipijs vtriuſque ſexus in Comitatu Porcenſi: ea videlicet ratione altrinſecus ſtabilita huiuſmodi precaria, vt ijdem Canonici pro reſpectu & veſtitura Tencaudam & Verniacum manu ſua teneant, cetera verò tam ipſe quàm ſua coniunx prædicta, cum eadem poteſtate Vindeniſſa, in ſua tantummodo vita libera facultate ſibi teneant atque poſſideant. Vbi

verò rebus humanis exceſſerint, totum illud ex integro prædium, precario datis ſcilicet rebus, inuiolabili iure ſorti Canonicorum iugiter adhærentibus, in manus eorum pro debito legibus ad poſsidendum redeat. Si quis verò, quod fore non creditur, precariæ iſti in poſterum vllatenus aduerſari tentauerit, illi temeritas ſtulta prorſus exiſtat inanis & irrita, & ſic hæc eadem precaria, maiorum auctoritate conſtituta legaliter, maneat ſtabilis & firma: tali videlicet conditione, ſi ille Manaſſes omnes res illas è contra redditas iure quieto ſtabiliter Canonicis ſolidauerit: alioquin aut his ſimilia reddat, aut Remenſis Eccleſia quod ſuum eſt iuſtè recipiat. Actum Remis in ſede VIII. *Idus Nouemb. anno* xx. *regnante domno Lothario Rege Francorum D. Epiſcopatus autem domni Adalberonis iiij. Domnus Adalbero Archipræſul ſubſcripſit & firmauit.*

Alia quoque conuentio de villa Virtutis inter Heribertũ Comitem & Canonicos Remenſes tempore præfati Adalberonis ſtabilita fuit, cuius rei memoria, ne ſenio temporum obliteraretur, tali ſcripto roborata fuit.

IN NOMINE S. & indiuiduæ Trinitatis ego Leudo S. *Remorum Eccleſiæ Præpoſitus, omniſq; eiuſdem loci Canonicorum congregatio.*

gregatio. Nolumus latere omnium tam præſentium quàm futurorum induſtriam, quoniam Heribertus Comes noſtræ humilitatis adiens conſpectum, petiјt dari à nobis ſibi noſtri iuris eam quæ dicitur villa Virtutis, quam ipſe ſibi ex peruaſione vendicabat: ea videlicet ratione, vt pro veſtitu nobis ad præſens ex ea retineremus manſos duos ingenuiles & veſtitos, & pro reſpectu annuatim perſoluere libram vnam denariorum Remenſis monetæ feſtiuitate ſancti Remigij Kal. Octobris in diebus tantùm vitæ ſuæ, ſecluſis vxore ſua & infantibus, cunctiſq́; heredibus ſuis. Cuius petitioni fauentes, cum omnium conſilio & voto, conceſſimus illi ſoli præfatam villam, ſecundum præſcriptam ab eoq́; determinatam rationem. Quòd ſi de cenſu negligens extiterit, & emendare renuerit, vſumfructum amittat. Et vt ſecuriùs in diebus vitæ ſuæ præfatas res poſſidere valeat, poſt diſceſſum verò eius prænominatam villam cum omni integritate noſtris vſibus recipere valeamus, ſancitum eſt non ſolùm à nobis, verùm etiam ab illo, vt ſuper hoc negotio faceremus cũ chirographo mentionis decretum, addentes inſuper, vt ſi qualibet perſona poſt vitæ ſuæ terminum aliquam nobis inferre conatus fuerit inquietudinem vel iniuſtitiam, ſub maledictionis & anathematis excommunicatione in-

ſolubiliter adſtrictus damnetur. fiat, fiat, fiat. S. *ſignum Domni Adalberonis Archiepiſcopi confirmantis & conſentientis.*

Cùm igitur præmemoratus Adalbero Remenſem diœceſim per decem & nouem annos viriliter gubernaſſet, & honeſtæ conuerſationis eius bona opinio circumquaque diffunderetur, ad vltimum confectus ſenio fine bono diem vltimum clauſit, corpuſque eius in Eccleſia maiori, ſub altari, quod in honore ſanctæ crucis conſecratum eſt, ſepulturæ traditum fuit: cuius Epitaphium in tabula ærea litteris aureis deſcriptum tale adhuc permanet.

Contulerat natura parens, quæ ſumma putauit,
Ad meriti cumulum tibi, præſul Adalbero, cùm te
Præſtantem cunctis mortalibus abſtulit orbi
Quinta dies fundentis aquas cum pondere rerum.

Nec prætereundum reor, quòd omni anno dies defunctionis eius venerabiliter recolitur, & eleemoſyna panis & vini copioſa pauperibus diſtribuitur, quæ etiam eleemoſyna mandatum Adalberonis nuncupatur. Sciendum quoque eſt, quomodo iſtius eleemoſynæ ſumptus præparetur:

retur: videlicet de domu, quæ vocatur Hoſpitale pauperum, annonæ ſextarij IV. de camera frumenti IV. de horreo indominicato annonæ modius vnus, & vinum quod ſufficiat.

Plura non erant in Codice Igniacenſi, vnde hæc excerpta ſunt.

CATA-

CATALOGVS
OMNIVM ARCHIEPI-SCOPORVM REMENSIVM EX Flodoardo, & antiquis catalogis mſs: item ex Antonio Demochare, & alijs.

1 *SANCTVS SIXTVS, patria Romanus, S. Petri diſcipulus, & ab eodem ordinatus Archiepiſcopus, & vrbi Remenſi delegatus anno à Chriſti natiuitate 57. Sedit annis 10. martyrio coronatus Calend. Septembris an. 67. ſepultus in eccleſia, quæ ab eo & ſucceſſore eius vocata eſt Sanctorum Sixti & Sinicij. Quorum oſſa ab Heriueo Archiepiſcopo an. 920. tranſlata ſunt ad eccleſiam S. Remigij.*

2 *S. SINICIVS, patria etiam Romanus, & S. Petri diſcipulus, ab eodem Apoſtolo ordinatus, & ſimul delegatus, primò præfuit eccleſiæ Sueßionenſi, defuncto autem S. Sixto, eccleſiæ Remenſi anno vno.*

Martyr occubuit Calend. Septembris, an. 68. ſepultus cum S. Sixto, & cum eo poſtea tranſlatus, vt iam dictum eſt.

3 *S. AMANSIVS etiam Romanus, & S. Petri diſcipulus, ordinatur Archiep. an. 68. Sedit annis 21. & obijt 4. Nouembris an. 89. ſepultus in prædicta eccleſia SS. Sixti & Sinicij.*

Poſt hunc non inuenitur ſucceſſor vſque ad tempora Conſtãtini Imp. qui imperare cœpit an. 306. ita vt propter perſecutiones vacauerit ſedes Remenſis annis pluſquam ducentis. Sub illius imperio ſucceſſit

4 *BETAVSIVS, natione Græcus, S. Euſebij Papæ ex ſorore nepos, ordinatus Archiep à Miltiade Papa an. 312. Qui anno ſequenti, vel iuxta chronologiam Baronij 314. interfuit Synodo Aurelianenſi primæ, & eodem anno 314. ædificauit Remis eccleſiam Sanctorum Apoſtolorum, quam auctoritate S. Silueſtri Papæ fecit Metropolitanam. Sedit annis 14. Obijt an. 327. die 10. Februarij. Sepultus iacet in eccleſia* SS. *Sixti & Sinicij.*

5 *APER, ſeu AFER, Romanus presbyter ordinatur Archiep. poſt tertiam Synodum Romæ congregatam à*

Silueſtro

Silueſtro an. 328. *Sedit annis* 22. *Obijt Remis an.* 350. *Quieſcit in eccleſia* S. *Agricolæ.*

Diſcolium, quē hîc interſerit liber ms. bibliothecæ. S. Mariæ Atrebatenſis, & Democharesomitto, cum Flodoardo & antiquis catalogis, ob rationes in ſcholijs indicatas ad lib. 1. c. 5.

6 S. *MATERNIANVS, Materni* IX. *Archiepiſcopi Mediolanēſis frater vterinus, iā ſenex ordinatur Archiep. à* S. *Iulio Papa an.* 351. *Sedit an.* 9. *Obijt* 7. *Iulij* 359. *Sepultus iacuit in eccleſia* S. *Agricolæ vſq; ad an.* 852. *quo Hincmar⁹ Arch. corpus ipſius trāſmiſit Ludouico Germaniæ regi, filio Ludouici Pij Imperatoris, qui illud repoſuit in eccleſia Egmondana.*

7 S. *DONATIANVS an* 361. *Sedit annis* 29. *Obijt an.* 390. 14. *Octobris. Quo die, feſto duplici eum celebrat eccleſia Cameracenſis. Corpus eius ſepultū iacuit in eccleſia.* S. *Agricolæ vſq; ad an.* 838. *quo illud Ebo Archiep. trāſmiſit Balduino Ferreo Marchioni, & poſtea Comiti Flandriæ, qui* 6. *Ianuarij illud repoſuit in eccleſia* S. *Maria Brugis, quæ nunc* S. *Donatiani dicitur, vbi in hodiernum vſq; diem colitur.*

S. IT-

8 S. *VIVENTIVS, Laudunenſis clericus, ordinatur Archiep. à* S. *Siricio Romano Pontifice. Obijt* 13. *Auguſti. Molanus cũ Vſuardo addidit* 7. *Septembris. Iacuit in eccleſia* S. *Agricolæ vſque ad annũ* 837. *quo dictus Ebo illius corpus donauit clericis Braquenſibus ad Moſam.*

9 S. *SEVERVS, presbyter Veromandenſis eccleſiæ, Obijt* 15. *Ianuarij. Quieſcit in eccleſia* S. *Agricolæ.*

10 S. *NICASIVS. Hic ædificauit eccleſiam B. Mariæ, eamq́ fecit cathedralem, quam & ſanguine ſuo conſecrauit. Paſſus enim eſt in ea martyrium cum ſorore ſua Eutropia, & multis alijs ciuibus die* 14. *Decembris an.* 407. *iuxta ea quæ in ſcholijs ad cap.* 6. *lib.* 1. *Flod. diſſeruimus. Corpus eius iacuit in eccleſia* S. *Agricolæ vſq; ad tẽpora Fulconis Archiepiſcopi, qui illud ad dictam eccleſiam cathedralem tranſtulit an.* 893. *Partem verò capitis habet Atrebatenſe monaſterium* S. *Vedaſti.*

11 *BARVCH antea Præpoſitus eccleſiæ Remenſis. Sepultus iacet in eccleſia cathedrali.*

12 *BARVCIVS frater præcedentis ordinatur an.* 458. *Sedit anno vno. Moritur Romæ apud* S. *Leonem Papam an.* 459.

BAR-

13 *BARNABAS, ordinatur Romæ, & à S. Leone accepit pallium an. 460. quo etiam obijt in Synodo Venetica.*

14 *BENNADIVS, ſeu BENNAGIVS ordinatur Archiep. an. 462. Fuit germanus S. Hilarij Arelatenſis Epiſcopi. Sedit annis octo, & multa paſſus eſt ab Ægidio Romano Sueſsionenſi præfecto. Obijt 469. Sepultus iacet in eccleſia B. Mariæ.*

15 *S. REMIGIVS ſeu REMEDIVS, Æmilij Laudunenſis Comitis, & S. Ciliniæ filius, ordinatus Archiep. an. 470. ætatis ſuæ 22. palliũ accepit à* S. *Simplicio Papa. Anno 515. ab Hormiſda Papa conſtituitur legatus ſedis Apoſtolicæ in Gallia. Sedit annis 74. migrat in cælum 13. Ianuarij an. 544. ætatis ſuæ 96. Corpus eius ſepelitur in eccleſiola S. Chriſtophori. Inde transfertur in cryptam factam poſt altare iam dictæ eccleſiæ an. 635. 1. die Octobris. Poſtmodum eodem die, ampliata adhuc eadem eccleſia & crypta, ab Hincmaro Archiep. iterũ transfertur an. 852. Hinc propter infeſtationem paganorum ab eodem Hincmaro tranſlatum eſt in oppidum Sparnacũm an. 882. Inde ad Orbacenſe monaſterium. A quo loco per Fulconem Hincmari*

mari ſucceſſorem an. 883. *relatum eſt ad eccleſiam cathedralem B. Mariæ Rem. Poſtremò ad eccleſiam S. Remigij ab Herinueo Archiepiſ. an* 901.

16 *B. ROMANVS Vigilij Papæ conſobrinus, monachus Iurenſis & primus abbas cœnobij Mentuniacenſis à ſe conſtructi in diœceſi Trecenſi, ordinatur Archiep. an.* 545. *Hic ſepeliuit corpus B. Clothildis reginæ in eccleſia* S. *Genoueſæ Pariſijs an.* 554. *& corpus Childeberti regis Francorum in æde ſacra* S. *Germani ad muros vrbis Pariſienſis an.* 559. *Sedit annis* 18. *Moritur an.* 563.

17 *FLAVIVS, Hic obijt morte ſubitanea in eccleſia Remenſi decimo ſuæ dignitatis menſe die* 30. *Auguſti* 564. *vbi iacet iuxta altare* S. *Mariæ.*

18 *MAPINIVS ſeu MAPRILIS an.* 565. *Huic plurimùm fauit Suauegotta, aliâs Vltrogotta regis Childeberti vxor, ita vt bona quædam eccleſiæ Remenſi contulerit, & ipſius hortatu vidua permanſerit, quæ ſepulta iacet in prædicta æde* S. *Germani. Sedit annis* 7. *obijt* 572.

19 *ÆGIDIVS anno iam dicto ordinatus, vir fuit nobilis, & Iuſtiniani Imp. affinis, quiq́ eccleſiæ Remenſis exiſtens*

iſtes canonicus, interfuerat quintæ Synodo Aurelianenſi an. 552. *Accepit pallium à Ioanne iij. Papa. Sedit vt minimum annis* 22. *& multa eccleſiæ ſuæ adquiſiuit, tam à rege Auſtraſiæ ſiue Mediomatricum Childeberto, quàm ab aliis. Cuius regis fuit ad varios principes legatus, eiq; tandem ſuſpectus, conuictus de crimine læſæ maieſtatis, quòd in ipſum Childebertum conſpiraſſet, in Synodo Metenſi exauctoratur, & in exiliū deducitur Argentoratū anno* 594. *iuxta Baronij chronologiam, aliàs* 596. *Demochari* 597.

20 *ROMVLFVS, filius Lupi Ducis Aquitaniæ vlterioris ordinatur Archiep. an.*597. *qui accepit pallium à S.* Grego*rio Papa, approbata cauſa depoſitionis dicti Ægidij, quod ei attulit Conſtantius* 75. *Mediolanenſis Epiſcopus. Hic permulta bona contulit eccleſiæ Rem. Sedit annis tribus. Obijt dicto Childeberto Mediomatricum rege regnante* 599.

21 S. *SONNACIVS Archidiaconus Remenſis ordinatur an.*600. *Res eccleſiæ ſuæ egregiè defendit. Synodum celebrauit cum* 40. *vel eo ampliùs Galliarum Epiſcopis. Sedit annis* 37. *Mortuus eſt in magna ſenectute die* 20. *Octobris* 637. *ſe-*

637. *ſepultus in eccleſia* S. *Remigij, quam ſuo teſtamento fecit heredem. Ad eius ſepulchrum facta ſunt diuerſa miracula & curationes temporibus Raynaldi, Samſonis, & Henrici pontificum Remenſium. Cuius oſſa tranſlata ſunt* 4. *Nouembris* 1204. *ab eccleſia* S. *Remigij in eccleſiam cathedralem ab* Widone *ij. Cardinal Praneſtino, Archiepiſcopo Remenſi, vbi incendio perierunt an.* 1212.

22 *LEVDEGISELVS, qui ab alijs per ſyncopen nominatur LEVDEGILLVS, LEVGILLVS, ET GILLO, filius* Sadrengiſillij *Aquitaniæ Ducis, auctore & promotore Dagoberto rege an.* 638. *Fuit frater Attila epiſcopi Laudunenſis. Sedit annis* 9. *Obijt Remis* 647.

23 *ANGLEBERTVS, ſeu ANGELBERTVS, vel ENGILBERTVS, filius Egæ magiſtri equitum Francorum, ordinatus an.* 649. *palliũ accepit à* S. *Martino Papa.* Sedit *annis* 3. *Moritur an.* 651.

24 *LANDO, frater Hercanaldi ſeu Ercambaldi magiſtri equitũ Francorũ, viri pijſſimi, ordinatur an.* 651. *Fuit familiaris S. Sigeberto regi Auſtraſiorũ, qui huius pontificis hortatu* 12. *ſtruxit monaſteria ordinis* S. *Benedicti. Sedit annis* 4.

Obijt 14. Martij an. 655. Eccleſiam S. Mariæ fecit heredem. Sepultus iacet in eccleſia S. Remigij.

25 *S. NIVARDVS, qui & NIVO, filius illuſtris principis Eumæ ordinatur an. 655. menſe Septembri, præſente Clodoueo ij. rege. Hic auctoritate Vitaliani Papæ an. 658. conſtruit ſeu reparat monaſterium Altumvillare à barbaris dirutum. Ad quod monaſterium Româ delatũ eſt corpus S. Helenæ matris Conſtãtini Imp. an. 660. & eodem anno corpus S. Sindulphi die 20. Octobris: itẽ corpus S. Polycarpi presbyteri an. 661. 23. Februarij. Sedit an. 14. Obijt in prædicto monaſterio die 1. Septẽbris 669. inde relatus Remos ad eccleſiã S. Remigij, ibiq́; ſepultus. Huius S. Niuardi ſororẽ, nomine Blithildem, Childericus rex Auſtraſiorum, & poſtea Francorum duxerat in vxorem, ex qua ſuſcepit filiam Amalthidem, quam Reolus Comes Campaniæ habuit vxorem.*

26 *S. REOLVS ſeu REGVLVS ex Comite Campaniæ factus monachus Altumvillarienſis, qui in vxorem habuit dictam Amalthidem, neptem S. Niuardi, ſucceſsit ei in Epiſcopio, ordinatus an. 670. Subſcriptus enim legitur priuilegio*

data

dato S. Berchario à Childerico rege anno 3. regni ſui 4. Non. Iulij, qui erat annus 670. Exſtat in Promptuario Tricaſsino pag. 80. Huic Arelatenſis Epiſcopus pallium detulit an. eiuſdem Childerici quarto. Hic ædificat & dotat monaſterium Orbacenſe an. 683. Sedit annis 26. vt eſt in vita S. Gumberti, fratris S. Niuardi, & ſic obijt an. 696. 7. Septembris. Alij obijſſe ſcribunt. 715. & eodem anno ponunt ingreſſum ſequentis. Quieſcit in præfato monaſterio.

27 *S. RIGOBERTVS Comes, patruelis S. Reoli, ex monacho Benedictino ordinatur Archiep. an. 696. Multa cōtulit eccleſiæ Remenſi. Redegit clericos eiuſdem eccleſiæ ad regulam canonicam.* Sacrauit *Dagobertum ij. Chilpericum ij. & Theodericum ij. reges. Carolum Martellum, Pipini Herſtalli ſeu Craſſi ex pellice filium, de ſacro fonte ſuſcepit, à quo tamen poſtea eſt expulſus an. 718. vel vt* Sigebertus *ſcribit 723. Cui Martellus ſubrogauit in ſede Milonem clericum abbatem, qui ſimul etiam Treuirenſem Epiſcopatum vſurpabat. Sed mortuo Martello an 741. cenſuris Zachariæ Papæ dictus Milo expulſus eſt à prædicta ſede Remenſi an. 742. & S. Rigoberto*

iungitur coëpiſcopus à S. *Bonifacio Ger-*
manorum Apoſtolo, Zacharia Papa iu-
bente S. *Abel* S*cotus. Obijt* S. R*igober-*
tus 4. *Ianuarij* 733. *vel rectiùs iuxta*
alios 749. *Falluntur qui eum vixiſſe*
ſcribunt vſq; ad annum 773. *Vide ſcho-*
lia noſtra ad Flod. lib. 2. *c.* 14. *Sepultus*
eſt in eccleſia S. *Petri in Gerniaca corte.*
Sed *inde ab Hincmaro tranſlatus ad*
cœnobium S. *Theoderici an.* 872. *& poſt*
annos nouem an. ſcilicet 881. *ad eccle-*
ſiam S. *Dionyſij, quem an.* 892. *Fulco* 30
Archiep. in vrbem intulit in eccleſiam
B. Mariæ. Verùm poſtmodum iterum
refertur ad eccleſiam S. *Dionyſij ab He-*
riueo an. 906.

28 S. *ABEL ab anno* 749. *ſolus reſidet*
in eccleſia Remenſi. Sed *ab eadem quoq;*
depellitur an. 758. *tandemq; obijt in mo-*
naſterio Laubienſi, diœceſis Cameracen-
ſis. 5. *die Auguſti an.* 764. *Hunc qui-*
dam non numerant, & ſecundum hoc
H*incmarus in epitaphio* S. R*emigij ſe*
vocat xxxj. Remenſem epiſcopum, &
xvi. à S. R*emigio. Vide noſtra ſcholia in*
cap. 16. *lib.* 2. *Flod.* 31

29 *TILPINVS, quem alij TVRPINVM*
vocant, monachus S. *Dionyſij nominatur*
R*emenſis Archiep. à Carlomanno rege*
Nouio-

Nouioduni an. 769. *Inde ordinatur an.* 773. *premouente Carolo Magno, cui pallium tranſmiſit Adrianus Papa an.* 774. *vnà cum titulo Primatis illius diœceſis. Hic ex canonicis fecit monachos in eccleſia* S. *Remigij an.* 786. *Obijt* 2. *Septembris an.* 811. *atq; ita Epiſcopatus ſui* 42. *vel vt Flod.* 47. *numerando videlicet à morte Abel.* Sepultus eſt *in eccleſia* S. *Remigij.*

30 *VVLFARIVS, Vicarius generalis dicti Tilpini, iā ſenex ordinatur Archiep. an.* 812. *Anno* 813. *Remis habuit Concilium* 20. *Epiſcoporum, in quo Canones* 43. *conſtituti ſunt.* Habuit *& aliud Nouiomi* 10. *Epiſcoporum an.* 814. *& Ludouici Pij Imp. primo. Anno verò* 820 *profectus ad* SS. A*poſtolorum limina, honorabiliter ſuſceptus eſt à Paſchali Papa. Auxit dotem monaſterij Orbacenſis, & multa obtinuit eccleſia Remenſi beneficia ab Imp. Ludouico Pio, cui erat Cācellarius. Sedit an.* 10. *Obijt* 5. *Iunij* 822. *Quieſcit in eccleſia Remēſi.*

31 *EBO ſeu EBBO patria Germanus, filius* H*imiltrudis, Ludouico Pio charus, & eius quondam collactaneus & condiſcipulus, ordinatur Archiep. an.* 822. *cui Paſchalis Papa, vel vt alij, Eugenius*

ÿ. pallium tranſmiſit per Archiepiſcopum Treuirenſem. Hoc Archiepiſcopo procurante, dictus Ludouicus ſtatuit feſtiuitatem omnium Sanctorum in Gallia celebrari an. 830. idiq; Cal. Nouembris. Erat quoque intimus Halitgario Cameracenſi Epiſcopo. Fuit ad Archiepiſcopatũ aſſumptus ex Epiſcopo ſuffraganeo Remenſis eccleſiæ: vbi abſente Vulfario excepit Stephanum V. Papam, qui iiij dicitur, & dictum Ludouicum an. 816. Quo anno cœpit readificare eccleſiam Remenſem, in qua dictus Imp. coronatus eſt à prædicto Papa Stephano 29. die Octobris. Auctoritate Paſchalis Papæ, Stephani ſucceſſoris, dictus Ebo ſuffraganeus, obtenta ab Imp. licentia, ad Danos profectus eſt, verbum Dei prædicaturus an. 818. Cui officio vacauit vſq; ad annum 822. quo, vt dictum eſt, Remenſis ordinatur Archiep. Verùm poſt 13. annos ab ea ſede in Synodo apud Theodonis villam canonicè deiectus eſt, anno videlicet 835. Ad quam tamen fraudulenter reuertitur, reuocatus à Lothario Imp. an. 841. à qua ſecundò eiectus Romam ad Sergium ÿ. Papam eſt profectus. Inde accepta à Lothario abbatia S. Columbani in Italia, ſed ab eodem mox ablata, abijt

in

in Saxoniam ad Ludouicum Germaniæ regem, à quo datus eſt ei Epiſcopatus Hildesheimenſis, in quo ſcribitur obijſſe an. 851. *Sed cùm Albertus Crantzius aſſerat eum* 12. *annis in eo reſedisſe, dicendum erit eum demum obijſſe an.* 854.

Fulco Presbyter & abbas, & poſt eum Notho clericus Remẽſem eccleſiam Ebonis loco illegitimi paſtores regunt. Quibus diligentia Caroli Calui regis Francorum expulſis, tandem poſt annos decem à depoſitione Ebonis

32 *HINCMARVS, monachus S. Dionyſij ordinatur Archiep. an. videlicet* 845. *qui accepit pallium à Leone iiij. an.* 847. *Ebonis depoſitione approbata à ſede Romana. Huic Archiepiſcopo & eccleſiæ Remenſi multa contulit beneficia dictus rex Carolus Caluus. Anno* 850. *obtinuit à Leone iiij. aliud pallium ad vſum quotidianum. Eccleſiam B. Mariæ perfecit, & præſente iam dicto rege conſecrauit, & multis donarijs exornauit. Anno* 852. *tranſtulit corpus S. Remigij, auxit numerum Canonicorum B. Mariæ, & ijs hoſpitale conſtruxit cũ ampliſsima dote. Anno* 853. *Sueſsioni ad S. Medardum Synodum habuit. Anno*

877. *vnxit Ludouicum Balbum in regem.* Huic *Archiepiſcopo multa reſcripſerunt ſummi pontifices, quorum litteras videre eſt tam in decreto Gratiani, quàm in decretalibus, & Flodoardo, & de ipſius* Hincmari *ſcriptis toto lib.* 3. *Præfuit annis* 37. *& ampliùs. Obijt enim* Sparnaci *an.* 882. *Epiſcopatus ſui anno* 37 *menſe* 7. *& die quarta. Inde corpus eius refertur* Remos *in monaſterio* S. R*emigij ſepeliendum.*

33 *B. FVLCO.* Hic *perquam illuſtri genere ortus, ex Canonico B. Mariæ Audomarenſi factus monachus* S. B*ertini, & poſtea Abbas. Inde mortuo Adalongo factus eſt abbas* S. *Vedaſti Atrebati an.* 851. *contra inuaſionem Madefredi laici, à quo tamen laico expulſus fuit anno ſequenti* 852. Sed *poſtmodum dignitati reſtitutus, eiecto eodem laico, ſubſtituit in dicta abbatia* S. *Vedaſti, de cõſenſu conuentus & Capituli anno* 853. R*otholdum monachum. Quo item anno ab Hincmaro factus eſt* R*emenſis Canonicus & Archidiaconus. Poſtea an.* 876. *ordinatus Epiſcopus ſuffraganeus* R*emenſis, ſacrauit* S. R*otardum ſeu* R*otradum Cameracenſem & Atrebatenſem Epiſcopum an.* 879. *Mortuo*

autem

autem Hincmaro eligitur Archiep. an. 882. *& an.* 883. *accepit pallium à Marino Papa. Anno* 892. *die* 10. *Februarij vnxit in regem Carolum* Simplicem, *à quo præficitur toti regno Cancellarius & adminiſtrator.* Hic *plurima* Remenſi *eccleſiæ bona impertiuit, ſcholas reſtituit, vrbem muris cinxit an.* 896. *& in vaſtatione Nordmannorum multa pertulit. Anno* 898. Re*mis accepit corpus* S. *Calixti Papæ item oſſa* S. *Gibriani & ſociorum eius. Mortuo* Rotholdo *legitimo abbate* S. *Vedaſti an* 899. *dictus rex Carolus contulit ipſi Fulconi in commendam eamdem abbatiam, quam Balduinus Caluus Comes Flandriæ inuaſerat an.* 896. Ha*nc tamen commendam ipſe Fulco commutauit cum abbatia* S. *Medardi, quam tenebat auctoritate dicti regis Alcmarus Comes de* Roion *in Arteſia, ſeu vt alij, de* Rumes *iuxta Tornacum, qui poſtmodum fuit à rege conſtitutus prætor prouinciæ Atrebatenſis.* Sedit *Fulco annis* 17. *tribus menſibus, &* 10. *diebus. Occiditur à* Wi*nemaro, dicti Balduini Comitis fraude die* 17. *Iunij an.* 901. Sepultus eſt *in eccleſia* S. Remigij.

HERI-

34 *HERIVEVS, Canonicus Remenſis, filius Vrſi Comitis Campaniæ & Bertæ ſororis Hucbaldi Comitis ordinatur an.* 901. *Pallium accepit à Benedicto iiij. Papa. Anno* 905. *duas habuit Synodos, tertiam anno* 909. *quartam an.* 921. *Sudauit plurimùm in conuerſione Nordmannorum. Qua de cauſa fuit à Sergio iij. Papa creatus legatus apoſtolicus, & à Carolo Simplice regni Cancellarius. Anno* 913. *tranſtulit in eccleſiam Moſomi oſſa S. Victoris. Regi Carolo diu fidelis permanſit, ſed tandem deficiens, Robertum Odonis fratrem vnxit in regem Frãcorum an.* 922. *quo morte repentina occubuit* 2. *Iulij tertia die poſt conſecrationem Roberti.* Sedit *annis* 22. *minus* 4. *diebus.*

35 *SEVLFVS Archidiaconus eccleſiæ Rem. iuſſu Roberti regis ordinatur an.* 922. *Anno ſequenti pallium accepit à Ioanne x. papa. Habuit ſolemnem* Synodum *apud Troſleium an.* 924. *Sedit annis tribus & quinque diebus. Occubuit veneno potatus Heriberti Comitis dolo, morte immatura* 7. *Auguſti* 925.

Eodem anno mox à morte Seulfi, Hugo à Veromandia, puer necdum quinquennis, eligitur in Archiepiſcopum

ſcopum Remenſem, de quo ad eumdem annum Baronius tom. 10. Annalium ſic ſcribit: Illud planè tunc primum contigit in eccleſia Dei videri monſtrum, nunquam hactenus in orbe Chriſtiano viſum nec auditum, immo nec puto mente conceptum, cùm videlicet puer nondum quinquennis, nondum alicuius inferioris ordinis capax, vix ferula prima addiſcens elementa Rhemenſis eligitur Archiepiſcopus. Tanta iſta adeo noua, adeo turpia ac deteſtanda, ſolo auditu horrenda atque pudenda ne fabulam putes anilem, prodo eius auctorem, ex quo etiam cuncta verbatim deſcribimus Flodoardum huius temporis ſcriptorem &c. Hæc Baronius. Fuit filius Heriberti potentiſſimi Comitis Veromandiæ & Aquitaniæ, cuius Heriberti ſororē, nomine Bertam, habebat vxorem Robertus Aquitaniæ & Andium Dux, parentes Hugonis Magni. Comprobata fuit electio dicti Hugonis pueri à Ioanne Papa x. qui vt Baronius teſtatur, ſedem apoſtolicam invaſerat, interim commit-

tente

tente adminiſtrationem eccleſiæ Remenſis Abboni Epiſcopo Sueſſionenſi, qui anno 923. Sueſſioni Rodulfum à Burgundia 13. Iulij in regem conſecrauerat. Cui tamen Abboni in dicta adminiſtratione contradixit Odalricus Epiſcopus Aquenſis, qui à dicto Heriberto an. 928. in eamdẽ adminiſtrationẽ introductus eſt. Interea vrbe Remenſi à Rodulfo capta, eius cura

36 *ARTOLDVS ſeu ARTALDVS monachus S. Remigij ordinatur Archiep. an. 932. qui à Ioanne xi. accepit pallium an. 933. Anno 935. Synodum celebrauit apud S. Macram. Anno 936. defuncto Rodulfo, Lauduni conſecrauit in regem die 20. Maij Ludouicum Tranſmarinum, præſentibus 20. Epiſcopis & ampliùs: cui idem Ludouicus an. 940. dedit Comitatum Remenſem, & poteſtatem cudendi monetam. Eodem anno Heribertus ab Artoldo excommunicatus obſidet & capit vrbem Remenſem. Quo facto coactus eſt Artoldus ſe Epiſcopatu abdicare poſt annos octo & menſes ſeptem in epiſcopatu exactos, & an. 941. prædictus Hugo iam presbyter denuo inſtallatur, & Epiſcopus conſecratur, & an. 942. pallium*

pallium accipit à Stephano ix. Papa. Verùm an. 946. ciuitate Remenſi capta ab Ottone j. Germaniæ rege, poſtea Imp. & dicto Ludouico rege, Hugo eiectus & Artoldus reſtitutus eſt. Denique poſt Synodum Virdunenſem & Moſomenſem ſuper hac controuerſia habitam, Artoldo Archiepiſcopatus Remenſis pacificè poßidendus adiudicatur an. 948. in Synodo Enghelenheimenſi, & Hugo excommunicatur. Quæ omnia approbauit Agapetus ij. Papa in Synodo Romana, & Artoldo litteras congratulatorias tranſmiſit. Eodem anno ſuſcepit de ſacro fonte filium Ludouici Tranſmarini. Monaſterio S. Remigij dedit abbatiam S. Timothei. Anno 952. in monaſterio S. *Baſoli, expulſis clericis, monachos conſtituit. Anno 954. 13. Nouembris Remis apud S. Remigium ſepeliuit dictũ Ludouicum regem, conſecrans ibidem eodem anno in regem Lotharium puerũ, filium eius. Poſtquam ſediſſet annis 28. viam vniuerſæ carnis ingreſſus eſt an. 961. pridie Calendas Octobris, vt habet Flodoardus in chronico. Cui res geſtas ſui temporis ſcribenti magis eſt credẽdũ, quã cõtinuatori hiſtoriæ ipſius & alijs, qui ſcribũt ſediſſe an. 30. & deceßiſſe an. 963.*

Hic definit Flodoardus.

37 *ODALRICVS, Hugonis Comitis filius, Præpoſitus & Canonicus eccleſiæ Rem. Odalrici Epiſcopi Aquenſis nepos ordinatur an. 962. Villam Vindeniſſam dedit Canonicis Remenſibus.* Sedit annis *9. Obijt 19. Auguſti 971.*

38 *ADALBERO Lotharienſis, qui & ALBERO, Godefridi Comitis filius, & frater Henrici Comitis Lotharienſis an. 972. Hic anno 975. Gandaui in monte Blandinio templum principis Apoſtolorum dedicauit, & pridie Cal. Octobris corpus S. Florberti, primi eiuſdem loci abbatis, è terra leuauit.* Synodum *habuit an. 983. menſe Maio. Moſomenſe cœnobium, pro canonicis ſubſtituendo monachos, reformauit. Anno 986. die 2. Martij Remis obijt Lotharius rex Francorum plenus dierum, in eccleſia* S. *Remigij cū patre ſepultus, relicto filio Ludouico v. nouiſsimo rege de recta ſtirpe Caroli Magni, quem vnxit Adalbero, ſed defunctus eſt anno ſequenti 987. ſine liberis.* Succedit ei *Hugo Capetus anno iam dicto 987. ab Adalberone Remis conſecratus. Sedit Adalbero annis 17. appoſitus ad patres ſuos an. 989. 5. Ianuarij, ſepultus in eccleſia Remenſi.*

ARNVL-

39 *ARNVLFVS, Lotharij regis naturalis, vel ex concubina filius, & Caroli Ducis Lotharienſis nepos anno iã dicto ordinatur. Sed mox anno ſeq. 990. agente Hugone Capeto in Synodo Siluanectenſi, & 992. in pſeudoſynodo Remenſi exauctoratus, & tribus annis Aurelijs in carcere concluſus eſt, ordinato in locum ipſius Gerberto, qui dicti Hugonis, & Ottonis Magni Imp. fuerat præceptor. Tota controuerſia breuiter refertur apud Aimoinum lib. 5. c. 46. qui Arnulſum vocat Lotharij regis ex concubina fratrem, ſicut Demochares & alij quidam. Acta autem tam Synodi Siluanectẽſis quàm pſeudoſynodi Remenſis. Item Synodi Moſomenſis & legitimæ Remenſis extant to. 3. Concil. & latiùs apud Baronium to. 10. Annalium an. 990. 992. & 995.*

Gerbertus Agilberti filius, Aquitanus, philoſophus, monachus Floriacẽſis, & abbas Bobiẽſis an. 992. cõtra Arnulfum illegitimè ordinatus, poſt triennium in Synodo Moſomẽſi habita. 4. Nonas Iunij an. 995. & legitima Synodo Remenſi depoſitus, ad Ottonem Imp. ſe cõtulit, à quo anno ſequenti factus

eſt

eſt Archiep. Rauennas, & poſtremò ſummus Pontifex Silueſter ij. an. 999. Vnde verſiculus:

Tranſit ab R. Gerbertus ad R. fit Papa vigens R.

Hoc eſt à Remenſi Archiepiſcopatu tranſiens ad Rauennẽſem, fit Romanus Pontifex Silueſter.

Vide quæ ſcripſi in notis ad Balderici chron. Cameracenſe lib. 1. c. 110. Obijt an. 1003. die 12. Maij, ſepultus in Laterano.

Reſtitutus eſt autem ſedi ſuæ Arnulfus auctoritate Romani Pontificis Ioãnis xv. in dicta Synodo Moſomenſi & Remenſi an. 995. Sedit annis 20. Obijt 1009.

40 *EBALVS, qui & EBVLO, ex laico electus an. 1010. & poſtea ſacerdos factus. De quo Fulbertus Carnotenſis Epiſcopus epiſtola 38. 53. & 54. & Chron. Camerac. lib. 3. c. 25. & 30. Betiniacum villam dedit Canonicis. Anno 1022. Remis Synodum celebrauit, cui cum alijs interfuit Gerardus j. Cameracenſis & Atreb. Epiſcopus. Anno 1029. in regem Francorum vnxit Henricum filium Roberti. Sedit annis 21. Obijt 1031.*

41 *WIDO, ſeu GVIDO BARBET ordinatur*

ordinatur an. 1032. *Sub hoc pōtifice an.* 1049. *Leo ix. Papa* Remis *celebrauit Synodū. Anno* 1050. *cõſecrauit B. Lietbertū Camerac. & Atrebat.* Epiſcopū. *Sedit annos* 22. *menſes duos. Obijt an.* 1055.

42 *GERVASIVS BARBET, prædictinepos* Epiſc. *antea Cenomanēſis an.* 1056. *Scripſit vitā* S. *Donatiani. An.* 1059. 4. *Cal. Iunij Pariſijs Philippū regē, filiū Hērici, conſecrauit. Sedit annis* 16. *Obijt* 1072.

43 *MANASSES, aliàs MANAHEN MARIVS, Archidiaconus* Rem. *ordinatur anno* 1073. *Subſcripſit* Syn. Sueſſ. 1078. H*ic ab* Hugone *Dienſi* Epiſcopo, *Gregorij vij. legato depoſitus eſt in Concilio Lugdunēſi an.* 1080. *Sunt de ea re Gregorij vij. libro* 8. *epiſt.* 17. 18. 19. & 20. *Prætercūt eum catalogus* Remenſis, *Cameracenſis, Atreb. & Demochares. Obijt* Romæ *priuatus an.* 1092.

44 *RAINOLDVS, ſeu RAINALDVS CONTRACTVS, Gal. RETIRE', Canonicus* Remenſis *ordinatur an.* 1080. *Hic ex mandato Vrbani ij. Papæ diuiſit* Epiſcopatū *Atrebatenſem à Cameracēſi, an.* 1094. *eccleſia* Atrebatenſi *propriū aſſignans* Epiſcopū *Lambertū. Qua de re exſtāt apud me multæ epiſt. mss. Vrbani ad hunc* Raynoldum, & Raynoldi *ad*

 Lamber-

Lambertum. Exſtat ad eumdem Raynoldum Iuonis Carnotenſis epiſtola 13 Sedit annis 14. Obijt Atrebati 21. Ianuarij 1095. & ea die obitum eius ſeu anniuerſarium celebrat Atrebat. eccleſia.

45 *MANASSES DAVFRAY an. 1095. Huius tres exſtant apud me epiſt. mss. quarum duæ ſunt ad Lambertum Atrebat. Epiſcopum, tertia ad primates, Clerum, & populum Cameracenſem, Exſtãt ad eumdem Iuonis epiſtolæ 85. 102. 145. Hic præſens fuit in Synodo Trecenſi habita an. 1114. 4. Non. Aprilis indict. 12. Cuius fit mentio in Promptuario Tricaſſino pag. 122. Obijſſe videtur an. iam dicto 1114. atque ita ſediſſe annis 18.*

Geruaſ. II. 46 *GERVASIVS DE LORRAIN, filius Hugonis de Reteſt, frater Balduini Hieroſolymorum tertij regis. Sed paulò pòſt exturbatus eſt, & abdicauit. De his Robertus de Monte in ſupplemento ad chronicô Sigeberti an. 1114. In Remenſi metropoli, poſt Manaſſem illuſtrem virum, exturbato inuaſore Geruaſio, Radulphus ſucceſſit, qui viridis cognomen habuit. Certè etiam Iuo epiſt. 190. Geruaſium vocat inuaſorẽ prædictæ eccleſiæ, ideoq́ nomen eius quidam catalogi mss.*

vt

vt Remenſis & Atrebatenſis, omittunt.

47 *RADVLFVS, ſeu RODVLFVS VIRIDIS, Gal. LE VERT Clericus, ordinatur* 1114. *Vidi tamen publicum inſtrumentum ab eo ſignatum* Remis *an.* 1118. *Archiepiſcopatus ipſius* 12. *Et ſic oporteret eū ſedere cœpiſſe an* 1106. *quod præcedentibus repugnat. Exſtant ad eum aliquot mss. epiſtolæ Paſchalis ij. Papæ, & Lamberti Atreb. Epiſcopi. Item Iuonis epiſt.* 188. 211. 252. 259. *Sub eo celebratum eſt Concil. Remenſe à Calixto ij. Papa menſe Octobri* 1119. *in quo inter cetera errores Gilberti Porretani damnati ſunt. Obijt* 1124.

48 *RAINALDVS DESPRETZ, ſiue REGINALDVS DE MARTINIACO, Briëtij filius, ex Andegauenſi Epiſcopo fit Arch. an.* 1124. *Sacrat Remis an.* 1129. *die* 14. *Aprilis feſto reſurrectionis Chriſti die in regem Philippū Ludouici Craſſi filium. Anno* 1130. *fundauit Igniacenſe monaſterium. Eius tempore Innocentius ij. Papa* Remis *Concilium celebrauit an.* 1131. 14. *Cal. Nouembris, & in eodem Concilio viij. Cal. Nouembris conſecrauit in regem Ludouicum Iuniorem, filium dicti Ludouici Craſſi. Sedit annis* 12. *Obijt an.* 1137. 19. *Cal. Februarij.* Rain. II.

O 2 *Quo*

Quo anno datum habeo ab eo inſtrumentum publicum. Sepultus iacet in *prædicto monaſterio cum hoc epitaphio:* Ego Raynaldus *à pratis quondam Archiepiſcopus* Remenſ. *presbyter credo quòd redemptor meus viuit, & in nouiſsimo die de terra ſurrecturus ſum, & in carne mea videbo Deum ſaluatorem meum.*

49 *SAMSON DESPRETZ, clericus antea Carnotenſis, prædicti* Raynaldi *ex fratre nepos, Iuonis* Epiſcopi *Carnotenſis diſcipulus & Archidiaconus, ordinatur an.* 1138. *in fine, vel certè initio ſequentis. De eo enim* Robertus *de Monte continuator* Sigeberti *an.* 1139. Raynaldo Remorum *Archiepiſcopo defuncto eccleſia* Remenſis *per biennium ferè pontifice caruit, & tandem hoc anno* Samſon *de clero eccleſiæ Carnotenſis* Remenſem *præſulatum ſuſcepit. Anno* 1140. *in Concilio* Sueſsionenſi *&* Senonenſi *damnauit errores Petri Abailardi. Habeo duas huius* Samſonis *epiſtolas ad Innocentium ij. ſcriptas.* Sub eo *fuit Archidiaconus* Remenſis *Petrus de* Riga *Theologus clariſsimus, qui ſcripta multa poſteris reliquit.* Item *eius tempore* Remis *Concilium*

cilium habuit Eugenius *iij. Papa an.* 1148. *vndecimo* Cal. *Aprilis contra errores Gilberti Porretani & alium quemdam hæreticum dictum* Eon. *Sedit annis* 22. *Obijt* 11. *Auguſti* 1160. *Sepultus iacet in dicto Igniacenſi monaſterio, vbi hoc eius legitur epitaphium:*

Hic iacet præclaræ memoriæ reuerendus pater dñs Simpſon *deſpretz Archiepiſcopus Remenſis, alter huius monaſterij fundator, dñi Raynaldi primi fundatoris ex fratre nepos. Obijt xi. Auguſti an.* 1160. *cuius anima in pace requieſcat.*

Concordes animas piaſq; mentes,
Vt dicas licet vnicam fuiſſe,
Commiſti cineres ſequentur, & ſe
Credi corporis vnius iuuabit.

50 *HENRICVS MAGNVS, filius* Philippi *regis, & Ludouici vij. frater, ordinis* Ciſtercienſis, Epiſcopus *antea Bellouacenſis an.* 1163. *Ad Hunc ſcribit Alexander iij. Papa extra de appellationibus cap.* 2. 5. 6. *&* 7. *De decimis cap.* 14. *Qui clerici vel vouentes cap.* 1. *de hæreticis cap.* 7. *Sedit annis* 12. *Obijt* 1175. *Sepultus iacet* Remis.

GVILLELMVS AD ALBAS MANVS, Theobaldi Magni Campaniæ & Carnotenſis 7. Comitis filius, Philippi Auguſti regis auunculus, quem ipſemet conſecrauit in regem. Factus eſt primò Epiſcopus Carnotenſis, & duobus annis ſedem illam tenuit. Deinde Archiepiſcopus Senonenſis*, &* S. Sabinæ *Cardinalis, in Gallia legatus Alexandri iij. demum Archiep.* Rem. *an.* 1176. *Anno* 1179. *Cal. Nouembris Remis conſecrauit in regem Philippum Auguſtum. Sedit annis* 26. *Obijt* 1202. *Situs eſt* Remis.

Wido II. 52 *WIDO PARE', olim abbas Ciſtercienſis, deinde Epiſcopus Praneſtinus Cardinalis & legatus poſtremò Archiepiſcopus Remenſis an.* 1203. *Sedit annis* 3. *Peſte obijt Gandaui an.* 1206. *vbi ſepultus iacet in monaſterio* S *Petri.*

53 *ALBERICVS DE HVMBERT Archidiaconus Pariſienſis ordinatur an.* 1207. *Tranſtulit corpus B. Lietberti Cameracenſis Epiſcopi an.* 1211. *Eccleſiam cathedralem Remenſem incendio abſumptam an.* 1212. *miro ſchemate ædificare cæpit. Anno* 1215. *interfuit Concil. Lateranenſi ſub Innocentio iij. Hieroſolymam profectus ad ſanctum ſepulchrum, inde rediens Papiæ in Italia è vita deceſsit*

ceſsit, an. 1218. ibiq; in eccleſia S. Petri ſepultus eſt. Sedit itaq; annis 11.

54 GVILLELMVS DE IANVILLE, Archid. Remenſis, inde Epiſcopus Lingonenſis, poſthac an. 1219. Archiep. Remenſ. Ad hunc ſcribit Honorius iij. Papa extra De filijs presbyterorũ cap. 17. An. 1223. viij. id. Auguſti Remis ſacrauit Ludouicũ patrem S. Ludouici cũ vxore ſua Blancha. Sedit annis 8. Obijt die 6. Nouembris 1226. ſepultus in monaſt. Claraualle. Quo defuncto eiuſdem anni & menſis die 29. S. Ludouicus natus annos 12. ab Epiſcopo Sueſsionenſi inungitur. Guil. II.

55 HENRICVS DE BRENE, ſiue DE BRENA, Roberti iunioris Drocarum & Brennæ Comitis filius an. 1227. Sedit annis 8. Obijt an. 1235. 6. die Iulij. Iuxta catalogum ms. Rem. obijt demum an 1241. Situs eſt in eccleſia cathedrali Rem. Henr. II.

56 IVELLVS DE SAINCT MARTIN, antea Archiep. Turonenſis, fit Remen. an. 1235. interfuit Concil. generali Lugdunenſi an. 1245. in quo creatus eſt præfectus belli ſacri, ad quod profectus, obijt Damiatæ 1249. Sedit annis 14.

57 THOMAS DE BEAVMETZ, Latinè DE

nè DE BELLOMANSO, vel BELLOMESO, Canonicus Atrebatenſis, *ordinatur an.* 1250. *Scripſit de ſtatu eccleſiæ Gallicanæ ad Alexandrum iiij.* Sedit *annis* 12. *Obijt an.* 1262. 17. *Februarij, & ea die obitum ſeu anniuerſarium habet in eccleſia Atrebatenſi.*

58 *IOHANNES DE COVRTENAY,* R*oberti filius, Archidiaconus Pariſienſis, ordinatur an.* 1263. *Sedit annis octo. Obijt an.* 1271. *die* 20. *Auguſti, ſepultus in eccleſia* Remenſi. *Quo eodem anno & menſe die* 30. *Remis invngitur in regem ab* Epiſcopo Sueſsionenſi *Philippus S. Ludouici filius.*

59 *PETRVS BARBET, vel DES BARBES Canonicus Nouiomenſis, ordinatur an.* 1274. *Hic an.* 1286. *viij. idus Ianuarij Philippum Pulchrum conſecrauit.* Sedit *annis* 26. *Obijt an.* 1300. *die* 3. *Octobris, Remis ſepultus.*

60 *ROBERTVS DE COVRTENAY, prædicti Iohannis ex Petro nepos an.* 1302. R*emis an.* 1320. *ix. Cal. Martij conſecrat in regẽ Carolum Pulchrũ. Obijt an.* 1325. *die* 3. *menſis Martij. Iuxta catal.* Remenſ. 1323. *Situs eſt* Remis.

Guil. III. 61 *GVILLELMVS DE VALOIS, dictus DE TRYE,* Cardinalis *Tryrienſis, Philip-*

*Philippi Valeſij regis auunculus an.*1325. *antea* Epiſcopus Baiocenſis. *Anno* 1327. *die feſto ſanctæ Trinitatis* Remis *ſacrauit in regem iam dictũ Philippum. Sedit annis* 9. *Obijt an.* 1334. *in vigilia* S. *Michaelis.* Situs eſt in eccleſia Rem.

62 *IOHANNES DE VIENNA*, Ioan. II. *Epiſcopus antea Morinenſis fit* Remenſ. Archiep. *an.* 1334. *Sedit annis* 16. *Obijt an* 1350. *vel vt dictus catalogus* 1351. Sepultus *eſt in eccleſia* Rem.

63 *HVGO D'ARQVES, vel vt alij, DE ARCEIS monachus Floriacenſis, antea Laudunenſis* Epiſ. *fit* Archiep. Rem. *an.* 1350. *Sedit annis* 2. *Obijt* 1352. *Sepultus iacet* Remis.

64 *HVMBERTVS DAVLPHIN, ſiue DELPHINVS VIENNENSIS.* Hic *nobili ſanguine natus & princeps Delphinatus, quem principatum regi Frãcia an.* 1349. *dedit ea lege vt deinceps primogenitus regis Francorum, qui in regno ſucceſſurus erat, Delphinus diceretur, & eumdem principatum obtineret. Fuit Patriarcha Alexandrinus, vel vt alij* Aquileienſis, *ordinis prædicatorum, & factus eſt* Archiep. *an.*1354. *Obijt codẽ anno, vel, vt alij* 1356. *in ciuitate Claromõtenſi menſe Maio, Pariſijs in eccleſiâ Dominicanorũ ſepultus.* *IOHAN-*

Ioan. III. 65 *IOHANNES DE CRAON, vel vt alij, DE CREDONIO, alij DE CERDONIO, Canonicus Pariſienſis, antea Epiſcopus Cenomannẽſis, fit* Archiep. Re*menſis an.* 1356. *Conſecrauit* Remis *in regem Francorum* Carolum *V. cum Ioãna Borbonia vxore* 19 *die Maij an.* 1364. Sedit *annis* 18, *Obijt Pariſijs menſe Martio an.* 1374. *ibiq; in eccleſia Franciſcanorum ſepultus eſt.*

66 *LVDOVICVS THEZART, aliàs TETART, Canonicus & Archid.* Remen*ſis, priùs Epiſcopus Baiocẽſis, fit Archiep.* Remenſis *an.* 1374. *Obijt die* 11. *Octobris* 1375. *vel iuxta alios* 1376. S*itus eſt* Remis *in eccleſia Cathedrali.*

67 *RICHARDVS DE PICQVE, aliàs L'AGACHE, natione Burgundus, can. Biſontinus, & decimus eiuſdem eccleſiæ Epiſcopus, fit Archiep.* Remenſis 1377. Sedit *annis* 12. *Obijt* 6. *Decembris* 1389. Sep*ultus iacet in eccleſia* Rem.

68 *FERRICVS CASSINEL, aliàs DE PETITE MAISON. In alijs legitur FEDERICVS CASSVEL. Fuit primò Canonicus & Archidiaconus Antiſiodorenſis, deinde eiuſdem eccleſiæ* Epi*ſcopus. Denique an.* 1390. *fit* Remenſis *Archiep. & obijt eodem anno die* 26.

Maij

Maij, vel vt alij 1396. *Sepultus eſt in eccleſia Antiſiodorenſi.*

69 *WIDO DE ROYE, ſiue DE ROYA, Epiſcopus antea Virdunenſis, deinde Archiep.* Senonenſis, *demũ an.* 1397. *Rem. Pariſijs an.* 1399. *erexit & fundauit Collegium* Remenſe. Hic *eundo ad Conciliũ generale, quod per dominos Cardinales in ciuitate Piſana, pro ſchiſmate tollendo celebrabatur an.* 1409. *in villa qua dicitur Vantrey Ianuenſi, caſu fortuito interfectus eſt die* 8. *Iunij anno iam dicto, & ſepultus in eccleſia cathedrali* S. *Laurentij Ianuenſi.* Wid. III.

70 *SIMON DE CRAMAND. ſeu DE CRAMANDO, patria Lemouicenſis, canonicus Remenſis,* E*piſcopus antea Agennenſis, Biterrenſis, Auenionenſis, & adminiſtrator perpetuus* Epiſcopatus *Carcaſſonenſis, Patriarcha Alexandrinus, deinde Archiep.* Remenſis. Hic *an.* 1412. *per dominum Papam Ioannẽ xxiij. ad Cardinalatum promotus fuit, & eamdem promotionem* Roma *acceptauit* 14. *die menſis Aprilis* 1413. *factuſq; eſt Cardinalis presbyter* S. *Laurentij in Lucina, & Epiſcopus Pictauienſis: in qua eccleſia prabendas aliquas fundauit, & in ea iacet ſepultus. Obijt an.* 1429. *De quo*

Pictauis

Pictauis in eccleſia Cathedrali hoc legitur epitaphiũ: Simon S.R.E. *& S. Laurentij in Lucina presbyter Card. &* Epi*ſcopus Pictau. iacet in hoc ſepulchro, cuius imago de alabaſtro eſt ſuper tumulum marmoreum poſita, & ſtatua Cardinalis in proximo pilari prædicto ſepulchro contiguo erecta. Qui dum fuit* Romæ *promotus ad Cardinalatum erat Archiepiſcopus* Remenſis, *& pro ſuſtentatione ſui ſtatus, fuit etiam ſibi datus* Epiſcopa*tus Pictauienſis, cuius etiam antè per multos annos fuerat* Epiſcopus, *& fundauit in iſta eccleſia vnam præbendam de groſſo quadraginta librarum, pro nutrimento vnius magiſtri & ſex puerorum in muſica inſtruendorum ad faciendum diuinum ſeruitium.*

Petrus II. 71 *PETRVS TROVSSEAV, Canonicus & Archid. Bituricenſis.* Hic *priùs* Epiſcopus *Pictauienſis, per promotionem dicti* Simonis *ad* Cardinalat*um eidem ſucceſsit ad Archiepiſcopatum* Remenſem. Sed *priuſquam* Remis *reciperetur Pariſijs deceſsit xvi. Decembris, & in eccleſia Bituricenſi ſepultus fuit anno Domini* 1413. *Ita catalogus* Remenſis. *Alij eum ſcribunt factum Archiep.* Remenſem *an.* 1429. *&*

eodem

eodem anno conſecraſſe Remis *Carolum vij. & obijſſe* 1431. *Biturigis ſepultum. At prius videtur vero ſimilius, & dictum Simonem vſque ad finem vitæ ſuæ, id eſt vſque ad annum* 1429. *permanſiſſe* Remenſem *Archiep.*

72 *REGINALDVS DE CHARTRES* Regin III.
ſiue DE CARNOTO, Decanus Beluacenſis ordinatur an. iam dicto 1429. *Caroli Vij. regis Cancellarius, quem* Remis *eodem anno menſe Iulio conſecrauit, & ab eo pro pace Atrebatum miſſus eſt ad Philippum Burgundionem Flandriæ Comitem. Teſtis eſt Meyerus.* Anno 1437. *factus eſt Cardinalis titulo* S. Stephani. *Deceſsit Turonis die* 8. *Aprilis an.* 1444. *ibidem ſepultus in eccleſia fratrum Minorum. Ita de loco & tempore mortis catal.* Rem. *Alij Romæ obijſſe ſcribunt an.* 1439. *& Turonis ſepultum in prædicta eccleſia.*

73 *IACOBVS IVVENALIS DE VRSINIS, Gal. DES VRSINS, Archidiaconus* Remēſis *via Spiritus ſancti fuit electus Archiep. & auctoritate apoſtolica cōfirmatus an.*1444. *& ſedit* Remis *vſq; ad an.* 1449. *& tandē* Romæ *obijt* 1457.

74 *IOHANNES IVVENALIS DE* Ioan. IIII.
VRSINIS, priùs Epiſcopus *Laudunēſis, eidem*

*eidem Iacobo fratri ſuo ſucceſſit per trãſlationem à dicto Archiepiſcopatu ad Patriarchatum Antiochenum, & Epiſcopatum Pictauenſem, receptus an. 1449. die 14. Maij. Hic Iohannes cum Guillelmo Epiſcopo Pariſiẽſi, & Richardo Epiſcopo Cõſtantienſi à Caliſto iij. Papa iudex delectus Ioannam virginem immeritò damnatam an. 1456. Nonis Iulij abſoluit. Idem an.*1461. 15. *Auguſti Remis ſacrat Ludouicum xi. Sedit annis* 24. *Obijt an.* 1473. *die* 14. *Iulij, ſepultus in choro eccleſiæ Remenſis ante maius altare.*

Romæ in baſilica Lateranenſi legitur hoc epitaphium.

Sepulchrum Reuer.^mi Dñi, Dñi Balduini à pratis, nati in vico de Sailly Arteſiæ, huius eccleſiæ Archipresbyteri, Archiepiſcopi Remenſis, & eiuſdem prouinciæ legati, qui obijt an. Chriſti nati 1460. 15. Septembris. Cuius cor delatum eſt monaſterio Igniaci iuxta DD. Raynaldum & Sanſonem agnatos. Patruo poſuit Angelus regis Catholici ſagittarius an. 1492.

Hic Balduinus inter Epiſcopos Remenſes non inuenitur. Exſtant tamẽ aliquot

aliquot tituli apud D. Claudium Deſpretz, in quibus ſe nominat Archiepiſcopum Remenſem. Fortè fuit ſuffraganeus ſub dicto Iohanne.

75 *PETRVS DE LAVAL, de ſtirpe regali progenitus, Guidonis Comitis filius, antea Epiſcopus Briocenſis fit Archiep.* Rem. *an.* 1474. *Sedit annis* 20. *Obijt Andegaui an.* 1494. Pet. III.

76 *ROBERTVS BRICONNET, patria Turonenſis, Abbas S. Vedaſti Atrebatenſis, Franciæ Cancellarius ordinatur an.* 1494. *Anno* 1498. 6. *Cal. Iunij ſacrat Ludouicum xij. Sedit annis* 7. *Obijt* 1500.

77 *GVILLELMVS BRICONNET, frater præcedẽtis eidẽ ſucceſsit an.* 1501. *Epiſcopus antea Maclouienſis, & ſanctæ ſedis apoſtolicæ Cardinalis ab Alexandro vj.* R*omæ creatus, Franciæ etiam Cancellarius: qui poſtmodum factus eſt Archiep. Narbonenſis, & Romæ obijt an.* 1506. Guil. IIII.

78 *CAROLVS DE CARECTO Cardinalis de final. ſucceſsit dicto Guillelmo per dimiſsionem in curia* Romana, *die* 16. *Septembris an.* 1507. *via permutationis cum eodem facta ad* Epiſcopatum Narbonenſem *& Abricenſem. Obijt* Ro*mæ an. iam dicto* 1507.

ROBER-

Rob. II. 79 *ROBERTVS DE LENONCOVRT, protonotarius, & prius Archiep. Turonenſis, & abbas commendatarius* S. R*emigij* R*emenſis, ſucceſſit, via permutationis factæ in cura Romana cum dicto Carolo an.* 1508. *Remis vnxit in regem Franciſcum primum de Valois an.* 1515. *die* 25. *Ianuarij. Obijt* 25. *die Septembris* 1531. *vt habet catalogus* Rem. *Alij obijſſe ſcribunt* 1533. *Corpus eius iacet in eccleſia Remenſi in capella ſancti lactis, ante altare eiuſdem ſancti lactis.*

Ioan V. 80 *IOHANNES DE LORRAINE, ſiue DE LOTHARINGIA,* R*anutij ſiue* Renati *Ducis Lotharingiæ & Guiſiæ filius, Cardinalis titulo* S. ..... *prouiſus per curiam* R*omanã receptus eſt an.* 1533. *Obijt an.* 1538.

Carol. II. 81 *CAROLVS A LOTHARINGIA, vocatus Cardinalis à Guiſia, Claudij Ducis Guiſiæ filius, prædicto Iohãni auunculo ſuo, inquit catalogus Remẽſis, id eſt patruo, ſucceſſit an.* 1539. *perſonalẽ adeptus poſſeſſionem die* 6. *Decembris* 1546. *Anno ſequenti* 1547. *feſto die B. Annæ vnxit in regem Francorum Henricum huius nominis ij. filium Franciſci j. de Valois* 59. *in ordine, & eodem anno ipſe Carolus creatus eſt Cardinalis tituli*

S. *Cæciliæ*

S. *Caciliæ à Paulo Papa iij. vel vt alij, tituli* S. *Apollinaris. Idem Carolus Archiep. an.* 1549. *inſtituit & fundauit Academiam Remenſem. Anno* 1559.14. *Cal. Octobris vnxit in regem Francorum Franciſcum eius nominis ij. filium Henrici ij. Anno* 1561. *idibus Maij. in æde B. Mariæ virginis, magna procerum & populi frequentia vnxit in regem Carolum ix. filiū item Henrici ij. agentē annū ætatis ſuæ circiter vndecimum. Idem, ſucceſſore ſuo nepote necdum recepto vel ſacrato,* Henricum *iij. filium quoque* Henrici *ij. in Francorum regem* Remis *in prædicta eccleſia inunxit anno* 1574. *& eodem anno ipſe Carolus Cardinalis Auinioni die* 26. *Decembris obijt. Scripſit orationes varias, tam Latina quàm* Gallica *lingua, quarum vna exſtat habita in Cōcil. Tridentino, die* 23. *Nouembris* 1562. *Quo menſe & anno Tridentum adpulerat cum ix.* Epiſcopis *&* IIII. *abbatibus nomine eccleſiarum Galliæ, cum litteris Caroli ix. regis Francorum. Altera in conuētu Poiſſiaco habita Gallicè de ſanctiſſima Euchariſtia.* Sedit *annis* 36. *Remis ſitus eſt in eccleſia cathedrali cū hoc epitaphio:* P D.O.M.

D. O. M.

Carolus S.R.E. *presbyter Cardinalis à Lotharingia, Archiepiſcopus Dux Remenſis, primus par Franciæ,* S. *Apoſtolicæ ſedis legatus natus, de morte & reſurrectione cogitans, ſibi viuens poſuit, an.*1573. *Pontificatus ſui an.* 35. *Vixit an.* 49. *menſes x. dies* 8. *horas* 4. *Obijt an. Dñi* 1574. *ſeptimo Kalend. Ianuarij.* Requieſcat *in pace, Amen. Ego credidi quia tu es Chriſtus filius Dei viui, qui in hunc mundum veniſti.*

Lud. II. 82 *LVDOVICVS A LOTHARINGIA, Franciſci Ducis Guiſiæ filius, Henrici frater, Carolo patruo ſucceſſit, & poſt mortem illius & ipſe presbyter Cardinalis factus eſt, à Guiſia item nuncupatus. Qui etſi nondum à ſummo tunc Põtifice Gregorio xiij. palliũ acceperat, auctoritate tamẽ ipſius, & diſpenſatione fultus, Prouincialem* Synodum *habuit in ciuitate Remenſi an.* 1583. *quã poſtea idẽ Gregorius approbauit. In eo Cõcilio titulus ei tribuitur: Arch. & Dux* Remenſis *primus par Franciæ, ſanctæq; ſedis apoſtolicæ legatus natus; Quos titulos habuerunt aliquot prædeceſſores, & omnes ſucceſſores. Minimorum eccleſiam & domũ* Remis *ſitã,*

cuius

cuius fundator fuerat prædictus Carolus ipſius patruus, quoad potuit dotauit & auxit. Seminarium quoq; ſtudentiũ *iam erectum ab eodem patruo ſuo, pauperum amantiſsimo, ad maiorem litterarum frugem intra Gymnaſium bonorum puerorum tranſtulit. Sed bellorum turbine propter hæreticos in Gallijs exorto, tandem, ad repellendam eorum contumaciam ad denunciatum à dicto rege Henrico iij. Bleſis conuentum proficiſcitur, vt Syndicus cleri, vbi & iudex inſtitutus eſt, & hiſce pijs eccleſiæ & populi negotijs occupatus, pridie Natiuitatis Dñi die* 24. *Decembris an.* 1588. *interficitur, poſtquam ſediſſet annos* 14.

83 *PHILIPPVS DE LENONCOVRT, Cardinalis ei ſuccedit an.* 1589. Sedit *annis* 3. *Obijt* 1592.

84 *NICOLAVS DE PELLEVE primùm Archiep.* Senonenſis, *& Cardinalis titulo* S. *Praxedis, Archiepiſcopatum Remenſem adeptus eſt* 4. *die Octobris* 1592. *Romã* Remos *ad hoc profectus. Qui cùm ad comitia Pariſios conuocata abijſſet, ibidem, morte præuentus, occubuit* 5. *die Aprilis* 1594. *Sepultus eſt primùm in eccleſia*

Cæleſtinorum Pariſijs, deinde Remos tranſlatus, & humatus in eccleſia Remenſi iuxta altare ſanctæ Crucis in parte dextera, ad pedes ſui anteceſſoris Caroli à Lotharingia, vt ipſe viuens à Capitulo obtinuerat, & ſui teſtamenti codicillo reliquerat.

Philip. II. 85 *PHILIPPVS DVBEC Q, Epiſcopus antea Namnetenſis, factus eſt Archiep.* Remenſis *an.* 1595. *& poſſeſſionem ſolemniter accepit die* 18. *Octobris in feſto* S. *Lucæ, dedicationiſq; eccleſiæ* Remenſis. Sedit *an.* 10. *Obijt an.* 1605.

Lud. III. 86 *LVDOVICVS A LOTHARINGIA, Henrici Ducis Guiſiæ filius*

Reſtat, quem longo ſeruet Deus optimus æuo.

FINIS.

INDEX RERVM

PRÆCIPVARVM, QVÆ QVATVOR LIBRIS FLODOARDI Remenſis hiſtoriæ continentur.

s. ABEL Archiep. Remenſis 234.
Acies igneæ Remis viſæ 658. 664.
Accuſare qui non poſſint 191.
Adalardus abbas quæ ſcripſerit 483.
Adriani Papæ epiſtola ad Tilpinum 227. 235. 237.
Adulteræ mulieris & periuræ venter diſrumpitur 729.
Ægidius, vide Egidius
s. Agericus 710.
s. Agricolæ cœmiterium 32 Eiuſdem baſilica, quę poſtea S. Nicaſij dicta, miraculis fulget. 33. In ea S. Remigius orare ſolet 34 50. In lapidibus graduum eius impreſſa reliquit ſua veſtigia 36. 50.
Albradus rex Tranſmarinus, id eſt Angliæ 612.
Alcuini doctrina laudata à ſede apoſt. 389.
Altumvillare monaſterium exſtruitur 199. Eiuſdem eccleſia bis corruit 200. Conſtructum eſt in honore S Petri, & omnium Apoſtolorum 201
Amanſius Rem. Archiep. 12.
Ampulla Chriſmatis à columba defertur ad S. Remigium 62.
Anglebertus Remenſis Archiep. 197.
Anſerem S. Rigobertus præducem habuit itineris 227.
Anſeres nocturnas excubias celebrant 4.
Aper Remenſis Archiep. 22.
s. Apollinaris conuerſio 15. Eiuſdem martyrium 17. Claret miraculis 21.
Aquila ſuo volatu deſignat locum monaſterij 145.

P 3 Arnulfus

Arnulfus rex Tranſrhenenſis 59·. 601.

Artoldus Archiep. Rem. ordinatur 662. Expellitur vrbe Remenſi 667. Iterum inthronizatur 677. Series litis inter Artoldum & Hugonem 681. & ſeqq. Excommunicat Deroldum Epiſcopum & alios 686. 687. Confirmatur in ſede Remenſi 694.

Attolus vir præclarus, qui xij. ſtruxit xenodochia 140. Eiuſdem epitaphium 141

Auennacum monaſterium 543. Quis exſtruxerit 549. 722.

s. B Aldericus presbyter & abbas cum ſorore ſua Boua Remis exſtruxit monaſt. puellarum 701. Miraculis claret poſt obitum 703. vſque ad 717. Item aliud monaſterium, cui nomen Mons falconis 703.

Balduinus Comes Flandriæ 329. 331. 440. 522. 621. 632.

s. Balſamia nutrix S. Remigij, & mater S. Celſini diſcipuli S. Remigij 43.

Barnabas, Baruc, & Barucius Archiepiſcopi Remenſes 38.

Baſilica S. Timothei & Apollinaris Remis 18. In ea multorũ Sanctorum corpora & donaria 19 Congregatio Clericorum aliquando xx. aliquando xij. ibidem. Templa in honorem ipſorum multis locis ædificata 20. 21. Miraculum de reliquijs eorumdem ibidem.

s. Baſolus nobili proſapia oriundus 175. Suſcipitur in monaſterio in vico Viriziaco 176. Multis claret miraculis 177. vſque 184. Vocat ad ſe nepotem ſuum Ballemium 179.

s. Benedictus clarus miraculis effulget 52. Eiuſdem litteræ ad S. Remigium ibidem. Eius regula à ſpiritu ſancto promulgata 551.

Bennadius ſiue Bennagius Archiep. Rem. teſtamento ſuo heredem fecit eccleſiam Rem. 38.

Bego oratorium S. Michaelis deſtruens corripitur à dæmone. 221.

Bellouacenſis Synodus 177.

Bercetum S. Abundij monaſt. in Italia 106.

s. Berecarius abbas Altumvillarenſis 199.

Bernoldi rediuiui viſio 282. 405.

s. Berta vxor S. Gumberti conſtruxit monaſt. apud Auenna-

Auēnicū 721. Occiditur à priuignis ibid. Eius corpus poſt centum annos inuenitur integrum 723.
Bertulfus Treuerenſis Archiep. 414. vſque 420.
Betauſius Arch. Rem. tempore Conſtantini Magni interfuit primæ Synodo Arelatenſi 22.
s. Bonifacius in Gallijs apoſt, ſedis legatus 223.236
s. Boua & Doda 701. 717. Earum monaſt. ibidem.
s. Calixti Papæ corpus vbi Remis conditum 36. Eiuſdem monaſterium 584. 588. 623. 637.
Cameracenſis ſedis vacatio 329. 426.
Candelarum munuſcula B. virgini oblata 295.
Carolus vide Karolus.
Cauſoſtis caſtrum Remenſis eccleſiæ 665. 666.
s. Celſinus B. Remigij diſcipulus miraculis claruit 43.
Cereus miraculosè multiplicatur 727.
Childebertus & Chilpericus reges 171. & ſeqq.
s. Chriſtophori martyris eccleſia Remis 80.
s. Cilinia mater S. Remigij & S. Principij 41.
s. Clodoaldus dedit S. Remigio villam Deduciacum 85. 421. 422.
Clodoueus, qui & Ludouicus, Siagrium Romanum principem interfecit 56. Adhuc paganus reueretur S. Remigium, eiq; ie reddit vrceum argenteum eccleſiæ ablatum 56. 57. Qua occaſione fuerit ad Chriſtum conuerſus 58. Inſtruitur à S. Remigio & baptizatur 59. vſque 63. Dat ei poſſeſſiones 64.69. Coronam auream mittit B. Petro Apoſt. 74. Eiuſdem victoriæ & mors 72. & ſequentibus.
Columba deſignat locum monaſterij 201.
Corbeiacenſium monachorum temeritas 635.
Crucis ſignaculo ſe martyres ſignant ſub Nerone 17.
Crucis ſigno S. Remigius extinguit incendium 51.
Dado Virdunenſis Epiſcopus 710. 711.
Deus S. Andreæ miraculis clarus 721.
s. Dionyſij corpus Remis ſeruatum ob infeſtationem paganorum 153. 6 7.
s. Diuitianus ſecundus Epiſ. Sueſſionenſis. 21.
s. Doda neptis S Bouæ 701. Succedit eidem Bouæ in regimine monaſterij 702.
Dodilo Cameracenſis Epiſ. 619. & ſeqq.
s. Donatianus Archiep. Remenſis 22.
Durocortorum olim dicta vrbs Remorum 5.

EBo. Rem. Archiep. 249. Archiuum eccleſiæ Remenſis cum crypta extruxit 250. Eccleſiam B. Mariæ diſponit & incipit reparare 256. Danos conuertit ad fidem 263. Fauet partibus Lotharij contra Ludouicum Pium ibidem. Viſio de Ebone 264. Eiuſdem depoſitio 265. Agnoſcit innocentiam Lud. Pij & ſuam culpam 269. 271. Subſcribit depoſitioni ſuæ ibid. Lotharius Imp. eum reſtituit in ſedem Rem. 273. Eamdem ſedem rurſus relinquit, & in Saxonia Epiſcopium obtinet 275. 276 Reparatio iudicij pro eiuſdem depoſitione 280.
Egidius Rem Archiep. auget Epiſcopium 168. Laudat eum egregio carmine Fortunatus 169. Infideliter agit cum Childeberto rege ſuo 172. ideoque deponitur, & in exilium amandatur 175.
Engulenheimenſis Synodus 681.
Epiſcopi electio & ordinatio ad quos pertineat 193. 411. 412. 417. 506.
Epiſcopo decedente qui bona eius occupauerit ante teſtamenti reſerationem excommunicetur 191.
Epiſcopo quod datur inter eccleſiæ facultates computandum eſt 192.
S. Eucherij Aurelianenſis Epiſ. viſio de Carolo Martello 222. 223.
Eulogius vir prępotens S. Remigij interceſſione vitæ & bonis reſtitutus 71. Idem relinquit ſeculum ibidem.
Eurardus Marchio corpus S. Calixti Pàpæ Roma defert ad monaſt. à ſe conſtructum 584.
Euſebius vir ſpectabilis ædificat baſilicam SS. Timotheo & Apollinari martyribus 18.
S. Eutropia ſoror S. Nicaſij martyrio afficitur à Wandalis 30. Vbi ſepulta fuerit 32. Eiuſdem reliquiæ tranſlatæ 36.
Excommunicatio 187. 652. 666.
Excommunicatus poſt mortem abſoluitur 652.
FLauius Rem. Archiep. 167.
Flodoardus ſub cuſtodia detentus 669.
S. Florentius diaconus, & S. Iocundus Remis cum S. Nicaſio martyrizantur 31.
Fons S. Baſoli ſalutaris 177.
Fons emptus à S. Bertha libra dictus 722.

Fons exortus in monaſterio SS.Theoderici & Theodulfi omnibus medetur malis 165.

Formoſus Papa quæ Fulconi, Karolo regi, aut Odoni ſcripſit 585. vſque 591.

Fortunatus poeta Italicus floret in Gallia 169.

Francorum conuerſio ad fidem Chriſti per S. Remigium 56.

Francorum reges ex ſucceſſione aſſumuntur 62. 615.

Fulco presbyter, deinde Notho, depoſito Ebone, Remenſem tenent eccleſiam 277.

Fulco Rem. Archiepiſ. 571. Vbi educatus, & conuerſatus 598. Scribit ad diuerſos pontifices 571. vſque 585 item 591. 596.597. Fuit conſanguineus Lantberti Imp. 593. Quæ regibus quibuſdã ſcripſerit 600. vſque 614. Quæ epiſcopis 615. vſque 631. Quæ abbatibus & viris illuſtribus 631. Vrbem Remenſem nouo muro circumdedit 636 Corpus S. Remigij & S. Calixti tranſtulit Remos 637. Scholas duas Remis reſtituit 642. à Winemaro occiditur. 643. Eiuſdem epitaphium ibidem.

Fulcricus ab Hincmaro excommunicatus 311. 413. 513.

GEllani ſeu Gerlani mons, villa ſuper Moſellam 711.72. Genebaudus à S. Remigio primus ordinatus Epiſcopus Laudunenſis 64. Lapſus eiuſdem cum relicta vxore 65. Pœnitentia eius ſeptennalis 66 Ab Angelo nunciatur ei peccatum ſuum eſſe remiſſum, & à S. Remigio ſedi ſuæ reſtituitur 67. 68. Sanctè viuit & moritur 69.

s. Genoueſa virgo. 84.

Gerberga regina ſoror Otthonis regis, vxor Ludouici 675.

Gerhardi presbyteri viſio 300.

Gondebertus eiuſque vxor Bertha villam Perthas dedit baſilicæ SS. Timothei & Apollinaris 19. Idem Gondeb. ſeu Guntbertus conſtruxit Remis S. Petri monaſt. puellare 721.

Gotheſcalcus monachus ſchiſmaticus, erroris damnatus 371. 424. 564.

s. Gibrianus & fratres ipſius 638. Ad eius tumbam multa fiunt miracula ibid. & ſeqq.

Gothi à Clodoueo fugati & interfecti 73.

Græcorum

Græcorum calumniæ & obiectiones contra eccleſiam Latinam. 401.
Gregorius Turonenſis ab Ægidio Rem. Archiepiſ. ſuſcipitur 170.
Grimoaldus vir illuſtris 200.

Halitgarius Cameracenſis Epiſcopus 252.
Hectis Treuirorum Archiep. 423.
S. Helenæ reginę tranſlatio ad monaſt. Altumvillarēſe 203. In via multis claret miraculis 204. vſque 208.
Heribertus Comes 654. & ſeqq. vſque 672. Simultas inter Heribertum Comitem, & Rodulfum regem 653. Inter eumdem & Hugonem Comitem 661. Eorumdem pacificatio 665. Heribertus excommunicatur 666. Moritur 672.
Heriueus Remenſ. Archiep. 645. Eiuſdem virtutes ibidem. Transfert corpus S. Remigij ad ſuum monaſt 646. Reparat Moſomum & alias munitiones & eccleſias 648. Ornat eccleſiam Rem. 649. Erlebaldum Comitem excommunicat 652. Moritur 953.
Hieronymi teſtimonium de perſecutione Wandalica in Gallijs & Germania 34.
Hilaria diacona 92. 140.
S. Hilarij Remis eccleſiæ dux 724.
Hilduinus abbas S. Dionyſij 278. 279.
Himiltrudis matris Ebonis Arch. epitaphium 251.
Hincmarus abbas monaſt. S. Remigij 118. 675.
Hincmari Laudunenſis Epiſcopi reprehenſiones ab Hincmaro Remenſi 441. vſque 473.
Hincmarus Rem. Archiep. 278. Quæ fuerit eius educatio & ante acta vita ibid. & 279. Ordinem monaſticum in ſuo monaſt. reſtaurat. ibid. Eius ordinatio cõfirmatur à Leone iiij. 282. Reparat templum B. Marię Rem. 291. Idem multis rebus exornat 292. 293. Dedicat 294. Bona ablata curat reſtitui 285. & ſeq. item 312. Accipit à Leone pallium ad vſum quotidianum 308. Auget numerum Canonicorum Rem. 312. fundat hoſpitale eccleſię Rem. 313. Hincmari epiſtolæ ad Leonem Papam 303. ad Lotharium Imp. 311. ad Nicolaum papam 330. Libri & alia Hincmari ſcripta 377. vſque 569. Obitus eiuſdem & epitaphium 569.

Hirmin-

Hirmingardis Ludouici Pij Imp. vxor appellatur & coronatur Auguſta 255. 256.
Hormiſda Papa S. Remigio vices ſuas committit 74. 575.
Hucbaldus S. Amandi monachus à Fulcone Archiep. Remos ad docendum euocatus 642.
Hucbaldus Orbacenſis monachus lædi non potuit ab Hungaris 214.
Hugo filius Heriberti puer necdum quinquennis eligitur in Archiep. Remenſem 656. Ordinatur 670. Pallium accipit 671. Remis expellitur 676. Excómunicatur 695.
Hugo Comes 661. 665. & ſeqq. Idem vocatur Hugo princeps 667. 670. 672. 677. & Hugo dux 672. De eodem 696. 697. Obſidet vrbem Sueſſonicam, & alia mala facit 697. Excommunicatur 699.
Hungarorum in Gallijs vaſtatio 164. 183. 651. 658. 715.
IEſſe Ambianenſis Epiſc. 246. 266. 267.
Iohannes Papa Trecas venit 426. & Synodum habuit 427.
s. Iocundus martyr. 31.
Iouinus Romanę militię magiſter 32. Vir Chriſtianiſſimus 89. Extruxit templum S. Agricolę 31. Verſus quibus idem templum decorauit 33
s. Iouini & Tonantij corpora vbi Remis ſeruentur 19.
Irmintrudis regina 546.
Iudith Karoli regis filia nubit Balduino Comiti Flandriæ 329.
Iuliacus villa 70. 108. Miraculum in eo factum 111.
s. Iuliani martyris eccleſia Remis 140. 141. 195.
KArlomannus rex Pippini ſcilicet regis filius 241. 243. Sepultus eſt in monaſterio S. Remigij ibidem.
Karlomannus Karoli, ſcilicet Calui, filius Diaconus contra patrem inſurgit 403. 529. Curat eum pater excommunicari & oculis priuari 405.
Karolus, ſcilicet Caluus, rex Francorum reſtituit res eccleſiæ Rem. dato diplomate 285. Aliud eiuſdem diploma de eadem re 287. Concedit eidem litteras immunitatis, & murum ciuitatis ad reparationem eccleſiæ 290. Hincmari de multis requirebat conſilium

lium 403. Cur in pœnis purgatorij fuerit detentus 406.

Karolus Ludouici Tranſrhen. filius, qui dictus eſt Craſſus 422. 506. 600.

Karolus Magnus 236. 243. 244.

Karolus Pippini ſcilicet Herſtalli, filius (dictus Martellus) ex ancillæ ſtupro natus 222. S. Rigobertum & alios epiſcopos deturbat è ſuis ſedibus ibid. S. Eucherius vidit eum in inferno torqueri 223.

Karolus, ſcilicet Simplex dictus, à Fulcone adhuc puer conſecratus 589. 602. Optimates ab eo deſciſcunt 651. Eijcitur de cuſtodia 659. Iterum in cuſtodiam redigitur 660.

LAmpadius preſes vrbis Remenſis 13. Eiuſdem horrenda mors 18.

Landò Remenſis Archiep. multa diuerſis dedit baſilicis 197.

Laudunum à quo conditum 454. obſeſſum 671. captum 685.

Lantbertus filius Widonis Imperator 589. 593. 610.

s. Latro filius & ſucceſſor S. Genebaudi in epiſcopatu Laudunenſi 65 69.

Leudegiſelus Remenſis Archiep. 196.

Lotharius Imp. 273. 309. 310 408.

Lotharius rex Italię filius imp. Lotharij & Karoli Calui nepos 409 422. 427.

Ludouicus Imp. (dictus Pius) Remis coronatur à Stephano Papa V. 255. Concedit Eboni murum ciuitatis ad reparandam eccleſiam 258. Res eccleſiæ ablatas iubet reſtitui 260. Simultas inter eum & Lotharium filium ipſius 263. Detruditur in monaſterium ab epiſcopis ibidem. Reſtituitur eccleſiaſticæ communioni & Imperio 467. Moritur 273.

Ludouicus Karoli, ſcilicet Calui, filius (dictus Balbus) 411.

Ludouicus rex Germaniæ ſeu Tranſrhenenſis frater Karoli Calui 276. 313. 413. 494. 507.

Ludouicus (Tranſmarinus dictus) Karoli, ſcilicet Simplicis, filius ex Anglia redit in Franciam 665. Vngitur & coronatur ab Artoldo Archiep. ibidem. Dat Artoldo Comitatum Remenſem & ius monetæ 666. Remenſem vrbem obſidet 673. Comprehenditur à Nordmannis 674. Iterum Remos obſidet 676.

s. MAcra virgo & martyr. 731. Eius eccleſia nō potuit incedi ab Hungaris 732. Synodus apud s. Macram 664.
Mācipia Chriſtiana Chriſtianis tantū venūdāda 190.
Mapinius Rem. Archiep. 167.
B. Mariæ Rem. eccleſia à S. Nicaſio fundata, & proprio ſanguine conſecrata 23. Eamdem reparat Ebo 256. Perficit Hincmarus 291. Miracula in ea facta 294. & ſeqq.
Marinus Papa 571. 573.
Martius conuentus 57.
Martyres primi quinquaginta vrbis Rem. 17.
s. Martini eccleſia Remis 88. 195. 197. miracula in ea facta 718. & ſeqq. multæ eccleſiæ S. Martini per totum Epiſcopium ibidem.
s. Maternianus Archiep. Rem. cuius oſſa in Germaniam ſunt tranſlata 22.
s. Maurus presbyter multos baptizat Remis 16. Eiuſdem martyrium & reliquiæ 18.
s. Medardi cœnobium 510. 642.
s. Memmius primus epiſ. Catalaunenſis 11.
Meretricum collectio Remis in viduarum congregationem permutata 151.
s. Merolilanus Scotus 717.
Metenſis Synodus 269.
s. Michaelis oratorium Remis in porta Baſilicari 221.
Milo ſola tonſura clericus 222. 227. datur ei epiſc. Remenſis à Karolo, expulſo S. Rigoberto 225. 227.
Miracula paſſim toto libro occurrunt.
Miſſi dominici, & eorum officium 244. 245.
Moderamnus Redonenſis epiſc. 105. Abbas Berceti 107. Monaſterium ab eo in monte Bardonis dedicatum 264.
Molendinum à S. Remigio euerſum 69. 70.
Mons Bardonum 106. 264.
Mons falconis & monaſterium ibi ædificatum 703.
s. Montanus monachus prædicit ortum S. Remigij 40. Viſū recepit oculos lacte matris ipſius pervngēdo 41.
Moſomenſis Synodus 679.
Moſomum caſtrum 648. 661. 677. 696.
Municipium vnde dictum 455.
NAzarenorum euangelium petit Hincmarus ſibi tranſſcribendum mitti 434.
s. Nicaſius Rem. Arch. vir magnæ caritatis & cōſtātiæ 23. Tranſ-

43. Transfert ſedem Epiſcopalem ad eccleſiam B. Mariæ ibid. Hortatur populum ad vitæ emendationem & tolerantiam perſecutionis 24. vſque 30. In eccleſia B. Mariæ cũ ſorore S. Eutropia occiditur 30. Eorum corpora ſepeliuntur in cœmiterio S. Agricolæ 32. Eccleſia in qua ſunt ſepulta multis illuſtratur miraculis 33. 35. Quo tranſlatæ ſint ipſius reliquiæ 36

Nicolaus Papa 321. 324 400. Epiſtola ad eum 325. Alia Hincmari ad eumdem 330.

s. Niuardus Rem. Arch. 198. Conſtruxit Altumuillare monaſterium 199. 202. 549.

Nordmannorum per omne Francorum regnum infeſtatio 569. 574. 576. 594. 600. 637. 705. Eorumdem conuerſio ad fidem 650.

Notho Arelatenſis Archiep. 440.

ODalricus Aquenſis Epiſc. 660. 683.

Odila S. Reoli filia 213.

Odo Beluacenſis Epiſc. cui multa ſcribit Hincmarus 479.

Odo rex, qui regnum Francorum peruaſit 589. vſque 593 601. Pacem init cum Karolo 596.

Oleum copiosè fluit ex ſepulchro SS. Ruffini & Valerij 737. & ſeqq.

Orbacenſe monaſterium 21. 122. 213. 561.

s. Oriculus martyr cum ſororibus ſuis Oricula & Baſilica 37. Oriculus caput abſciſsũ tulit in manibus, & in fonte lauit ibidem. Miraculosè eleuantur eorum corpora 38.

Orientalium Epiſcoporum calumniæ in eccleſiam Latinam 401.

Orinacum monaſterium 550. 551.

Otho rex 21. 675. & ſeqq 695.

PAganorum amicitia fugienda 608.

Pallium non temerè concedendum Epiſcopis 585. Hincmaro Arch. conceſſum ad vſum quotidianum 308.

Pardulus Laudunenſis Epiſc. 283. 438.

Pariſienſis Synodus 281.

Pariſiorum ciuitas obſeſſa à Nordmannis 574. 600.

s. Patricia 535.

Peregrinationes ſanctæ 306.

Peſtis per totam Galliam & Germaniam 658.

Peſtis remedium à S. Remigio 102.
Petrus apoſtolus primùm mittit vrbi Remenſi Archiep. S. Sixtum à ſe ordinatum 11. 575.
Pippinus Aquitanorum rex 263. 421.
Pippinus Maior domus regiæ S. Rigoberto dedit Gerniacam Cortem, & quæcumque eo dormiente in meridie, circumiuerat. 218.
Pippinus rex Karoli Magni pater 107.
Pœnæ violatoribus teſtamenti S. Remigij indictæ 96.
S. Polycarpi presbyteri tranſlatio 208.
Porta Collaticia Remis, nunc Baſilicaris, & cur ſic dicta 221. 720.
Porta Martis Remis 3. 714.
Porta Patens Remis quę 51.
Prædeſtinatiana hæreſis 372.
Primogenitus Diaconus 22.
Principius Sueſſorum Epiſc. 41.
Prudentius Trecaſſinus Epiſc. 437.
B. RAbanus Moguntiæ præſul 424. Diſcipulus B. Alcuini 425.
Raduini monachi viſio de Ebone 264.
Raganarius princeps à Clodoueo interemptus 63.
Ragembaldus diuinitus punitus 117. 118.
Rampo frater Fulconis Arch. 572.
Rampo ſacrilegus excommunicatus 595.
Remenſis eccleſia & Treuerenſis duæ ſolæ prouinciæ Belgicæ regionis 363. Earum diſtinctio ibidem. Sorores ſunt ſe mutuò iuuantes 416. 417.
Remenſis Synodi canones 187. Alia Synodus Rem. 633.
Remenſis vrbis eccleſiæ vel monaſteria 701. & ſeqq.
Remi principatum iam olim tenent inter finitimos 9. Fortes ſunt in prælijs 10. Remorum & Romanorum quondam amicitia. 5. & ſeqq. Remorum primi Epiſcopi 11. primi martyres 13. Remorum vrbs vnde nomen habeat, & à quo ſit condita 2. 3. Quod olim dicta Durocortorum 5. Remorum Epiſcopus Primas Galliæ, nullum agnoſcens ſuperiorem præter Apoſtolicum præſulem 309. 574. 575.
S. Remigius Arch. Rem. 44. Eius ortus prædicitur 40. 41. Naſcitur ex parentibus nobilibus ætate pro-

uectis

uectis 42. In ſcholis multum proficit & Lauduni ſolitariè viuit 43. Ordinatur Epiſ. anno ętatis vigeſimo ſecundo 44. Catalogus virtutum eius 45. 46. Varia miracula ab eo facta 47. vſque 53 Item 70. Eiuſdem doctrina & eruditio 53. 54. & 55. Inſtruit Clodoueum 59. 60. Prædicit quæ poſteritati ipſius ſunt euentura 61. Clodoueum baptizat eiuſque ſorores, & de exercitu Francorum tria millia 63. In Synodo conuertit Arianum Epiſcopum 74 75. Dira imprecatur Celti incolis, & eorum poſteritati 77 Reuelatur ei dies obitus ſui, fit cæcus & iterum viſum recuperat 78. Moritur 79 Sepelitur in in eccleſia S. Chriſtophori 80. Teſtamentum eiuſdem 82. Poſt mortem ſtupendis claret miraculis 103. Prima eius tranſlatio ibidem. Miracula quibus poſt mortem vindicauit in peruaſores 104. vſque 119. Secunda tranſlatio eiuſdem, & noua miracula 119. 120. De eadem 3‹6. Eiuſdem epitaphium 120. Tres aliæ tranſlationes 122. quarum tertia multis illuſtratur miraculis 123. vſque 137. Sexta tranſlatio & aliud egregium miraculum 137. Diſcipuli B. Remigij & familiares 138 & ſeqq. Baſilica S. Remigij 154. S. Remigio data eſt à Chriſto auctoritas regni Francorum 265.
Remigius Autiſſiodorenſis docet Remis 642. 654.
s. Reolus Comes, poſtea Rem. Arch. 201. 211. Fundat monaſt. Orbacenſe 213.
Richildis regina ſiue imperatrix 549. 613.
Ricuidis ſanctimonialis viſio 718.
Rigetium nemus, ibique cœnobium 176.
s. Rigobertus Arch. Rem. 214 Pippinum maiorem domus habet amiciſſimum 218 Expellitur à Karolo Pippini filio 220. 221. 222. Miraculis claret in vita 224. 226. Poſt mortem 228. 229. Transfertur ex Gerniaca corte ad monaſterium S. Theoderici, & ibidem miraculis fulget 230. Secunda & tertia tranſlatio eiuſdem cum miraculis 231. 232. Quarta 233.
Robertus rex Francorum eligitur 653.
s. Roduicus 710.
Rodulfus rex Burgundiæ 656 662. 658. & ſeqq. 683. 684.

Rollo

Rollo princeps Nordmannorum 659.
Romæ origo incerta 4.
Romanorum & Remorum quondam amicitia 5. & ſeqq.
Romanus Arch. Rem. ſucceſſor S. Remigij 167.
Romulfus Archiep. Rem. 176. 184. Multa bona dat eccleſiæ Rem. & monaſterio puellarum Remis conſtructo ibidem.
Roricus Nordmannus ad fidem conuerſus 521.
Rotgarius Comes Laudunenſis 658.
Rothadus Sueſſionenſis Episc. depoſitus 329. De cauſa eius 335. vſque 369. Hincmari ad eum epiſtolæ 434.
Rothildis Clodouei vxor 58.
ss Ruffinus & Valerius martyres 732. De miraculis eorumdem 735. vſq; ad finem. Eorum baſilica 196.
SAcra trium monast. pignera ſingulis annis in vnum locum delata 710.
Sacrilegium ab Epiſcopo iudicandum. 458.
Sanguinem ſudat puella quædam 721.
Serpens in omnibus cœmiterijs eccleſię B. Remigij non invenitur, nec viuere poteſt 115.
s. Seruatius Tungrenſis Epiſcopus 25.
Seuerus Arch. Remenſis 23.
Seulfus Archiep. Rem. 653. Eius geſta & donaria 655. Obitus 656.
Siagrius Romanus princeps in Gallijs à Clodoueo interemptus 56.
Sidonij Aruernorum Epiſ. epiſt. ad B. Remigium eius ſcripta collaudans 54.
ss. Siluani & Siluiniani corpora vbi Rem. ſeruētur 19.
s. Sindulfi tranſlatio ad monaſt. Altumvillarenſe 208. Claret in via multis miraculis 209.
s. Sinicius primus Epiſ. Sueſſonenſis & ſecundus Remenſis 11.
s. Sixtus primus Arch. Remorum 11. 575.
ss. Sixti & Sinicij vnum ſepulchrum & vna baſilica Remis 12. 195. Eorum oſſa inde tranſlata ad eccleſiam B. Remigij 12.
Sonnatius Archidiaconus 185. Remenſis Arch. celebrem habuit Synodum 186. Multa bona dedit eccleſijs 194. 195.
Sparnacū emit S. Remigius de theſauris eccleſiaſticis 71.

Speruus malus abbas malè perit 180. 181.
Stephanus Papa ab Ebone Remis ſuſceptus 255.
Stephanus Papa quę Fulconi Arch. ſcripſerit 595.
Suauegotta regina 167.
Sueſſonica Synodus de clericis ab Ebone ordinatis 314. Eiuſdem acta Nicolaus Papa retractauit & reprobauit 321. Alia Synodus Sueſſ. de eadem re 323.
Sueſſonicæ eccleſiæ fundatio à S. Sixto 11.
Sueſſonicæ vrbis obſeſſio & incenſio 697.
Suffragia viuorum proſunt defunctis 284.
Synodus Arelatenſis prima 22. in Attiniaco 451. Aurelianenſis 73. Bellouacenſis 277. apud Cariſiacum 498 Duziacenſis 452. apud Engulenheim 681. apud S. Macram 664. Metenſis 269. Moſomenſis 679. 691. Namnetenſis 200. in Neuſtria 538 Nouiomenſis 146. Pariſienſis generalis Synodi acta citantur 187. Pariſienſis alia 281. apud Piſtas 482. Remenſis eiuſq́ue Canones 186. & ſeqq. Alia 633. Sueſſionenſis 314. & ſeqq. alia 323. ad Caſtellum Theoderici 663. ad Theodonis villam 269. Trecenſis 399. Alia 568. Treuirenſis 698. apud Troſlegium ſiue Troſleium 652. Alia 655. Alia 659. Tullenſis 392. apud Vermeriam. 460. Virdunenſis 679. 690. Wangionenſis 582.

TApetia templi ad vſus prophanos non applicanda 305.
Teſtamentũ S. Remigij 81. Qui ei ſubſcripſerint 100.
Tetbaldus pſeudoepiſcopus Ambianenſis excommunicatur 700.
Teutboldus Lingonenſis Epiſc. 578. & ſeqq. 594. 595. 630.
Theodericus Cameracenſis Epiſcopus 316. 436 439.
s. Theodericus presbyter & abbas S. Remigij diſcipulus 141. Eiuſdem monaſterij à S. Remigio ædificati locus per volatum aquilæ deſignatur 145. Ab Hungaris comburitur 164. Sanat oculum Theoderici regis eiuſque filiam reſuſcitat 146. vſque 150. Eius ſuggeſtione S. Remigius lupanar vertit in congregationem viduarum 151. Eius corpus proprijs humeris deferr ad tumulum rex Theodericus 153. Alia eiuſdem miracula ibidem. Eius meritis quidam à periculo damnationis eripitur 163.
Theodonis villa, & Syn. ibi celebrata 269.

s. Theo-

ſ. Theodulfus tertius abbas monaſt. S. Theoderici 155. Duris ſe per xxij. annos exercet laboribus 156. Aratrum eius in eccleſia ſuſpenditur, & præciſa ab eo particula curat dolorem dentium 157. Claret miraculis 158. vſque 162.
Tilpinus Archiep. Rem. 236. In monaſterio S. Remigij monachos ordinauit pro canonicis 241. Sepulchra Sanctorum exornat argento & auro 18. Eiuſdem obitus & epitaphium.
ſ. Timotheus martyr in vrbe Remenſi 13. & ſeqq. Oſſa eius in Saxoniam tranſlata 21.
ſſ. Timothei & Apollinaris baſilica 18. Miracula ibidē.
ſſ. Tonantij & Iouini corpora vbi ſeruentur 19.
ſ. VEdaſti abbatia Atrebatenſis 641.
ſ. Veranus 638. 641.
ſ. Victoris oſſa Moſomi collocata 648.
Vigiliæ in eccleſijs 712.
Virdunenſis Synodus Vide Synodus.
Virginitatis laus 143. 144.
Viriziacum monaſterium 176.
ſ. Viti baſilicæ 195.
ſ. Vitonus 710.
ſ. Viuentius Archiep. Rem. Bracquas ſuper Moſam tranſlatus 22.
Vulfadus cum ſocijs 315. 399. 429. Biturigenſis Archiepiſcopus 434.
Vulfarius Arch. Rem. 244. Synodum habuit Nouiomi 246.
Vulpecula Genebaudi filia 65.
WAndalica perſecutio in Gallijs 23.
Wandali Remos obſident, & in vrbem irrumpunt 26. 30. Expleta cæde S. Nicaſij & ciuium Remenſium trepidi fugiunt 31.
Waſlicia villa canonicorum S. Balderici 707.
Wido affinis Fulconis Archiep. Rem. 574. idem Wido Imperator conſecratur 588. De eodem 606.
Winemarus occiſor dicti Fulconis excommunicatus, & miſerabiliter à Deo percuſſus 644.
ZAchariæ Papæ epiſt. ad S. Bonifacium 234. 235.
Zendeboldus Arnulfi regis filius 599.

FINIS.

Q 3

INDEX SCHOLIORVM,

OMISSIS TAMEN OBSCVRIS VOCIBVS, QVAE ORDINE ALPHA-betico explicantur in fine ſcholiorum.

s. ABel verè fuit Remenſis Archiep. nō autem Chorepiſcopus tantùm 76.
Adriani Papæ eſſe epiſtolam ad Tilpinum, non Gregorij ij. vt vult Baronius & alij 73.
Æmilius Macer 2.
Æthici Coſmographia 3.
Africanum Concilium 83.
s. Agericus Virdunenſis Epiſc. 137.
Agricola Cabilonenſis Epiſc. quando & quamdiu vixerit 63.
Agricola Gabalenſis Epiſc. ibidem.
s. Agricolæ eccleſia Remis hodie eſt S. Nicaſii 122.
Aligarius. vide Haligarius.
Anſeres Capitolium ſeruaſſe qui teſtentur 2.
Aquę, ciuitas quæ alio nomine Aquiſgranum 52.
Arelatenſis j. Synodus quando habita 8.
Arnulfus cur rex Tranſrhenenſis potiùs quàm Imperator dictus 118.
Artaldus & Artoldus promiſcuè dicitur 128. In cauſa Artoldi Remenſis Archiep. quatuor Synodi celebratæ 134.
Attila ſeu Attola Epiſc. Laudunenſis 64.
Atyrus fluuius 5.
Aurelianenſis prima Synod. tempore S. Remigii 35.
BAgacum Neruiorum Bauacum Hanoniæ oppidum 4.
s. Ba[illegible]rici qui meminerint, ſeu qui de eo ſcripſerint 136.
Balduinus Ferreus Flandriæ primus Comes 93.
s. Balſamia vel Balſemia nutrix S. Remigii 21.

s. Balſemius

s. Balſemius, quem alii vitioſè Balſennum vocant 61.
Baptizandi fontem pedibus ſolent ingredi 28. 29.
Barbarica via iuxta Remos vnde dicta 28.
s. Baſoli qui meminerint 60.
Belgica Gallia quomodo olim diuidebatur 55. Quę Belgica prima, quæ ſecunda ibidem.
Bellouagum idem quod Bellouacum 85.
s. Benedicti epiſtola ad S. Remigium defenditur 23. 24. eius exemplar 25.
Bercetum monaſterium quis conſtruxerit 51.
s. Berecarii ſeu Berchárii vitam qui ſcripſerint 65.
Bernoldi viſioni duæ aliæ ſimiles adducuntur 103.
Blattea tunica 35.
ss. Bouæ & Dodæ qui meminerint 137. Vitioſè Baronius & alii legunt Bona pro Boua 138.
Bruno frater Otthonis primi abbas, & poſtea Colonienſis Archiep. 132.
CAlix miniſterialis 43.
s. Calixti Papæ & martyris corpus quis & quando Roma Ciſonium, vel Remos detulerit 121.
Calmiciacum ſeu Colmiſciacum variè ſcribitur 22. Eius eccleſiæ paſtor aliquando fuit Flodoardus ibidem & 130.
Cana fides quæ dicatur 101.
Carolus Martellus 69. 70. Teſtimonia de eiuſdem damnatione 71.
Carolus Simplex filius poſthumus Ludouici Balbi à Fulcone vnctus 118. 121. Cur derelictus à ſuis 125. Idem cuſtodiæ traditus Peronæ obiit 127.
s. Celſini eccleſia Remis dicitur eccleſia ſanctæ nutricis 21.
Chorepiſcopi vnde dicti 75. Qui hodie eorum officium expleant ibidem.
Chriſtus quomodo pro omnibus mortuus 97.
Ciſonium in diœceſi Tornacenſi monaſt. 120.
Clerici olim dicebantur qui nunc Canonici 7.
Clodouei baptiſmus in quem Domini annum inciderit 29. 30. 31.
Clodoueum in baptiſmo nomen Ludouici accepiſſe

quidam ſcribunt 32. Alioqui idem nomen eſt 65.
s. Clodowaldi nomen variè ſcribitur 40. 41. Quinam huius Sancti meminerint ibidem.
Clotarius & Lotharius idem nomen eſt 64.
DAgobertus rex primus quando obierit 65.
Deitas an trina dici poſſit 98.
Deraldus ſeu Deroldus Ambianenſium præſul 132.
Diſcolium non eſſe addendum catalogo Remenſium Archiep. 9.
Diuodorum, ciuitas Metēſis, vel Theodonis villa 4.
Dominicæ celebratio olim incipiebat à tempore veſperarum diei ſabbathi 56.
s. Donatianus quando Brugas tranſlatus ex ſententia Meyeri 10.
Duodeciacus villa quæ & Deduciacus 105.
Durocortorum antiquum vrbis Remēſis nomen 2. 3.
Duziacenſis Synodus 108.
EBo factus eſt Epiſc. Hildeſemenſis 84.
Eccleſiæ ornamenta ad vſus prophanos non eſſe applicanda 88.
Engelenheimenſis Synodus 133. 134. Eius acta ab Agapito papa ij. approbata 136.
Euangelium Nazarenorum 107.
s. Eucherius Aurelianenſis Epiſc. vbi ſepultus 72.
FElix Vrgelitanus Epiſcopus 100. Qui contra errores eius ſcripſerint ibidem.
Ferrarium monaſterium Lupi abbatis etiam Bethleem dicitur 91.
Flodoardus rector ſeu paſtor fuit Colmiſiaci 32. 130.
Formoſus ſedis Romanæ Epiſcopus ſuffraganeus 106. Poſtea ſummus Pontifex ibidem.
Fredegundis vxor Chilperici regis 59.
Fulco quo anno Domini occiſus ſit 123. Eiuſdem Fulconis plurimæ epiſtolæ à Flodoardo recenſitæ 115.
GAbales, vnde Gabalenſis Epiſcopatus, qui ſint 63.
s. Genebaudus, qui alijs Genebaldus, primus Laudunenſis Epiſc. 33. Qui de eius vita ſcripſerint 34.
Gerberga

Gerberga ſoror Otthonis primi, vxor Ludouici regis Francorum 131.
Germania prima quæ dicatur, & quæ ſecunda 50.55.
Gerniaca cors vbi ſita 69.
ss. Gibriani, Helani &c. fratrum qui in ſuis ſcriptis meminerint 121.
s.Gondebertus ſeu Guntbertus, vel Gombertus 138. Qui de eo ſcripſerint aut meminerint ibidem.
Græcorum calumniæ contra Latinos 101.
Grimoaldus vir illuſtris quis fuerit 65.
HAgano conſiliarius Caroli Simplicis 125.
Halitgarius Cameracenſis Epiſc. 80. Eiuſdem eſſe ſextum librum de ordine pœnitentiæ ibidem. Eius libri inter primos Caſuiſtas recenſendi 81. Qui ante illius ætatem de caſibus conſcientiæ ſcripſerint ibidem.
s. Helenæ tranſlatio in Galliam quando facta ex ſententia Sigeberti 67. Quis hiſtoriam tranſlationis deſcripſerit ibidem.
Heriberti Comitis filij recenſentur 130.
s. Hildebrandus Sagienſis Epiſc. 91.
Hincmarus Archiep. Remenſis vehemens in ſuis actionibus, & veteris diſciplinæ aſſertor 108. Laudatur à Nicolao & Ioanne viij. 109 Eiuſdem liber de imaginibus 114. Eiuſdem obitus anno Domini 882. non vt Sigebertus & Meyerus 885. ibidem.
Hincmari Laudunenſis appellatio 108. An fuerit ſedi ſuæ reſtitutus 109. An Hincmari Remenſis iuſtum fuerit contra eum iudicium 108.109.110.
Hominem excedere quid ſit 115.
Hugo princeps, Hugo Comes, Hugo Magnus, & Hugo dux Frācorū pater Hugonis Capeti 129.133.
IBas Edeſſenus Epiſcopus 100.
Ingelheimenſis Synodus vide Engelenheimenſis.
Immo, ſeu Emmo Nouiomagenſis Epiſcopus à Nordmannis occiſus 107.
Ioannis viij. Epiſtola ad Hincmarum 109.
LAudunenſe municipium à quo conditum 110.
Lauduni Clauati S. Remigius nouum Epiſcopatum erigit 32
Lectionarius liber 88.

Q 4 Liber

Liber ſacramentorum quis dicatur ibidem.
Lotharij Imperatoris filij tres 105. Quam partem regni quiſque habuerit ibid. & 106.
Ludouicus Caroli ſimplicis filius quando in Franciam reuerſus 128. cur dictus ſit Transmarinus 129.
B. Lul, ſeu Lullus Archiep. Moguntinus 77. 78.
s. Lupus Sueſſionenſis Epiſ. fuit nepos S. Principij, eiuſque ſucceſſor, non filius 20. 21.
MAgiſter equitum idem qui Maior domus ſeu palatij 70.
Marginales adnotationes non ſunt in textum referendæ 11.
Marinus Papa, non Martinus tempore Fulconis Arch. 115.
Matrona & Materna eiuſdem fluuij nomen 44.
s. Mauri corpus tranſlatum Florinas 7.
s. Merolilanus Scotus Remis quieſcit 139.
Milo Archiepiſcopatum Remorum & Treuirorum ſimul vſurpauit 75.
Moderamnus Redomenſis Epiſcop. non Rothomagenſis 82.
Mons Bardonum eſt qui aliàs Apenninus 50.
Morini quando deleti 6.
NAmnetenſe Concilium 66.
s. Nicaſius quando paſſus ſit 12. 13. A quibus, Wandalis an Hunnis 14 15. Vnde deſumpta ſint quæ habet Flodoardus de Martyrio S. Nicaſij & ſociorum eius 11. 17. S. Nicaſij reliquiæ, quæ Tornaci fuerunt, Remos ſunt relatæ 18.
Nicolaus Papa reprobauit Synodum Sueſſonicam 89. 90.
S. Niuardi qui meminerint 66.
Nouiomenſis & Tornacenſis eccleſia ſexcentis annis vnitæ fuerunt 10. 120.
ODo rex quis fuerit 116. 119.
s. Oriculi & ſociorum eius qui meminerint 18.
Ottho, Otho, Odo, Ado, & Vdo pro eodem interdum vſurpantur 135.
Ottho primus Imperator cur dictus Magnus ibidem.

PApæ nomen olim tribui ſolet omnibus epiſcopis 25. Quando vetitum alijs tribui quàm Romano Pontifici 26.
Piſtæ, vnde Synod. Piſtenſis, & Piſciacum vnde dicta 111.
Porta Patens Remis cur ſic dicta 23.
Portenſis vicus, pro quo interdum legitur Porcenſis 40.
Prædeſtinatiana hæreſis 97. 98.
Presbyteri nomine paſtor ſeu parochus in ſcriptis veterum intelligitur 19.
Presbyterio olim ætas triginta annorum conſtituta 22.
S. Principius Epiſc. Sueſſion. patruus S. Lupi non pater 20.
S. Prudentij Trecaſſini Epiſcopi opera 107.
REmenſes primi Epiſcopi fuerunt etiam Epiſcopi Sueſſionenſes 5.
Remenſi Archiep. qui Epiſcopi ſubeſſe ſolent 6.
Remenſis prouinciæ Epiſcopi tempore Vulfarij 79.
S. Remigius quo anno Dñi natus ſit 20. Quæ de eo habet Flodoardus vnde accepta ſint. ibidem.
S. Remigij ſcripta 26. 27.
Rictiouarus, ſeu Rictius Varus præfectus Galliarum ſub Diocletiano & Maximiano 140.
S. Rigobertus quo tempore obierit 73. 74.
Robertus Andegauenſis & Pariſ. Comes, frater Odonis regis in regem coronatus 116. Quo anno interfectus. ibidem. De eodem 129. 130.
Rodoma, Rodomus, & Rothomagus eadem ſunt 76. 82.
Rodulfus rex quot annis regnauerit 127.
Rollo dux Nordmannorum Carnotum obſidens miraculosè repulſus 125.
S. Romanus cœnobium Mentuniacum condidit 58.
Romulfus Archiep. fuit Comes palatij Childeberti regis 61.
Roricus & Rollo Nordmanni ad fidem conuerſi 112.
Rothadus Sueſſion. Epiſc. depoſitus, per Nicolaum Papam reſtitutus 94.
SAnctis luminaria accenduntur 88.
Sennenſis eccleſia eadem quæ Senonenſis 85 86.

Siagrius Dux Romanorum Sueſſioni reſidens 28.
Sicambri ſintne Geldri 29.
Sigebertus rex Auſtraſiæ, cuius vxor Brunechildis 59. Eiuſdem Sigeberti fratres ibidem.
S. Cilinia mater S. Remigij in iuuentute duos habuit filios, Sanctum Principium, & alium qui fuit pater beati Lupi 20.
S. Sindulfi qui meminerint vel de eo ſcripſerint 68.
Stephani ſexti Papæ decem & amplius epiſtolæ recenſitæ à Flodoardo 115.
Sueſſionenſis Epiſcopus cur primus ſit inter ſuffraganeos Epiſcopos prouinciæ Remenſis 6.
Suffragia viuorum prodeſſe defunctis 86.
Synodus quæ fuerit in qua S. Remigius conuertit hæreticum non ſatis conſtat 36.
Synodus in Attiniaco palatio, item Duziacenſis & apud Vermeriam 108. apud S. Macram 128.
TEſtamentum S. Remigij, item Hadoindi Cenomanenſis Epiſ 38. 39. S. Bertichranni 48.
S. Theoderici qui meminerint in Martyrologijs 56.
S. Theodulfi qui meminerint 57. An hic qui fuit diſcipulus S. Theoderici ſit idem cum eo cuius corpus inuentum eſt apud Treuiros ibidem.
Tilpino falsò aſcripta hiſtoria de vita Caroli Magni & Rolandi 77.
SS. Timothei, Apollinaris, & Mauri martyrum acta, quæ recenſet Flodoardus, vnde ſint deſumpta 7.
Tomus quid propriè ſignificat 111.
Tornacenſis & Nouiomagenſis eccleſia ſexcentis annis vnitæ fuerunt 10. 120.
Trecenſis Concilij Synodica epiſtola ad Nicolaum Papam 92. 102.
Troſlegium & Troſleium eadem ſunt 124.
Tullenſis Synodus 96. 101.
VAlentina Synodus 96. 99.
Vetera nomina non ſunt mutanda in auctoribus 76.
Vicedominus eccleſiæ idem qui Oeconomus 37. De iiſdem 79.
B. Vitonus Virdunenſis Epiſc. 137.

Vulfadus

Vulſadus ab Ebone presbyter ordinatus poſtea Biturigenſis fuit Archiep. 107.

W aldrada ducta à Lothario rege, repudiata legitima vxore Theutberga 95. 96 105.

Wangio ſeu Vangio ciuitas alio nomine Wormatia dicitur 116.

Wido Imperator quando fuerit coronatus 117.

Z Endeboldus Arnulſi regis filius ex concubina 118.

FINIS.

Digitized by Google

ERRATA.

Pag. 32. lin. 25. pręparatum. 56. 22. exhibitione. 65. 27. dele non. 90. 27. Nuicam. 91. 26. & vxorem. 96. 20. & Epiſc. lin. 29. illius. 114. 13. res. 116 26 Teudoinus. 127. 16. alius. 171. 20. quia ei. 173 regis. 229. 24. exhibuerit. 231. 26. mox vt. 274 29. plurimis. 285. 4. ordinato. 367 13 epiſtolis. 415. 15. periculum. 436. 4. eidem. 535. 16. profectus. 540 18. de qua. 541. 12. ex verbo. 566 6. domum. lin. 9 miniſterialibus. 610. 28. ſacris monitis. 627 27. ab pro ad. 633. 24. ſacrum. 693. 25. obſtrepens. 735. 15. in ſuis.

IN SCHOLIIS.

Pag. 51. 24. cuidam. 58 4. ſucceſſiſſe. 98 25. decantatus. 99. 17. noſtrorum. 116. lin. vlt. percepta.

IN CATALOGO ARCHIEP.

In Abel lege numerant pro munerant. In Fulconę in fine vbi de eius occiſione an 900. pro 901. & ſimiliter in ordin. Heriuei. In Artoldo lege ordin. an. 931. pro 932. & in fine poſtquam ſediſſet an. 30. pro 28.

LECTORI.

Appendix hiſtoriæ Flodoardi auctoris eſt adhuc quidem incerti, ſed quem conſtat Remenſis eccleſiæ Canonicum fuiſſe, & Samſonis Archiepiſcopi tempotibus vixiſſe: vt patet ex epitome ipſius, qua Flodoardum duobus libris contraxit, cum breui ad calcem auctario: quod ille veriſimiliter longiùs produxerat, videlicet ad ſua vſquę tempora, ſed plura non erant in exemplari.

APPROBATIO.

Flodoardi hiſtoriæ Remenſis Eccleſiæ libri quatuor cum ſcholijs ſeu notis eximij viri ac Dñi magiſtri noſtri GEORGII COLVENERII, ſacræ Theologiæ Doctoris ac Profeſſoris Regij in Academia Duacenſi, & inibi Eccleſiæ Collegiatæ D. Petri Præpoſiti, ac Cancellarij digniſſimi, ad dictam hiſtoriam bene multumque elaboratis, magno veritatis ac publicæ vtilitatis fœnore in lucẽ edentur. Actum Duaci die 6. Septembris 1616.

IACOBVS POLLET ſacræ Theologiæ Doctor ordinariuſq́ Profeſſor, ac Paſtor S. *Albini.*

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google